

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Katarzyna Gądek,
Katarzyna Góralczyk,
Monika Smyth

Turystyka w mieście historycznym

Stan prawny na 1 stycznia 2023 r.

Polska Izba Turystyki
Polish Chamber of Tourism

Uniwersytet Papieski
Jana Pawła II
w Krakowie

Turystyka w mieście historycznym

**Katarzyna Gądek, Katarzyna Góralczyk,
Monika Smyth**

Turystyka w mieście historycznym

Stan prawny na 1 stycznia 2023 r.

Kraków 2023

Publikacja powstała w ramach projektu „Nowe wyzwanie na rynku pracy – edukacja dla turystyki postpandemicznej”, w programie PROGRAM EDUKACJA, finansowanego w ramach Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014–2021 i środków krajowych, instytucja finansująca Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, z dofinansowaniem o wartości 95 725 Euro (nr umowy EOG/21/K3/W/0044). Celem projektu jest stworzenie programu kształcenia na poziomie studiów podyplomowych, dedykowanego dla przedstawicieli branży turystycznej, która znajduje się w nowej pocovidowej rzeczywistości.

Recenzenci
prof. dr hab. Józef Marecki
Emmanuel Hererrias Oliva

Redakcja, opracowanie typograficzne, skład i projekt okładki
Piotr Bunar

Korekta
Aleksandra Zych

Copyright by Katarzyna Gądek & Katarzyna Góralczyk & Monika Smyth, wyd. I,
Kraków 2023

ISBN 978-83-7730-627-7

Wydawnictwo AVALON Sp. z o.o.
ul. Żmujdzka 6B; Kraków
tel. +48 577 000 186
zamowienia@wydawnictwoAVALON.pl

www.wydawnictwoAVALON.pl

SPIS TREŚCI

Wstęp	9
1. Dokumenty Organizacji Narodów Zjednoczonych	13
1.1. Prawa człowieka.....	15
1. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka przyjęta na Trzeciej Sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w dniu 10 grudnia 1948 r.....	17
2. Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 16 grudnia 1966 r.....	19
3. Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r.....	21
1.2. Prawo ochrony dziedzictwa.....	23
4. Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z Regulaminem wykonawczym do tej Konwencji oraz Protokół o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego podpisane w Hadze dnia 14 maja 1954 r.....	25
5. Konwencja dotycząca środków zmierzających do zakazu i zapobiegania nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury sporządzona w Paryżu dnia 17 listopada 1970 r.....	27
6. Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r.....	35
7. Konwencja o ochronie podwodnego dziedzictwa kulturowego przyjęta w Paryżu dnia 2 listopada 2001 r.....	43
8. Powszechna Deklaracja UNESCO o różnorodności kulturowej przyjęta jednomyślnie na 31. sesji Konferencji Generalnej UNESCO w Paryżu dnia 2 listopada 2001 r.....	65
9. Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego sporządzona w Paryżu dnia 17 października 2003 r.....	72
10. Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego sporządzona w Paryżu dnia 20 października 2005 r.....	87
11. Zalecenie UNESCO w sprawie historycznego krajobrazu miejskiego przyjęte przez UNESCO dnia 10 listopada 2011 r.....	98

1.3. Dokumenty Światowej Organizacji Turystyki.....	111
12. Statut Światowej Organizacji Turystyki sporządzony w Meksyku dnia 27 września 1970 r.	113
13. Deklaracja z Manili w sprawie turystyki światowej przyjęta przez Światową Konferencję Turystyki w Manili na Filipinach w dniach od 27 września do 10 października 1980 r.	116
14. Karta praw turystycznych i Kodeksy turysty przyjęte w Sofii dnia 26 września 1985 r.	122
15. Globalny kodeks etyki w turystyce ogłoszony przez Światową Organizację Turystyki w dniu 1 października 1999 r.	129
16. Okrągły stół poświęcony zrównoważonej turystyce miejskiej. Deklaracja końcowa konferencji Światowej Organizacji Turystyki, Madryt, 10 maja 2017 r.	140
2. Dokumenty Europejskie	145
2.1. Akty prawne.....	147
17. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej podpisany w Rzymie dnia 25 marca 1957 r.	149
18. Karta praw podstawowych Unii Europejskiej uchwalona i podpisana na szczycie Rady Europejskiej w Nicei w dniu 7 grudnia 2000 r.	151
19. Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy podpisana w Grenadzie w dniu 3 października 1985 r.	153
20. Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r.	160
21. Europejska Konwencja Krajobrazowa sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r. ..	167
22. Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa audiowizualnego sporządzona w Strasburgu dnia 8 listopada 2001 r.	173
23. Konwencja ramowa Rady Europy o wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa sporządzona w Faro dnia 27 października 2005 r.	178
24. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2302 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, zmieniająca rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE oraz uchylająca dyrektywę Rady 90/314/EWG.....	186
25. Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1194/2011/UE z dnia 16 listopada 2011 r. ustanawiająca działanie Unii Europejskiej na rzecz Znaku Dziedzictwa Europejskiego	207
26. Opinia Europejskiego Komitetu Regionów: W kierunku bardziej zrównoważonej turystyki dla miast i regionów UE, Bruksela, 10 grudnia 2020 r.	219
2.2. Komunikaty i rezolucje	233
27. Komunikat Komisji: Agenda dla zrównoważonej i konkurencyjnej turystyki europejskiej ogłoszony w Brukseli 19 października 2007 r.	235
28. Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie nowych wyzwań i koncepcji w zakresie promowania turystyki w Europie z dnia 29 października 2015 r.	246
29. Rezolucja Parlamentu Europejskiego: W stronę strategii UE w dziedzinie międzynarodowych stosunków kulturalnych z dnia 5 lipca 2017 r.	270

3. Dokumenty polskie	289
3.1. Akty prawne.....	291
30. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (ze zm.)	293
31. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym	294
32. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych.....	295
33. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa.....	313
34. Ustawa z dnia 25 czerwca 1999 r. o Polskiej Organizacji Turystycznej	314
35. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	324
36. Ustawa z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych	328
37. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 28 kwietnia 2006 r. w sprawie nadania statutu Polskiej Organizacji Turystycznej.....	375
3.2. Miasto Światowego Dziedzictwa	383
38. Uchwała nr XXXIV/322/95 Rady Miasta Krakowa z dnia 22 listopada 1995 r. w sprawie przystąpienia Gminy Miasta Krakowa do Organizacji Miast Dziedzictwa Światowego.....	385
39. Uchwała nr CXV/1547/10 Rady Miasta Krakowa z dnia 3 listopada 2010 r. w sprawie utworzenia parku kulturowego pod nazwą Park Kulturowy Stare Miasto	386
40. Uchwała nr XXIX/757/19 Rady Miasta Krakowa z dnia 20 listopada 2019 r. w sprawie utworzenia parku kulturowego pod nazwą Park Kulturowy Nowa Huta.....	389
41. Polityka zrównoważonej turystyki Krakowa na lata 2021–2028. Diagnoza i rekomendacje.....	390
4. Kodeksy i wytyczne dla branży turystycznej i turystów	399
42. Kodeks postępowania dla bezpiecznej i honorowej turystyki (Indie)	401
43. Kodeks postępowania dla zrównoważonej turystyki w Kioto	406
44. Zrównoważona Wenecja	409
45. Kodeks postępowania dla dostawców usług turystycznych na Fidżi	412
46. Kodeks etyczny Przewodników Mabuhay (Filipiny)	418
47. Kodeks postępowania dla przewodników turystycznych w Hongkongu.....	420
48. Zasady Kenijskiego Stowarzyszenia Profesjonalnych Przewodników Safari.....	425
49. Zasady przewodnie i kodeks postępowania dla wolontariuszy programu Nakavango w Zimbabwie	428
50. Kodeks etyczny licencjonowanych przewodników turystycznych na Seszelach	431
51. Kodeks postępowania odpowiedzialnego turysty w Chile.....	433
52. Kodeks postępowania w Dubaju	436
53. Kodeks postępowania dla turystów odwiedzających Katar z okazji Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej 2022	446

54. Kodeks postępowania na plażach Malty	448
55. Kodeks etyczny dla turystów w Nepalu.....	449
56. Watykańskie zasady i przepisy: dowiedz się, co możesz, a czego nie możesz robić.....	450
57. Kodeks postępowania dla turystów w Ziemi Świętej	453

WSTĘP

Miasto historyczne to zarówno przestrzeń urbanistyczna, zamknięta w obrębie historycznych murów, jak i wielowarstwowa kompozycja idei oraz relacji międzyludzkich o podłożu społecznym, kulturowym, a nawet religijnym. Zbiegają się w nim ślady dawnych kultur oraz zamieszkujących je uprzednio społeczności.

Dziedzictwo kulturowe, usytuowane w przestrzeni historycznego miasta, znacząco wpływa na jego rozwój, oddziałując przy tym silnie na jakość życia mieszkańców. Jego ochrona, szczególnie w sytuacji konieczności zachowania spuścizny historycznej, nie może ograniczać się zatem do zachowania jedynie materialnego *status quo*. W równym stopniu powinna koncentrować się na podtrzymywaniu i rozwoju istniejących relacji kulturowych i społecznych.

Budowie tożsamości turystycznego miasta historycznego zagraża wiele czynników zewnętrznych i wewnętrznych. Jeśli pozostaną one niezidentyfikowane, przy braku wprowadzonych działań zapobiegawczych, mogą doprowadzić do zniszczenia subtelnej tkanki miasta i degradacji jego indywidualnego kodu kulturowego.

Wydarzenia ostatnich dekad dowodzą narastających konfliktów i kryzysów o podłożu kulturowym lub religijnym, generujących aktywność ugrupowań terrorystycznych, którym towarzyszą szybki rozwój nowych technologii oraz zmiany klimatyczne. Wszystkie te okoliczności zaczynają wywierać coraz istotniejszy wpływ na zarządzanie miastami. Dynamiczny rozwój sieci komunikacyjnych, ułatwiający szerokiemu gronu zainteresowanych korzystanie z usług turystycznych, sprawia, że miejsca i obiekty światowego dziedzictwa stają się bardziej dostępne. Dzieje się tak za sprawą możliwości szybkiego przemieszczania się, przy relatywnie niewielkich nakładach finansowych. Tak znaczące usprawnienie warunków odbywania nawet dalekich podróży stawia przed miastami liczne nowe wyzwania, którym muszą sprostać.

Ponadto tereny miejskie stanowią ośrodki rozwoju intelektualnego, technologicznego, przemysłowego i gospodarczego. Postępujący coraz szybciej rozwój technologiczny zmusza ich władze do zapewniania mieszkańcom odpowiednich warunków infrastrukturalnych i urbanistycznych. Szybki i nie dość dobrze kontrolowany rozwój może powodować degradację środowiska naturalnego, dziedzictwa kulturowego, relacji wspólnotowych, prowadząc do bezpowrotnej utraty historycznej unikalności, indywidualności oraz autentyczności. Dlatego też prowadzenie zrównoważonej turystyki powinno stanowić jedno z podstawowych zadań zarządców historycznych miast.

Wskazane wyżej zagrożenia dotyczą, choć w różnym stopniu, każdego miasta posiadającego potencjał turystyczny. Koniecznością staje się więc podjęcie przez

ich władze działań mających chronić istniejące dziedzictwo materialne i niematerialne poprzez skonsolidowane i konsekwentne zarządzanie nim. Aby to osiągnąć, w pierwszej kolejności należy dążyć do odpowiedniego przygotowania własnych kadr odpowiedzialnych za sferę turystyki oraz do podniesienia kompetencji osób zarządzających i pracujących w szeroko pojętej dziedzinie usług turystycznych. Rolę wspierającą w realizacji tego zadania mogą pełnić wnikliwie i szczegółowo opracowane programy nauczania, a także starannie dobrane metody kształcenia, uwzględniające wielość rodzajów i form uprawianej turystyki.

Do prestiżowego grona miast historycznych o szerokich perspektywach rozwoju turystyki należy Kraków – jedno z najbardziej rozpoznawalnych w świecie polskich miejsc, w latach poprzedzających pandemię COVID-19 odwiedzane przez ok. 14 mln turystów rocznie. Już w 1978 r. (wraz z Kopalnią Soli w Wieliczce), jako pierwsze miasto w Europie, został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W 2000 r. był jednym z milenijnych Europejskich Miast Kultury. Od 2013 r. należy do Sieci Miast Kreatywnych UNESCO w dziedzinie literatury, a w 2016 r. uzyskał tytuł Światowego Miasta Festiwalu. W 2019 r. Europejska Akademia Gastronomiczna wybrała Kraków na Europejską Stolicę Kultury Gastronomicznej. Łatwo więc dostrzec, że jego rozpoznawalność na świecie systematycznie wzrasta, a zajmowane wysokie miejsca w ogólnoświatowych rankingach turystycznych sprzyjają dalszemu wzrostowi zainteresowania wśród zagranicznych turystów. Wszystko to sprawia, że Kraków staje przed koniecznością wypracowania takich form i narzędzi, które z jednej strony pozwolą mu na możliwie najlepsze wykorzystanie turystyczne swego potencjału, z drugiej zaś na zachowanie tkanki miejskiej niezbędnej do życia jego mieszkańców. Pokazuje to wyraźnie, że prowadzenie zrównoważonej turystyki, zapewniającej bezpieczeństwo osób i zasobów, stanowi jedno z największych wyzwań dla współczesnego miasta historycznego.

Pojęcie zrównoważonej turystyki nawiązuje do szeroko rozpowszechnionej idei zrównoważonego rozwoju. Należy przez to rozumieć proces, w którym zachowania turystów i modele biznesowe lokalnych usługodawców nie powodują strat lub trudnych do odwrócenia zmian pojemności ekologicznej czy przestrzeni ani zmian w stosunkach społecznych i gospodarczych¹. Światowa Organizacja Turystyki (WTO) podkreśla, że w myśl koncepcji „równowagi” turystyka powinna respektować odrębność społeczno-kulturową odwiedzanych obszarów, zapewniać korzyści ekonomiczne i społeczne wszystkim podmiotom zaangażowanym w jej rozwój, a dodatkowo w sposób optymalny wykorzystywać zasoby przyrodnicze. Proces formowania takiej odpowiedzialności wymusza konieczność odwoływania się do etycznych postaw usługodawców i podróżujących. Odnosi się to zarówno do zachowań odwiedzających, którzy powinni okazywać akceptację dla lokalnych

¹ Por. *Polityka zrównoważonej turystyki Krakowa na lata 2021–2028*, s. 12 (zob. s. 390 w tym tomie).

zwyczajów i kultury, podchodząc z szacunkiem do dziedzictwa materialnego, jak i do lokalnych interesariuszy, odpowiedzialnych za jakość życia w mieście.

Jak już wspomniano, jednym z ważnych czynników sprzyjających budowie zrównoważonej turystyki jest podejmowanie działań na rzecz jakości w turystyce. Służy temu między innymi podnoszenie kwalifikacji kadr turystycznych, także w zakresie znajomości otoczenia formalno-prawnego związanego z tą dziedziną. Właściwe kształcenie osób tworzących i realizujących usługi turystyczne powinno bazować na wypracowanych już miejscowych dobrych praktykach, jak też wykorzystywać w szerokim zakresie doświadczenia innych krajów.

Główną ideą przyświecającą doborowi publikowanych w tym zbiorze materiałów są potrzeba poszerzenia wiedzy o zagadnieniach prawnych i normach zachowania wiążących się z szeroko pojmowanym dziedzictwem kulturowym w mieście historycznym oraz pragnienie uwrażliwienia na ich doniosłość, które powinno uwidaczniać się w działaniach podejmowanych przez organizatorów turystyki oraz w zachowaniach jej uczestników – odbiorców doświadczających tego dziedzictwa.

Oddawany do rąk Czytelników zbiór materiałów jest przeznaczony w pierwszym rzędzie dla słuchaczy studiów podyplomowych organizowanych na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie, a w dalszej kolejności dla szerokiego grona osób zaangażowanych w turystykę oraz ochronę i opiekę nad dziedzictwem. Niniejszy tom stanowi jedną z dwóch publikacji przygotowanych w ramach realizowanego projektu edukacyjnego pt. *Nowe wyzwanie na rynku pracy – edukacja dla turystyki postpandemicznej*, którego celem jest stworzenie programu kształcenia na poziomie studiów podyplomowych adresowanego do przedstawicieli branży turystycznej, mierzącej się z pełną wyzwań rzeczywistością (kończąca się pandemią COVID-19, wojna za wschodnią granicą Polski, rosnąca inflacja). Program studiów, zgodnie z zamysłem organizatorów, będzie podejmował zagadnienia związane z cyberturystyką, wykorzystaniem lokalnego kodu kulturowego do kreowania marki produktu i marketingu, preorientacją kulturową oraz bezpieczeństwem organizowania imprez turystycznych w realiach postpandemicznych. Projekt realizowany jest przez Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie oraz Polską Izbę Turystyczną w ramach Programu Edukacja MF EOG 2014–2021.

Wśród wybranych przez Redakcję tekstów znalazły się wyciągi z 57 dokumentów. Zostały one zgrupowane w czterech działach. W pierwszym zebrano dokumenty Organizacji Narodów Zjednoczonych (nr 1–16), w kolejnym – dokumenty europejskie (nr 17–29), w trzecim – dokumenty polskie (nr 30–41), w ostatnim zaś znalazły się kodeksy i wytyczne dla osób udających się do krajów stanowiących popularne cele podróży (nr 42–57).

W omawianą problematykę wprowadzają dokumenty Organizacji Narodów Zjednoczonych dotyczące ochrony praw człowieka, a także jej agend: Organizacji

Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO) działającej na rzecz ochrony dziedzictwa kulturalnego oraz Światowej Organizacji Turystyki (WTO) – stanowiące fundament prawa międzynarodowego. Znalazły się tu wyciągi z konwencji międzynarodowych, deklaracji, zaleceń oraz wewnętrznych dokumentów organizacji.

Na drugą część składają się wybrane dokumenty europejskie kształtujące politykę realizowaną przez państwa członkowskie Unii Europejskiej w dziedzinie turystyki oraz ochrony dziedzictwa kulturalnego.

W kolejnej części zebrano akty podstawowe dla kwestii związanych z usługami turystycznymi w Polsce, prowadzeniem nadzoru, organizacją imprez turystycznych. Umieszczono tu wyciągi z ustaw oraz towarzyszących im aktów wykonawczych. W celu wypuklenia szczególnej roli Krakowa jako Miasta Światowego Dziedzictwa przedstawiono również wybrane uchwalone przez władze miasta i aktualnie obowiązujące dokumenty odnoszące się do ochrony dziedzictwa i prowadzenia zrównoważonej turystyki.

Na ostatnią część złożyły się przykłady lokalnych kodeksów, wytycznych, regulaminów, zasad itp., które obowiązują dostawców usług turystycznych lub samych turystów. Tworzone przez rządy lub władze miast dla podróżnych przybywających z krajów o odmiennych uwarunkowaniach społecznych, kulturowych czy religijnych, mają służyć ochronie dziedzictwa i zwyczajów lokalnych społeczności mieszkających w ośrodkach turystycznych oraz zapobiegać potencjalnym konfliktom.

Należy podkreślić, iż niektóre spośród tych dokumentów zostały po raz pierwszy przetłumaczone na język polski, co nadaje publikacji dodatkowy walor poznawczy.

Zamieszczonych w zbiorze źródeł i dokumentów nie należy traktować jako zamkniętego zestawu. Zostały one uznane przez Redakcję za najważniejsze spośród zebranych w trakcie realizacji projektu i za niezbędne do realizacji projektowanych studiów podyplomowych. Z obszerniejszym zestawem dokumentów i innych materiałów źródłowych dotyczących szeroko pojętej turystyki można zapoznać się w zakładce ZASOBY na stronie projektu: www.edu-dla-turystyki.upjp2.edu.pl/zasoby. Będzie ona na bieżąco uzupełniana i rozbudowywana przez członków zespołu projektowego i docelowo stanie się kompletną bazą międzynarodowych i krajowych dokumentów z dziedziny turystyki i zarządzania dziedzictwem.

Mając na uwadze interdyscyplinarny charakter turystyki, zwłaszcza w jej zrównoważonym ujęciu, opracowany materiał zamieszczony na stronie internetowej już teraz będzie stanowił ważne źródło wiedzy wspierającej codzienną pracę kadr turystycznych.

Redakcja

1. DOKUMENTY ORGANIZACJI NARODÓW ZJEDNOCZONYCH

1.1. Prawa człowieka

1.

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka

przyjęta na Trzeciej Sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w dniu 10 grudnia 1948 r.

Źródło: https://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/Powszechna_Deklaracja_Praw_Czlowieka.pdf

Trzecia Sesja Ogólnego Zgromadzenia ONZ, obradująca w Paryżu, uchwaliła 10 grudnia 1948 roku Powszechną Deklarację Praw Człowieka. Dokument ten stanowi niewątpliwie jedno z największych i najtrwalszych osiągnięć ONZ. Przetłumaczona na większość języków świata Powszechna Deklaracja Praw Człowieka zbiera oraz porządkuje osiągnięcia i postulaty człowieka, który od wielu setek lat toczy nie skończoną jeszcze walkę o swoją wolność i swoją godność.

ZWAŻYWSZY, że uznanie przyrodzonej godności oraz równych i niezbywalnych praw wszystkich członków wspólnoty ludzkiej jest podstawą wolności, sprawiedliwości i pokoju świata,

ZWAŻYWSZY, że nieposzanowanie i nieprzestrzeganie praw człowieka doprowadziło do aktów barbarzyństwa, które wstrząsnęły sumieniem ludzkości, i że ogłoszono uroczyste jako najwznioślejszy cel ludzkości dążenie do zbudowania takiego świata, w którym ludzie korzystać będą z wolności słowa i przekonań oraz z wolności od strachu i nędzy,

ZWAŻYWSZY, że konieczne jest zawarowanie praw człowieka przepisami prawa, aby nie musiał – doprowadzony do ostateczności – uciekać się do buntu przeciw tyranii i uciskowi,

ZWAŻYWSZY, że konieczne jest popieranie rozwoju przyjaznych stosunków między narodami,

ZWAŻYWSZY, że Narody Zjednoczone przywróciły swą wiarę w podstawowe prawa człowieka, godność i wartość jednostki oraz w równouprawnienie mężczyzn i kobiet, oraz wyraziły swe zdecydowanie popierania postępu społecznego i poprawy warunków życia w większej wolności,

ZWAŻYWSZY, że Państwa Członkowskie podjęły się we współpracy z Organizacją Narodów Zjednoczonych zapewnić powszechne poszanowanie i przestrzeganie praw człowieka i podstawowych wolności,

ZWAŻYWSZY, że jednakowe rozumienie tych praw i wolności ma olbrzymie znaczenie dla ich pełnej realizacji,

PRZETO ZGROMADZENIE OGÓLNE ogłasza uroczyście niniejszą Powszechną Deklarację Praw Człowieka jako wspólny najwyższy cel wszystkich ludów i wszystkich narodów, aby wszyscy ludzie i wszystkie organy społeczeństwa mając stale w pamięci niniejszą Deklarację – dążyły w drodze nauczania i wychowywania do rozwijania poszanowania tych praw i wolności i aby zapewniły za pomocą postępowych środków o zasięgu krajowym i międzynarodowym powszechnie i skuteczne uznanie i stosowanie tej Deklaracji zarówno wśród Państw Członkowskich, jak i wśród narodów zamieszkujących obszary podległe ich władzy.

(...)

Art. 2

Każdy człowiek posiada wszystkie prawa i wolności zawarte w niniejszej Deklaracji bez względu na jakiegokolwiek różnice rasy, koloru, płci, języka, wyznania, poglądów politycznych i innych, narodowości, pochodzenia społecznego, majątku, urodzenia lub jakiegokolwiek innego stanu.

Nie wolno ponadto czynić żadnej różnicy w zależności od sytuacji politycznej, prawnej lub międzynarodowej kraju lub obszaru, do którego dana osoba przynależy, bez względu na to, czy dany kraj lub obszar jest niepodległy, czy też podlega systemowi powiernictwa, nie rządzi się samodzielnie lub jest w jakikolwiek sposób ograniczony w swej niepodległości.

(...)

Art. 24

Każdy człowiek ma prawo do urlopu i wypoczynku, włączając w to rozsądne ograniczenie godzin pracy i okresowe płatne urlopy.

(...)

Art. 27

1. Każdy człowiek ma prawo do swobodnego uczestniczenia w życiu kulturalnym społeczeństwa, do korzystania ze sztuki, do uczestniczenia w postępie nauki i korzystania z jego dobrodziejstw.
2. Każdy człowiek ma prawo do ochrony moralnych i materialnych korzyści wynikających z jakiegokolwiek jego działalności naukowej, literackiej lub artystycznej.

(...)

2.

Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 16 grudnia 1966 r.

Źródło: Dz.U. z 1977 r. nr 38, poz. 167²

Państwa-Strony niniejszego Paktu,

zważywszy, że zgodnie z zasadami ogłoszonymi w Karcie Narodów Zjednoczonych uznanie przyrodzonej godności oraz równych i niezbywalnych praw wszystkich członków wspólnoty ludzkiej stanowi podstawę wolności, sprawiedliwości i pokoju na świecie,

uznając, że prawa te wynikają z przyrodzonej godności człowieka,

uznając, że zgodnie z Powszechną Deklaracją Praw Człowieka ideał wolnej istoty ludzkiej korzystającej z wolności obywatelskiej i politycznej oraz wyzwolonej od lęku i niedostatku może być osiągnięty tylko wówczas, kiedy zostaną stworzone warunki zapewniające każdemu korzystanie z praw obywatelskich i politycznych oraz gospodarczych, społecznych i kulturalnych,

zważywszy wynikający z Karty Narodów Zjednoczonych obowiązek Państw popierania powszechnego poszanowania i przestrzegania praw i wolności człowieka,

biorąc pod uwagę, że jednostka ludzka, mająca obowiązki w stosunku do innych jednostek i w stosunku do społeczności, do której należy, powinna dążyć do popierania i przestrzegania praw uznanych w niniejszym Pakcie,

zgodziły się na następujące artykuły:

Część I

Art. 1

1. Wszystkie narody mają prawo do samostanowienia. Z mocy tego prawa swobodnie określają one swój status polityczny i swobodnie zapewniają swój rozwój gospodarczy, społeczny i kulturalny.

(...)

² Pakt został przyjęty 16 grudnia, a otwarty do podpisu został w dniu 19 grudnia 1966 r. (przyj. red.).

Art. 12

1. Każdy człowiek przebywający legalnie na terytorium jakiegokolwiek Państwa będzie miał prawo, w obrębie tego terytorium, do swobody poruszania się i wolności wyboru miejsca zamieszkania.
2. Każdy człowiek ma prawo opuścić jakikolwiek kraj, włączając w to swój własny.
3. Wymienione wyżej prawa nie mogą podlegać żadnym ograniczeniom, z wyjątkiem tych, które są przewidziane przez ustawę, są konieczne do ochrony bezpieczeństwa państwowego, porządku publicznego, zdrowia lub moralności publicznej, albo praw i wolności innych i są zgodne z pozostałymi prawami uznanymi w niniejszym Pakcie.
4. Nikt nie może być samowolnie pozbawiony prawa wjazdu do swego własnego kraju.

Art. 13

Cudzoziemiec przebywający legalnie na terytorium Państwa Strony niniejszego Paktu może być z niego wydalony jedynie w wykonaniu decyzji podjętej zgodnie z ustawą i będzie miał prawo, jeżeli ważne względy bezpieczeństwa państwowego nie przemawiają przeciw temu, przedłożyć argumenty przeciwko swemu wydaleniu oraz domagać się ponownego zbadania swej sprawy przez właściwe władze albo osobę lub osoby specjalnie przez te władze wyznaczone i być przed nimi w tym celu reprezentowanym.

(...)

Art. 26

Wszyscy są równi wobec prawa i są uprawnieni bez żadnej dyskryminacji do jednakowej ochrony prawnej. Jakakolwiek dyskryminacja w tym zakresie powinna być ustawowo zakazana oraz powinna być zagwarantowana przez ustawę równ[ą] dla wszystkich i skuteczna ochrona przed dyskryminacją z takich względów, jak: rasa, kolor skóry, płeć, język, religia, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, sytuacja majątkowa, urodzenie lub jakiekolwiek inne okoliczności.

Art. 27

W Państwach, w których istnieją mniejszości etniczne, religijne lub językowe, osoby należące do tych mniejszości nie mogą być pozbawione prawa do własnego życia kulturalnego, wyznawania i praktykowania własnej religii oraz posługiwania się własnym językiem wraz z innymi członkami danej grupy.

(...)

3.

Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r.

Źródło: Dz.U. z 1977 r. nr 38, poz. 169

Państwa Strony niniejszego Paktu,

zważywszy, że zgodnie z zasadami ogłoszonymi w Karcie Narodów Zjednoczonych uznanie przyrodzonej godności oraz równych i niezbywalnych praw wszystkich członków wspólnoty ludzkiej stanowi podstawę wolności, sprawiedliwości i pokoju na świecie,

uznając, że prawa te wynikają z przyrodzonej godności człowieka,

uznając, że zgodnie z Powszechną Deklaracją Praw Człowieka ideał wolnej istoty ludzkiej wyzwolonej od lęku i niedostatku może być osiągnięty tylko wówczas, kiedy zostaną stworzone warunki zapewniające każdemu korzystanie z praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych oraz z praw obywatelskich i politycznych,

zważywszy wynikający z Karty Narodów Zjednoczonych obowiązek Państw popierania powszechnego poszanowania i przestrzegania praw i wolności człowieka,

biorąc pod uwagę, że jednostka ludzka, mająca obowiązki w stosunku do innych jednostek i w stosunku do społeczności, do której należy, powinna dążyć do popierania i przestrzegania praw uznanych w niniejszym Pakcie,

zgodziły się na następujące artykuły:

(...)

Art. 7

Państwa Strony niniejszego Paktu uznają prawo każdego do korzystania ze sprawiedliwych i korzystnych warunków pracy, obejmujących w szczególności:

(...)

- d) wypoczynek, wolny czas i rozsądne ograniczenie czasu pracy, okresowe płatne urlopy oraz wynagrodzenie za dni świąteczne.

(...)

Art. 15

1. Państwa Strony niniejszego Paktu uznają prawo każdego do:
 - a) udziału w życiu kulturalnym;
 - b) korzystania z osiągnięć postępu naukowego i jego zastosowań;
 - c) korzystania z ochrony interesów moralnych i materialnych, wynikających z wszelkiej twórczości naukowej, literackiej lub artystycznej, której jest autorem.
 2. Kroki, które Państwa Strony niniejszego Paktu podejmą w celu osiągnięcia pełnej realizacji tego prawa, powinny obejmować środki niezbędne do ochrony, rozwoju i upowszechniania nauki i kultury.
 3. Państwa Strony niniejszego Paktu zobowiązują się do poszanowania swobody koniecznej do prowadzenia badań naukowych i działalności twórczej.
 4. Państwa Strony niniejszego Paktu uznają korzyści, jakie wynikają z popierania i rozwijania kontaktów międzynarodowych i współpracy w dziedzinie nauki i kultury.
- (...)

1.2. Prawo ochrony dziedzictwa

4.

Konwencja

o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z Regulaminem wykonawczym do tej Konwencji oraz Protokół o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego podpisane w Hadze dnia 14 maja 1954 r.

Źródło: Dz.U. z 1957 r. nr 46, poz. 212

Rozdział I

Ogólne postanowienia dotyczące ochrony

Art. 1. Definicja dóbr kulturalnych

W rozumieniu niniejszej Konwencji uważa się za dobra kulturalne, bez względu na ich pochodzenie oraz na osobę ich właściciela:

- a) dobra ruchome lub nieruchome, które posiadają wielką wagę dla dziedzictwa kulturalnego narodu, na przykład zabytki architektury, sztuki lub historii, zarówno religijne, jak świeckie; stanowiska archeologiczne; zespoły budowlane posiadające jako takie znaczenie historyczne lub artystyczne; dzieła sztuki, rękopisy, książki i inne przedmioty o znaczeniu artystycznym, historycznym lub archeologicznym, jak również zbiory naukowe i poważne zbiory książek, archiwaliów lub reprodukcji wyżej określonych dóbr;
- b) gmachy, których zasadniczym i stosowanym w praktyce przeznaczeniem jest przechowywanie lub wystawianie dóbr kulturalnych ruchomych, określonych pod lit. a), na przykład muzea, wielkie biblioteki, składnice archiwalne, jak również schrony mające na celu przechowywanie w razie konfliktu zbrojnego, dóbr kulturalnych ruchomych, określonych pod lit. a);
- c) ośrodki obejmujące znaczną ilość dóbr kulturalnych określonych pod lit. a) i b), zwane w dalszym ciągu „ośrodkami zabytkowymi”.

Art. 2. Ochrona dóbr kulturalnych

Ochrona dóbr kulturalnych w rozumieniu niniejszej Konwencji obejmuje opiekę nad nimi oraz ich poszanowanie.

Art. 3. Opieka nad dobrami kulturalnymi

Wysokie Umawiające się Strony zobowiązują się przygotować już w czasie pokoju opiekę nad dobrami kulturalnymi położonymi na ich własnym terytorium wobec

dających się przewidzieć następstw konfliktu zbrojnego, podejmując w tym celu kroki, jakie uznają za stosowne.

Art. 4. Poszanowanie dóbr kulturalnych

1. Wysokie Umawiające się Strony zobowiązują się szanować dobra kulturalne położone zarówno na ich własnym terytorium, jak na terytoriach innych Wysokich Umawiających się Stron, przez powstrzymanie się od używania tych dóbr i ich bezpośredniego otoczenia oraz środków przeznaczonych do ich ochrony do celów, które mogłyby wystawić te dobra w razie konfliktu zbrojnego na zniszczenie lub uszkodzenie, oraz przez powstrzymanie się wobec nich od wszelkich aktów nieprzyjacielskich.
2. Zobowiązania określone w ust. 1 niniejszego artykułu mogą być uchylone w takim jedynie wypadku, gdy uchYLENIA wymaga w sposób kategoryczny konieczność wojskowa.
3. Wysokie Umawiające się Strony zobowiązują się ponadto zakazać wszelkich aktów kradzieży, rabunku lub bezprawnego przywłaszczenia dóbr kulturalnych, jakkolwiek przybrałyby one formę, jak również wszelkich aktów wandalizmu wymierzonych przeciw nim, zapobiegać takim aktom, a w razie potrzeby powodować ich zaprzestanie. Powstrzymają się również od stosowania rekwizycji wobec dóbr kulturalnych ruchomych położonych na terytorium którejkolwiek innej Wysokiej Umawiającej się Strony.
4. Wysokie Umawiające się Strony powstrzymają się od wszelkich środków odwetu wymierzonych przeciw dobrom kulturalnym.
5. Wysoka Umawiająca się Strona nie może uchylać się od zobowiązań, określonych w niniejszym artykule, w stosunku do którejkolwiek innej Wysokiej Umawiającej się Strony, powołując się na okoliczność, że Strona ta nie zastosowała środków opieki przewidzianych w art. 3.

(...)

5.
Konwencja
dotycząca środków zmierzających do zakazu i zapobiegania
nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności
dóbr kultury
sporządzona w Paryżu dnia 17 listopada 1970 r.

Źródło: Dz.U. z 1974 r. nr 20, poz. 106

(...)

Konferencja Generalna Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury, zebrana w Paryżu w dniach od 12 października do 14 listopada 1970 roku na swej szesnastej sesji,

przypominając wagę postanowień zawartych w Deklaracji dotyczącej zasad międzynarodowej współpracy kulturalnej, przyjętej przez Konferencję Generalną na jej czternastej sesji,

zważywszy, że wymiana dóbr kultury między narodami w celach naukowych, kulturalnych i oświatowych pogłębia wiedzę o cywilizacji ludzkiej, wzbogaca życie kulturalne wszystkich narodów i prowadzi do wzajemnego szacunku i zrozumienia między narodami,

zważywszy, że dobra kultury są jednym z głównych elementów cywilizacji i kultury narodów i że nabierają one prawdziwej wartości tylko wówczas, gdy znane jest możliwie jak najdokładniej ich pochodzenie, historia i otoczenie,

zważywszy, że obowiązkiem każdego Państwa jest chronić dobra kultury znajdujące się na jego terytorium przed niebezpieczeństwami kradzieży, nielegalnych wykopalisk i nielegalnego wywozu,

zważywszy, że w celu zapobiegania tym niebezpieczeństwom konieczne jest, aby każde Państwo uświadomiło sobie w jeszcze większym stopniu swój obowiązek moralny poszanowania swego własnego dziedzictwa kulturalnego, jak również dziedzictwa kulturalnego wszystkich narodów,

zważywszy, że muzea, biblioteki i archiwa jako instytucje kulturalne powinny czuwać nad tym, aby ich zbiory były tworzone w oparciu o powszechnie uznane zasady moralne,

zważywszy, że nielegalny przywóz, wywóz i przenoszenie własności dóbr kultury jest przeszkodą na drodze do wzajemnego zrozumienia między narodami, do którego UNESCO ma obowiązek przyczyniać się, między innymi poprzez zalecanie zainteresowanym Państwom stosowania międzynarodowych konwencji w tym zakresie,

zważywszy, że ochrona dziedzictwa kulturalnego może być skuteczna jedynie pod warunkiem jej zorganizowania zarówno na skalę krajową, jak i międzynarodową, przy ścisłej współpracy między Państwami,

zważywszy, że Konferencja Generalna UNESCO już w 1964 roku przyjęła zalecenie w tej sprawie,

zapoznawszy się z nowymi propozycjami dotyczącymi środków zmierzających do zakazu i zapobiegania nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury, które to zagadnienie stanowi punkt 19 porządku dziennego sesji,

postanowiwszy na swej piętnastej sesji, że zagadnienie to powinno stać się przedmiotem konwencji międzynarodowej,

przyjmuje dnia czternastego listopada 1970 roku niniejszą Konwencję.

Art. 1

Dla celów niniejszej Konwencji za dobra kultury uważane są dobra, które ze względów religijnych lub świeckich uznawane są przez każde Państwo za mające znaczenie dla archeologii, prehistorii, literatury, sztuki lub nauki i które należą do następujących kategorii:

- a) rzadkie zbiory i okazy z dziedziny zoologii, botaniki, mineralogii i anatomii; przedmioty przedstawiające wartość paleontologiczną;
- b) dobra mające związek z historią, w tym również z historią nauki i techniki, historią wojskowości i historią społeczną, a także dobra pozostające w związku z historią życia przywódców, myślicieli, naukowców i artystów narodowych oraz ważnych dla narodu wydarzeń;
- c) przedmioty uzyskane drogą wykopalisk archeologicznych (legalnych i nielegalnych) i odkryć archeologicznych;
- d) elementy pochodzące z rozebranych zabytków artystycznych lub historycznych albo ze stanowisk archeologicznych;
- e) antyki liczące ponad sto lat, takie jak napisy, monety i wryte pieczęcie;
- f) materiały etnologiczne;
- g) dobra, przedstawiające wartość artystyczną, takie jak:
 - (I) obrazy, malowidła i rysunki wykonane w całości ręcznie, na jakimkolwiek podkładzie i przy wykorzystaniu dowolnego tworzywa (z wyjątkiem rysunków przemysłowych i artykułów przemysłowych ręcznie zdobionych);

- (II) oryginalne dzieła sztuki posągowej i rzeźby wykonane z dowolnego tworzywa;
- (III) oryginały sztychów, rycin i litografii;
- (IV) oryginały zestawów i montaży artystycznych wykonane z dowolnego tworzywa;
- h) rzadkie rękopisy i inkunabuły, dawne książki, dokumenty i publikacje mające szczególne znaczenie (historyczne, artystyczne, naukowe, literackie itp.), w postaci pojedynczych egzemplarzy lub w zbiorach;
- i) znaczki pocztowe, skarbowe i podobnego rodzaju w postaci pojedynczych egzemplarzy lub w zbiorach;
- j) archiwa, w tym archiwa fonograficzne, fotograficzne i filmowe;
- k) liczące ponad sto lat meble oraz dawne instrumenty muzyczne.

Art. 2

1. Państwa Strony niniejszej Konwencji uznają, że nielegalny przywóz, wywóz i przenoszenie własności dóbr kultury stanowią jedną z głównych przyczyn zubożenia dziedzictwa kulturalnego krajów, z których te dobra pochodzą, i że współpraca międzynarodowa jest jednym z najbardziej skutecznych środków ochrony ich dóbr kultury przed wszystkimi związanymi z tym niebezpieczeństwami.
2. W tym celu Państwa Strony zobowiązują się przeciwdziałać takim praktykom dostępnymi im środkami, w szczególności usuwając ich przyczyny, kładąc kres trwającym praktykom oraz udzielając pomocy w niezbędnym naprawieniu ich skutków.

Art. 3

Uważa się nielegalny przywóz, wywóz i przenoszenie własności dóbr kultury, dokonane wbrew postanowieniom przyjętym przez Państwa Strony w myśl niniejszej Konwencji.

Art. 4

Państwa Strony niniejszej Konwencji uznają, dla celów tej Konwencji, że na dziedzictwo kulturalne każdego Państwa składają się dobra kulturalne należące do następujących kategorii:

- a) dobra kultury powstałe w wyniku twórczości indywidualnej lub zespołowej obywateli danego Państwa oraz dobra kultury mające znaczenie dla danego Państwa, powstałe na terytorium tego Państwa w wyniku twórczości obywateli obcych lub bezpaństwowców zamieszkujących na jego terytorium;
- b) dobra kultury odkryte na terytorium krajowym;

- c) dobra kultury uzyskane przez ekspedycje archeologiczne, etnologiczne lub przyrodnicze za zgodą właściwych władz kraju, z którego te dobra pochodzą;
- d) dobra kultury, które były przedmiotem uzgodnionej dobrowolnej wymiany;
- e) dobra kultury otrzymane nieodpłatnie lub legalnie zakupione za zgodą właściwych władz kraju, z którego te dobra pochodzą.

Art. 5

W celu zapewnienia ochrony swych dóbr kultury przed nielegalnym przywozem, wywozem i przenoszeniem własności Państwa Strony niniejszej Konwencji zobowiązują się, uwzględniając warunki istniejące w każdym kraju, do utworzenia na swoim terytorium jednej lub kilku krajowych służb ochrony dziedzictwa kulturalnego, o ile takie jeszcze nie istnieją, dysponujących wykwalifikowanym i dostatecznym liczebnie personelem, dla zapewnienia skutecznego pełnienia następujących funkcji:

- a) przyczynianie się do opracowywania projektów tekstów ustaw i przepisów mających za zadanie zapewnienie ochrony dziedzictwa kulturalnego, a w szczególności zapobieganie nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności ważnych dóbr kultury;
- b) ustanowienie i prowadzenie na bieżąco, na podstawie krajowego rejestru chronionych dóbr, wykazu ważnych dóbr kultury, publicznych i prywatnych, których wywóz stanowiłby znaczne zubożenie narodowego dziedzictwa kulturalnego;
- c) popieranie rozwoju lub tworzenie instytucji naukowych i technicznych (muzea, biblioteki, archiwa, laboratoria, pracownie itp.), koniecznych do zapewnienia konserwacji i upowszechniania dóbr kultury;
- d) organizowanie nadzoru wykopalisk archeologicznych, zapewnienie konserwacji „in situ” niektórych dóbr kultury oraz ochrona niektórych stref zastrzeżonych dla przyszłych badań archeologicznych;
- e) ustanowienie, do użytku osób zainteresowanych (konserwatorów, kolekcjonerów, antykwariuszy itp.), norm zgodnych z zasadami etycznymi określonymi w niniejszej Konwencji i czuwanie nad przestrzeganiem tych norm;
- f) prowadzenie działalności wychowawczej mającej na celu rozbudzenie i rozwijanie poszanowania dla dziedzictwa kulturalnego wszystkich Państw oraz szerokie upowszechnianie znajomości postanowień niniejszej Konwencji;
- g) czuwanie, aby każdej sprawie zniknięcia dobra kultury nadany został odpowiedni rozgłos.

(...)

Art. 7

Państwa Strony niniejszej Konwencji zobowiązują się:

- a) podjąć wszelkie konieczne środki, zgodne z ich ustawodawstwem krajowym, w celu zapobieżenia nabywaniu przez muzea i inne instytucje tego typu, znajdu-

jące się na ich terytorium, dóbr kultury pochodzących z innego Państwa Strony niniejszej Konwencji, które zostały nielegalnie wywiezione po wejściu w życie niniejszej Konwencji w stosunku do obu zainteresowanych Państw; informować w miarę możliwości Państwo Stronę niniejszej Konwencji, z którego takie dobra kultury pochodzą, o oferowanych dobrach kultury nielegalnie wywiezionych z terytorium tego Państwa po wejściu w życie niniejszej Konwencji w stosunku do obu zainteresowanych Państw;

b)

- (I) zakazać przywozu dóbr kultury skradzionych z muzeum lub z zabytkowej budowli publicznej, religijnej lub świeckiej albo z podobnej instytucji, znajdujących się na terytorium innego Państwa Strony niniejszej Konwencji, po wejściu jej w życie w stosunku do obu zainteresowanych Państw, pod warunkiem, że zostanie udowodnione, iż dobra te stanowią część składową inwentarza tej instytucji;
- (II) podjąć odpowiednie środki w celu odzyskania i zwrotu, na prośbę Państwa Strony Konwencji, z którego te dobra pochodzą, wszelkich dóbr kultury w ten sposób skradzionych i wwiezionych po wejściu w życie niniejszej Konwencji w stosunku do obu zainteresowanych Państw, jednakże pod warunkiem, że Państwo zwracające się z taką prośbą wypłaci należyte odszkodowanie osobie, która te dobra nabyła w dobrej wierze lub która posiada ważny dowód ich własności. Prośby o odzyskanie i zwrot będą przekazywane drogą dyplomatyczną. Państwo, zwracające się z taką prośbą, zobowiązane jest dostarczyć na swój koszt wszelkie dowody konieczne do uzasadnienia swej prośby o odzyskanie i zwrot. Państwa Strony nie będą obciążać opłatami celnymi ani innymi opłatami dóbr kultury, których zwrot następuje zgodnie z niniejszym artykułem. Wszelkie koszty związane ze zwrotem dóbr kultury, o których mowa, obciążają Państwo, które zwróciło się z prośbą.

Art. 8

Państwa Strony niniejszej Konwencji zobowiązują się do stosowania karnych lub administracyjnych sankcji w stosunku do wszystkich osób winnych naruszenia zakazów przewidzianych powyżej w artykule 6 ustęp (b) i w artykule 7 ustęp (b).

Art. 9

Każde Państwo Strona niniejszej Konwencji, którego dziedzictwo kulturalne jest zagrożone grabieżą materiałów archeologicznych lub etnologicznych, może odwołać się do innych zainteresowanych Państw. W takich okolicznościach Państwa Strony niniejszej Konwencji zobowiązują się do udziału we wszelkich akcjach międzynarodowych, wspólnie podejmowanych w celu ustalenia i zastosowania koniecznych

konkretnych środków, włącznie z kontrolą wywozu, przywozu i międzynarodowego handlu konkretnymi dobrami kultury, o które chodzi. Do chwili zawarcia porozumienia każde zainteresowane Państwo podejmie, w miarę możliwości, tymczasowe środki w celu zapobieżenia powstawaniu niepowetowanych szkód dla dziedzictwa kulturalnego Państwa, które zwróciło się z prośbą.

Art. 10

Państwa Strony niniejszej Konwencji zobowiązują się:

- a) ograniczać poprzez działalność oświatową, informacyjną i zachowanie czujności obrót dobrami kultury nielegalnie wywiezionymi z któregoś Państwa Strony niniejszej Konwencji i mając na uwadze warunki istniejące w każdym kraju, zmusić antykwariuszy, pod groźbą sankcji karnych lub administracyjnych, do prowadzenia rejestru wyszczególniającego pochodzenie każdego dobra kultury, nazwę i adres dostawcy, opis i cenę każdego sprzedanego dobra, jak również do informowania nabywcy tego dobra kultury o zakazie wywozu, który może się rozciągać na to dobro;
- b) starać się rozbudzić i rozwijać w społeczeństwie poprzez działania oświatowe poczucie wartości dóbr kultury oraz zagrożenia, na jakie narażają dziedzictwo kulturalne kradzieże, nielegalne wykopaliska i nielegalny wywóz.

(...)

Art. 12

Państwa Strony niniejszej Konwencji będą szanować dziedzictwo kulturalne terytoriów, za których stosunki międzynarodowe są one odpowiedzialne, oraz podejmą odpowiednie środki w celu zakazania i zapobieżenia nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury na tych terytoriach.

Art. 13

Państwa Strony niniejszej Konwencji zobowiązują się również, w ramach ustawodawstwa każdego Państwa:

- a) zapobiegać przy użyciu wszelkich odpowiednich środków przenoszeniu własności dóbr kultury przyczyniającemu się do nielegalnego przywozu lub wywozu tych dóbr;
- b) zapewnić, aby ich właściwe służby współpracowały w celu ułatwienia zwrotu prawowitemu właścicielowi, w możliwie jak najszybszym terminie, nielegalnie wywiezionych dóbr kultury;
- c) uznawać roszczenia zmierzające do odzyskania zaginionych lub skradzionych dóbr kultury wysuwane przez prawowitego właściciela lub w jego imieniu;
- d) uznawać ponadto nie ulegające przedawnieniu prawo każdego Państwa Strony niniejszej Konwencji do klasyfikowania i ogłaszania niektórych dóbr kultury za

niezbywalne i tym samym objęte zakazem wywozu oraz ułatwiać odzyskanie przez zainteresowane Państwo takich dóbr w przypadkach, gdy zostały one wywiezione.

Art. 14

Aby zapobiec nielegalnemu wywozowi i wywiązać się z zobowiązań, jakie nakłada stosowanie postanowień niniejszej Konwencji, każde Państwo Strona niniejszej Konwencji powinno zapewnić, w miarę posiadanych możliwości, swoim krajowym służbom ochrony dziedzictwa kulturalnego wystarczający budżet i jeżeli zajdzie potrzeba, powinno utworzyć w tym celu odpowiedni fundusz.

Art. 15

Niniejsza Konwencja nie zawiera niczego, co mogłoby powstrzymywać Państwa Strony niniejszej Konwencji od zawierania między sobą specjalnych porozumień lub od dalszego wykonywania już zawartych porozumień w sprawie zwrotu dóbr kultury wywiezionych z terytoriów, z których dobra te pochodzą, przed wejściem w życie niniejszej Konwencji w stosunku do zainteresowanych Państw.

(...)

Art. 17

1. Państwa Strony niniejszej Konwencji mogą zwracać się do Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury o udzielenie pomocy technicznej, w szczególności w zakresie:
 - a) informacji i oświaty;
 - b) konsultacji i ekspertyzy;
 - c) koordynacji i dobrych usług.
2. Organizacja Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury może z własnej inicjatywy podejmować badania i publikować opracowania na temat zagadnień dotyczących nielegalnego obrotu dobrami kultury.
3. W tym celu Organizacja Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury może również zwrócić się o współpracę do wszystkich kompetentnych organizacji pozarządowych.
4. Organizacja Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury jest uprawniona do występowania z własnej inicjatywy z propozycjami skierowanymi do Państw Stron dotyczącymi wykonania niniejszej Konwencji.
5. Na prośbę co najmniej dwóch Państw Stron niniejszej Konwencji, między którymi toczy się spór dotyczący jej wykonania, UNESCO może zaofiarować swoje dobre usługi, w celu doprowadzenia do porozumienia między nimi.

(...)

Art. 22

Państwa Strony niniejszej Konwencji uznają, że Konwencja ta ma zastosowanie nie tylko w stosunku do terytoriów ich metropolii, lecz również w stosunku do terytoriów, za których stosunki międzynarodowe są one odpowiedzialne; zobowiązują się one do przeprowadzenia, w razie potrzeby, konsultacji z rządami lub innymi właściwymi władzami wspomnianych terytoriów w chwili ratyfikacji, przyjęcia lub przystąpienia albo wcześniej, w celu zapewnienia stosowania niniejszej Konwencji w stosunku do tych terytoriów oraz notyfikowania Dyrektorowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury terytoriów, w stosunku do których będzie miała zastosowanie niniejsza Konwencja; notyfikacja ta nabierze mocy prawnej po upływie 3 miesięcy od dnia jej otrzymania.

(...)

6.
Konwencja
w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego
i naturalnego
przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r.

Źródło: Dz.U. z 1976 r. nr 32, poz. 190

Konferencja Generalna Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury, zebrana w Paryżu w dniach od 17 października do 21 listopada 1972 roku na swej siedemnastej sesji,

stwierdzając, że dziedzictwu kulturalnemu i naturalnemu coraz bardziej zagraża zniszczenie nie tylko wskutek szkód wywoływanych przyczynami tradycyjnymi, lecz także wskutek przeobrażeń społecznych i gospodarczych, które pogarszają sytuację przez zjawiska jeszcze groźniejszych szkód lub zniszczeń,

zważywszy, że uszkodzenie lub unicestwienie jakiegokolwiek dobra należącego do dziedzictwa kulturalnego lub naturalnego stanowi nieodwracalne zubożenie dziedzictwa wszystkich narodów świata,

zważywszy, że ochrona tego dziedzictwa na szczeblu krajowym jest często niedostateczna ze względu na skalę środków, jakich ona wymaga, i niewystarczalność zasobów gospodarczych, naukowych i technicznych kraju, na którego terytorium znajduje się dobro podlegające ochronie,

przypominając, że akt konstytucyjny Organizacji przewiduje, iż będzie ona udzielała pomocy w pielęgnowaniu, rozwijaniu i rozpowszechnianiu wiedzy, czuwając nad zachowaniem ochrony światowego dziedzictwa oraz zalecając zainteresowanym narodom zawieranie odpowiednich konwencji międzynarodowych,

zważywszy, że istniejące międzynarodowe konwencje, zalecenia i rezolucje dotyczące ochrony dóbr kulturalnych i naturalnych potwierdzają znaczenie, jakie ma dla wszystkich narodów świata zachowanie tych unikalnych i niezastąpionych dóbr bez względu na to, którego narodu są one własnością,

zważywszy, że niektóre z dóbr dziedzictwa kulturalnego i naturalnego mają wyjątkowe znaczenie uzasadniające konieczność ich zachowania, jako elementu światowego dziedzictwa całej ludzkości,

zważywszy, że wobec rozmiarów i wagi nowych niebezpieczeństw zagrażających tym dobrom cała społeczność międzynarodowa powinna wziąć udział w ochronie dziedzictwa kulturalnego i naturalnego o wyjątkowej powszechnej wartości przez udzielenie zbiorowej pomocy, która nie zastępując działania zainteresowanego Państwa, będzie je skutecznie uzupełniała,

zważywszy, że niezbędne jest przyjęcie w tym celu nowych postanowień umownych, wprowadzających skuteczny system zbiorowej ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego o wyjątkowej powszechnej wartości, zorganizowany w sposób stały i w oparciu o nowoczesne metody naukowe,

postanowiwszy na swej szesnastej sesji, że zagadnienie to powinno stać się przedmiotem konwencji międzynarodowej,

przyjmuje dnia szesnastego listopada 1972 roku niniejszą Konwencję.

I. Definicja dziedzictwa kulturalnego i naturalnego

Art. 1

W rozumieniu niniejszej Konwencji za „dziedzictwo kulturalne” uważane są:

- zabytki: dzieła architektury, dzieła monumentalnej rzeźby i malarstwa, elementy i budowle o charakterze archeologicznym, napisy, groty i zgrupowania tych elementów, mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia historii, sztuki lub nauki,
- zespoły: budowli oddzielnych lub łącznych, które ze względu na swą architekturę, jednolitość lub zespolenie z krajobrazem mają wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia historii, sztuki lub nauki,
- miejsca zabytkowe: dzieła człowieka lub wspólne dzieła człowieka i przyrody, jak również strefy, a także stanowiska archeologiczne, mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia historycznego, estetycznego, etnologicznego lub antropologicznego.

Art. 2

W rozumieniu niniejszej Konwencji za „dziedzictwo naturalne” uważane są:

- pomniki przyrody utworzone przez formacje fizyczne i biologiczne albo zgrupowania takich formacji, przedstawiające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia estetycznego lub naukowego,
- formacje geologiczne i fizjograficzne oraz strefy o ściśle oznaczonych granicach, stanowiące siedlisko zagrożonych zagładą gatunków zwierząt i roślin, mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia nauki lub ich zachowania,

- miejsca lub strefy naturalne o ściśle oznaczonych granicach, mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia nauki, zachowania lub naturalnego piękna.

Art. 3

Identyfikowanie i wyznaczanie granic wszelkiego rodzaju dóbr, o których mowa w artykułach 1 i 2, należy do każdego Państwa będącego Stroną niniejszej Konwencji, na którego terytorium one się znajdują.

II. Ochrona krajowa i ochrona międzynarodowa dziedzictwa kulturalnego i naturalnego

Art. 4

Każde Państwo będące Stroną niniejszej Konwencji uznaje, że na nim spoczywa w pierwszym rzędzie obowiązek zapewnienia identyfikacji, ochrony, konserwacji, rewaloryzacji i przekazania przyszłym pokoleniom dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, o którym mowa w artykułach 1 i 2, znajdującego się na jego terytorium. Będzie się ono starało spełnić ten obowiązek zarówno własnymi siłami, wykorzystując maksymalnie swoje środki, jak również w razie konieczności, przy pomocy i współpracy międzynarodowej, z których może korzystać w szczególności w dziedzinach finansowej, artystycznej, naukowej i technicznej.

Art. 5

W celu zapewnienia możliwie najskuteczniejszej ochrony i konserwacji oraz możliwie najbardziej aktywnej rewaloryzacji dziedzictwa kulturalnego i naturalnego znajdującego się na ich terytorium Państwa będące Stronami niniejszej Konwencji będą się starały w miarę możliwości i odpowiednio do warunków właściwych dla każdego kraju:

- a) prowadzić politykę ogólną zmierzającą do wyznaczenia dziedzictwu kulturalnemu i naturalnemu odpowiedniej funkcji w życiu zbiorowym i włączyć ochronę tego dziedzictwa do programów planowania ogólnego;
- b) ustanowić na swoim terytorium – jeżeli nie są jeszcze ustanowione – jedną lub kilka służb ochrony, konserwacji i rewaloryzacji dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, posiadających odpowiedni personel i rozporządzających środkami pozwalającymi na wykonywanie przypadających im zadań;
- c) rozwijać studia i badania naukowe i techniczne oraz doskonalić metody interwencyjne, które pozwolą Państwu sprostać niebezpieczeństwom zagrażającym jego dziedzictwu kulturalnemu lub naturalnemu;

- d) przedsięwziąć odpowiednie środki prawne, naukowe, techniczne, administracyjne i finansowe w celu identyfikacji, ochrony, konserwacji, rewitalizacji i ożywienia lub odtwarzania tego dziedzictwa; oraz
- e) popierać powstawanie lub rozwój krajowych albo regionalnych ośrodków kształcenia w dziedzinie ochrony, konserwacji i rewitalizacji dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz zachęcać do podejmowania badań naukowych w tej dziedzinie.

Art. 6

1. Przy całkowitym poszanowaniu suwerenności Państw, na których terytorium znajduje się dziedzictwo kulturalne i naturalne wymienione w artykułach 1 i 2, i nie naruszając praw rzeczowych do tego dziedzictwa wynikających z ustawodawstwa krajowego Państwa będące Stronami niniejszej Konwencji uznają, że stanowi ono dziedzictwo powszechne, w którego ochronie ma obowiązek współdziałać cała społeczność międzynarodowa.
2. Państwa będące Stronami zobowiązują się zgodnie z postanowieniami niniejszej Konwencji udzielić pomocy przy identyfikacji, ochronie, konserwacji i rewitalizacji dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, o którym mowa w artykule 11 ustępy 2 i 4, jeżeli Państwo, na którego terytorium dziedzictwo to znajduje się, o nią się ubiega.
3. Każde Państwo będące Stroną niniejszej Konwencji zobowiązuje się nie podejmować świadomie żadnych działań mogących wyrządzić bezpośrednio lub pośrednio szkodę dziedzictwu kulturalnemu i naturalnemu, o którym mowa w artykułach 1 i 2, znajdującemu się na terytorium innych Państw będących Stronami niniejszej Konwencji.

Art. 7

W rozumieniu niniejszej Konwencji za międzynarodową ochronę dziedzictwa kulturalnego i naturalnego uważane jest ustanowienie systemu współpracy i pomocy międzynarodowej, mającego na celu udzielanie Państwom będącym Stronami Konwencji pomocy w ich wysiłkach podejmowanych w celu zachowania i zidentyfikowania tego dziedzictwa.

III. Międzynarodowy Komitet Ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego

Art. 8

1. Tworzy się przy Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury Międzyrządowy Komitet Ochrony Dziedzictwa Kulturalnego i Natu-

ralnego o Wyjątkowej Powszechnej Wartości, zwany „Komitetem Dziedzictwa Światowego”.

(...)

Art. 11

1. Każde Państwo będące Stroną niniejszej Konwencji przedstawia Komitetowi Dziedzictwa Światowego, w miarę wszelkich możliwości, wykaz dóbr dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, znajdujących się na jego terytorium i zasługujących na wpisanie na listę przewidzianą w ustępie 2 niniejszego artykułu. Wykaz ten, którego nie uważa się za wyczerpujący, powinien zawierać dokumentację dotyczącą miejsca położenia tych dóbr i znaczenia, jakie one przedstawiają.
2. Na podstawie wykazów przedstawionych przez Państwa w wykonaniu ustępu 1 Komitet ustala, aktualizuje i rozpowszechnia pod mianem „Listy dziedzictwa światowego” wykaz dóbr dziedzictwa kulturalnego i dziedzictwa naturalnego określonych w artykułach 1 i 2 niniejszej Konwencji, które uznaje za mające wyjątkową powszechną wartość na podstawie kryteriów ustalonych przez siebie. Zaktualizowane listy powinny być rozpowszechniane co najmniej raz na dwa lata.
3. Wpisanie dobra na listę dziedzictwa światowego może nastąpić tylko za zgodą zainteresowanego Państwa. Wpisanie na listę dobra znajdującego się na terytorium, do którego rości sobie prawo suwerenności lub jurysdykcji kilka Państw, w niczym nie przesądza praw uczestników sporu.
4. Komitet ustala, aktualizuje i rozpowszechnia, ilekroć tego wymagają okoliczności, pod mianem „Listy dziedzictwa światowego w niebezpieczeństwie” wykaz dóbr znajdujących się na liście dziedzictwa światowego, dla których ocalenia konieczne jest podjęcie wielkich robót i co do których wniesiono prośbę o pomoc zgodnie z niniejszą Konwencją. Lista ta powinna zawierać kosztorys operacji. Na liście tej mogą znajdować się jedynie dobra dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, które są zagrożone poważnym i ściśle określonym niebezpieczeństwem, jak groźba unicestwienia wskutek przyspieszonego rozpadu, projekty wielkich robót publicznych albo prywatnych, szybki rozwój miast i turystyki, zniszczenia spowodowane zmianą wykorzystania lub własności gruntu, głębokie zmiany z nieznanymi przyczynami, opuszczenie z jakiegokolwiek powodu, wybuch lub groźba wybuchu konfliktu zbrojnego, kataklizmy i klęski żywiołowe, wielkie pożary, trzęsienia ziemi, obsuwanie się terenu, wybuchy wulkanów, zmiana poziomu wód, powódzie, przypiływy morza. W każdej chwili, w razie nagłej potrzeby, Komitet może dokonać nowego wpisu na listę dziedzictwa światowego w niebezpieczeństwie i podać to bezzwłocznie do publicznej wiadomości.
5. Komitet ustala kryteria, na podstawie których dobro dziedzictwa kulturalnego i naturalnego może być wpisane na listy wymienione w ustępach 2 i 4 niniejszego artykułu.

6. Przed odrzuceniem wniosku o wpisanie na jedną z dwóch list wymienionych w ustępach 2 i 4 niniejszego artykułu Komitet zasięga opinii Państwa będącego Stroną, na którego terytorium znajduje się dane dobro dziedzictwa kulturalnego lub naturalnego.
7. Komitet w porozumieniu z zainteresowanymi Państwami koordynuje i popiera studia i badania potrzebne do ustalenia list, o których mowa w ustępach 2 i 4 niniejszego artykułu.

Art. 12

Fakt, że pewne dobro dziedzictwa kulturalnego i naturalnego nie zostało wpisane na jedną z list, o których mowa w artykule 11 ustępy 2 i 4, nie będzie oznaczać w żadnym wypadku, że dobro to nie ma wyjątkowej powszechnej wartości z punktu widzenia innych celów niż wynikające z wpisania na te listy.

Art. 13

1. Komitet Dziedzictwa Światowego przyjmuje i rozpatruje wnioski o pomoc międzynarodową składane przez Państwa będące Stronami niniejszej Konwencji w zakresie dotyczącym dóbr dziedzictwa kulturalnego i naturalnego znajdujących się na ich terytorium i wpisanych lub zasługujących na wpisanie na listy, o których mowa w artykule 11 ustępy 2 i 4. Przedmiotem tych wniosków może być ochrona, konserwacja, rewaloryzacja i ożywianie lub odtwarzanie tych dóbr.
2. Przedmiotem wniosków o pomoc międzynarodową na podstawie ustępu 1 niniejszego artykułu może być także identyfikacja dziedzictwa kulturalnego i naturalnego określonego w artykułach 1 i 2, jeżeli wstępne badania pozwoliły stwierdzić, że prowadzenie dalszych badań jest celowe.
3. Komitet decyduje, jaki bieg należy nadać tym wnioskom, określa w razie potrzeby rodzaj i zakres swej pomocy i upoważnia do zawarcia w jego imieniu niezbędnych porozumień z zainteresowanym rządem.
4. Komitet określa kolejność swych interwencji. Czyni to, biorąc odpowiednio pod uwagę znaczenie dóbr wymagających zabezpieczenia dla światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, konieczność zapewnienia pomocy międzynarodowej najbardziej reprezentatywnym dzieciom przyrody lub geniuszu i historii narodów świata, jak również pilność podjęcia robót, a także rozmiary zasobów Państw, na których terytorium znajdują się zagrożone dobra, a w szczególności w jakiej mierze Państwa te są w stanie zapewnić ochronę dóbr własnym środkami.
5. Komitet ustala, aktualizuje i rozpowszechnia listę dóbr, co do których udzielono pomocy międzynarodowej.
6. Komitet decyduje o wykorzystaniu zasobów Funduszu utworzonego w myśl artykułu 15 niniejszej Konwencji. Stara się on o znalezienie środków zwiększenia tego Funduszu i podejmuje w tym celu wszelkie stosowne kroki.

7. Komitet współdziała z organizacjami międzynarodowymi i krajowymi, rządowymi i pozarządowymi, mającymi cele podobne do celów niniejszej Konwencji. W celu wprowadzenia w życie swych programów i realizacji swych projektów Komitet może zwrócić się do tych organizacji, a w szczególności do Międzynarodowego Ośrodka Studiów nad Ochroną i Restauracją Dóbr Kultury (Ośrodka rzymskiego), do Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków i Miejsc Historycznych (ICOMOS) oraz do Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody i Jej Zasobów (UICN), jak również do innych organizacji publicznych lub prywatnych oraz do osób prywatnych.
 8. Decyzje Komitetu są podejmowane większością dwóch trzecich członków obecnych i głosujących. Quorum stanowi większość członków Komitetu.
- (...)

Art. 22

Pomoc udzielana przez Komitet Dziedzictwa Światowego może przybierać następujące formy:

- a) studia nad zagadnieniami artystycznymi, naukowymi i technicznymi związanymi z ochroną, konserwacją, rewaloryzacją i ożywianiem lub odtwarzaniem dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, określonego w artykule 11 ustępy 2 i 4 niniejszej Konwencji,
- b) skierowanie rzeczoznawców, techników i wykwalifikowanych robotników do czuwania nad należyтым wykonaniem zatwierdzonego projektu,
- c) kształcenie specjalistów wszelkich szczebli w dziedzinie identyfikacji, ochrony, konserwacji, rewaloryzacji i ożywiania lub odtwarzania dziedzictwa kulturalnego i naturalnego,
- d) dostarczanie urządzeń, którymi zainteresowane Państwo nie dysponuje lub których nie jest w stanie nabyć,
- e) udzielanie pożyczek nisko oprocentowanych lub nie oprocentowanych, które mogą być spłacane na warunkach długoterminowych,
- f) przyznawanie subwencji bezzwrotnych w wyjątkowych i szczególnie uzasadnionych wypadkach.

Art. 23

Komitet Dziedzictwa Światowego może również udzielać pomocy międzynarodowej krajowym lub regionalnym ośrodkom kształcenia specjalistów wszelkich szczebli w dziedzinie identyfikacji, ochrony, konserwacji, rewaloryzacji i ożywiania lub odtwarzania dziedzictwa kulturalnego i naturalnego.

Art. 24

Pomoc międzynarodowa w poważnym zakresie może być udzielona tylko po szczegółowych badaniach naukowych, gospodarczych i technicznych. Badania te po-

winy opierać się na najbardziej nowoczesnych metodach ochrony, konserwacji, rewaloryzacji i ożywiania lub odtwarzania dziedzictwa kulturalnego i naturalnego i powinny odpowiadać celom niniejszej Konwencji. Badania powinny również mieć za zadanie poszukiwanie środków racjonalnego wykorzystania zasobów będących w dyspozycji zainteresowanego Państwa.

Art. 25

Finansowanie niezbędnych robót powinno w zasadzie tylko częściowo obciążać społeczność międzynarodową. Udział Państwa, które korzysta z pomocy międzynarodowej, powinien stanowić istotną część środków przeznaczonych na realizację każdego programu lub projektu, chyba że środki tego Państwa na to nie pozwalają.

Art. 26

Komitet Dziedzictwa Światowego i Państwo korzystające z jego pomocy ustalają w zawartym między nimi porozumieniu warunki, na jakich będzie wykonywany program lub projekt, na którego realizację udziela się pomocy międzynarodowej zgodnie z niniejszą Konwencją. Na Państwie korzystającym z tej pomocy spoczywa obowiązek kontynuowania ochrony, konserwacji i rewaloryzacji dóbr w ten sposób uratowanych, zgodnie z warunkami ustalonymi w porozumieniu.

VI. Programy oświatowe

Art. 27

1. Państwa będące Stronami niniejszej Konwencji będą się starały wszelkimi właściwymi środkami, a w szczególności przez ustalanie odpowiednich programów oświatowych i informacyjnych, wzmacniać w swoich społeczeństwach poszanowanie i przywiązanie do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, określonego w artykułach 1 i 2 niniejszej Konwencji.
2. Zobowiązują się one również szeroko informować społeczeństwo o niebezpieczeństwach, jakie zagrażają temu dziedzictwu, i o działaniach podjętych w zastosowaniu niniejszej Konwencji.

Art. 28

Państwa będące Stronami niniejszej Konwencji, które korzystają z pomocy międzynarodowej stosownie do postanowień Konwencji, podejmują niezbędne środki w celu rozpowszechniania wiadomości o znaczeniu dóbr, na które ta pomoc została przeznaczona, i o roli, jaką ta pomoc odegrała.

(...)

7.

Konwencja o ochronie podwodnego dziedzictwa kulturowego przyjęta w Paryżu dnia 2 listopada 2001 r.

Źródło: Dz.U. z 2021 r. poz. 1302

Konferencja Generalna Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury, która zebrała się w Paryżu w dniach od 15 października do 3 listopada 2001 roku, na swej trzydziestej pierwszej sesji, uznając znaczenie podwodnego dziedzictwa kulturowego jako integralnej części dziedzictwa kulturowego ludzkości i szczególnie ważnego elementu w historii ludów, narodów oraz stosunków między nimi dotyczących ich wspólnego dziedzictwa, zdając sobie sprawę ze znaczenia ochrony i zachowania podwodnego dziedzictwa kulturowego oraz z tego, że odpowiedzialność za nie spoczywa na wszystkich Państwach,

dostrzegając wzrost publicznego zainteresowania podwodnym dziedzictwem kulturowym oraz społecznej świadomości jego wartości,

przekonana o znaczeniu badań, informacji oraz edukacji dla ochrony i zachowania podwodnego dziedzictwa kulturowego,

przekonana o powszechnym prawie do czerpania edukacyjnych i rekreacyjnych korzyści wynikających z odpowiedzialnego i nieniszczącego dostępu do podwodnego dziedzictwa kulturowego *in situ*, a także o wartości społecznej edukacji, przyczyniającej się do zwiększenia świadomości i uznania oraz ochrony tego dziedzictwa,

świadoma faktu zagrożenia podwodnego dziedzictwa kulturowego przez nieuprawnione działania wobec niego, oraz potrzeby podjęcia bardziej zdecydowanych środków, aby zapobiegać takim działaniom,

świadoma potrzeby podejmowania odpowiednich środków w sytuacji, gdy działania uprawnione przypadkowo mogą negatywnie wpływać na podwodne dziedzictwo kulturowe,

głęboko zaniepokojona rosnącą komercyjną eksploatacją podwodnego dziedzictwa kulturowego, a w szczególności niektórymi działaniami mającymi na celu sprzedaż, kupno lub wymianę obiektów podwodnego dziedzictwa kulturowego,

świadoma dostępności zaawansowanych technologii zwiększających możliwości odkrywania oraz dostępu do podwodnego dziedzictwa kulturowego,

wierząc, że współpraca między Państwami, organizacjami międzynarodowymi, instytucjami naukowymi, organizacjami zrzeszającymi profesjonalistów, archeologami, nurkami oraz innymi zainteresowanymi stronami, a także ogółem społeczeństwa, jest niezbędna dla ochrony podwodnego dziedzictwa kulturowego,

mając na uwadze fakt, że badania, wydobywanie oraz ochrona podwodnego dziedzictwa kulturowego wymagają dostępności i zastosowania specjalistycznych metod badawczych oraz wykorzystania odpowiednich technik i sprzętu, a także zaawansowanych umiejętności specjalistycznych, co wskazuje na konieczność wprowadzenia ujednoczonych kryteriów regulujących,

dostrzegając potrzebę kodyfikacji oraz stopniowego opracowywania zasad dotyczących ochrony i zachowania podwodnego dziedzictwa kulturowego, w zgodzie z praktyką i prawem międzynarodowym, w tym z Konwencją UNESCO dotyczącą środków zmierzających do zakazu i zapobiegania nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury, z dnia 14 listopada 1970 roku, z Konwencją UNESCO w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, z dnia 16 listopada 1972 roku oraz z Konwencją Narodów Zjednoczonych o prawie morza, z dnia 10 grudnia 1982 roku,

zdecydowana, aby poprawić na szczeblu międzynarodowym, regionalnym oraz krajowym efektywność środków dla zachowania podwodnego dziedzictwa kulturowego *in situ* lub, jeśli to konieczne dla celów badawczych lub ochronnych, wydobywania z należytą ostrożnością podwodnego dziedzictwa kulturowego,

postanowiwszy podczas swej dwudziestej dziewiątej sesji, że problematyka ta winna stać się przedmiotem konwencji międzynarodowej,

przyjmuje niniejszą Konwencję w dniu drugiego listopada 2001 roku.

Art. 1 – Definicje

Dla celów niniejszej Konwencji:

1.

(a) „Podwodne dziedzictwo kulturowe” oznacza wszelkie ślady egzystencji ludzkiej mające charakter kulturowy, historyczny lub archeologiczny, które pozostawały lub pozostają całkowicie lub częściowo pod wodą, okresowo lub stale, przez co najmniej 100 lat, w tym:

(i) stanowiska, budowle, obiekty, artefakty oraz szczątki ludzkie, wraz z ich kontekstem archeologicznym i przyrodniczym;

- (ii) statki, samoloty oraz inne pojazdy lub ich części, ładunek lub inna wartość, wraz z ich kontekstem archeologicznym i przyrodniczym; oraz
 - (iii) przedmioty o charakterze prehistorycznym.
 - (b) Rurociągi i kable umieszczone na dnie morskim nie stanowią podwodnego dziedzictwa kulturowego.
 - (c) Instalacje, niebędące rurociągami i kablami, umieszczone na dnie morskim i nadal używane, nie stanowią podwodnego dziedzictwa kulturowego.
- 2.
- (a) „Państwa-Strony” oznaczają Państwa, które wyraziły zgodę na związanie niniejszą Konwencją, oraz w stosunku do których niniejsza Konwencja weszła w życie.
 - (b) Konwencję niniejszą stosuje się *mutatis mutandis* do tych terytoriów, o których mowa w artykule 26, ustęp 2 litera (b), które stają się Stronami niniejszej Konwencji zgodnie z warunkami określonymi w tymże ustępie, i w tym zakresie określenie „Państwa-Strony” odnosi się do tychże terytoriów.
3. „UNESCO” oznacza Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury.
4. „Dyrektor Generalny” oznacza Dyrektora Generalnego UNESCO.
5. „Obszar” oznacza znajdujące się poza granicami jurysdykcji państwowej dno mórz i oceanów oraz ich podziemie.
6. „Działania nakierowane na podwodne dziedzictwo kulturowe” oznaczają działania, których głównym obiektem jest podwodne dziedzictwo kulturowe i które mogą, pośrednio lub bezpośrednio, fizycznie naruszyć lub w inny sposób uszkodzić podwodne dziedzictwo kulturowe.
7. „Działania przypadkowo oddziałujące na podwodne dziedzictwo kulturowe” oznaczają działania, które mogą fizycznie naruszyć lub uszkodzić podwodne dziedzictwo kulturowe, choć nie jest ono głównym, ani jednym z kilku, przedmiotem tych działań.
8. „Statki i samoloty państwowe” oznaczają okręty wojenne oraz inne statki lub samoloty będące własnością Państwa lub przez nie używane, które w chwili zatonięcia były wykorzystywane wyłącznie dla niekomercyjnych celów państwowych, które jako takie zostały zidentyfikowane oraz spełniają kryteria definicji podwodnego dziedzictwa kulturowego.
9. „Zasady” oznaczają Zasady dotyczące działań nakierowanych na podwodne dziedzictwo kulturowe, zgodnie z artykułem 33 niniejszej Konwencji.

Art. 2 – Cele i zasady ogólne

1. Celem niniejszej Konwencji jest zapewnienie i zwiększenie ochrony podwodnego dziedzictwa kulturowego.

2. Państwa-Strony będą współpracować w zakresie ochrony podwodnego dziedzictwa kulturowego.
3. Państwa-Strony będą zachowywać podwodne dziedzictwo kulturowe dla dobra ludzkości, zgodnie z postanowieniami niniejszej Konwencji.
4. Państwa-Strony będą, osobno lub wspólnie, w zależności od sytuacji, podejmować wszelkie odpowiednie środki, zgodne z niniejszą Konwencją oraz prawem międzynarodowym, niezbędne dla ochrony podwodnego dziedzictwa kulturowego, wykorzystując w tym celu najlepsze praktyczne środki, jakimi dysponują i stosownie do swoich możliwości.
5. Zachowanie podwodnego dziedzictwa kulturowego *in situ* będzie priorytetem w stosunku do zezwalania na lub podejmowania jakichkolwiek działań nakierowanych na to dziedzictwo.
6. Wydobyte obiekty podwodnego dziedzictwa kulturowego będą przechowywane, konserwowane oraz zarządzane w sposób zapewniający ich długotrwałe zachowanie.
7. Podwodne dziedzictwo kulturowe nie może być wykorzystywane w celach komercyjnych.
8. Zgodnie z praktyką poszczególnych Państw oraz prawem międzynarodowym, w tym z Konwencją Narodów Zjednoczonych o prawie morza, żadne z postanowień niniejszej Konwencji nie powinno być interpretowane jako zmieniające normy prawa międzynarodowego oraz praktykę Państw w zakresie suwerennych immunitetów, a także praw danego Państwa do jego statków lub samolotów państwowych.
9. Państwa-Strony zapewnią, aby szczątkom ludzkim spoczywającym w wodach morskich okazywano należyty szacunek.
10. Należy zachęcać do odpowiedzialnego i nieniszczącego dostępu do podwodnego dziedzictwa kulturowego *in situ*, w celu jego obserwowania i dokumentowania, aby podnieść świadomość społeczną, uznanie oraz ochronę tego dziedzictwa, o ile taki dostęp da się pogodzić z jego ochroną i zarządzaniem.
11. Żadna czynność ani działanie podjęte na podstawie niniejszej Konwencji, nie będzie stanowić podstawy do występowania z roszczeniem, podważania lub kwestionowania suwerenności lub jurysdykcji państwowej.

Art. 3 – Powiązania między niniejszą Konwencją a Konwencją Narodów Zjednoczonych o prawie morza

Żadne z postanowień niniejszej Konwencji nie narusza praw, jurysdykcji oraz obowiązków Państw wynikających z prawa międzynarodowego, w tym również z Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza. Niniejszą Konwencję należy interpretować i stosować w kontekście oraz w sposób zgodny z prawem międzynarodowym, w tym również z Konwencją Narodów Zjednoczonych o prawie morza.

Art. 4 – Powiązania z prawem o ratownictwie morskim i prawem o znaleziskach
Żadne działanie związane z podwodnym dziedzictwem kulturowym, którego dotyczy niniejsza Konwencja, nie podlega prawu o ratownictwie morskim ani prawu o znaleziskach, chyba że:

- (a) właściwe władze wydadzą na to pozwolenie, oraz
- (b) jest to całkowicie zgodne z niniejszą Konwencją, oraz
- (c) zapewni to, w przypadku wydobycia podwodnego dziedzictwa kulturowego maksymalną jego ochronę.

Art. 5 – Działania przypadkowo oddziałujące na podwodne dziedzictwo kulturowe
Każde Państwo-Strona będzie podejmować najlepsze praktyczne środki, jakimi dysponuje, w celu zapobiegania lub minimalizowania negatywnych skutków, które mogą zostać wywołane pod jego jurysdykcją przez działania przypadkowo oddziałujące na podwodne dziedzictwo kulturowe.

Art. 6 – Umowy dwustronne, regionalne oraz wielostronne

1. Zachęca się Państwa-Strony do zawierania umów dwustronnych, regionalnych lub innych umów wielostronnych, a także aby rozszerzały już zawarte umowy, w celu zachowania podwodnego dziedzictwa kulturowego. Wszelkie takie umowy muszą być w pełni zgodne z postanowieniami niniejszej Konwencji i nie umniejszać jej uniwersalnego charakteru. Państwa mogą w takich umowach przyjmować zasady i regulacje, które zapewnią lepszą ochronę podwodnego dziedzictwa kulturowego, w stosunku do tych przyjętych w niniejszej Konwencji.
2. Strony takich dwustronnych, regionalnych oraz wielostronnych umów mogą zapraszać do przystąpienia do tych umów Państwa, które mają dający się potwierdzić związek z danym podwodnym dziedzictwem kulturowym, szczególnie związek o charakterze historycznym, kulturowym lub archeologicznym.
3. Konwencja niniejsza nie zmienia praw i obowiązków Państw-Stron, dotyczących ochrony zatopionych statków, jakie wynikają z umów dwustronnych, regionalnych lub innych umów wielostronnych zawartych przed jej przyjęciem, a w szczególności tych, które są zgodne z celami niniejszej Konwencji.

Art. 7 – Podwodne dziedzictwo kulturowe w wodach wewnętrznych, wodach archipelagowych i morzu terytorialnym

1. Państwa-Strony, wykonując swoją suwerenność, mają wyłączne prawo regulacji i zezwalania na działania nakierowane na podwodne dziedzictwo kulturowe znajdujące się w ich wodach wewnętrznych, wodach archipelagowych oraz morzu terytorialnym.

2. Bez uszczerbku dla innych umów międzynarodowych oraz norm prawa międzynarodowego dotyczących ochrony podwodnego dziedzictwa kulturowego, Państwa-Strony będą wymagać stosowania Zasad w działaniach nakierowanych na podwodne dziedzictwo kulturowe, znajdujące się w ich wodach terytorialnych, wodach archipelagowych oraz morzu terytorialnym.
3. Wykonując swoją suwerenność na wodach archipelagowych oraz na morzu terytorialnym, i uznając ogólną praktykę między państwami, Państwa-Strony, mając na względzie współpracę w zakresie stosowania najlepszych metod ochrony państwowych statków i samolotów, powinny informować właściwe Państwo-Stronę niniejszej Konwencji oraz, w stosownych przypadkach, inne Państwa, które mają dający się potwierdzić związek, szczególnie związek o charakterze kulturowym, historycznym lub archeologicznym, o odkryciu takich możliwych do zidentyfikowania państwowych statków i samolotów.

Art. 8 – Podwodne dziedzictwo kulturowe w strefie przyległej

Bez uszczerbku dla i w uzupełnieniu artykułów 9 i 10 oraz w zgodzie z artykułem 303, ustęp 2 Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza, Państwa-Strony mogą regulować i zezwalać na działania nakierowane na podwodne dziedzictwo kulturowe, znajdujące się w strefie przyległej. Czyniąc to, będą one wymagać, aby były stosowane Zasady.

Art. 9 – Zgłaszanie i powiadamianie w odniesieniu do wyłącznej strefy ekonomicznej oraz szelfu kontynentalnego

1. Wszystkie Państwa-Strony są odpowiedzialne za ochronę podwodnego dziedzictwa kulturowego, znajdującego się w wyłącznej strefie ekonomicznej oraz na szelfie kontynentalnym zgodnie z postanowieniami niniejszej Konwencji.

Wobec tego:

- (a) Państwo-Strona będzie wymagać od swoich obywateli oraz kapitanów statków pływających pod swoją banderą zgłaszania odkryć podwodnego dziedzictwa kulturowego znajdującego się w wodach jego wyłącznej strefy ekonomicznej lub na jego szelfie kontynentalnym, a także o zamiarach podejmowania działań nakierowanych na to dziedzictwo.
- (b) w wyłącznej strefie ekonomicznej lub na szelfie kontynentalnym innego Państwa-Strony:
 - (i) Państwa-Strony będą wymagać od obywatela lub kapitana statku zgłoszenia im oraz temu innemu Państwu-Stronie takiego odkrycia lub działań;
 - (ii) albo, Państwo-Strona będzie wymagać od obywatela lub kapitana statku zgłoszenia mu takiego odkrycia lub działań oraz zapewniać skuteczne

i szybkie przekazanie takiego zgłoszenia wszystkim innym Państwom-Stronom.

2. Składając dokumenty ratyfikacyjne, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia Państwo-Strona określi sposób przekazywania zgłoszeń, o których mowa w ustępie 1 litera (b) niniejszego artykułu.
3. Państwo-Strona będzie powiadamiać Dyrektora Generalnego o odkryciach lub działaniach zgłoszonych na podstawie ustępu 1 niniejszego artykułu.
4. Dyrektor Generalny bezzwłocznie udostępni wszystkim Państwom-Stronom wszelkie informacje otrzymane zgodnie z ustępem 3 niniejszego artykułu.
5. Każde Państwo-Strona może oświadczyć Państwu-Stronie, w którego wyłącznej strefie ekonomicznej lub na którego szelfie kontynentalnym znajduje się podwodne dziedzictwo kulturowe, o swoim zainteresowaniu udziałem w konsultacjach w sprawie zapewnienia efektywnej ochrony temu podwodnemu dziedzictwu kulturowemu. Takie oświadczenie będzie oparte na dającym się potwierdzić związku z danym podwodnym dziedzictwem kulturowym, szczególnie związku o charakterze historycznym, kulturowym lub archeologicznym.

Art. 10 – Ochrona podwodnego dziedzictwa kulturowego w wyłącznej strefie ekonomicznej i na szelfie kontynentalnym

1. Pozwolenia na działania nakierowane na podwodne dziedzictwo kulturowe znajdujące się w wyłącznej strefie ekonomicznej lub na szelfie kontynentalnym nie będą wydawane inaczej, niż zgodnie z postanowieniami niniejszego artykułu.
2. Państwo-Strona, w którego wyłącznej strefie ekonomicznej lub na którego szelfie kontynentalnym znajduje się podwodne dziedzictwo kulturowe, ma prawo zakazać lub zezwolić na działania nakierowane na to dziedzictwo, aby zapobiec naruszeniom własnych suwerennych praw lub jurysdykcji, gwarantowanych przez prawo międzynarodowe, w tym Konwencję Narodów Zjednoczonych o prawie morza.
3. W przypadku odkrycia podwodnego dziedzictwa kulturowego lub zamiaru prowadzenia działań nakierowanych na podwodne dziedzictwo kulturowe w wyłącznej strefie ekonomicznej lub na szelfie kontynentalnym Państwa-Strony, to Państwo-Strona będzie:
 - (a) prowadzić konsultacje ze wszystkimi innymi Państwami-Stronami, które zgodnie z artykułem 9 ustęp 5 oświadczyły o swoim zainteresowaniu udziałem, w sprawie zapewnienia najlepszej ochrony podwodnego dziedzictwa kulturowego;
 - (b) koordynować takie konsultacje jako „Państwo Koordynujące”, chyba że wyraźnie oświadczy, że nie zamierza tego robić, i w takim przypadku Pań-

stwa-Strony, które zgodnie z artykułem 9 ustęp 5 oświadczyły o swoim zainteresowaniu udziałem, wyznaczają inne Państwo Koordynujące.

4. Bez uszczerbku dla obowiązku wszystkich Państw-Stron ochrony podwodnego dziedzictwa kulturowego wszelkimi możliwymi do zastosowania środkami, podejmowanymi zgodnie z prawem międzynarodowym, w celu zapobieżenia bezpośredniemu zagrożeniu podwodnego dziedzictwa kulturowego, w tym jego rabowaniu, Państwo Koordynujące może podjąć możliwe do zastosowania środki i/lub wydać wszelkie niezbędne pozwolenia zgodnie z niniejszą Konwencją oraz, jeśli to konieczne przed odbyciem konsultacji, zapobiec bezpośredniemu zagrożeniu podwodnego dziedzictwa kulturowego, czy to wynikającemu z działalności ludzkiej, czy będącemu skutkiem innych przyczyn, w tym rabunku. Podejmując takie środki Państwo Koordynujące może zwrócić się z prośbą o pomoc do innych Państw-Stron.
5. Państwo Koordynujące:
 - (a) podejmuje środki ochronne, które były uzgodnione przez Państwa biorące udział w konsultacjach, w tym Państwo Koordynujące, chyba że Państwa biorące udział w konsultacjach, w tym Państwo Koordynujące, zgadzają się aby inne Państwo-Strona podjęło te środki;
 - (b) wyda wszelkie niezbędne pozwolenia na realizację uzgodnionych środków zgodnie z Zasadami, chyba że Państwa biorące udział w konsultacjach, w tym Państwo Koordynujące, zgadzają się aby inne Państwo-Strona wydało te pozwolenia;
 - (c) może przeprowadzić wszelkie niezbędne badania przygotowawcze podwodnego dziedzictwa kulturowego oraz wyda wszelkie niezbędne dla ich przeprowadzenia pozwolenia, a także bezzwłocznie poinformuje o wynikach Dyrektora Generalnego, który z kolei bez zwłoki udostępni te informacje innym Państwom-Stronom.
6. Koordynując konsultacje, podejmując środki, prowadząc badania przygotowawcze i/lub wydając pozwolenia stosownie do niniejszego artykułu, Państwo Koordynujące będzie działać w imieniu Państw-Stron jako całości, nie zaś we własnym interesie. Żadne takie działanie nie może samo w sobie stanowić podstawy do roszczenia sobie specjalnych lub jurysdykcyjny[ch] praw, niewynikających z prawa międzynarodowego, w tym z Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza.
7. Z zastrzeżeniem postanowień ustępów 2 i 4 niniejszego artykułu, żadne działania nakierowane na państwowe statki i samoloty nie będą prowadzone bez zgody Państwa bandery oraz współpracy z Państwem Koordynującym.

Art. 11 – Zgłaszanie i powiadamianie w odniesieniu do Obszaru

1. Państwa-Strony są odpowiedzialne za ochronę podwodnego dziedzictwa kulturowego w Obszarze zgodnie z niniejszą Konwencją oraz artykułem 149 Kon-

wencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza. Stosownie do tego, kiedy obywatel lub statek pod banderą Państwa-Strony odkryje w Obszarze podwodne dziedzictwo kulturowe lub ma zamiar podjęcia działań nakierowanych na to dziedzictwo, Państwo-Strona będzie wymagać, aby jego obywatel lub kapitan statku zgłosił mu takie odkrycie lub działanie.

2. Państwa-Strony będą powiadamiać Dyrektora Generalnego oraz Sekretarza Generalnego Międzynarodowej Organizacji Dna Morskiego o zgłoszonych im odkryciach lub działaniach.
3. Dyrektor Generalny bezzwłocznie udostępni wszystkim Państwom-Stronom wszelkie takie informacje otrzymane od Państw-Stron.
4. Każde Państwo-Strona może oświadczyć Dyrektorowi Generalnemu o swoim zainteresowaniu udziałem w konsultacjach w sprawie zapewnienia efektywnej ochrony temu podwodnemu dziedzictwu kulturowemu. Takie oświadczenie musi być oparte na dającym się potwierdzić związku z danym podwodnym dziedzictwem kulturowym, mając w szczególności na uwadze specjalne prawa Państw jego kulturalnego, historycznego lub archeologicznego pochodzenia.

Art. 12 – Ochrona podwodnego dziedzictwa kulturowego w Obszarze

1. Pozwolenia na działania nakierowane na podwodne dziedzictwo kulturowe znajdujące się w Obszarze nie będą wydawane inaczej, niż zgodnie z postanowieniami niniejszego artykułu.
2. Dyrektor Generalny zaprasza wszystkie Państwa-Strony, które zgodnie z artykułem 11 ustęp 4 oświadczyły o swoim zainteresowaniu udziałem, do konsultacji w sprawie zapewnienia najlepszej ochrony podwodnemu dziedzictwu kulturowemu oraz aby wyznaczyć Państwo-Stronę, które będzie koordynować takie konsultacje jako „Państwo Koordynujące”. Do udziału w konsultacjach Dyrektor Generalny zaprasza także Międzynarodową Organizację Dna Morskiego.
3. Wszystkie Państwa-Strony mogą podjąć wszelkie możliwe do zastosowania środki zgodne z niniejszą Konwencją, jeśli to konieczne przed odbyciem konsultacji, aby zapobiec bezpośredniemu zagrożeniu podwodnego dziedzictwa kulturowego, czy to wynikającemu z działalności ludzkiej, czy będącemu skutkiem innych przyczyn, w tym rabunku.
4. Państwo Koordynujące:
 - (a) podejmuje środki ochronne, które były uzgodnione przez Państwa biorące udział w konsultacjach, w tym Państwo Koordynujące, chyba że Państwa biorące udział w konsultacjach, w tym Państwo Koordynujące, zgadzają się aby inne Państwo-Strona podjęło te środki; oraz
 - (b) wyda wszelkie niezbędne pozwolenia na realizację uzgodnionych środków zgodnie z niniejszą Konwencją, chyba że Państwa biorące udział w konsulta-

cjach, w tym Państwo Koordynujące, zgadzają się aby inne Państwo-Strona wydało te pozwolenia.

5. Państwo Koordynujące może przeprowadzić wszelkie niezbędne badania przygotowawcze podwodnego dziedzictwa kulturowego oraz wyda wszelkie niezbędne dla ich przeprowadzenia pozwolenia, a także bezzwłocznie poinformuje o ich wynikach Dyrektora Generalnego, który z kolei bez zwłoki udostępni te informacje innym Państwom-Stronom.
6. Koordynując konsultacje, podejmując środki, prowadząc badania przygotowawcze i/lub wydając pozwolenia na podstawie niniejszego artykułu, Państwo Koordynujące będzie działać dla dobra całej ludzkości, w imieniu wszystkich Państw-Stron. W odniesieniu do danego podwodnego dziedzictwa kulturowego, w szczególności będzie się mieć na uwadze specjalne prawa Państw jego kulturalnego, historycznego lub archeologicznego pochodzenia.
7. Żadne Państwo-Strona nie podejmie ani nie zezwoli na działania nakierowane na statki lub samoloty państwowe w Obszarze bez zgody Państwa bandery.

Art. 13 – Immunitet

Okręty wojenne oraz inne państwowe okręty i samoloty wojskowe, którym przysługuje immunitet, eksploatowane w celach niekomercyjnych, realizujące swe rutynowe działania i nieuczestniczące w działaniach nakierowanych na podwodne dziedzictwo kulturowe, nie są zobowiązane do zgłaszania odkryć obiektów podwodnego dziedzictwa kulturowego w myśl artykułów 9, 10, 11 i 12 niniejszej Konwencji. Państwa-Strony zapewnią jednakże, przez podjęcie odpowiednich środków, nieszkodzących działaniom oraz potencjałowi operacyjnemu okrętów lub innych państwowych okrętów lub samolotów wojskowych, którym przysługuje immunitet, i eksploatowanych w celach niekomercyjnych, w zakresie w jakim będzie to uzasadnione i możliwe do zastosowania, że będą one zgodne z artykułami 9, 10, 11 i 12 niniejszej Konwencji.

Art. 14 – Kontrolowanie wwozu na terytorium, handlu i posiadania

Państwa-Strony podejmą środki zapobiegające wwozowi na ich terytorium, handlowi lub posiadaniu obiektów podwodnego dziedzictwa kulturowego, nielegalnie wywiezionych lub/i wydobytych, jeśli wydobycie to było sprzeczne z niniejszą Konwencją.

Art. 15 – Niekorzystanie z obszarów podlegających jurysdykcji Państw-Stron

Państwa-Strony podejmą środki zakazujące korzystania z ich terytorium, w tym z ich portów morskich, a także sztucznych wysp, instalacji i budowli podlegających ich wyłącznej jurysdykcji lub kontroli, w celu prowadz[en]ia jakichkolwiek działań nakierowanych na podwodne dziedzictwo kulturowe niezgodnie z niniejszą Konwencją.

Art. 16 – Środki stosowane wobec obywateli i statków

Państwa-Strony podejmą wszelkie możliwe do zastosowania środki w celu zapewnienia, że ich obywatele oraz statki pływające pod ich banderą nie będą brać udziału w jakichkolwiek działaniach nakierowanych na podwodne dziedzictwo kulturowe w sposób niezgodny z niniejszą Konwencją.

Art. 17 – Sankcje

1. Każde Państwo-Strona wprowadzi sankcje za naruszenia odnoszące się do środków, które podjęło w celu realizacji postanowień niniejszej Konwencji.
2. Sankcje stosowane za te naruszenia powinny być odpowiednio surowe, aby zapewnić skuteczność niniejszej Konwencji i przeciwdziałać naruszeniom bez względu na miejsce ich występowania, oraz aby pozbawić sprawców korzyści z nielegalnego działania.
3. Państwa-Strony będą współpracować w celu zapewnienia stosowania sankcji, nałożonych na podstawie niniejszego artykułu.

Art. 18 – Konfiskata i dysponowanie podwodnym dziedzictwem kulturowym

1. Każde Państwo-Strona podejmie środki umożliwiające konfiskatę na jego terytorium podwodnego dziedzictwa kulturowego, wydobytego w sposób niezgodny z niniejszą Konwencją.
2. Każde Państwo-Strona będzie dokumentować, chronić oraz podejmować wszelkie uzasadnione środki w celu zabezpieczenia podwodnego dziedzictwa kulturowego skonfiskowanego na podstawie niniejszej Konwencji.
3. Każde Państwo-Strona powiadomi Dyrektora Generalnego oraz inne Państwo mające dający się potwierdzić związek z danym podwodnym dziedzictwem kulturowym, szczególnie związek o charakterze historycznym, kulturowym lub archeologicznym, o każdej konfiskacie podwodnego dziedzictwa kulturowego, dokonanej na podstawie niniejszej Konwencji.
4. Państwo Strona, które dokonało konfiskaty podwodnego dziedzictwa kulturowego zapewni dysponowanie nim dla dobra publicznego, biorąc pod uwagę potrzebę jego konserwacji i badania; potrzebę przywrócenia integralności rozproszonej kolekcji[;] potrzebę zapewnienia publicznego dostępu, ekspozycji i edukacji; oraz interesy każdego Państwa mającego dający się potwierdzić związek z danym podwodnym dziedzictwem kulturowym, szczególnie związek o charakterze historycznym, kulturowym lub archeologicznym.

Art. 19 – Współpraca i wymiana informacji

1. Państwa-Strony będą współpracować i pomagać sobie wzajemnie w ochronie i zarządzaniu podwodnym dziedzictwem kulturowym zgodnie z niniejszą Kon-

wencją, w tym, gdzie to możliwe do zastosowania, współdziałać w poszukiwaniach, wykopaliskach, dokumentowaniu, konserwacji, badaniach oraz prezentacji tego dziedzictwa.

2. W zakresie zgodnym z celami niniejszej Konwencji, każde Państwo-Strona będzie przekazywać innym Państwom-Stronom informacje dotyczące podwodnego dziedzictwa kulturowego, w tym jego odkryć i miejsca położenia, dziedzictwa wykopanego lub wydobytego z naruszeniem niniejszej Konwencji lub w inny sposób sprzeczny z prawem międzynarodowym, a także o odpowiednich metodologiach naukowych, technologiach i zmianach prawnych dotyczących takiego dziedzictwa.
3. Informacje przekazywane między Państwami-Stronami lub między UNESCO a Państwami-Stronami dotyczące odkrycia lub miejsca położenia podwodnego dziedzictwa kulturowego będą, w zakresie zgodnym z ich prawodawstwem, poufne i udostępniane wyłącznie właściwym władzom Państw-Stron tak długo, jak ujawnienie takich informacji może zagrozić lub w inny sposób stworzyć ryzyko dla zachowania takiego podwodnego dziedzictwa kulturowego.
4. Każde Państwo-Strona podejmie wszelkie możliwe do zastosowania środki w celu rozpowszechnienia informacji, w tym, o ile to możliwe, za pośrednictwem odpowiednich międzynarodowych baz danych o podwodnym dziedzictwie kulturowym wykopanym lub wydobytym z naruszeniem niniejszej Konwencji lub w inny sposób sprzeczny z prawem międzynarodowym.

Art. 20 – Świadomość społeczna

Każde Państwo-Strona podejmie wszelkie możliwe do zastosowania środki służące podniesieniu świadomości społecznej w zakresie wartości oraz znaczenia podwodnego dziedzictwa kulturowego oraz doniosłości jego ochrony w myśl niniejszej Konwencji.

Art. 21 – Szkolenie w zakresie archeologii podwodnej

Państwa-Strony będą współpracować w celu organizowania szkoleń w zakresie archeologii podwodnej, technik konserwacji podwodnego dziedzictwa kulturowego oraz, na uzgodnionych warunkach, transferu technologii dotyczących podwodnego dziedzictwa kulturowego.

Art. 22 – Właściwe władze

1. W celu zapewnienia właściwej realizacji postanowień niniejszej Konwencji, Państwa-Strony ustanowią właściwe władze lub, w odpowiednich przypadkach, rozszerzą kompetencje władz już istniejących, których zadaniem będzie utworzenie, prowadzenie i aktualizacja rejestrów podwodnego dziedzictwa

kulturowego, skuteczna ochrona, konserwacja, prezentacja i zarządzanie tym dziedzictwem, a także badania i edukacja.

2. Państwa-Strony prześlą Dyrektorowi Generalnemu nazwy i adresy ich właściwych władz do spraw podwodnego dziedzictwa kulturowego.

Art. 23 – Zgromadzenia Państw-Stron

1. Dyrektor Generalny zwoła Zgromadzenie Państw-Stron przed upływem jednego roku od dnia wejścia w życie niniejszej Konwencji, a następnie będzie je zwoływać przynajmniej raz na dwa lata. Na wniosek większości Państw-Stron Dyrektor Generalny będzie zwoływać Nadzwyczajne Zgromadzenie Państw-Stron.
2. Zgromadzenie Państw-Stron decyduje o swoich funkcjach i zakresie obowiązków.
3. Zgromadzenie Państw-Stron przyjmie swój Regulamin.
4. Zgromadzenie Państw-Stron może powołać Organ Doradczy do spraw Naukowych i Technicznych złożony z ekspertów wyznaczonych przez Państwa-Strony, z uwzględnieniem zasady sprawiedliwej reprezentacji geograficznej oraz zrównoważonej reprezentacji płci.
5. Organ Doradczy do spraw Naukowych i Technicznych, w razie potrzeby, będzie wspomagać Zgromadzenie Państw-Stron w sprawach naukowych i technicznych dotyczących stosowania Zasad.

Art. 24 – Sekretariat niniejszej Konwencji

1. Za funkcjonowanie Sekretariatu niniejszej Konwencji odpowiada Dyrektor Generalny.
2. Do zadań Sekretariatu należy:
 - (a) organizowanie Zgromadzeń Państw-Stron na podstawie artykułu 23, ustęp 1; oraz
 - (b) pomoc Państwom-Stronom we wprowadzaniu w życie decyzji Zgromadzenia Państw-Stron.

Art. 25 – Pokojowe rozstrzygnięcie sporów

1. Wszelkie spory między dwoma lub więcej Państwami-Stronami dotyczące interpretacji lub stosowania niniejszej Konwencji będą rozstrzygane w drodze negocjacji prowadzonych w dobrej wierze lub za pomocą innych pokojowych środków, przez nie wybranych.
2. Jeżeli te negocjacje nie doprowadzą do rozstrzygnięcia sporu w rozsądnym terminie, może on, za zgodą zainteresowanych Państw-Stron, zostać przekazany UNESCO do mediacji.
3. Jeżeli mediacja nie zostanie podjęta lub nie doprowadzi do rozstrzygnięcia sporu, wówczas do sporu między Państwami-Stronami niniejszej Konwencji dotyczące-

go interpretacji i stosowania niniejszej Konwencji znajdą zastosowanie *mutatis mutandis* postanowienia o rozstrzyganiu sporów zawarte w części XV Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza, niezależnie od tego, czy Państwa te są jednocześnie stronami Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza.

4. Każda procedura wybrana przez Państwo-Stronę niniejszej Konwencji i Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza zgodnie z artykułem 287 tej ostatniej, będzie stosowana do rozstrzygania sporów w trybie niniejszego artykułu, chyba że Państwo-Strona ratyfikując, przyjmując, zatwierdzając lub przystępując do niniejszej Konwencji, lub w jakimkolwiek terminie późniejszym, wybierze inną procedurę zgodnie z artykułem 287 w celu rozstrzygania sporów wynikających z realizacji postanowień niniejszej Konwencji.
5. Państwo-Strona niniejszej Konwencji, które nie jest stroną Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza, ratyfikując, przyjmując, zatwierdzając lub przystępując do niniejszej Konwencji, lub w jakimkolwiek terminie późniejszym, może wybrać, przez złożenie pisemnego oświadczenia, jedną lub więcej procedur, określonych w artykule 287, ustęp 1 Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza, do rozstrzygnięcia sporu w trybie niniejszego artykułu. Artykuł 287 znajdzie zastosowanie do takiego oświadczenia, a także do każdego sporu, w którym takie Państwo jest stroną, i którego nie dotyczy oświadczenie pozostające w mocy. Dla celów postępowania koncyliacyjnego i arbitrażowego, zgodnie z Aneksami V i VII Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza, takie Państwo może wyznaczyć komisarzy lub arbitrów do rozstrzygnięcia sporów wynikających z realizacji postanowień niniejszej Konwencji, którzy zostaną umieszczeni na listach, o których mowa w Aneksie V, artykuł 2 oraz Aneksie VII, artykuł 2.

Art. 26 – Ratyfikacja, przyjęcie, zatwierdzenie lub przystąpienie

1. Konwencja niniejsza podlega ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu przez Państwa Członkowskie UNESCO.
2. Do niniejszej Konwencji mogą przystąpić:
 - (a) Państwa niebędące członkami UNESCO, lecz będące członkami Organizacji Narodów Zjednoczonych lub wyspecjalizowanej agencji w ramach systemu Narodów Zjednoczonych lub Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej, a także Państwa-Strony Statutu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości oraz każde inne Państwo, które Konferencja Generalna UNESCO zaprosi do przystąpienia do niniejszej Konwencji;
 - (b) terytoria korzystające z pełni wewnętrznych praw samorządowych, uznanych przez Narody Zjednoczone, które nie uzyskały pełnej niezależności w myśl Rezolucji 1514 (XV) Zgromadzenia Ogólnego, a które są władne decydować

w sprawach regulowanych niniejszą Konwencją, w tym mogą przystępować do traktatów dotyczących tych spraw.

3. Dokumenty ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia należy złożyć Dyrektorowi Generalnemu.

Art. 27 – Wejście w życie

Konwencja niniejsza wejdzie w życie po upływie trzech miesięcy od daty złożenia dwudziestego dokumentu, o którym mowa w artykule 26, ale jedynie w odniesieniu do Państw i terytoriów, które te dokumenty złożyły. W odniesieniu do każdego innego Państwa lub terytorium wejdzie ona w życie po upływie trzech miesięcy od daty złożenia przez to Państwo lub terytorium jego dokumentów.

Art. 28 – Deklaracje odnośnie wód śródlądowych

Ratyfikując, przyjmując, zatwierdzając lub przystępując do niniejszej Konwencji, lub w jakimkolwiek późniejszym terminie, Państwo i terytorium może złożyć deklarację, że będzie stosować Zasady do wód śródlądowych, niebędących wodami morskimi.

Art. 29 – Ograniczenia zakresu geograficznego

Ratyfikując, przyjmując, zatwierdzając lub przystępując do niniejszej Konwencji, Państwo lub terytorium może złożyć deklarację depozytariuszowi niniejszej Konwencji, że nie będzie ona stosowana do określonych części jego terytorium, wód wewnętrznych, wód archipelagowych lub morza terytorialnego, określając w niej przyczyny złożenia takiej deklaracji. Państwo takie, w zakresie możliwym do zastosowania i tak szybko jak to możliwe, będzie starać się tworzyć warunki dla stosowania niniejszej Konwencji na obszarach wskazanych w deklaracji, i jak tylko to zostanie osiągnięte, wycofa swoją deklarację w całości lub części.

Art. 30 – Zastrzeżenia

Z wyjątkiem postanowień artykułu 29, jakiegokolwiek inne zastrzeżenia do niniejszej Konwencji są niedopuszczalne.

Art. 31 – Poprawki

1. Państwo-Strona może złożyć pisemną propozycję Dyrektorowi Generalnemu, wprowadzenia poprawek do niniejszej Konwencji. Dyrektor Generalny przekaże taką propozycję wszystkim Państwom-Stronom. Jeżeli w okresie sześciu miesięcy od daty przekazania propozycji, nie mniej niż połowa Państw-Stron odpowie pozytywnie na tą propozycję, to Dyrektor Generalny przedstawi taką propozycję na następnym Zgromadzeniu Państw-Stron do dyskusji i ewentualnego przyjęcia.
2. Poprawki przyjmowane są przez większość dwóch trzecich Państw-Stron obecnych i głosujących.

3. W przypadku przyjęcia, poprawki do niniejszej Konwencji podlegają ratyfikacji, przyjęciu, zatwierdzeniu lub przystąpieniu do nich przez Państwa-Strony.
4. Poprawki wejdą w życie po upływie trzech miesięcy od daty złożenia depozytariuszowi przez dwie trzecie Państw-Stron dokumentów, stosownie do ustępu 3 niniejszego artykułu, ale jedynie w odniesieniu do Państw-Stron, które je ratyfikowały, przyjęły, zatwierdziły lub przystąpiły do nich. Następnie, poprawki wejdą w życie w stosunku do każdego Państwa lub terytorium, które ratyfikuje, przyjmie, zatwierdzi lub przystąpi do nich, po upływie trzech miesięcy od daty złożenia przez tę Stronę depozytariuszowi dokumentu ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia.
5. Państwo lub terytorium, które staje się Stroną niniejszej Konwencji po wejściu w życie poprawek zgodnie z ustępem 4 niniejszego artykułu, o ile nie wyrazi innego zamiaru, uważane jest za:
 - (a) Stronę niniejszej Konwencji wraz z poprawkami; oraz
 - (b) Stronę niniejszej Konwencji bez poprawek w stosunku do Państw-Stron, które tymi poprawkami się nie związały.

Art. 32 – Wypowiedzenie

1. Państwo-Strona może, w drodze pisemnej notyfikacji skierowanej do Dyrektora Generalnego, wypowiedzieć niniejszą Konwencję.
2. Wypowiedzenie będzie skuteczne po upływie dwunastu miesięcy od daty otrzymania tej notyfikacji, o ile nie określono w niej daty późniejszej.
3. Wypowiedzenie niniejszej Konwencji nie wpłynie w żaden sposób na obowiązek jakiegokolwiek Państwa-Strony wypełnienia zawartych w niej zobowiązań, które wiążą je na podstawie prawa międzynarodowego niezależnie od niniejszej Konwencji.

Art. 33 – Zasady

Zasady zawarte w Załączniku do niniejszej Konwencji stanowią jej integralną część i, o ile wyraźnie nie postanowiono inaczej, wszelkie odwołanie do Konwencji stanowi jednocześnie odwołanie do Zasad.

Art. 34 – Rejestracja w Organizacji Narodów Zjednoczonych

Zgodnie z artykułem 102 Karty Narodów Zjednoczonych, niniejsza Konwencja zostanie zarejestrowana w Sekretariacie Narodów Zjednoczonych na wniosek Dyrektora Generalnego.

Art. 35 – Teksty autentyczne

Konwencję niniejszą sporządzono w językach angielskim, arabskim, chińskim, francuskim, hiszpańskim i rosyjskim, przy czym wszystkie wersje językowe są jednakowo autentyczne.

Załącznik

Zasady regulujące działania nakierowane na podwodne dziedzictwo kulturowe

I. Zasady ogólne

Zasada 1. Ochrona podwodnego dziedzictwa kulturowego przez zachowanie go *in situ* będzie uznawana za opcję priorytetową. Wobec tego, pozwolenia na działania nakierowane na podwodne dziedzictwo kulturowe będą wydawane pod warunkiem zgodności z ochroną tego dziedzictwa, i z zastrzeżeniem tego wymogu mogą być wydawane, w celu znaczącego przyczynienia się do ochrony lub do poszerzenia wiedzy lub do uwydatnienia doniosłości podwodnego dziedzictwa kulturowego.

Zasada 2. Komercyjna eksploatacja podwodnego dziedzictwa kulturowego w celach handlowych, spekulacyjnych lub prowadząca do jego nieodwracalnego rozproszenia stoi w rażącej sprzeczności z ochroną oraz właściwym zarządzaniem podwodnym dziedzictwem kulturowym. Podwodne dziedzictwo kulturowe nie może być przedmiotem handlu, sprzedaży, kupna ani wymiany jako towar komercyjny.

Zasada niniejsza nie może być interpretowana jako niedopuszczająca do:

- (a) świadczenia profesjonalnych usług archeologicznych lub niezbędnych usług z nimi związanych, których charakter i cel są w pełni zgodne z niniejszą Konwencją, i które odbywają się na podstawie pozwolenia właściwych władz;
- (b) przechowywania podwodnego dziedzictwa kulturowego, wydobytego w trakcie prac badawczych zgodnie z niniejszą Konwencją, pod warunkiem, że przechowanie to nie umniejsza badawczych i kulturowych wartości wydobytego materiału oraz jego integralności, a także nie prowadzi do jego nieodwracalnego rozproszenia; i pozostaje w zgodzie z Zasadami 33 i 34; oraz odbywa się na podstawie pozwolenia właściwych władz.

Zasada 3. Działania nakierowane na podwodne dziedzictwo kulturowe nie powinny wywierać na to dziedzictwo niekorzystnego wpływu w stopniu większym, niż jest to konieczne dla realizacji celów projektu.

Zasada 4. W działaniach nakierowanych na podwodne dziedzictwo kulturowe powinny być wykorzystywane nieniszczące techniki i metody badawcze zamiast wydobywania obiektów. Jeżeli, z punktu widzenia badań naukowych lub późniejszej ochrony podwodnego dziedzictwa kulturowego, wykopaliska lub wydobywanie są konieczne, wykorzystane metody i techniki muszą być nieniszczące tak jak to jest tylko możliwe oraz przyczyniać się do zachowania szczątków.

Zasada 5. Prowadząc działania nakierowane na podwodne dziedzictwo kulturowe należy unikać, gdy to nie jest konieczne, naruszania szczątków ludzkich oraz miejsc pamięci.

Zasada 6. Działania nakierowane na podwodne dziedzictwo kulturowe muszą być ściśle regulowane w celu zapewnienia odpowiedniego dokumentowania informacji kulturowych, historycznych oraz archeologicznych.

Zasada 7. Będzie się propagować publiczny dostęp do podwodnego dziedzictwa kulturowego *in situ*, chyba że nie da się go pogodzić z jego ochroną i zarządzaniem.

Zasada 8. Będzie się zachęcać do międzynarodowej współpracy w prowadzeniu działań nakierowanych na podwodne dziedzictwo kulturowe, w celu zwiększenia wymiany oraz korzystania z usług archeologów oraz innych właściwych specjalistów.

II. Opis projektu

Zasada 9. Przed powzięciem jakiegokolwiek działania nakierowanego na podwodne dziedzictwo kulturowe należy przygotować opis projektu działania oraz przedłożyć go właściwym władzom w celu uzyskania pozwolenia oraz niezbędnej opinii eksperckiej.

Zasada 10. Opis projektu powinien zawierać:

- (a) ocenę badań dotychczasowych lub przygotowawczych;
- (b) założenia i cele projektu;
- (c) metodologię, która zostanie zastosowana oraz techniki, które zostaną wykorzystane;
- (d) planowane finansowanie;
- (e) przewidywany harmonogram realizacji projektu;
- (f) skład zespołu oraz kwalifikacje, zakres obowiązków i doświadczenie każdego członka zespołu;
- (g) program analiz i innych działań planowanych po wykonaniu prac terenowych;
- (h) program prac konserwatorskich dotyczący artefaktów oraz stanowiska realizowany w ścisłej współpracy z właściwymi władzami;
- (i) zasady zarządzania i utrzymania stanowiska przewidziane na cały czas trwania projektu;
- (j) plan dokumentowania;
- (k) zasady bezpieczeństwa;
- (l) zasady postępowania względem środowiska naturalnego;
- (m) uzgodnienia dotyczące współpracy z muzeami oraz innymi instytucjami, w szczególności instytucjami naukowymi;
- (n) procedurę przygotowania raportu;
- (o) sposób przechowywania archiwów, w tym wydobytych obiektów podwodnego dziedzictwa kulturowego; oraz
- (p) plan publikacji.

Zasada 11. Działania nakierowane na podwodne dziedzictwo kulturowe będą prowadzone zgodnie z opisem projektu zatwierdzonym przez właściwe władze.

Zasada 12. W przypadku dokonania niespodziewanych odkryć lub zmiany okoliczności, opis projektu zostanie zweryfikowany i zmieniony oraz zatwierdzony przez właściwe władze.

Zasada 13. W nagłych przypadkach lub w razie przypadkowych odkryć, mimo braku opisu projektu, w celu ochrony podwodnego dziedzictwa kulturowego, może zostać wydane pozwolenie na działania nakierowane na podwodne dziedzictwo kulturowe, w tym krótkotrwałe środki i działania konserwatorskie, a szczególnie zabezpieczenie stanowiska.

III. Prace przygotowawcze

Zasada 14. Prace przygotowawcze, o których mowa w Zasadzie 10 litera (a), obejmują ocenę znaczenia i podatności podwodnego dziedzictwa kulturowego oraz środowiska naturalnego w jego otoczeniu na uszkodzenie w wyniku proponowanego projektu, a także prawdopodobieństwo uzyskania danych zgodnych z celami projektu.

Zasada 15. Ocena zawierać będzie również analizę dostępnych świadectw historycznych i archeologicznych, archeologiczną i środowiskową charakterystykę stanowiska oraz analizę skutków wszelkiej ewentualnej ingerencji dla długotrwałego zabezpieczenia podwodnego dziedzictwa kulturowego, którego dotyczą te działania.

IV. Cel projektu, metodologia i techniki

Zasada 16. Metodologia powinna być zgodna z celami projektu, a wykorzystywane techniki winny być w możliwie największym stopniu nieinwazyjne.

V. Finansowanie

Zasada 17. Za wyjątkiem przypadków nagłej potrzeby ochrony podwodnego dziedzictwa kulturowego, przed podjęciem jakiegokolwiek działania należy zapewnić odpowiednie środki finansowane, wystarczające do realizacji wszystkich etapów opisu projektu, w tym konserwacji, dokumentowania i sprawowania opieki nad wydobytymi artefaktami, a także przygotowania raportu oraz jego rozpowszechniania.

Zasada 18. Opis projektu powinien potwierdzać możliwość finansowania realizacji projektu aż do jego zakończenia, na przykład przez zapewnienie gwarancji.

Zasada 19. Opis projektu będzie zawierać plan awaryjny na wypadek przerwy w planowanym finansowaniu, na podstawie którego zapewniona zostanie konserwacja podwodnego dziedzictwa kulturowego oraz jej dokumentowanie.

VI. Czas trwania projektu – harmonogram

Zasada 20. Jakikolwiek działanie nakierowane na podwodne dziedzictwo kulturowe będzie poprzedzone opracowaniem odpowiedniego harmonogramu, aby zapewnić realizację wszystkich etapów opisu projektu, w tym konserwacji, dokumentowania i sprawowania opieki nad wydobytym podwodnym dziedzictwem kulturowym, a także przygotowania raportu oraz jego rozpowszechniania.

Zasada 21. Opis projektu będzie zawierać plan awaryjny na wypadek przerwania lub zakończenia projektu, na podstawie którego zapewniona zostanie konserwacja podwodnego dziedzictwa kulturowego oraz jej dokumentowanie.

VII. Kompetencje i kwalifikacje

Zasada 22. Działania nakierowane na podwodne dziedzictwo kulturowe będą prowadzone wyłącznie pod kierunkiem i nadzorem, a także przy stałej obecności wykwalifikowanego archeologa podwodnego, posiadającego kompetencje naukowe odpowiednie dla danego projektu.

Zasada 23. Wszyscy członkowie zespołu projektowego muszą mieć kwalifikacje oraz wykazać się kompetencjami, odpowiednimi do ich funkcji w ramach projektu.

VIII. Konserwacja oraz zarządzanie stanowiskiem

Zasada 24. Program konserwatorski powinien określać sposób postępowania ze znaleziskami archeologicznymi podczas prowadzenia działań nakierowanych na podwodne dziedzictwo kulturowe, podczas ich przemieszczania, a także w perspektywie długoterminowej. Prace konserwatorskie będą przeprowadzane zgodnie z aktualnymi standardami profesjonalnego postępowania.

Zasada 25. Program zarządzania stanowiskiem powinien określać sposób ochrony oraz zarządzania podwodnym dziedzictwem kulturowym *in situ* zarówno w trakcie

prac terenowych, jak i po ich zakończeniu. Program ten obejmie kwestie informowania opinii publicznej, odpowiednich działań w celu zabezpieczenia stanowiska, jego monitorowania oraz ochrony przed zewnętrzną ingerencją.

IX. Dokumentowanie

Zasada 26. Plan dokumentowania zapewni prowadzenie rzetelnej dokumentacji, zawierającej sprawozdanie o postępach działań nakierowanych na podwodne dziedzictwo kulturowe, zgodnie z aktualnymi profesjonalnymi standardami sporządzania dokumentacji archeologicznej.

Zasada 27. Dokumentacja powinna zawierać, co najmniej, obszerny opis stanowiska, w tym pochodzenia obiektów podwodnego dziedzictwa kulturowego przemieszczonego oraz wydobytego w trakcie działań nakierowanych na podwodne dziedzictwo kulturowe, notatki z prac terenowych, plany, rysunki, przekroje oraz fotografie lub inne formy zapisu.

X. Bezpieczeństwo

Zasada 28. Należy opracować odpowiednie zasady bezpieczeństwa, w celu zapewnienia bezpieczeństwa i higieny pracy członków zespołu oraz osób trzecich, zgodnie z mającymi zastosowanie wymogami prawnymi oraz zawodowymi.

XI. Środowisko naturalne

Zasada 29. Należy opracować odpowiednie zasady postępowania względem środowiska naturalnego, w celu zapobiegania naruszaniu dna morskiego oraz zbędnemu zakłócaniu życia morskiego.

XII. Raportowanie

Zasada 30. Raporty okresowe oraz końcowe zostaną udostępnione zgodnie z harmonogramem określonym w opisie projektu, i zostaną złożone w odpowiednich archiwach publicznych.

Zasada 31. Raporty będą zawierać:

- (a) określenie celów;
- (b) opis wykorzystywanych metod i technik;

- (c) opis osiągniętych wyników;
- (d) podstawową dokumentację graficzną i fotograficzną wszystkich etapów działania;
- (e) zalecenia dotyczące konserwacji i sprawowania opieki nad stanowiskiem oraz wydobytym podwodnym dziedzictwem kulturowym; oraz
- (f) zalecenia dotyczące przyszłych działań.

XIII. Sprawowanie opieki nad archiwami projektu

Zasada 32. Ustalenia dotyczące sprawowania opieki nad archiwami projektu będą dokonane przed rozpoczęciem jakichkolwiek działań i zostaną zawarte w opisie projektu.

Zasada 33. Archiwa projektu, w tym wydobyte podwodne dziedzictwo kulturowe oraz egzemplarze całej związanej z tym dokumentacji będą, w miarę możliwości, przechowywane w całości i w nienaruszonej postaci jako zbiór, w sposób umożliwiający dostęp profesjonalistom oraz publiczności, a także sprawowanie opieki nad tymi archiwami. Należy to zrobić tak szybko, jak to możliwe, ale w żadnym wypadku nie później niż po upływie dziesięciu lat od zakończenia projektu, o ile jest to zgodne z konserwacją podwodnego dziedzictwa kulturowego.

Zasada 34. Archiwa projektu będą zarządzane zgodnie z międzynarodowymi standardami profesjonalnymi oraz na podstawie pozwolenia właściwych władz.

XIV. Rozpowszechnianie

Zasada 35. Projekty będą służyć edukacji publicznej oraz szerokiemu prezentowaniu ich wyników, kiedy będzie to właściwe.

Zasada 36. Końcowe podsumowanie projektu:

- (a) będzie udostępnione publicznie tak szybko jak to możliwe, przy uwzględnieniu złożoności projektu oraz poufności lub wrażliwości zawartych w nim informacji;
i
 - (b) zostanie złożone w odpowiednim archiwum publicznym.
- (...)

8. Powszechna Deklaracja UNESCO o różnorodności kulturowej przyjęta jednomyślnie na 31. sesji Konferencji Generalnej UNESCO w Paryżu dnia 2 listopada 2001 r.

Źródło: https://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/Powszechna_Dekl_o_roznorodnosci.pdf

Konferencja Generalna,

Potwierdzając znaczenie, jakie przypisuje pełnej realizacji praw człowieka oraz podstawowych wolności, ogłoszonych w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka³ i w innych, powszechnie uznanych narzędziach prawnych, takich jak dwa Międzynarodowe Pakty Praw Człowieka z 1966 roku, pierwszy, dotyczący Praw Obywatelskich i Politycznych⁴, i drugi, dotyczący Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych⁵,

Przypominając, że Preambuła Aktu Konstytucyjnego UNESCO potwierdza, iż „(...) szerokie rozpowszechnianie kultury i wychowania ludzkości w duchu sprawiedliwości, wolności i pokoju, jest niezbędne dla godności człowieka i jest świętym obowiązkiem, który wszystkie narody muszą wypełniać w duchu wzajemnej pomocy i troski”,

Przypominając również jego Artykuł pierwszy, który wytycza, wśród innych celów UNESCO, zalecanie „takich umów międzynarodowych, jakie mogą być konieczne dla popierania swobodnego obiegu myśli w słowie i obrazie”,

Odnosząc się do postanowień mających związek z różnorodnością kulturową oraz z wykonywaniem praw kulturalnych, wymienionych w narzędziach międzynarodowych ogłoszonych przez UNESCO⁶,

Potwierdzając również, że kultura powinna być postrzegana jako zespół cech duchowych i materialnych, intelektualnych i uczuciowych, charakteryzujących społeczeństwa,

³ Zob. s. 17 w tym tomie (przyp. red.).

⁴ Zob. s. 19 w tym tomie (przyp. red.).

⁵ Zob. s. 21 w tym tomie (przyp. red.).

⁶ Wśród których, w szczególności Umowa Florencka z 1950 r. oraz Protokół z Nairobi z 1976 r., Powszechna Konwencja Praw Autorskich z 1952 r., Deklaracja dotycząca Zasad Międzynarodowej Współpracy Kulturalnej z 1966 r., Konwencja z 1970 r. dotycząca środków zmierzających do Zakazu i Zapobiegania Nielegalnemu Przywozowi, Wywozowi i Przenoszeniu Własności Dóbr Kultury, Konwencja dotycząca Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego z 1972 r., Deklaracja UNESCO o Rasach i Uprzedzeniach Rasowych z 1978 r., Zalecenia dotyczące Statusu Twórców z 1980 r. oraz Zalecenia dotyczące Ochrony Kultury Tradycyjnej i Ludowej z 1989 r.

czeństwo lub grupę społeczną i że obejmuje ona, oprócz sztuki i literatury, sposoby życia, formy wzajemnego współżycia, systemy wartości, tradycje i wierzenia⁷,

Stwierdzając, że kultura znajduje się w sercu współczesnej debaty o tożsamości, spójności społecznej i rozwoju gospodarki opartej na wiedzy,

Potwierdzając, że poszanowanie różnorodności kultur, tolerancja, dialog i współpraca, w klimacie wzajemnego zrozumienia i zaufania, stanowią jedną z najlepszych gwarancji międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa,

Dążąc do większej solidarności, opartej na uznaniu różnorodności kulturowej, na świadomości jedności rodzaju ludzkiego i na rozwoju wymiany międzykulturowej,

Uwzględniając, że proces globalizacji, ułatwiony szybkim rozwojem nowych technologii informacji i komunikacji, mimo, iż stanowi on wyzwanie dla różnorodności kulturowej, tworzy warunki odnawialnego dialogu między kulturami i cywilizacjami,

Świadoma specyficznego mandatu powierzonego UNESCO w ramach systemu Narodów Zjednoczonych, który ma zapewnić ochronę i wspieranie bogatej różnorodności kultur,

Ogłasza następujące zasady i przyjmuje niniejszą Deklarację:

Tożsamość, różnorodność, pluralizm

Art. 1 – Różnorodność kulturowa, wspólne dziedzictwo ludzkości

Kultura przyjmuje różne formy w czasie i przestrzeni. Różnorodność ta wyraża się w oryginalności i mnogości tożsamości, cechujących grupy i społeczeństwa tworzące ludzkość. Różnorodność kulturowa jako źródło wymiany, innowacyjności i kreatywności jest dla rodzaju ludzkiego równie niezbędna jak różnorodność biologiczna dla przyrody. W tym znaczeniu stanowi ona wspólne dziedzictwo ludzkości i musi zostać uznana oraz potwierdzona dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń.

Art. 2 – Od różnorodności kulturowej do pluralizmu kultur

W naszych coraz bardziej zróżnicowanych społeczeństwach staje się konieczne zapewnienie harmonijnego wzajemnego oddziaływania oraz woli współistnienia osób i grup, które cechuje tożsamość kulturowa zarazem mnoga, różnorodna i dynamiczna. Polityki popierające integrację oraz uczestnictwo wszystkich obywateli

⁷ Definicja zgodna z postanowieniami Światowej Konferencji o Polityce Kulturalnej (MONDIACULT, Mexico, 1982), Światowej Komisji Kultury i Rozwoju (Our Creative Diversity, 1995) oraz Konferencji Międzrządowej o Politykach Kulturalnych dla Rozwoju (Sztokholm, 1998).

są gwarantem spójności społecznej, żywotności społeczeństwa obywatelskiego oraz pokoju. Zdefiniowany w ten sposób pluralizm kulturowy stanowi polityczną odpowiedź na istnienie różnorodności kulturowej. Pluralizm kultur, nierozzerwalnie związany z kontekstem demokratycznym, sprzyja wymianie kulturalnej i rozwijaniu zdolności twórczych, które wzbogacają życie społeczne.

Art. 3 – Różnorodność kulturowa jako czynnik rozwoju

Różnorodność kulturowa rozszerza możliwości wyboru stawiane przed każdym; jest jednym ze źródeł rozwoju, postrzeganego nie tylko jako wzrost gospodarczy, ale również jako środek dostępu do satysfakcjonującego bytu intelektualnego, uczuciowego, moralnego i duchowego.

Różnorodność kulturowa i prawa człowieka

Art. 4 – Prawa człowieka jako gwarancja różnorodności kulturowej

Obrona różnorodności kulturowej stanowi imperatyw etyczny, nieodłączny od poszanowania godności ludzkiej. Nakłada ona obowiązek poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności, szczególnie praw osób należących do mniejszości oraz praw ludności autochtonicznej. Nikt nie może powoływać się na różnorodność kulturową w celu naruszenia praw człowieka, zagwarantowanych prawem międzynarodowym, ani w celu ograniczenia ich zasięgu.

Art. 5 – Prawa kulturalne jako ramy właściwe dla różnorodności kulturowej

Prawa kulturalne stanowią integralną część praw człowieka, powszechnych, niepodzielnych i współzależnych. Rozwój różnorodności twórczej wymaga pełnej realizacji praw kulturalnych, takich jak je definiuje artykuł 27 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz artykuły 13 i 15 Międzynarodowego Paktu dotyczącego Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych. Każdy człowiek powinien w związku z tym móc wypowiadać się, tworzyć i upowszechniać swoje dzieła w dowolnym języku, a szczególnie w języku ojczystym; każdy człowiek ma prawo do edukacji i kształcenia na odpowiednim poziomie, w pełni szanujących jego tożsamość kulturową; każdy człowiek ma prawo uczestnictwa w życiu kulturalnym wedle swego wyboru oraz do realizacji własnych praktyk kulturowych, w granicach narzuconych przez poszanowanie praw człowieka oraz podstawowych wolności.

Art. 6 – Ku różnorodności kulturowej dostępnej dla wszystkich

Zapewniając swobodny obieg idei w słowie i obrazie, należy dbać, aby wszystkie kultury miały możliwość wypowiedzi i własnej prezentacji. Wolność słowa, plura-

lizm mediów, wielojęzyczność, równy dostęp do sztuki, do dorobku naukowego i technologicznego – również w formie cyfrowej – oraz możliwość, dla wszystkich kultur, dostępu do wypowiedzi i rozpowszechniania, są gwarancją istnienia różnorodności kulturowej.

Różnorodność kulturowa i twórczość

Art. 7 – Dziedzictwo kulturowe u źródeł twórczości

Każda twórczość czerpie z korzeni tradycji kulturalnej, ale rozwija się w kontakcie z innymi kulturami. Dlatego też dziedzictwo, we wszelkich swych przejawach, powinno być zachowane, dowartościowane oraz przekazane przyszłym pokoleniom jako świadectwo doświadczeń i dążeń ludzkich, w celu wzbogacania twórczości w całej jej różnorodności oraz budowania prawdziwego dialogu między kulturami.

Art. 8 – Dobra i usługi kulturalne, towary odmienne od innych

W obliczu dzisiejszych przemian gospodarczych i technologicznych, otwierających szerokie perspektywy dla twórczości i innowacyjności, należy zwrócić szczególną uwagę na różnorodność oferty twórczej, na należyte uznanie praw autorów i artystów oraz na specyfikę dóbr i usług kulturalnych, które, będąc nośnikami tożsamości, wartości i treści, nie mogą być uznane za zwyczajne towary lub dobra konsumpcyjne.

Art. 9 – Polityki kulturalne jako katalizator twórczości

Zapewniając swobodny obieg idei i dzieł, polityki kulturalne muszą tworzyć odpowiednie warunki dla tworzenia i rozpowszechniania różnorodnych dóbr i usług kulturalnych, dzięki przemysłom kultury, dysponującym środkami umożliwiającymi zaistnienie w skali lokalnej i światowej. Każde Państwo powinno, w poszanowaniu własnych zobowiązań międzynarodowych, określić swą politykę kulturalną oraz wprowadzić ją w życie za pomocą środków działania, które uzna za najbardziej odpowiednie, zarówno gdy chodzi o odpowiednie wsparcie operacyjne, jak i o ramy legislacyjne.

Różnorodność kulturowa i solidarność międzynarodowa

Art. 10 – Wzmocnić możliwości tworzenia i upowszechniania twórczości w skali światowej

W obliczu braku równowagi, charakteryzującym obecnie przepływ oraz wymianę dóbr i usług kulturalnych w skali światowej, należy wzmocnić międzynarodową współpracę i solidarność, w celu umożliwienia wszystkim krajom, a szczególnie

krajom rozwijającym się oraz krajom w fazie przejściowej, stworzenia przemysłów kultury, skutecznych i konkurencyjnych w skali krajowej i międzynarodowej.

Art. 11 – Budować współpracę partnerską między sektorem publicznym, sektorem prywatnym i społeczeństwem obywatelskim

Same siły rynku nie mogą zagwarantować ochrony i promocji różnorodności kulturowej, stanowiącej warunek trwałego i zrównoważonego rozwoju ludzkości. Z takiej perspektywy należy potwierdzić nadrzędną rolę polityki społecznej realizowanej we współpracy partnerskiej z sektorem prywatnym i społeczeństwem obywatelskim.

Art. 12 – Rola UNESCO

Odpowiedzialnością UNESCO, na mocy jej mandatu i powierzonych funkcji, jest:

- a) wspierać uwzględnienie zasad wymienionych w niniejszej Deklaracji w strategiach rozwoju opracowywanych przez różne instancje międzyrządowe;
- b) stanowić punkt odniesienia i płaszczyznę uzgodnień między Państwami, międzynarodowymi organizacjami rządowymi i pozarządowymi, społeczeństwem obywatelskim i sektorem prywatnym, w celu wspólnego opracowywania koncepcji, celów i polityk na rzecz różnorodności kulturowej;
- c) kontynuować działania normatywne, jak również działania w zakresie uwrażliwiania i zwiększenia potencjału w tych dziedzinach związanych z niniejszą Deklaracją, które należą do jej kompetencji;
- d) ułatwiać wdrożenie Planu Działania, którego główne linie załączone są do niniejszej Deklaracji.

Główne linie Planu Działania dla wprowadzenia w życie Powszechnej Deklaracji UNESCO o różnorodności kulturowej

Państwa członkowskie zobowiązują się do podejmowania odpowiednich kroków w celu szerokiego rozpowszechnienia Powszechnej Deklaracji UNESCO o różnorodności kulturowej oraz popierania jej skutecznego wprowadzania w życie, współpracując szczególnie nad realizacją następujących celów:

1. Pogłębiać międzynarodową debatę nad zagadnieniami dotyczącymi różnorodności kulturowej, a szczególnie zagadnieniami dotyczącymi jej związków z rozwojem i jej wpływem na formułowanie polityk w skali zarówno narodowej, jak i międzynarodowej; zainicjować zwłaszcza refleksję dotyczącą potrzeby stworzenia międzynarodowego narzędzia prawnego o różnorodności kulturowej;
2. Czynić postępy w definiowaniu zasad, norm i sposobów działania, zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym oraz środków uwrażliwienia

- i form współpracy, najkorzystniejszych dla ochrony i wspierania różnorodności kulturowej;
3. Popierać wymianę wiedzy i najbardziej odpowiednich działań w zakresie pluralizmu kultur, w celu ułatwienia, w społeczeństwach zróżnicowanych, integracji oraz uczestnictwa osób i grup pochodzących z różnych horyzontów kulturowych;
 4. Pogłębiać zrozumienie i wyjaśnianie treści praw kulturalnych, jako integralnej części praw człowieka;
 5. Chronić dziedzictwo językowe ludzkości oraz wspierać formy wyrazu, twórczość oraz rozpowszechnianie, w możliwie jak największej liczbie języków;
 6. Zachęcać do różnorodności językowej – przy poszanowaniu języka ojczystego – na wszystkich poziomach nauczania, wszędzie, gdzie to możliwe, a także zachęcać do nauki wielu języków od najmłodszych lat;
 7. Uświadamić, poprzez edukację, pozytywną wartość różnorodności kulturowej oraz udoskonalać – w tym celu – zarówno programy szkolne, jak i kształcenie nauczycieli;
 8. Włączać do procesu nauczania, kiedy to właściwe, tradycyjne podejście pedagogiczne, aby chronić i jak najpełniej wykorzystywać metody komunikowania się i przekazywania wiedzy dostosowane pod względem kulturowym;
 9. Wspierać proces „alfabetyzacji cyfrowej” i zapewniać lepsze opanowanie nowych technologii informacji i komunikacji, które powinny być uznane zarówno za dyscypliny nauczania, jak i za narzędzia pedagogiczne, pozwalające na usprawnianie skuteczności usług edukacyjnych;
 10. Wspierać różnorodność językową w przestrzeni cyfrowej oraz ułatwiać powszechny dostęp, poprzez sieci globalne, do wszelkich informacji należących do domeny publicznej;
 11. Przeciwdziałać „luce cyfrowej” – w ścisłej współpracy z właściwymi instytucjami systemu Narodów Zjednoczonych – popierając dostęp krajów rozwijających się do nowych technologii i pomagając im w opanowaniu technologii informacji oraz ułatwiając zarówno rozpowszechnianie w formie cyfrowej rodzimych produktów kulturalnych tych krajów, jak i ich dostęp do zasobów cyfrowych z zakresu oświaty, kultury i nauki, dostępnych w skali światowej;
 12. Pobudzać produkcję, ochronę i rozpowszechnianie różnorodnych treści w mediach i światowych sieciach informacyjnych oraz wzmacniać w tym celu rolę publicznego radia i telewizji w tworzeniu wartościowych programów audio-wizualnych, popierając zwłaszcza wprowadzenie mechanizmów współpracy ułatwiających ich rozpowszechnianie;
 13. Opracować polityki i strategie ochrony oraz rewaloryzacji dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, a zwłaszcza dziedzictwa niematerialnego i ustnego oraz zwalczać nielegalny obieg dóbr i usług kulturalnych;

14. Szanować i chronić wiedzę tradycyjną, zwłaszcza wiedzę ludności autochtonicznej; uznać wkład wiedzy tradycyjnej, szczególnie w dziedzinie ochrony środowiska i zarządzania zasobami naturalnymi oraz popierać współdziałanie nowoczesnej nauki i wiedzy lokalnej;
15. Popierać mobilność twórców, artystów, badaczy, naukowców i intelektualistów oraz rozwój międzynarodowych programów badawczych i współpracy partnerskiej, dokładając jednocześnie starań o ochronę i zwiększenie potencjału twórczego krajów rozwijających się oraz krajów w fazie przejściowej;
16. Zapewnić ochronę praw autorskich i praw pokrewnych dla dobra rozwoju twórczości współczesnej oraz odpowiednie wynagrodzenie za pracę twórczą, broniąc jednocześnie publicznego prawa dostępu do kultury, zgodnie z artykułem 27 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka;
17. Wspomagać wyłonienie się lub umocnienie przemysłów kultury w krajach rozwijających się i w krajach będących w przejściowej fazie rozwoju, oraz – w tym celu – współpracować przy rozwijaniu infrastruktur i niezbędnych kompetencji, wspomagać wyłonienie się skutecznych rynków lokalnych oraz ułatwić dostęp dóbr kulturalnych tych krajów do rynków światowych oraz do międzynarodowych sieci rozpowszechniania;
18. Rozwijać polityki kulturalne zdolne wspierać zasady wpisane do niniejszej Deklaracji, obejmujące mechanizmy wspomaganie operacyjnego i/lub odpowiednie ramy legislacyjne, w poszanowaniu zobowiązań międzynarodowych, właściwych każdemu Państwu;
19. Włączyć ściśle różne sektory społeczeństwa obywatelskiego do zdefiniowania polityk społecznych mających na celu ochronę i wspieranie różnorodności kulturowej;
20. Uznać i popierać wkład, który sektor prywatny może wnieść do waloryzacji różnorodności kulturowej i ułatwiać, w tym celu, stworzenie płaszczyzny dialogu między sektorem publicznym a sektorem prywatnym.

Państwa członkowskie zalecają Dyrektorowi Generalnemu wzięcie pod uwagę celów wymienionych w niniejszym Planie Działania przy wprowadzaniu w życie programów UNESCO oraz poinformowanie o nich instytucji należących do systemu Narodów Zjednoczonych i innych właściwych organizacji międzyrządowych i pozarządowych w celu umocnienia współdziałania na rzecz różnorodności kulturowej.

NOTA: Robocze tłumaczenie dokumentu przez Polski Komitet do spraw UNESCO, opublikowane za zgodą Polskiego Komitetu do spraw UNESCO

9.

Konwencja UNESCO

w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego sporządzona w Paryżu dnia 17 października 2003 r.

Źródło: Dz.U. z 2011 r. nr 172, poz. 1018

(...)

Konferencja Generalna Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury, zwanej dalej UNESCO, która zebrała się w Paryżu, w dniach od 29 września do 17 października 2003 roku, na swej trzydziestej drugiej sesji,

nawiązując do istniejących międzynarodowych aktów prawnych dotyczących praw człowieka, w szczególności Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z 1948 roku⁸, Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych z 1966 roku⁹ oraz Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z 1966 roku¹⁰,

mając na względzie znaczenie niematerialnego dziedzictwa kulturowego jako źródła różnorodności kulturowej i gwarancji zrównoważonego rozwoju w rozumieniu Zaleceń UNESCO dotyczących ochrony kultury tradycyjnej i ludowej z 1989 roku, Powszechnej Deklaracji UNESCO o Różnorodności Kulturowej z 2001 roku¹¹ oraz Deklaracji Stambulskiej z 2002 roku przyjętej przez Trzeci Okrągły Stół Ministrów Kultury,

zważywszy, że istnieje daleko idąca współzależność między niematerialnym dziedzictwem kulturowym a materialnym dziedzictwem kulturowym oraz dziedzictwem naturalnym,

uznając, że procesy globalizacji i przemian społecznych, chociaż tworzą nowe warunki dla dialogu między wspólnotami, powodują, podobnie jak zjawisko nietolerancji, poważne zagrożenie w postaci degradacji, wyginięcia i zniszczenia niematerialnego dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza w przypadku braku środków na jego ochronę,

⁸ Zob. s. 17 w tym tomie (przyp. red.).

⁹ Zob. s. 21 w tym tomie (przyp. red.).

¹⁰ Zob. s. 19 w tym tomie (przyp. red.).

¹¹ Zob. s. 65 w tym tomie (przyp. red.).

mając świadomość, że istnieje powszechna wola oraz wspólna troska, aby chronić niematerialne dziedzictwo kulturowe ludzkości,

uznając, że wspólnoty, w szczególności ludy autochtoniczne, grupy oraz, w niektórych przypadkach, pojedyncze osoby, odgrywają znaczącą rolę w tworzeniu, ochronie, utrzymywaniu oraz odtwarzaniu niematerialnego dziedzictwa kulturowego, przyczyniając się tym samym do wzbogacenia różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności,

dostrzegając daleko idący wpływ działań UNESCO na tworzenie aktów normatywnych mających na celu ochronę dziedzictwa kulturowego, w szczególności Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego z 1972 roku¹²,

dostrzegając ponadto, że nie istnieje obecnie żaden prawnie obowiązujący wielostronny instrument mający na celu ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego,

uważając, że istniejące międzynarodowe porozumienia, zalecenia i rezolucje dotyczące dziedzictwa kulturowego i naturalnego powinny zostać efektywnie wzbogacone i uzupełnione o nowe zapisy dotyczące niematerialnego dziedzictwa kulturowego,

mając na względzie potrzebę budowania, zwłaszcza wśród młodszych pokoleń, większej świadomości, że niematerialne dziedzictwo kulturowe i jego ochrona mają istotne znaczenie,

zważywszy, że społeczność międzynarodowa powinna uczestniczyć, wspólnie z Państwami-Stronami niniejszej Konwencji, w ochronie tego dziedzictwa w duchu współpracy i wzajemnej pomocy,

przypominając programy UNESCO dotyczące niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w szczególności Proklamację Arcydział Ustnego i Niematerialnego Dziedzictwa Ludzkości,

mając na względzie nieocenioną rolę niematerialnego dziedzictwa kulturowego jako czynnika zbliżenia, wymiany i wzajemnego zrozumienia między ludźmi,

przyjmuje niniejszą Konwencję w dniu siedemnastym października 2003 roku.

¹² Zob. s. 35 w tym tomie (przyp. red.).

I. Postanowienia ogólne

Art. 1 – Cele Konwencji

Cele niniejszej Konwencji są następujące:

- a) ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
- b) zapewnienie poszanowania niematerialnego dziedzictwa kulturowego wspólnot, grup i jednostek,
- c) wzrost, na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym, świadomości znaczenia niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz zapewnienie, aby dziedzictwo to było wzajemnie doceniane,
- d) zapewnienie międzynarodowej współpracy i pomocy.

Art. 2 – Definicje

Dla celów niniejszej Konwencji:

1. „Niematerialne dziedzictwo kulturowe” oznacza praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności – jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową – które wspólnoty, grupy i, w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności. Dla celów niniejszej Konwencji, uwaga będzie skierowana wyłącznie na takie niematerialne dziedzictwo kulturowe, które jest zgodne z istniejącymi instrumentami międzynarodowymi w dziedzinie praw człowieka, jak również odpowiada wymogom wzajemnego poszanowania między wspólnotami, grupami i jednostkami, oraz zasadom zrównoważonego rozwoju.
2. „Niematerialne dziedzictwo kulturowe”, w rozumieniu ustępu 1, przejawia się między innymi w następujących dziedzinach:
 - a) tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
 - b) sztuki widowiskowe;
 - c) zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne;
 - d) wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata;
 - e) umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.
3. „Ochrona” oznacza środki mające na celu zapewnienie przetrwania niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w tym jego identyfikację, dokumentację, badanie, zachowanie, zabezpieczenie, promowanie, wzmacnianie i przekazy-

wanie, w szczególności poprzez edukację formalną i nieformalną, jak również rewitalizację różnych aspektów tego dziedzictwa.

4. „Państwa-Strony” oznaczają Państwa związane Konwencją i w których wzajemnych stosunkach jest ona obowiązująca.
5. Konwencja niniejsza obowiązuje również *mutatis mutandis* na terytoriach, o których mowa w Artykule 33, które to terytoria stają się Stronami Konwencji na warunkach określonych w tym Artykule. Określenie „Państwa-Strony” obejmuje w tym zakresie także takie terytoria.

Art. 3 – Powiązanie z innymi aktami międzynarodowymi

Nic w niniejszej Konwencji nie może być interpretowane jako:

- a) zmieniające status lub ograniczające przewidziany w Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego z 1972 roku poziom ochrony dóbr stanowiących Światowe Dziedzictwo, z którymi dany element dziedzictwa niematerialnego jest bezpośrednio związany; lub
- b) mające wpływ na prawa i obowiązki Państw-Stron wynikające z porozumień międzynarodowych, których Państwa te są Stronami i które dotyczą praw własności intelektualnej lub wykorzystywania zasobów biologicznych i ekologicznych.

II. Organy Konwencji

Art. 4 – Zgromadzenie Ogólne Państw-Stron

1. Ustanawia się niniejszym Zgromadzenie Ogólne Państw-Stron, zwane dalej Zgromadzeniem Ogólnym. Zgromadzenie Ogólne jest najwyższym organem niniejszej Konwencji.
2. Zgromadzenie Ogólne odbywa sesje zwyczajne co dwa lata. Może odbywać sesje nadzwyczajne, jeżeli tak zdecyduje albo na wniosek Międzyrządowego Komitetu do spraw Ochrony Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego lub co najmniej jednej trzeciej Państw-Stron.
3. Zgromadzenie Ogólne uchwała własny Regulamin.

Art. 5 – Międzyrządowy Komitet do spraw Ochrony Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego

1. Ustanawia się niniejszym, w ramach UNESCO, Międzyrządowy Komitet do spraw Ochrony Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego, zwany dalej „Komitetem”. W skład Komitetu wejdą przedstawiciele 18 Państw-Stron, wybranych przez Państwa-Strony podczas Zgromadzenia Ogólnego, które zbierze się po wejściu Konwencji w życie, zgodnie z Artykułem 34.

2. Liczba Państw-Członków Komitetu zostanie zwiększona do 24, gdy liczba Państw-Stron Konwencji wzrośnie do 50.

Art. 6 – Wybór Państw-Członków Komitetu i ich kadencja

1. Wybór Państw-Członków Komitetu podlega zasadom równej reprezentacji geograficznej oraz rotacji.
2. Państwa-Członkowie Komitetu wybierane są na okres czterech lat przez Zgromadzenie Ogólne Państw-Stron Konwencji.
3. Kadencja połowy Państw-Członków Komitetu wybranych podczas pierwszych wyborów jest ograniczona do dwóch lat. Państwa te zostaną wyłonione w drodze losowania podczas pierwszych wyborów.
4. Co dwa lata Zgromadzenie Ogólne wymienia połowę Państw-Członków Komitetu.
5. Zgromadzenie Ogólne wybiera ponadto tyle nowych Państw-Członków Komitetu, ile potrzeba do wypełnienia wolnych miejsc.
6. Państwo-Członek Komitetu nie może być wybierane na dwie następujące po sobie kadencje.
7. Państwa-Członkowie Komitetu wybierają jako swoich przedstawicieli osoby dysponujące kwalifikacjami w zakresie różnych aspektów niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Art. 7 – Funkcje Komitetu

Bez uszczerbku dla innych kompetencji przyznanych mu na mocy niniejszej Konwencji, Komitet sprawuje następujące funkcje:

- a) promowanie celów Konwencji oraz wspieranie i monitorowanie ich realizacji,
- b) udzielanie wskazówek w zakresie najlepszych praktyk oraz zaleceń dotyczących środków mających na celu ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
- c) sporządzanie i przedstawianie Zgromadzeniu Ogólnemu do zatwierdzenia projektu planu wykorzystania środków z Funduszu, zgodnie z Artykułem 25,
- d) poszukiwanie sposobów zwiększenia posiadanych środków oraz podejmowanie niezbędnych działań w tym celu, zgodnie z Artykułem 25,
- e) sporządzanie i przedkładanie Zgromadzeniu Ogólnemu do zatwierdzenia wytycznych operacyjnych dotyczących wdrażania niniejszej Konwencji,
- f) analiza, zgodnie z Artykułem 29, sprawozdań przedstawianych przez Państwa-Strony i ich podsumowywanie dla Zgromadzenia Ogólnego,
- g) analiza wniosków składanych przez Państwa-Strony i ich rozpatrywanie zgodnie z kryteriami obiektywnego wyboru, które zostaną ustalone przez Komitet i przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne, w zakresie:
 - i) wpisywania na Listy oraz uwzględniania w projektach, o których mowa w Artykułach 16, 17 i 18;
 - ii) udzielania pomocy międzynarodowej zgodnie z Artykułem 22.

Art. 8 – Zasady pracy Komitetu

1. Komitet ponosi odpowiedzialność przed Zgromadzeniem Ogólnym, któremu składa sprawozdanie ze wszystkich swoich działań oraz decyzji.
2. Komitet uchwała własny Regulamin, większością dwóch trzecich głosów wszystkich jego Członków.
3. Komitet może powoływać, na określony czas, wszelkie doraźne ciała doradcze, jakie uzna za konieczne do realizacji swoich zadań.
4. W celu konsultacji konkretnych spraw Komitet może zapraszać na swoje posiedzenia wszelkie podmioty prywatne i publiczne, w tym także osoby prywatne, o uznanych kompetencjach w różnych obszarach niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Art. 9 – Akredytacja organizacji doradczych

1. Komitet proponuje Zgromadzeniu Ogólnemu udzielenie akredytacji organizacjom pozarządowym o uznanych kompetencjach w zakresie niematerialnego dziedzictwa kulturowego, aby sprawowały funkcje doradcze dla Komitetu.
2. Komitet proponuje również Zgromadzeniu Ogólnemu uchwalenie kryteriów i trybu udzielania akredytacji.

Art. 10 – Sekretariat

1. Komitet korzysta z pomocy Sekretariatu UNESCO.
2. Sekretariat przygotowuje dokumentację Zgromadzenia Ogólnego oraz Komitetu, jak również projekty porządku obrad ich posiedzeń, a także zapewnia realizację decyzji podjętych przez te organy.

III. Ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego na poziomie krajowym

Art. 11 – Rola Państw-Stron

Każde Państwo-Strona zobowiązane jest:

- a) podjąć niezbędne środki w celu zapewnienia ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego znajdującego się na jego terytorium;
- b) w zakresie środków ochrony, o których mowa w Artykule 2 ustęp 3, określić i zdefiniować różne elementy niematerialnego dziedzictwa kulturowego znajdującego się na jego terytorium, korzystając przy tym z pomocy wspólnot, grup oraz właściwych organizacji pozarządowych.

Art. 12 – Inwentaryzacja

1. Dla zapewnienia identyfikacji w celu ochrony, każde Państwo-Strona sporządza, w sposób odpowiedni do własnej sytuacji, jeden lub kilka rejestrów niematerial-

nego dziedzictwa kulturowego znajdującego się na jego terytorium. Rejestry te będą regularnie uaktualniane.

2. Każde Państwo-Strona, wraz z przekazaniem Komitetowi okresowego sprawozdania zgodnie z Artykułem 29, przekazuje istotne informacje dotyczące wyżej wymienionych rejestrów.

Art. 13 – Inne środki ochrony

W celu zapewnienia ochrony, rozwoju i promocji niematerialnego dziedzictwa kulturowego znajdującego się na jego terytorium, każde Państwo-Strona dąży do:

- a) prowadzenia ogólnej polityki zmierzającej do wyznaczenia niematerialnemu dziedzictwu kulturowemu odpowiedniej funkcji w życiu zbiorowym i włączania ochrony tego dziedzictwa do programów planowania ogólnego,
- b) wyznaczenia lub ustanowienia jednego lub kilku organów odpowiedzialnych za ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego znajdującego się na jego terytorium,
- c) rozwijania studiów naukowych, technicznych i artystycznych, jak również metodologii badań, w celu skutecznej ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w szczególności jego zagrożonych elementów,
- d) przedsięwzięcia odpowiednich środków prawnych, technicznych, administracyjnych i finansowych mających na celu:
 - i) wspieranie tworzenia lub rozwoju ośrodków szkolenia w zakresie zarządzania zasobami niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz przekazywania tego dziedzictwa poprzez fora i przestrzenie przeznaczone do jego odtwarzania lub wyrażania,
 - ii) umożliwianie dostępu do niematerialnego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym przestrzeganiu zwyczajów rządzących dostępem do niektórych jego elementów,
 - iii) powoływanie instytucji dokumentujących niematerialne dziedzictwo kulturowe i umożliwiających dostęp do tego dziedzictwa.

Art. 14 – Kształcenie, uświadamianie i rozwijanie potencjału

Każde Państwo-Strona dąży, wykorzystując odpowiednie środki, do:

- a) zapewnienia, aby niematerialne dziedzictwo kulturowe było uznawane, szanowane i promowane w społeczeństwie, w szczególności poprzez:
 - i) programy mające na celu edukację, podnoszenie świadomości i upowszechnianie informacji, skierowane do ogółu społeczeństwa, w szczególności do młodzieży,
 - ii) konkretne programy edukacyjne i szkoleniowe dla zainteresowanych wspólnot oraz grup,

- iii) działania mające na celu rozwijanie potencjału w dziedzinie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w szczególności w zakresie zarządzania i badań naukowych, oraz
- iv) nieformalne środki przekazywania wiedzy,
- b) informowania opinii publicznej o istniejących zagrożeniach dla takiego dziedzictwa oraz działaniach podejmowanych w ramach niniejszej Konwencji,
- c) promowania działań edukacyjnych w celu ochrony obszarów naturalnych oraz miejsc pamięci, których istnienie jest konieczne dla wyrażania niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Art. 15 – Udział wspólnot, grup i jednostek

W ramach działań z zakresu ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego każde Państwo-Strona dąży do zapewnienia jak najszerszego udziału wspólnot, grup oraz, gdy to właściwe, jednostek, które tworzą, zachowują i przekazują następnym pokoleniom takie dziedzictwo, a także do aktywnego włączania ich w zarządzanie nim.

IV. Ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego na poziomie międzynarodowym

Art. 16 – Lista reprezentatywna niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości

1. W celu zwiększenia widoczności niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz zwiększenia świadomości jego znaczenia, a także promowania dialogu respektującego różnorodność kulturową, Komitet – na wniosek zainteresowanych Państw-Stron – sporządza, uaktualnia i publikuje Listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa kulturowego.
2. Komitet opracowuje i przedstawia Zgromadzeniu Ogólnemu do zatwierdzenia kryteria sporządzania, aktualizacji i publikacji Listy.

Art. 17 – Lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego wymagającego pilnej ochrony

1. W celu podjęcia właściwych środków ochrony, Komitet sporządza, uaktualnia i publikuje Listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego wymagającego pilnej ochrony i wpisuje na Listę zagrożone elementy tego dziedzictwa na wniosek zainteresowanego Państwa-Strony.
2. Komitet opracowuje i przedstawia Zgromadzeniu Ogólnemu do zatwierdzenia kryteria sporządzania, aktualizacji i publikacji Listy.
3. W najpilniejszych przypadkach, dla których obiektywne kryteria będą zatwierdzone przez Zgromadzenie Ogólne na wniosek Komitetu, Komitet może wpisać

dany element dziedzictwa na Listę, o której jest mowa w ustępie 1, po konsultacji z zainteresowanym Państwem-Stroną.

Art. 18 – Programy, projekty i działania mające na celu ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego

1. Na podstawie propozycji składanych przez Państwa-Strony oraz zgodnie z kryteriami, które ustali Komitet a zatwierdzi Zgromadzenie Ogólne, Komitet okresowo wybiera i promuje narodowe, subregionalne i regionalne programy, projekty i działania mające na celu ochronę dziedzictwa, które w jego opinii najlepiej odzwierciedlają zasady i cele niniejszej Konwencji, uwzględniając przy tym specjalne potrzeby krajów rozwijających się.
2. W tym celu Komitet przyjmuje, rozpatruje i zatwierdza wnioski Państw-Stron o udzielenie międzynarodowej pomocy w przygotowywaniu takich propozycji.
3. Komitet wspiera realizację takich projektów, programów i działań poprzez rozpowszechnianie najlepszych praktyk, wykorzystując sposoby, które określi.

V. Międzynarodowa współpraca i pomoc

Art. 19 – Współpraca

1. Dla celów niniejszej Konwencji, współpraca międzynarodowa obejmuje między innymi wymianę informacji i doświadczeń, wspólne inicjatywy oraz utworzenie mechanizmu wsparcia dla Państw-Stron w ich działaniach mających na celu ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego.
2. Bez uszczerbku dla postanowień przepisów ich prawa krajowego oraz prawa zwyczajowego i zwyczajów, Państwa-Strony uznają, że ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego leży w interesie ogólnym ludzkości i zobowiązują się podjąć w tym celu współpracę na poziomie bilateralnym, subregionalnym, regionalnym oraz międzynarodowym.

Art. 20 – Cele pomocy międzynarodowej

Pomoc międzynarodowa może zostać udzielona na następujące cele:

- a) ochrona dziedzictwa wpisanego na Listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego wymagającego pilnej ochrony,
- b) przygotowywanie rejestrów w rozumieniu Artykułów 11 i 12,
- c) wspieranie programów, projektów oraz działań realizowanych na poziomie krajowym, subregionalnym i regionalnym, mających na celu ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
- d) inne cele, które Komitet uzna za konieczne.

Art. 21 – Formy pomocy międzynarodowej

Pomoc udzielana przez Komitet Państwu-Stronie podlega wytycznym operacyjnym przewidzianym w Artykule 7 i może przybierać następujące formy:

- a) prowadzenie badań dotyczących różnych aspektów ochrony,
- b) zapewnienie ekspertów i praktyków,
- c) szkolenie całego niezbędnego personelu,
- d) opracowywanie norm i innych środków,
- e) tworzenie i wykorzystywanie infrastruktury,
- f) dostarczanie sprzętu i wiedzy specjalistycznej,
- g) inne formy pomocy finansowej i technicznej, w tym, tam gdzie jest to właściwe, niskoprocentowane pożyczki i darowizny.

Art. 22 – Warunki udzielania pomocy międzynarodowej

1. Komitet ustanawia procedury rozpatrywania wniosków o pomoc międzynarodową i określa informacje, jakie powinny być zawarte w tych wnioskach, takie jak wnioskowane środki, niezbędne interwencje oraz szacunkowe koszty. |
2. W przypadkach wymagających natychmiastowego działania Komitet rozpatruje wnioski o pomoc priorytetowo.
3. W celu podjęcia decyzji Komitet przeprowadza takie badania i konsultacje, jakie uzna za konieczne.

Art. 23 – Wnioski o pomoc międzynarodową

1. Każde Państwo-Strona może złożyć wniosek do Komitetu o pomoc międzynarodową na cele ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego znajdującego się na jego terytorium.
2. Wniosek taki może być również złożony wspólnie przez dwa lub więcej Państw-Stron.
3. Wniosek powinien zawierać informacje, o których mowa w Artykule 22 ustęp 1, oraz niezbędną dokumentację.

Art. 24 – Rola Państw-Stron korzystających z pomocy

1. Zgodnie z postanowieniami niniejszej Konwencji, udzielana pomoc międzynarodowa regulowana będzie w porozumieniu zawartym pomiędzy Państwem-Stroną korzystającym z pomocy a Komitetem.
2. Jest zasadą ogólną, że Państwo-Strona korzystające z pomocy uczestniczy, w miarę swoich możliwości, w kosztach środków podejmowanych w celu ochrony, na które przyznano pomoc międzynarodową.
3. Państwo-Strona korzystające z pomocy składa Komitetowi sprawozdanie z wykorzystania pomocy przyznanej na cele ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

VI. Fundusz Ochrony Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego

Art. 25 – Charakter i środki Funduszu

1. Tworzy się niniejszym „Fundusz ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego”, zwany dalej „Funduszem”.
2. Fundusz jest tworzony ze środków powierzonych, zgodnie z Regulaminem Finansowym UNESCO.
3. Środki Funduszu powstają ze:
 - a) składek Państw-Stron,
 - b) środków finansowych przyznanych na ten cel przez Konferencję Generalną UNESCO;
 - c) wpłat, darowizn i zapisów dokonywanych przez:
 - i) inne Państwa,
 - ii) organizacje i programy systemu Narodów Zjednoczonych, w szczególności Programu Narodów Zjednoczonych do spraw Rozwoju, jak również inne organizacje międzynarodowe,
 - iii) podmioty publiczne lub prywatne, a także osoby fizyczne,
 - d) wszelkich odsetek należnych od środków Funduszu,
 - e) środków uzyskanych ze zbiorów oraz wpływów z imprez organizowanych na rzecz Funduszu,
 - f) wszelkich innych środków przewidzianych w regulaminie Funduszu, uchwalonych przez Komitet.
4. Komitet podejmuje decyzję o sposobie wykorzystania środków Funduszu w oparciu o wytyczne przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne.
5. Komitet może przyjmować wpłaty i inne formy pomocy na cele ogólne i specjalne, związane z realizacją konkretnych projektów pod warunkiem, że uprzednio podjął on decyzję o realizacji tych projektów.
6. Wpłaty na rzecz Funduszu nie mogą wiązać się z żadnymi warunkami natury politycznej, ekonomicznej bądź innej, które byłyby niezgodne z celami niniejszej Konwencji.

Art. 26 – Składki Państw-Stron na rzecz Funduszu

1. Niezależnie od wszelkich dodatkowych wpłat dobrowolnych, Państwa-Strony niniejszej Konwencji zobowiązują się wpłacać regularnie co dwa lata składki na Fundusz, których wysokość, obliczona według jednakowej stawki procentowej dla wszystkich Państw, zostanie określona przez Zgromadzenie Ogólne. Uchwała Zgromadzenia Ogólnego w tej sprawie wymaga większości głosów obecnych i głosujących Państw-Stron, które nie złożyły oświadczenia przewidzianego w ustępie 2 niniejszego Artykułu. W żadnym wypadku składka obowiązkowa

Państw-Stron nie może przekroczyć 1% ich składki do budżetu zwyczajnego UNESCO.

2. Jednakże każde Państwo, o którym mowa w Artykule 32 lub Artykule 33 niniejszej Konwencji, może w chwili składania swoich dokumentów ratyfikacyjnych, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia złożyć oświadczenie, że nie będzie związane postanowieniami ustępu 1 niniejszego Artykułu.
3. Państwo-Strona niniejszej Konwencji, które złożyło oświadczenie przewidziane w ustępie 2 niniejszego Artykułu, dołoży wszelkich starań, by cofnąć to oświadczenie poprzez zawiadomienie Dyrektora Generalnego UNESCO. Jednakże cofnięcie oświadczenia nie będzie miało skutku w zakresie składek obowiązkowych należnych od tego Państwa do dnia otwarcia sesji najbliższego Zgromadzenia Ogólnego.
4. W celu umożliwienia Komitetowi skutecznego planowania działań, składki Państw-Stron niniejszej Konwencji, które złożyły oświadczenie przewidziane w ustępie 2 niniejszego Artykułu, powinny być uiszczane regularnie, przynajmniej raz na dwa lata, i powinny być jak najbardziej zbliżone do składek, jakich dokonywałyby, gdyby były związane postanowieniami ustępu 1 niniejszego Artykułu.
5. Żadne Państwo-Strona niniejszej Konwencji zalegające z wpłatą składek obowiązkowych lub dobrowolnych za bieżący i poprzedni rok kalendarzowy, nie może być wybrane na Członka Komitetu; postanowienie to nie ma zastosowania do pierwszych wyborów. Mandat takiego Państwa, które już jest członkiem Komitetu, wygasa z dniem wyborów przewidzianych w Artykule 6 niniejszej Konwencji.

Art. 27 – Dobrowolne składki uzupełniające na rzecz Funduszu

Państwa-Strony, które zamierzają uiszczać składki dobrowolne w uzupełnieniu składek przewidzianych w Artykule 26, informują o swoim zamiarze Komitet, najszybciej jak jest to możliwe, aby umożliwić Komitetowi odpowiednie planowanie działań.

Art. 28 – Międzynarodowe zbiórki

Państwa-Strony, tak dalece jak jest to możliwe, wspierają akcje zbiórek międzynarodowych organizowanych na rzecz Funduszu pod auspicjami UNESCO.

VII. Sprawozdania

Art. 29 – Sprawozdania Państw-Stron

Państwa-Strony przedkładają Komitetowi, w terminach i w formie jakie określi, sprawozdania dotyczące środków legislacyjnych, administracyjnych i innych, jakie zostały podjęte dla realizacji niniejszej Konwencji.

Art. 30 – Sprawozdania Komitetu

1. Na podstawie swoich sprawozdań oraz sprawozdań przedkładanych przez Państwa-Strony, o których mowa w Artykule 29, Komitet składa sprawozdanie na każdej sesji Zgromadzenia Ogólnego.
2. Sprawozdanie podawane jest do wiadomości Konferencji Generalnej UNESCO.

VIII. Postanowienia przejściowe

Art. 31 – Stosunek do proklamacji Arcydzieł Ustnego i Niematerialnego Dziedzictwa Ludzkości

1. Komitet wpisze na Listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości elementy proklamowane jako Arcydzieła Ustnego i Niematerialnego Dziedzictwa Ludzkości przed wejściem w życie niniejszej Konwencji.
2. Wpis tych elementów na Listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości w żaden sposób nie przesądza tego, jakie będą kryteria wpisu na Listę w przyszłości, ustalone zgodnie z Artykułem 16 ustęp 2.
3. Nie przewiduje się kolejnych Proklamacji po wejściu w życie niniejszej Konwencji.

IX. Postanowienia końcowe

Art. 32 – Ratyfikacja, przyjęcie lub zatwierdzenie

1. Niniejsza Konwencja podlega ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu przez Państwa Członkowskie UNESCO, zgodnie z ich procedurami konstytucyjnymi.
2. Dokumenty ratyfikacyjne przyjęcia lub zatwierdzenia zostaną złożone u Dyrektora Generalnego UNESCO.

Art. 33 – Przystąpienie

1. Niniejsza Konwencja jest otwarta na przystąpienie każdego Państwa niebędącego członkiem UNESCO, które zostało zaproszone do przystąpienia przez Konferencję Generalną UNESCO.
2. Niniejsza Konwencja jest również otwarta na przystąpienie do niej terytoriów korzystających z całkowitej autonomii wewnętrznej, uznanej za taką przez Organizację Narodów Zjednoczonych, lecz które nie uzyskały pełnej niepodległości w rozumieniu rezolucji 1514 (XV) Zgromadzenia Ogólnego, a które posiadają kompetencje w sprawach, których dotyczy niniejsza Konwencja, w tym kompetencję do zawierania traktatów w tych kwestiach.
3. Dokument przystąpienia zostanie złożony u Dyrektora Generalnego UNESCO.

Art. 34 – Wejście w życie

Niniejsza Konwencja wejdzie w życie po upływie trzech miesięcy od dnia złożenia trzydziestego dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, jednak jedynie w stosunku do Państw, które złożyły odpowiednie dokumenty ratyfikacyjne, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia w tym dniu lub wcześniej. W stosunku do każdego innego Państwa-Strony wejdzie ona w życie po upływie trzech miesięcy od złożenia przez to Państwo dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia.

Art. 35 – Federalne lub niejednolite systemy konstytucyjne

Poniższe postanowienia stosuje się do Państw-Stron o federalnym lub niejednolitym systemie konstytucyjnym:

- a) odnośnie do postanowień niniejszej Konwencji, których stosowanie należy do kompetencji federalnej lub centralnej władzy ustawodawczej, zobowiązania rządu federalnego lub centralnego będą takie same, jak zobowiązania Państw-Stron niebędących państwami federalnymi,
- b) odnośnie do postanowień niniejszej Konwencji, których stosowanie należy do kompetencji poszczególnych Stanów, krajów, prowincji lub kantonów, które na mocy systemu konstytucyjnego federacji nie będą zobowiązane do podejmowania środków ustawodawczych, rząd federalny zawiadomi właściwe władze Stanów, krajów, prowincji lub kantonów o tych postanowieniach, z zaleceniem ich przyjęcia.

Art. 36 – Wypowiedzenie

1. Każde z Państw-Stron może wypowiedzieć niniejszą Konwencję.
2. Wypowiedzenie jest notyfikowane na piśmie i deponowane u Dyrektora Generalnego UNESCO.
3. Wypowiedzenie staje się skuteczne po upływie dwunastu miesięcy od otrzymania noty o wypowiedzeniu. Nie zmienia ono w niczym zobowiązań finansowych podjętych przez Państwo wypowiadające, do dnia, w którym wypowiedzenie stanie się skuteczne.

Art. 37 – Zadania depozytariusza

Dyrektor Generalny UNESCO, jako Depozytariusz niniejszej Konwencji, informuje Państwa Członkowskie Organizacji, Państwa niebędące jej członkami, o których mowa w Artykule 33, jak również Organizację Narodów Zjednoczonych, o złożeniu wszelkich dokumentów ratyfikacyjnych, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, o których mowa w Artykułach 32 i 33, jak również o wypowiedzeniach, o których mowa w Artykule 36.

Art. 38 – Zmiany

1. Każde z Państw-Stron może, pismem skierowanym do Dyrektora Generalnego, zgłaszać propozycje zmian do niniejszej Konwencji. Dyrektor Generalny przekazuje te propozycje wszystkim Państwom-Stronom. Jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od dnia przekazania propozycji co najmniej połowa Państw-Stron udzieli pozytywnej odpowiedzi na propozycje, Dyrektor Generalny przedstawi te propozycje na najbliższym posiedzeniu Zgromadzenia Ogólnego do dyskusji i ewentualnego przyjęcia.
2. Zmiany uchwalane są większością dwóch trzecich głosów Państw-Stron, obecnych i głosujących.
3. Po uchwaleniu zmian do niniejszej Konwencji są one przedstawiane Państwom-Stronom do ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia.
4. Zmiany wchodzi w życie, ale wyłącznie w stosunku do Państw-Stron które je ratyfikowały, przyjęły, zatwierdziły zmiany lub przystąpiły do nich, po upływie trzech miesięcy od złożenia dokumentów, o których mowa w ustępie 3 niniejszego Artykułu, przez dwie trzecie Państw-Stron. W związku z powyższym, w stosunku do każdego z Państw-Stron, które ratyfikuje, przyjmie, zatwierdzi zmianę lub przystąpi do niej, zmiana ta wchodzi w życie po upływie trzech miesięcy od daty złożenia przez to Państwo dokumentu ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia.
5. Procedury określonej w ustępie 3 i 4 nie stosuje się do zmian Artykułu 5 w zakresie liczby członków Komitetu. Te zmiany wchodzi w życie z chwilą ich przyjęcia.
6. Państwo, które staje się Stroną niniejszej Konwencji po wejściu w życie zmian zgodnie z ustępem 4 niniejszego Artykułu, uznaje się, o ile nie wyrazi innego zamiaru, za:
 - a) Stronę niniejszej Konwencji w jej zmienionym brzmieniu; oraz
 - b) Stronę niniejszej Konwencji w jej niezmienionym brzmieniu w stosunku do każdego Państwa-Strony, którego zmiany te nie wiążą.

Art. 39 – Teksty autentyczne

Niniejsza Konwencja została sporządzona w językach: angielskim, arabskim, chińskim, hiszpańskim, francuskim i rosyjskim, przy czym wszystkie wersje językowe są jednakowo autentyczne.

Art. 40 – Rejestracja

Zgodnie z Artykułem 102 Karty Narodów Zjednoczonych niniejsza Konwencja zostanie zarejestrowana w Sekretariacie Organizacji Narodów Zjednoczonych na wniosek Dyrektora Generalnego UNESCO.

10.
Konwencja UNESCO
w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu
kulturowego
sporządzona w Paryżu dnia 20 października 2005 r.

Źródło: Dz.U. z 2007 r. nr 215, poz. 1585

(...)

Konferencja Generalna Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury, która zebrała się w Paryżu w dniach 3–21 października 2005 roku na 33 sesji,

stwierdzając, że różnorodność kulturowa jest cechą właściwą ludzkości,

świadoma, że różnorodność kulturowa stanowi wspólne dziedzictwo ludzkości oraz że powinna być szanowana i chroniona z korzyścią dla wszystkich,

wiedząc, że różnorodność kulturowa tworzy bogaty i zróżnicowany świat, poszerzający możliwości wyboru i stanowiący podłoże dla rozkwitu ludzkich zdolności oraz wartości, i jest w związku z tym główną siłą napędową trwałego i zrównoważonego rozwoju wspólnot, ludów i narodów,

przypominając, że różnorodność kulturowa rozwijająca się w warunkach demokracji, tolerancji, sprawiedliwości społecznej i wzajemnego poszanowania między narodami i kulturami, jest niezbędna dla pokoju i bezpieczeństwa w skali lokalnej, krajowej i międzynarodowej,

uroczyście podkreślając wagę różnorodności kulturowej dla pełnej realizacji praw człowieka i podstawowych wolności głoszonych w Powszechnej deklaracji praw człowieka oraz w innych powszechnie uznawanych aktach,

podkreślając konieczność uwzględnienia kultury jako elementu strategicznego narodowych i międzynarodowych polityk rozwojowych oraz międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju, mając wzgląd również na Deklarację milenijną Organizacji Narodów Zjednoczonych (2000), która kładzie nacisk na eliminację ubóstwa,

biorąc pod uwagę, że kultura przybiera rozmaite formy w czasie i przestrzeni oraz że różnorodność ta przejawia się w niepowtarzalności i mnogości tożsamości, a także w formach wyrazu kulturowego narodów i społeczeństw tworzących ludzkość,

uznając znaczenie tradycyjnej wiedzy, a zwłaszcza systemów wiedzy ludów autochtonicznych, jako źródła bogactwa niematerialnego i materialnego oraz jej pozytywnego wkładu w trwałą i zrównoważony rozwój, a także konieczność zapewnienia jej odpowiedniej ochrony i promocji,

uznając konieczność podejmowania kroków mających na celu ochronę różnorodności form wyrazu kulturowego, w tym różnorodności zawartych w nich treści, zwłaszcza w sytuacjach, w których grozi zanik lub poważne ograniczenie form wyrazu kulturowego,

podkreślając znaczenie kultury dla spójności społecznej w ogóle, a jej wkład w poprawę statusu i roli kobiet w społeczeństwie w szczególności,

świadoma, że różnorodność kulturową zasila swobodny przepływ idei, a podsyca ją nieustająca wymiana i interakcje między kulturami,

stwierdzając z całą mocą, że wolność myśli, wypowiedzi i informacji, a także różnorodność środków przekazu umożliwiają rozkwit form wyrazu kulturowego w społeczeństwach,

uznając, że różnorodność form wyrazu kulturowego, w tym tradycyjnych form wyrazu kulturowego, jest istotnym czynnikiem pozwalającym jednostkom i ludom na wyrażanie swoich idei i wartości oraz dzielenie się tymi ideami i wartościami z innymi,

przypominając, że różnorodność językowa jest podstawowym elementem różnorodności kulturowej, oraz *podkreślając z całą mocą* zasadniczą rolę, jaką edukacja odgrywa w ochronie i promowaniu form wyrazu kulturowego,

biorąc pod uwagę znaczenie żywotności kultur, w tym dla osób należących do mniejszości i dla ludów autochtonicznych, żywotności, która przejawia się w ich wolności tworzenia, rozpowszechniania i dystrybucji własnych tradycyjnych form wyrazu kulturowego oraz w wolności korzystania z dostępu do nich w taki sposób, by było to korzystne dla ich rozwoju,

podkreślając żywotne znaczenie interakcji między kulturami i twórczości, które zasilają i odnawiają formy wyrazu kulturowego, a także umacniają rolę tych, którzy działają na rzecz rozwoju kultury dla postępu społeczeństwa jako całości,

uznając znaczenie praw własności intelektualnej dla wspierania tych, którzy mają udział w twórczości kulturalnej,

przekonana, że działalność, dobra i usługi kulturalne mają znaczenie zarówno ekonomiczne jak i kulturowe, ponieważ są nośnikami tożsamości, wartości oraz znaczeń i w związku z tym nie powinny być traktowane jako mające wyłącznie wartość handlową,

zauważając, że procesy globalizacji, wspomagane szybkim rozwojem technologii informacyjnych i komunikacyjnych, tworząc niespotykane dotąd warunki dla zbliżenia kultur, stanowią jednocześnie wyzwanie dla różnorodności kulturowej, zwłaszcza wobec zagrożenia brakiem równowagi między krajami bogatymi i biednymi,

świadoma szczególnego charakteru mandatu powierzonego UNESCO w celu zapewnienia poszanowania różnorodności kultur i zalecania zawierania takich umów międzynarodowych, jakie UNESCO uzna za konieczne dla ułatwienia swobodnego przepływu idei za pośrednictwem słów i obrazów,

odnosząc się do postanowień aktów międzynarodowych przyjętych przez UNESCO i dotyczących różnorodności kulturowej oraz wykonywania praw kulturalnych, w szczególności do Powszechnej deklaracji UNESCO o różnorodności kulturowej z 2001 r., *przyjmuje niniejszą konwencję* w dniu 20 października 2005 roku:

I. Cele i zasady przewodnie

Art. 1 – Cele

Celami niniejszej konwencji są:

- (a) ochrona i promowanie różnorodności form wyrazu kulturowego;
- (b) tworzenie takich warunków dla kultur, by mogły się w pełni rozwijać i swobodnie na siebie oddziaływać w sposób przynoszący im wzajemne korzyści;
- (c) zachęcanie do dialogu kultur w celu zapewnienia szerszej i zrównoważonej wymiany kulturalnej na świecie na rzecz wzajemnego poszanowania kultur i szerzenia kultury pokoju;
- (d) popieranie międzykulturowości w celu rozwijania interakcji między kulturami w duchu budowania pomostów między narodami;
- (e) promowanie poszanowania różnorodności form wyrazu kulturowego i uświadamianie jej wartości na płaszczyźnie lokalnej, krajowej i międzynarodowej;
- (f) potwierdzenie znaczenia związku między kulturą i rozwojem dla wszystkich krajów, zwłaszcza dla krajów rozwijających się, a także wspieranie działań podejmowanych na szczeblu krajowym i międzynarodowym, ukierunkowanych na uznanie prawdziwej wartości tego związku;
- (g) uznanie szczególnego charakteru działalności, dóbr i usług kulturalnych jako nośników tożsamości, wartości oraz znaczeń;
- (h) potwierdzenie suwerennego prawa państw do stosowania, przyjmowania i wprowadzania w życie polityk oraz środków, jakie uznają one za stosowne w celu ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego na swoim terytorium;

- (i) umacnianie współpracy i solidarności międzynarodowej w duchu partnerstwa, zwłaszcza w celu zwiększenia potencjału krajów rozwijających się w zakresie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego.

Art. 2 – Zasady przewodnie

1. Zasada poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności
Różnorodność kulturowa może być chroniona i promowana jedynie wtedy, gdy zagwarantowane są prawa człowieka i podstawowe wolności, takie jak wolność wypowiedzi, informacji i komunikowania a także gdy jednostka ma możliwość wyboru form wyrazu kulturowego. Nikt nie może powoływać się na postanowienia niniejszej konwencji w celu naruszenia praw człowieka i podstawowych wolności określonych w Powszechnej deklaracji praw człowieka lub zagwarantowanych prawem międzynarodowym ani w celu ograniczania ich zakresu.
2. Zasada suwerenności
Państwa, zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych i z zasadami prawa międzynarodowego, mają suwerenne prawo do wprowadzania środków i polityk mających na celu ochronę i promowanie różnorodności form wyrazu kulturowego na swoim terytorium.
3. Zasada równej godności i poszanowania wszystkich kultur
Ochrona i promowanie różnorodności form wyrazu kulturowego zakładają uznanie równej godności i poszanowanie wszystkich kultur, w tym kultur osób należących do mniejszości i kultur ludów autochtonicznych.
4. Zasada solidarności i współpracy międzynarodowej
Międzynarodowa współpraca i solidarność powinny mieć na celu umożliwienie wszystkim krajom, a zwłaszcza krajom rozwijającym się, tworzenia i umacniania własnych środków wyrazu kulturowego na szczeblu lokalnym, krajowym i międzynarodowym, w tym przemysłów kultury, bez względu na to, czy przemysły te dopiero powstają, czy już istnieją.
5. Zasada komplementarności ekonomicznych i kulturowych aspektów rozwoju
Z uwagi na fakt, że kultura jest jedną z głównych sił napędowych rozwoju, kulturowe aspekty rozwoju są równie istotne jak jego aspekty ekonomiczne, a jednostki i narody mają podstawowe prawo do uczestniczenia w kulturze i korzystania z niej.
6. Zasada trwałego i zrównoważonego rozwoju
Różnorodność kulturowa jest wielkim bogactwem jednostek i społeczeństw. Ochrona, promowanie i zachowanie różnorodności kulturowej są podstawowym warunkiem trwałego i zrównoważonego rozwoju dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń.
7. Zasada sprawiedliwego dostępu
Sprawiedliwy dostęp do szerokiej i zróżnicowanej gamy form wyrazu kulturowego pochodzących z całego świata oraz dostęp kultur do środków wyrazu

i upowszechniania stanowią istotne czynniki wspierające różnorodność kulturową i pogłębiające wzajemne zrozumienie.

8. Zasada otwartości i równowagi

Gdy Państwa wprowadzają środki mające na celu wspieranie różnorodności form wyrazu kulturowego, winny dbać o promowanie, w sposób właściwy, otwartości na inne kultury na świecie i zapewnić, by te środki były zgodne z celami niniejszej konwencji.

II. Zakres stosowania

Art. 3 – Zakres stosowania

Niniejszą konwencję stosuje się do polityk i środków wprowadzonych przez strony w związku z ochroną i promowaniem różnorodności form wyrazu kulturowego.

III. Definicje

Art. 4 – Definicje

Dla celów niniejszej konwencji przyjmuje się następujące definicje:

1. Różnorodność kulturowa

„Różnorodność kulturowa” odnosi się do wielości form, poprzez które kultury grup i społeczeństw znajdują swój wyraz. Wspomniane sposoby wyrażania kultury przekazywane są w obrębie grup i społeczeństw, a także pomiędzy nimi. Różnorodność kulturowa przejawia się nie tylko w zróżnicowanych formach, poprzez które wyraża się, wzbogaca i jest przekazywane, dzięki różnorodności form wyrazu kulturowego, dziedzictwo kulturowe ludzkości, ale także w różnych postaciach twórczości artystycznej, wytwarzania, rozpowszechniania, dystrybucji form wyrazu kulturowego i korzystania z nich, niezależnie od stosowanych środków i technik.

2. Treść kulturowa

„Treść kulturowa” odnosi się do znaczenia symbolicznego, do wymiaru artystycznego oraz do wartości kulturowych, które wywodzą się z tożsamości kulturowych lub je wyrażają.

3. Formy wyrazu kulturowego

„Formy wyrazu kulturowego” oznaczają formy, które są efektem twórczości jednostek, grup i społeczeństw i które zawierają treść kulturową.

4. Działalność, dobra i usługi kulturalne

„Działalność, dobra i usługi kulturalne” oznaczają działalność, dobra i usługi, które – rozpatrywane z punktu widzenia ich właściwości, wykorzystania bądź celowości,

niezależnie od wartości handlowej, jaką mogą mieć – przedstawiają lub przekazują formy wyrazu kulturowego. Działalność kulturalna może być celem samym w sobie lub też może przyczyniać się do wytwarzania dóbr i usług kulturalnych.

5. Przemysły kultury

„Przemysły kultury” oznaczają przemysły wytwarzające i rozpowszechniające dobra lub usługi kulturalne, zgodnie z definicją określoną wyżej w ustępie 4.

6. Polityki kulturalne i związane z nimi środki

„Polityki kulturalne i związane z nimi środki” oznaczają polityki i środki dotyczące kultury, wprowadzane na szczeblu lokalnym, krajowym, regionalnym lub międzynarodowym, bez względu na to, czy są one ukierunkowane na kulturę jako taką, czy też mają wywierać bezpośredni wpływ na formy wyrazu kulturowego jednostek, grup lub społeczeństw, w tym na tworzenie, wytwarzanie, rozpowszechnianie i dystrybucję działalności, dóbr i usług kulturalnych oraz na dostęp do nich.

7. Ochrona

„Ochrona” oznacza wprowadzenie środków mających na celu zachowanie, chronienie i pogłębianie różnorodności form wyrazu kulturowego.

„Chronić” oznacza wprowadzać wspomniane środki.

8. Międzykulturowość

„Międzykulturowość” odnosi się do występowania różnych kultur i do równoważnych interakcji między nimi, a także do możliwości tworzenia wspólnych form wyrazu kulturowego na drodze dialogu i wzajemnego poszanowania.

IV. Prawa i obowiązki stron

Art. 5 – Zasada ogólna dotycząca praw i obowiązków

1. Strony potwierdzają z całą mocą, zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych, zasadami prawa międzynarodowego i uznawanymi powszechnie aktami dotyczącymi praw człowieka, swoje suwerenne prawo do tworzenia i wdrażania polityki kulturalnej oraz do wprowadzania środków mających na celu ochronę i promowanie różnorodności form wyrazu kulturowego, a także do umacniania współpracy międzynarodowej dla osiągnięcia celów niniejszej konwencji.
2. Gdy strona wdraża polityki i wprowadza środki mające na celu ochronę i promowanie różnorodności form wyrazu kulturowego na swoim terytorium, polityka i środki stosowane przez tę stronę muszą być spójne z postanowieniami niniejszej konwencji.

Art. 6 – Prawa stron na szczeblu krajowym

1. W ramach swej polityki kulturalnej i środków, o których mowa w art. 4 ust. 6, a także z uwagi na własne szczególne uwarunkowania i potrzeby, każda ze stron

może wprowadzać środki mające na celu ochronę i promowanie różnorodności form wyrazu kulturowego.

2. Środki takie mogą obejmować:

- (a) regulacje mające na celu ochronę i promowanie różnorodności form wyrazu kulturowego;
- (b) środki, które w sposób właściwy stwarzają sprzyjające warunki dla krajowej działalności kulturalnej oraz krajowych dóbr i usług kulturalnych pośród całokształtu działalności kulturalnej oraz dóbr i usług kulturalnych dostępnych na terytorium danego kraju, w zakresie ich tworzenia, wytwarzania, rozpowszechniania, dystrybucji i korzystania z nich, w tym środki dotyczące języka stosowanego w takiej działalności oraz takich dobrach i usługach;
- (c) środki mające na celu zapewnienie niezależnym krajowym przemysłom kultury i działalności sektora nieformalnego rzeczywistego dostępu do środków wytwarzania, rozpowszechniania i dystrybucji działalności kulturalnej oraz dóbr i usług kulturalnych;
- (d) środki mające na celu przyznanie publicznej pomocy finansowej;
- (e) środki mające na celu zachęcanie organizacji typu non-profit oraz instytucji publicznych i prywatnych, artystów i innych osób zawodowo związanych z kulturą do rozwijania i promowania swobodnej wymiany i swobodnego przepływu idei i form wyrazu kulturowego oraz działalności kulturalnej oraz dóbr i usług kulturalnych a także do pobudzania ducha kreatywności i przedsiębiorczości w prowadzonej działalności;
- (f) środki mające na celu powoływanie i odpowiednie wspieranie instytucji publicznych;
- (g) środki mające na celu zachęcanie i wspieranie artystów i innych osób, które mają udział w tworzeniu form wyrazu kulturowego;
- (h) środki mające na celu promowanie różnorodności mediów, w tym za pomocą radia i telewizji publicznej.

Art. 7 – Środki mające na celu promowanie form wyrazu kulturowego

1. Strony dołożą starań, by stworzyć na swoim terytorium warunki zachęcające jednostki i grupy społeczne do:

- (a) tworzenia, wytwarzania, rozpowszechniania i dystrybucji własnych form wyrazu kulturowego oraz do korzystania z dostępu do nich, z należyтым uwzględnieniem szczególnych uwarunkowań i potrzeb kobiet, jak też różnych grup społecznych, w tym osób należących do mniejszości i ludów autochtonicznych;
- (b) dostępu do różnorodnych form wyrazu kulturowego pochodzących zarówno z ich terytorium, jak z innych krajów świata.

2. Strony dołożą również starań, by uznano istotny wkład artystów i innych osób zaangażowanych w proces twórczy, wspólnot kulturowych i organizacji wspierających ich w pracy, jak również ich kluczową rolę we wzbogacaniu różnorodności form wyrazu kulturowego.

Art. 8 – Środki mające na celu ochronę form wyrazu kulturowego

1. Bez uszczerbku dla postanowień art. 5 i 6, strona może stwierdzić, że zaistniały okoliczności szczególne sprawiące, iż formy wyrazu kulturowego na jej terytorium narażone są na ryzyko zniszczenia lub inne poważne zagrożenie, bądź też wymagają one, w jakikolwiek sposób, natychmiastowej ochrony.
2. Strony mogą zastosować wszelkie odpowiednie środki mające na celu ochronę i zachowanie form wyrazu kulturowego w sytuacjach określonych w ust. 1, zgodnie z postanowieniami niniejszej konwencji.
3. Strony składają Międzyrządowemu Komitetowi, o którym mowa w art. 23, raport na temat wszelkich środków wprowadzonych w celu sprostania wymogom sytuacji, a Komitet może przedstawić odpowiednie zalecenia.

Art. 9 – Wymiana informacji i przejrzystość

Strony:

- (a) w składanych co cztery lata raportach dla UNESCO przedstawiają stosowne informacje dotyczące środków wprowadzanych w celu ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego na swoim terytorium i na szczeblu międzynarodowym;
- (b) wyznaczają punkt kontaktowy odpowiedzialny za dzielenie się informacjami dotyczącymi niniejszej konwencji;
- (c) dzielą się i wymieniają informacjami dotyczącymi ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego.

Art. 10 – Edukacja i uwrażliwianie opinii publicznej

Strony będą:

- (a) ułatwiać i szerzyć zrozumienie dla wagi ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, zwłaszcza za pomocą programów edukacyjnych oraz poprzez uwrażliwianie, w większym stopniu, opinii publicznej;
- (b) współpracować z innymi stronami oraz z organizacjami międzynarodowymi i regionalnymi dla osiągnięcia celu określonego w niniejszym artykule;
- (c) dokładać starań, by sprzyjać twórczości i zwiększać potencjał produkcyjny poprzez tworzenie programów edukacyjnych i szkoleniowych oraz wymianę w dziedzinie przemysłów kultury. Środki te powinny być wprowadzone w taki sposób, by nie wywierały negatywnego wpływu na tradycyjne formy produkcji.

Art. 11 – Udział społeczeństwa obywatelskiego

Strony uznają, że społeczeństwo obywatelskie pełni podstawową rolę w zakresie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego. Strony będą zachęcać społeczeństwo obywatelskie do aktywnego udziału w ich wysiłkach zmierzających do osiągnięcia celów niniejszej konwencji.

Art. 12 – Rozwijanie współpracy międzynarodowej

Strony dołożą starań by umacniać współpracę dwustronną, regionalną i międzynarodową w celu stworzenia warunków sprzyjających promowaniu różnorodności form wyrazu kulturowego, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji wymienionych w art. 8 i 17, przede wszystkim na rzecz:

- (a) ułatwiania dialogu między stronami w zakresie polityki kulturalnej;
- (b) zwiększenia potencjału sektora publicznego w publicznych instytucjach kulturalnych w zakresie strategii i zarządzania dzięki zawodowej i międzynarodowej wymianie kulturalnej oraz dzięki dzieleniu się najlepszymi praktykami;
- (c) umacniania partnerstwa w ramach społeczeństwa obywatelskiego, organizacji pozarządowych i sektora prywatnego w celu popierania i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego;
- (d) promowania wykorzystywania nowych technologii i zachęcania do partnerskiej współpracy w celu pełniejszego dzielenia się informacjami i lepszego wzajemnego zrozumienia w dziedzinie kultury, a także popierania różnorodności form wyrazu kulturowego;
- (e) zachęcania do zawierania umów o koprodukcji i współrozpowszechnianiu.

Art. 13 – Włączenie kultury do trwałego i zrównoważonego rozwoju

Strony dołożą starań w celu włączenia kultury do polityki rozwojowej na wszystkich szczeblach, dążąc do stworzenia warunków sprzyjających trwałemu i zrównoważonemu rozwojowi oraz, w ramach tych działań, popierania aspektów związanych z ochroną i promowaniem różnorodności form wyrazu kulturowego.

Art. 14 – Współpraca na rzecz rozwoju

Strony będą się starały wspierać współpracę na rzecz trwałego i zrównoważonego rozwoju i ograniczenia ubóstwa, zwłaszcza w odniesieniu do szczególnych potrzeb krajów rozwijających się, w celu popierania tworzenia się dynamicznego sektora kultury, między innymi za pomocą następujących środków:

- (a) umacnianie przemysłów kultury krajów rozwijających się poprzez:
 - (i) tworzenie i zwiększanie zdolności produkcji i dystrybucji w dziedzinie kultury w krajach rozwijających się;
 - (ii) ułatwianie szerszego dostępu do działań, dóbr i usług kulturalnych krajów rozwijających się do rynku światowego i do międzynarodowych sieci dystrybucji;

- (iii) umożliwianie powstawania zdolnych do funkcjonowania lokalnych i regionalnych rynków;
- (iv) wprowadzanie, za każdym razem, gdy będzie to możliwe, właściwych środków w krajach rozwiniętych w celu ułatwienia dostępu działalności kulturalnej oraz dóbr i usług kulturalnych krajów rozwijających się do terytorium krajów rozwiniętych;
- (v) wspieranie pracy twórczej i ułatwianie, w miarę możliwości, mobilności artystów z krajów rozwijających się;
- (vi) zachęcanie do właściwej współpracy między krajami rozwiniętymi oraz krajami rozwijającymi się, między innymi w dziedzinie muzyki i kinematografii;
- (b) zwiększanie potencjału poprzez wymianę informacji, doświadczeń i wiedzy specjalistycznej, a także szkolenie zasobów ludzkich w krajach rozwijających się, zarówno w sektorze publicznym, jak prywatnym, zwłaszcza w zakresie strategii i zarządzania, tworzenia i wdrażania polityk, promowania i dystrybucji form wyrazu kulturowego, rozwoju średnich, małych i mikro-przedsiębiorstw, stosowania technologii, a także rozwoju i transferu umiejętności;
- (c) transfer technologii poprzez wprowadzenie odpowiedniego systemu motywacyjnego dla transferu technologii i umiejętności zawodowych, zwłaszcza w dziedzinie przemysłów kultury i przedsięwzięć kulturalnych;
- (d) pomoc finansowa poprzez:
 - (i) utworzenie Międzynarodowego Funduszu na rzecz Różnorodności Kulturowej, zgodnie z postanowieniami art. 18;
 - (ii) przyznawanie pomocy publicznej na rzecz rozwoju, w zależności od potrzeb, w tym pomocy technicznej w celu pobudzania i wspierania twórczości;
 - (iii) inne formy pomocy finansowej, np. pożyczki o niskim oprocentowaniu, subwencje i inne mechanizmy finansowania.

Art. 15 – Sposoby współpracy

Strony będą zachęcać do rozwijania współpracy na zasadach partnerstwa w obrębie sektora publicznego i prywatnego oraz organizacji typu non-profit, a także pomiędzy nimi, w celu podejmowania współpracy z krajami rozwijającymi się w zakresie umacniania ich zdolności ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego. Odpowiadając na konkretne potrzeby krajów rozwijających się, wspomniane nowatorskie formy partnerstwa będą kładły szczególny nacisk na rozwój infrastruktury, zasobów ludzkich i polityki oraz na wymianę działalności kulturalnej oraz dóbr i usług kulturalnych.

Art. 16 – Preferencyjne warunki dla krajów rozwijających się

Kraje rozwinięte będą ułatwiać wymianę kulturalną z krajami rozwijającymi się, przyznając w odpowiednich ramach instytucjonalnych i prawnych preferencyjne

warunki artystom oraz innym pracownikom i działaczom sektora kultury, a także dobrom i usługom kulturalnym z krajów rozwijających się.

Art. 17 – Współpraca międzynarodowa w sytuacjach poważnego zagrożenia form wyrazu kulturowego

Strony będą współpracować w celu udzielania sobie wzajemnej pomocy, w szczególności na rzecz krajów rozwijających się, w sytuacjach, o których mowa w art. 8. (...)

11.

Zalecenie UNESCO

w sprawie historycznego krajobrazu miejskiego przyjęte przez UNESCO dnia 10 listopada 2011 r.

Źródło: https://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/Rekomendacje/Zalecenie_w_sprawie_krajobrazu_miejskiego.pdf

Preambuła

Konferencja Generalna,

Biorąc pod uwagę, że historyczne obszary miejskie należą do najbogatszych i najbardziej zróżnicowanych przejawów naszego wspólnego dziedzictwa kulturowego, które zostały ukształtowane przez kolejne pokolenia i stanowią główne świadectwo działalności i aspiracji człowieka w czasie i przestrzeni,

Zważywszy, że dziedzictwo miejskie jest dla ludzkości kapitałem społecznym, kulturowym i ekonomicznym powstałym jako efekt historycznego nawarstwiania się wartości wynikających z dawnych i współczesnych kultur oraz nagromadzenia tradycji i doświadczeń, uznawanych w całej ich różnorodności,

Zważywszy ponadto, że urbanizacja rozwija się na skalę bezprecedensową w historii ludzkości i że wszędzie na świecie pociąga za sobą zmiany społeczno-gospodarcze, a także generuje wzrost, co powinno być właściwie wykorzystywane na szczeblu lokalnym, krajowym, regionalnym i międzynarodowym,

Uznając dynamiczny charakter żywych miast,

Mając na uwadze jednakże, że szybki i często niekontrolowany rozwój przekształca obszary miejskie oraz ich otoczenie, co może powodować fragmentację i degradację dziedzictwa miejskiego, a także wywierać głęboki wpływ na wartości wspólnotowe na całym świecie,

Uważając w związku z tym, że w celu wspierania ochrony dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego należy kłaść nacisk na włączenie strategii dotyczących ochrony, zarządzania i planowania do procesów rozwojowych i do planowania przestrzennego na szczeblu lokalnym, w tym w zakresie rozwoju architektury współczesnej i infrastruktury, w których zastosowanie podejścia krajobrazowego przyczyniałoby się do zachowania tożsamości miasta,

Mając na uwadze, że zasada trwałego i zrównoważonego rozwoju zakłada ochronę istniejących zasobów, aktywna ochrona dziedzictwa miejskiego i zrównoważone zarządzanie nim stanowią warunki *sine qua non* rozwoju,

Przypominając, że istnieje kanon dokumentów normatywnych, w tym konwencje, zalecenia i karty¹³ dotyczące ochrony obszarów historycznych oraz że wszystkie te dokumenty pozostają aktualne,

Mając na uwadze jednak, iż wskutek zachodzących procesów demograficznych, liberalizacji wymiany handlowej w skali globalnej i procesów decentralizacji, a także wskutek turystyki masowej, komercyjnego wykorzystywania dziedzictwa i zmian klimatycznych, nastąpiła zmiana warunków stawiająca miasta wobec presji rozwojowych i wyzwań, które nie występowały w momencie przyjęcia ostatniego zalecenia UNESCO w sprawie zespołów zabytkowych w 1976 roku (Zalecenie w sprawie ochrony i współczesnej roli zespołów zabytkowych).

Dostrzegając również, że nastąpiła ewolucja koncepcji kultury i dziedzictwa oraz podejścia do zarządzania nimi jako wypadkowa inicjatyw lokalnych i spotkań międzynarodowych¹⁴, co okazało się użyteczne przy określaniu kierunków polityki i konkretnych działań na całym świecie,

Pragnąc uzupełnić i rozszerzyć zakres stosowania norm i zasad określonych w istniejących instrumentach międzynarodowych,

¹³ Zwłaszcza Konwencja UNESCO w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego z 1972 roku, Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego z 2005 roku, Zalecenie UNESCO w sprawie ochrony piękna i charakteru krajobrazów i miejsc z 1962 roku, Zalecenie UNESCO w sprawie ochrony dóbr kultury zagrożonych w związku z prowadzeniem prac publicznych lub prywatnych z 1968 roku, Zalecenie UNESCO w sprawie ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego na płaszczyźnie krajowej z 1972 roku, Zalecenie UNESCO w sprawie ochrony i współczesnej roli obszarów zabytkowych z 1976 r., Międzynarodowa Karta ICOMOS na temat konserwacji i restauracji zabytków i miejsc zabytkowych (Karta Wenecka) z 1964 roku, Karta na temat ogrodów historycznych ICOMOS (Karta Florencka) z 1982 roku, Międzynarodowa Karta ICOMOS na temat ochrony miast historycznych i obszarów miejskich (Karta Waszyngtońska) z 1987 roku i Deklaracja z Xi'an na temat ochrony otoczenia zabytkowych budowli, miejsc i obszarów przyjęta przez ICOMOS w 2005 roku, a także Memorandum Wiedeńskie na temat światowego dziedzictwa i architektury współczesnej z 2005 roku.

¹⁴ Zwłaszcza Światowa Konferencja nt. polityk kulturalnych w mieście Meksyk w 1982 roku, Konferencja na temat autentyczności w Nara w 1994 roku, Szczyt Światowej Komisji ds. Kultury i Rozwoju w 1995 roku, Konferencja HABITAT II w Stambule w 1996 roku z ratyfikacją Agendy 21, Międzynarodowa Konferencja UNESCO nt. polityk kulturalnych na rzecz rozwoju w Sztokholmie w 1998 roku, Wspólna Konferencja Banku Światowego i UNESCO nt. „Kultura w trwałym i zrównoważonym rozwoju – inwestowanie w dobra kultury i przyrody” w 1998 roku, Międzynarodowa konferencja na temat światowego dziedzictwa i architektury współczesnej w Wiedniu w 2005 roku, Zgromadzenie Ogólne ICOMOS na temat otoczenia zabytków i miejsc zabytkowych w Xi'an w 2005 roku, a także Zgromadzenie Ogólne ICOMOS na temat ducha miejsca w mieście Québec w 2008 roku.

Po otrzymaniu propozycji dotyczących historycznego krajobrazu miejskiego jako podejścia do ochrony dziedzictwa miast, które widnieją w porządku dziennym 36 sesji Konferencji Generalnej w punkcie 8.1.,

Postanowiwszy na 35 sesji, że kwestia ta powinna mieć formę zalecenia skierowanego do państw członkowskich

1. *Przyjmuje* w dniu 10 listopada 2011 roku niniejsze Zalecenie w sprawie historycznego krajobrazu miejskiego.
2. *Zaleca*, by państwa członkowskie przyjęły odpowiednie ramy prawne i instytucjonalne oraz środki w celu stosowania norm i zasad wyrażonych w niniejszej Rekomendacji na terytorium podlegającym ich jurysdykcji.
3. *Zaleca również*, by państwa członkowskie podały do wiadomości treść tego Zalecenia władzom lokalnym, regionalnym i krajowym, a także właściwym instytucjom, służbom lub organom oraz stowarzyszeniom zainteresowanym ochroną, konserwacją i zarządzaniem w odniesieniu do historycznych obszarów miejskich i ich szeroko pojętego środowiska geograficznego.

Wprowadzenie

1. Obecnie jesteśmy świadkami największej w historii migracji ludzi. Na obszarach miejskich żyje ponad połowa ludności świata. Obszary te odgrywają coraz większą rolę w pobudzaniu wzrostu oraz jako centra innowacyjności i kreatywności; tworzą możliwości zatrudnienia i kształcenia, a także odpowiadają na zmieniające się potrzeby i aspiracje człowieka.
2. Szybka i niekontrolowana urbanizacja może jednak często pociągać za sobą procesy fragmentacji społecznej i przestrzennej oraz drastyczne pogarszanie się jakości środowiska w miastach i na sąsiadujących z miastami obszarach wiejskich. Zjawisko to może być związane zwłaszcza z nadmierną gęstością zabudowy, uniformizacją i monotonią budynków, utratą i obniżeniem jakości przestrzeni publicznej, nieprzystosowaniem infrastruktury, destrukcyjnym ubóstwem, wykluczeniem społecznym i rosnącym zagrożeniem klęskami żywiołowymi wynikającymi ze zmian klimatu.
3. Dziedzictwo miejskie, materialne i niematerialne, stanowi główny zasób pozwalający na poprawę warunków życia na obszarach miejskich, sprzyjający rozwojowi ekonomicznemu i spójności społecznej w środowisku zmieniającym się w skali globalnej. Z uwagi na fakt, że przyszłość ludzkości zależy od efektywnego planowania i gospodarowania zasobami, ochrona staje się strategią osiągnięcia opartej na zasadach trwałego i zrównoważonego rozwoju równowagi między rozwojem miast a jakością życia.

4. W ciągu ostatniego półwiecza ochrona dziedzictwa miejskiego stała się na całym świecie ważnym działem polityki. Nastąpiło to w odpowiedzi na potrzebę zachowania wspólnych wartości i czerpania korzyści ze spuścizny historycznej. Jednak pojęcie dziedzictwa, wcześniej opierające się przede wszystkim na znaczeniu zabytków architektury, zostało rozszerzone poprzez uwzględnianie roli procesów społecznych, ekonomicznych i kulturowych w zachowywaniu wartości związanych z miastem i dlatego należy przystosować istniejące polityki i tworzyć narzędzia odpowiednie dla nowego sposobu widzenia ochrony obszarów historycznych miast.
5. Niniejsze Zalecenie odpowiada na potrzebę pełniejszego włączania i wpisywania strategii dotyczących ochrony dziedzictwa miejskiego w ramy szerszych celów całościowego, trwałego i zrównoważonego rozwoju w taki sposób, by wsparcie zyskiwały inicjatywy publiczne i prywatne mające na celu ochronę i podnoszenie jakości środowiska człowieka. Sugeruje ona stosowanie podejścia krajobrazowego w celu rozpoznania, ochrony i zarządzania w odniesieniu do obszarów historycznych w szerszym kontekście miasta, poprzez uwzględnienie współzależności ich form materialnych, organizacji przestrzennej i powiązań, cech przyrodniczych i kontekstu, a także wartości społecznych, kulturowych i ekonomicznych.
6. Takie podejście uwzględni standardy w zakresie polityki, rządzenia i zarządzania, włączając do procesu rozwoju miast różnych interesariuszy, w tym aktorów z sektora publicznego i prywatnego działających na szczeblu lokalnym, krajowym, regionalnym i międzynarodowym.
7. Niniejsze Zalecenie opiera się na czterech wcześniejszych Zaleceniach UNESCO dotyczących ochrony dziedzictwa, uznając znaczenie i aktualność zawartych w nich pojęć i zasad dla historii i praktyki w tej dziedzinie. Podstawy tego Zalecenia stanowią ponadto współczesne konwencje i karty dotyczące ochrony i konserwacji, które traktują o wielu aspektach dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

I. Definicja

8. Historycznym krajobrazem miejskim jest obszar urbanistyczny rozumiany jako efekt nawarstwiania się na przestrzeni dziejów wartości kulturowych i przyrodniczych oraz występowania atrybutów, wykraczający poza pojęcie „historyczne centrum” czy „zespół”, postrzegany w szerszym kontekście miasta i uwzględniający jego położenie geograficzne.
9. Ten szerszy kontekst obejmuje przede wszystkim topografię, geomorfologię, hydrologię i cechy przyrodnicze danego miejsca; jego zabudowę, zarówno hi-

storyczną, jak i współczesną; infrastrukturę podziemną i naziemną; otwarte przestrzenie i tereny zielone; formy użytkowania terenu i organizację przestrzenną; percepcję i relacje widokowe, a także wszystkie inne elementy struktury miejskiej. Obejmuje również działania i wartości społeczne i kulturowe, procesy ekonomiczne oraz niematerialny wymiar dziedzictwa jako wyznacznik różnorodności i tożsamości.

10. Definicja ta stanowi podstawę dla szerokiego i zintegrowanego podejścia do rozpoznania, oceny, ochrony i zarządzania w odniesieniu do historycznych krajobrazów miejskich, w ramach całościowego, trwałego i zrównoważonego rozwoju.
11. Podejście krajobrazowe do historycznego dziedzictwa miejskiego ma na celu zachowanie jakości środowiska człowieka poprzez wykorzystywanie przestrzeni miejskich w sposób efektywny i oparty na zasadach trwałego i zrównoważonego rozwoju, uznając ich dynamiczny charakter oraz wspierając ich różnorodność społeczną i funkcjonalną. Podejście to łączy cele ochrony dziedzictwa miejskiego z celami rozwoju społecznego i gospodarczego. Jest zakorzenione w harmonijnej i zrównoważonej relacji między środowiskiem miejskim i przyrodniczym oraz między potrzebami obecnych i przyszłych pokoleń a spuścizną przeszłości.
12. Podejście krajobrazowe do historycznego dziedzictwa miejskiego uznaje zasadnicze znaczenie różnorodności kulturowej i kreatywności dla rozwoju społeczno-gospodarczego oraz dostarcza narzędzi do zarządzania przekształceniami tkanki fizycznej i społecznej, a także narzędzi, które zapewnią harmonijną integrację nowych inwestycji z dziedzictwem w jego historycznym i regionalnym kontekście.
13. Podejście krajobrazowe do historycznego dziedzictwa miejskiego czerpie z tradycji i percepcji społeczności lokalnych, szanując jednocześnie wartości reprezentowane przez społeczności narodowe i międzynarodowe.

II. Wyzwania i szanse dla historycznego krajobrazu miejskiego

14. Istniejące Zalecenia UNESCO uznają ważną rolę obszarów historycznych w życiu współczesnych społeczeństw. Określają one również szereg specyficznych zagrożeń dla ochrony tych obszarów, a także określają ogólne zasady, politykę i wytyczne dla sprostania tego rodzaju wyzwaniom.
15. Podejście krajobrazowe do historycznego dziedzictwa miejskiego odzwierciedla fakt, że zarówno teoria, jak i praktyka w zakresie ochrony dziedzictwa miejskiego znacząco ewoluowały w ciągu ostatnich dziesięcioleci, pozwalając decydom i zarządzającym podchodzić w sposób bardziej skuteczny do nowych wyzwań i nowych możliwości. Podejście krajobrazowe wspiera wysiłki wspólnot w ich

dążeniu do rozwoju i przystosowywania się do nowych warunków, jednocześnie pozwalając na zachowanie cech i wartości związanych z ich historią, pamięcią zbiorową i środowiskiem.

16. W ciągu minionych dziesięcioleci z powodu gwałtownego wzrostu liczby ludności miast na świecie, skali i tempa rozwoju, a także zmian ekonomicznych, miasta i ich obszary historyczne stały się centrami i motorami wzrostu gospodarczego w wielu regionach świata i zaczęły odgrywać nową rolę w życiu kulturalnym i społecznym. W związku z powyższym są one poddawane również nowym presjom, w tym takim, o których mowa poniżej:

Urbanizacja i globalizacja

17. Rozwój miast zmienia istotę wielu historycznych obszarów miejskich. Procesy zachodzące w skali globalnej wywierają głęboki wpływ na wartości, które poszczególne społeczności przypisują obszarom miejskim i ich otoczeniu, a także na sposób widzenia i życie ich mieszkańców i użytkowników. Z jednej strony urbanizacja niesie ze sobą możliwości ekonomiczne, społeczne i kulturalne, które mogą podnosić jakość życia i umacniać tradycyjny charakter środowiska miejskiego, z drugiej zaś niekontrolowane zmiany gęstości zabudowy i rozbudowa miast mogą stanowić zagrożenie dla znaczenia miejsca, integralności tkanki miejskiej i tożsamości danej społeczności. Niektóre historyczne obszary miejskie tracą swą funkcjonalność, tradycyjną rolę i dotychczasowych mieszkańców. Podejście krajobrazowe do historycznego dziedzictwa zurbanizowanego może pomagać w opanowywaniu i łagodzeniu skutków tych zjawisk.

Rozwój

18. Wiele procesów ekonomicznych stwarza perspektywy i możliwości zmniejszania ubóstwa w mieście oraz sprzyja rozwojowi społecznemu. Łatwiejszy dostęp do takich innowacji jak technologie informacyjne oraz zrównoważone planowanie, projektowanie i technologie budowlane może przyczyniać się do podniesienia standardu obszarów miejskich, a tym samym do poprawy jakości życia. Jeśli podejście krajobrazowe do historycznego dziedzictwa miejskiego stosuje się we właściwy sposób, nowe funkcje, takie jak usługi i turystyka, stają się ważnymi inicjatywami gospodarczymi, które mogą się przyczyniać do dobrobytu społeczności, a także do ochrony historycznych obszarów miejskich i ich dziedzictwa kulturowego, zapewniając różnorodność ekonomiczną i społeczną oraz wypełnianie funkcji mieszkalnej. Niepowodzenie w wykorzystywaniu tego rodzaju możliwości prowadzi do nierównomiernego rozwoju miast i pojawiania się w nich różnego rodzaju problemów, zaś wykorzystywanie w nieodpowiedni sposób powoduje niszczenie atutów związanych z dziedzictwem i nieodwracalne straty dla przyszłych pokoleń.

Środowisko

19. Osiedla ludzkie ustawicznie przystosowują się do zmian klimatycznych i środowiskowych, w tym do zmian wynikających z katastrof. Jednakże intensywność i tempo obecnych przemian stanowią poważne wyzwanie dla złożonego środowiska miejskiego. Troska o środowisko, zwłaszcza w związku z zużyciem wody i energii wymaga zmiany podejścia, a także przyjęcia takich nowych modeli życia w mieście, które opierałyby się na politykach i działaniach praktycznych biorących pod uwagę ekologię, w celu zapewnienia równowagi i podnoszenia jakości życia w mieście. Wiele spośród tych inicjatyw powinno uwzględniać dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe, traktując je jako zasoby dla zrównoważonego rozwoju.
20. Przemiany historycznych obszarów miejskich mogą być również następstwem nagłych katastrof i konfliktów wojennych. Mogą one trwać krótko, ale mieć trwałe skutki. Podejście krajobrazowe do historycznego dziedzictwa miejskiego może być pomocne w opanowywaniu sytuacji i łagodzeniu skutków tych wydarzeń.

III. Zasady i sposoby działania

21. Nowoczesne zasady i sposoby działania w zakresie ochrony dziedzictwa miejskiego odzwierciedlone w istniejących międzynarodowych rekomendacjach i kartach przygotowały grunt dla ochrony historycznych obszarów miejskich. Jednakże obecne i przyszłe wyzwania wymagają określenia i wdrażania polityki nowej generacji, która miałaby na celu rozpoznanie i ochronę poszczególnych warstw historycznych oraz zapewnianie równowagi między wartościami kulturowymi i przyrodniczymi w środowisku miejskim.
22. Ochrona dziedzictwa miejskiego powinna być włączona do ogólnej polityki w zakresie planowania i sposobów działania, a także polityki, która dotyczy szerszego kontekstu miejskiego. W ramach tej polityki należy ustanowić mechanizmy pozwalające na znalezienie równowagi między ochroną i zrównoważonym rozwojem w bliższej i dalszej perspektywie. Szczególny nacisk należy położyć na harmonijne integrowanie nowych inwestycji z historyczną tkanką miejską. Odpowiedzialność, jaka spoczywa na różnych interesariuszach rozkłada się w tej kwestii w następujący sposób:
 - (a) państwa członkowskie powinny włączać strategie dotyczące ochrony i konserwacji dziedzictwa miejskiego do krajowej polityki i programów dotyczących rozwoju zgodnie z podejściem krajobrazowym do historycznego dziedzictwa miejskiego. W tym kontekście władze lokalne powinny przygoto-

- wywać plany zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem wartości danego obszaru, w tym wartości krajobrazu i innych wartości związanych z dziedzictwem, a także związanych z nimi cech;
- (b) interesariusze publiczni i prywatni powinni ze sobą współpracować, [m.in.](#) na zasadzie współpracy partnerskiej, by stosowanie podejścia krajobrazowego mogło przynieść dobre efekty;
 - (c) organizacje międzynarodowe, które zajmują się procesami trwałego i zrównoważonego rozwoju powinny włączać podejście krajobrazowe do swoich strategii, planów i działań;
 - (d) pozarządowe organizacje krajowe i międzynarodowe powinny uczestniczyć w opracowywaniu oraz w propagowaniu narzędzi i tzw. najlepszych praktyk w stosowaniu podejścia krajobrazowego do historycznego dziedzictwa miejskiego.
23. Władze wszystkich szczebli – lokalnego, regionalnego i krajowego – świadome odpowiedzialności, która na nich spoczywa, powinny uczestniczyć w określaniu, wypracowywaniu, wdrażaniu i ocenianiu polityki w zakresie ochrony dziedzictwa miejskiego. Polityka ta powinna opierać się na udziale wszystkich interesariuszy i powinna być skoordynowana z punktu widzenia roli zarówno poszczególnych instytucji, jak i działów administracji rządowej.

IV. Narzędzia

24. Podejście oparte o historyczny krajobraz miejski wymaga zastosowania całego szeregu tradycyjnych i innowacyjnych narzędzi dostosowanych do lokalnych uwarunkowań. Niektóre spośród tych narzędzi, które należy wypracowywać w toku procesu włączającego różnych interesariuszy mogą obejmować co następuje:
- (a) **narzędzia służące udziałowi obywateli** powinny uwzględniać zróżnicowany przekrój interesariuszy i pozwalać im na określanie najważniejszych wartości występujących na danym obszarze, wypracowywanie wizji odzwierciedlających jego różnorodność, wyznaczanie celów i uzgadnianie działań mających na celu ochronę dziedzictwa i promowanie zrównoważonego rozwoju. Takie narzędzia, które stanowią integralną część dynamiki zarządzania miastem powinny sprzyjać dialogowi na gruncie kultury poprzez uzyskiwanie wiedzy o historii, tradycjach, wartościach, potrzebach i aspiracjach danej społeczności oraz poprzez ułatwianie mediacji i negocjacji między grupami reprezentującymi odmienne interesy.
 - (b) **narzędzia służące zarządzaniu wiedzą i narzędzia planistyczne** powinny wspomagać ochronę integralności i autentyczności atrybutów dziedzictwa

- miejskiego. Powinny one również pozwalać na docenianie znaczeń kulturowych i różnorodności, a także służyć monitorowaniu i zarządzaniu zmianą w celu poprawy jakości życia i waloryzowania przestrzeni publicznej. Te narzędzia mogą dotyczyć dokumentowania i rozpoznania cech kulturowych i przyrodniczych. Oceny oddziaływania na dziedzictwo, społeczeństwo i środowisko powinny służyć wspieraniu i ułatwianiu procesów decyzyjnych, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.
- (c) **systemy nadzoru** powinny uwzględniać uwarunkowania lokalne. Mogą one obejmować środki prawne i przepisy mające na celu ochronę i zarządzanie atrybutami materialnymi i niematerialnymi dziedzictwa miejskiego, w tym jego wartościami społecznymi, środowiskowymi i kulturowymi. Tradycyjne i zwyczajowe systemy nadzoru powinny być respektowane i w razie potrzeby umacniane.
 - (d) **narzędzia finansowe** powinny budować potencjał i wspierać zakorzeniony w tradycji innowacyjny rozwój generujący dochody. Jako dopełnienie funduszy rządowych i funduszy pochodzących z instytucji międzynarodowych, należy efektywnie stosować narzędzia finansowe mające na celu zachęcanie inwestorów prywatnych do inwestowania na szczeblu lokalnym. Mikrokredyty i inne elastyczne formy finansowania, które mają wspierać przedsiębiorczość lokalną, a także różnorodne modele partnerstwa również są istotne dla zrównoważonego finansowania podejścia krajobrazowego do historycznego dziedzictwa miejskiego.

V. Rozwijanie potencjału ludzkiego, badania naukowe, informacja i komunikowanie

- 25. Rozwijanie potencjału ludzkiego powinno obejmować głównych interesariuszy – społeczności, decydentów, specjalistów i zarządzających, w celu lepszego rozumienia podejścia krajobrazowego do historycznego dziedzictwa miejskiego i właściwego wdrażania tej koncepcji. Skuteczność wysiłków w tym zakresie zakłada aktywną współpracę między głównymi podmiotami, zmierzającą do przystosowania sposobu wdrażania niniejszej Rekomendacji do regionalnych uwarunkowań oraz określania i dopracowywania lokalnych strategii i celów, ram działania i mechanizmów pozyskiwania funduszy.
- 26. Badania naukowe powinny dotyczyć złożoności historycznych warstw zabudowy miejskiej i służyć określeniu wartości, jakie się z nimi wiążą, rozumieniu znaczenia, jakie przypisuje im dana społeczność oraz prezentowaniu ich zwiedzającym w sposób wszechstronny. Instytucje akademickie i uniwersyteckie

oraz inne placówki badawcze należy zachęcać do rozwijania badań naukowych na temat różnych aspektów podejścia krajobrazowego do historycznego dziedzictwa miejskiego, a także do współpracy na szczeblu lokalnym, krajowym, regionalnym i międzynarodowym. Podstawowe znaczenie ma dokumentowanie stanu obszarów miejskich i ich przekształceń, ułatwianie oceny propozycji zmian, a także podnoszenie poziomu kompetencji i doskonalenie procedur dotyczących ochrony i zarządzania.

27. Należy zachęcać do wykorzystywania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w celu dokumentowania, lepszego rozumienia oraz prezentowania złożonej stratyfikacji obszarów miejskich i jej zasadniczych elementów. Gromadzenie i analizowanie takich danych jest głównym przyczynkiem do wiedzy o obszarach miejskich. W celu dotarcia do całego społeczeństwa należy mieć na uwadze przede wszystkim młodzież i wszystkie grupy, które nie są wystarczająco reprezentowane oraz zachęcać je do aktywnego uczestnictwa.

VI. Współpraca międzynarodowa

28. Państwa członkowskie oraz międzynarodowe organizacje rządowe i pozarządowe powinny upowszechniać podejście krajobrazowe do historycznego dziedzictwa miejskiego, a także ułatwiać udział publiczny we wdrażaniu tej koncepcji poprzez informowanie o tzw. najlepszych praktykach i doświadczeniach pochodzących z różnych regionów świata, w celu zacieśniania wymiany naukowej i dalszego podnoszenia poziomu kompetencji.
29. Państwa członkowskie powinny wspierać międzynarodową współpracę władz lokalnych [w zakresie obejmującym niniejsze Zalecenie].
30. Międzynarodowe agendy współpracy i rozwoju państw członkowskich, organizacje pozarządowe i fundacje należy zachęcać do opracowywania metodologii uwzględniających podejście krajobrazowe i zharmonizowania ich z projektami i programami pomocowymi dotyczącymi obszarów miejskich.

Słowniczek definicji

Zespół zabytkowy/miasto historyczne (wg Zalecenia UNESCO z 1976 r.)

Przez „zespoły zabytkowe i architektoniczne (w tym tradycyjne)” rozumie się każdy zespół budynków, struktur i otwartych przestrzeni, w tym stanowiska archeologiczne i paleontologiczne, stanowiące siedliska ludzkie w środowisku miejskim lub wiejskim, którego spójność i wartość uznane są z punktu widzenia archeologicznego, archi-

tektonicznego, prehistorycznego, historycznego, estetycznego bądź społeczno-kulturalnego. Wśród tych „zespołów”, które są bardzo różnorodne, wyróżnić można zwłaszcza osady prehistoryczne, miasta historyczne, dawne dzielnice miejskie, wsie i osady, a także jednorodne zespoły monumentalne, przy czym należy mieć na uwadze, że te ostatnie powinny być pieczołowicie zachowywane w niezmienionej postaci.

Historyczny obszar miejski (wg Karty Waszyngtońskiej ICOMOS)

Historyczne obszary miejskie, które mogą znacznie różnić się pod względem wielkości, dotyczą dużych i małych miast, historycznych centrów lub dzielnic zabytkowych wraz z ich środowiskiem przyrodniczym i środowiskiem ukształtowanym przez człowieka. Oprócz pełnienia roli dokumentu historycznego, odzwierciedlają one wartości tradycyjnych kultur związanych z miastem.

Dziedzictwo miejskie (z raportu badawczego Unii Europejskiej No 16 (2004), Sustainable development of Urban historical areas through and active integration within Towns – SUIT)

Dziedzictwo miejskie obejmuje trzy główne kategorie:

- Dziedzictwo monumentalne o wyjątkowej wartości kulturowej;
- Elementy dziedzictwa, które wprawdzie nie są wyjątkowe, ale stanowią spójną całość i występują stosunkowo licznie;
- Nowe elementy do uwzględnienia takie jak:
 - forma zabudowy,
 - otwarte przestrzenie: ulice, otwarte przestrzenie publiczne,
 - infrastruktura miejska, sieci i wyposażenie.

Ochrona dziedzictwa miejskiego

Ochrona dziedzictwa miejskiego nie ogranicza się do ochrony pojedynczych budynków. Traktuje ona architekturę jako jeden z elementów całości, co sprawia, iż jest dyscypliną złożoną, zajmującą się wieloma aspektami. Z definicji ochrona dziedzictwa miejskiego zajmuje centralne miejsce w zagospodarowaniu przestrzennym.

Zabudowa

Zabudowa obejmuje, w przeciwieństwie do zasobów przyrodniczych, te zasoby i infrastrukturę, które mają wspomagać działalność człowieka, takie jak budynki, drogi, tereny zielone i różnego rodzaju urządzenia.

Podejście krajobrazowe (według IUCN i WWF)

Podejście krajobrazowe określa ramy dla działań związanych z podejmowaniem decyzji dotyczących ochrony w skali krajobrazu. Pomaga w dochodzeniu do decyzji dotyczących celowości poszczególnych realizacji (budowy nowej drogi, nasadzeń itp.) i ułatwia planowanie, negocjacje i ostateczne wdrożenie, biorąc pod uwagę cały krajobraz.

Historyczny krajobraz miejski

Zob. definicja w par. 9

Kontekst (na podstawie Deklaracji z Xi'an, ICOMOS)

Za kontekst dla budowli, miejsca czy dzielnicy zabytkowej uważa się bezpośrednie i dalsze otoczenie, które jest związane z ich znaczeniem i wyjątkowością bądź nadaje im to znaczenie i wyjątkowe wartości.

Znaczenie kulturowe (na podstawie Karty z Burra, ICOMOS, Australia)

Przez znaczenie kulturowe rozumie się wartości estetyczne, historyczne, naukowe, społeczne lub duchowe istotne dla poprzednich, obecnych lub przyszłych pokoleń. Znaczenie kulturowe jest wyrażone przez samo miejsce, jego materię, kontekst, sposób wykorzystywania, konotacje i wymowę, zapisy oraz związane z nim inne miejsca i obiekty. Miejsca i dobra zabytkowe mogą nieść ze sobą cały szereg wartości dla poszczególnych osób lub grup.

NOTA: Robocze tłumaczenie dokumentu przez Polski Komitet do spraw UNESCO, opublikowane za zgodą Polskiego Komitetu do spraw UNESCO

1.3. Dokumenty Światowej Organizacji Turystyki

12.

Statut

Światowej Organizacji Turystyki

sporządzony w Meksyku dnia 27 września 1970 r.

Źródło: Statut Światowej Organizacji Turystyki, sporządzony w Meksyku w dniu 27 września 1970 r., tłum. A Przyborska-Klimczak, „Studia Prawnicze KUL” 2017, nr 2 (70), s. 181–194

Utworzenie

Art. 1

Zostaje niniejszym utworzona Światowa Organizacja Turystyki określana dalej jako „Organizacja”, która jest organizacją międzynarodową o charakterze międzyrządowym, powstałą z przekształcenia Międzynarodowego Związku Oficjalnych Organizacji Turystycznych.
(...)

Cele

Art. 3

1. Zasadniczym celem Organizacji jest popieranie i rozwój turystyki, mający przyczynić się do rozwoju gospodarczego, międzynarodowego zrozumienia, pokoju, dobrobytu oraz powszechnego poszanowania i przestrzegania praw człowieka i podstawowych wolności dla wszystkich, bez względu na różnicę rasy, płci, języka lub wyznania. Organizacja podejmie wszelkie właściwe działania dla osiągnięcia tego celu.
2. Realizując ten cel, Organizacja będzie zwracać szczególną uwagę na interesy krajów rozwijających się w dziedzinie turystyki.
3. Dla zapewnienia swej centralnej roli w dziedzinie turystyki Organizacja nawiąże i będzie utrzymywała efektywną współpracę z właściwymi organami Organizacji Narodów Zjednoczonych i jej organizacjami wyspecjalizowanymi. W związku z tym Organizacja będzie zmierzała do ustanowienia stosunków współpracy i uczestnictwa w działalności Programu Rozwojowego Narodów Zjednoczonych, jako agencja uczestnicząca w Programie i jego wykonawca.

Członkostwo

Art. 4

Członkostwo w Organizacji jest otwarte dla:

- a) członków pełnoprawnych,
- b) członków stowarzyszonych,
- c) członków afiliowanych.

Art. 5

1. Status członka pełnoprawnego Organizacji jest dostępny dla wszystkich suwerennych państw.
2. Państwa, których krajowe organizacje turystyczne są członkami pełnoprawnymi IUOTO w czasie przyjęcia niniejszego Statutu przez Nadzwyczajne Zgromadzenie Ogólne IUOTO, będą miały prawo stać się członkami pełnoprawnymi Organizacji, bez wymogu głosowania, po złożeniu formalnej deklaracji o przyjęciu Statutu Organizacji i zaakceptowaniu zobowiązań członkowskich.
3. Inne państwa mogą stać się członkami pełnoprawnymi Organizacji, jeżeli ich kandydatury zostaną zatwierdzone przez Zgromadzenie Ogólne większością dwóch trzecich głosów członków pełnoprawnych obecnych i głosujących pod warunkiem, że na powyższą większość składa się większość członków pełnoprawnych.

Art. 6

1. Status członka stowarzyszonego Organizacji jest dostępny dla wszystkich terytoriów lub grup terytoriów nieponoszących odpowiedzialności za swe stosunki zewnętrzne.
2. Terytoria lub grupy terytoriów, których krajowe organizacje turystyczne są członkami pełnoprawnymi IUOTO w czasie przyjęcia niniejszego Statutu przez Nadzwyczajne Zgromadzenie Ogólne IUOTO, mają prawo stać się członkami stowarzyszonymi Organizacji, bez wymogu głosowania pod warunkiem, że państwo ponoszące odpowiedzialność za ich stosunki zewnętrzne zaaprobuje ich członkostwo i oświadczy w ich imieniu, że takie terytoria lub grupy terytoriów przyjmują Statut Organizacji i akceptują zobowiązania członkowskie.
3. Terytoria lub grupy terytoriów mogą stać się członkami stowarzyszonymi Organizacji, jeżeli państwo członkowskie ponoszące odpowiedzialność za ich stosunki zewnętrzne uprzednio zaaprobuje ich kandydatury i oświadczy w ich imieniu, że takie terytoria lub grupy terytoriów przyjmują Statut Organizacji i akceptują zobowiązania członkowskie. Tego rodzaju kandydatury muszą być zatwierdzone przez Zgromadzenie większością dwóch trzecich głosów członków pełnoprawnych obecnych i głosujących pod warunkiem, że na powyższą większość składa się większość członków pełnoprawnych.

4. Gdy członek stowarzyszony Organizacji przejmie odpowiedzialność za prowadzenie swych stosunków zewnętrznych, staje się uprawniony do uzyskania pełnoprawnego członkostwa Organizacji po złożeniu Sekretarzowi Generalnemu formalnej deklaracji pisemnej o przyjęciu Statutu Organizacji i zaakceptowaniu zobowiązań wynikających z pełnoprawnego członkostwa.

Art. 7

1. Status członka afiliowanego Organizacji jest dostępny dla międzynarodowych organizacji, zarówno międzyrządowych, jak i pozarządowych, zajmujących się wyspecjalizowanymi problemami turystyki, oraz dla organizacji handlowych i stowarzyszeń, których działalność ma związek z celami Organizacji lub wchodzi w zakres jej kompetencji.
2. Członkowie stowarzyszeni IUOTO, w czasie przyjęcia niniejszego Statut[u] przez Nadzwyczajne Zgromadzenie Ogólne IUOTO, mają prawo stać się członkami afiliowanymi Organizacji, bez wymogu głosowania, po złożeniu deklaracji o zaakceptowaniu zobowiązań wynikających z członkostwa afiliowanego.
3. Inne organizacje międzynarodowe, zarówno międzyrządowe, jak i pozarządowe, zajmujące się wyspecjalizowanymi problemami turystyki, mogą stać się członkami afiliowanymi Organizacji – jeżeli ich wniosek o przyjęcie złożony w formie pisemnej Sekretarzowi Generalnemu uzyska aprobatę Zgromadzenia większością dwóch trzecich głosów członków pełnoprawnych obecnych i głosujących pod warunkiem, że na powyższą większość składa się większość członków pełnoprawnych.
4. Organizacje handlowe lub stowarzyszenia o profilu działania określonym w paragrafie 1 mogą stać się członkami afiliowanymi Organizacji pod warunkiem, że ich wnioski o przyjęcie, poparte przez państwo, w którym mieści się siedziba kandydata, zostaną w formie pisemnej przedłożone Sekretarzowi Generalnemu. Tego rodzaju kandydatury muszą być zatwierdzone przez Zgromadzenie większością dwóch trzecich głosów członków pełnoprawnych obecnych i głosujących pod warunkiem, że na powyższą większość składa się większość członków pełnoprawnych.
5. Może zostać utworzony Komitet Członków Afiliowanych, który ustali swój regulamin przedłożony następnie do zatwierdzenia Zgromadzeniu. Komitet może być reprezentowany na zebraniach organizacji. Może występować z wnioskiem o wpisanie różnych problemów do porządku dziennego tych zebrań. Może również formułować zalecenia dla zebrań.
6. Członkowie afiliowani mogą uczestniczyć w działalności Organizacji indywidualnie lub grupowo w Komitecie Członków Afiliowanych.

(...)

tłum. A. Przyborowska-Klimczak, *Studia Prawnicze KUL* nr 2 (70) 2017,
s. 181–194

13.

Deklaracja z Manili w sprawie turystyki światowej przyjęta przez Światową Konferencję Turystyki w Manili na Filipinach w dniach od 27 września do 10 października 1980 r.

Źródło: <https://www.univeur.org/cuebc/downloads/PDF%20carte/65.%20Manila.PDF>

Światowa Konferencja Turystyki,

która ODBYŁA SIĘ w Manili na Filipinach w dniach od 27 września do 10 października 1980 r., zwołana przez Światową Organizację Turystyki z udziałem 107 delegacji państw i 91 delegacji obserwatorów, w celu wyjaśnienia prawdziwego charakteru turystyki we wszystkich jej aspektach oraz roli, jaką turystyka ma do odegrania w dynamicznie zmieniającym się świecie, jak również rozważenia odpowiedzialności państw za jej rozwój i uwydatnienie wśród współczesnych społeczeństw, jako czegoś więcej niż tylko czysto gospodarczej działalności narodów i ludzi,

PRZYJMUJĄC z zadowoleniem wystąpienia Jego Ekscelencji Ferdinanda E. Marcosa, Prezydenta Republiki Filipin, oraz Pani Imeldy Romualdez Marcos, Gubernator Regionu Stołecznego oraz Minister ds. Osadnictwa, jak również przesłania głów państw i szefów rządów, oświadczenia delegacji oraz sprawozdanie Sekretarza Generalnego Światowej Organizacji Turystyki,

ZWAŻYWSZY, że turystyka światowa może rozwijać się w klimacie pokoju i bezpieczeństwa, który można osiągnąć dzięki wspólnym wysiłkom wszystkich państw w zakresie rozwijania współpracy międzynarodowej w duchu przyjaźni, poszanowania praw człowieka i zrozumienia między wszystkimi państwami,

PRZEKONANA, że turystyka światowa może być istotną siłą napędową dla pokoju na świecie i może stanowić moralną i intelektualną podstawę dla międzynarodowego zrozumienia i współzależności,

PRZEKONANA ponadto, że turystyka światowa może przyczynić się do ustanowienia nowego międzynarodowego porządku gospodarczego, który pomoże zlikwidować powiększającą się przepaść gospodarczą między krajami rozwiniętymi i rozwijającymi się oraz zapewnić stałe przyspieszenie rozwoju i postępu gospodarczego i społecznego, w szczególności w krajach rozwijających się,

ŚWIADOMA, że turystyka światowa może się rozwijać jedynie w oparciu o sprawiedliwość, niezależność i równość, brak ingerencji w sprawy wewnętrzne i współpracę między wszystkimi państwami, niezależnie od ich systemu gospodarczego i społecznego, oraz gdy jej ostatecznym celem jest poprawa jakości życia i stworzenie lepszych warunków życia dla wszystkich narodów, zasługujących na godne traktowanie,

ZGADZA SIĘ, w tym duchu, oświadczyć, co następuje:

1. Turystyka jest uważana za działalność niezbędną dla życia państw ze względu na jej bezpośredni wpływ na społeczne, kulturowe, edukacyjne i gospodarcze dziedziny życia społeczeństw oraz ich stosunki międzynarodowe. Jej rozwój związany jest z rozwojem społecznym i gospodarczym krajów i jest możliwy tylko wtedy, gdy człowiek ma dostęp do twórczego wypoczynku i urlopu oraz korzysta ze swobody podróżowania w ramach wolnego czasu i wypoczynku, którego głęboko ludzki charakter podkreśla. Jej istnienie i rozwój zależą całkowicie od istnienia stanu trwałego pokoju, do czego turystyka sama musi się przyczynić.
2. U progu dwudziestego pierwszego wieku i w obliczu problemów, przed jakimi stoi ludzkość, konieczne i na czasie wydaje się przeanalizowanie zjawiska turystyki, przede wszystkim w odniesieniu do wymiarów, jakie przybrało ono od czasu przyznania pracownikom prawa do corocznego płatnego urlopu, co sprawiło, że turystyka z ograniczonej działalności elitarnej stała się szerszą działalnością włączoną w życie społeczne i gospodarcze.
3. W wyniku dążenia narodów do podróżowania, inicjatyw podejmowanych przez państwa w zakresie ustawodawstwa i instytucji, stałej działalności dobrowolnych organów reprezentujących różne warstwy społeczeństwa oraz wkładu technicznego wyspecjalizowanych profesjonalistów nowoczesna turystyka zaczęła odgrywać ważną rolę w sferze ludzkiej działalności. Państwa uznały ten fakt i zdecydowana większość z nich powierzyła Światowej Organizacji Turystyki zadanie zapewnienia harmonijnego i trwałego rozwoju turystyki, we współpracy, w odpowiednich przypadkach, z wyspecjalizowanymi agencjami Organizacji Narodów Zjednoczonych i innymi zainteresowanymi organizacjami międzynarodowymi.
4. Prawo do urlopu oraz do wolności podróżowania i turystyki, będące naturalną konsekwencją prawa do pracy, jest uznane tak przez Powszechną Deklarację Praw Człowieka, jak również przez ustawodawstwo wielu państw za aspekt samorealizacji każdego człowieka. Dla społeczeństwa oznacza to obowiązek zapewnienia swoim obywatelom w najwyższym stopniu praktycznego, skutecznego i niedyskryminującego dostępu do tego typu aktywności. Wysiłki takie muszą być zgodne z priorytetami, instytucjami i tradycjami poszczególnych państw.

5. Istnieje wiele ograniczeń dla rozwoju turystyki. Państwa i grupy krajów powinny określić i zbadać te ograniczenia oraz przyjąć środki mające na celu złagodzenie ich negatywnego wpływu.
6. Udział, jaki turystyka stanowi w gospodarkach narodowych i w handlu międzynarodowym, czyni z niej znaczący czynnik rozwoju świata. Jej konsekwentnie ważna rola w krajowej działalności gospodarczej, w transakcjach międzynarodowych oraz w zapewnieniu równowagi bilansu płatniczego sprawia, że odgrywa jedną z głównych ról w gospodarce światowej.
7. W obrębie każdego państwa turystyka krajowa przyczynia się do poprawy równowagi gospodarki wewnętrznej poprzez redystrybucję dochodu narodowego. Turystyka krajowa zwiększa również świadomość wspólnych interesów i przyczynia się do rozwoju działań korzystnych dla ogólnej gospodarki państwa. Tak więc rozwojowi turystyki zagranicznej powinien towarzyszyć podobny wysiłek nakierowany na rozbudowę turystyki krajowej.
8. Korzyści ekonomiczne z turystyki, niezależnie od tego, jak realne i znaczące, nie stanowią i nie mogą stanowić jedyne kryterium przy podejmowaniu przez państwa decyzji o wspieraniu tej działalności. Prawo do wakacji, możliwość poznania przez obywatela własnego kraju, pogłębienie świadomości tożsamości narodowej i solidarności, która łączy go z rodakami, oraz poczucie przynależności do kultury i narodu są głównymi powodami stymulującymi udział jednostki w turystyce krajowej i międzynarodowej, dzięki dostępowi do wakacji i podróży.
9. Znaczenie, jakie miliony współczesnych obywateli przywiązują do turystyki, jako sposobu na wykorzystanie czasu wolnego i jako elementu koncepcji jakości życia, sprawia, że jest to potrzeba, którą rządy powinny uwzględniać i wspierać.
10. Turystyka społeczna jest celem, który społeczeństwo musi realizować w interesie tych obywateli, którzy są najmniej uprzywilejowani w korzystaniu z prawa do wypoczynku.
11. Dzięki swojemu wpływowi na zdrowie fizyczne i psychiczne osób ją uprawiających turystyka jest czynnikiem sprzyjającym stabilności społecznej, poprawiającym zdolność obywateli do pracy oraz promującym zarówno indywidualny, jak i zbiorowy dobrobyt.
12. Ze względu na szeroki zakres usług niezbędnych do zaspokojenia jej wymagań turystyka tworzy nowe działalności o dużym znaczeniu, które są źródłem nowego zatrudnienia. W związku z tym turystyka stanowi pozytywny element rozwoju społecznego we wszystkich krajach, w których jest uprawiana, niezależnie od poziomu ich rozwoju.
13. W odniesieniu do stosunków międzynarodowych i poszukiwania pokoju, oparte go na sprawiedliwości i poszanowaniu indywidualnych i narodowych aspiracji, turystyka wyróżnia się jako pozytywny i stale obecny czynnik w promowaniu

wzajemnej wiedzy i zrozumienia oraz jako podstawa do osiągnięcia większego poziomu szacunku i zaufania między wszystkimi narodami świata.

14. Nowoczesna turystyka jest wynikiem przyjęcia polityki społecznej, która doprowadziła do uzyskania przez pracowników corocznych płatnych urlopów i stanowi uznanie podstawowego prawa człowieka do odpoczynku i rekreacji. Stała się ona czynnikiem przyczyniającym się do stabilności społecznej, wzajemnego zrozumienia między jednostkami i narodami oraz poprawy sytuacji jednostki. Oprócz dobrze znanych aspektów ekonomicznych zyskała wymiar kulturowy i moralny, który należy wspierać i chronić przed szkodliwymi zakłóceniami, jakie mogą zostać wywołane przez czynniki ekonomiczne. Władze publiczne i branża turystyczna powinny odpowiednio uczestniczyć w rozwoju turystyki poprzez formułowanie wytycznych mających na celu zachęcanie do odpowiednich inwestycji.
15. Turystyka młodzieżowa wymaga najbardziej aktywnej uwagi, ponieważ młodzi ludzie mają mniejsze dochody przeznaczone na podróżowanie lub spędzanie wakacji niż inni. Pozytywna polityka powinna zapewnić młodzieży jak najwięcej zachęt i udogodnień. Taką samą uwagę należy poświęcić osobom starszym i niepełnosprawnym.
16. W powszechnych wysiłkach zmierzających do ustanowienia nowego międzynarodowego porządku gospodarczego turystyka może, w odpowiednich warunkach, odegrać pozytywną rolę w promowaniu równowagi, współpracy, wzajemnego zrozumienia i solidarności między wszystkimi krajami.
17. Kraje powinny popierać lepsze warunki zatrudnienia dla pracowników zatrudnionych w turystyce oraz potwierdzać i chronić ich prawo do tworzenia związków zawodowych i prowadzenia negocjacji zbiorowych.
18. Zasoby turystyczne dostępne w różnych krajach składają się jednocześnie z przestrzeni, obiektów i wartości. Są to zasoby, których wykorzystania nie można pozostawić bez kontroli ze względu na ryzyko ich pogorszenia, a nawet zniszczenia. Zaspokojenie potrzeb turystycznych nie może szkodzić interesom społecznym i gospodarczym ludności zamieszkującej obszary turystyczne, środowisku naturalnemu, a przede wszystkim zasobom naturalnym, które stanowią podstawową atrakcję turystyczną, oraz miejscom historycznym i kulturowym. Wszystkie zasoby turystyczne są częścią dziedzictwa ludzkości. Społeczności krajowe i cała społeczność międzynarodowa muszą podjąć niezbędne kroki, aby zapewnić ich ochronę. Ochrona miejsc historycznych, kulturowych i religijnych jest zawsze, a zwłaszcza w czasie konfliktu, jednym z podstawowych obowiązków państw.
19. Współpraca międzynarodowa w dziedzinie turystyki jest przedsięwzięciem, w którym cechy charakterystyczne krajów i podstawowe interesy poszczególnych państw muszą być respektowane. W tej dziedzinie oczywista jest centralna

- i decydująca rola Światowej Organizacji Turystyki jako organu konceptualizującego i normalizującego.
20. Dwustronna i wielostronna współpraca techniczna i finansowa nie może być postrzegana jako akt pomocy, ponieważ stanowi ona połączenie środków niezbędnych do wykorzystania zasobów z korzyścią dla wszystkich stron.
 21. W praktyce turystycznej elementy duchowe muszą mieć pierwszeństwo przed elementami technicznymi i materialnymi. Elementy duchowe są zasadniczo następujące:
 - (a) całkowite spełnienie człowieka,
 - (b) stale rosnący wkład w edukację,
 - (c) równość losu państw,
 - (d) wyzwolenie człowieka w duchu poszanowania jego tożsamości i godności,
 - (e) afirmacja oryginalności kultur i poszanowanie moralnego dziedzictwa narodów.
 22. Przygotowanie do turystyki powinno być zintegrowane z kształceniem obywatela w zakresie jego obowiązków obywatelskich. W tym zakresie rządy powinny zmobilizować środki edukacji i informacji, które są do ich dyspozycji, oraz powinny ułatwiać pracę jednostek i organów zaangażowanych w to przedsięwzięcie. Przygotowanie do turystyki, wakacji i podróży mogłoby z pożytkiem stanowić część procesu kształcenia i szkolenia młodzieży. Z tych powodów włączenie turystyki do edukacji młodzieży stanowi podstawowy element sprzyjający trwałemu umacnianiu pokoju.
 23. Każda długoterminowa analiza rozwoju społecznego, kulturalnego i gospodarczego ludzkości powinna należycie uwzględniać krajową i międzynarodową działalność turystyczną i rekreacyjną. Działalność ta stanowi obecnie integralną część życia nowoczesnych społeczeństw krajowych i międzynarodowych. Mając na uwadze uznane wartości turystyki, które są z nią nierozzerwalnie związane, władze będą musiały poświęcić więcej uwagi rozwojowi krajowej i międzynarodowej działalności turystycznej i rekreacji, opartych na coraz szerszym uczestnictwie obywateli w wakacjach i podróżach, jak również na przemieszczaniu się osób w wielu innych celach, po to, by zapewnić uporządkowany rozwój turystyki w sposób zgodny z innymi podstawowymi potrzebami społeczeństwa.
 24. Wzywa się usilnie państwa i innych uczestników Konferencji, wraz ze Światową Organizacją Turystyki, do uwzględnienia wytycznych, punktów widzenia i zaleceń wynikających z Konferencji, tak aby mogli przyczynić się, na podstawie swoich doświadczeń i w kontekście swojej codziennej działalności, do praktycznej realizacji celów wyznaczonych z myślą o poszerzeniu procesu rozwoju światowej turystyki i tchnięciu w nią nowego życia.
 25. Konferencja wzywa Światową Organizację Turystyki do podjęcia wszelkich niezbędnych środków, poprzez własne wewnętrzne mechanizmy oraz, w stosow-

nych przypadkach, we współpracy z innymi organami międzynarodowymi, międzyrządowymi i pozarządowymi, tak aby umożliwić globalne wdrożenie zasad, koncepcji i wytycznych zawartych w niniejszym dokumencie końcowym.

[tłum. Monika Smyth]

NOTA: Tłumaczenie robocze na wyłączną odpowiedzialność tłumacza.

14.

Karta praw turystycznych i Kodeks turysty przyjęte w Sofii dnia 26 września 1985 r.

Źródło: <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/unwtogad.1985.1.hp408706117j8366?role=tab>

Zgromadzenie Ogólne Światowej Organizacji Turystyki na swojej szóstej sesji zwyczajnej, która odbyła się w Sofii (Ludowa Republika Bułgarii) w dniach 17–26 września 1985 r.,

1. ŚWIADOME znaczenia turystyki w życiu narodów ze względu na jej bezpośredni i pozytywny wpływ na społeczne, gospodarcze, kulturalne i edukacyjne sektory społeczeństwa narodowego oraz wkład, jaki może ona wnieść, w duchu Karty Narodów Zjednoczonych i Deklaracji z Manili w sprawie turystyki światowej¹⁵, w poprawę wzajemnego zrozumienia zbliżającego ludzi i w konsekwencji wzmocnienie współpracy międzynarodowej,

2. PRZYPOMINAJĄC, że jak uznało Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych, Światowa Organizacja Turystyki odgrywa centralną i decydującą rolę w rozwoju turystyki, mając na względzie przyczynianie się, zgodnie z art. 3, ust. 1 jej statutu, „do rozwoju gospodarczego, międzynarodowego zrozumienia, pokoju, dobrobytu oraz powszechnego poszanowania i przestrzegania praw człowieka i podstawowych wolności dla wszystkich, bez względu na różnicę rasy, płci, języka lub wyznania”,

3. PRZYWOŁUJĄC Powszechną Deklarację Praw Człowieka przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 10 grudnia 1948 r.¹⁶, a w szczególności art. 24, który stanowi, że „Każdy człowiek ma prawo do urlopu i wypoczynku, włączając w to rozsądne ograniczenie godzin pracy i okresowe płatne urlopy”, jak również Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 16 grudnia 1966 r.¹⁷, który wzywa Państwa do zapewnienia każdemu „wypoczynku, wolnego czasu i rozsądnego ograniczenia czasu pracy, okresowych płatnych urlopów oraz wynagrodzenia za dni świąteczne”,

4. UWZGLĘDNIAJĄC rezolucję i zalecenia przyjęte przez Konferencję Narodów Zjednoczonych w sprawie podróży międzynarodowych i turystyki (Rzym, wrzesień

¹⁵ Zob. s. 116 w tym tomie (przyp. red.).

¹⁶ Zob. s. 17 w tym tomie (przyp. red.).

¹⁷ Zob. s. 21 w tym tomie (przyp. red.).

1963 r.)¹⁸, a w szczególności te, które mają na celu wspieranie rozwoju turystyki w różnych krajach oraz uproszczenie formalności rządowych w odniesieniu do podróży międzynarodowych,

5. CZERPIĄC inspirację z zasad określonych w Deklaracji z Manili w sprawie turystyki światowej przyjętej przez Światową Konferencję Turystyki w dniu 10 października 1980 r.¹⁹, która podkreśla prawdziwy, ludzki wymiar turystyki, uznaje nową rolę turystyki jako właściwego instrumentu poprawy jakości życia wszystkich narodów oraz jako istotnej siły na rzecz pokoju i zrozumienia międzynarodowego, a także określa odpowiedzialność Państw za rozwój turystyki, a w szczególności za podnoszenie świadomości w zakresie turystyki wśród narodów świata oraz ochronę i powiększanie zasobów turystycznych, które stanowią część dziedzictwa ludzkości, w celu przyczynienia się do ustanowienia nowego międzynarodowego porządku gospodarczego,

6. UROCZYŚCIE POTWIERDZAJĄC, jako naturalną konsekwencję prawa do pracy, podstawowe prawo każdego człowieka, usankcjonowane już w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, do wypoczynku, czasu wolnego i okresowych płatnych urlopów oraz do korzystania z nich w celach wypoczynkowych, do swobodnego podróżowania w celach edukacyjnych i dla przyjemności oraz do korzystania z walorów turystycznych, zarówno w kraju zamieszkania, jak i za granicą,

7. WZYWA państwa do czerpania inspiracji z zasad przedstawionych poniżej, stanowiących Kartę praw turystycznych i Kodeks turystyczny, oraz do stosowania ich zgodnie z procedurami przewidzianymi w ustawodawstwie i przepisach ich własnych krajów.

Karta praw turystycznych

Art. 1

1. Powszechnie uznaje się prawo każdego do wypoczynku i czasu wolnego, rozsądnego ograniczenia czasu pracy, okresowego płatnego urlopu oraz swobodnego przemieszczania się.
2. Korzystanie z tego prawa stanowi czynnik równowagi społecznej oraz wzmocnienia świadomości narodowej i powszechnej.

Art. 2

W konsekwencji tego prawa Państwa powinny formułować i wdrażać politykę mającą na celu wspieranie harmonijnego rozwoju krajowej i międzynarodowej turystyki i rekreacji dla dobra wszystkich osób biorących w nich udział.

¹⁸ Pełny tekst rekomendacji zob. <https://digitallibrary.un.org/record/723571?ln=en> (przyp. red.).

¹⁹ Zob. s. 116 w tym tomie (przyp. red.).

Art. 3

W tym celu Państwa powinny:

- a) popierać uporządkowany i harmonijny wzrost zarówno turystyki krajowej, jak i międzynarodowej;
- b) zintegrować swoją politykę turystyczną z ogólną polityką rozwoju na wszystkich poziomach: lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym, oraz poszerzyć zarówno dwustronną, jak i wielostronną współpracę w dziedzinie turystyki, w tym w ramach Światowej Organizacji Turystyki;
- c) przywiązywać należyte znaczenie do zapisów Deklaracji z Manili w sprawie turystyki światowej oraz Dokumentu z Acapulco „przy formułowaniu i wdrażaniu, w stosownych przypadkach, swoich polityk, planów i programów turystycznych, zgodnie z ich krajowymi priorytetami i w ramach programu pracy Światowej Organizacji Turystyki”²⁰,
- d) zachęcać do przyjęcia środków umożliwiających wszystkim uczestnictwo w turystyce krajowej i międzynarodowej, zwłaszcza poprzez lepszy podział czasu pracy i czasu wolnego, ustanowienie lub ulepszenie systemów corocznego płatnego urlopu oraz rozłożenia terminów wakacji, a także poprzez zwrócenie szczególnej uwagi na turystykę młodzieży, osób starszych i niepełnosprawnych; oraz
- e) w interesie obecnych i przyszłych pokoleń chronić środowisko turystyczne, które będąc jednocześnie ludzkim, naturalnym, społecznym i kulturowym, jest dziedzictwem całej ludzkości.

Art. 4

Państwa powinny również:

- a) wspierać dostęp turystów krajowych i międzynarodowych do dziedzictwa społeczności przyjmujących poprzez złagodzenie, standaryzację lub nawet zniesienie formalności związanych z podróżami i pobytami, stosując postanowienia już istniejących instrumentów ułatwiających, wydanych przez Organizację Narodów Zjednoczonych, Organizację Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego, Międzynarodową Organizację Morską, Radę Współpracy Celnej lub jakąkolwiek inną instytucję, w szczególności Światową Organizację Turystyki, w celu coraz większej liberalizacji podróży;
- b) promować świadomość turystyczną i ułatwiać kontakty między odwiedzającymi a społecznościami przyjmującymi, mając na uwadze ich wzajemne zrozumienie i poprawę ich sytuacji;

²⁰ Rezolucja 38/146 przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych na trzydziestej ósmej sesji w dniu 19 grudnia 1983 r. [zob. pełny tekst: <http://www.worldlii.org/int/other/UNGA/1983/147.pdf> – przyp. red.]

- c) zapewniać bezpieczeństwo odwiedzających i ich rzeczy za pomocą środków zapobiegawczych i ochronnych;
- d) zapewniać możliwie najlepsze warunki higieny i dostępu do usług zdrowotnych, jak również zapobiegania chorobom zakaźnym i wypadkom;
- e) zapobiegać wszelkim możliwościom wykorzystywania turystyki do celów prostytucji; oraz
- f) wzmocnić, w celu ochrony turystów, środki zapobiegania użyciu narkotyków.

Art. 5

Państwa powinny ponadto:

- a) zezwolić turystom krajowym i zagranicznym na swobodne przemieszczanie się po kraju, bez uszczerbku dla jakichkolwiek środków ograniczających podjętych w interesie narodowym w odniesieniu do niektórych części terytorium;
- b) nie dopuszczać żadnych środków dyskryminujących turystów;
- c) ułatwić turystom dostęp do usług administracyjnych i prawnych w celu szybko załatwiania ich spraw oraz zapewnić im dostęp do krajowej i zagranicznej komunikacji publicznej; oraz
- d) przyczynić się do informowania turystów w celu ułatwienia zrozumienia zwyczajów ludności tworzącej społeczności przyjmujące w miejscach przejazdu i pobytu.

Art. 6

1. Ludność tworząca społeczności przyjmujące w miejscach przejazdu i pobytu ma prawo do swobodnego dostępu do własnych zasobów turystycznych, przy jednoczesnym promowaniu szacunku, poprzez swoją postawę i zachowanie, dla ich środowiska naturalnego i kulturowego.
2. Mają one również prawo oczekiwać od turystów zrozumienia i szacunku dla ich zwyczajów, religii i innych elementów ich kultury, które stanowią część dziedzictwa ludzkości.
3. Aby ułatwić takie zrozumienie i szacunek, należy zachęcać do rozpowszechniania odpowiednich informacji na temat:
 - a) zwyczajów społeczności przyjmujących, ich tradycyjnych i religijnych praktyk, lokalnych tabu oraz świętych miejsc i sanktuariów, które należy szanować;
 - b) ich artystycznych, archeologicznych i kulturowych zabytków, które muszą być zachowane; oraz
 - c) dzikiej przyrody i innych zasobów naturalnych, które muszą być chronione.

Art. 7

Ludność tworząca społeczności przyjmujące w miejscach przejazdu i pobytu jest proszona o przyjmowanie turystów z możliwie największą gościnnością, uprzejmo-

ścią i szacunkiem, niezbędnymi do rozwoju zgodnych stosunków międzyludzkich i społecznych.

Art. 8

1. Osoby zawodowo związane z turystyką oraz dostawcy usług turystycznych i podróżniczych mogą wnieść pozytywny wkład w rozwój turystyki i realizację postanowień niniejszej Karty praw.
2. Powinni oni przestrzegać zasad niniejszej Karty praw i honorować wszelkie zobowiązania podjęte w kontekście ich działalności zawodowej, zapewniając dostarczanie produktów wysokiej jakości, aby przyczynić się do potwierdzenia humanistycznego charakteru turystyki.
3. Powinni oni w szczególności powstrzymać się od zachęcania do wykorzystywania turystyki do wszelkich form wyzysku innych osób.

Art. 9

Należy wspierać osoby zawodowo związane z turystyką oraz dostawców usług turystycznych i podróżniczych poprzez przyznanie im, za pomocą odpowiedniego ustawodawstwa krajowego i międzynarodowego, niezbędnych ułatwień umożliwiających im:

- a) prowadzenie swojej działalności w sprzyjających warunkach, bez żadnych szczególnych przeszkód lub dyskryminacji;
- b) korzystanie z ogólnych i technicznych programów szkoleniowych, zarówno w swoich krajach, jak i za granicą, w celu zapewnienia dostępności wykwalifikowanych pracowników; oraz
- c) współpracę między sobą, jak również z władzami publicznymi, w ramach organizacji krajowych i międzynarodowych, w celu poprawy koordynacji ich działań i jakości świadczonych przez nich usług.

Kodeks turysty

Art. 10

Turyści powinni swoim zachowaniem wspierać zrozumienie i przyjazne stosunki między narodami, zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym, i w ten sposób przyczyniać się do trwałego pokoju.

Art. 11

1. W miejscach przejazdu i pobytu turyści powinni szanować ustanowiony porządek polityczny, społeczny, moralny i religijny oraz przestrzegać obowiązującego ustawodawstwa i przepisów.

2. W miejscach tych turyści muszą również:
 - a) wykazać jak największe zrozumienie dla zwyczajów, wierzeń i zachowań społeczności przyjmujących oraz jak największy szacunek dla ich dziedzictwa naturalnego i kulturowego;
 - b) powstrzymać się od podkreślania różnic ekonomicznych, społecznych i kulturowych między nimi a ludnością lokalną;
 - c) być otwartymi na kulturę społeczności przyjmujących, która stanowi integralną część wspólnego dziedzictwa ludzkości;
 - d) powstrzymać się od wykorzystywania innych osób do celów prostytutki.

Art. 12

Podczas podróży z jednego kraju do drugiego oraz w obrębie kraju przyjmującego turyści powinni mieć możliwość, dzięki odpowiednim środkom rządowym, korzystania z:

- a) złagodzenia kontroli administracyjnych i finansowych; oraz
- b) najlepszych możliwych warunków transportu i pobytu, jakie mogą zaoferować dostawcy usług turystycznych.

Art. 13

1. Turyści mają prawo, z zastrzeżeniem istniejących przepisów i ograniczeń, do swobodnego dostępu, zarówno w obrębie swoich krajów, jak i poza nimi, do obiektów i miejsc o znaczeniu turystycznym oraz do swobodnego przemieszczania się w miejscach przejazdu i pobytu.
2. Przy dostępie do obiektów i miejsc o znaczeniu turystycznym oraz podczas przejazdu i pobytu turyści powinni mieć możliwość korzystania z:
 - a) obiektywnych, precyzyjnych i pełnych informacji na temat warunków i udogodnień zapewnianych podczas ich podróży i pobytu przez oficjalne organy turystyczne i dostawców usług turystycznych;
 - b) bezpieczeństwa ich osób i rzeczy oraz ochrony ich praw jako konsumentów;
 - c) zadowalającego poziomu higieny publicznej, w szczególności w zakresie zakwaterowania, wyżywienia i transportu, informacji na temat skutecznego zapobiegania chorobom zakaźnym i wypadkom oraz łatwego dostępu do usług zdrowotnych;
 - d) dostępu do szybkiej i skutecznej komunikacji publicznej, zarówno lokalnej, jak i krajowej;
 - e) procedur administracyjnych i prawnych oraz gwarancji niezbędnych do ochrony ich praw; oraz
 - f) praktykowania własnej religii i dostępu do istniejących obiektów służących temu celowi.

Art. 14

Każdy ma prawo do zgłaszania swoich potrzeb przedstawicielom władzy ustawodawczej i publicznej, tak aby mógł korzystać ze swojego prawa do turystyki na najkorzystniejszych warunkach oraz, w stosownych przypadkach, współpracować w tym celu z innymi.

[tłum. Monika Smyth]

NOTA: Tłumaczenie robocze na wyłączną odpowiedzialność tłumacza.

15.

Globalny kodeks etyki w turystyce ogłoszony przez Światową Organizację Turystyki w dniu 1 października 1999 r.

Źródło: https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2019-11/poland_0.pdf

My, członkowie Światowej Organizacji Turystyki (WTO), przedstawiciele światowego przemysłu turystycznego, delegaci Państw, terytoriów, przedsiębiorstw, instytucji i organizacji, zebrani na Zgromadzeniu Ogólnym w Santiago, Chile, 1 października 1999 r.,

Potwierdzając cele określone w artykule 3 Statutu Światowej Organizacji Turystyki²¹ oraz świadomi „decydującej i głównej” roli tej organizacji, przyznanej przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych, w promowaniu i rozwijaniu turystyki, a przez to w sprzyjaniu rozwojowi gospodarczemu, porozumieniu międzynarodowemu, pokojowi, dobrobytowi oraz powszechnemu poszanowaniu i przestrzeganiu praw człowieka i podstawowych wolności wszystkich ludzi, niezależnie od rasy, płci, języka czy religii;

Głęboko wierząc, że turystyka stanowi żywotną siłę w służbie pokoju oraz że sprzyja przyjaźni i porozumieniu między narodami świata dzięki zapewnieniu możliwości bezpośrednich, spontanicznych i równoprawnych kontaktów mężczyzn i kobiet o odmiennych kulturach i stylach życia;

Włączając się w uzasadnione dążenia do trwałego pogodzenia ochrony środowiska naturalnego, rozwoju gospodarczego i walki z ubóstwem, sformułowane przez Narody Zjednoczone na Szczycie Ziemi w 1992 r. w Rio de Janeiro i wyrażone w uchwalonym wówczas programie działań – Agenda 21;

Biorąc pod uwagę szybki i stały, tak w przeszłości jak i w przewidywalnej przyszłości, rozwój turystyki wypoczynkowej, biznesowej, kulturowej, pielgrzymkowej i zdrowotnej oraz jej wpływ, zarówno pozytywny, jak i negatywny, na środowisko, gospodarkę i społeczeństwo krajów nie tylko wysyłających, ale również przyjmujących turystów, społeczności lokalne i rdzenną ludność oraz na stosunki międzynarodowe i handel;

Mając na celu promowanie odpowiedzialnej, zrównoważonej i ogólnie dostępnej turystyki w ramach powszechnego prawa do wypoczynku i podróżowania, przy poszanowaniu wyborów społeczeństw wszystkich narodów w tym zakresie;

²¹ Zob. s. 113 w tym tomie (przyp. red.).

Będąc jednocześnie przekonani, że światowy przemysł turystyczny w całości ma wiele do zyskania poprzez działanie w środowisku sprzyjającym gospodarce rynkowej, indywidualnej przedsiębiorczości i wolnemu handlowi, a także poprzez działania mające na celu podnoszenie dobrobytu i zwiększanie zatrudnienia;

W głębokim przekonaniu, że odpowiedzialna i zrównoważona turystyka, pod warunkiem przestrzegania określonych zasad i przepisów, daje się w pełni pogodzić z rosnącą liberalizacją warunków handlu usługami, w jakich działają przedsiębiorstwa z tego sektora, oraz że możliwe jest pogodzenie w ramach sektora turystycznego gospodarki z ekologią, ochroną środowiska z rozwojem oraz otwarciem na handel międzynarodowy z ochroną tożsamości społecznej i kulturowej;

Mając na uwadze, że przy takim podejściu wszyscy uczestnicy rozwoju turystyki, a więc władze krajowe, regionalne i lokalne, przedsiębiorstwa, stowarzyszenia, pracownicy, organizacje pozarządowe i inne jednostki organizacyjne branży turystycznej, a także środki masowego przekazu, społeczności lokalne goszczące turystów, jak i sami turyści, odgrywają różne, ale współzależne role w indywidualnym i społecznym rozwoju turystyki, oraz że do osiągnięcia tego celu przyczyni się zdefiniowanie ich praw i obowiązków;

W trosce o wspieranie prawdziwego partnerstwa pomiędzy publicznymi i prywatnymi uczestnikami rozwoju turystyki, zgodnie z celami realizowanymi przez samą Światową Organizację Turystyki od czasu uchwalenia przez Zgromadzenie Ogólne w 1997 r. w Istambule rezolucji 364 (XII), oraz licząc na podobny rozwój partnerstwa i współpracy prowadzony w sposób otwarty i zrównoważony między krajami przyjmującymi i wysyłającymi turystów oraz przez działający na ich terytoriach przemysł turystyczny;

Uznając za nadal aktualne Deklarację Manilską o turystyce światowej z 1980 r. i o społecznym oddziaływaniu turystyki z 1997 r., jak również Turystyczną Kartę Praw i Kodeks Turysty, uchwalone w Sofii w 1985 r. pod auspicjami WTO;

Wyrażając przekonanie, że dokumenty te winny być uzupełnione przez zestaw zasad wzajemnie ze sobą powiązanych w ich interpretacji i stosowaniu, które powinny kierować postępowaniem uczestników rozwoju turystyki od początku XXI wieku;

Wykorzystując, dla potrzeb tego dokumentu, określenia i definicje odnoszące się do podróžowania, takie jak „odwiedzający”, „turysta” i „turystyka”, które zostały przyjęte podczas międzynarodowej konferencji odbywającej się w Ottawie w dniach od 24 do 28 czerwca 1991 r. i zatwierdzone przez Komisję ds. statystyki ONZ podczas jej XVII sesji;

Odwołując się do zapisów:

- Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z 10 grudnia 1948 r.²²;
- Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych z 16 grudnia 1966 r.²³;
- Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z 16 grudnia 1966 r.²⁴;
- Konwencji Warszawskiej w sprawie międzynarodowych przewozów lotniczych z 12 października 1929 r.;
- Konwencji Chicagowskiej o międzynarodowym lotnictwie cywilnym z 7 grudnia 1944 r. oraz konwencji z Tokio, Hagi i Montrealu uchwalonych w odniesieniu do tych konwencji;
- Konwencji w sprawie uproszczeń postępowania celnego w turystyce z 4 lipca 1954 wraz z Protokołem;
- Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego z 23 listopada 1972 r.²⁵;
- Deklaracji Manilskiej o turystyce światowej z 10 października 1980 r.²⁶;
- Rezolucji przyjętej podczas VI Zgromadzenia Ogólnego WTO w Sofii 26 września 1985 w sprawie Turystycznej Karty Praw i Kodeksu Turysty²⁷;
- Konwencji Praw Dziecka z 26 stycznia 1990 r.;
- Rezolucji przyjętej podczas IX Zgromadzenia Ogólnego WTO w Buenos Aires dotyczącej, w szczególności, ułatwień w podróżowaniu oraz bezpieczeństwa i ochrony turystów z 4 października 1991 r.;
- Deklaracji z Rio w sprawie środowiska naturalnego i rozwoju z 13 czerwca 1992 r.;
- Układu ogólnego w sprawie handlu usługami z 15 kwietnia 1994 r.;
- Konwencji w sprawie biosfery z 6 stycznia 1995 r.;
- Rezolucji przyjętej podczas XI Zgromadzenia Ogólnego WTO w Kairze w dniu 22 października 1995 r. w sprawie zapobiegania zorganizowanej turystyce seksualnej;
- Deklaracji Sztokholmskiej z 28 sierpnia 1996 r. w sprawie zwalczania komercyjnego seksualnego wykorzystywania dzieci;
- Deklaracji Manilskiej o społecznym oddziaływaniu turystyki z 22 maja 1997 r.;
- Konwencji i rekomendacji przyjętych przez Międzynarodową Organizację Pracy w zakresie umów zbiorowych, zapobieganiu pracy przymusowej i pracy dzieci,

²² Zob. s. 17 w tym tomie (przyp. red.).

²³ Zob. s. 21 w tym tomie (przyp. red.).

²⁴ Zob. s. 19 w tym tomie (przyp. red.).

²⁵ Zob. s. 35 w tym tomie (przyp. red.).

²⁶ Zob. s. 116 w tym tomie (przyp. red.).

²⁷ Zob. s. 122 w tym tomie (przyp. red.).

obrony praw rdzennej ludności, zapewnieniu jednakowych praw i przeciwdziałania dyskryminacji w miejscu pracy;

potwierdzamy prawo do turystyki i swobody przemieszczania się w celach turystycznych,

wyrażamy wspólną wolę wspierania światowego, równoprawnego, odpowiedzialnego i trwałego porządku turystycznego, z korzyścią dla wszystkich części społeczeństwa, w ramach otwartej i konkurencyjnej rynkowej gospodarki światowej,

i w tym celu uroczyście uchwalamy Globalny Kodeks Etyki w Turystyce.

Art. 1. Udział turystyki w pogłębianiu wzajemnego zrozumienia i szacunku pomiędzy narodami i społecznościami

1. Zrozumienie i krzewienie ogólnoludzkiej wartości etycznych w duchu tolerancji i poszanowania dla różnorodnych wierzeń religijnych, postaw moralnych i poglądów filozoficznych, to zarówno podstawa, jak i rezultat odpowiedzialnej turystyki. Uczestnicy rozwoju turystyki i sami turyści winni brać pod uwagę odrębne tradycje oraz obyczaje społeczne i kulturowe innych narodów, w tym również mniejszości i rdzennej ludności oraz szanować ich godność;
2. Działalność turystyczna powinny być prowadzona w harmonii ze specyfiką i tradycjami regionów i krajów przyjmujących oraz przy poszanowaniu miejscowych praw, zachowań i zwyczajów;
3. Zarówno społeczności przyjmujące turystów, jak i miejscowi przedstawiciele branży turystycznej powinni zaznajamiać się z szacunkiem odnosić się do odwiedzających ich turystów, a także poznawać styl ich życia, upodobania i oczekiwania. Poprawie poziomu przyjmowania turystów służy odpowiednie szkolenie i przygotowanie zawodowe kadry turystycznej;
4. Zadaniem odpowiednich władz jest zapewnienie bezpieczeństwa turystom i osobom odwiedzającym oraz ich mieniu. Ze szczególną uwagą należy podchodzić do bezpieczeństwa turystów zagranicznych, którzy są szczególnie narażeni na wszelkiego rodzaju niebezpieczeństwa. Władze winny zapewnić im łatwy dostęp do informacji, ochronę, bezpieczeństwo, ubezpieczenie oraz pomoc w razie potrzeby. Każdy atak, napaść, porwanie lub groźby skierowane wobec turystów lub pracowników branży turystycznej, a także umyślne niszczenie obiektów turystycznych, dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego winny być bezwzględnie ścigane i karane zgodnie z odpowiednim ustawodawstwem krajowym;
5. W trakcie podróży turyści i osoby odwiedzające nie mogą popełniać czynów uznawanych przez prawo kraju, w którym przebywają, za przestępstwo lub wykroczenie. Winni oni unikać wszelkich zachowań traktowanych przez miejscową ludność za szokujące lub obraźliwe, lub też mogących spowodować

wać szkodę w środowisku miejscowym. Nie mogą też handlować narkotykami, bronią, antykami, chronionymi gatunkami roślin lub zwierząt oraz produktami i substancjami, które są niebezpieczne lub handel którymi jest zabroniony przez miejscowe prawo;

6. Turyści i osoby odwiedzające powinni zapoznać się jeszcze przed wyjazdem z podstawowymi informacjami o kraju, który zamierzają odwiedzić. Muszą też być świadomi zagrożeń dla swojego zdrowia i bezpieczeństwa podczas wyjazdu ze stałego miejsca zamieszkania oraz zachowywać się w sposób, który może zminimalizować to ryzyko.

Art. 2. Turystyka jako narzędzie indywidualnej i zbiorowej samorealizacji

1. Turystyka, jako działalność najczęściej utożsamiana z odpoczynkiem, relaksem, sportem, obcowaniem z kulturą i przyrodą, winna być planowana i organizowana jako uprzywilejowany środek indywidualnej i zbiorowej samorealizacji. Turystyka realizowana we właściwy sposób staje się niezastąpionym elementem samokształcenia, budowania wzajemnej tolerancji i poznawania różnic pomiędzy narodami i kulturami;
2. Działalność turystyczna winna przestrzegać równości kobiet i mężczyzn, zapewniać poszanowanie praw człowieka, w szczególności zaś chronić te odnoszące się do najsłabszych grup, a więc dzieci, osób starszych, niepełnosprawnych, mniejszości etnicznych, rdzennej ludności;
3. Wykorzystywanie innych ludzi w jakikolwiek sposób, a w szczególności seksualny, w tym zwłaszcza dzieci, stoi w sprzeczności z podstawowymi celami turystyki i jest jej zaprzeczeniem. W związku z powyższym takie działanie powinno być, zgodnie z prawem międzynarodowym, zdecydowanie zwalczane przez wszystkie zainteresowane państwa i bezwzględnie karane w ramach ustawodawstwa zarówno kraju odwiedzanego, jak i kraju sprawcy, nawet jeśli zostało dokonane za granicą;
4. Podróżowanie w celach religijnych, zdrowotnych, edukacyjnych, kulturalnych oraz wymiany językowe stanowią szczególnie korzystne formy turystyki, zasługujące na poparcie;
5. Godnym wsparcia jest włączanie do programów edukacyjnych treści dotyczących wartości związanych z wymianą turystyczną oraz z wynikającymi z niej korzyściami gospodarczymi, społecznymi i kulturalnymi, jak również zagadnień obejmujących różnego rodzaju zagrożenia.

Art. 3. Turystyka jako czynnik zrównoważonego rozwoju

1. Wszyscy uczestnicy rozwoju turystyki winni chronić środowisko i zasoby naturalne, by zapewnić znaczny, trwały i zrównoważony rozwój gospodarczy sprawnie i odpowiedzialnie zaspakajający potrzeby i aspiracje obecnych oraz przyszłych pokoleń;

2. Władze państwowe, regionalne i lokalne winny traktować jako pierwszoplanowe, a także odpowiednio je wspomagać, wszelkie formy rozwoju turystyki, które prowadzą do oszczędzania rzadkich i cennych zasobów, w tym zwłaszcza wody i energii, oraz ograniczenia produkcji odpadów;
3. Należy dążyć do odpowiedniego rozłożenia w czasie i przestrzeni napływu turystów i innych osób odwiedzających, zwłaszcza korzystających z płatnych urlopów i wakacji szkolnych, oraz dążyć do bardziej zrównoważonego ich napływu, tak aby ograniczyć presję działalności turystycznej na środowisko naturalne, a równocześnie zwiększyć jej korzystne oddziaływanie na przemysł turystyczny i miejscową gospodarkę;
4. Tworzenie bazy turystycznej oraz programowanie działalności turystycznej powinny uwzględniać ochronę dziedzictwa naturalnego składającego się z ekosystemów i biologicznej różnorodności, w tym zachowanie zagrożonych gatunków fauny i flory. Uczestnicy rozwoju turystyki, a zwłaszcza kadry turystyczne, nie powinni występować przeciwko wprowadzaniu ograniczeń ich działalności w najbardziej zagrożonych miejscach, takich jak pustynie, rejony polarne i wysokogórskie, strefy nadbrzeżne, lasy tropikalne czy mokrzary, lecz popierać tworzenie rezerwatów i obszarów chronionych;
6. Turystykę przyrodniczą i ekoturystykę uznaje się za formy turystyki nadające jej szczególny walor i wzbogacające jej treść pod warunkiem, że podczas praktykowania tych form turystyki będą respektowane dziedzictwo naturalne i interesy miejscowej ludności oraz że będą odpowiednio uwzględniane możliwości recepcyjne danych obszarów.

Art. 4. Turystyka – użytkownikiem, ale i beneficjentem dziedzictwa kulturowego ludzkości

1. Zasoby turystyczne są częścią wspólnego dziedzictwa ludzkości. Społeczności zamieszkujące tereny, na których one się znajdują, mają wobec nich szczególne prawa i obowiązki;
2. Polityka i działalność turystyczna powinny być prowadzone z poszanowaniem dziedzictwa artystycznego, archeologicznego i kulturowego, tak aby zostało ono zachowane i mogło być przekazane przyszłym pokoleniom. Ze szczególną troską należy odnosić się do ochrony i konserwacji zabytków, świątyń i muzeów, jak również innych miejsc o walorach archeologicznych i historycznych, które powinny być szeroko udostępniane turystom. Należy umożliwiać i popierać dostęp do dóbr kultury i zabytków znajdujących się w rękach prywatnych z poszanowaniem praw właścicieli, jak również do miejsc kultu religijnego, o ile nie spowoduje to naruszenia wymogów kultu;
3. Dochody uzyskiwane z opłat za wstęp do zwiedzanych miejsc i zabytków powinny być, przynajmniej częściowo, wykorzystane na ich utrzymanie, ochronę oraz poprawę ich stanu;

4. Działalność turystyczna powinna być organizowana w sposób umożliwiający przetrwanie i rozkwit tradycyjnych wytworów kulturowych, rękodzieła i sztuki ludowej, nie zaś prowadzić do zubożenia ich różnorodności i do ich standaryzacji.

Art. 5. Turystyka jako działalność przynosząca korzyści krajom i społecznościom przyjmującym turystów

1. Społeczności lokalne winny być zaangażowane w działalność turystyczną i mieć swój odpowiedni udział w wynikających z niej korzyściach gospodarczych, społecznych i kulturalnych, a szczególnie z tworzenia miejsc pracy związanych bezpośrednio lub pośrednio z tą działalnością;
2. Polityka turystyczna winna być realizowana w taki sposób, by przyczyniać się do poprawy poziomu życia ludności w obszarach odwiedzanych przez turystów oraz do zaspokajania jej własnych potrzeb. W planowaniu urbanistycznym i architektonicznym oraz przy eksploatacji ośrodków turystycznych i obiektów noclegowych należy zmierzać do ich jak najlepszej integracji z lokalną strukturą gospodarczą i społeczną. W przypadku występowania podobnych kwalifikacji zawodowych należy poszukiwać możliwości zatrudniania w pierwszej kolejności miejscowej siły roboczej;
3. Szczególną uwagę należy zwrócić na specyficzne problemy terenów nadbrzeżnych oraz wysp, a także gospodarczo słabych rejonów wiejskich i górskich, dla których turystyka stanowi często jedną z niewielu możliwości rozwoju z uwagi na upadek tradycyjnej działalności gospodarczej;
4. Branża turystyczna, a zwłaszcza inwestorzy, kierując się obowiązującymi przepisami, powinni badać wpływ swoich przedsięwzięć gospodarczych na otoczenie i środowisko naturalne. Powinni oni również, w sposób maksymalnie jasny i obiektywny, informować o swoich przyszłych planach i możliwych do przewidzenia skutkach ich działań oraz prowadzić dialog na ten temat z zainteresowaną społecznością.

Art. 6. Obowiązki uczestników rozwoju turystyki

1. Turyści muszą uzyskiwać od fachowców z dziedziny turystyki rzetelną i obiektywną informację o miejscach, do których się udają, warunkach podróżowania, zakwaterowania i pobytu. Warunki umów z klientami powinny być całkowicie przejrzyste w kwestiach dotyczących przedmiotu, ceny i jakości usług, które mają być zapewnione, oraz finansowej rekompensaty w przypadku jednostronnego naruszenia przez siebie warunków umów;
2. Fachowcy z dziedziny turystyki powinni zapewnić swoim klientom, w zakresie od siebie zależnym i we współpracy z odpowiednimi władzami, bezpieczeństwo, ochronę zdrowia oraz zapobiegać nieszczęśliwym wypadkom i zatruciom

pokarmowym. Powinni zadbać o odpowiednie formy ubezpieczenia i udzielania pomocy w nagłych wypadkach, przyjmując na siebie zobowiązanie ponoszenia konsekwencji, zgodnie z uregulowaniami ich ustawodawstwa krajowego, wypłacać odpowiednie rekompensaty w przypadku, gdy zostały przez nich naruszone zobowiązania wynikające z umów;

3. Fachowcy z dziedziny turystyki, w zakresie od siebie zależnym, winni tworzyć warunki do zaspakajania kulturowych i duchowych potrzeb turystów oraz umożliwiać im odbywanie praktyk religijnych podczas podróży;
4. Władze krajów wysyłających i goszczących turystów, we współpracy z fachowcami z dziedziny turystyki i ich stowarzyszeniami, winny wprowadzić odpowiednie mechanizmy umożliwiające powrót turystów do swojego kraju w przypadku, gdy nie może tego zapewnić podmiot organizujący wyjazdy;
5. Administracja rządowa ma prawo, a nawet obowiązek, zwłaszcza w sytuacjach kryzysowych, do informowania swoich obywateli o trudnościach, a także niebezpieczeństwach, na jakie mogą być narażeni w trakcie podróży zagranicznych. Nie powinna tego jednak czynić w sposób nierzetelny lub przesadny, naruszając interesy krajów przyjmujących turystów i swoich własnych organizatorów tych podróży. Treść przekazywanych turystom ostrzeżeń winna być wcześniej przedyskutowana z władzami krajów docelowych, których ostrzeżenia te dotyczą oraz z zainteresowaną branżą turystyczną. Sformułowane zalecenia powinny być adekwatne do wagi istniejącej sytuacji i ograniczone ściśle do obszaru na którym powstało niebezpieczeństwo. Powinny one być odpowiednio zmodyfikowane lub wycofane, jak tylko sytuacja na to pozwoli;
6. Prasa, a zwłaszcza specjalistyczne wydawnictwa turystyczne oraz inne środki masowego przekazu, w tym również najnowsze środki komunikacji elektronicznej, winny dostarczać rzetelnych i wyważonych informacji o wydarzeniach i sytuacjach, jakie mogą mieć wpływ na ruch turystyczny. Konsumenci usług turystycznych winni mieć zapewnioną dokładną i wiarygodną informację. W tym celu należy również rozwijać i wykorzystywać najnowsze techniki przeznaczone dla komunikacji i handlu elektronicznego. W żaden sposób nie mogą być one, tak samo jak prasa i inne media, wykorzystywane do propagowania turystyki seksualnej.

Art. 7. Prawo do turystyki

1. Ludzie na całym świecie mają jednakowe prawo do bezpośredniego i osobistego odkrywania i cieszenia się z bogactw naszej planety. Coraz szersze uczestnictwo w turystyce krajowej i zagranicznej należy postrzegać jako jeden z najlepszych sposobów wykorzystywania stale zwiększającego się czasu wolnego, toteż nie należy stawiać przeszkód na drodze tego uczestnictwa;

2. Powszechne prawo do turystyki należy uważać za bezpośrednią pochodną prawa do wypoczynku i czasu wolnego, w tym prawa do racjonalnego ograniczenia godzin pracy i okresowych płatnych urlopów, tak jak to zostało zagwarantowane w artykule 24 Powszechnej deklaracji praw człowieka i artykule 7d Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych;
3. Turystyka socjalna, zwłaszcza grupowa, ułatwiająca szeroki dostęp do wypoczynku, podróży i wakacji winna być rozwijana z pomocą władz publicznych;
4. Należy popierać i ułatwiać turystykę rodzinną, młodzieżową, studencką oraz dla osób starszych i niepełnosprawnych.

Art. 8. Swoboda ruchu turystycznego

1. Przy poszanowaniu prawa międzynarodowego i krajowego ustawodawstwa, turyści i inne osoby odwiedzające powinni dysponować swobodą poruszania się w obrębie danego kraju oraz podróżowania z jednego państwa do drugiego, zgodnie z artykułem 13 Powszechnej deklaracji praw człowieka. Powinni mieć dostęp do obszarów tranzytu i pobytu oraz do miejscowości turystycznych i obiektów kulturalnych bez zbędnych formalności i bez dyskryminacji;
2. Turyści i inne osoby odwiedzające powinni mieć możliwość korzystania ze wszystkich dostępnych środków komunikacji, zarówno wewnętrznej, jak i międzynarodowej. Powinni mieć zapewniony szybki i łatwy dostęp do miejscowych władz administracyjnych, sądowych i służby zdrowia, jak również możliwość swobodnego kontaktowania się ze służbą konsularną swojego kraju zgodnie z obowiązującymi konwencjami dyplomatycznymi;
3. Turyści i inne osoby odwiedzające powinni korzystać z tych samych praw co miejscowi obywatele w zakresie ochrony danych osobowych i innych informacji ich dotyczących, zwłaszcza w sytuacji, gdy są one przechowywane w formie elektronicznej;
4. Procedury administracyjne związane z przekraczaniem granicy należące do kompetencji Państw lub też wynikające z umów międzynarodowych, takie jak formalności wizowe, celne lub zdrowotne, powinny być dostosowane do możliwie najłatwiejszych form zapewniających maksymalną swobodę podróżowania i dostęp jak największej liczby osób do turystyki międzynarodowej. Na poparcie zasługują porozumienia zawierane przez grupy państw w celu zharmonizowania i ułatwienia tych procedur. Stopniowo usuwane lub modyfikowane być powinny specjalne podatki i obciążenia nakładane na przemysł turystyczny, które mają wpływ na jego konkurencyjność;
5. Podróźni, o ile pozwala na to sytuacja ekonomiczna krajów z których pochodzą, powinni mieć możliwość dostępu do walut wymiennalnych niezbędnych na czas podróży.

Art. 9. Prawa pracowników i przedsiębiorców branży turystycznej

1. Podstawowe prawa pracowników przemysłu turystycznego i dziedzin pokrewnych, zarówno etatowych, jak i osób prowadzących działalność na własny rachunek, powinny być zagwarantowane i kontrolowane ze szczególną troską przez władze państwowe i lokalne zarówno krajów pochodzenia turystów, jak i krajów przeznaczenia, przy uwzględnieniu uwarunkowań wynikających z sezonowości ich pracy, globalnego zasięgu branży turystycznej i potrzeby elastycznego dostosowywania się do zmieniających się warunków związanych z charakterem wykonywanej pracy;
2. Pracownicy przemysłu turystycznego i dziedzin pokrewnych, zarówno etatowi, jak i osoby prowadzące działalność na własny rachunek, mają prawo i obowiązek odbywania szkoleń wstępnych i podnoszących kwalifikacje. Powinny być im zagwarantowane odpowiednie osłony socjalne, zaś niebezpieczeństwo utraty pracy powinno być w miarę możliwości ograniczone. Specjalny status należy zapewnić pracownikom sezonowym, zwłaszcza w zakresie opieki społecznej;
3. Wszystkie osoby fizyczne i prawne, o ile wykażą posiadanie odpowiednich umiejętności i kwalifikacji, powinny mieć prawo do rozwijania działalności zawodowej w dziedzinie turystyki w ramach istniejącego ustawodawstwa krajowego. Przedsiębiorcy i inwestorzy, zwłaszcza prowadzący działalność w zakresie małych i średnich przedsiębiorstw, winni mieć swobodny dostęp do sektora turystycznego bez zbędnych ograniczeń prawnych i administracyjnych;
4. Wymiana doświadczeń realizowana z udziałem kadry kierowniczej i pracowników, zarówno etatowych, jak i nieetatowych, z różnych krajów, sprzyja rozwojowi światowego przemysłu turystycznego. Tego rodzaju działania powinny być prowadzone w możliwie najszerszym zakresie, o ile są zgodne z ustawodawstwem krajowym i międzynarodowymi konwencjami;
5. Stanowiąc niezbędny czynnik solidarności w rozwoju i dynamicznego wzrostu wymiany międzynarodowej, ponadnarodowe przedsiębiorstwa turystyczne nie powinny wykorzystywać swej dominującej pozycji na rynku. Unikać one muszą sztucznego narzucania społecznościom przyjmującym turystów obcych im wzorców kulturalnych i społecznych. W zamian za możliwości swobodnego inwestowania i prowadzenia handlu, do czego powinny mieć pełne prawo, winny one angażować się w rozwój lokalnej gospodarki, powstrzymując się jednocześnie od zbytowego transferu osiągniętych zysków i nadmiernego importu, gdyż obniża to ich wkład w rozwój gospodarki, w ramach której działają;
6. Partnerstwo i ustanowienie zrównoważonych relacji pomiędzy przedsiębiorstwami z krajów wysyłających i przyjmujących turystów przyczyniają się do trwałego rozwoju turystyki i sprawiedliwego podziału korzyści wynikających z tego rozwoju.

Art. 10. Wprowadzanie zasad Globalnego Kodeksu Etyki w Turystyce

1. Wszyscy uczestnicy rozwoju turystyki, reprezentujący zarówno sektor publiczny jak i prywatny, powinni współdziałać we wprowadzaniu niniejszych zasad oraz kontrolowaniu ich właściwego stosowania;
2. Uczestnicy rozwoju turystyki powinni uznać wiodącą rolę instytucji międzynarodowych, przede wszystkim Światowej Organizacji Turystyki oraz kompetentnych organizacji pozarządowych, zajmujących się rozwojem i promocją turystyki, ochroną praw człowieka, środowiska naturalnego i zdrowia, przy poszanowaniu ogólnych zasad prawa międzynarodowego;
3. Wspomniane podmioty winny wyrazić swoją gotowość do przedkładania w celu osiągnięcia ugody wszelkich sporów dotyczących stosowania lub interpretacji Globalnego Kodeksu Etyki w Turystyce do bezstronnego organu, występującego jako osoba trzecia, zwanego Światowym Komitetem ds. Etyki w Turystyce.

16.

Okrągły stół poświęcony zrównoważonej turystyce miejskiej. Deklaracja końcowa konferencji Światowej Organizacji Turystyki Madryt, 10 maja 2017 r.

Źródło: https://historicalcity.eu/wp-content/uploads/2018/01/insights_round_table.pdf

- Rok 2017 został ogłoszony przez ONZ Międzynarodowym Rokiem Zrównoważonej Turystyki dla Rozwoju²⁸. Turystyka miejska przyjmuje wspólne zobowiązanie do wspierania zrównoważonego rozwoju, opartego na pięciu filarach: na włączającym i zrównoważonym wzroście gospodarczym; na integracji społecznej, zatrudnieniu i walce z ubóstwem; na efektywnym wykorzystaniu zasobów, ochronie środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatycznym; na ochronie wartości kulturowych, różnorodności i dziedzictwa oraz na wzajemnym zrozumieniu, pokoju i bezpieczeństwie.
- Turystyka stanowi istotny aspekt gospodarki miejskiej i rozwoju miast. Tworzy miejsca pracy i kreuje możliwości. Miasta muszą wykorzystać ten potencjał, zapewniając jednocześnie jak najlepsze rezultaty dla lokalnej społeczności.
- Turystyka miejska jest szansą na poprawę jakości życia lokalnej społeczności, inkubatorem innowacji i technologii oraz umożliwia opracowywanie odpowiednich strategii poprzez dostęp do zharmonizowanych i porównywalnych danych turystycznych na poziomie lokalnym.
- Turysci wnoszą do miast różnorodność, a interakcje pomiędzy mieszkańcami a turystami odgrywają istotną rolę w budowaniu świadomości kulturowej, tolerancji i wzajemnego zrozumienia.
- Turystyka to stale rozwijający się sektor, który odpowiada za 7% światowego eksportu i 10% światowego PKB – jedno na jedenaście miejsc pracy ma związek z turystyką. Obecnym wyzwaniem dla turystyki miejskiej jest zapewnienie, że

²⁸ Z tej okazji Światowa Organizacja Turystyki zorganizowała we współpracy z organizacjami regionalnymi i międzynarodowymi, państwami członkowskimi ONZ oraz pozostałymi podmiotami zainteresowanymi tematem zrównoważonej turystyki konferencję w Madrycie (10 maja 2017 r.). Tematem tego spotkania była zrównoważona turystyka miejska, a poruszone problemy odpowiadały pięciu kierunkowym obszarom tematycznym Międzynarodowego Roku Zrównoważonej Turystyki dla Rozwoju, tj.: 1) Włączający i zrównoważony wzrost gospodarczy, 2) Integracja społeczna, zatrudnienie i walka z ubóstwem, 3) Efektywne wykorzystanie zasobów, ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym, 4) Wartości kulturowe, różnorodność i dziedzictwo oraz 5) Wzajemne zrozumienie, pokój i bezpieczeństwo. Wnioski i postulaty wypracowane podczas tej konferencji zapisano w niniejszym dokumencie końcowym (przyp. red.).

wzrost ten zostanie przekształcony w zrównoważoną turystykę oraz że miasta są przygotowane na przyjęcie stałego napływu turystów.

- Turystyka miejska rozwija się dzięki rosnącemu wskaźnikowi urbanizacji, globalnej mobilności, dostępnym produktom turystycznym, tzw. destynacjom *short break*, dostępnym informacjom i zróżnicowanym atrakcyjnym.
- Aby zapewnić zrównoważony rozwój turystyki miejskiej, miasta muszą tworzyć długoterminowe strategie, odpowiednio planować i wdrażać optymalne zarządzanie na rzecz rozwoju, jak również włączać w ten proces przemysł turystyczny.
- Zrównoważony rozwój jest kluczem do opracowania strategii turystycznych dla nowych destynacji miejskich. Obszary miejskie to żywe ekosystemy, stąd zarządzanie turystyką miejską musi wdrażać zrównoważone praktyki w taki sposób, by zapewnić dobrostan każdej części owego ekosystemu.
- Zrównoważony rozwój oznacza odpowiedzialność, zatem turystykę zrównoważoną można osiągnąć dzięki prowadzeniu turystyki odpowiedzialnej. Tworzenie bardziej przemyślanych pakietów podróży i edukowanie społeczeństwa to jeden ze sposobów wspierania zrównoważonej turystyki. Odwiedzający chcą cieszyć się podróżą bez poczucia winy z powodu swoich wyborów z nią związanych, a to wymaga świadomości i odpowiedzialności zarówno ze strony turystów, jak i interesariuszy zaangażowanych w turystykę. Biznesowe platformy turystyczne mają na celu pomaganie turystom w podejmowaniu właściwych decyzji dotyczących ich podróży.
- Zrównoważoną turystykę miejską można wspierać poprzez liczne działania, takie jak nabywanie i spożywanie lokalnych produktów, zwiedzanie miasta pieszo, unikanie marnowania wody, podejmowanie wysiłków w celu poznania lokalnej społeczności oraz jej poszanowanie czy docenianie lokalnego dziedzictwa i kultury.
- Jednym z największych wyzwań stojących obecnie przed turystyką jest wykorzystanie technologii w służbie turystyki zrównoważonej. Sektor turystyczny może sprostać temu wyzwaniu, na przykład analizując dane z kart kredytowych w celu śledzenia zmieniających się trendów w zachowaniach turystów i zrozumienia, jak i dlaczego podróżują.
- *Big data* to kolejny aspekt technologii, który można wykorzystać we wspieraniu zrównoważonej turystyki. Dzięki *big data* można zobaczyć, co motywuje turystów i stworzyć spersonalizowane oferty dla każdego z nich. Ważnym aspektem dążenia do zrównoważonego rozwoju jest zrozumienie, czego odwiedzający szuka w miejscu docelowym, w jaki sposób podróżuje i dlaczego.
- Cyfrowy turysta ma nowy wzorzec zachowań i konsumpcji. To ktoś, kto chce czegoś doświadczyć, szuka odpowiedniej narracji i jest w stanie dostrzec wysoką jakość zrównoważonych produktów. Cyfrowy turysta często podejmuje

decyzje w ostatniej chwili, jest ustosunkowany i dobrze wykształcony. Wykorzystanie danych oraz odpowiednich technologii pozwala ośrodkom miejskim na uwzględnienie takich turystów i czerpanie z nich korzyści.

- Bezpieczeństwo jest kluczową kwestią we wszystkich rodzajach turystyki, ale stanowi szczególnie aktualny problem w turystyce miejskiej. Ważne jest jednak, aby zminimalizować rozbieżność między postrzeganiem ryzyka a rzeczywistym ryzykiem. Obawy o bezpieczeństwo faktycznie wpływają na wybór miejsca docelowego i dlatego ważne jest, aby systematycznie zarządzać postrzeganiem ryzyka.
- Problematykę związaną z bezpieczeństwem należy zawrzeć w ramach planu zarządzania kryzysowego, ustanowionego przez ośrodek miejski z udziałem wszystkich zainteresowanych stron i społeczności lokalnej.
- W celu zwiększenia inkluzywności w strategii turystycznej i zajęcia się wszelkimi kwestiami związanymi z wartościami w działalności biznesowej, zwłaszcza pod względem nadmiernego wykorzystania infrastruktury, ważna jest współpraca i komunikacja pomiędzy władzami lokalnymi i krajowymi.
- Stworzenie odpowiedniego modelu partnerstwa publiczno-prywatnego jest niezbędne dla rozwoju zrównoważonej turystyki miejskiej. Organizując duże wydarzenia w mieście, podmiot publiczny powinien współpracować z prywatnym w celu zapewnienia zrównoważonych praktyk i zaangażowania na rzecz miasta.
- Zrównoważony rozwój turystyki miejskiej i zarządzanie nią można osiągnąć poprzez współpracę wszystkich publicznych, prywatnych i lokalnych interesariuszy, co wymaga zdecydowanego i zaangażowanego przywództwa.
- Skuteczność i zrównoważony charakter strategii turystycznej dla danego ośrodka miejskiego zależą od wkładu społeczności lokalnej w jej kształtowanie i tworzenie. Organy władzy zajmujące się turystyką mogą organizować warsztaty lub korzystać z platform kontaktowych dla lokalnej społeczności, aby omawiać kształtowanie marki i strategię z odpowiednimi zainteresowanymi stronami.
- Współpraca między lokalnymi mieszkańcami a zainteresowanymi stronami z branży turystycznej daje pozytywny efekt i zapewnia równowagę między opiniami turystów a opiniami mieszkańców. Miejsce, które nie jest lubiane przez mieszkańców, nie znajdzie uznania w oczach odwiedzających.
- Istnieje silna korelacja między turystyką miejską a dziedzictwem kulturowym. Turystyka może być katalizatorem generowania dochodów dla innowacyjnych praktyk w zakresie ochrony dziedzictwa i zarządzania nim. Ponadto tworzy świadomość społeczną wokół kultury i jej dziedzictwa.
- Wyzwaniem dla turystyki miejskiej jest utrzymanie zainteresowania turysty i skłonienie go do powrotu w to samo miejsce. Dlatego władze odpowiedzialne za

prorowadzenie polityki turystycznej muszą upewnić się, że mogą zaoferować tym, którzy odwiedzają ich miasto, wyważone i autentyczne wrażenia.

- Konieczna jest dywersyfikacja produktów turystycznych w zakresie różnych atrakcji poprzez dobrze zdefiniowaną i niepowtarzalną tożsamość marki. Dlatego należy unikać standaryzacji miejsc docelowych.

[tłum. Monika Smyth]

NOTA: Tłumaczenie robocze na wyłączną odpowiedzialność tłumacza.

2. DOKUMENTY EUROPEJSKIE

2.1. Akty prawne

17.

Traktat

o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

podpisany w Rzymie dnia 25 marca 1957 r.

Źródło: Dz.U. z 2004 r. nr 90, poz. 864/2

(...)

Art. 6

Unia ma kompetencje do prowadzenia działań mających na celu wspieranie, koordynowanie lub uzupełnianie działań Państw Członkowskich. Do dziedzin takich działań o wymiarze europejskim należą:

(...)

c) kultura;

d) *turystyka*;

e) edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport;

(...)

Tytuł XIII

Kultura

Art. 167. Przyczynianie się do rozwoju kulturalnego Państw Członkowskich

1. Unia przyczynia się do rozkwitu kultur Państw Członkowskich w poszanowaniu ich różnorodności narodowej i regionalnej, równocześnie podkreślając znaczenie wspólnego dziedzictwa kulturowego.
2. Działanie Unii zmierza do zachęcenia do współpracy między Państwami Członkowskimi oraz, jeśli to niezbędne, do wspierania i uzupełniania ich działań w następujących dziedzinach:
 - pogłębiania wiedzy oraz upowszechniania kultury i historii narodów europejskich;
 - zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego o znaczeniu europejskim;
 - niehandlowej wymiany kulturalnej;
 - twórczości artystycznej i literackiej włącznie z sektorem audiowizualnym.
3. Unia i Państwa Członkowskie sprzyjają współpracy z państwami trzecimi oraz z kompetentnymi organizacjami międzynarodowymi w dziedzinie kultury, zwłaszcza z Radą Europy.

4. Unia uwzględnia aspekty kulturalne w swoim działaniu na podstawie innych postanowień Traktatów, zwłaszcza w celu poszanowania i popierania różnorodności jej kultur.
 5. Aby przyczynić się do osiągnięcia celów określonych w niniejszym artykule:
 - Parlament Europejski i Rada, stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą i po konsultacji z Komitetem Regionów, przyjmują środki zachęcające, z wyłączeniem jakiegokolwiek harmonizacji przepisów ustawowych i wykonawczych Państw Członkowskich;
 - Rada wydaje zalecenia, na wniosek Komisji.
- (...)

Tytuł XXII **Turystyka**

Art. 195. Działania uzupełniające w sektorze turystycznym

1. Unia uzupełnia działania Państw Członkowskich w sektorze turystycznym, w szczególności przez wspieranie konkurencyjności przedsiębiorstw Unii w tym sektorze.
W tym celu działania Unii skierowane są na:
 - a) zachęcanie do tworzenia korzystnego środowiska dla rozwoju przedsiębiorstw w tym sektorze;
 - b) wspieranie współpracy między Państwami Członkowskimi, w szczególności przez wymianę dobrych praktyk.
 2. Parlament Europejski i Rada, stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą, ustanawiają szczególne środki w celu uzupełnienia działań podejmowanych w Państwach Członkowskich służących realizacji celów, o których mowa w niniejszym artykule, z wyłączeniem jakiegokolwiek harmonizacji przepisów ustawowych i wykonawczych Państw Członkowskich.
- (...)

18.

Karta praw podstawowych Unii Europejskiej uchwalona i podpisana na szczycie Rady Europejskiej w Nicei w dniu 7 grudnia 2000 r.

Źródło: Dz.U. UE C 326 z 26.10.2012, s. 391–407

Narody Europy, tworząc między sobą coraz ściślejszy związek, są zdecydowane dzielić ze sobą pokojową przyszłość opartą na wspólnych wartościach.

Świadoma swego duchowo-religijnego i moralnego dziedzictwa, Unia jest zbudowana na niepodzielnych, powszechnych wartościach godności osoby ludzkiej, wolności, równości i solidarności; opiera się na zasadach demokracji i państwa prawnego. Poprzez ustanowienie obywatelstwa Unii oraz stworzenie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości stawia jednostkę w centrum swych działań.

Unia przyczynia się do ochrony i rozwoju tych wspólnych wartości, szanując przy tym różnorodność kultur i tradycji narodów Europy, jak również tożsamość narodową Państw Członkowskich i organizację ich władz publicznych na poziomach: krajowym, regionalnym i lokalnym; dąży do wspierania zrównoważonego i stałego rozwoju oraz zapewnia swobodny przepływ osób, usług, towarów i kapitału oraz swobodę przedsiębiorczości.

W tym celu, w obliczu zmian w społeczeństwie, postępu społecznego oraz rozwoju naukowego i technologicznego, niezbędne jest wzmocnienie ochrony praw podstawowych poprzez wyszczególnienie tych praw w Karcie i przez to uczynienie ich bardziej widocznymi.

Niniejsza Karta potwierdza, przy poszanowaniu kompetencji i zadań Unii oraz zasady pomocniczości, prawa wynikające zwłaszcza z tradycji konstytucyjnych i zobowiązań międzynarodowych wspólnych Państwom Członkowskim, europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Kart Społecznych przyjętych przez Unię i Radę Europy oraz z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. W tym kontekście, sądy Unii i Państw Członkowskich będą interpretowały Kartę z należyтым uwzględnieniem wyjaśnień sporządzonych pod kierownictwem Prezydium Konwentu, który opracował Kartę, i za których uaktualnienie odpowiada Prezydium Konwentu Europejskiego.

Korzystanie z tych praw rodzi odpowiedzialność i nakłada obowiązki wobec innych osób, wspólnoty ludzkiej i przyszłych pokoleń.

Unia uznaje zatem prawa, wolności i zasady wymienione poniżej.

(...)

Art. 13. Wolność sztuki i nauki

Sztuka i badania naukowe są wolne od ograniczeń. Wolność akademicka jest szanowana.

(...)

Art. 22. Różnorodność kulturowa, religijna i językowa

Unia szanuje różnorodność kulturową, religijną i językową.

(...)

Art. 45. Swoboda przemieszczania się i pobytu

1. Każdy obywatel Unii ma prawo do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium Państw Członkowskich.
2. Swoboda przemieszczania się i pobytu może zostać przyznana, zgodnie z Traktatami, obywatelom państw trzecich przebywającym legalnie na terytorium Państwa Członkowskiego.

(...)

19.

Konwencja

o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy **podpisana w Grenadzie w dniu 3 października 1985 r.**

Źródło: Dz.U. z 2012 r. poz. 210

Państwa członkowskie Rady Europy, sygnatariusze niniejszej Konwencji,
Zważywszy, że celem Rady Europy jest osiągnięcie większej jedności jej członków między innymi w celu ochrony oraz realizacji ideałów i zasad, które stanowią ich wspólne dziedzictwo;

Uznając, że dziedzictwo architektoniczne stanowi niczym niezastąpione odzwierciedlenie bogactwa i zróżnicowania dziedzictwa kulturowego Europy, jest bezcennym świadectwem naszej przeszłości i stanowi wspólne dziedzictwo wszystkich Europejczyków;

Mając na względzie postanowienia Europejskiej Konwencji Kulturalnej, podpisanej w Paryżu w dniu 19 grudnia 1954 roku, a w szczególności jej Artykułu 1;

Mając na względzie Europejską Kartę Dziedzictwa Architektonicznego, przyjętą przez Komitet Ministrów Rady Europy w dniu 26 września 1975 roku oraz Rezolucję nr (76) 28, dotyczącą przystosowania prawa do wymogów zintegrowanej ochrony dziedzictwa architektury, przyjętą w dniu 14 kwietnia 1976 roku;

Mając na względzie Zalecenie Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy nr 880 (1979) w sprawie ochrony europejskiego dziedzictwa architektonicznego;

Mając na względzie Zalecenie Komitetu Ministrów dla państw członkowskich nr R (80) 16, w sprawie specjalistycznego szkolenia architektów, urbanistów, inżynierów budowlanych oraz architektów krajobrazu, a także Zalecenie Komitetów Ministrów nr R (81) 13, z dnia 1 lipca 1981 roku, w sprawie działań na rzecz wspomagania pewnych zanikających rzemiosł w kontekście działalności artystycznej;

Odwołując się do znaczenia, jakie odgrywa zachowanie dla przyszłych pokoleń świadectw rozwoju kultury oraz poprawa środowiska miejskiego i wiejskiego, a przez to wspieranie gospodarczego, społecznego i kulturalnego rozwoju państw i regionów;

Uznając doniosłość osiągnięcia porozumienia w zakresie podstawowych założeń wspólnej polityki gwarantującej zachowanie i wzbogacenie dziedzictwa architektonicznego,

Uzgodniły, co następuje:

Definicja dziedzictwa architektonicznego

Art. 1

Dla celów niniejszej Konwencji, wyrażenie „dziedzictwo architektoniczne” rozumiane jest jako dobra trwałe obejmujące:

1. zabytki: wszelkie budowle i obiekty wyróżniające się szczególną wartością historyczną, archeologiczną, artystyczną, naukową, społeczną lub techniczną, włącznie z ich częściami składowymi i wyposażeniem;
2. zespoły budynków: jednolite zespoły zabudowy miejskiej lub wiejskiej wyróżniające się szczególną wartością historyczną, archeologiczną, artystyczną, naukową, społeczną lub techniczną, na tyle zwarte, aby tworzyły określoną jednostkę urbanistyczną;
3. tereny: dzieła stworzone wspólnie przez człowieka i naturę, stanowiące obszary częściowo zabudowane, dostatecznie wyodrębnione i jednolite, aby tworzyły jednostkę urbanistyczną, mającą szczególną wartość historyczną, archeologiczną, artystyczną, naukową, społeczną lub techniczną.

(...)

System ochrony prawnej

Art. 3

Każda ze Stron zobowiązuje się do:

1. wprowadzenia systemu ochrony prawnej dziedzictwa architektonicznego;
2. zadbania, w ramach tego systemu i w sposób właściwy dla danego Państwa lub regionu, o ochronę zabytków, zespołów budynków i terenów.

Art. 4

Każda ze Stron zobowiązuje się do:

1. wprowadzenia właściwego nadzoru i zasad wydawania decyzji zgodnie z wymogami ochrony prawnej dóbr, o których mowa;
2. zapobiegania niszczeniu, rujnowaniu lub burzeniu dóbr podlegających ochronie. W tym celu każda ze Stron wprowadzi, jeśli jeszcze nie istnieją, przepisy, które:
 - a) zobowiązują do przedstawienia właściwemu organowi każdego projektu dotyczącego rozebrania lub przebudowy obiektów zabytkowych już podlegających ochronie, albo w stosunku do których podjęto działania mające na celu objęcie ich ochroną, a także wszelkich projektów mających wpływ na ich otoczenie;

- b) zobowiązują do przedstawienia właściwemu organowi wszelkich projektów dotyczących zespołu budynków lub jego części, albo terenu, które przewidują:
 - rozebranie budynków,
 - budowę nowych obiektów,
 - istotną przebudowę, która narusza charakter zespołu budynków lub terenu;
- c) zezwalają organom publicznym na nałożenie na właściciela dobra chronionego obowiązku przeprowadzenia prac renowacyjnych, albo na ich wykonanie we własnym zakresie w przypadku niewykonania ich przez właściciela;
- d) zezwalają na obowiązkowy wykup dobra chronionego.

Art. 5

Każda ze Stron zobowiązuje się do wydania zakazu usuwania całości lub części każdego obiektu zabytkowego będącego pod ochroną, chyba że ich stan techniczny wymusza taką konieczność. W takim wypadku właściwy organ podejmuje odpowiednie środki ostrożności związane z demontażem zabytku, jego przeniesieniem i odbudową we właściwej lokalizacji.

Środki pomocnicze

Art. 6

Każda ze Stron zobowiązuje się do:

1. zapewnienia przez organy publiczne pomocy finansowej na utrzymanie i restaurację dziedzictwa architektonicznego znajdującego się na jej terytorium, zgodnie z ich właściwością ogólnokrajową, regionalną lub lokalną i w ramach dostępnego budżetu;
2. uruchomienia, w razie konieczności, mechanizmów fiskalnych, mogących przyczynić się do ochrony tego dziedzictwa;
3. popierania inicjatyw prywatnych związanych z zachowaniem i restauracją dziedzictwa architektonicznego.

Art. 7

Każda ze Stron zobowiązuje się do podjęcia działań na rzecz poprawy ogólnego stanu środowiska w otoczeniu zabytków, zespołów budynków i terenów zabytkowych.

Art. 8

W celu zmniejszenia ryzyka pogorszenia stanu dziedzictwa architektonicznego każda ze Stron zobowiązuje się do:

1. wspierania badań naukowych, których celem jest określenie i analiza szkodliwych skutków zanieczyszczenia środowiska oraz określenia środków i sposobów ich ograniczenia lub likwidacji;
2. uwzględniania specyficznych problemów ochrony dziedzictwa architektonicznego w ramach polityki ochrony środowiska.

Sankcje

Art. 9

Każda ze Stron zobowiązuje się, w ramach swoich kompetencji, do zagwarantowania odpowiedniej i stosownej reakcji właściwych organów w przypadku naruszenia przepisów prawa o ochronie dziedzictwa architektonicznego. Reakcja ta może, w uzasadnionych okolicznościach, polegać na nałożeniu na sprawcę wykroczenia obowiązku rozebrania nowo wzniesionego budynku, który nie spełnia określonych warunków, albo przywróceniu dobra chronionego do stanu poprzedniego.

Polityka w zakresie konserwacji zabytków

Art. 10

Każda ze Stron zobowiązuje się do przyjęcia zintegrowanej polityki konserwacji zabytków, która:

1. traktuje ochronę dziedzictwa architektonicznego jako istotny cel planowania przestrzennego miast i kraju oraz zapewni, żeby ten wymóg był brany pod uwagę zarówno na etapie opracowywania planów zagospodarowania przestrzennego, jak i przy wydawaniu decyzji zezwalających na podejmowanie prac;
2. wspiera programy restaurowania i zachowania dziedzictwa architektonicznego;
3. uwzględnia konserwację, promocję i wzbogacanie dziedzictwa architektonicznego jako podstawowy element polityki kulturalnej oraz dotyczącej środowiska i planowania przestrzennego;
4. ułatwia, tam gdzie to możliwe, w procesie planowania przestrzennego miast i wsi, zachowanie i wykorzystanie niektórych budynków, których faktyczne znaczenie nie uzasadnia ochrony w rozumieniu art. 3 ust. 1 niniejszej Konwencji, ale które są interesujące z punktu widzenia ich lokalizacji w środowisku miejskim lub wiejskim, albo z punktu widzenia jakości życia;
5. sprzyja kultywowaniu umiejętności oraz stosowaniu tradycyjnych materiałów, uznając że jest to niezwykle istotne dla przyszłości dziedzictwa architektonicznego.

Art. 11

Każda ze Stron, szanując architektoniczny i historyczny charakter dziedzictwa, zobowiązuje się do popierania:

- wykorzystywania dóbr chronionych dla potrzeb współczesności;
- adaptacji, jeśli to możliwe, starych budynków do nowych celów.

Art. 12

Uznając znaczenie, jakie odgrywa publiczne udostępnianie dóbr chronionych, każda ze Stron zobowiązuje się do podejmowania odpowiednich działań w celu zapewnienia, by skutki tej dostępności, w szczególności jakikolwiek rozwój strukturalny, nie wpływały negatywnie na charakter architektoniczny i historyczny tych dóbr lub ich otoczenia.

Art. 13

W celu ułatwienia realizacji takiej polityki każda ze Stron zobowiązuje się popierać, w ramach własnych struktur politycznych i administracyjnych, skuteczną współpracę na wszystkich szczeblach między służbami odpowiedzialnymi za konserwację, kulturę, ochronę środowiska i planowanie.

Współdział oraz stowarzyszenia

Art. 14

W celu zwiększenia wpływu organów publicznych na identyfikację, ochronę, restaurację, zachowanie, administrowanie i promocję dziedzictwa architektonicznego każda ze Stron zobowiązuje się do:

1. stworzenia na różnych etapach podejmowania decyzji właściwych mechanizmów wymiany informacji, konsultacji i współpracy między Państwem, organami władzy regionalnej i lokalnej, instytucjami kulturalnymi, stowarzyszeniami i społeczeństwem;
2. popierania rozwoju mecenatu i stowarzyszeń nienastawionych na zysk, działających w tej dziedzinie.

Informacja i szkolenie

Art. 15

Każda ze Stron zobowiązuje się do:

1. rozwijania społecznej świadomości znaczenia ochrony dziedzictwa architektonicznego, zarówno jako elementu tożsamości kulturowej, jak i źródła inspiracji i twórczości obecnych i przyszłych pokoleń;

2. popierania w tym celu, zwłaszcza poprzez wykorzystanie współczesnej techniki przekazu i promocji, polityki upowszechniania informacji i pogłębiania świadomości społecznej, mających w szczególności na celu:
 - a) pobudzanie lub poszerzanie zainteresowania społeczeństwa, począwszy od wieku szkolnego, ochroną dziedzictwa, jakością tworzonego środowiska i architektury;
 - b) wskazywanie na jedność dziedzictwa kulturalnego i istniejących powiązań między architekturą, sztuką, tradycjami i stylem życia w skali europejskiej, krajowej i regionalnej.

Art. 16

Każda ze Stron zobowiązuje się do popierania szkolenia w zakresie różnych zawodów i rzemiosł związanych z ochroną dziedzictwa architektonicznego.

Europejska koordynacja polityki konserwacji zabytków

Art. 17

Strony zobowiązują się do wymiany informacji na temat polityki konserwacji zabytków w zakresie:

1. metod badań przeglądowych, ochrony i konserwacji dóbr, uwzględniając zarówno rozwój historyczny jak i zwiększanie się liczby rzeczonych dóbr;
2. optymalnych form godzenia potrzeb w zakresie ochrony dziedzictwa architektonicznego z potrzebami współczesnego życia gospodarczego, społecznego i kulturalnego;
3. stworzonych przez nowe technologie możliwości identyfikowania i inwentaryzowania zabytków architektury oraz walki z ich niszczeniem, a także w dziedzinie badań naukowych, prac restauracyjnych oraz metod zarządzania i propagowania tego dziedzictwa;
4. form popierania twórczości w dziedzinie architektury, jako wkładu naszej epoki do dziedzictwa europejskiego.

Art. 18

Strony zobowiązują się do zapewnienia, ilekroć okaże się to konieczne, wzajemnej pomocy technicznej w postaci wymiany doświadczeń i specjalistów w dziedzinie konserwacji dziedzictwa architektonicznego.

Art. 19

Strony zobowiązują się, w ramach ustawodawstwa państwowego lub porozumień międzynarodowych do popierania europejskiej wymiany specjalistów z zakresu konserwacji dziedzictwa architektonicznego, w tym także w dziedzinie szkoleń.

Art. 20

Dla celów niniejszej Konwencji, Komitet ekspertów, powołany przez Komitet Ministrów Rady Europy w trybie art. 17 Statutu Rady Europy, nadzoruje stosowanie przepisów niniejszej Konwencji, a w szczególności:

1. przedstawia Komitetowi Ministrów Rady Europy okresowe sprawozdania dotyczące sytuacji w dziedzinie ochrony zabytków architektury w Państwach Stronach niniejszej Konwencji, realizacji jej zasad oraz działań własnych;
2. przedstawia Komitetowi Ministrów Rady Europy propozycje środków realizacji postanowień niniejszej Konwencji; takie środki mogą obejmować propozycje działań wielostronnych, rewizję lub zmiany w postanowieniach Konwencji oraz informowanie opinii publicznej o celach Konwencji;
3. przedstawia Komitetowi Ministrów Rady Europy zalecenia dotyczące zaproszenia do przystąpienia do niniejszej Konwencji Państw niebędących członkami Rady Europy.

(...)

20.

Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r.

Źródło: Dz.U. z 1996 r. nr 120, poz. 564

Preambuła

Państwa członkowskie Rady Europy i inne Państwa Strony Europejskiej Konwencji kulturalnej, sygnatariusze niniejszej konwencji,

zważywszy, iż celem Rady Europy jest osiągnięcie większej jedności pomiędzy jej członkami, w szczególności w celu ochrony i realizacji idei oraz zasad, które są ich wspólnym dziedzictwem;

mając na względzie Europejską konwencję kulturalną, sporządzoną w Paryżu dnia 19 grudnia 1954 r., a w szczególności jej artykuły 1 i 5;

mając na względzie Konwencję o ochronie dziedzictwa architektonicznego w Europie, podpisaną w Granadzie dnia 3 października 1985 r.²⁹;

mając na względzie Europejską konwencję o przestępstwach przeciwko własności kulturalnej, podpisaną w Delfach dnia 23 czerwca 1985 r.;

mając na względzie Zalecenia Zgromadzenia Parlamentarnego dotyczące archeologii, a w szczególności Zalecenia 848 (1978), 921 (1981) i 1072 (1988);

mając na względzie Zalecenie nr R(89)5 dotyczące ochrony i podkreślenia wartości dziedzictwa archeologicznego w związku z planami zagospodarowania przestrzennego miast i wsi;

przypominając, że dziedzictwo archeologiczne ma zasadnicze znaczenie dla wiedzy o historii ludzkości;

potwierdzając, że europejskie dziedzictwo archeologiczne, stanowiące dowód prawdziwej historii, jest poważnie zagrożone zniszczeniem z powodu wzrastającej liczby projektów zagospodarowania przestrzennego, zagrożeń naturalnych, nielegalnych lub nienaukowych wykopalisk i niewystarczającej świadomości publicznej;

²⁹ Zob. s. 153 w tym tomie (przyj. red.).

uznając, że jest istotne ustanowienie, tam gdzie jeszcze nie istnieją, odpowiednich kontrolnych procedur administracyjnych i naukowych oraz że potrzeba ochrony dziedzictwa archeologicznego powinna znaleźć odzwierciedlenie w planach zagospodarowania przestrzennego oraz w kierunkach rozwoju kultury;

podkreślając, że odpowiedzialność za ochronę dziedzictwa archeologicznego należy nie tylko do bezpośrednio zainteresowanego państwa, ale również do wszystkich państw w Europie w celu zmniejszenia ryzyka zniszczenia oraz promowania zachowania dziedzictwa poprzez zachęcanie do wymiany ekspertów i doświadczeń;

biorąc pod uwagę konieczność uzupełnienia zasad ustalonych w Europejskiej konwencji o ochronie dziedzictwa archeologicznego, podpisanej w Londynie dnia 6 maja 1969 r., w wyniku rozwoju polityki planowania w państwach europejskich, uzgodniły, co następuje:

Definicja dziedzictwa archeologicznego

Art. 1

1. Celem niniejszej (poprawionej) konwencji jest ochrona dziedzictwa archeologicznego jako źródła zbiorowej pamięci europejskiej i jako instrumentu dla badań historycznych i naukowych.
2. W tym celu należy uznać za przedmiot dziedzictwa archeologicznego wszelkie pozostałości, obiekty i jakiegokolwiek inne ślady ludzkości z minionych epok:
 - i) których zachowanie i analiza pomogą prześledzić historię ludzkości i jej stosunek do środowiska naturalnego,
 - ii) dla których wykopaliska i odkrycia oraz inne metody badań nad dziejami ludzkości i jej środowiskiem są podstawowym źródłem informacji i
 - iii) które są usytuowane w jakimkolwiek miejscu podlegającym jurysdykcji Stron.
3. Dziedzictwo archeologiczne obejmuje struktury, konstrukcje, zespoły budowlane, eksploatowane tereny, przedmioty, zabytki innego rodzaju, jak też ich otoczenie znajdujące się na ziemi lub pod wodą.

Identyfikacja dziedzictwa oraz środków ochrony

Art. 2

Każda Strona zobowiązuje się do utworzenia, za pomocą środków właściwych dla danego państwa, systemu prawnego do ochrony dziedzictwa archeologicznego, przewidując:

- i) utrzymanie inwentarza jej dziedzictwa archeologicznego oraz klasyfikacji chronionych zabytków i stref,
- ii) utworzenie archeologicznych rezerwatów, nawet gdy nie ma tam widocznych pozostałości na powierzchni lub pod wodą, dla zachowania materialnego doświadczenia do analizy przez następne pokolenia,
- iii) obowiązek zgłaszania przez znalazcę uprawnionym organom przypadkowego odkrycia przedmiotów należących do dziedzictwa archeologicznego i udostępnianie ich dla przeprowadzenia badań.

Art. 3

W celu zachowania dziedzictwa archeologicznego oraz zagwarantowania naukowej rzetelności archeologicznych prac badawczych każda Strona zobowiązuje się:

- i) stosować procedury upoważniające do przeprowadzenia oraz nadzoru wykopalisk i innych prac archeologicznych w taki sposób, aby:
 - a) zapobiec wszelkim nielegalnym wykopaliskom oraz przemieszczeniu przedmiotów dziedzictwa archeologicznego,
 - b) zapewnić, aby archeologiczne wykopaliska i poszukiwania były przeprowadzane w sposób naukowy i pod warunkiem, że:
 - w miarę możliwości będą stosowane nieszkodliwe metody badania,
 - przedmioty dziedzictwa archeologicznego nie pozostaną odkryte lub pozostawione podczas wykopalisk lub po ich zakończeniu bez zapewnienia odpowiedniego ich zabezpieczenia, konserwacji i ich zagospodarowania,
- ii) zapewnić, aby wykopaliska i inne potencjalnie szkodliwe techniki były wykonywane jedynie przez wykwalifikowane, specjalnie upoważnione osoby,
- iii) uzależnić od specjalnego wcześniejszego upoważnienia, jeżeli jest ono przewidziane przez prawo wewnętrzne danego państwa, użycie wykrywaczy metalu oraz jakichkolwiek innych środków i metod wykrywania w poszukiwawczych pracach archeologicznych.

Art. 4

Każda Strona zobowiązuje się do stosowania środków fizycznej ochrony dziedzictwa archeologicznego, zapewniając, stosownie do okoliczności:

- i) nabycie lub ochronę przez organy państwowe, za pomocą innych odpowiednich środków, terenów mających stanowić rezerwat archeologiczny,
- ii) konserwację i zachowanie dziedzictwa archeologicznego, jeżeli jest to możliwe na miejscu,
- iii) zorganizowanie odpowiednich miejsc przechowywania pozostałości archeologicznych, które zostały przeniesione z ich pierwotnego miejsca.

Zintegrowana konserwacja dziedzictwa archeologicznego

Art. 5

Każda Strona zobowiązuje się:

- i) do podejmowania próby pogodzenia i połączenia odpowiednich potrzeb archeologicznych oraz planów zagospodarowania przestrzennego poprzez zapewnienie archeologom uczestnictwa:
 - a) w tworzeniu założeń planowania, ukierunkowanych na zapewnienie wyważonej strategii mającej na celu ochronę, konserwację i podniesienie wartości terenów o wartości archeologicznej,
 - b) na różnych etapach planów zagospodarowania przestrzennego,
- ii) do zapewnienia, by archeolodzy, twórcy planów miejskich oraz regionalnych systematycznie konsultowali się w celu umożliwienia:
 - a) zmiany planów zagospodarowania, które mogą mieć niekorzystny wpływ na dziedzictwo archeologiczne,
 - b) zapewnienia właściwego czasu i środków na odpowiednie naukowe badania stanowisk w terenie i do publikacji wyników badań,
- iii) do zapewnienia, by ocena wpływu na środowisko i wynikające z tego decyzje w pełni uwzględniały stanowiska archeologiczne oraz ich otoczenie,
- iv) do zapewnienia – jeśli przedmioty dziedzictwa archeologicznego zostały znalezione podczas zagospodarowania terenu – ich konserwacji na miejscu, jeśli jest to możliwe,
- v) do zapewnienia, by publiczne udostępnienie stanowisk archeologicznych, szczególnie jakiegokolwiek ustalenia organizacyjne, niezbędne do przyjmowania większej liczby osób zwiedzających, nie miało niekorzystnego wpływu na archeologiczny i naukowy charakter takich stanowisk i ich otoczenie.

Finansowanie badań archeologicznych i konserwacji

Art. 6

Każda Strona zobowiązuje się:

- i) do zapewnienia publicznego finansowego wsparcia dla badań archeologicznych ze strony państwowych, regionalnych i lokalnych władz, stosownie do ich uprawnień,
- ii) do zwiększania materialnych środków dla ratownictwa archeologicznego,
 - a) przez przedsięwzięcie odpowiednich środków zapewniających, by w większych publicznych i prywatnych pracach zagospodarowania zostało zapewnione pokrycie – odpowiednio ze środków sektora publicznego lub

- prywatnego – całkowitego kosztu każdej niezbędnej związanej z nimi pracy archeologicznej,
- b) przez uwzględnienie w budżecie tych prac – podobnie jak w przypadku analizy zagrożeń dotyczących ochrony środowiska i zagospodarowania terenu – wstępnych badań i poszukiwań archeologicznych, końcowych dokumentów naukowych, jak też pełnej publikacji i udokumentowania znalezisk.

Zbieranie i rozpowszechnianie informacji naukowych

Art. 7

W celu ułatwienia badań nad odkryciami archeologicznymi i rozpowszechnienia wiedzy na ten temat każda Strona zobowiązuje się:

- i) do przygotowywania i aktualizowania raportów, inwentarzy i map stanowisk archeologicznych na obszarze swej jurysdykcji,
- ii) do podejmowania wszelkich praktycznych środków, po zakończeniu prac archeologicznych, umożliwiających sporządzenie przeznaczonego do publikacji naukowego raportu, poprzedzającego niezbędne całościowe ogłoszenie specjalistycznych badań.

Art. 8

Każda Strona zobowiązuje się:

- i) ułatwiać krajową i międzynarodową wymianę przedmiotów dziedzictwa archeologicznego dla profesjonalnych celów naukowych, podejmując jednocześnie odpowiednie kroki w celu zapewnienia, by taki obieg nie mógł w żaden sposób zagrozić kulturowej ani naukowej wartości tych przedmiotów,
- ii) promować wymianę informacji o odbywających się archeologicznych badaniach i wykopaliskach oraz przyczyniać się do organizowania międzynarodowych programów badawczych.

Kształtowanie świadomości publicznej

Art. 9

Każda Strona zobowiązuje się:

- i) prowadzić działalność edukacyjną w celu wzbudzenia i rozwijania w opinii publicznej świadomości o wartości dziedzictwa archeologicznego dla zrozumienia przeszłości i niebezpieczeństw, jakie mu zagrażają,
- ii) promować publiczny dostęp do znaczących przedmiotów własnego dziedzictwa archeologicznego, w szczególności stanowisk archeologicznych, i zachęcać do publicznej ekspozycji wybranych obiektów archeologicznych.

Zapobieganie niedozwolonemu obiegowi przedmiotów dziedzictwa archeologicznego

Art. 10

Każda Strona zobowiązuje się:

- i) organizować wymianę informacji o każdym zidentyfikowanym nielegalnym wykopalisku pomiędzy odpowiednimi organami państwowymi i instytucjami naukowymi,
- ii) informować odpowiednie organy w państwie pochodzenia, które jest stroną niniejszej konwencji, o każdej propozycji, co do której podejrzewa się, iż pochodzi z nielegalnych wykopalisk lub z legalnych, ale jest bezprawna, oraz przedstawiać niezbędne szczegóły na ten temat,
- iii) podjąć niezbędne kroki w celu zapewnienia, by muzea i podobne instytucje, których polityka nabywania przedmiotów dziedzictwa archeologicznego pozostaje pod kontrolą państwa, nie nabywały przedmiotów pochodzących prawdopodobnie z nie kontrolowanych znalezisk lub nielegalnych wykopalisk albo z legalnych, ale bezprawnie zdobytych,
- iv) w przypadku muzeów i podobnych instytucji mieszczących się na terytorium Strony, ale których polityka nabywania przedmiotów nie pozostaje pod kontrolą Państwa:
 - a) udostępnić im tekst niniejszej (poprawionej) konwencji,
 - b) nie szczędzić wysiłków w celu zapewnienia poszanowania przez te muzea i instytucje zasad ustalonych wyżej w punkcie trzecim,
- v) ograniczać, w miarę możliwości, poprzez edukację, informację, kontrolę i współpracę, przemieszczanie przedmiotów dziedzictwa archeologicznego, uzyskanych z nie kontrolowanych znalezisk lub nielegalnych wykopalisk, lub bezprawnie z legalnych wykopalisk.

Art. 11

Żadne postanowienie niniejszej (poprawionej) konwencji nie narusza istniejących lub przyszłych dwustronnych lub wielostronnych umów pomiędzy Stronami, dotyczących nielegalnego obrotu przedmiotami dziedzictwa archeologicznego lub ich zwrotu pełnoprawnemu właścicielowi.

Wzajemna pomoc techniczna i naukowa

Art. 12

Strony zobowiązują się:

- i) udzielać sobie wzajemnej technicznej i naukowej pomocy przez wymianę doświadczeń i ekspertów w dziedzinach dotyczących dziedzictwa archeologicznego,

- ii) zachęcać, w granicach właściwego ustawodawstwa wewnętrznego lub wiążących je umów międzynarodowych, do wymiany specjalistów w dziedzinach dotyczących zachowania dziedzictwa archeologicznego, również w dziedzinie stałego szkolenia.

(...)

21.

Europejska Konwencja Krajobrazowa

sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r.

Źródło: Dz.U. z 2006 r. nr 14, poz. 98

Preambuła

Państwa Członkowskie Rady Europy, sygnatariusze niniejszego,

uważając, że celem Rady Europy jest osiągnięcie wyższej jedności jej członków dla potrzeb zabezpieczenia i realizacji ideałów i zasad, które stanowią ich wspólne dziedzictwo oraz iż cel ten realizuje się na drodze porozumień w dziedzinie społeczno-gospodarczej;

w trosce o osiągnięcie trwałego i zrównoważonego rozwoju opartego na zrównoważonych i harmonijnych relacjach pomiędzy potrzebami społecznymi, działalnością gospodarczą i środowiskiem;

uważając, że krajobraz pełni ważną rolę w publicznych zainteresowaniach dziedzinami kultury, ekologii i sprawami społecznymi oraz stanowi on zasób sprzyjający działalności gospodarczej i że jego ochrona, a także gospodarka i planowanie mogą przyczyniać się do tworzenia zatrudnienia;

świadomi, że krajobraz przyczynia się do tworzenia kultur lokalnych oraz że jest on podstawowym komponentem europejskiego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, przyczyniając się do dobrobytu ludzi i konsolidacji europejskiej tożsamości;

stwierdzając, że krajobraz jest ważną częścią jakości życia ludzi zamieszkujących wszędzie: w obszarach miejskich i na wsi, na obszarach zdegradowanych, jak również w obszarach o wysokiej jakości, na obszarach uznawanych jako charakteryzujące się wyjątkowym pięknem, jak i w obszarach pospolitych;

uważając, że coraz to nowe wydarzenia w rolnictwie, leśnictwie, technikach produkcji przemysłowej i wydobywczej, jak również w planowaniu regionalnym i miejskim, w transporcie, infrastrukturze, w turystyce i rekreacji oraz – na poziomie bardziej ogólnym – że zmiany w gospodarce światowej, w wielu przypadkach przyspieszają przekształcanie krajobrazów;

pragnąc odpowiedzieć na życzenie społeczeństwa pragnącego cieszyć się krajobrazami o wysokiej jakości i pełnić aktywną rolę w kształtowaniu krajobrazów;

wierząc, że krajobraz jest kluczowym elementem dobrobytu całości społeczeństwa i jednostek oraz że jego ochrona, a także gospodarka i planowanie niesie w sobie prawa i obowiązki dla każdego człowieka;

mając na względzie teksty prawne istniejące na poziomie międzynarodowym w dziedzinie ochrony i gospodarowania dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym, planowania regionalnego i przestrzennego, współpracy samorządów lokalnych oraz lokalnej współpracy przygranicznej, a w szczególności Konwencję o ochronie europejskiej dzikiej fauny i flory i ich siedlisk naturalnych (Berno, 19 września 1979 r.), Konwencję w sprawie ochrony dziedzictwa architektonicznego Europy (Granada, 3 października 1985 r.)³⁰, Europejską konwencję w sprawie ochrony dziedzictwa archeologicznego (ze zmianami) (Valetta, 16 stycznia 1992 r.)³¹, Europejską konwencję ogólną w sprawie współpracy przygranicznej pomiędzy wspólnotami lub organami terytorialnymi (Madryt, 21 maja 1980 r.) i jej protokoły dodatkowe, Europejską Kartę Samorządu Lokalnego (Strasburg, 15 listopada 1985 r.), Konwencję o różnorodności biologicznej (Rio, 5 czerwca 1992 r.), Konwencję dotyczącą ochrony światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego (Paryż, 16 listopada 1972 r.)³² oraz Konwencję w sprawie dostępu do informacji, udziału publicznego w procesach decyzyjnych i dostępu do sprawiedliwości w sprawach środowiska (Aarhus, 25 czerwca 1998 r.);

stwierdzając, że jakość i różnorodność krajobrazów europejskich stanowi wspólny zasób oraz że ważna jest współpraca na rzecz ich ochrony, gospodarki i planowania;

pragnąc zapewnić nowy instrument poświęcony wyłącznie ochronie, gospodarce i planowaniu wszystkich krajobrazów w Europie,

uzgodniły, co następuje:

Rozdział I Postanowienia ogólne

Art. 1. Definicje

Dla potrzeb konwencji:

- a) „krajobraz” znaczy obszar, postrzegany przez ludzi, którego charakter jest wynikiem działania i interakcji czynników przyrodniczych i/lub ludzkich;

³⁰ Zob. s. 153 w tym tomie (przyp. red.).

³¹ Zob. s. 160 w tym tomie (przyp. red.).

³² Zob. s. 35 w tym tomie (przyp. red.).

- b) „polityka w zakresie krajobrazu” znaczy wyrażenie przez właściwe organy publiczne ogólnych zasad, strategii i wytycznych, które pozwalają podejmować specjalne środki ukierunkowane na ochronę, gospodarkę i planowanie krajobrazów;
- c) „cel jakości krajobrazu” znaczy, w przypadku określonego krajobrazu, sformułowanie przez właściwe organy publiczne aspiracji społeczeństwa w odniesieniu do cech otaczającego je krajobrazu;
- d) „ochrona krajobrazu” znaczy działania na rzecz zachowania i utrzymywania ważnych lub charakterystycznych cech krajobrazu tak, aby ukierunkować i harmonizować zmiany, które wynikają z procesów społecznych, gospodarczych i środowiskowych;
- e) „gospodarowanie krajobrazem” znaczy działanie, z perspektywy trwałego i zrównoważonego rozwoju, w celu zapewnienia regularnego podtrzymania krajobrazu tak, aby kierować i harmonizować jego zmiany wynikające z procesów społecznych, gospodarczych i środowiskowych;
- f) „planowanie krajobrazu” znaczy skuteczne działanie perspektywiczne mające na celu powiększenie, odtworzenie lub utworzenie krajobrazów.

Art. 2. Zakres przedmiotowy

Z zastrzeżeniem postanowień zawartych w artykule 15, niniejsza konwencja stosuje się do całego terytorium Stron i obejmuje obszary przyrodnicze, wiejskie, miejskie i podmiejskie. Obejmuje ona obszary lądowe oraz wody śródlądowe i morskie. Dotyczy ona krajobrazów, które mogą być traktowane jako krajobraz wyjątkowy, jak również obszarów krajobrazu pospolitego i zdegradowanego.

Art. 3. Cele

Celami niniejszej konwencji są: promowanie ochrony, gospodarki i planowania krajobrazu, a także organizowanie współpracy europejskiej w zakresie zagadnień dotyczących krajobrazu.

Rozdział II **Środki krajowe**

Art. 4. Podział zadań

Każda ze Stron wdroży niniejszą konwencję, a zwłaszcza jej artykuły 5 i 6, według jej własnego podziału władzy, zgodnie z jej zasadami konstytucyjnymi i organizacją administracyjną oraz poszanowaniem zasady subsydiarności, przy uwzględnieniu Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego. Bez uszczerbku dla postanowień niniej-

szej konwencji, każda ze Stron zharmonizuje wdrażanie niniejszej konwencji z jej polityką własną.

Art. 5. Środki ogólne

Każda ze Stron podejmie działania na rzecz:

- a) prawnego uznania krajobrazów jako istotnego komponentu otoczenia ludzi, jako wyrażenia dzielonej przez nie różnorodności kulturowej i przyrodniczej oraz podstawy ich tożsamości;
- b) ustanowienia i wdrożenia polityki w zakresie krajobrazu ukierunkowanej na ochronę, gospodarkę i planowanie krajobrazu poprzez przyjęcie środków specjalnych określonych w artykule 6;
- c) ustanowienia procedur udziału ogółu społeczeństwa, organów lokalnych i regionalnych oraz innych stron zainteresowanych zdefiniowaniem i wdrożeniem polityki w zakresie krajobrazu wzmiankowanej w powyższym ustępie b);
- d) zintegrowania krajobrazu z własną polityką w zakresie planowania regionalnego i urbanistycznego i własną polityką kulturalną, środowiskową, rolną, społeczną i gospodarczą, jak również z wszelką inną polityką, która bezpośrednio lub pośrednio oddziałuje na krajobraz.

Art. 6. Środki specjalne

A. Podnoszenie świadomości

Każda ze Stron podejmie działania na rzecz podnoszenia świadomości społeczeństwa obywatelskiego, organizacji prywatnych i organów publicznych w zakresie wartości krajobrazów, ich roli i wprowadzanych w nich zmian.

B. Szkolenie i edukacja

Każda ze Stron podejmie działania na rzecz promowania:

- a) szkolenia specjalistów w zakresie oceny krajobrazu i operacji dotyczących krajobrazu;
- b) multidyscyplinarnych programów szkolenia dotyczących polityki, ochrony, gospodarki i planowania w zakresie krajobrazu, przeznaczonych dla specjalistów w sektorze prywatnym i publicznym i dla stowarzyszeń związanych z krajobrazem;
- c) nauki w szkołach i na uniwersytetach, która, w odnośnych dziedzinach przedmiotowych, obejmuje wartości związane z krajobrazami i zagadnieniami ich ochrony, gospodarki i planowania.

C. Identyfikacja i ocena

1. Przy aktywnym udziale zainteresowanych Stron, o których mowa w artykule 5c), oraz w celu podniesienia wiedzy o jej krajobrazach, każda ze Stron podejmie działania na rzecz:

- a)
 - i) zidentyfikowania swoich własnych krajobrazów na całym obszarze terytorium swojego kraju;
 - ii) przeanalizowania ich charakterystyk oraz przekształcających je sił i presji;
 - iii) odnotowania zmian;
 - b) dokonania oceny tak zidentyfikowanych krajobrazów, z uwzględnieniem szczególnych wartości przypisanych im przez strony i ludność, których to dotyczy.
2. Owe procedury identyfikacji i oceny będą ukierunkowane poprzez wymianę doświadczeń i metodologii, zorganizowaną przez Strony na płaszczyźnie europejskiej w myśl artykułu 8.

D. Cele jakości krajobrazu

Każda ze Stron podejmie działania na rzecz zdefiniowania celów jakości krajobrazu dla zidentyfikowanych i ocenionych krajobrazów, po przeprowadzeniu konsultacji społecznych zgodnie z artykułem 5c).

E. Wdrażanie

W celu wprowadzenia w życie polityki w zakresie krajobrazu, każda ze Stron podejmie działania na rzecz wprowadzenia instrumentów mających na celu ochronę, gospodarę i/lub planowanie krajobrazu.

Rozdział III **Współpraca europejska**

Art. 7. Polityka i programy międzynarodowe

Strony podejmą działania na rzecz współpracy w zakresie uwzględniania krajobrazowego wymiaru polityki i programów międzynarodowych oraz na rzecz, tam gdzie jest to stosowne, włączenia do nich problematyki dotyczącej krajobrazu.

Art. 8. Wzajemna pomoc i wymiana informacji

Strony podejmą działania na rzecz współpracy w celu zwiększenia skuteczności środków powziętych na mocy innych artykułów niniejszej konwencji, a w szczególności:

- a) świadczenia wzajemnej pomocy naukowo-technicznej w sprawach dotyczących krajobrazu na drodze porozumień oraz wymiany informacji i wyników projektów badawczych;
- b) promowania wymiany specjalistów w dziedzinie krajobrazu, w szczególności dla potrzeb szkolenia i informacji;
- c) wymiany informacji w zakresie wszystkich spraw objętych postanowieniami niniejszej konwencji.

Art. 9. Krajobrazy transgraniczne

Strony będą zachęcać do współpracy transgranicznej na szczeblu regionalnym i lokalnym, a tam, gdzie zachodzi potrzeba, przygotowują i wdrożą wspólne programy dotyczące krajobrazu.

Art. 10. Monitorowanie wdrażania konwencji

1. Komitet Ministrów Rady Europy wyznaczy istniejące, właściwe Komitety Ekspertów, powołane na mocy artykułu 17 Statutu Rady Europy, jako odpowiedzialne za monitorowanie i wdrażanie konwencji.
2. Po każdym posiedzeniu Komitetów Ekspertów, Sekretarz Generalny Rady Europy przekaze Komitetowi Ministrów raport dotyczący przeprowadzonych prac i funkcjonowania konwencji.
3. Komitety Ekspertów zaproponują Komitetowi Ministrów kryteria przyznawania Nagrody Krajobrazowej Rady Europy oraz rządzące nią reguły.

Art. 11. Nagroda Krajobrazowa Rady Europy

1. Nagroda Krajobrazowa Rady Europy jest wyróżnieniem, które może być przyznane organom lokalnym i regionalnym lub ich ugrupowaniom, które ustanowiły Strony niniejszej konwencji jako część polityki w zakresie krajobrazu, politykę lub środki w celu ochrony, gospodarowania i/lub planowania swojego krajobrazu, a które okazały się długotrwale skuteczne, a zatem mogące służyć jako przykład dla innych organów terytorialnych w Europie. Wyróżnienie to może być przyznane także organizacjom pozarządowym, które wniosły szczególnie znaczący wkład do ochrony, gospodarki lub planowania krajobrazu.
2. Wnioski o przyznanie Nagrody Krajobrazowej Rady Europy będą przedkładane przez Strony Komitetom Ekspertów, o których mowa w artykule 10. Wnioski mogą składać lokalne i regionalne organy transgraniczne lub ugrupowania lokalnych i regionalnych organów transgranicznych, pod warunkiem że rozważany krajobraz znajduje się pod ich wspólnym zarządem.
3. Na propozycje Komitetów Ekspertów, o których mowa w artykule 10, Komitet Ministrów ustali i opublikuje kryteria przyznawania Nagrody Krajobrazowej Rady Europy, przyjmie odnośne reguły i przyzna nagrodę.
4. Przyznawanie Nagrody Krajobrazowej Rady Europy ma na celu zachęcenie otrzymujących tę nagrodę do zapewnienia trwałej ochrony, gospodarki i/lub planowania rozważanych obszarów krajobrazowych.

(...)

22.

Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa audiowizualnego sporządzona w Strasburgu dnia 8 listopada 2001 r.

Źródło: Dz.U. z 2022 r. poz. 914

Preambuła

Państwa członkowskie Rady Europy, inne państwa będące stronami Europejskiej konwencji kulturalnej oraz Wspólnota Europejska, będące sygnatariuszami niniejszej Konwencji,

Zważywszy, że celem Rady Europy jest osiągnięcie większej jedności między jej członkami, w szczególności w celu ochrony i realizacji ideałów i zasad, które stanowią ich wspólne dziedzictwo;

Zważywszy, że dziedzictwo Europy odzwierciedla tożsamość i różnorodność kulturową jej narodów;

Zważywszy, że materiały filmowe stanowią integralną część europejskiego dziedzictwa kulturowego oraz że państwa powinny zapewnić ich zachowanie i ochronę z myślą o potomności;

Zważywszy, że materiały filmowe stanowią formę wyrazu kulturowego współczesnego społeczeństwa, a także doskonały sposób rejestrowania codziennych wydarzeń, podstawy naszej historii i obraz naszej cywilizacji;

Mając świadomość nietrwałości materiałów filmowych oraz istniejących zagrożeń dla ich istnienia i przekazywania przyszłym pokoleniom;

Podkreślając znaczenie odpowiedzialności Stron za zachowanie, restaurowanie i udostępnianie tego dziedzictwa;

Zdecydowane, by współpracować i podejmować wspólne działania w celu zachowania audiowizualnego dziedzictwa kulturowego i zapewnienia jego ciągłości;

Uwzględniając obowiązujące traktaty międzynarodowe dotyczące ochrony prawa autorskiego i praw pokrewnych;

Uwzględniając prace prowadzone przez inne gremia międzynarodowe w dziedzinie ochrony dziedzictwa audiowizualnego,

Uzgodniły, co następuje:

Rozdział I **Wprowadzenie**

Art. 1. Cel Konwencji

Celem niniejszej Konwencji jest zapewnienie ochrony europejskiego dziedzictwa audiowizualnego oraz jego uznania zarówno jako formy sztuki, jak i zapisu naszej przeszłości, przez gromadzenie, zachowanie i udostępnianie materiałów filmowych dla celów kulturowych, naukowych i badawczych, w interesie publicznym.

Art. 2. Definicje

Dla celów niniejszej Konwencji:

- a) „materiał filmowy” oznacza jakąkolwiek serię ruchomych obrazów utrwalonych dowolnym sposobem oraz na jakimkolwiek nośniku, niezależnie od tego, czy została ona utrwalona z dźwiękiem czy bez dźwięku, która jest w stanie wywołać wrażenie ruchu;
- b) „utwór kinematograficzny” oznacza dowolnej długości materiał filmowy, w szczególności utwory kinematograficzne fabularne, animowane i dokumentalne, które są przeznaczone do wyświetlania w kinach;
- c) „organ archiwizujący” oznacza dowolną instytucję wyznaczoną przez Stronę do wykonywania zadania przechowywania obowiązkowej kopii depozytowej;
- d) „organ przechowujący dobrowolną kopię depozytową” oznacza dowolną instytucję wyznaczoną przez Stronę do tego celu.

Art. 3. Zakres stosowania

1. Strony niniejszej Konwencji będą stosować postanowienia Konwencji do wszelkich utworów kinematograficznych począwszy od dnia jej wejścia w życie.
2. Na podstawie protokołów sporządzonych zgodnie z artykułem 18 niniejszej Konwencji, stosowanie niniejszej Konwencji podlegać będzie rozszerzeniu na materiały filmowe inne niż utwory kinematograficzne, takie jak produkcje telewizyjne.

Art. 4. Prawo autorskie i prawa pokrewne

Obowiązki określone w niniejszej Konwencji nie wpływają w żaden sposób na postanowienia umów międzynarodowych dotyczących ochrony prawa autorskiego i praw pokrewnych. Żadne z postanowień niniejszej Konwencji nie może być interpretowane jako naruszające taką ochronę.

Rozdział II

Obowiązkowa kopia depozytowa

Art. 5. Ogólny obowiązek przekazywania obowiązkowej kopii depozytowej

1. Każda Strona wprowadzi, za pomocą ustawodawstwa lub innych właściwych środków, obowiązek przekazywania do depozytu materiałów filmowych stanowiących część jej dziedzictwa audiowizualnego, wyprodukowanych lub koprodukowanych na terytorium danej Strony.
2. Każda Strona może ustanowić zwolnienie z obowiązku przekazywania obowiązkowej kopii depozytowej, jeżeli dany materiał filmowy został zgodnie z prawem przekazany do depozytu w jednej z pozostałych zainteresowanych Stron.

Art. 6. Wyznaczenie i zadania organów archiwizujących

1. Każda Strona wyznacza jeden lub więcej organów archiwizujących, których zadaniami będzie zapewnienie zachowania, dokumentowania, restaurowania i udostępniania w celu konsultacji przechowywanych materiałów filmowych.
2. Wyznaczone organy mogą być podmiotami publicznymi lub prywatnymi, jednak nie mogą być kontrolowane bezpośrednio ani pośrednio przez żadną osobę fizyczną ani prawną, której podstawową działalnością jest działalność nastawiona na osiągnięcie zysku w sektorze mediów.
3. Strony zobowiązują się do nadzorowania wykonywania zadań powierzonych organom archiwizującym.

Art. 7. Środki techniczne i finansowe

Każda Strona zapewni, by organy archiwizujące posiadały środki niezbędne do wykonywania swoich zadań, określonych w artykule 6 ustęp 1 niniejszej Konwencji.

Art. 8. Warunki przekazywania obowiązkowej kopii depozytowej

1. Każda Strona wyznaczy osoby fizyczne lub prawne podlegające obowiązkowi przekazywania obowiązkowej kopii depozytowej oraz określi warunki takiego przekazywania. W szczególności, każda Strona zapewni, by organy archiwizujące otrzymywały oryginał lub materiał, na podstawie którego można odtworzyć oryginalną jakość.
2. Materiał powinien zostać przekazany najpóźniej w ciągu dwunastu miesięcy od pierwszego publicznego wyświetlenia ostatecznej wersji, lub w dowolnym innym rozsądnym terminie określonym przez Stronę. Jeżeli materiał nie zostanie wyświetlony publicznie, termin rozpoczyna swój bieg wraz z końcem produkcji.

Art. 9. Restaurowanie przechowywanych materiałów

1. Każda Strona będzie zachęcać do i promować restaurowanie przechowywanych obowiązkowych kopii depozytowych materiałów filmowych stanowiących część jej dziedzictwa audiowizualnego, których jakość uległa pogorszeniu.

2. Każda Strona może zezwolić w swoim ustawodawstwie na zwielokrotnianie przechowywanych obowiązkowych kopii depozytowych materiałów filmowych w celu ich restauracji.

Art. 10. Środki nadzwyczajne

Każda Strona podejmie odpowiednie działania w celu zapewnienia ochrony materiałów filmowych stanowiących część jej dziedzictwa audiowizualnego, które narażone są na bezpośrednie zagrożenie dla ich materialnego istnienia, jeżeli nie podlegają ochronie w inny sposób zgodnie z warunkami przekazywania obowiązkowej kopii depozytovej.

Rozdział III

Przekazywanie dobrowolnej kopii depozytovej

Art. 11. Promowanie przekazywania dobrowolnej kopii depozytovej

Każda Strona będzie zachęcać do i promować dobrowolne przekazywanie materiałów filmowych stanowiących część jej dziedzictwa audiowizualnego, w tym materiałów pomocniczych, które nie podlegają przekazaniu na podstawie artykułu 5 niniejszej Konwencji.

Art. 12. Publiczne udostępnianie

Każda Strona będzie zachęcać organy przechowujące dobrowolne kopie depozytowe do umownego określenia z posiadaczami praw warunków, na jakich przechowywane materiały filmowe mogą być publicznie udostępniane.

Rozdział IV

Ogólne postanowienia wspólne dla organów archiwizujących i organów przechowujących dobrowolne kopie depozytowe

Art. 13. Wspólne archiwa

1. W celu skuteczniejszej realizacji celów niniejszej Konwencji, Strony mogą postanowić o ustanowieniu wspólnych organów archiwizujących lub wspólnych organów przechowujących dobrowolne kopie depozytowe.
2. Organ archiwizujący i organ przechowujący dobrowolne kopie depozytowe mogą być jedną i tą samą instytucją, pod warunkiem że stosowane są postanowienia szczególne dotyczące każdego z tych zadań.

Art. 14. Współpraca między organami archiwizującymi a organami przechowującymi egzemplarze dobrowolne

Każda Strona będzie zachęcać swoje organy archiwizujące lub przechowujące dobrowolne kopie depozytowe do wzajemnej współpracy oraz do współpracy z organami innych Stron, w celu ułatwienia:

- a) wymiany informacji o materiałach filmowych;
- b) tworzenia europejskiej filmografii audiowizualnej;
- c) opracowywania standardowej procedury przechowywania, łączenia i aktualizowania materiałów filmowych wraz z dotyczącymi ich informacjami;
- d) opracowywania wspólnego standardu dla elektronicznej wymiany informacji;
- e) konserwacji sprzętu przeznaczonego do wyświetlania materiałów filmowych.

Art. 15. Warunki umowne dotyczące przechowywania

Każda Strona będzie zachęcać organy archiwizujące oraz przechowujące dobrowolne kopie depozytowe do zawierania umów z podmiotami przekazującymi, określających prawa i obowiązki dotyczące przechowywanych materiałów filmowych. O ile nie jest to uregulowane przez prawo, tego rodzaju umowy mogą określać warunki dotyczące odpowiedzialności za wszelkie uszkodzenia przechowywanego materiału, tymczasowego lub trwałego wycofania z archiwum przechowywanego materiału przez posiadaczy praw do niego oraz opłat uiszczanych przez posiadaczy praw za restaurację materiału lub inne usługi świadczone przez dany organ archiwizujący lub przechowujący dobrowolne kopie depozytowe.

(...)

23.

Konwencja ramowa Rady Europy o wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa sporządzona w Faro dnia 27 października 2005 r.

Źródło: Dz.U. z 2023 r. poz. 396

Preambuła

Państwa członkowskie Rady Europy, sygnatariusze niniejszej Konwencji,

Biorąc pod uwagę, że jednym z celów Rady Europy jest osiągnięcie większej jedności między jej członkami w celu ochrony i wspierania ideałów i zasad, opartych na poszanowaniu praw człowieka, demokracji oraz praworządności, które to stanowią ich wspólne dziedzictwo;

Uznając potrzebę umiejscowienia człowieka i wartości społecznych w centrum pogłębionej i interdyscyplinarnej koncepcji dziedzictwa kulturowego;

Podkreślając wartość i potencjał dziedzictwa kulturowego dobrze wykorzystywanego jako czynnika zrównoważonego rozwoju, podnoszącego jakość życia w stale ewoluującym społeczeństwie;

Uznając, że każdy człowiek ma prawo do angażowania się w wybranym przez siebie obszarze dziedzictwa kulturowego, przy poszanowaniu praw i wolności innych ludzi, jako przejaw prawa do swobodnego uczestniczenia w życiu kulturalnym, przewidzianego w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych (1948)³³ i zagwarantowanego w Międzynarodowym Pakcie Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych (1966)³⁴;

Przekonane o potrzebie angażowania wszystkich członków społeczeństwa w ciągły proces definiowania dziedzictwa kulturowego i zarządzania nim,

Przekonane o słuszności polityk dotyczących dziedzictwa kulturowego i inicjatyw edukacyjnych, które traktują wszystkie dziedzictwa kulturowe w sposób sprawiedliwy i w ten sposób promują dialog między kulturami i religiami;

³³ Zob. s. 15 w tym tomie (przyp. red.).

³⁴ Zob. s. 21 w tym tomie (przyp. red.).

Odnosząc się do różnych instrumentów Rady Europy, a w szczególności do Europejskiej konwencji kulturalnej (1954), Konwencji o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy (1985)³⁵, Europejskiej konwencji o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawionej, 1992)³⁶ oraz Europejskiej Konwencji Krajobrazowej (2000)³⁷; oraz

Przekonane o znaczeniu utworzenia ogólnoeuropejskich ram dla współpracy sprzyjających dynamicznemu wprowadzaniu rzeczonych zasad w życie,

Uzgodniły, co następuje:

Część I Cele, definicje i zasady

Art. 1. Cele Konwencji

Strony niniejszej Konwencji postanawiają:

- a) uznać, że prawa odnoszące się do dziedzictwa kulturowego są nieodłączną częścią prawa do uczestniczenia w życiu kulturalnym, określonego w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka;
- b) uznać indywidualną i zbiorową odpowiedzialność za dziedzictwo kulturowe;
- c) podkreślić, iż celem zachowania dziedzictwa kulturowego i zrównoważonego korzystania z tego dziedzictwa, jest rozwój człowieka oraz podniesienie jakości życia;
- d) przedsięwziąć konieczne działania mające na celu zastosowanie postanowień niniejszej Konwencji odnoszących się do:
 - roli dziedzictwa kulturowego w budowaniu pokojowego i demokratycznego społeczeństwa oraz w procesach zrównoważonego rozwoju i promowania różnorodności kulturowej;
 - większej synergii w obszarze kompetencji wszystkich zaangażowanych podmiotów publicznych, instytucjonalnych i prywatnych.

Art. 2. Definicje

Dla celów niniejszej Konwencji,

- a) dziedzictwo kulturowe to zbiór zasobów odziedziczonych po przeszłych pokoleniach, które ludzie identyfikują, niezależnie od praw własności, jako odzwierciedlenie i wyraz swoich stale ewoluujących wartości, wierzeń, wiedzy i tradycji.

³⁵ Zob. s. 153 w tym tomie (przyp. red.).

³⁶ Zob. s. 160 w tym tomie (przyp. red.).

³⁷ Zob. s. 167 w tym tomie (przyp. red.).

Obejmuje ono także wszystkie aspekty środowiskowe wynikające z interakcji pomiędzy ludźmi i miejscem w czasie;

- b) wspólnota dziedzictwa kulturowego to społeczność, która składa się z ludzi przypisujących wartość określonym aspektom dziedzictwa kulturowego, i pragnących, w ramach działań publicznych, zachować i przekazać je przyszłym pokoleniom.

Art. 3. Wspólne dziedzictwo Europy

Strony zgadzają się promować rozumienie wspólnego dziedzictwa Europy, które obejmuje:

- a) wszelkie formy dziedzictwa kulturowego w Europie, które razem stanowią wspólne źródło pamięci, zrozumienia, tożsamości, spójności i kreatywności, oraz
- b) ideały, zasady i wartości wywodzące się z doświadczenia zdobytego wraz z postępem oraz z lekcji płynących z przeszłych konfliktów, które wspierają rozwój pokojowego i stabilnego społeczeństwa, oparte na poszanowaniu praw człowieka, demokracji oraz praworządności.

Art. 4. Prawa i odpowiedzialności dotyczące dziedzictwa kulturowego

Strony uznają, że:

- a) każdy człowiek, indywidualnie lub wspólnie z innymi, ma prawo korzystać z dziedzictwa kulturowego oraz przyczynić się do jego wzbogacania;
- b) każdy człowiek, indywidualnie lub wspólnie z innymi, jest zobowiązany do poszanowania dziedzictwa kulturowego innych ludzi, w takim samym stopniu jak własnego, i tym samym wspólnego dziedzictwa Europy;
- c) korzystanie z prawa do dziedzictwa kulturowego może podlegać jedynie takim ograniczeniom, które są niezbędne w społeczeństwie demokratycznym w celu ochrony interesu publicznego oraz praw i wolności innych ludzi.

Art. 5. Prawo i polityki dotyczące dziedzictwa kulturowego

Strony zobowiązują się:

- a) uznać interes publiczny związany z elementami dziedzictwa kulturowego stosownie do przypisywanego im znaczenia w społeczeństwie;
- b) zwiększyć wartość dziedzictwa kulturowego poprzez jego identyfikację, badanie, interpretację, ochronę, konserwację i prezentację;
- c) zapewnić, w odpowiednim dla każdej ze Stron kontekście, istnienie przepisów ustawowych umożliwiających korzystanie z prawa do dziedzictwa kulturowego określonego w artykule 4;
- d) wspierać ogół warunków gospodarczych i społecznych sprzyjających uczestnictwu w działaniach związanych z dziedzictwem kulturowym;

- e) promować ochronę dziedzictwa kulturowego jako kluczowego czynnika we wspólnie wspieranych celach zrównoważonego rozwoju, różnorodności kulturowej oraz współczesnej twórczości;
- f) uznać wartość dziedzictwa kulturowego znajdującego się na terytoriach podlegających ich jurysdykcji, niezależnie od jego pochodzenia;
- g) opracować zintegrowane strategie, aby ułatwić wdrożenie postanowień niniejszej Konwencji.

Art. 6. Skutki Konwencji

Żadne z postanowień niniejszej Konwencji nie może być interpretowane w sposób, który:

- a) ograniczałby lub podważał prawa człowieka i podstawowe wolności, które mogą być chronione przez dokumenty międzynarodowe, w tym w szczególności Powszechną Deklarację Praw Człowieka oraz Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności;
- b) naruszałby korzystniejsze postanowienia dotyczące dziedzictwa kulturowego oraz środowiska, które wynikają z innych krajowych lub międzynarodowych aktów prawnych;
- c) skutkowałby stworzeniem egzekwowalnych praw.

Część II

Wkład dziedzictwa kulturowego do rozwoju społeczeństwa i człowieka

Art. 7. Dziedzictwo kulturowe i dialog

Strony zobowiązują się poprzez działania organów władzy publicznej oraz innych właściwych podmiotów:

- a) zachęcać do refleksji na temat etyki i metod prezentacji dziedzictwa kulturowego, a także szacunku dla różnorodności interpretacji;
- b) ustanowić mechanizmy pojednawcze w celu sprawiedliwego postępowania w sytuacjach, w których różne społeczności przypisują sprzeczne wartości temu samemu dziedzictwu kulturowemu;
- c) rozwijać wiedzę o dziedzictwie kulturowym jako źródle pokojowego współistnienia, które przez promowanie zaufania i wzajemnego zrozumienia przyczynia się do rozwiązywania konfliktów i zapobiegania im;
- d) włączać powyższe postulaty we wszystkie aspekty uczenia się przez całe życie oraz kształcenia.

Art. 8. Środowisko, dziedzictwo i jakość życia

Strony zobowiązują się do wykorzystania wszelkich aspektów dziedzictwa kulturowego w celu:

- a) wzbogacania procesów rozwoju gospodarczego, politycznego, społecznego i kulturalnego, a także planowania przestrzennego, przez wykorzystanie analiz wpływu tych procesów na dziedzictwo kulturowe oraz, o ile to konieczne, przez przyjmowanie strategii ograniczania tego oddziaływania;
- b) promowania zintegrowanego podejścia do polityk dotyczących różnorodności kulturowej, biologicznej, geologicznej i krajobrazowej w celu osiągnięcia równowagi między tymi elementami;
- c) wzmacniania spójności społecznej przez wspieranie poczucia wspólnej odpowiedzialności za miejsce zamieszkania ludzi;
- d) promowania podnoszenia jakości przy wprowadzaniu nowoczesnych udoskonalień w środowisku, nie stwarzających zagrożeń dla jego wartości kulturalnych.

Art. 9. Zrównoważone korzystanie z dziedzictwa kulturowego

W celu zachowania dziedzictwa kulturowego, Strony zobowiązują się:

- a) promować poszanowanie integralności dziedzictwa kulturowego przez zapewnienie, by decyzje o wprowadzeniu zmian podejmowane były z uwzględnieniem wartości kulturalnych przypisywanych temu dziedzictwu;
- b) określić i promować zasady zrównoważonego zarządzania oraz zachęcać do jego zachowania;
- c) zapewnić, aby wszelkie ogólne przepisy techniczne uwzględniały szczególne wymogi dotyczące konserwacji dziedzictwa kulturowego;
- d) promować korzystanie z materiałów, technik oraz umiejętności opartych na tradycji oraz czerpać z ich potencjału we współczesnych zastosowaniach;
- e) promować wysoką jakość pracy poprzez system kwalifikacji zawodowych oraz akredytacji dla osób fizycznych, przedsiębiorstw i instytucji.

Art. 10. Dziedzictwo kulturowe i działalność gospodarcza

W celu pełnego wykorzystania potencjału dziedzictwa kulturowego jako czynnika zrównoważonego rozwoju gospodarczego, Strony zobowiązują się:

- a) podnosić świadomość i wykorzystywać potencjał gospodarczy dziedzictwa kulturowego;
- b) uwzględnić szczególny charakter i znaczenie dziedzictwa kulturowego podczas opracowywania polityk gospodarczych;
- c) zapewnić, by polityki te uwzględniały integralność dziedzictwa kulturowego bez naruszania jego nieodłącznych wartości.

Część III

Wspólna odpowiedzialność za dziedzictwo kulturowe oraz partycypacja społeczna

Art. 11. Organizacja odpowiedzialności publicznej za dziedzictwo kulturowe

W procesie zarządzania dziedzictwem kulturowym, Strony zobowiązują się:

- a) promować zintegrowane i oparte na rzetelnej informacji podejście organów władzy publicznej, we wszystkich sektorach i na wszystkich szczeblach;
- b) rozwijać prawne, finansowe i zawodowe ramy umożliwiające wspólne działanie organów władzy publicznej, ekspertów, właścicieli, inwestorów, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych oraz organizacji społeczeństwa obywatelskiego;
- c) rozwijać innowacyjne metody współpracy organów władzy publicznej z innymi podmiotami;
- d) szanować i zachęcać do podejmowania inicjatyw wolontariatu, które stanowią uzupełnienie działań organów władzy publicznej;
- e) zachęcać organizacje pozarządowe zajmujące się konserwacją dziedzictwa do działania w interesie publicznym.

Art. 12. Dostęp do dziedzictwa kulturowego i partycypacja demokratyczna

Strony zobowiązują się:

- a) zachęcać wszystkich do uczestnictwa w:
 - procesie identyfikacji, badania, interpretacji, ochrony, konserwacji i prezentowania dziedzictwa kulturowego;
 - publicznej refleksji i debacie na temat możliwości i wyzwań, jakie niesie ze sobą dziedzictwo kulturowe;
- b) uwzględnić wartość przypisywaną danemu dziedzictwu kulturowemu, z którym identyfikują się poszczególne społeczności;
- c) uznać rolę organizacji wolontariuszy, jako partnerów w działaniach, a także jako wyrazicieli konstruktywnej krytyki polityk dotyczących dziedzictwa kulturowego;
- d) podjąć działania w celu zapewnienia szerszej dostępności do dziedzictwa kulturowego, w szczególności wśród młodych ludzi i osób znajdujących się w trudnej sytuacji, tak aby zwiększyć świadomość wartości dziedzictwa, potrzeby jego zachowania i ochrony, oraz korzyści, które z niego wynikają.

Art. 13. Dziedzictwo kulturowe i wiedza

Strony zobowiązują się:

- a) ułatwiać uwzględnienie wymiaru dziedzictwa kulturowego na wszystkich poziomach edukacji, niekoniecznie w postaci odrębnego przedmiotu, lecz jako bogate źródło odniesień w nauczaniu innych przedmiotów;

- b) wzmacniać powiązania pomiędzy edukacją o dziedzictwie kulturowym a kształceniem zawodowym;
- c) zachęcać do podejmowania badań interdyscyplinarnych w obszarze dziedzictwa kulturowego, wspólnot dziedzictwa, środowiska oraz ich wzajemnych zależności;
- d) zachęcać do ustawicznego szkolenia zawodowego i wymiany wiedzy oraz umiejętności, zarówno w ramach systemu szkolnictwa, jak i poza nim.

Art. 14. Dziedzictwo kulturowe i społeczeństwo informacyjne

Strony zobowiązują się do wykorzystania technologii cyfrowych dla zwiększenia dostępu do dziedzictwa kulturowego oraz korzyści z niego wynikających, przez:

- a) zachęcanie do podejmowania inicjatyw promujących jakość treści oraz zmierzających do zapewnienia różnorodności języków oraz kultur w społeczeństwie informacyjnym;
- b) wspieranie na poziomie międzynarodowym kompatybilnych standardów badań, konserwacji, wzmocnienia i bezpieczeństwa dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym zwalczaniu nielegalnego obrotu dobrami kultury;
- c) dążenie do usuwania przeszkód w dostępie do informacji dotyczących dziedzictwa kulturowego, w szczególności do celów edukacyjnych, przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony praw własności intelektualnej;
- d) uznanie, że tworzenie treści cyfrowych dotyczących dziedzictwa kulturowego nie stanowi uszczerbku dla konserwacji istniejącego dziedzictwa.

Część IV

Monitorowanie i współpraca

Art. 15. Zobowiązania Stron

Strony zobowiązują się:

- a) rozwijać, poprzez Radę Europy, funkcję monitorowania ustawodawstwa, polityk i praktyk dotyczących dziedzictwa kulturowego, w zgodzie z zasadami przyjętymi przez niniejszą Konwencję;
- b) utrzymywać, rozwijać oraz dostarczać dane do wspólnego, ogólnodostępnego systemu informacyjnego, ułatwiającego ocenę poziomu realizacji zobowiązań Stron wynikających z niniejszej Konwencji.

(...)

Art. 17. Współpraca w działaniach następczych

Strony zobowiązują się do podjęcia współpracy wzajemnej oraz w ramach Rady Europy, dążąc do osiągnięcia celów i zachowania zasad określonych w Konwencji, a w szczególności promując rozumienie wspólnego dziedzictwa Europy, przez:

- a) wprowadzanie w życie strategii współpracy odnoszących się do priorytetów określonych w procesie monitorowania;
- b) wspieranie działań wielostronnych i transgranicznych, a także rozwijanie sieci współpracy regionalnej w celu wdrożenia tych strategii;
- c) wymianę, opracowywanie, kodyfikację i zapewnienie upowszechnienia dobrych praktyk;
- d) informowanie opinii publicznej o celach i wdrażaniu niniejszej Konwencji.

Każda ze Stron może, w drodze wzajemnego porozumienia, dokonywać ustaleń finansowych w celu ułatwienia współpracy międzynarodowej.

(...)

24.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2302 z dnia 25 listopada 2015 r.

**w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych,
zmieniająca rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę Parlamentu
Europejskiego i Rady 2011/83/UE oraz uchylająca dyrektywę Rady
90/314/EWG**

Źródło: Dz.U. UE L 326 z 11.12.2015, s. 1–33

(...)

Rozdział I

Przedmiot, zakres stosowania, definicje i poziom harmonizacji

Art. 1. Przedmiot

Celem niniejszej dyrektywy jest przyczynienie się do prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego i osiągnięcia wysokiego i jak najbardziej jednolitego poziomu ochrony konsumentów poprzez zbliżenie niektórych aspektów przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich w odniesieniu do umów zawieranych pomiędzy podróżnymi a przedsiębiorcami dotyczących imprez turystycznych oraz powiązanych usług turystycznych.

Art. 2. Zakres stosowania

1. Niniejszą dyrektywę stosuje się do imprez turystycznych oferowanych do sprzedaży lub sprzedawanych podróżnym przez przedsiębiorców oraz do powiązanych usług turystycznych, których zamawianie jest ułatwiane podróżnym przez przedsiębiorców.
2. Niniejszej dyrektywy nie stosuje się do:
 - a) imprez turystycznych oraz powiązanych usług turystycznych trwających krócej niż 24 godziny, chyba że obejmują one zakwaterowanie;
 - b) imprez turystycznych oraz powiązanych usług turystycznych, które są odpowiednio oferowane oraz których zamawianie jest ułatwiane okazjonalnie i na zasadach niekomercyjnych, i wyłącznie ograniczonej grupie podróżnych;
 - c) imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych nabywanych na podstawie umowy ogólnej o zorganizowanie podróży służbowej zawiera-

nej pomiędzy przedsiębiorcą a inną osobą fizyczną lub prawną działającą w celach związanych z jej działalnością handlową, gospodarczą, rzemieślniczą lub wykonywaniem wolnego zawodu.

3. Niniejsza dyrektywa nie narusza krajowego ogólnego prawa umów, między innymi, przepisów dotyczących ważności, zawierania lub skutków umowy, w zakresie, w jakim aspekty ogólnego prawa umów nie są regulowane w niniejszej dyrektywie.

Art. 3. Definicje

Na potrzeby niniejszej dyrektywy zastosowanie mają następujące definicje:

- 1) „usługa turystyczna” oznacza:
 - a) przewóz pasażerów;
 - b) zakwaterowanie, które nie jest nieodłącznym elementem przewozu pasażerów oraz w celach innych niż pobytowe;
 - c) wynajem samochodów, innych pojazdów silnikowych w rozumieniu art. 3 pkt 11 dyrektywy 2007/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady³⁸ lub motocykli wymagających prawa jazdy kategorii A zgodnie z art. 4 ust. 3 lit. c) dyrektywy 2006/126/WE Parlamentu Europejskiego i Rady³⁹;
 - d) każdą inną usługę świadczoną turystom, która nie jest nieodłączną częścią usługi turystycznej w rozumieniu lit. a), b) lub c);
- 2) „ impreza turystyczna” oznacza połączenie co najmniej dwóch różnych rodzajów usług turystycznych na potrzeby tej samej podróży lub tych samych wakacji, jeżeli:
 - a) usługi te zostały połączone przez jednego przedsiębiorcę, w tym również na prośbę podróżnego lub zgodnie z jego wyborem, przed zawarciem jednej umowy na wszystkie usługi; lub
 - b) niezależnie od tego, czy zawarto odrębne umowy z dostawcami poszczególnych usług turystycznych, usługi te:
 - (i) są nabywane w jednym punkcie sprzedaży i zostały wybrane, zanim podróżny zgodził się dokonać zapłaty;
 - (ii) są oferowane lub sprzedawane po cenie obejmującej wszystkie usługi lub po cenie całkowitej, lub gdy jedną z tych cen obciążany jest nabywca,
 - (iii) są reklamowane lub sprzedawane przy użyciu określenia „ impreza turystyczna” lub podobnego określenia,

³⁸ Dyrektywa 2007/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 września 2007 r. ustanawiająca ramy dla homologacji pojazdów silnikowych i ich przyczep oraz układów, części i oddzielnych zespołów technicznych przeznaczonych do tych pojazdów („dyrektywa ramowa”) (Dz.U. L 263 z 9.10.2007, s. 1).

³⁹ Dyrektywa 2006/126/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie praw jazdy (Dz.U. L 403 z 30.12.2006, s. 18).

- (iv) są łączone po zawarciu umowy, na podstawie której przedsiębiorca uprawnia podróżnego do dokonania wyboru spośród różnych rodzajów usług turystycznych, lub
- (v) są nabywane od odrębnych przedsiębiorców za pośrednictwem powiązanych procesów rezerwacji online, podczas których imię i nazwisko podróżnego, szczegóły płatności oraz adres poczty elektronicznej podróżnego są przekazywane przez przedsiębiorcę, z którym zawarta została pierwsza umowa, innemu przedsiębiorcy lub innemu przedsiębiorcom, a umowa z tym innym przedsiębiorcą lub innymi przedsiębiorcami zostanie zawarta najpóźniej 24 godziny po potwierdzeniu rezerwacji pierwszej usługi turystycznej.

Połączenie usług turystycznych, w przypadku którego nie więcej niż jeden rodzaj usługi turystycznej, o której mowa w pkt 1 lit. a), b) lub c), zostaje połączony z jedną lub więcej usługami świadczonymi turystom, o których mowa w pkt 1 lit. d), nie jest imprezą turystyczną, jeżeli usługi, o których mowa w pkt 1 lit. d):

- a) nie stanowią znacznej części wartości tego połączenia i nie są reklamowane jako istotny element tego połączenia ani nie stanowią istotnego elementu tego połączenia z innych względów; lub
 - b) zostały wybrane i nabyte dopiero po rozpoczęciu realizacji usługi turystycznej, o której mowa w pkt 1 lit. a), b) lub c);
- 3) „umowa o udział w imprezie turystycznej” oznacza umowę dotyczącą imprezy turystycznej jako całości lub, jeżeli impreza turystyczna jest realizowana na podstawie odrębnych umów, wszystkie umowy dotyczące usług turystycznych objętych imprezą turystyczną;
- 4) „rozpoczęcie imprezy turystycznej” oznacza rozpoczęcie wykonywania usług turystycznych objętych imprezą turystyczną;
- 5) „powiązane usługi turystyczne” oznaczają co najmniej dwa różne rodzaje usług turystycznych nabytych na potrzeby tej samej podróży lub tych samych wakacji, niestanowiących imprezy turystycznej, dla których zawierane są odrębne umowy z poszczególnymi dostawcami usług turystycznych, jeżeli przedsiębiorca ułatwia:
- a) podróżnym przy okazji jednej wizyty lub jednego kontaktu z jego punktem sprzedaży dokonanie odrębnego wyboru i odrębnej płatności za każdą usługę turystyczną; lub
 - b) w sposób ukierunkowany, nabycie co najmniej jednej dodatkowej usługi turystycznej od innego przedsiębiorcy, jeżeli umowa z takim innym przedsiębiorcą zostanie zawarta najpóźniej 24 godziny po potwierdzeniu rezerwacji pierwszej usługi turystycznej.

W przypadku nabycia nie więcej niż jednego rodzaju usług turystycznych, o których mowa w pkt 1 lit. a), b) lub c), i jednej lub więcej usług świadczonych tu-

rystom, o których mowa w pkt 1 lit. d), nie stanowią one powiązanych usług turystycznych, jeżeli usługi, o których mowa w pkt 1 lit. d), nie stanowią znacznej części łącznej wartości usług i nie są reklamowane jako istotny element podróży lub wakacji ani nie stanowią istotnego elementu podróży lub wakacji z innych względów;

- 6) „podróżny” oznacza każdą osobę, która chce zawrzeć umowę lub jest uprawniona do podróżowania na podstawie umowy zawartej w zakresie stosowania niniejszej dyrektywy;
- 7) „przedsiębiorca” oznacza każdą osobę fizyczną lub prawną, niezależnie od tego, czy jest to podmiot publiczny czy prywatny, która działa – w tym również za pośrednictwem każdej innej osoby działającej w jej imieniu lub na jej rzecz – w celach związanych z jej działalnością handlową, gospodarczą, rzemieślniczą lub wykonywaniem wolnego zawodu, w związku z umowami objętymi zakresem niniejszej dyrektywy, występując w charakterze organizatora, sprzedawcy detalicznego, przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych lub w charakterze dostawcy usług turystycznych;
- 8) „organizator” oznacza przedsiębiorcę, który tworzy i sprzedaje lub oferuje do sprzedaży imprezy turystyczne, bezpośrednio lub za pośrednictwem innego przedsiębiorcy bądź razem z innym przedsiębiorcą, lub też przedsiębiorcę, który przekazuje dane podróжного innemu przedsiębiorcy zgodnie z pkt 2 lit. b) ppkt (v);
- 9) „sprzedawca detaliczny” oznacza przedsiębiorcę innego niż organizator, który sprzedaje lub oferuje do sprzedaży imprezy turystyczne utworzone przez organizatora;
- 10) „prowadzenie przedsiębiorstwa” oznacza prowadzenie przedsiębiorstwa zdefiniowane w art. 4 pkt 5 dyrektywy 2006/123/WE;
- 11) „trwały nośnik” oznacza każde urządzenie umożliwiające podróżnemu lub przedsiębiorcy przechowywanie informacji kierowanych do niego osobiście, w sposób umożliwiający dostęp do nich w przyszłości przez okres odpowiedni do celów, jakim te informacje służą, i pozwalający na odtworzenie przechowywanych informacji w niezmienionej postaci;
- 12) „nieuniknione i nadzwyczajne okoliczności” oznaczają sytuację poza kontrolą strony powołującej się na taką sytuację i której skutków nie można było uniknąć, nawet gdyby podjęto wszelkie rozsądne działania;
- 13) „niezgodność” oznacza niewykonanie lub nienależyte wykonanie usług turystycznych objętych imprezą turystyczną;
- 14) „małoletni” oznacza osobę w wieku poniżej 18 lat;
- 15) „punkt sprzedaży” oznacza miejsce prowadzenia sprzedaży detalicznej, ruchome lub stałe, jak również internetowe strony sprzedaży detalicznej lub podobne

punkty sprzedaży *online*, z uwzględnieniem przypadków, gdy internetowe strony sprzedaży detalicznej lub punkty sprzedaży *online* przedstawiane są podróznym jako jeden punkt obsługi, w tym usługa dostępna telefonicznie;

- 16) „powrót do kraju” oznacza powrót podróznego do miejsca rozpoczęcia podróży lub do innego miejsca uzgodnionego przez strony umowy.

Art. 4. Poziom harmonizacji

O ile niniejsza dyrektywa nie stanowi inaczej, państwa członkowskie nie mogą utrzymywać ani wprowadzać do swojego prawa krajowego przepisów odbiegających od tych, które zostały ustanowione w niniejszej dyrektywie, w tym również przepisów surowszych lub łagodniejszych, prowadzących do zróżnicowanego poziomu ochrony podróznym.

Rozdział II

Obowiązek informacyjny oraz treść umowy o udział w imprezie turystycznej

Art. 5. Informacje udzielane przed zawarciem umowy

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby – zanim podróznym zwiąże się jakąkolwiek umową o udział w imprezie turystycznej lub jakąkolwiek odpowiadającą jej ofertą – organizator oraz, w przypadku gdy impreza turystyczna jest sprzedawana za pośrednictwem sprzedawcy detalicznego, również sprzedawca detaliczny udzielali podróznemu standardowych informacji za pośrednictwem odpowiedniego formularza zawartego w załączniku I część A lub B oraz następujących informacji, jeżeli dotyczą one danej imprezy turystycznej:

a) główne właściwości usług turystycznych:

- (i) miejsce lub miejsca docelowe podróży, trasa i czas pobytu wraz z datami oraz – w przypadku gdy impreza turystyczna obejmuje zakwaterowanie – liczba noclegów objętych daną usługą;
- (ii) środki, właściwości i kategorie transportu, punkty, daty i czas wyjazdu i powrotu, czas trwania i miejsce postojów oraz połączenia komunikacyjne.
Jeżeli dokładny czas nie został jeszcze określony, organizator oraz, w odpowiednim przypadku, sprzedawca detaliczny informuje podróznego o przybliżonym czasie wyjazdu i powrotu;
- (iii) miejsce, główne cechy oraz – w stosownych przypadkach – kategoria turystyczna zakwaterowania zgodnie z zasadami państwa docelowego;
- (iv) wyżywienie;

- (v) zwiedzanie, wycieczki lub inne usługi uwzględnione w cenie całkowitej uzgodnionej dla danej imprezy turystycznej;
- (vi) jeżeli nie wynika to jasno z kontekstu – informacja o tym, czy jakiegokolwiek usługi turystyczne będą świadczone podróżnemu w grupie, a jeżeli tak, to – gdy jest to możliwe – informacja o przybliżonej liczebności grupy;
- (vii) w przypadku gdy skorzystanie przez podróżnego z innych usług świadczonych turystom zależy od skutecznej komunikacji ustnej – język, w jakim usługi te będą wykonywane; oraz
- (viii) informacja o tym, czy dana podróż lub wakacje są co do zasady odpowiednie dla osób o ograniczonej sprawności ruchowej, a na wniosek podróżnego – dokładne informacje na temat dostosowania danej podróży lub wakacji do potrzeb tego podróżnego;
- b) nazwa handlowa i adres geograficzny organizatora oraz, w stosownych przypadkach, sprzedawcy detalicznego, a także ich numer telefonu i, w stosownych przypadkach, adres poczty elektronicznej;
- c) cena całkowita imprezy turystycznej, łącznie z podatkami oraz, w razie potrzeby, wszelkimi dodatkowymi opłatami i innymi kosztami lub – jeżeli nie można zasadnie oczekiwać, aby koszty te zostały obliczone przed zawarciem umowy – informacja o rodzaju dodatkowych kosztów, którymi podróżny może jeszcze zostać obciążony;
- d) ustalenia dotyczące płatności, w tym wszelkie kwoty lub procentową wartość ceny, które muszą być zapłacone jako zaliczka, oraz harmonogram płatności pozostałej kwoty, lub gwarancje finansowe, które muszą zostać opłacone lub przedstawione przez podróżnego;
- e) minimalna liczba osób wymaganych, aby impreza turystyczna się odbyła, a także informacja o terminie, o którym mowa w art. 12 ust. 3 lit. a), przed rozpoczęciem imprezy turystycznej, w którym można rozwiązać umowę w przypadku nieosiągnięcia tej minimalnej liczby osób;
- f) ogólne informacje o wymogach paszportowych i wizowych w państwie docelowym, w tym o przybliżonych okresach oczekiwania na wize, oraz informacje o formalnościach związanych z opieką zdrowotną w tym państwie;
- g) informacja o tym, że podróżny może rozwiązać umowę w każdym momencie przed rozpoczęciem imprezy turystycznej za stosowną opłatą za rozwiązanie lub – w stosownych przypadkach – informacja o standardowych opłatach za rozwiązanie pobieranych przez organizatora, zgodnie z art. 12 ust. 1;
- h) informacja o dobrowolnym lub obowiązkowym ubezpieczeniu na pokrycie kosztów rozwiązania przez podróżnego umowy lub kosztów świadczenia pomocy, w tym kosztów powrotu do kraju w razie wypadku, choroby lub śmierci.

W przypadku umów o udział w imprezie turystycznej zawieranych przez telefon organizator oraz, w odpowiednim przypadku, sprzedawca detaliczny udziela podróżnemu standardowych informacji zawartych w załączniku I część B oraz informacji wymienionych w lit. a)–h) akapitu pierwszego.

2. W przypadku imprez turystycznych zdefiniowanych w art. 3 pkt 2 lit. b) ppkt (v) organizator i przedsiębiorca, któremu przekazywane są dane, zapewniają – każdy z osobna – udzielenie podróżnemu, zanim zwiąże się on umową lub odpowiadającą jej ofertą, informacji wymienionych w ust. 1 akapit pierwszy lit. a)–h) niniejszego artykułu w zakresie, w jakim jest to istotne dla oferowanych przez nich usług turystycznych. Jednocześnie organizator udziela również standardowych informacji za pośrednictwem formularza zawartego w załączniku I część C.
3. Informacje, o których mowa w ust. 1 i 2, muszą być udostępnione w sposób jasny, zrozumiały i widoczny. W przypadku gdy informacje takie są udostępniane w formie pisemnej, muszą być czytelne.

Art. 6. Wiążący charakter informacji udzielanych przed zawarciem umowy o udział w imprezie turystycznej oraz zawarcie umowy o udział w imprezie turystycznej

1. Państwa członkowskie zapewniają, by informacje udzielane podróżnemu zgodnie z art. 5 ust. 1 akapit pierwszy lit. a), c), d), e) i g) stanowiły integralną część umowy o udział w imprezie turystycznej i nie mogły zostać zmienione, chyba że strony umowy wyraźnie zgodzą się na taką zmianę. Organizator oraz, w odpowiednim przypadku, sprzedawca detaliczny powiadamia podróżnego w sposób jasny, zrozumiały i widoczny, przed zawarciem umowy o udział w imprezie turystycznej, o wszystkich zmianach informacji udzielonych przed zawarciem umowy.
2. Jeżeli organizator oraz, w odpowiednim przypadku, sprzedawca detaliczny nie dopełnił wymogów informacyjnych dotyczących dodatkowych opłat lub innych kosztów, o których mowa w art. 5 ust. 1 akapit pierwszy lit. c), przed zawarciem umowy o udział w imprezie turystycznej, podróżny nie ponosi tych opłat ani innych kosztów.

Art. 7. Treść umowy o udział w imprezie turystycznej i dokumenty, które należy dostarczyć przed rozpoczęciem imprezy turystycznej

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby umowy o udział w imprezie turystycznej były sporządzone prostym i zrozumiałym językiem oraz, w przypadku gdy sporządzono je na piśmie, aby były czytelne. W chwili zawarcia umowy o udział w imprezie turystycznej lub bez zbędnej zwłoki tuż po zawarciu umowy organizator lub sprzedawca detaliczny udostępnia podróżnemu, na trwałym nośniku, kopię umowy lub potwierdzenie jej zawarcia. Podróżny jest uprawniony do żądania kopii umowy o udział w imprezie turystycznej w formie papierowej,

jeżeli umowa o udział w imprezie turystycznej została zawarta w jednoczesnej fizycznej obecności stron.

W przypadku umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa zdefiniowanych w art. 2 pkt 8 dyrektywy 2011/83/UE podróżny otrzymuje kopię lub potwierdzenie zawarcia umowy o udział w imprezie turystycznej w formie papierowej lub, jeżeli wyrazi na to zgodę, na innym trwałym nośniku.

2. Umowa o udział w imprezie turystycznej lub potwierdzenie jej zawarcia zawiera pełną treść uzgodnień, w tym wszystkie informacje, o których mowa w art. 5 ust. 1 akapit pierwszy lit. a)–h), oraz następujące informacje:
 - a) specjalne wymagania podróżnego, które organizator zaakceptował;
 - b) informację o tym, że organizator jest:
 - (i) odpowiedzialny zgodnie z art. 13 za należyte wykonanie wszystkich usług turystycznych objętych umową; oraz
 - (ii) zobowiązany do udzielenia pomocy zgodnie z art. 16, jeżeli podróżny znalazł się w trudnej sytuacji;
 - c) nazwę podmiotu zapewniającego ochronę na wypadek niewypłacalności i jego dane kontaktowe, w tym adres geograficzny oraz, w odpowiednim przypadku, nazwę właściwego organu wyznaczonego w tym celu przez państwo członkowskie i jego dane kontaktowe;
 - d) imię i nazwisko lub nazwę, adres, numer telefonu, adres poczty elektronicznej oraz – w stosownych przypadkach – numer faksu miejscowego przedstawiciela organizatora, punktu kontaktowego lub innego punktu obsługi, które pozwolą podróżnemu szybko skontaktować się z organizatorem i skutecznie się z nim porozumieć, by zwrócić się o pomoc w trudnej sytuacji lub złożyć skargę z powodu jakichkolwiek niezgodności stwierdzonych w trakcie realizacji imprezy turystycznej;
 - e) informację o tym, że podróżny ma obowiązek poinformować o wszelkich niezgodnościach stwierdzonych w trakcie realizacji imprezy turystycznej zgodnie z art. 13 ust. 2;
 - f) jeżeli na podstawie umowy o udział w imprezie turystycznej obejmującej zakwaterowanie podróżują małoletni, którym nie towarzyszy rodzic ani inna upoważniona osoba – informacje umożliwiające bezpośredni kontakt z małoletnim lub z osobą odpowiedzialną za małoletniego w miejscu pobytu małoletniego;
 - g) informację na temat dostępnych wewnętrznych procedur rozpatrywania skarg oraz na temat alternatywnych metod rozstrzygania sporów („ADR”) zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/11/UE⁴⁰ oraz –

⁴⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/11/UE z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie alternatywnych metod rozstrzygania sporów konsumenckich oraz zmiany rozporządzenia (WE) nr 2006/2004 i dyrektywy 2009/22/WE (dyrektywa w sprawie ADR w sporach konsumenckich) (Dz.U. L 165 z 18.6.2013, s. 63).

w stosownych przypadkach – na temat podmiotów ADR, którym podlega przedsiębiorca, oraz na temat platformy internetowego systemu rozstrzygnięcia sporów zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 524/2013⁴¹;

- h) informację dotyczącą prawa do przeniesienia przez podróżnego umowy na innego podróżnego zgodnie z art. 9.
3. W odniesieniu do imprez turystycznych, zdefiniowanych w art. 3 pkt 2 lit. b) ppkt (v), przedsiębiorca, któremu są przekazywane dane, informuje organizatora o zawarciu umowy prowadzącej do powstania imprezy turystycznej. Przedsiębiorca udostępnia organizatorowi informacje niezbędne do wypełnienia jego obowiązków jako organizatora.
- Niezwłocznie po otrzymaniu przez organizatora informacji, że powstała impreza turystyczna, organizator udostępnia podróżnemu – na trwałym nośniku – informacje, o których mowa w ust. 2 lit. a)–h).
4. Informacje, o których mowa w ust. 2 i 3, muszą być udostępnione w sposób jasny, zrozumiały i widoczny.
5. W odpowiednim czasie przed rozpoczęciem imprezy turystycznej organizator dostarcza podróżnemu niezbędne pokwitowania, vouchery i bilety oraz informacje o planowanym czasie wyjazdu i – w stosownych przypadkach – terminie odprawy, a także o planowanych godzinach przystanków pośrednich, połączeń transportowych i przyjazdu.

Art. 8. Ciężar dowodu

Ciężar dowodu w zakresie spełnienia wymogów informacyjnych określonych w niniejszym rozdziale spoczywa na przedsiębiorcy.

Rozdział III

Zmiany umowy o udział w imprezie turystycznej przed rozpoczęciem imprezy turystycznej

Art. 9. Przeniesienie umowy o udział w imprezie turystycznej na innego podróżnego

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby podróżny przed rozpoczęciem imprezy turystycznej, po złożeniu organizatorowi – w rozsądnym terminie – powiadomienia na trwałym nośniku, mógł przenieść umowę o udział w imprezie turystycz-

⁴¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 524/2013 z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie internetowego systemu rozstrzygnięcia sporów konsumenckich oraz zmiany rozporządzenia (WE) nr 2006/2004 i dyrektywy 2009/22/WE (rozporządzenie w sprawie ODR w sporach konsumenckich) (Dz.U. L 165 z 18.6.2013, s. 1).

nej na osobę, która spełnia wszystkie warunki mające zastosowanie do danej umowy. Powiadomienie złożone nie później niż siedem dni przed rozpoczęciem imprezy turystycznej uważa się w każdym przypadku za złożone w rozsądnym terminie.

2. Osoba przenosząca umowę o udział w imprezie turystycznej i osoba przejmująca tę umowę są solidarnie odpowiedzialne za zapłatę należnego salda i wszelkich dodatkowych opłat lub innych kosztów wynikających z przeniesienia. Organizator informuje osobę przenoszącą umowę o rzeczywistych kosztach przeniesienia. Koszty te nie powinny być niezasadne i nie powinny przekraczać rzeczywistych kosztów poniesionych przez organizatora na skutek przeniesienia umowy o udział w imprezie turystycznej.
3. Organizator przedstawia osobie przenoszącej umowę dowód powstania dodatkowych opłat lub innych kosztów wynikających z przeniesienia umowy o udział w imprezie turystycznej.

Art. 10. Zmiana ceny

1. Państwa członkowskie zapewniają, by po zawarciu umowy o udział w imprezie turystycznej podwyższenie cen było możliwe jedynie wtedy, gdy w umowie wyraźnie zastrzeżono taką możliwość oraz gdy stanowi ona, że podróżny ma prawo do obniżki ceny zgodnie z ust. 4. W takim przypadku umowa o udział w imprezie turystycznej stanowi, w jaki sposób mają być obliczane zmiany cen. Podwyższenie cen jest możliwe wyłącznie jako bezpośredni skutek zmian:
 - a) ceny przewozów pasażerskich wynikających z kosztów paliwa lub innych źródeł zasilania;
 - b) poziomu podatków lub opłat od usług turystycznych objętych umową, nałożonych przez strony trzecie, które nie biorą bezpośrednio udziału w realizacji imprezy turystycznej, w tym podatków turystycznych, opłat lotniskowych lub opłaty za wejście na pokład i zejście na ląd w portach oraz na lotniskach; lub
 - c) kursów wymiany walut mających znaczenie dla danej imprezy turystycznej.
2. Jeżeli podwyżka cen, o której mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, przekracza 8% całkowitej ceny imprezy turystycznej, stosuje się art. 11 ust. 2–5.
3. Podwyższenie ceny, niezależnie od jego zakresu, jest możliwe jedynie wtedy, gdy organizator powiadomi o tym podróżnego wraz z uzasadnieniem podwyższenia i jego obliczeniem, w sposób jasny i zrozumiały, na trwałym nośniku, najpóźniej 20 dni przed rozpoczęciem imprezy turystycznej.
4. Jeżeli umowa o udział w imprezie turystycznej przewiduje możliwość podwyższenia ceny, podróżny ma prawo do obniżki ceny odpowiadającej jakiegokolwiek obniżeniu kosztów, o których mowa w ust. 1 lit. a), b) i c), które nastąpiło po zawarciu umowy i przed rozpoczęciem imprezy turystycznej.

5. W przypadku obniżenia ceny organizator ma prawo do odliczenia od zwrotu należnego podróżnemu rzeczywistych kosztów administracyjnych. Na żądanie podróżnego organizator musi przedstawić dowód tych kosztów administracyjnych.

Art. 11. Zmiana innych warunków umowy o udział w imprezie turystycznej

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przed rozpoczęciem imprezy turystycznej organizator nie mógł jednostronnie dokonywać zmian warunków umowy o udział w imprezie turystycznej innych niż zmiana ceny zgodnie z art. 10, chyba że:
 - a) organizator zastrzegł sobie prawo do tego w umowie;
 - b) zmiana jest nieznaczna; oraz
 - c) organizator poinformuje podróżnego o zmianie w sposób jasny, zrozumiały i widoczny, na trwałym nośniku.
2. Jeżeli przed rozpoczęciem imprezy turystycznej organizator jest zmuszony do dokonania znaczącej zmiany jednej z głównych właściwości usług turystycznych, o których mowa w art. 5 ust. 1 akapit pierwszy lit. a), lub nie może spełnić specjalnych wymagań, o których mowa w art. 7 ust. 2 lit. a), lub proponuje podwyższenie ceny imprezy turystycznej o więcej niż 8% zgodnie z art. 10 ust. 2, podróżny może w rozsądnym terminie określonym przez organizatora:
 - a) zaakceptować zaproponowaną zmianę; lub
 - b) rozwiązać umowę bez ponoszenia opłaty za rozwiązanie.Jeżeli podróżny rozwiąże umowę o udział w imprezie turystycznej, może on zaakceptować zastępczą imprezę turystyczną, jeżeli organizator taką oferuje, o – w miarę możliwości – tej samej lub wyższej jakości.
3. Organizator bez zbędnej zwłoki w sposób jasny, zrozumiały i widoczny informuje podróżnego, na trwałym nośniku, o:
 - a) zaproponowanych zmianach, o których mowa w ust. 2, i – w stosownych przypadkach zgodnie z ust. 4 – o ich wpływie na cenę imprezy turystycznej;
 - b) rozsądnym terminie, w którym podróżny musi poinformować organizatora o swojej decyzji zgodnie z ust. 2;
 - c) skutkach braku odpowiedzi podróżnego w terminie, o którym mowa w lit. b), zgodnie z mającym zastosowanie prawem krajowym; oraz
 - d) w stosownych przypadkach, oferowanej zastępczej imprezie turystycznej oraz jej cenie.
4. Jeżeli zmiany umowy o udział w imprezie turystycznej, o których mowa w ust. 2 akapit pierwszy, lub zastępcza impreza turystyczna, o której mowa w ust. 2 akapit drugi, prowadzą do obniżenia jakości lub kosztów imprezy turystycznej, podróżny jest uprawniony do otrzymania stosownej obniżki ceny.

5. Jeżeli umowa o udział w imprezie turystycznej zostanie rozwiązana zgodnie z ust. 2 akapit pierwszy lit. b) niniejszego artykułu, a podróżny nie zaakceptuje zastępczej imprezy turystycznej, organizator bez zbędnej zwłoki, a w każdym przypadku nie później niż w ciągu 14 dni od rozwiązania umowy, zwraca wszystkie wpłaty dokonane przez podróżnego lub w jego imieniu. Art. 14 ust. 2, 3, 4, 5 i 6 stosuje się odpowiednio.

Art. 12. Rozwiązanie umowy o udział w imprezie turystycznej oraz prawo do odstąpienia przed rozpoczęciem imprezy turystycznej

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby podróżny miał możliwość rozwiązania umowy o udział w imprezie turystycznej w każdym momencie przed rozpoczęciem imprezy turystycznej. W przypadku gdy podróżny rozwiąże umowę o udział w imprezie turystycznej zgodnie z niniejszym ustępem, może być zobowiązany do zapłacenia odpowiedniej i możliwej do uzasadnienia opłaty za rozwiązanie na rzecz organizatora. W umowie o udział w imprezie turystycznej można określić rozsądne standardowe opłaty za rozwiązanie umowy w zależności od tego, w jakim czasie przed rozpoczęciem imprezy turystycznej doszło do rozwiązania umowy oraz od spodziewanych oszczędności kosztów oraz spodziewanego dochodu z tytułu alternatywnego wykorzystania danych usług turystycznych. W przypadku braku standardowych opłat za rozwiązanie wysokość opłaty za rozwiązanie odpowiada cenie imprezy turystycznej pomniejszonej o zaoszczędzone koszty i wpływy z alternatywnej realizacji danych usług turystycznych. Na żądanie podróżnego organizator przedstawia uzasadnienie wysokości opłat za rozwiązanie.
2. Niezależnie od ust. 1 podróżny ma prawo do rozwiązania umowy o udział w imprezie turystycznej przed rozpoczęciem imprezy turystycznej bez ponoszenia jakiegokolwiek opłaty za rozwiązanie w przypadku nieuniknionych i nadzwyczajnych okoliczności występujących w miejscu docelowym lub jego najbliższym sąsiedztwie, które to okoliczności w znaczącym stopniu wpływają na realizację imprezy turystycznej lub które w znaczącym stopniu wpływają na przewóz pasażerów do miejsca docelowego. W przypadku rozwiązania umowy o udział w imprezie turystycznej zgodnie z niniejszym ustępem podróżny jest uprawniony do pełnego zwrotu wszelkich wpłat dokonanych z tytułu imprezy turystycznej, ale nie ma prawa do dodatkowej rekompensaty.
3. Organizator może rozwiązać umowę o udział w imprezie turystycznej i dokonać pełnego zwrotu podróżnemu wszelkich wpłat dokonanych z tytułu imprezy turystycznej, bez ponoszenia odpowiedzialności za dodatkową rekompensatę, jeżeli:
 - a) liczba osób, które zgłosiły się do udziału w imprezie turystycznej, jest mniejsza niż minimalna liczba osób podana w umowie, a organizator powiadomił

podróżnego o rozwiązaniu umowy w terminie określonym w umowie, lecz nie później niż:

- (i) na 20 dni przed rozpoczęciem imprezy turystycznej w przypadku podróży trwających ponad sześć dni;
- (ii) na 7 dni przed rozpoczęciem imprezy turystycznej w przypadku podróży trwających od dwóch do sześciu dni;
- (iii) na 48 godzin przed rozpoczęciem imprezy turystycznej w przypadku podróży trwających krócej niż dwa dni;

lub

- b) organizator nie ma możliwości zrealizowania umowy z powodu nieuniknionych i nadzwyczajnych okoliczności i powiadomił podróżnego o rozwiązaniu umowy bez zbędnej zwłoki przed rozpoczęciem imprezy turystycznej.
4. Organizator dokonuje wszelkich zwrotów wymaganych na podstawie ust. 2 i 3 lub, w przypadku ust. 1, zwraca wszelkie płatności dokonane przez podróżnego lub w jego imieniu z tytułu danej imprezy turystycznej, pomniejszone o odpowiednią opłatę za rozwiązanie umowy. Takie zwroty na rzecz podróżnego dokonywane są bez zbędnej zwłoki, a w każdym razie nie później niż w ciągu 14 dni od rozwiązania umowy o udział w imprezie turystycznej.
 5. W odniesieniu do umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa państwa członkowskie mogą przewidzieć w prawie krajowym, że podróżny ma prawo odstąpić od umowy o udział w imprezie turystycznej w terminie 14 dni bez podawania przyczyn.

Rozdział IV

Realizacja imprezy turystycznej

Art. 13. Odpowiedzialność za realizację imprezy turystycznej

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby organizator był odpowiedzialny za wykonanie usług turystycznych objętych umową o udział w imprezie turystycznej, bez względu na to, czy usługi te mają być wykonane przez organizatora, czy też przez innych dostawców usług turystycznych.
Państwa członkowskie mogą utrzymać lub ustanowić w prawie krajowym przepisy, na mocy których sprzedawca detaliczny również będzie odpowiedzialny za realizację imprezy turystycznej. W takim przypadku art. 7 oraz przepisy rozdziału III, niniejszego rozdziału i rozdziału V, które stosuje się do organizatora, stosuje się odpowiednio również do sprzedawcy detalicznego.
2. Podróżny bez zbędnej zwłoki – z uwzględnieniem okoliczności danej sprawy – informuje organizatora o wszelkich niezgodnościach stwierdzonych przez niego

w trakcie wykonywania usługi turystycznej objętej umową o udział w imprezie turystycznej.

3. Jeżeli którakolwiek z usług turystycznych nie jest wykonywana zgodnie z umową o udział w imprezie turystycznej, organizator usuwa niezgodność, chyba że:
 - a) jest to niemożliwe; lub
 - b) wiąże się to z kosztami, które są niewspółmiernie wysokie w stosunku do zakresu niezgodności i wartości usług turystycznych, których one dotyczą.Jeżeli organizator, zgodnie z akapitem pierwszym lit. a) lub b) niniejszego ustępu nie usunie niezgodności, stosuje się art. 14.
4. Z zastrzeżeniem wyjątków wymienionych w ust. 3, jeżeli organizator nie usunie niezgodności w rozsądnym terminie wyznaczonym przez podróżnego, podróżny może dokonać tego sam i wystąpić o zwrot poniesionych niezbędnych wydatków. Podróżny nie jest zobowiązany do wyznaczenia terminu, jeżeli organizator odmówi usunięcia niezgodności lub gdy wymagane są natychmiastowe środki zaradcze.
5. Jeżeli znaczna część usług turystycznych nie może zostać wykonana zgodnie z umową o udział w imprezie turystycznej, organizator, nie pobierając żadnych dodatkowych opłat od podróżnego, oferuje odpowiednie alternatywne usługi charakteryzujące się – o ile jest to możliwe – taką samą jakością jak usługi przewidziane w umowie lub wyższą, w celu kontynuacji imprezy turystycznej; dotyczy to również sytuacji, w których uzgodniony w umowie powrót podróżnego do miejsca rozpoczęcia podróży nie został zapewniony. Jeżeli zaproponowane alternatywne usługi dają w rezultacie imprezę turystyczną o jakości niższej niż przewidziana w umowie o udział w imprezie turystycznej, organizator przyznaje podróżnemu odpowiednią obniżkę ceny. Podróżny może odrzucić zaproponowane alternatywne usługi tylko wtedy, gdy nie są one porównywalne z tym, co zostało uzgodnione w umowie o udział w imprezie turystycznej, lub jeżeli przyznana obniżka ceny jest nieodpowiednia.
6. W przypadku gdy niezgodności istotnie wpływają na realizację imprezy turystycznej, a organizator nie zdołał ich usunąć w rozsądnym terminie wyznaczonym przez podróżnego, podróżny może rozwiązać umowę o udział w imprezie turystycznej bez opłaty za rozwiązanie oraz – w stosownych przypadkach – wystąpić, zgodnie z art. 14, o obniżkę ceny lub o rekompensatę za poniesione szkody. Jeżeli nie jest możliwe zaproponowanie alternatywnych usług lub podróżny odrzuci, zgodnie z ust. 5 akapit trzeci niniejszego artykułu, zaproponowane alternatywne usługi, podróżny jest, w stosownych przypadkach, uprawniony do obniżki ceny lub rekompensaty za poniesione szkody, zgodnie z art. 14, bez rozwiązywania umowy o udział w imprezie turystycznej.

Jeżeli impreza turystyczna obejmuje przewóz pasażerów, organizator w przypadkach, o których mowa w akapitach pierwszym i drugim, zapewnia również powrót podróżnego do kraju równoważnym środkiem transportu bez zbędnej zwłoki i bez obciążania podróżnego dodatkowymi kosztami.

7. Tak długo jak niemożliwe jest zapewnienie powrotu podróżnego zgodnie z umową o udział w imprezie turystycznej z uwagi na nieuniknione i nadzwyczajne okoliczności, organizator ponosi koszty niezbędnego zakwaterowania, w miarę możliwości o równoważnej kategorii, przez okres nieprzekraczający trzech nocy na jednego podróżnego. Jeżeli przepisy Unii dotyczące praw pasażerów danego środka transportu przewidują dłuższe okresy na powrót podróżnego, stosuje się te okresy.
8. Ograniczenia kosztów, o którym mowa w ust. 7 niniejszego artykułu, nie stosuje się w przypadku osób o ograniczonej sprawności ruchowej, zgodnie z definicją zawartą w art. 2 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 1107/2006, oraz wszelkich osób im towarzyszących, kobiet w ciąży i małoletnich bez opieki, jak również osób wymagających szczególnej opieki medycznej, pod warunkiem że organizator został powiadomiony o ich szczególnych potrzebach co najmniej 48 godzin przed rozpoczęciem imprezy turystycznej. Organizator nie może powoływać się na nieuniknione i nadzwyczajne okoliczności w celu ograniczenia odpowiedzialności zgodnie z ust. 7 niniejszego artykułu, jeżeli dostawca danych usług transportowych nie może powoływać się na takie okoliczności na podstawie mających zastosowanie przepisów Unii.

Art. 14. Obniżka ceny i rekompensata za poniesione szkody

1. Państwa członkowskie zapewniają, by podróżny był uprawniony do odpowiedniej obniżki ceny za każdy okres, w trakcie którego występowała niezgodność, chyba że organizator udowodni, że odpowiedzialność za niezgodność można przypisać podróżnemu.
2. Podróżny jest uprawniony do otrzymania od organizatora rekompensaty za wszelkie szkody, których podróżny doznał w wyniku jakiegokolwiek niezgodności. Podróżny otrzymuje rekompensatę bez zbędnej zwłoki.
3. Podróżny nie jest uprawniony do rekompensaty za szkody, jeżeli organizator udowodni, że niezgodność:
 - a) może zostać przypisana podróżnemu;
 - b) może zostać przypisana osobie trzeciej, niezwiązanej z wykonywaniem usług turystycznych objętych umową o udział w imprezie turystycznej, a niezgodność ta była nieprzewidywalna lub nieunikniona; lub
 - c) została spowodowana nieuniknionymi i nadzwyczajnymi okolicznościami.
4. W zakresie, w jakim międzynarodowe konwencje wiążące Unię ograniczają zakres lub warunki, na jakich rekompensata jest wypłacana przez dostawcę świad-

czącego usługę turystyczną, która jest częścią imprezy turystycznej, takie same ograniczenia stosuje się do organizatora. W zakresie, w jakim międzynarodowe konwencje niewiążące Unii ograniczają rekompensatę, jaka ma zostać wypłacona przez usługodawcę, państwa członkowskie mogą odpowiednio ograniczyć rekompensatę, jaka ma zostać wypłacona przez organizatora. W innych przypadkach umowa o udział w imprezie turystycznej może ograniczyć rekompensatę, jaka ma zostać wypłacona przez organizatora, o ile ograniczenie to nie dotyczy szkody na osobie lub szkody spowodowanej umyślnie lub w wyniku niedbalstwa i wynosi nie mniej niż trzykrotność ceny całkowitej imprezy turystycznej.

5. Prawo do rekompensaty lub obniżki ceny na mocy niniejszej dyrektywy nie narusza praw podróżnych na mocy rozporządzenia (WE) nr 261/2004, rozporządzenia (WE) nr 1371/2007, rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 392/2009⁴², rozporządzenia (UE) nr 1177/2010 i rozporządzenia (UE) nr 181/2011 oraz na mocy konwencji międzynarodowych. Podróźni są uprawnieni do dochodzenia roszczeń na podstawie niniejszej dyrektywy oraz na podstawie tych rozporządzeń i konwencji międzynarodowych. Rekompensata lub obniżka ceny przyznane na mocy niniejszej dyrektywy oraz rekompensata lub obniżka ceny przyznane na mocy tych rozporządzeń i konwencji międzynarodowych są od siebie odliczane, aby uniknąć nadmiernej rekompensaty.
6. Okres przedawnienia roszczeń na podstawie niniejszego artykułu nie może być krótszy niż dwa lata.

Art. 15. *Możliwość kontaktu z organizatorem za pośrednictwem sprzedawcy detalicznego*

Bez uszczerbku dla art. 13 ust. 1 akapit drugi państwa członkowskie zapewniają, aby podróżny mógł kierować wiadomości, żądania lub skargi związane z realizacją imprezy turystycznej bezpośrednio do sprzedawcy detalicznego, za pośrednictwem którego została ona nabyta. Sprzedawca detaliczny bez zbędnej zwłoki przekazuje te wiadomości, żądania lub skargi organizatorowi.

Na potrzeby określenia, czy został dochowany termin lub czynność została dokonana przed upływem okresu przedawnienia, wiadomości, żądania lub skargi, o których mowa w akapicie pierwszym, doręczone sprzedawcy detalicznemu uznaje się za doręczone organizatorowi.

Art. 16. *Obowiązek udzielenia pomocy*

Państwa członkowskie zapewniają, by organizator bez zbędnej zwłoki udzielił podróżnemu odpowiedniej pomocy w trudnej sytuacji, w tym w okolicznościach określonych w art. 13 ust. 7, w szczególności poprzez:

⁴² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 392/2009 z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie odpowiedzialności przewoźników pasażerskich na morskich drogach wodnych z tytułu wypadków (Dz.U. L 131 z 28.5.2009, s. 24).

- a) udzielenie odpowiednich informacji dotyczących świadczeń zdrowotnych, władz lokalnych oraz pomocy konsularnej; oraz
- b) udzielenie podróżnemu pomocy w nawiązaniu komunikacji na odległość oraz w znalezieniu alternatywnych usług turystycznych.

Organizator powinien mieć możliwość pobrania uzasadnionej opłaty z tytułu udzielenia takiej pomocy, jeżeli trudna sytuacja powstała z winy umyślnej podróżnego lub w wyniku jego niedbalstwa. Opłata ta w żadnym przypadku nie może przekraczać rzeczywistych kosztów poniesionych przez organizatora.

Rozdział V

Ochrona na wypadek niewypłacalności

Art. 17. Skuteczność i zakres ochrony na wypadek niewypłacalności

1. Państwa członkowskie zapewniają, by organizatorzy prowadzący przedsiębiorstwo na ich terytorium posiadali zabezpieczenie na potrzeby zwrotu wszystkich wpłat dokonanych przez podróżnych lub w ich imieniu w zakresie, w jakim dane usługi nie zostały wykonane w wyniku niewypłacalności organizatora. Jeżeli umowa o udział w imprezie turystycznej obejmuje przewóz pasażerów, organizatorzy posiadają również zabezpieczenie na potrzeby powrotu podróżnych do kraju. Można zaoferować kontynuację imprezy turystycznej.
Organizatorzy nieprowadzący przedsiębiorstwa w jednym z państw członkowskich, którzy sprzedają lub oferują do sprzedaży imprezy turystyczne w jednym z państw członkowskich lub którzy w jakikolwiek sposób kierują taką działalność do jednego z państw członkowskich, są zobowiązani do posiadania zabezpieczenia zgodnie z prawem tego państwa członkowskiego.
2. Zabezpieczenie, o którym mowa w ust. 1, musi być skuteczne i obejmować zasadnie przewidywalne koszty. Obejmuje ono kwoty wpłat dokonanych przez podróżnych lub w ich imieniu z tytułu imprez turystycznych, z uwzględnieniem długości okresu pomiędzy wpłatami zaliczek i wpłatami ostatecznymi a zakończeniem imprez turystycznych, jak również szacowanego kosztu powrotu do kraju w przypadku niewypłacalności organizatora.
3. Ochrona organizatora na wypadek niewypłacalności obejmuje podróżnych bez względu na ich miejsce zamieszkania, miejsce rozpoczęcia podróży lub miejsce sprzedaży imprezy turystycznej oraz bez względu na państwo członkowskie, w którym znajduje się podmiot zapewniający ochronę na wypadek niewypłacalności.
4. Jeżeli realizacja imprezy turystycznej jest zagrożona na skutek niewypłacalności organizatora, zabezpieczenie jest dostępne bezpłatnie, aby zapewnić powrót

do kraju lub – o ile będzie to konieczne – opłacenie zakwaterowania przed powrotem do kraju.

5. W przypadku niewykonanych usług turystycznych na żądanie podróżnego dokonuje się zwrotów bez zbędnej zwłoki.

Art. 18. Wzajemne uznawanie ochrony na wypadek niewypłacalności i współpraca administracyjna

1. Państwa członkowskie uznają, że posiadane przez organizatora zabezpieczenie na wypadek niewypłacalności, zgodne z transponującymi art. 17 przepisami krajowymi państwa członkowskiego, w którym prowadzi on przedsiębiorstwo, spełnia wymogi ich przepisów krajowych transponujących art. 17.
2. Państwa członkowskie wyznaczają centralne punkty kontaktowe ułatwiające współpracę administracyjną i sprawowanie nadzoru nad organizatorami, którzy prowadzą działalność w różnych państwach członkowskich. Przekazują one dane kontaktowe tych punktów kontaktowych wszystkim pozostałym państwom członkowskim oraz Komisji.
3. Centralne punkty kontaktowe udostępniają sobie wzajemnie wszelkie niezbędne informacje na temat swoich krajowych wymogów dotyczących ochrony na wypadek niewypłacalności oraz podmiotu lub podmiotów zapewniających ochronę na wypadek niewypłacalności poszczególnym organizatorom prowadzącym przedsiębiorstwa na ich terytorium. Te punkty kontaktowe udzielają sobie wzajemnie dostępu do wszelkich dostępnych wykazów organizatorów, którzy spełniają wymogi danego państwa członkowskiego w zakresie ochrony na wypadek niewypłacalności. Każdy tego typu wykaz jest dostępny publicznie, w tym w internecie.
4. Jeżeli państwo członkowskie ma wątpliwości co do zabezpieczenia danego organizatora na wypadek niewypłacalności, zwraca się o wyjaśnienia do państwa członkowskiego prowadzenia przedsiębiorstwa przez tego organizatora. Państwa członkowskie odpowiadają na zapytania innych państw członkowskich tak szybko jak to możliwe, biorąc pod uwagę pilny charakter i złożoność kwestii. W każdym przypadku pierwszej odpowiedzi należy udzielić nie później niż w ciągu 15 dni roboczych od otrzymania zapytania.

Rozdział VI

Powiązane usługi turystyczne

Art. 19. Ochrona na wypadek niewypłacalności oraz wymogi informacyjne w przypadku powiązanych usług turystycznych

1. Państwa członkowskie zapewniają, by przedsiębiorcy ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych posiadali zabezpieczenie na potrzeby zwrotu

wszystkich wpłat otrzymanych od podróżnych w zakresie, w jakim usługa turystyczna będąca częścią powiązanych usług turystycznych nie jest wykonana w wyniku niewypłacalności przedsiębiorcy. Jeżeli tacy przedsiębiorcy są stroną odpowiedzialną za przewóz pasażerów, zabezpieczenie obejmuje również powrót podróżnych do kraju. Art. 17 ust. 1 akapit drugi, art. 17 ust. 2–5 oraz art. 18 stosuje się odpowiednio.

2. Zanim podróżny zwiąże się jakąkolwiek umową prowadzącą do powstania powiązanych usług turystycznych lub jakąkolwiek odpowiadającą ofertą, przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych, również w przypadku gdy przedsiębiorca ten nie prowadzi przedsiębiorstwa w państwie członkowskim, ale za pomocą dowolnych środków kieruje taką działalność do państwa członkowskiego, oświadcza w jasny, zrozumiały i widoczny sposób, że:
 - a) podróżnemu nie będą przysługiwały żadne prawa mające zastosowanie na mocy niniejszej dyrektywy wyłącznie do imprez turystycznych i że każdy usługodawca będzie ponosił wyłączną odpowiedzialność za należyte, zgodne z umową wykonanie swojej usługi; oraz
 - b) podróżny będzie objęty ochroną na wypadek niewypłacalności zgodnie z ust. 1.

Aby spełnić wymogi niniejszego ustępu, przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych udostępnia te informacje podróżnemu za pomocą właściwego standardowego formularza zamieszczonego w załączniku II lub – jeżeli dany rodzaj powiązanych usług turystycznych nie jest objęty żadnym formularzem zamieszczonym w tym załączniku – udostępnia informacje zawarte w niniejszym ustępie.

3. W przypadku gdy przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych nie spełnił wymogów określonych w ust. 1 i 2 niniejszego artykułu, do usług turystycznych objętych powiązanymi usługami turystycznymi zastosowanie mają prawa i obowiązki określone w art. 9 i 12 oraz w rozdziale IV.
4. Jeżeli powiązane usługi turystyczne są wynikiem zawarcia umowy pomiędzy podróżnym a przedsiębiorcą, który nie jest przedsiębiorcą ułatwiającym nabywanie powiązanych usług turystycznych, przedsiębiorca ten informuje przedsiębiorcę, który ułatwił nabycie powiązanych usług turystycznych, o zawarciu odpowiedniej umowy.

Rozdział VII
Przepisy ogólne

Art. 20. Szczególne obowiązki sprzedawcy detalicznego, jeżeli organizator prowadzi przedsiębiorstwo poza Europejskim Obszarem Gospodarczym
Bez uszczerbku dla art. 13 ust. 1 akapit drugi, jeżeli organizator prowadzi przedsiębiorstwo poza Europejskim Obszarem Gospodarczym, sprzedawca detaliczny prowadzący przedsiębiorstwo w państwie członkowskim podlega obowiązkom określonym dla organizatorów w rozdziałach IV i V, chyba że sprzedawca ten wykaże, że organizator spełnia warunki określone w tych rozdziałach.

Art. 21. Odpowiedzialność za błędy w rezerwacji
Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorca ponosił odpowiedzialność za wszelkie błędy spowodowane usterkami technicznymi systemu rezerwacji, które można mu przypisać, oraz, w przypadku gdy przedsiębiorca zgodził się zająć rezerwacją imprezy turystycznej lub usług turystycznych będących częścią powiązanych usług turystycznych, za błędy powstałe podczas procesu rezerwacji.
Przedsiębiorca nie ponosi odpowiedzialności za błędy w rezerwacji, które można przypisać podróżnemu lub które zostały popełnione w wyniku nieuniknionych i nadzwyczajnych okoliczności.

Art. 22. Prawo dochodzenia roszczeń
W przypadkach gdy organizator lub, zgodnie z art. 13 ust. 1 akapit drugi lub art. 20, sprzedawca detaliczny wypłaca rekompensatę, przyznaje obniżkę ceny lub spełnia inne obowiązki nałożone na niego na mocy niniejszej dyrektywy, państwa członkowskie zapewniają, by organizator lub sprzedawca detaliczny miał prawo dochodzenia roszczeń od każdej osoby trzeciej, która przyczyniła się do zdarzenia, skutkującego odszkodowaniem, obniżką ceny lub innymi obowiązkami.

Art. 23. Bezwzględnie wiążący charakter dyrektywy

1. Oświadczenie organizatora imprezy turystycznej lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych, zgodnie z którym działa on wyłącznie jako podmiot świadczący usługę turystyczną, jako pośrednik lub w jakimkolwiek innym charakterze, lub zgodnie z którym impreza turystyczna lub powiązane usługi turystyczne nie stanowią imprezy turystycznej lub powiązanych usług turystycznych, nie zwalnia tego organizatora lub przedsiębiorcy z obowiązków nałożonych na nich na mocy niniejszej dyrektywy.
2. Podróżni nie mogą zrzekać się praw przyznanych im na mocy środków krajowych transponujących niniejszą dyrektywę.

3. Wszelkie porozumienia umowne lub oświadczenia podróżnego, które bezpośrednio lub pośrednio prowadzą do zrzeczenia się lub ograniczenia praw przyznanych podróżnemu na podstawie niniejszej dyrektywy lub mają na celu obejście stosowania niniejszej dyrektywy, nie są wiążące dla podróżnego.

Art. 24. Egzekwowanie

Państwa członkowskie zapewniają odpowiednie i skuteczne środki zapewniające przestrzeganie niniejszej dyrektywy.

Art. 25. Kary

Państwa członkowskie ustanawiają przepisy dotyczące kar mających zastosowanie do naruszeń przepisów krajowych przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy i podejmują wszelkie środki niezbędne do zapewnienia ich wykonania. Kary te muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstrasżające.

(...)

25.

Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1194/2011/UE z dnia 16 listopada 2011 r. ustanawiająca działanie Unii Europejskiej na rzecz Znak Dziedzictwa Europejskiego

Źródło: Dz.U. UE L 303 z 22.11.2011, s. 1–9

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej⁴³, w szczególności jego art. 167 ust. 5 tiret pierwsze,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Komitetu Regionów⁴⁴,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą⁴⁵,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) ma na celu tworzenie coraz ściślejszego związku między narodami Europy i powierza Unii zadania w zakresie, między innymi, przyczyniania się do rozkwitu kultur państw członkowskich, w poszanowaniu ich różnorodności narodowej i regionalnej, równocześnie podkreślając znaczenie wspólnego dziedzictwa kulturowego. W tym względzie Unia – jeśli to niezbędne – wspiera i uzupełnia działania państw członkowskich na rzecz pogłębiania wiedzy na temat kultury i historii narodów europejskich i ich upowszechniania.
- (2) Lepsze zrozumienie oraz uznanie, szczególnie przez młodych ludzi, walorów ich wspólnego, a jednocześnie różnorodnego dziedzictwa pomaga wzmocnić poczucie przynależności do Unii i zintensyfikować dialog międzykulturowy. Ważne jest zatem promowanie szerszego dostępu do dziedzictwa kulturowego oraz wzmacnianie jego europejskiego wymiaru.

⁴³ Zob. s. 149 w tym tomie (przyp. red.).

⁴⁴ Dz.U. C 267 z 1.10.2010, s. 52.

⁴⁵ Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 16 grudnia 2010 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) oraz stanowisko Rady w pierwszym czytaniu z dnia 19 lipca 2011 r. Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 16 listopada 2011 r.

- (3) TFUE ustanawia także obywatelstwo Unii, które uzupełnia obywatelstwo krajowe odpowiednich państw członkowskich oraz stanowi istotny element ochrony i wzmacniania procesu integracji europejskiej. Aby obywatele w pełni popierali integrację europejską, należy położyć większy nacisk na wspólne wartości, historię i kulturę, będące kluczowymi elementami uczestnictwa w społeczeństwie zbudowanym w oparciu o wolność, demokrację i szacunek dla praw człowieka, różnorodność kulturową i językową, tolerancję i solidarność.
- (4) Dnia 28 kwietnia 2006 r. uruchomiono w Grenadzie (Hiszpania) międzyrządową inicjatywę na rzecz Znak Dziedzictwa Europejskiego (zwaną dalej „inicjatywą międzyrządową”).
- (5) Dnia 20 listopada 2008 r. Rada przyjęła konkluzje⁴⁶, których celem jest przekształcenie inicjatywy międzyrządowej w działanie Unii (zwane dalej „działaniem”) i w których zachęca Komisję do przedstawienia wniosku dotyczącego stworzenia przez Unię Znak Dziedzictwa Europejskiego (zwanego dalej „znakiem”) oraz do określenia uwarunkowań praktycznych odnośnie do realizacji tego projektu.
- (6) Konsultacja społeczna i ocena wpływu przeprowadzone przez Komisję potwierdziły, że inicjatywa międzyrządowa jest cenna, ale wykazały, że konieczne jest jej dalsze rozwijanie, aby wykorzystany został cały jej potencjał; wykazały one także, że zaangażowanie Unii może wnieść wyraźną wartość dodaną i pomóc jej w osiągnięciu ważnego jakościowo postępu.
- (7) Znak powinien korzystać z doświadczeń zdobytych przez inicjatywę międzyrządową.
- (8) Znak powinien dążyć do tworzenia wartości dodanej i do komplementarności z innymi inicjatywami, takimi jak Lista światowego dziedzictwa Unesco, Lista reprezentatywna niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości Unesco i „Europejskie szlaki kulturowe” Rady Europy. Wartość dodana znaku powinna opierać się na wkładzie wybranych obiektów w europejską historię i kulturę, w tym w budowanie Unii, na wyraźnym wymiarze edukacyjnym kierowanym do obywateli, w szczególności osób młodych, oraz na budowaniu sieci kontaktów między obiektami w celu wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk. Główny nacisk działania należy położyć nie na konserwację obiektów, która powinna być zagwarantowana przez istniejące systemy ochrony, ale na promowanie obiektów i dostęp do nich oraz na jakość udzielanych informacji i proponowanych działań.
- (9) Oprócz wzmacniania poczucia przynależności europejskich obywateli do Unii i ożywiania dialogu międzykulturowego działanie może przyczynić się także

⁴⁶ Dz.U. C 319 z 13.12.2008, s. 11.

do zwiększenia wartości dziedzictwa kulturowego i nadania mu odpowiedniej rangi, zwiększenia jego roli w rozwoju gospodarczym i zrównoważonym rozwoju regionów, w szczególności dzięki turystyce kulturalnej, do wspierania synergii między dziedzictwem kulturowym a współczesną twórczością i kreatywnością i ogólniej do promowania wartości demokratycznych i praw człowieka, które leżą u podstaw integracji europejskiej.

- (10) Cele te są w pełni zgodne z celami określonymi w komunikacie Komisji zatytułowanym „Europejska agenda kultury w dobie globalizacji świata”, do których należy promowanie różnorodności kulturowej i dialogu międzykulturowego oraz promowanie kultury jako katalizatora kreatywności.
- (11) Przy przyznawaniu znaku zasadnicze znaczenie ma stosowanie wspólnych, jasnych i przejrzystych kryteriów oraz procedur, w tym w trakcie dwóch pierwszych lat selekcji, gdy należy stosować przepisy przejściowe.
- (12) Procedura selekcji obiektów w ramach działania powinna przebiegać w dwóch etapach. Wstępna selekcja obiektów powinna się odbyć na szczeblu krajowym. W stosownych przypadkach państwa członkowskie mogłyby zapraszać do współdziałania władze lokalne i regionalne. Następnie powinna się odbyć selekcja na szczeblu Unii. Każdy obiekt, któremu przyznano znak, powinien być monitorowany, aby zagwarantować, że nadal spełnia on kryteria określone dla znaku.
- (13) W ramach pierwszej oceny działania należy przeanalizować poszerzenie geograficznego zakresu działania.
- (14) W przypadku wystąpienia niezaprzeczalnego związku tematycznego między kilkoma obiektami usytuowanymi w jednym państwie członkowskim działanie powinno umożliwić składanie wspólnego wniosku o przyznanie znaku. Takie wspólne wnioski powinny dotyczyć rozsądnej liczby uczestniczących obiektów i wykazywać europejską wartość dodaną w porównaniu z indywidualnymi wnioskami dotyczącymi tych samych obiektów.
- (15) Analogicznie, ze względu na międzynarodowy wymiar niektórych obiektów, działanie powinno umożliwić składanie wspólnego wniosku o przyznanie znaku zarówno w przypadku obiektów usytuowanych w różnych państwach członkowskich, ale które łączy jeden konkretny temat, jak również w przypadku obiektów usytuowanych na terytorium co najmniej dwóch państw członkowskich.
- (16) W celu zapewnienia jednolitych warunków wykonywania niniejszej decyzji i, w szczególności, przepisów dotyczących wyznaczenia obiektów, którym ma być przyznany znak, dotyczących odebrania znaku i sformalizowania procedury rezygnacji ze znaku, uprawnienia wykonawcze należy powierzyć Komisji.
- (17) Procedury administracyjne dotyczące znaku powinny być nieuciążliwe i elastyczne, zgodnie z zasadą pomocniczości.

(18) Ponieważ cele niniejszej decyzji nie mogą zostać w wystarczającym stopniu osiągnięte przez państwa członkowskie z uwagi w szczególności na potrzebę nowych wspólnych, jasnych i przejrzystych kryteriów i procedur związanych ze znakiem, a także na potrzebę lepszej koordynacji między państwami członkowskimi, natomiast możliwe jest lepsze ich osiągnięcie na poziomie Unii, Unia może podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej. Zgodnie z zasadą proporcjonalności, określoną w tym artykule, niniejsza decyzja nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DECYZJĘ:

Art. 1. Ustanowienie

Niniejszym ustanawia się działanie („działanie”) Unii Europejskiej o nazwie „Znak Dziedzictwa Europejskiego” („znak”).

Art. 2. Definicje

Do celów niniejszej decyzji stosuje się następujące definicje:

- 1) „obiekty” oznaczają zabytki, miejsca naturalne, obiekty podwodne, archeologiczne, przemysłowe lub miejskie, krajobrazy kulturowe, miejsca pamięci, dobra i obiekty kultury i dziedzictwo niematerialne związane z danym miejscem, w tym dziedzictwo współczesne;
- 2) „obiekt międzynarodowy” oznacza:
 - a) kilka obiektów usytuowanych w różnych państwach członkowskich, które łączy jeden konkretny temat, co pozwala na złożenie wspólnego wniosku; lub
 - b) jeden obiekt usytuowany na terytorium co najmniej dwóch państw członkowskich;
- 3) „krajowy obiekt tematyczny” oznacza kilka obiektów usytuowanych w tym samym państwie członkowskim, które łączy jeden konkretny temat, co pozwala na złożenie wspólnego wniosku.

Art. 3. Cele

1. Niniejsze działanie przyczynia się do osiągnięcia następujących celów ogólnych:
 - a) wzmocnienie u obywateli europejskich, w szczególności u młodych ludzi, poczucia przynależności do Unii, opartego na wspólnych wartościach oraz elementach europejskiej historii i dziedzictwa kulturowego, a także na uznaniu walorów różnorodności krajowej i regionalnej;
 - b) pogłębienie dialogu międzykulturowego.

2. Dla osiągnięcia celów określonych w ust. 1 działanie służy osiągnięciu następujących celów pośrednich:
 - a) podkreślenie symbolicznej wartości obiektów, które odegrały znaczącą rolę w historii i kulturze Europy lub budowaniu Unii, i nadanie im odpowiedniej rangi;
 - b) poprawa rozumienia przez obywateli europejskich historii Europy i procesu budowania Unii, a także ich wspólnego, a jednocześnie różnorodnego dziedzictwa kulturowego, szczególnie w powiązaniu z wartościami demokratycznymi i prawami człowieka, które leżą u podstaw integracji europejskiej.
3. Obiekty same w sobie mają służyć osiągnięciu następujących celów szczegółowych:
 - a) podkreślanie ich znaczenia dla Europy;
 - b) podnoszenie świadomości wspólnego dziedzictwa kulturowego wśród obywateli europejskich, w szczególności wśród młodych ludzi;
 - c) ułatwianie wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk w całej Unii;
 - d) zwiększanie lub poprawa dostępu dla wszystkich, w szczególności młodych ludzi;
 - e) pogłębianie dialogu międzykulturowego, szczególnie wśród młodych ludzi, poprzez kształcenie w dziedzinie sztuki, kultury i historii;
 - f) wspieranie synergii między dziedzictwem kulturowym z jednej strony a współczesną twórczością i kreatywnością z drugiej strony;
 - g) przyczynianie się do atrakcyjności oraz gospodarczego i zrównoważonego rozwoju regionów, w szczególności przez turystykę kulturalną.

Art. 4. Uczestnictwo w działaniu

W działaniu mogą uczestniczyć, na zasadzie dobrowolności, państwa członkowskie.

Art. 5. Wartość dodana i komplementarność działania względem innych inicjatyw

Komisja i państwa członkowskie zapewniają wartość dodaną działania i jego komplementarność względem innych inicjatyw dotyczących dziedzictwa kulturowego, takich jak Lista światowego dziedzictwa UNESCO, Lista reprezentatywna niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości UNESCO i „Europejskie szlaki kulturowe” Rady Europy.

Art. 6. Kwalifikowalność do przyznania znaku

Obiekty w rozumieniu art. 2 kwalifikują się do przyznania znaku.

Art. 7. Kryteria

1. Znak przyznawany jest zgodnie z następującymi kryteriami (zwanymi dalej „kryteriami wyboru”):

- a) Obiekty kandydujące do znaku muszą mieć wartość europejskiego symbolu i odegrać znaczącą rolę w historii i kulturze Europy lub budowaniu Unii. Muszą one zatem spełniać co najmniej jedno z następujących kryteriów:
- (i) ich ponadgraniczny lub ogólnoeuropejski charakter: sposób, w jaki przeszłe oraz obecne oddziaływanie i atrakcyjność kandydującego obiektu wykraczają poza granice danego państwa członkowskiego;
 - (ii) ich miejsce i rola w historii Europy i integracji europejskiej oraz ich powiązania z kluczowymi dla Europy wydarzeniami, osobistościami lub ruchami;
 - (iii) ich miejsce i rola w rozwijaniu oraz propagowaniu wspólnych wartości, które leżą u podstaw integracji europejskiej.
- b) Obiekty kandydujące do znaku muszą przedłożyć projekt, którego realizacja ma się rozpocząć najpóźniej do końca roku wyznaczenia obiektu a który obejmuje wszystkie poniższe elementy:
- (i) popularyzowanie wiedzy na temat europejskiego wymiaru obiektu, w szczególności poprzez odpowiednią działalność informacyjną, oznakowanie obiektu i szkolenie personelu;
 - (ii) organizowanie działań edukacyjnych, adresowanych w szczególności do młodych ludzi, które pozwalają na pogłębienie zrozumienia wspólnej historii Europy oraz jej wspólnego, a zarazem różnorodnego dziedzictwa i które wzmacniają poczucie przynależności do wspólnej przestrzeni;
 - (iii) propagowanie wielojęzyczności i ułatwianie dostępu do obiektu dzięki wykorzystaniu kilku języków Unii;
 - (iv) udział w działaniach sieci obiektów opatrzonych znakiem w celu wymiany doświadczeń i inicjowania wspólnych przedsięwzięć;
 - (v) nadanie odpowiedniej rangi i zwiększanie atrakcyjności danego obiektu, w skali europejskiej, między innymi poprzez wykorzystywanie możliwości oferowanych przez nowoczesne technologie oraz narzędzia cyfrowe i interaktywne oraz poprzez synergie z innymi inicjatywami europejskimi.
- W przypadku gdy pozwala na to specyfika obiektu, zachęca się do organizowania działań artystycznych i kulturalnych, które zwiększają mobilność europejskich profesjonalistów z dziedziny kultury, artystów i kolekcji, pobudzają dialog międzykulturowy i ułatwiają tworzenie związków między dziedzictwem a współczesną twórczością i kreatywnością.
- c) Obiekty kandydujące do znaku muszą przedłożyć plan prac obejmujący wszystkie następujące elementy:
- (i) zagwarantowanie prawidłowego zarządzania obiektem, w tym zdefiniowanie celów i wskaźników;
 - (ii) zagwarantowanie zachowania obiektu oraz przekazania go następnym pokoleniom zgodnie z odpowiednimi regułami ochrony;

- (iii) zagwarantowanie jakości obsługi zwiedzających, w tym przedstawienie historii obiektu, informacje dla zwiedzających, oznakowanie itp.;
 - (iv) zagwarantowanie dostępu do obiektu jak najszerszym kręgom społeczeństwa, między innymi dzięki odpowiedniemu dostosowaniu obiektów lub szkoleniom personelu;
 - (v) poświęcenie szczególnej uwagi ludziom młodym, w szczególności poprzez zapewnienie im korzystniejszych warunków dostępu do obiektu;
 - (vi) propagowanie obiektu jako trwałego celu turystycznego;
 - (vii) rozwijanie spójnej i kompleksowej strategii komunikacyjnej podkreślającej europejski wymiar obiektu;
 - (viii) zagwarantowanie zarządzania obiektem w sposób jak najbardziej przyjazny środowisku.
2. W odniesieniu do kryteriów wyboru wymienionych w ust. 1 lit. b) i c) każdy obiekt jest odpowiednio oceniany z uwzględnieniem jego cech charakterystycznych.

Art. 8. Panel europejski

1. Europejski panel niezależnych ekspertów (zwany dalej „panelem europejskim”) zostaje utworzony w celu przeprowadzania procedur selekcji i monitorowania na szczeblu Unii. Zapewnia on właściwe stosowanie kryteriów wyboru przez obiekty w państwach członkowskich.
2. Panel europejski składa się z 13 członków, z których czterech mianuje Parlament Europejski, czterech – Rada, czterech – Komisja, a jednego Komitet Regionów, zgodnie z ich odpowiednimi procedurami. Panel europejski wyznacza swojego przewodniczącego.
3. Członkowie panelu europejskiego to niezależni eksperci posiadający znaczące doświadczenie i wiedzę fachową z dziedzin odnoszących się do celów działania. Każda instytucja i każdy organ starają się zapewnić, aby kompetencje mianowanych przez nie ekspertów możliwie jak najbardziej się uzupełniały i aby eksperci reprezentowali szerokie spektrum geograficzne.
4. Członkowie panelu europejskiego mianowani są na okres trzech lat. W drodze odstępstwa, w 2012 roku czterech ekspertów jest mianowanych przez Parlament Europejski na okres dwóch lat, czterech przez Radę na okres trzech lat, czterech przez Komisję na okres jednego roku i jeden przez Komitet Regionów na okres trzech lat.
5. Członkowie panelu europejskiego zgłaszają wszelki faktyczny lub potencjalny konflikt interesów dotyczący konkretnego obiektu. W przypadku dokonania takiego zgłoszenia przez członka lub gdy taki konflikt interesów zostanie ujawniony, dany członek nie uczestniczy w ocenie tego obiektu ani żadnego innego obiektu z danego państwa członkowskiego (danych państw członkowskich).

6. Wszystkie sprawozdania, zalecenia i powiadomienia panelu europejskiego podawane są do wiadomości publicznej przez Komisję.

Art. 9. Formularz wniosku

Aby stosować możliwie sprawne i nieuciążliwe procedury Komisja opracuje, w oparciu o kryteria wyboru, wspólny formularz wniosku (zwany dalej „formularzem wniosku”), z którego będą korzystały wszystkie obiekty kandydujące.

Art. 10. Wstępna selekcja na szczeblu krajowym

1. Za wstępną selekcję obiektów ubiegających się o przyznanie znaku odpowiadają państwa członkowskie.
2. Każde państwo członkowskie może wstępnie wybrać do dwóch obiektów co dwa lata.
3. Wstępnej selekcji dokonuje się w oparciu o kryteria wyboru i na podstawie formularza wniosku.
4. Każde uczestniczące państwo członkowskie ustanawia własne procedury i własny harmonogram wstępnej selekcji obiektów zgodnie z zasadą pomocniczości, dążąc do tego, by procedury administracyjne były możliwie nieuciążliwe i elastyczne. Uczestniczące państwo członkowskie przekazuje następnie Komisji formularze wniosków dotyczące wstępnie wybranych obiektów do dnia 1 marca roku, w którym odbywa się procedura selekcji, zgodnie z harmonogramem przedstawionym w załączniku.
5. Komisja publikuje pełną listę wstępnie wybranych obiektów i informuje o tym Parlament Europejski, Radę i Komitet Regionów niezwłocznie po sfinalizowaniu etapu wstępnej selekcji, tak by Parlament Europejski, Rada, Komitet Regionów, państwa członkowskie lub jakakolwiek inna osoba lub podmiot mogły przedstawić Komisji wszelkie uwagi, które mogłyby mieć wpływ na selekcję tych obiektów.

Art. 11. Selekcja na szczeblu Unii

1. Za ostateczny wybór obiektów, którym przyznany zostanie znak, odpowiada Komisja, a wyboru dokonuje panel europejski.
2. Panel europejski ocenia wnioski dotyczące wstępnie wybranych obiektów i wybiera maksymalnie jeden obiekt w każdym państwie członkowskim. W razie potrzeby wymagane mogą być dalsze informacje i może być zorganizowana wizyta na terenie obiektu.
3. Selekcji dokonuje się w oparciu o kryteria wyboru i na podstawie formularza wniosku. Panel europejski należy uwzględnić także uwagi, o których mowa w art. 10 ust. 5.
4. Panel europejski przygotowuje sprawozdanie dotyczące wstępnie wybranych obiektów i przekazuje je Komisji najpóźniej do końca roku, w którym odbywa

się procedura selekcji. Sprawozdanie to zawiera zalecenie przyznania znaku oraz towarzyszące mu wyjaśnienie konkluzji dotyczących obiektów wybranych i tych, które nie zostały wybrane. Komisja niezwłocznie przekazuje to sprawozdanie do wiadomości Parlamentu Europejskiego, Rady i Komitetu Regionów.

5. Obiekty kandydujące, które nie zostały wybrane, mogą w kolejnych latach być zgłaszane do wstępnej selekcji na szczeblu krajowym.

Art. 12. Obiekty międzynarodowe

1. Aby obiekt międzynarodowy kwalifikował się do przyznania znaku, musi spełniać wszystkie następujące warunki:
 - a) każdy uczestniczący obiekt musi całkowicie spełniać kryteria wyboru;
 - b) należy wyznaczyć jeden z uczestniczących obiektów na koordynatora, który będzie jedynym punktem kontaktowym dla Komisji;
 - c) należy złożyć wniosek pod wspólną nazwą;
 - d) w odpowiednich przypadkach należy wykazać wyraźny związek tematyczny.
2. Wnioski dotyczące obiektów międzynarodowych składane są zgodnie z tą samą procedurą co wnioski dotyczące innych obiektów. W następstwie konsultacji między uczestniczącymi obiektami, z udziałem właściwych organów krajowych, w odniesieniu do każdego z uczestniczących obiektów wypełnia się formularz wniosku i przesyła go koordynatorowi. Wstępnej selekcji obiektów międzynarodowych dokonuje państwo członkowskie, w którym usytuowany jest koordynator – z uwzględnieniem określonych w art. 10 ust. 2 liczbowych limitów obiektów – i obiekty te zgłaszane są w imieniu wszystkich zainteresowanych państw członkowskich po wyrażeniu przez nie zgody.
3. W przypadku wyboru obiektu międzynarodowego znak zostaje przyznany temu obiektowi jako całości i pod wspólną nazwą.
4. Jeżeli obiekt międzynarodowy spełnia wszystkie kryteria wyboru, jest on traktowany priorytetowo podczas dokonywania selekcji.

Art. 13. Krajowe obiekty tematyczne

1. Aby krajowy obiekt tematyczny kwalifikował się do przyznania znaku, musi spełniać wszystkie następujące warunki:
 - a) należy wykazać europejską wartość dodaną wspólnego wniosku w porównaniu z wnioskami indywidualnymi;
 - b) należy wykazać wyraźny związek tematyczny;
 - c) każdy uczestniczący obiekt musi całkowicie spełniać kryteria wyboru;
 - d) należy wyznaczyć jeden z uczestniczących obiektów na koordynatora, który będzie jedynym punktem kontaktowym dla Komisji;
 - e) należy złożyć wniosek pod wspólną nazwą.

2. Wnioski dotyczące krajowych obiektów tematycznych składane są zgodnie z tą samą procedurą co wnioski dotyczące innych obiektów. W odniesieniu do każdego z uczestniczących obiektów wypełnia się formularz wniosku i przesyła go koordynatorowi. Wstępnej selekcji krajowych obiektów tematycznych dokonuje zainteresowane państwo członkowskie z uwzględnieniem określonych w art. 10 ust. 2 liczbowych limitów obiektów.
3. W przypadku wyboru krajowego obiektu tematycznego znak zostaje przyznany temu obiektowi jako całości i pod wspólną nazwą.

Art. 14. Wyznaczenie

1. Należycie uwzględniając zalecenie panelu europejskiego, Komisja wyznacza obiekty, którym ma zostać przyznany znak. Komisja informuje o ich wyznaczeniu Parlament Europejski, Radę i Komitet Regionów.
2. Znak przyznawany jest na stałe, o ile spełnione są warunki określone w art. 15, a działanie jest kontynuowane, oraz bez uszczerbku dla przepisów art. 16.

Art. 15. Monitorowanie

1. Każdy obiekt, któremu przyznano znak, jest regularnie monitorowany, aby zagwarantować, że nadal spełnia on kryteria wyboru i realizuje zobowiązania podjęte w projekcie i planie prac przedstawionych w dotyczącym go wniosku.
2. Za monitorowanie wszystkich obiektów usytuowanych na terytorium danego państwa członkowskiego odpowiada to państwo członkowskie. Za monitorowanie obiektu międzynarodowego odpowiada państwo członkowskie, w którym usytuowany jest koordynator.
3. Państwa członkowskie gromadzą wszystkie niezbędne informacje i co cztery lata przygotowują sprawozdanie, zgodnie z harmonogramem zamieszczonym w załączniku. Państwa członkowskie przesyłają sprawozdanie Komisji do dnia 1 marca roku, w którym odbywa się monitorowanie. Komisja przedkłada sprawozdanie panelowi europejskiemu do analizy.
4. Przed końcem roku, w którym odbywa się monitorowanie, panel europejski przygotowuje sprawozdanie o stanie obiektów opatrzonych znakiem, w razie potrzeby włączając do sprawozdania zalecenia, które powinny być uwzględnione w kolejnym okresie monitorowania.
5. Komisja ustanawia – we współpracy z panelem europejskim – wspólne wskaźniki dla państw członkowskich w celu zapewnienia spójnego podejścia do procedury monitorowania.

Art. 16. Odebranie znaku lub rezygnacja z niego

1. W przypadku ustalenia przez panel europejski, że obiekt nie spełnia już kryteriów wyboru lub nie realizuje już zobowiązań podjętych w projekcie i planie prac

przedstawionych w dotyczącym go wniosku, panel europejski rozpoczyna – za pośrednictwem Komisji – dialog z danym państwem członkowskim, mając na celu ułatwienie dokonania niezbędnych dostosowań obiektu.

2. Jeżeli po upływie 18 miesięcy od rozpoczęcia dialogu nie dokonano niezbędnych dostosowań obiektu, panel europejski powiadamia o tym fakcie Komisję. Powiadomieniu towarzyszy uzasadnienie oraz zawiera ono zalecenia praktyczne dotyczące sposobu poprawienia sytuacji.
3. Jeżeli po upływie 18 miesięcy od powiadomienia, o którym mowa w ust. 2, zalecenia praktyczne nie zostały wprowadzone w życie, panel europejski zaleca Komisji odebranie znaku danemu obiektowi.
4. Jeżeli panel europejski ustali, że obiekt uczestniczący w obiekcie międzynarodowym lub w krajowym obiekcie tematycznym nie spełnia już kryteriów wyboru lub nie realizuje już zobowiązań podjętych w projekcie i planie prac przedstawionych w dotyczącym go wniosku, zastosowanie ma procedura określona w ust. 1, 2 i 3. Odebranie znaku, na podstawie niniejszego ustępu, dotyczy całego obiektu międzynarodowego lub całego krajowego obiektu tematycznego. Jednak w przypadkach, w których nie zagrozi to spójności obiektu międzynarodowego lub krajowego obiektu tematycznego, panel europejski może zalecić odebranie znaku wyłącznie danemu obiektowi uczestniczącemu.
5. Należyte uwzględniając zalecenie, o którym mowa w ust. 3, Komisja podejmuje decyzję o odebraniu znaku. Komisja informuje o odebraniu znaku Parlament Europejski, Radę i Komitet Regionów.
6. Obiekty mogą w dowolnym momencie zrezygnować ze znaku; w takich przypadkach powiadamiają o rezygnacji dane państwa członkowskie, które z kolei informują o niej Komisję. Komisja dokonuje odpowiednich formalności dotyczących rezygnacji i informuje o tym Parlament Europejski, Radę i Komitet Regionów.

Art. 17. Ustalenia praktyczne

1. Komisja wprowadza w życie działanie. Komisja w szczególności:
 - a) gwarantuje ogólną spójność i jakość działania;
 - b) zapewnia koordynację między państwami członkowskimi i panelem europejskim;
 - c) w świetle celów i kryteriów wyboru i w ścisłej współpracy z panelem europejskim sporządza wytyczne w celu ułatwienia procedur selekcji i monitorowania;
 - d) zapewnia wsparcie panelowi europejskiemu.
2. Komisja jest odpowiedzialna za przekazywanie informacji dotyczących znaku oraz jego eksponowanie na poziomie Unii, w szczególności poprzez stworzenie

i prowadzenie poświęconej mu strony internetowej. Komisja zapewnia również stworzenie logo dla działania.

3. Komisja wspiera tworzenie sieci kontaktów między obiektami, którym przyznano znak.
4. Działania wymienione w ust. 2 i 3 niniejszego artykułu, a także koszty panelu europejskiego finansowane są z puli środków finansowych, o której mowa w art. 20.

Art. 18. Ocena

1. Komisja zapewnia niezależną, zewnętrzną ocenę działania. Oceny tej dokonuje się co sześć lat, zgodnie z harmonogramem zamieszczonym w załączniku, i dotyczy ona wszystkich elementów, w tym skuteczności procedur związanych z prowadzeniem działania, liczby obiektów, skutków działania, poszerzania jego zakresu geograficznego, sposobów jego udoskonalenia oraz tego, czy działanie powinno być kontynuowane.
 2. W terminie sześciu miesięcy od zakończenia oceny przewidzianej w ust. 1 Komisja przekazuje Parlamentowi Europejskiemu, Radzie i Komitetowi Regionów sprawozdanie dotyczące tej oceny, załączając w stosownych przypadkach odpowiednie wnioski.
- (...)

26.

Opinia Europejskiego Komitetu Regionów: W kierunku bardziej zrównoważonej turystyki dla miast i regionów UE

Bruksela, 10 grudnia 2020 r.

Źródło: Dz.U. UE C 37 z 2.2.2021, s. 8–15

Uwagi wstępne

1. Podkreśla, że **turystyka jest sektorem strategicznym**, narzędziem integracji i kluczowym motorem odbudowy społeczno-gospodarczej. Odpowiada za ponad 10% produktu krajowego brutto UE i tworzy miejsca pracy dla 26 mln osób, składając się na 6% całkowitego eksportu UE.
2. Podkreśla znaczenie **transportu i mobilności jako kluczowych elementów spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej** UE oraz potrzebę przyjęcia inteligentnych i zrównoważonych rozwiązań w zakresie mobilności, zwłaszcza w regionach, w których rozwój gospodarczy jest bardziej zagrożony ze względu na zbyt dużą zależność od transportu lotniczego i morskiego.
3. Zwraca uwagę, że duże zróżnicowanie podróżujących pod względem społecznym, kulturowym, wiekowym i dochodowym stwarza szerokie możliwości działalności dla wielu przedsiębiorców, począwszy od międzynarodowych korporacji, a skończywszy na mikroprzedsiębiorstwach. Ekosystem turystyczny obejmuje takie sektory jak zakwaterowanie, transport, gastronomia, kultura, sport i rekreacja, jak również usługi organizacji wycieczek. Łącznie to ok. 2,4 mln przedsiębiorstw, z czego ponad 90% to MŚP.
4. Popiera zalecenia i wytyczne Światowej Organizacji Turystyki (WTO tourism), jak również wizję zrównoważonej odbudowy turystyki One Planet oraz wizję Agendy ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 przedstawioną w celach zrównoważonego rozwoju w dziedzinie turystyki i transportu.
5. Zgadza się z definicją **zrównoważonej turystyki** sformułowaną przez Światową Organizację Turystyki: „Turystyka, która bierze w pełni pod uwagę obecne oraz przyszłe skutki gospodarcze, społeczne i środowiskowe w celu zaspokojenia potrzeb zwiedzających, przemysłu, środowiska i społeczności goszczących”.
6. Podkreśla, że **kryzys wywołany przez SARS-CoV-2** zmienił sytuację w sposób dramatyczny, przynosząc ogromne ofiary w ludziach oraz katastrofalne skutki gospodarcze, które wpływają dotkliwie na Europę. Powoduje to osobiste straty,

znaczne trudności finansowe i upadek wielu przedsiębiorstw, **zwłaszcza w sektorze turystyki i transportu.**

7. Uznaje, że trudności te pogłębiają się w przypadku najbardziej oddalonych regionów UE, które są w dużym stopniu zależne od sektora turystyki i których perspektywy ożywienia gospodarczego są poważnie zagrożone przez ich niemal wyłączną zależność od transportu lotniczego i brak możliwości korzystania z innych środków transportu.
8. Zaznacza potrzebę promowania zrównoważonych usług turystycznych, które uwzględniają bogate europejskie dziedzictwo historyczne i kulturowe, jak również unikatowe dziedzictwo przyrodnicze.
9. Przypomina o przekrojowym charakterze ruchu turystycznego, co pokazuje obecny kryzys, zważywszy, że spadek działalności turystycznej nie tylko dotyka takie sektory jak branża hotelarska i restauracyjna lub transport, lecz także wiele obszarów gospodarki o wysokiej wartości.
10. Zwraca uwagę, że Europa musi zachować proaktywną i przywódczą postawę w obecnym i kolejnym możliwym kryzysie, i podejmować w odpowiednim czasie działania niezbędne do **zapobieżenia załamaniu się** sektora turystyki.
11. Dostrzega, że obecny kryzys zdrowotny spowodowany przez pandemię COVID-19 uwidocznił szczególnie trudną sytuację turystyki na obszarach wyspiarskich, które dysponują ograniczonymi zasobami.
12. Przypomina państwom członkowskim i instytucjom UE, jak ważne jest **przeznaczenie wystarczających środków finansowych** na ratowanie tego sektora i opracowanie **długoterminowej europejskiej polityki** na rzecz zrównoważonej turystyki wysokiej jakości w oparciu o poszanowanie środowiska naturalnego i przeciwdziałanie zmianie klimatu.
13. Utrzymuje, że należy przejść do działania i dążyć do poprawienia obecnych modeli turystyki i transportu, zapewniając ich pełną zrównoważoność pod względem społecznym, gospodarczym i środowiskowym, a także postrzegając **kryzys jako bodziec do refleksji, która położy grunt pod odporność i przyszłą zrównoważoność** sektorów turystyki i transportu.

Wpływ pandemii COVID-19 na sektor turystyki i transportu w Europie oraz krótko- i średnioterminowej reakcji w formie odbudowy i zwiększania odporności UE: pakiet dla branży turystycznej i transportowej

14. Podkreśla, że zgodnie z szacunkami Światowej Organizacji Turystyki straty spowodowane przez pandemię w światowym sektorze turystyki w pierwszych pięciu miesiącach 2020 r. były już ponad trzy razy wyższe od strat odnotowanych podczas międzynarodowego kryzysu finansowego w 2009 r.⁴⁷

⁴⁷ <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/wtobarometereng.2020.18.1.4>.

15. Wzywa do lepszej koordynacji **między państwami członkowskimi** przy wprowadzaniu zakazów i ograniczeń w przemieszczaniu się, by ułatwić ożywienie tego sektora, zmniejszyć dezorientację turystów i zachęcić do podróżowania. Z zadowoleniem przyjmuje wysiłki podjęte przez Komisję Europejską i Europejskie Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób, by dostarczać obiektywnych i dokładnych informacji na temat rozwoju pandemii.
16. Podkreśla znaczenie, jakie dla ożywienia turystyki ma przyjęcie wspólnej strategii na rzecz mobilności osób w UE, która zwiększy zaufanie do podróżowania, w szczególności poprzez testowanie na koronawirusa w państwie wyjazdu, tj. przed rozpoczęciem podróży, co zwiększy bezpieczeństwo podróży i umożliwi zrezygnowanie z kwarantanny.
17. Ocenia pozytywnie **szybką reakcję UE mającą na celu uratowanie turystyki i transportu**, w szczególności komunikat Komisji Europejskiej „Turystyka i transport w roku 2020 i w dalszej przyszłości” oraz towarzyszące mu zalecenia i wytyczne – pakiet dla branży turystycznej i transportowej – które pomogły państwom członkowskim przywrócić bezpieczeństwo i swobodę przemieszczania się bez ograniczeń oraz ponownie otworzyć granice wewnętrzne, pokonując kryzys związany z płynnością i odbudowując zaufanie konsumentów.
18. Odnosi się również pozytywnie do **tymczasowych ram środków pomocy państwa**⁴⁸, które umożliwiły państwom członkowskim zwiększenie wsparcia dla przedsiębiorstw, a także do nowego **europejskiego instrumentu tymczasowego wsparcia w celu zmniejszenia ryzyka bezrobocia w związku z sytuacją nadzwyczajną**⁴⁹ (SURE), który wspiera dochody gospodarstw domowych oraz zachowanie zdolności produkcyjnej i kapitału ludzkiego przedsiębiorstw i gospodarki, do inicjatywy REACT-UE⁵⁰, która umożliwi instytucjom zarządzającym zmianę przydziału środków w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych w celu zaradzenia najpilniejszym skutkom kryzysu, a także do **Europejskiego Funduszu Dostosowania do Globalizacji** przynoszącego korzyści pracownikom sektora turystyki zwolnionym w wyniku kryzysu. Ponadto popiera takie projekty jak „Re-open EU”⁵¹ – platformę internetową zawierającą aktualne dane na temat ograniczeń w podróżowaniu po Europie, zdrowia publicznego i środków bezpieczeństwa.
19. Docenia wysiłki Komisji Europejskiej mające na celu ułatwienie płynności **zwiększonej pomocy państwa** w celu ratowania europejskich przedsiębiorstw oraz proponuje utrzymanie w mocy niektórych przepisów (w tym zmienionej zasady

⁴⁸ https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/sa_covid19_temporary-framework.pdf.

⁴⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A52020PC0139>.

⁵⁰ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/factsheet/2020_mff_reacteu_en.pdf.

⁵¹ <https://reopen.europa.eu/pl>.

de minimis) dopóty, dopóki jest to konieczne w regionach szczególnie dotkniętych kryzysem.

20. Wzywa wszystkie państwa członkowskie do **stosowania wszystkich rodzajów pomocy** dozwolonych tymczasowo na podstawie zasad ramowych w celu zaspokojenia pilnych potrzeb w zakresie płynności oraz natychmiastowych potrzeb w zakresie aktywów obrotowych i inwestycji, a także do ratowania **przedsiębiorstw**, które zostały poważnie dotknięte przez pandemię COVID-19⁵², aby umożliwić im w ten sposób restrukturyzację i rozwój działalności.
21. Z zadowoleniem przyjmuje środki uzgodnione przez państwa członkowskie UE, które – zdaniem przewodniczącego Komitetu Regionów – stanowią „przykład solidarności”, i stwierdza, że niezbędne jest, by budżet UE i **plan odbudowy** zostały szybko udostępnione miastom i przedsiębiorstwom we wszystkich europejskich miastach, regionach i wioskach europejskich w celu pokonania tego bezprecedensowego kryzysu.
22. Apeluje o dążenie do porozumienia w celu wypracowania rzeczywistego partnerstwa między wszystkimi poziomami **sprawowania rządów**, w sposób promujący wspólną odpowiedzialność i zapobiegający nadmiernej centralizacji.
23. Wzywa Komisję Europejską, by we współpracy z państwami członkowskimi przyjęła zestaw wytycznych oraz specjalne listy kontrolne dla UE zaadresowane do władz lokalnych i regionalnych, służące jako **instrukcje w pierwszych dniach klęsk żywiołowych**, nawet przed przedsięwzięciem środków krajowych i unijnych. Odnotowuje, że wytyczne zawarte w pakiecie dla branży turystycznej i transportowej stanowią już doskonały punkt odniesienia.
24. Stwierdza, że środki zawarte w **pakiecie dla branży turystycznej i transportowej** to ważny pierwszy krok mający na celu poprawę zdolności reagowania lokalnych ośrodków turystycznych na nowe fale pandemii i inne potencjalne katastrofy, które mogą wystawić zdolności sektora do odbudowy na ciężką próbę.
25. Uważa, że ze względu na pandemię pilnie potrzebne są nowe strategie, które będą wspierać sektor hotelarstwa i gastronomii oraz rozwój działalności turystycznej na szczeblu lokalnym, takiej jak turystyka wiejska, gastronomia lokalna czy lokalne tradycje. Tendencje zmieniły się w skali globalnej, a mniejsze lokalizacje turystyczne, odizolowane miejsca docelowe, w których rodziny i mniejsze grupy mogą bezpiecznie podróżować, stały się bardziej atrakcyjne. Aby turystyka mogła przetrwać w ciągu najbliższych 2–3 lat, musimy kierować turystów do naszych własnych ośrodków turystycznych.
26. Podkreśla, że **koszty wynikające ze środków ostrożności związanych z pandemią COVID-19 w transporcie publicznym** mogą zostać włączone do zamówień

⁵² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?qid=1587137448000&uri=CELEX:52020DC0112>.

publicznych na usługi, co pozwoli uniknąć przeniesienia na organy odpowiedzialne za transport, często władze lokalne i regionalne, wysokich dodatkowych kosztów finansowych.

27. Wyraża poparcie dla **stopniowego wdrażania długoterminowego zwolnienia z obowiązku posiadania wizy** w celu zwiększenia liczby odwiedzających z państw trzecich i zachęcenia turystów do powrotu do Europy.
28. Oczekuje, że w przyszłości wszelkie decyzje władz krajowych w sprawie zakazów podróżowania i tymczasowego zamykania granic będą przekazywane z wyprzedzeniem władzom europejskim, a także regionom przygranicznym w celu poprawy koordynacji i zapewnienia dostępu do informacji w odpowiednim czasie.
29. Zdecydowanie popiera plan odbudowy dla Europy mający na celu pomoc w naprawie szkód gospodarczych i społecznych spowodowanych przez pandemię COVID-19, zainicjowanie europejskiej odbudowy oraz utrzymanie i tworzenie miejsc pracy.

Konieczność podjęcia działań w celu zapewnienia bardziej zrównoważonego charakteru turystyki

30. Wskazuje, że w ostatnich latach turystyka była jedną z branż, w których najszybciej następował wzrost. Uwidocznili to **trudności w zrównoważonym rozwoju pod względem** gospodarczym, środowiskowym i społecznym.
31. Docenia komunikaty Komisji „Europa – najpopularniejszy kierunek turystyczny na świecie – nowe ramy polityczne dla europejskiego sektora turystycznego” (2010 r.) oraz „Europejska strategia na rzecz większego wzrostu gospodarczego i zatrudnienia w turystyce przybrzeżnej i morskiej” (2014 r.).
32. Zauważa, że turystyka stoi obecnie w obliczu **nowych i poważnych wyzwań, którym będzie trzeba stawić czoła**, takim jak zmiana klimatu, rosnące zagęszczenie ruchu, nadmierna presja na infrastrukturę, zużycie wody i energii oraz degradacja środowiska, **którymi należy się zająć w sposób pilny i priorytetowy**, jak również utrata tożsamości oraz poszanowanie autentyczności lokalnych miejscowości.
33. Stwierdza, że turystyka może być wzorem działalności w ramach zrównoważonej transformacji ekologicznej zapowiedzianej w Zielonym Ładzie zgodnie z przekonaniem, że Europa może stać się pierwszym neutralnym pod względem klimatu kontynentem w 2050 r., a także wzorem procesu dostosowania gospodarki do ery cyfrowej oraz promowania równości i włączenia społecznego oraz zdecydowanie zachęca instytucje UE i państwa członkowskie do podjęcia środków niezbędnych do osiągnięcia tych celów.

34. Dostrzega, że osiągnięcie tych celów będzie możliwe wyłącznie pod warunkiem oparcia się na solidnych podstawach, które precyzyjnie określą zakres, obowiązki i konsekwencje związane z przestawieniem tego obszaru działalności na tory prawdziwego zrównoważonego rozwoju przy silnym zaangażowaniu na rzecz wdrożenia tego modelu.

Środki transportu wykorzystywane do podróży

35. Przypomina, że **turystyka** składa się ze złożonego łańcucha wartości wielu zainteresowanych stron mających **bezpośredni związek z działalnością w zakresie transportu pasażerskiego**.
36. Przypomina o potrzebie poczynienia postępów w turystyce z myślą o urzeczywistnieniu gospodarki o obiegu zamkniętym w tym sektorze.
37. Zauważa, że Światowa Organizacja Turystyki i Międzynarodowe Forum Transportu przewidują wzrost emisji dwutlenku węgla związanych z transportem w celach turystycznych o około 25% do 2030 r.
38. W związku z tym uznaje potrzebę przeanalizowania i wprowadzenia lub wdrożenia lepszej łączności europejskich miast i regionów, wyboru mniej zanieczyszczających alternatyw oraz zbadania możliwości poprawy intermodalności zgodnie z ostatecznym celem Zielonego Ładu i z zadowoleniem przyjmuje zapoczątkowanie przez Komisję Europejską w 2020 r. **strategii na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności**.
39. Zdecydowanie zachęca państwa członkowskie UE do połączenia sił na rzecz pilnego rozwiązania problemu braku zrównoważonych alternatywnych środków transportu oraz inwestowania w rozwój i promowanie długodystansowych tras kolejowych, zwłaszcza pociągów nocnych, tak by podróże niskoemisyjne stały się bardziej atrakcyjnym wariantem.
40. Popiera **uzależnienie pomocy publicznej dla przedsiębiorstw lotniczych** od ich zobowiązania do realizacji celów **w zakresie obniżenia emisji zanieczyszczeń**.
41. Stwierdza, że należy wspierać takie samo zaangażowanie **w przypadku różnych środków transportu**, zarówno w transporcie drogowym, jak i w morskim, ze szczególnym uwzględnieniem rejsów wycieczkowych, ze względu na ich duży wpływ na środowisko.
42. Wyraża ubolewanie z powodu niższego **wsparcia dla transportu autobusowego i kolejowego** (kluczowych środków transportu lokalnego i regionalnego) w stosunku do transportu lotniczego, co wywiera większy nacisk na finansowanie najbardziej zrównoważonych rodzajów transportu, i wzywa do zdecydowanego zaangażowania się w zwiększenie możliwości zrównoważonej mobilności

w całej Europie za pomocą transportu kolejowego, przypominając, że Komisja Europejska za cel na 2021 r. określiła **poprawę wkładu sektora kolejowego w zrównoważoną turystykę w UE**.

43. Zwraca uwagę na znaczenie tego, by podczas wdrażania przyszłych środków dotyczących emisji CO₂ w transporcie lotniczym i morskim, przewidzianych w Europejskim Zielonym Ładzie oraz w nowej strategii na rzecz mobilności zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju, przeprowadzono oceny oddziaływania tych środków na najbardziej oddalone regiony UE, których spójność gospodarcza i społeczna, zarówno pod względem mobilności obywateli, jak i rozwoju działalności gospodarczej, w dużym stopniu zależy od transportu lotniczego i morskogo.
44. Podkreśla potrzebę **wsparcia finansowego, aby umożliwić przewoźnikom publicznym**, którzy doświadczyli drastycznego spadku dochodów, stworzenie bardziej zrównoważonej floty transportu za pomocą pojazdów bezemisyjnych i niskoemisyjnych.
45. Wyraża zainteresowanie opracowaniem **inicjatyw łączących podróże koleją z odkryciami kulturowymi i turystyką** w sytuacji po kryzysie, rozwojem programu #DiscoverEU oraz ścisłą współpracą z przedstawicielami regionów UE w celu rozpropagowania możliwości związanych z turystyką kolejową podczas Europejskiego Roku Kolei (EYR2021) i po jego upływie.
46. Zwraca uwagę na znaczenie **uznania EuroVelo⁵³ za kolejną sieć TEN-T** (transeuropejską sieć transportową) w uzupełnieniu do istniejących sieci dróg, linii kolejowych i śródlądowych dróg wodnych, czego wynikiem będzie bezpieczniejsza, bardziej bezpośrednia, spójna i połączona infrastruktura rowerowa, z korzyścią dla wszystkich kategorii rowerzystów, która będzie znaczącym dodatkowym bodźcem do rozwoju turystyki rowerowej.

W sprawie wpływu na środowisko naturalne

47. Wyraża zaniepokojenie, że globalne ocieplenie może zmniejszyć atrakcyjność niektórych ośrodków turystycznych lub nawet stanowić zagrożenie dla ich źródeł utrzymania, i potwierdza swoją determinację, by **przeciwdziałać zmianie klimatu** w odpowiednim czasie i zgodnie z najnowszym stanem nauki, za pomocą szeregu inicjatyw i środków z zakresu polityki określonych w swoich opiniach.
48. Przypomina, że walka ta będzie miała kluczowe znaczenie dla losu wielu regionów przybrzeżnych i wyspiarskich ze względu na podnoszący się poziom

⁵³ Europejska sieć 17 długodystansowych szlaków rowerowych przecinających i łączących cały kontynent.

- morza, dla kurortów narciarskich odczuwających brak śniegu oraz regionów dotkniętych pożarami lasów, powodziami lub zamieciaми śnieżnymi⁵⁴.
49. Uważa, że turystyka może w znaczący sposób przyczynić się do realizacji europejskich ambicji w zakresie **gospodarki o obiegu zamkniętym**, i nalega, aby miasta i regiony uczestniczyły w debacie na temat sposobu propagowania tego programu w terenie.
50. Zaleca, aby przemysł turystyczny i transport zwiększyły podaż **neutralnych dla klimatu produktów** poprzez wykorzystanie czystej energii, mniej szkodliwych chemikaliów i tworzyw sztucznych, recykling odpadów, proces recyklingu wód opadowych i ścieków bytowych⁵⁵, który znacznie ograniczyłby popyt na wodę pitną z sieci dostaw, a także bardziej systematyczne korzystanie z tych systemów.
51. Stwierdza, że konieczne jest **większe wsparcie turystyki rowerowej**, która przynosi korzyści lokalnym gospodarkom dzięki odwiedzaniu obszarów pozostających zazwyczaj poza tradycyjnym obiegiem turystycznym oraz korzystaniu z lokalnych przedsiębiorstw i usług. Ponadto niezbędna do tego infrastruktura przynosi również korzyści mieszkańcom lokalnym, gdyż większa łączność pomaga w zagwarantowaniu długoterminowej stabilności społeczności lokalnych.
52. Popiera kontynuację prac grupy roboczej DG MARE ds. europejskiego sektora statków nad wycofywaniem z eksploatacji statków w celu opracowania wspólnego planu działania UE w zakresie badań naukowych i innowacji zmierzających do zwiększenia recyklingu materiałów do budowy statków.
53. Zwraca uwagę na znaczenie promowania zrównoważonej turystyki morskiej na obszarach przybrzeżnych, w ramach której rozwijane byłyby działania na rzecz interpretacji i ochrony środowiska morskiego. Dostrzega jednocześnie wielki potencjał **żeglugi i sportów związanych z wiatrem i falami, nurkowania oraz, ogólnie rzecz biorąc, sportów wodnych** dla nauki, podnoszenia świadomości ekologicznej, odwzorowywania oceanów i badań w zakresie ochrony środowiska.
54. Wskazuje na **znaczenie turystyki dla rozwoju obszarów wiejskich**, który nie powinien już być interpretowany wyłącznie w kategoriach rozwoju rolnictwa, lecz jako siła napędowa postępu mniej rozwiniętych obszarów wiejskich, na których znajdują się grunty rolne o marginalnym znaczeniu i niskim poziomie produkcji, ale o bardzo dużej wartości dla środowiska, krajobrazu i ochrony różnorodności biologicznej. W związku z tym instytucje europejskie powinny odpowiednio uwzględnić turystykę i jej możliwości w ramach strategii na rzecz bioróżnorod-

⁵⁴ https://www.europarl.europa.eu/thinktank/pl/document.html?reference=EPRS_BRI%282017%29603932.

⁵⁵ <https://ec.europa.eu/environment/emas/takeagreenstep/pdf/BEMP-5.7-FINAL.pdf>.

ności, strategii „od pola do stołu”, nowej wspólnej polityki rolnej i sieci Natura 2000, a także w długoterminowej wizji na rzecz obszarów wiejskich.

55. Uważa, że ważne jest promowanie bardziej zrównoważonej turystyki o większej wartości dodanej dla regionów poprzez włączenie do oferty turystycznej produktów wytwarzanych lokalnie, a także zwraca uwagę na konieczność docenienia obszarów przyrodniczych i chronionych oraz potencjału przestrzeni powietrznej jako zasobu turystycznego (astroturystyka).
56. Zwraca uwagę na znaczenie wykorzystywania technologii cyfrowych opartych na sieci 5G, internecie rzeczy, sztucznej inteligencji i dużych zbiorach danych w celu świadczenia innowacyjnych, zrównoważonych i skalowalnych inteligentnych usług turystycznych o dużej wartości dodanej, umożliwiających stworzenie nowych, bardziej wydajnych, dostępnych i integracyjnych modeli turystyki rozszerzonych na wszystkie regiony, a zwłaszcza obszary wiejskie. Podkreśla także znaczenie dysponowania na tych obszarach technologiami telekomunikacyjnymi zapewniającymi odpowiednią łączność.

Skutki społeczne i gospodarcze oraz potrzeba zapobiegania postrzeganiu turystyki jako problemu

57. Przypomina, że działalność turystyczna, a w szczególności **nadmierny napływ turystów** (przekraczający granicę możliwości fizycznych, ekologicznych, społecznych, gospodarczych, psychologicznych lub politycznych w ośrodkach turystycznych⁵⁶), podobnie jak wszelkie inne obszary działalności człowieka, ma wpływ na środowisko społeczne, w którym jest prowadzona.
58. Podkreśla, że należy unikać negatywnych skutków nadmiernego napływu turystów, czyli większego zagęszczenia ruchu, presji na infrastrukturę, wzrostu zapotrzebowania na energię i wodę, degradacji środowiska, szkód dla obiektów i zabytków historycznych, utraty tożsamości i autentyczności oraz rosnących kosztów życia dla lokalnych mieszkańców, w połączeniu z pogłębiającą się nierównością między nimi. Uważa, że instytucje UE i państwa członkowskie powinny pilnie rozważyć środki i inicjatywy mające na celu uniknięcie negatywnego wpływu nadmiernego ruchu turystycznego.
59. Podkreśla, że promowanie i rozwój turystyki na obszarach wiejskich może być źródłem rozwoju gospodarczego i dobrobytu, pomagając przyciągnąć ludność lub powstrzymać spadek jej liczby na obszarach dotkniętych wyludnieniem.

⁵⁶ W niedawnym badaniu Parlamentu Europejskiego stwierdzono, że 105 ośrodków turystycznych w Unii Europejskiej zagrożonych jest nadmiernym napływem turystów: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/629184/IPOL_STU\(2018\)629184_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/629184/IPOL_STU(2018)629184_EN.pdf).

60. Zaleca wdrożenie polityk mających na celu promowanie i wzmacnianie pozycji kobiet. Kobiety odgrywają kluczową rolę w utrzymaniu przedsiębiorstw turystycznych, ponieważ są głównymi podmiotami w walce z wyludnieniem. Zapewnienie im szans na zatrudnienie jest gwarancją budowania społeczności. Trzeba ocenić ich potrzeby oraz wyposażyć je w narzędzia nabywania umiejętności i poprawy konkurencyjności poprzez ukierunkowane szkolenia.
61. Sygnalizuje, że niektóre modele turystyki oparte na intensywnym wykorzystaniu tanich środków transportu i masowym przemieszczaniu się podróżnych sprzyjają nadmiernemu napływowi turystów, a jednocześnie media społecznościowe i platformy wymiany partnerskiej przedstawiają przejawskrawione reklamy ośrodków turystycznych. W związku z tym wzywa do dyskusji na temat wzrostu i jakości turystyki.
62. Wskazuje na deklarację barcelońską NECSTouR „**Lepsze miejsca do życia, lepsze miejsca do odwiedzenia**”, która dowodzi, że sektory turystyki i dziedzictwa kulturowego, materialnego i niematerialnego, mogą ściśle ze sobą współpracować z korzyścią dla obywateli europejskich i dziedzictwa kulturowego.
63. Zwraca uwagę, że **turystyka powinna być postrzegana jako rozwiązanie, a nie jako problem**, w związku z czym wskazuje na potrzebę przedstawienia propozycji nowych działań, innych niż obecne, i zapewnienia bardziej zdecydowanego wsparcia dla działań już realizowanych. Dlatego też sygnalizuje potrzebę uregulowania nowych rodzajów oferty turystycznej oraz platform gospodarki współpracy zgodnie z kryteriami uczciwej konkurencji, wzmocnienia systemów kontroli i inspekcji oraz zagwarantowania jakości i legalności usług świadczonych we wspólnych ramach wolnej konkurencji między przedsiębiorstwami, przy jednoczesnej ochronie dziedzictwa, kultury, tożsamości i jakości życia mieszkańców.
64. W związku z tym zwraca uwagę na korzyści płynące z **rozpowszechniania dobrych praktyk, strategii i metod w zakresie zrównoważonej turystyki** opracowanych w ramach różnych programów europejskich, takich jak PANORAMED, MED Horizontal projects, MITOMED+ lub WINTERMED, z myślą o ich zastosowaniu i powielaniu.
65. Proponuje zatem dalsze przyznawanie **nagrody dla Europejskiej Stolicy Inteligentnej Turystyki**.

Cyfryzacja i dane oraz płynące z nich korzyści dla tworzenia systemu monitorowania i identyfikowalności działań

66. Podkreśla **istotne zmiany w kanałach dystrybucji i sposobie korzystania z turystyki**, które umożliwiły wielu przedsiębiorstwom bezpośrednie dotarcie do klientów. Jednak małe przedsiębiorstwa nie skorzystały z tej możliwości w wystarczającym stopniu.
67. Zwraca uwagę na **informacje jako podstawowy budulec** turystyki, który jest wykorzystywany w ramach bardziej przełomowych inicjatyw w tym sektorze.
68. Dostrzega znaczenie inicjatywy Światowej Organizacji Turystyki „**W kierunku ram statystycznych do pomiaru zrównoważonej turystyki**⁵⁷”, w tym aspektów gospodarczych, społecznych i środowiskowych.
69. Podkreśla, że poziom szczegółowości, jakość, interpretacja i prawidłowe zastosowanie danych będą miały **bezpośredni wpływ na skuteczność działań politycznych** podejmowanych w starciu z kryzysem wywołanym przez COVID-19 oraz na dążenie do stworzenia Europy neutralnej dla klimatu.
70. Jest zaniepokojony **brakiem harmonizacji i fragmentacją danych** dotyczących wpływu turystyki na gospodarkę, co utrudnia systemowy proces decyzyjny mający na celu wspieranie sektora turystyki i transportu.
71. Podkreśla, że oficjalne dane nie zostały przygotowane w taki sposób, by wystarczająco szybko udzielać informacji w celu stawienia czoła obecnej sytuacji, w związku z czym **regiony i miasta musiały wdrożyć inne mechanizmy pomiaru**, które nie zostały jeszcze włączone do oficjalnych danych.
72. Z zadowoleniem przyjmuje fakt, że w marcu 2020 r. Komisja Europejska zawarła **porozumienie z platformami gospodarki współpracy**⁵⁸ w celu opublikowania kluczowych danych dotyczących zakwaterowania turystycznego, i zachęca ją do zbadania wspólnie z nimi wskaźników służących opracowaniu strategii odbudowy korzystnych dla sektora turystyki.
73. Przypomina, że platformy gospodarki współpracy powodują wzrost lokalnych kosztów mieszkaniowych poprzez zmianę przeznaczenia lokali mieszkalnych ze świadczenia usług na rzecz miejscowych mieszkańców na usługi dla podróżnych. Pomimo decyzji Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości platformy gospodarki współpracy nie są zwykłym źródłem informacji. W związku z tym wzywa Komisję Europejską do podjęcia inicjatywy ustawodawczej umożliwiającej władzom lokalnym i regionalnym regulowanie działalności takich platform na ich terytorium, tak aby podlegały one takim samym przepisom administracyjnym w zakresie wynajmu domów wakacyjnych jak tradycyjne podmioty gospodarcze.

⁵⁷ <https://www.unwto.org/Measuring-Sustainability-Tourism>.

⁵⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/IP_20_194.

74. Zwraca uwagę na potrzebę ustanowienia **standardowych narzędzi**, które mogłyby ukierunkować miasta, regiony i sektor przedsiębiorstw w poszukiwaniu bardziej zrównoważonych strategii politycznych, wbudowanych w nowy europejski program statystyczny i wzmacniających **monitorowanie turystyki pod względem gospodarczym, społecznym i środowiskowym**. Zwraca także uwagę na konieczność ułatwienia dostępu do danych i poprawy ich aktualności i wzajemnego powiązania oraz zapewnienia zharmonizowanego systemu mapowania.
75. Zaleca opracowanie ram prawnych w celu tworzenia i publikowania **rachunków satelitarnych turystyki** w każdym państwie członkowskim UE.
76. Opowiada się za lepszym gromadzeniem danych **na poziomie NUTS 3** na temat liczby turystów i wycieczkowiczów, innych nowych form zakwaterowania i rodzaju transportu oraz danych statystycznych na temat zakwaterowania w podziale na regiony i główne ośrodki turystyczne.
77. Zaleca wprowadzenie systemu pomiaru w celu monitorowania zużycia wody i wytwarzania emisji przez sektor turystyki, w tym przemysł turystyczny i jego charakterystyczne produkty, w ramach **rachunkowości statystycznej na temat wody, powietrza i energii**.
78. Zachęca Eurostat do dalszego badania **dużych zbiorów danych jako źródła danych** do statystyk dotyczących turystyki z uwzględnieniem wyzwań związanych z ich uzyskiwaniem, niezależnością, zaufaniem, dostępem, jakością i dostępnością w czasie.
79. Wzywa do **przeanalizowania problemu nadmiernego napływu turystów** poprzez uwzględnienie danych jakościowych dotyczących stosunku mieszkańców do turystyki w badaniach dochodów i warunków życia, szybkich szacunkach dotyczących wpływu turystyki oraz sprawozdaniu Komisji Europejskiej pt. „Jakość życia w miastach europejskich”.
80. Zaleca dalsze wspieranie działań wykorzystujących i optymalizujących szeroko zakrojone prace prowadzone w ostatnich latach przez Komisję Europejską, takie jak **system wskaźników ETIS** lub **platforma S3**⁵⁹ ds. cyfryzacji i bezpieczeństwa turystyki oraz **Tourism of Tomorrow Lab**.
81. Wzywa Komisję Europejską i Parlament Europejski do uwzględnienia w kolejnym **europejskim programie statystycznym** systemów i narzędzi monitorowania bardziej ukierunkowanych na zaspokojenie szczególnych potrzeb regionów i miast, co pozwoli na odpowiednią identyfikowalność realizowanej polityki turystycznej.

⁵⁹ <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/tourism>.

Potrzeba ponownego uznania turystyki za kluczową politykę UE, bardziej zaangażowaną w rozwój zrównoważony, zgodnie z jej wkładem i potencjałem wzrostu

82. Wyraża życzenie, by obecny kryzys był sygnałem alarmowym, zachęcającym Komisję Europejską do prowadzenia ambitniejszej polityki turystycznej dla Europy w kategoriach środowiskowych, gospodarczych i społecznych.
83. Z zadowoleniem przyjmuje inicjatywę Komisji dotyczącą organizacji **europejskiej konwencji poświęconej turystyce** z aktywnym udziałem regionów w celu opracowania planu działania do 2050 r. na rzecz zrównoważonego, innowacyjnego i odpornego ekosystemu turystyki europejskiej (agendy europejskiej dla turystyki 2050).
84. Wyraża gotowość do **zorganizowania konferencji zainteresowanych stron z udziałem podmiotów publicznych i prywatnych** w celu wymiany doświadczeń na temat metod odbudowy wybranych przez poszczególne ośrodki turystyczne oraz formy, którą przyjmie w przyszłości turystyka UE.
85. Oczekuje, że Komisja Transportu i Turystyki Parlamentu Europejskiego dołączy do wysiłków KR-u na rzecz wypracowania **silnej polityki turystycznej w UE** .
86. Proponuje zorganizowanie **wspólnej sesji Komisji Transportu i Turystyki Parlamentu Europejskiego oraz Komisji NAT KR-u** w celu omówienia przyszłości polityki turystycznej w UE po kryzysie wywołanym przez COVID-19, w związku z dyskusjami dotyczącymi wieloletnich ram finansowych na lata 2021–2027.
87. Z zainteresowaniem oczekuje na kontynuację ścisłej współpracy **z grupą ds. turystyki Parlamentu Europejskiego** i wzywa do pełnego włączenia go w prace tej grupy w celu przedstawiania podczas jej debat głosu szczebla lokalnego i regionalnego.
88. Ponownie podkreśla, że istotne jest, by państwa członkowskie oraz władze regionalne uwzględniły w swoich **programach operacyjnych** na okres po 2020 r. priorytety turystyki w celu promowania dostępu do finansowania europejskiego i finansowania projektów turystycznych.
89. Zwraca uwagę, że **dostęp MŚP i ośrodków turystycznych do obecnego mechanizmu finansowania jest utrudniony, i proponuje stworzenie konkretnych narzędzi** (punktu kompleksowej obsługi lub narzędzia internetowego), powiązanych z instytucjami zarządzającymi europejskimi funduszami, aby ułatwić składanie i rozpatrywanie wniosków.
90. Zaleca, by Europejski Komitet Regionów zacieśnił **współpracę ze Światową Organizacją Turystyki** w oparciu o protokół ustaleń i opracowanie wspólnych planów działania.

91. Wzywa Radę, by zapewniła udział jego oraz reprezentowanych przez niego władz lokalnych i regionalnych w swych **grupach roboczych i posiedzeniach** związanych z turystyką.
92. Proponuje sformułowanie nowych **europejskich ram zrównoważonej turystyki**, zgodnych z Zielonym Ładem i Agendą ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, które respektują strategie uruchamiane w tym zakresie przez regiony i które łączą różne obszary polityki realizowanej przez UE w tej dziedzinie, takie jak wspieranie cyfryzacji sektora, propagowanie inteligentnych ośrodków turystycznych, obniżenie emisyjności działalności, promowanie gospodarki o obiegu zamkniętym, zachęcanie do zrównoważonej i sprzyjającej włączeniu społecznemu turystyki, ograniczanie wyludniania się obszarów wiejskich, poprawa zarządzania partycypacyjnego i współpraca publiczno-prywatna.
93. Zwraca się do Komisji Europejskiej o zastanowienie się nad utworzeniem **dyrekcji generalnej odpowiedzialnej wyłącznie za zrównoważoną turystykę** i o zainteresowanie Parlamentu Europejskiego tym samym, by powołał specjalną komisję zajmującą się zrównoważonym rozwojem turystyki.

2.2. Komunikaty i rezolucje

27.

Komunikat Komisji:

Agenda dla zrównoważonej i konkurencyjnej turystyki europejskiej

ogłoszony w Brukseli 19 października 2007 r.

Źródło: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A52007DC0621>

1. Wprowadzenie

Uznając zasadniczą rolę, jaką turystyka odgrywa w gospodarce UE, Komisja przyjęła w marcu 2006 r. odnowioną politykę turystyczną⁶⁰, której głównym celem jest wkład w „podniesienie konkurencyjności europejskiego przemysłu turystycznego oraz stworzenie większej liczby lepszych miejsc pracy poprzez zrównoważony wzrost turystyki w Europie i na świecie.” Komisja przyznała również jednoznacznie, że „przyjęcie bezpośredniego celu, jakim jest wzrost i zatrudnienie idzie w parze z promowaniem celów społecznych i środowiskowych” oraz ogłosiła przygotowanie „Europejskiej Agendy 21 dla turystyki” w oparciu o wyniki prac Grupy ds. zrównoważonego rozwoju turystyki⁶¹ (Tourism Sustainability Group – TSG) przedstawionych w sprawozdaniu pt. „Działanie na rzecz bardziej zrównoważonej turystyki europejskiej”⁶² opublikowanym w lutym 2007 r.

Turystyka jest faktycznie jedną z form działalności gospodarczej o najbardziej znaczącym potencjale w tworzeniu przyszłego wzrostu i zatrudnienia w UE. Zgodnie z zawężoną definicją⁶³ turystyka obecnie stanowi około 4% PKB UE i waha się od około 2% w niektórych państwach członkowskich do 12% na Malcie. Jej pośredni udział w PKB jest znacznie wyższy – turystyka pośrednio tworzy ponad 10% PKB UE i dostarcza około 12% wszystkich miejsc pracy.

Turystyka jest szczególnie ważna, jeśli chodzi o oferowanie możliwości zatrudnienia dla młodych ludzi, którzy reprezentują dwukrotnie wyższy wskaźnik siły roboczej w turystyce niż w innych gałęziach gospodarki⁶⁴. Wzrost zatrudnienia w sektorze

⁶⁰ COM(2006) 134 wersja ostateczna z 17.3.2006.

⁶¹ Szczegóły dotyczące składu i funkcji zob. COM(2003) 716 wersja ostateczna i COM(2006) 134 wersja ostateczna.

⁶² http://ec.europa.eu/enterprise/services/tourism/tourism_sustainability_group.htm.

⁶³ Tradycyjni dostawcy usług transportowych i turystycznych (hotele, restauracje, kawiarnie, biura podróży, wypożyczalnie samochodów, linie lotnicze etc.), którzy dostarczają towarów i usług bezpośrednio dla podróżnych.

⁶⁴ Zob. „Działania na rzecz pełnego udziału młodych ludzi w edukacji, zatrudnieniu i społeczeństwie” COM(2007) 498 wersja ostateczna z dnia 5.9.2007 r.

turystyki w ostatnich latach był znacznie wyższy niż w pozostałych sektorach gospodarki. Sektor ten przyczynia się znacząco do osiągnięcia celu strategii lizbońskiej, jakim jest stworzenie większej liczby lepszych miejsc pracy. Znaczenie turystyki dla gospodarki UE będzie prawdopodobnie wzrastać w nadchodzących latach wraz z oczekiwanym rocznym wzrostem zapotrzebowania na usługi turystyczne nieco powyżej 3%⁶⁵ w najbliższych latach.

Znalezienie właściwej równowagi pomiędzy swobodnym rozwojem ośrodków turystycznych a ochroną ich środowiska naturalnego z jednej strony oraz rozwojem konkurencyjnej działalności gospodarczej z drugiej strony może okazać się poważnym wyzwaniem. Prace Grupy ds. zrównoważonego rozwoju turystyki potwierdziły jednakże, iż bardziej niż w przypadku pozostałych form działalności gospodarczej, turystyka może rozwijać się w zgodzie z potrzebami środowiska naturalnego i społeczeństwa. Wynika to z faktu, iż rozwój ośrodków turystycznych jest ściśle powiązany z ich środowiskiem naturalnym, specyfiką kulturową, kontaktami międzyludzkimi, bezpieczeństwem i dobrym samopoczuciem lokalnych społeczności. Cechy te sprawiają, że turystyka jest siłą sterującą ochroną przyrody i rozwojem ośrodków turystycznych – bezpośrednio poprzez podnoszenie świadomości i udział w ich dochodach oraz pośrednio poprzez dostarczanie ekonomicznego uzasadnienia dla zapewnienia takiego wsparcia przez innych.

Światowe trendy i priorytety ulegają zmianie. Bardziej niż kiedykolwiek wcześniej nadrzędnym wyzwaniem dla sektora turystyki jest zachowanie jego konkurencyjności przy jednoczesnym uwzględnieniu zrównoważonego rozwoju, uznając, że na dłuższą metę, konkurencyjność zależy od zrównoważonego rozwoju. W sposób szczególny zmiany klimatyczne są obecnie postrzegane jako zasadniczy problem, wymagający od przemysłu turystycznego zmniejszenia udziału w emisjach gazów cieplarnianych oraz od ośrodków turystycznych dostosowania się do zmian we wzorze popytu i w typach turystyki przez nie oferowanych.

Przyszłość europejskiej turystyki zależy od jakości doświadczeń turystycznych – turyści wezmą pod uwagę, że ośrodki dbające o środowisko naturalne, swoich pracowników i lokalne społeczności z większym prawdopodobieństwem zadbają także o nich. Uwzględniając zrównoważony rozwój w swoich działaniach, podmioty zaangażowane w turystykę zadbają o przewagę konkurencyjną, która czyni z Europy najbardziej atrakcyjny cel turystyczny na świecie, z jej wrodzoną różnorodnością, zróżnicowaniem krajobrazu i bogactwem kultur. Uwzględnienie zrównoważonego rozwoju w sposób społecznie odpowiedzialny⁶⁶ pomoże także przemysłowi turystycznemu unowocześnić swoje produkty i usługi oraz poprawić ich jakość i wartość.

⁶⁵ Światowa Rada Turystyki i Podróży (World Travel and Tourism Council –WTTC), Regionalne sprawozdanie TSA – Unia Europejska 2007.

⁶⁶ Zob. także „Możliwości i odpowiedzialność: Jak pomóc małym przedsiębiorstwom we włączeniu zagadnień społecznych i ekologicznych do ich działalności”, styczeń 2007.

W związku z powyższym, przedstawiona w niniejszym komunikacie „Agenda dla zrównoważonej i konkurencyjnej turystyki europejskiej” wypełnia długoterminowe zobowiązanie Komisji⁶⁷ wspierane przez pozostałe instytucje europejskie⁶⁸. Opiera się ona na sprawozdaniu Grupy ds. zrównoważonego rozwoju turystyki i na wynikach przeprowadzonych następnie konsultacji społecznych⁶⁹. Agenda stanowi dalszy wkład we wdrażanie nowej strategii lizbońskiej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia⁷⁰ oraz nowej strategii zrównoważonego rozwoju⁷¹.

2. Agenda dla zrównoważonej i konkurencyjnej turystyki europejskiej

Stworzenie właściwej równowagi pomiędzy korzyściami dla turystów, potrzebami środowiska naturalnego i kulturowego oraz rozwojem i konkurencyjnością ośrodków turystycznych i przedsiębiorstw wymaga zintegrowanej i całościowej koncepcji politycznej, w ramach której wszystkie zainteresowane podmioty dążą do realizacji jednakowych celów.

2.1. Cele dla zrównoważonej turystyki europejskiej i wyzwania, które należy podjąć

Istniejące w UE ramy dla rozwoju polityki gospodarczej, społecznej i ochrony środowiska, oparte na partnerstwie na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia oraz na strategii zrównoważonego rozwoju, tworzą odpowiednie podstawy dla osiągnięcia celów niniejszej agendy, tj. dobrobytu gospodarczego, sprawiedliwości i spójności społecznej oraz ochrony środowiska naturalnego i dóbr kultury⁷².

Cele te powinny również służyć jako przewodnik dla europejskich podmiotów zaangażowanych w turystykę w ramach ich polityk i działań dotyczących wpływu, jaki wywierają turyści przyjeżdżający z Europy oraz dla wsparcia turystyki jako narzędzia służącego zrównoważonemu rozwojowi krajów gospodarzy.

Realizując te cele, konieczne będzie uwzględnienie kilku wyzwań⁷³ właściwych dla sektora turystyki. Dotyczą one głównie zrównoważonej ochrony i zarządzania zasobami przyrodniczymi i kulturowymi, zminimalizowania zużycia surowców i za-

⁶⁷ Niniejsze zobowiązanie zostało po raz pierwszy ogłoszone w COM(2001) 665 wersja ostateczna z dn. 13.11.2001 r. (Działanie 8) i ponownie potwierdzone w COM(2003) 716 wersja ostateczna z dn. 21.11.2003 r. oraz COM(2006) 134 wersja ostateczna.

⁶⁸ Rezolucja Rady z dn. 21.05.2002 r. w sprawie przyszłości turystyki europejskiej (2002/C 135/01), Konkluzje Rady w sprawie trwałego rozwoju turystyki europejskiej (8194/05, 19.04.2005), rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie nowych możliwości i nowych wyzwań stojących przed zrównoważoną turystyką europejską (2004/2229 INI).

⁶⁹ Zob. http://ec.europa.eu/enterprise/services/tourism/index_en.htm.

⁷⁰ COM(2005) 24 wersja ostateczna z 2.2.2005 r.

⁷¹ Nowa strategia zrównoważonego rozwoju UE przyjęta przez Radę Unii Europejskiej w dn. 15–16 czerwca 2006 r.

⁷² Cele te są szerzej omówione w sprawozdaniu TSG (str. 3).

⁷³ Te kluczowe wyzwania zostały omówione w sprawozdaniu TSG (str. 8–17) i są związane z siedmioma wyzwaniami określonymi w nowej strategii zrównoważonego rozwoju.

nieczyszczeń w ośrodkach turystycznych włącznie z produkcją odpadów, zarządzania zmianami w interesie zapewnienia dobrobytu wspólnoty, zmniejszenia zróżnicowania sezonowego popytu, uwzględnienia problemu wpływu transportu związanego z turystyką, umożliwienia czerpania korzyści z turystyki wszystkim bez dyskryminacji, poprawienia jakości zatrudnienia w turystyce, również poprzez próbę rozwiązania problemu zatrudnienia nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich w ramach polityki migracyjnej Komisji⁷⁴. Zapewnienie bezpieczeństwa turystów i społeczności lokalnych, w miejscach, w których oferowane są usługi turystyczne, jest zarówno dodatkowym wyzwaniem, jak i podstawowym warunkiem pomyślnego rozwoju turystyki⁷⁵.

Wyzwania te nie są precyzyjnie określone co do ich miejsca i czasu. Ich pierwszeństwo, sposób w jaki będą realizowane oraz wyłaniające się możliwości, z których można skorzystać mogą różnić się w zależności od miejsca.

Zainteresowane podmioty muszą stale liczyć się ze zmianami i starać się im sprostać. W politykach i działaniach należy uwzględniać wpływ na popyt i podaż wywierany przez zmiany środowiskowe, takie jak zmiany klimatyczne⁷⁶ i niedobory wody⁷⁷, rozwój technologii i inne aktualne kwestie polityczne, gospodarcze i społeczne. We współpracy ze wszystkimi zaangażowanymi podmiotami, będzie miała zatem miejsce regularna aktualizacja zestawu wyzwań.

2.2. Ramy działania

Osiągnięcie rezultatów niniejszej agendy oraz wyjście naprzeciw wyżej wymienionym wyzwaniom będzie wymagało spójnego działania, które może być wsparte poprzez odpowiednie polityki publiczne: zrównoważone zarządzanie ośrodkami turystycznymi, włączenie problemów zrównoważonego rozwoju do działań przedsiębiorców oraz świadomości turystów co do potrzeb zrównoważonego rozwoju.

Zrównoważone zarządzanie ośrodkami turystycznymi ma decydujące znaczenie dla rozwoju turystyki, szczególnie poprzez skuteczne planowanie i kontrolowanie rozwoju przestrzennego oraz zagospodarowania terenów, a także poprzez decyzje dotyczące inwestycji w zakresie zapewnienia infrastruktury i świadczenia usług. Zapewniając, że rozwój nowej turystyki charakteryzuje się skalą i typem zgodnym z potrzebami lokalnej społeczności i środowiska, zrównoważone zarządzanie może

⁷⁴ Zob. projekt dyrektywy przewidującej kary dla pracodawców zatrudniających obywateli państw trzecich nielegalnie przebywających na terytorium UE, COM(2007) 249, str. 2. Sprawozdanie z oceny wpływu, SEC(2007) 603, str. 7.

⁷⁵ Państwa członkowskie korzystałyby z opracowania najlepszych praktyk i dzielenia się nimi w zakresie ochrony właściwych miejsc i wydarzeń o charakterze masowym poprzez Europejski Program Ochrony Infrastruktury Strategicznej, który pozwoliłby na właściwą koordynację odpowiednich działań.

⁷⁶ Zob. także zielona księga „Adaptacja do zmian klimatycznych w Europie – warianty działań na szczeblu UE” COM(2007) 354 wersja ostateczna z dn. 26.6.2007.

⁷⁷ Zob. także „Rozwiązanie problemu dotyczącego niedoboru wody i susz w Unii Europejskiej” COM(2007) 414 wersja ostateczna z dn. 18.7.2007 r.

wzmocnić na dłuższą metę osiągnięcia gospodarcze i pozycję konkurencyjną ośrodka turystycznego. Wymaga to ram wspierających, angażujących regionalne i lokalne podmioty oraz sprawnej struktury ułatwiającej partnerstwo oraz skuteczne przywództwo.

Podstawowym wymogiem, przed jakim stoją przedsiębiorstwa jest utrzymanie konkurencyjności. Działania podjęte w tym celu powinny być postrzegane jako część procesu przynoszącego zrównoważony wzrost, który stanowi jedną z najważniejszych zalet w kwestii konkurencyjności. W związku z powyższym, w celu zapewnienia długofalowej konkurencyjności, rentowności i dobrej koniunktury, przedsiębiorcy powinni w większym niż dotychczas stopniu włączać problemy zrównoważonego rozwoju w ich praktyki oraz narzędzia podejmowania decyzji i zarządzania. W procesie tym usługi i zrzeczenia wspierające przedsiębiorców odgrywają zasadniczą rolę.

Ponadto w celu osiągnięcia widocznego postępu, strona popytowa zarówno rynku usług wypoczynkowo-rozrywkowych jak i rynku usług dla przedsiębiorców powinna wysyłać silniejsze i bardziej spójne sygnały. Należy zwrócić się do turystów w celu rozwinięcia i wzmocnienia ich krytycznych zdolności wyboru na rzecz zrównoważonego rozwoju. Rozwijanie świadomości potrzeby zrównoważonego rozwoju oraz etyki może ułatwić powstanie odpowiedzialnych indywidualnych postaw oraz praktyk wśród turystów. Rosnące zrozumienie problemów zrównoważonego rozwoju wśród konsumentów może natomiast wpłynąć na zachowanie przedsiębiorców i skłonić ich do wyrażenia swego zainteresowania tą kwestią i podjęcia stosowanych działań.

2.3. Zasady mające na celu osiągnięcie konkurencyjnej i zrównoważonej turystyki

Aby osiągnąć cel, jakim jest konkurencyjna turystyka oparta na zasadach zrównoważonego rozwoju, Komisja zaprasza wszystkie zaangażowane podmioty do przestrzegania następujących zasad⁷⁸:

- **Zastosowanie całościowego i zintegrowanego podejścia** – wszystkie zróżnicowane sposoby oddziaływania na turystykę powinny być wzięte pod uwagę przy jej planowaniu i rozwoju. Ponadto turystyka powinna być dobrze wyważona i zintegrowana z całym zakresem działań, które mają wpływ na społeczeństwo i środowisko naturalne.
- **Planowanie długoterminowe** – zrównoważony rozwój zakłada wzięcie pod uwagę potrzeb przyszłych pokoleń podobnie jak naszych. Planowanie długoterminowe wymaga zdolności do kontynuowania działań w długim okresie czasu.
- **Osiągnięcie odpowiedniego tempa i rytmu rozwoju** – poziom, tempo i kierunek rozwoju powinny odzwierciedlać i uwzględniać charakter, zasoby i potrzeby wspólnot gospodarzy i ośrodków turystycznych.

⁷⁸ Sprawozdanie Grupy ds. zrównoważonego rozwoju turystyki „Działanie na rzecz bardziej zrównoważonej turystyki europejskiej”, luty 2007 r., str. 3–4.

- **Zaangażowanie wszystkich podmiotów** – zrównoważone podejście wymaga szerokiego zaangażowania ze strony wszystkich podmiotów uwzględnionych w wynikach, w proces podejmowania decyzji oraz praktyczne wdrażanie.
- **Zastosowanie najlepszej dostępnej wiedzy** – polityki i działania powinny być oparte na najnowszej i najlepszej dostępnej wiedzy. Informacje dotyczące trendów i sposobów oddziaływania turystyki, umiejętności i doświadczenie powinny być wykorzystywane w całej Europie.
- **Zminimalizowanie ryzyka i zarządzanie ryzykiem** (zasada przeczności) – w przypadku kiedy występują wątpliwości dotyczące możliwych rezultatów działań, powinna mieć miejsce pełna ocena oraz działania zapobiegawcze w celu uniknięcia powstania szkody dla środowiska lub społeczeństwa.
- **Odzwierciedlenie wpływu w kosztach** (zasada zanieczyszczający płaci) – ceny powinny odzwierciedlać rzeczywisty koszt społeczny działań produkcyjnych i konsumpcyjnych. Ma to skutki nie tylko w zakresie zanieczyszczania, lecz również dla pobierania opłat za korzystanie z udogodnień, które powodują znaczące koszty zarządzania z nimi związane.
- **Wyznaczanie i przestrzeganie ograniczeń w przypadkach, kiedy jest to wskazane** – należy zbadać zdolności poszczególnych miejsc i większych obszarów odnośnie do natężenia turystyki, wraz z gotowością i możliwościami ograniczenia stopnia rozwoju turystycznego oraz liczby napływających turystów tam, gdzie jest to wskazane.
- **Podejmowanie stałego monitoringu** – zrównoważony rozwój dotyczy przede wszystkim zrozumienia wpływu i ciągłej uwagi, koniecznych dla wprowadzenia koniecznych zmian i udoskonaleń.

3. Wspólne kontynuowanie działań

Niektórzy spośród zaangażowanych podmiotów uznali już doniosłość zrównoważonego rozwoju i obecnie pracują nad poprawą swoich osiągnięć. Pomimo tych wysiłków konieczny jest większy postęp. W celu osiągnięcia lepszych wyników obecne i przyszłe inicjatywy powinny być skierowane na połączenie wysiłków i wspólne działanie w bardziej widoczny i spójny sposób.

Niniejsza agenda ma na celu wzmocnienie tego dobrowolnego i postępującego procesu. Powinna być ona wspierana przez wszystkie podmioty zaangażowane w turystykę w Europie na różnych poziomach zarządzania: na poziomie władz lokalnych, organizacji zajmujących się zarządzaniem ośrodkami turystycznymi, regionów, państw członkowskich, Komisji Europejskiej, przedsiębiorców, turystów i innych podmiotów⁷⁹, które mogą stymulować, wspierać i nadawać kierunek turystyce.

⁷⁹ Między innymi: placówki edukacyjne i badawcze, związki zawodowe, stowarzyszenia konsumentów, organizacje pozarządowe i międzynarodowe.

Sektor turystyki angażuje wiele różnych podmiotów prywatnych i publicznych posiadających zdecentralizowane kompetencje. Podstawowe znaczenie ma zatem przestrzeganie zasady pomocniczości oraz podejście oddolne angażujące te podmioty, które mają kompetencje i władzę oraz które dobrowolnie przyczyniają¹ się do wdrożenia agendy.

Z tego powodu nacisk zostanie położony na wspólne działania na poziomie ośrodków turystycznych w kontekście wspierających krajowych i europejskich polityk i działań.

3.1. Rola zainteresowanych podmiotów

Grupa ds. zrównoważonego rozwoju turystyki określając szerokie kompetencje⁸⁰ i szczegółowe role⁸¹ różnych grup zainteresowanych podmiotów, stworzyła ramy dla działań dotyczących wdrożenia niniejszej agendy w kontekście wyżej wymienionych trzech elementów kluczowych tj. ośrodków i przedsiębiorców działających zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz odpowiedzialnych turystów i zidentyfikowanych wyzwań.

Podmioty zaangażowane w turystykę zachęca się do przyjęcia tych poszczególnych form odpowiedzialności oraz do skorzystania z możliwości, jakie daje zrównoważony rozwój jako potencjalny katalizator innowacji i wzrostu.

Zainteresowane podmioty dzielą się wiedzą poprzez komunikowanie pozytywnych i negatywnych osiągnięć po drodze rezultatów w celu zbudowania silniejszego pomostu pomiędzy tworzeniem wiedzy, jej rozpowszechnianiem i wdrażaniem działań kierujących się zasadami zrównoważonego rozwoju i konkurencyjności. W tym celu powinni oni stworzyć ustrukturyzowaną i regularną współpracę na poziomach, na których najczęściej działają (ośrodków turystycznych, regionalnym, krajowym, europejskim lub międzynarodowym) oraz uwzględnić kontekst zrównoważonego rozwoju na forum dyskusji w tych strukturach współpracy. Przykładem takiej współpracy jest dialog społeczny pomiędzy przedsiębiorcami i pracownikami oraz organizacjami reprezentującymi ich interesy.

Małe przedsiębiorstwa i mikroprzedsiębiorstwa odgrywają niezastąpioną rolę w turystyce europejskiej, lecz ich rozmiar sprawia, że mogą być gorzej przystosowane do włączenia aspektów zrównoważonego rozwoju i promowania ich jako aspektu ich działalności. W związku z powyższym zachęca się odpowiednich pośredników do przekazania im zasadniczego przesłania zawartego w niniejszej agendzie i do ułatwienia im udziału w jej wdrażaniu.

3.2. Rola Komisji Europejskiej

Komisja uznaje swoją odpowiedzialność za podjęcie działań oraz będzie wprowadzać w życie inicjatywy na poziomie europejskim z zastosowaniem stopniowego

⁸⁰ Sprawozdanie TSG, str. 27–30.

⁸¹ Sprawozdanie TSG, tabele 1a i 1b, str. 31–39.

podejścia, dostarczając podmiotom zaangażowanym w turystykę wartości dodanej na poziomie europejskim, jednocześnie w pełni uznając podział kompetencji zapisany w Traktacie.

Niniejsza agenda będzie kierunkowskazem dla dalszych działań Komisji w dziedzinie turystyki i we wszystkich pozostałych obszarach polityki, które wywierają wpływ na turystykę i na jej zrównoważony rozwój. W tym celu Komisja będzie się opierać na pracach Grupy ds. zrównoważonego rozwoju turystyki.

Komisja będzie nadal współpracować z krajami sąsiadującymi (z Europy Wschodniej i regionu śródziemnomorskiego) oraz w ramach EPS (europejskiej polityki sąsiedztwa) w dziedzinie turystyki i wspierać kraje rozwijające się o niskim i średnim dochodzie, poprzez bezpośrednie inwestycje zagraniczne Unii Europejskiej oraz wspólne przedsiębiorstwa w obszarze turystyki.

3.2.1. Mobilizowanie zaangażowanych podmiotów do tworzenia wiedzy i dzielenia się nią

Komisja Europejska będzie miała na celu osiągnięcie lepszego odnotowywania i uznania dla dobrych praktyk przez obywateli UE i społeczeństwo oraz poprzez wzmocnienie wiedzy i zrozumienia praktyk, które łączą i obopólnie wzmacniają zrównoważony rozwój i konkurencyjność.

Komisja obecnie organizuje konferencje oraz podejmuje działania badawcze w celu podniesienia świadomości odnośnie do wyzwań takich jak ułatwienie podróżowania ludziom młodym, starszym i osobom ze specjalnymi potrzebami poprzez inicjatywy społeczne i w zakresie turystyki ogólnodostępnej oraz dotyczące metod pracy, które mogą być stosowane na poziomie lokalnym i regionalnym (np. badanie na temat wpływu dużych wydarzeń kulturalnych i sportowych na MŚP działające w sektorze turystyki). W szczególności podręcznik dotyczący obszaru nauki o turystyce jest praktyczną inicjatywą, która promuje zaangażowanie instytucji opartych na wiedzy w ramach podejścia dotyczącego budowania porozumienia skierowanego na poprawę osiągnięć MŚP i potencjału ludzkiego w sektorze turystyki na poziomie ośrodków turystycznych.

Komisja będzie nadal dążyć do zwrócenia uwagi zaangażowanych podmiotów, tworzących wiedzę (np. uniwersytetów, instytutów badawczych, prywatnych i publicznych instytucji monitorujących) na wyzwania stojące przed zrównoważoną turystyką europejską. Ułatwi to współpracę między nimi i promowanie zdobywania formalnego i nieformalnego wykształcenia w dziedzinie turystyki. Zachęci to również do mobilności w całej Europie poprzez wsparcie dla międzynarodowego kształcenia i odbywania stażów, wymiany i rozwijania metod kształcenia, materiałów i treści, także poprzez włączenie zasad zrównoważonego rozwoju do programów kształcenia.

Zaangażowanie na poziomie lokalnym i regionalnym będzie wspierane poprzez porozumienia pomiędzy różnymi typami ośrodków turystycznych (np. wiejskimi,

nadmorskimi, górskimi, miejskimi) zaangażowanymi w zrównoważone zarządzanie ośrodkami określone przez liderów i otwarte dla wszystkich zainteresowanych stron. Komisja Europejska będzie wspierać wzmocnienie i stworzenie nowych platform, również poprzez wykorzystanie nowych technologii, w przypadkach gdy możliwa jest wymiana doświadczeń wyniesionych z dobrych i złych praktyk oraz gdy współpraca pomiędzy sektorem turystyki i pozostałymi powiązаныmi sektorami może ulec poprawie. Promowanie wymiany najlepszych praktyk w dziedzinie zrównoważonego zarządzania ośrodkami turystycznymi (np. próby rozwiązywania problemu zmian sezonowych oraz wydłużenia sezonu turystycznego) mogą w znaczący sposób przyczynić się do konkurencyjności ośrodków turystycznych. Platformy te mogłyby pozwolić na bardziej specyficzne podejście odzwierciedlające terytorialne i gospodarcze cechy ośrodków.

Coroczne Europejskie Forum Turystyczne również tworzy platformę, w ramach której wszystkie zainteresowane podmioty mogą wymieniać opinie i wzmacniać współpracę w kwestiach związanych z zależnościami pomiędzy zrównoważonym rozwojem i konkurencyjnością w turystyce europejskiej.

W celu wzmocnienia współpracy z państwami członkowskimi oraz pomiędzy nimi, stosowany będzie ich obecny coroczny system sprawozdawczy za pośrednictwem Komitetu Doradczego ds. Turystyki⁸². Ułatwi to wymianę i rozpowszechnianie informacji również na temat tego, jak polityki i działania państw członkowskich dbają o zachowanie zrównoważonego rozwoju w turystyce.

Potrzeba lepszej i szybszej wiedzy na temat tego, jak turystyka ewoluuje w Europie może być zaspokojona częściowo poprzez zebranie i dostarczenie danych statystycznych i geograficznych⁸³ a częściowo poprzez działalność istniejących i nowych instytucji monitorujących. Informacje takie mogłyby ułatwić monitorowanie kluczowych wyzwań, zwłaszcza tych, mających znaczenie dla MŚP, które mają związek z zatrudnieniem i sezonowością.

Wreszcie Komisja zaprasza organizacje międzynarodowe (UNWTO, UNEP, UNESCO itp.) do wniesienia wkładu w ten proces poprzez zidentyfikowanie wspólnych elementów pomiędzy zakresami ich działalności a agendą europejską.

3.2.2. *Promowanie modelowych ośrodków turystycznych*

Komisja będzie kontynuować wdrażanie projektu pilotażowego „Modelowe Ośrodki Turystyczne Europy” (EDEN). EDEN promuje rozwijające się europejskie ośrodki turystyczne i oferuje wsparcie dla tych, w których rozwój turystyki idzie w parze ze

⁸² Decyzja Rady 86/664/EWG z dnia 22 grudnia 1986 r.

⁸³ Na przykład poprzez rewizję dyrektywy w sprawie statystyk w dziedzinie turystyki i/lub GMES (globalnego systemu monitorowania środowiska i bezpieczeństwa) dostarczającego jednolitych danych geoprzestrzennych na skalę ogólnoeuropejską.

zrównoważonym rozwojem społecznym, kulturowym i środowiskowym. Każdego roku wybiera się nowy temat do przyznania nagrody. Komisja ułatwi powstanie sieci pomiędzy nagrodzonymi ośrodkami mając na celu poprawienie wymiany dobrych praktyk na poziomie europejskim i zachęcenie pozostałych ośrodków do przyjęcia podobnych zrównoważonych modeli rozwoju turystyki.

Komisja wzmocni ponadto obraz i postrzeganie Europy jako celu turystycznego charakteryzującego się wysoką jakością usług i zrównoważonym rozwojem. W tym celu Komisja będzie współpracowała z Europejską Komisją Podróży i krajowymi organizacjami turystycznymi w celu opracowania właściwej strategii, która obejmie również Europejski Portal Ośrodków Turystycznych⁸⁴.

3.2.3. Uruchomienie instrumentów finansowania UE

Komisja Europejska uznaje potrzebę wsparcia finansowego zainteresowanych podmiotów w celu wzmocnienia wdrażania agendy. Istnieje już pewien potencjał na poziomie europejskim w postaci możliwości finansowania przez państwa członkowskie i regiony projektów turystycznych w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Zrównoważone i konkurencyjne praktyki w sektorze turystycznym mają obecnie priorytet w ramach różnych celów poszczególnych europejskich instrumentów finansowych – szczególnie w Funduszu Spójności (w Europejskim Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz w Europejskim Funduszu Społecznym), w Europejskim Funduszu Rolnym na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europejskim Funduszu Rybackim, w siódmym programie ramowym WE na rzecz badań, rozwoju technologicznego i demonstracji (w ramach którego kluczowym priorytetem jest wpływ zmian klimatycznych na turystykę), oraz w programie „Leonardo da Vinci” poprzez wprowadzenie specjalnych środków dla praktykantów i młodych ludzi w trakcie szkolenia zawodowego oraz w realizowanym projekcie analizującym i rozwijającym kwalifikacje w tej dziedzinie. Program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP) również wspiera konkurencyjność przedsiębiorstw z UE, a w szczególności MŚP⁸⁵. Komisja będzie ułatwiać upowszechnianie wiedzy na temat tego, jak te istniejące instrumenty finansowe UE były i mogą być wykorzystywane w tym celu przez różne zainteresowane podmioty z sektora turystyki.

3.2.4. Włączenie zrównoważonego rozwoju i konkurencyjności do głównego nurtu polityk Komisji

Wiele istniejących europejskich polityk i działań może mieć znaczący wpływ na turystykę i zrównoważony rozwój i może wnieść znaczący wkład w rozwiązanie głównych problemów. Polityki ogólne w dziedzinach takich jak ochrona środowiska,

⁸⁴ www.visiteurope.com.

⁸⁵ Zob. także COM(2006) 134 wersja ostateczna, str. 6–7.

transport, zatrudnienie i badania mogą mieć różny wpływ na poszczególne obszary w związku z ich szczególnymi cechami. Komisja bierze i będzie brać w przyszłości pod uwagę potrzeby tych różnych obszarów.

Znaczące zaangażowanie ze strony zainteresowanych podmiotów w proces konsultacji społecznych w zakresie przyszłej polityki morskiej UE pokazał ich zainteresowanie i wsparcie dla działań na poziomie UE skierowanych na bardziej zrównoważoną i konkurencyjną turystykę morską i w rejonach nadmorskich. W odpowiedzi na ich obawy, zintegrowane podejście do polityki morskiej stworzy podstawę do opracowania dalszych działań w celu poprawienia zrównoważonego rozwoju i konkurencyjności tego sektora. W pierwszej kolejności Komisja skupi się na turystyce na obszarach nadmorskich poprzez sporządzenie oceny skutków szybko rozwijających się segmentów takich jak turystyka rejsowa, zbadaniu powiązań między przemysłem rejsowym, infrastrukturą portową i na przystaniach oraz innymi gałęziami przemysłu morskiego oraz na kwestiach związanych z konkurencją pomiędzy wykorzystaniem lądu i morza w środowisku nadmorskim.

Obszary górskie potrzebują dalszych polityk w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, które łączą zarówno wymogi ochrony przyrody poszczególnych ekosystemów jak i trwały dobrobyt swoich mieszkańców⁸⁶. Komisja uznaje potrzebę zachowania bogatego środowiska naturalnego wielu z tych wrażliwych obszarów górskich.

Obszary wiejskie inwestują w turystykę w celu dywersyfikacji swoich gospodarek, co jest konieczne dla wzrostu, zatrudnienia i zrównoważonego rozwoju. Oferują one rzeczywiste możliwości w zakresie atrakcyjności miejsca do życia i pracy oraz ich roli jako rezerwatu zasobów naturalnych i wysoko cenionych krajobrazów. Powoduje to potrzebę zachowania spójności i harmonii w politykach Wspólnoty oraz ochrony środowiska naturalnego i zachowania obszarów wiejskich.

Turystyka może również przyczynić się zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich poprzez poprawę konkurencyjności przedsiębiorców, zaspokojenie potrzeb społecznych i zachowanie środowiska kulturowego i naturalnego. Jeżeli miejskie ośrodki turystyczne mają odnieść sukces we wszystkich tych dziedzinach, muszą zastosować podejście globalne, oparte na zasadach zrównoważonego rozwoju, które będzie uznane i wspierane przez polityki publiczne na wszystkich poziomach włącznie z poziomem europejskim.

(...)

⁸⁶ Protokół w sprawie turystyki do konwencji alpejskiej jest przykładem instrumentu ramowego, który może stymulować i koordynować wkład zainteresowanych podmiotów na poziomie regionalnym i lokalnym.

28.

Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie nowych wyzwań i koncepcji w zakresie promowania turystyki w Europie z dnia 29 października 2015 r.

Źródło: Dz.U. UE C 355 z 20.10.2017, s. 71–85

Parlament Europejski,

- uwzględniając komunikat Komisji pt. „Europa – najpopularniejszy kierunek turystyczny na świecie – nowe ramy polityczne dla europejskiego sektora turystycznego” (COM(2010)0352),
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 27 września 2011 r. w sprawie Europy jako najpopularniejszego kierunku turystycznego na świecie – nowe ramy polityczne dla europejskiego sektora turystycznego⁸⁷,
- uwzględniając komunikat Komisji zatytułowany „Europejska strategia na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia w turystyce przybrzeżnej i morskiej” (COM(2014)0086),
- uwzględniając zieloną księgę Komisji Europejskiej „Bezpieczeństwo usług zakwaterowania turystycznego” COM(2014)0464,
- uwzględniając komunikat Komisji pt. „Program UE – Lepsze wyniki dzięki lepszemu stanowieniu prawa” (COM(2015)0215),
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 25 października 2011 r. w sprawie mobilności i integracji osób niepełnosprawnych oraz europejskiej strategii na rzecz osób niepełnosprawnych 2010–2020⁸⁸,
- uwzględniając rezolucję Rady z dnia 6 maja 2003 r. w sprawie dostępności infrastruktury i działalności kulturalnej dla osób niepełnosprawnych⁸⁹,
- uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), w szczególności jego art. 195,
- uwzględniając art. 52 Regulaminu,
- uwzględniając sprawozdanie Komisji Transportu i Turystyki oraz opinie Komisji Rynku Wewnętrznego i Ochrony Konsumentów, jak również Komisji Kultury i Edukacji (A8-0258/2015),

⁸⁷ Dz.U. C 56 E z 26.2.2013, s. 41.

⁸⁸ Dz.U. C 131 E z 8.5.2013, s. 9.

⁸⁹ Dz.U. C 134 z 7.6.2003, s. 7.

- A. mając na uwadze, że środki podjęte na szczeblu UE na mocy art. 195 TFUE muszą uzupełniać działania państw członkowskich w sektorze turystyki, z wyłączeniem wszelkiej harmonizacji przepisów;
- B. mając na uwadze, że turystyka stanowi potencjalnie kluczowy obszar wzrostu europejskiej gospodarki, który – jeśli brać pod uwagę sektory związane z turystyką – generuje ponad 10% unijnego PKB; mając na uwadze, że turystyka w znacznej mierze pobudza także zatrudnienie, ponieważ w sektorze tym zatrudnionych jest bezpośrednio 13 mln pracowników, co w rezultacie stanowi co najmniej 12% miejsc pracy w UE;
- C. mając na uwadze, że Europa jest kierunkiem turystycznym numer jeden na świecie, którego udział w rynku wynosi 52%; mając na uwadze, że według statystyk większość wyjazdów zagranicznych mieszkańców UE odbywa się w granicach UE oraz że według prognoz liczba międzynarodowych turystów przybywających do UE będzie w okresie do 2025 r. wzrastać co roku o 140 mln osób;
- D. mając na uwadze, że turystyka stanowi ważny obszar aktywności społeczno-gospodarczej w Unii Europejskiej, wywierający szeroki wpływ na wzrost gospodarczy, zatrudnienie i rozwój społeczny, a w związku z tym może przyczynić się do przezwyciężenia obecnego kryzysu w dziedzinie gospodarki i zatrudnienia;
- E. mając na uwadze, że turystyka przybrzeżna i morska stanowi największą działalność morską prowadzoną w Europie; mając na uwadze, że reprezentuje ona ponad jedną trzecią gospodarki morskiej, wpływając bezpośrednio na wiele innych sektorów gospodarki UE i zapewniając zatrudnienie 3,2 mln ludzi, przede wszystkim w wieku od 16 do 35 lat; mając na uwadze, że należy również podkreślić, że sektor ten jest dźwignią wzrostu i tworzenia miejsc pracy, zwłaszcza w regionie Atlantyku i Morza Śródziemnego;
- F. mając na uwadze, że priorytety polityki turystycznej przyczyniają się do osiągnięcia co najmniej trzech priorytetów Komisji Junckera, tj. zrównoważonego wzrostu i zatrudnienia, połączonego jednolitego rynku cyfrowego oraz pogłębionego i bardziej sprawiedliwego rynku wewnętrznego;
- G. mając na uwadze, że działania zapowiadane w komunikacie Komisji z 2010 r. zatytułowanym „Europa – najpopularniejszy kierunek turystyczny na świecie” popierają ambitny cel utrzymania dominującej pozycji Europy na świecie jako kierunku turystycznego;
- H. mając na uwadze, że w budżecie UE nie przeznaczono linii budżetowej na turystykę oraz że działania w tej dziedzinie są finansowane z wielu funduszy, w ramach projektów pilotażowych i działań przygotowawczych;
- I. mając na uwadze, że przemysł turystyczny w Europie boryka się z szeregiem nowych wyzwań, takich jak digitalizacja kanałów dystrybucji, rozwój

- nowego sektora gospodarki dzielenia się, rosnąca konkurencja ze strony nowopowstających, tańszych kierunków w państwach trzecich, zmieniające się zachowania konsumentów, przejście na gospodarkę doznań, zapotrzebowanie na wysokiej jakości obsługę klienta, konieczność przyciągnięcia i utrzymania wysoko wykwalifikowanego personelu, zmiany demograficzne i sezonowość;
- J. mając na uwadze, że decydenci w sektorze turystyki mogą odpowiedzieć na takie wyzwania jak zmiany demograficzne i sezonowość w turystyce dzięki rozwijaniu produktów i usług, które spełniają określone potrzeby rosnącej liczby osób starszych mogących podróżować poza sezonem;
 - K. mając na uwadze, że MŚP w sektorze turystyki borykają się z poważnymi trudnościami ze względu na duże obciążenie regulacyjne;
 - L. mając na uwadze, że propagowanie Europy za pośrednictwem europejskiej promocji kierunków turystycznych oraz strategii marki stanowi istotne narzędzie służące umacnianiu wizerunku i profilu, a także wzmacnianiu konkurencyjności Europy jako zbioru zrównoważonych, wysokiej jakości kierunków turystycznych, umożliwiała kierunkom europejskim wyróżnienie się na tle innych kierunków międzynarodowych oraz pomaga przyciągać zagranicznych turystów, zwłaszcza z nowopowstających rynków państw trzecich;
 - M. mając na uwadze, że konflikty w pobliżu granic UE, na przykład na Ukrainie i na Bliskim Wschodzie, wraz z zagrożeniami terrorystycznymi mają niekorzystny wpływ na sektor turystyki, co wymaga przeciwdziałania na poziomie krajowym i europejskim;
 - N. mając na uwadze, że zrównoważona, dostępna i odpowiedzialna turystyka pozostająca w harmonii z naturą i krajobrazem oraz kierunkami miejskimi, a także polegająca na zasobooszczędności, zrównoważonej mobilności i ochronie klimatu pomaga chronić lokalne środowisko, zwłaszcza w regionach górskich, przybrzeżnych i na wyspach, przynosi trwałe rezultaty w zakresie rozwoju regionalnego, zaspokaja coraz większe oczekiwania podróżnych co do jakości oraz wspiera konkurencyjność przedsiębiorstw;
 - O. mając na uwadze, że europejska turystyka kulturalna odgrywa ważną rolę, propagując bogactwo europejskiej różnorodności kulturalnej i wzmacniając europejską tożsamość oraz promuje wymianę kulturalną i porozumienie między kulturami;
 - P. mając na uwadze, że regiony odgrywają podstawową rolę pod względem rozwoju i wdrażania strategii politycznych związanych z turystyką na poziomie regionalnym;
 - Q. mając na uwadze, że gospodarka dzielenia się stanowi zwrot w kierunku nowych modeli biznesowych, będący wynikiem szybko zmieniającej się no-

- wej technologii oraz że wiele przedsiębiorstw działających w oparciu o gospodarkę dzielenia się wchodzi w skład sektora usług podróźniczych;
- R. mając na uwadze, że chociaż informacje są rozproszone i w związku z tym trudno jest wyciągnąć rzetelne wnioski, gospodarka dzielenia się najprawdopodobniej wywiera dodatni wpływ na wzrost gospodarczy i dobrobyt;
 - S. mając na uwadze, że oferowanie usług o wysokim standardzie oraz ochrona praw konsumentów powinny stanowić absolutny priorytet dla wszystkich podmiotów świadczących usługi związane z turystyką, w tym w sektorze wymagającym dzielenia się najnowszą technologią internetową i korzystania z niej;
 - T. mając na uwadze, że podróże i turystyka to jeden z sektorów w największym stopniu objętych digitalizacją, co otwiera szereg możliwości przed przedsiębiorstwami turystycznymi nie tylko w Europie, lecz także na całym świecie;

Ramy działania Komisji

1. apeluje do Komisji, by zdawała Parlamentowi sprawozdania z wdrażania działań określonych przez nią w komunikacie z 2010 r. oraz o wykorzystanie przydziałów budżetowych w ramach funduszy strukturalnych i odnośnych programów UE, zwłaszcza Programu ramowego na rzecz konkurencyjności i innowacji oraz Programu na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, a także ich odnośnych projektów pilotażowych i działań przygotowawczych w formie kontroli z punktu widzenia faktów obejmującej ocenę skuteczności działań związanych z promocją turystyki i konsolidacją konkurencyjności sektora turystyki w UE;
2. oczekuje, że Komisja dopilnuje, aby w przyszłości nadal możliwe było przyznawanie środków z różnych funduszy na działania promocyjne służące tworzeniu korzystnego środowiska dla przedsiębiorstw działających w sektorze turystyki w UE;
3. zdecydowanie zachęca Komisję do zbadania możliwości stworzenia – w kolejnych wieloletnich ramach finansowych – sekcji dedykowanej wyłącznie turystyce, ponieważ powinna ona być lepiej uwzględniana w budżecie i działaniach jako odrębna działalność gospodarcza, a nie finansowana z budżetów innych obszarów politycznych;
4. przypomina, że europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne to w niektórych państwach członkowskich nadal największe źródło zewnętrznego finansowania działań pobudzających sektor turystyki; apeluje zatem do Komisji o zapewnienie

większej przejrzystości wykorzystania funduszy strukturalnych przez samorządy terytorialne;

5. zwraca się do Komisji, państw członkowskich, władz regionalnych i organów władzy odpowiedzialnych w dziedzinie turystyki, a także do przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP, aby maksymalnie wykorzystały ten nowy instrument finansowy w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, w szczególności za pośrednictwem krajowych i regionalnych banków inwestycyjnych, w celu dokonania przeskoku jakościowego w działaniach UE na rzecz turystyki;
(...)
8. wzywa Komisję do wyznaczenia niezależnych ekspertów, aby dokonać oceny wpływu innych strategii politycznych UE na turystykę, a także przeanalizować faktyczne i potencjalne zagrożenia dla turystyki wynikające z konfliktów w krajach i regionach sąsiadujących z UE oraz do zdawania Parlamentowi relacji w tej sprawie, a zarazem przedstawiania wniosków dotyczących środków służących wzmacnianiu pozytywnych oddziaływań na turystykę i ograniczaniu negatywnych;
(...)
10. zauważa, że potrzebne są dalsze wysiłki mające na celu opracowanie zintegrowanego podejścia do turystyki, zapewniającego uwzględnienie interesów i potrzeb tego sektora przy formułowaniu i wdrażaniu innych strategii politycznych UE (np. polityki dotyczącej transportu, obszarów wiejskich);
11. wzywa Komisję do przedstawienia nowej strategii dotyczącej turystyki w UE, która zastąpi lub zaktualizuje komunikat z 2010 r.;
12. oczekuje, że Komisja przedstawi szczegółowe środki wykonawcze dotyczące nowego zestawu wspólnych działań w kontekście kolejnego Europejskiego Forum Turystyki;
13. zdecydowanie zaleca, by Komisja oddelegowała wystarczającą liczbę pracowników do pracy nad realizacją jej polityki w dziedzinie turystyki, z uwagi na znaczenie turystyki, która stanowi kluczowy element wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy w Europie; krytycznie odnosi się do faktu, że zagadnienie turystyki nie zostało ujęte wystarczająco wyraźnie na nowej stronie internetowej DG GROW, zaleca także, by strona ta była dostępna w wersji wielojęzycznej;
14. podkreśla znaczenie koordynacji między służbami i departamentami Komisji;
15. apeluje do Komisji o uwzględnienie nieproporcjonalnego obciążenia regulacyjnego niekorzystnie wpływającego na konkurencyjność MŚP w sektorze turystyki; apeluje do Komisji i państw członkowskich, aby ograniczyły obecne obciążenie regulacyjne, a nie przyczyniały się do jego zwiększenia;
16. przypomina Komisji, że turystyka jest kluczowym sektorem europejskiej gospodarki, w związku z czym konieczne jest znaczne usprawnienie koordynacji między

- państwami członkowskimi, władzami regionalnymi i lokalnymi oraz instytucjami finansowymi, a także stworzenie synergii między publicznym i prywatnym sektorem turystyki; wzywa Komisję, by zaangażowała się w wypracowanie mechanizmu skutecznej koordynacji i współpracy w tym sektorze;
17. uważa, że Unia Europejska – w ramach polityki współpracy i dobrego sąsiedztwa – powinna opracować działania w zakresie współpracy na rzecz rozwoju turystyki w państwach trzecich, aby umożliwić zrównoważony rozwój ich gospodarek, co jednocześnie pomoże zmniejszyć napięcia w ramach stosunków sąsiedzkich i zwiększy atrakcyjność regionu, a także spowoduje napływ turystów;
 18. uważa, że ustanowienie europejskiego roku turystyki pomogłoby w promocji różnorodności turystyki europejskiej i podniosłoby rangę różnych zainteresowanych stron działających w sektorze turystyki; wzywa Komisję, by rozważyła taką inicjatywę;
 19. wzywa Komisję do przedłożenia analizy mocnych i słabych stron utworzenia Europejskiej Agencji Turystyki;

Tworzenie marki/wspólna promocja Europy jako kierunku turystycznego

20. zdecydowanie zachęca Komisję do tego, by we współpracy z Europejską Komisją Turystyki (ETC), która zrzesza krajowe organizacje turystyczne, w dalszym ciągu promowała Europę jako najpopularniejszy kierunek turystyczny na świecie w ramach wspólnego europejskiego podejścia; apeluje przede wszystkim o wdrożenie długofalowej strategii zainicjowanej przez Komisję i ETC w lutym 2014 r. pod hasłem „Kierunek Europa 2020”, która obejmuje szereg działań marketingowych i promocyjnych, a także działań służących budowaniu wizerunku Europy jako kierunku turystycznego;
21. wzywa w szczególności do utworzenia marki „Kierunek turystyczny/kierunki turystyczne Europa” w celu uzupełnienia i wzmocnienia działań promocyjnych prowadzonych przez organizacje turystyczne działające na krajowych, regionalnych, międzynarodowych i lokalnych szczeblach, a także europejskiego przemysłu turystycznego, zwłaszcza na rynkach podróży dalszych, z korzyścią dla widoczności i konkurencyjności europejskich kierunków turystycznych; podkreśla, że marka „Kierunek turystyczny/kierunki turystyczne Europa” wymaga integracyjnego podejścia przynoszącego korzyści zarówno popularnym, jak i mniej znanym kierunkom europejskim, przy jednoczesnym zachowaniu nieodłącznej różnorodności regionów europejskich, które żyją z własnej marki terytorialnej; zaznacza, że musi ona w pełni szanować kompetencje państw członkowskich zgodnie z art. 195 TFUE;

22. uznaje, że należy jasno określić wspólne cele, a także dokonać analizy potencjalnej wartości i dodatkowych korzyści płynących z marki „Kierunek turystyczny/kierunki turystyczne Europa”, zgodnie z potrzebami i określonymi wymogami państw członkowskich; wyraża pogląd, że w celu osiągnięcia tych rezultatów należy przeprowadzić bardziej szczegółowe konsultacje z przedstawicielami branży, organizacjami turystycznymi, a także władzami regionalnymi i lokalnymi; zaleca utworzenie podręcznika tej marki, w którym należy określić uzgodnione sposoby promocji;
23. zaleca rozważenie sposobu, w jaki sektor prywatny może zaangażować się w strategię marketingową marki „Kierunek turystyczny/kierunki turystyczne Europa”, a także, jak może przyczynić się finansowo do rozwoju strategii i realizacji jej celów; podkreśla znaczenie partnerstw publiczno-prywatnych i w związku z tym sugeruje opracowanie programu specjalnego publiczno-prywatnego partnerstwa turystycznego; apeluje do państw członkowskich o zaangażowanie w ten proces swoich właściwych organów regionalnych i lokalnych, a także o konstruktywną współpracę z sektorem z myślą o realizacji tych celów;
24. wzywa do wzmocnienia marki „Kierunek turystyczny/kierunki turystyczne Europa” jako najbardziej przyjaznego rodzinom, dzieciom i różnym pokoleniom regionu wypoczynkowego na świecie;
25. zauważa, że jednym z kluczowych elementów marki „Kierunek turystyczny/kierunki turystyczne Europa” powinno być bezpieczeństwo turystów; wzywa w związku z tym władze państw członkowskich, aby w ścisłej współpracy z Komisją opracowały strategie (wraz z kampaniami informacyjnymi dla turystów) mające na celu zapewnienie turystom jak największego bezpieczeństwa podczas poznawania europejskich kierunków turystycznych;
26. podkreśla potrzebę zwrócenia większej uwagi politycznej na fakt, że promocja Europy w państwach trzecich służy jako narzędzie marketingowe w celu zwiększenia liczby napływających turystów, a co za tym idzie pomaga przynosić korzyści gospodarcze nie tylko mniej znanym kierunkom turystycznym i krajom zmagającym się z problemami gospodarczymi, lecz także całej UE; uważa, że surowa polityka wizowa hamuje napływ turystów z państw trzecich; z zadowoleniem przyjmuje środki przedstawione przez Komisję w 2014 r. mające na celu wydawanie nowych wiz turystycznych i ułatwianie przepływu turystów w strefie Schengen; zachęca w związku z tym Radę do szybkiego porozumienia z Parlamentem, aby UE mogła czerpać korzyści z większego napływu turystów z określonych państw trzecich, którzy potencjalnie są bardzo zainteresowani odwiedzaniem krajów Unii;
27. przypomina, że UE powinna zacząć inwestować, aby przygotować się na wykorzystanie potencjału państw trzecich o dużej liczbie mieszkańców oraz go-

spodarek wschodzących, w szczególności państw BRIC, w których rośnie liczba turystów wyjeżdżających za granicę; podkreśla potrzebę podejmowania inicjatyw promujących turystykę, a także potrzebę większej elastyczności i spójności przepisów o wizach turystycznych i przejściach granicznych; podkreśla, że promowanie większej liczby platform wiz turystycznych, w połączeniu z ostrożnym podejściem zmierzającym ku uproszczeniu kodeksu wizowego, stanowi ważny czynnik pozwalający na zwiększenie liczby turystów spoza Europy oraz rozpowszechnianie europejskich ośrodków turystycznych; podkreśla potencjał wiz objazdowych dla grup turystów, którzy odwiedzili już kiedyś dane państwo, a także znaczenie wdrożenia większej liczby umów o zniesieniu obowiązku wizowego, co pozwoli optymalnie wykorzystać napływ turystów z zagranicy; uznaje za wskazane, przy należyтым poszanowaniu prawa i jednocześnie obowiązku państw członkowskich do kontrolowania osób wjeżdżających na ich terytorium, aby instytucje europejskie i państwa członkowskie opracowały – w kontekście wspólnej polityki wizowej – długofalową strategię na rzecz bardziej skoordynowanych i uproszczonych procedur wizowych;

Paneuropejskie oraz ponadnarodowe produkty turystyczne

28. jest zdania, że zainteresowane strony o charakterze publicznym i prywatnym powinny nasilić swoje wysiłki w celu opracowania nowych transnarodowych europejskich produktów turystycznych, przy jednoczesnym pełnym uwzględnieniu roli strategii makroregionalnych w ich rozwoju; zauważa, że makroregiony, takie jak makroregion adriatycko-joński, oferują wyraźne podstawy przyrodnicze, kulturowe i historyczne dla opracowania takich produktów; wzywa zainteresowane podmioty publiczne i prywatne realizujące unijną strategię makroregionalną dla regionu Bałtyku, Dunaju, Morza Adriatyckiego i Jońskiego oraz Alp do opracowania – każdy na własnym obszarze – wspólnej strategii rozwoju turystyki;
29. zachęca do międzynarodowej współpracy na rzecz tworzenia międzynarodowych tematycznych tras (na szczeblu większej liczby europejskich krajów), aby intensyfikować doznania, które motywują do odwiedzania określonych miejsc (zdefiniowane na poziomie krajowym), zwiększać mobilność turystów, osiągać wyższe średnie wydatki oraz rozszerzać platformę promocyjną (w szczególności w odniesieniu do rynków przyjazdowej turystyki długopobytowej);
30. podkreśla wzrost międzynarodowej konkurencji w związku z pojawianiem się kierunków turystycznych poza Europą; z tego względu uważa, że kluczowe znaczenie ma wspieranie większej współpracy między europejskimi kierunkami

- turystycznymi poprzez turystyczne klastry i sieci na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i ponadnarodowym, a także w regionach basenów morskich;
31. uznaje znaczenie transnarodowych produktów turystycznych dla promowania spójności terytorialnej; jest w związku z tym przekonany, że inicjatywy realizowane w ramach zinstytucjonalizowanej współpracy powinny być poparte odpowiednimi zachętami;
 32. wzywa państwa członkowskie do promowania nowych tras turystycznych poprzez modernizację niewykorzystywanych obszarów, opuszczonych dróg, linii kolejowych, szlaków, starych traktów;
 33. apeluje do Komisji oraz do członków Europejskiej Komisji Turystyki o poparcie obowiązującego mandatu ETC w celu wsparcia opracowywania i promocji ukierunkowanych, ponadnarodowych i paneuropejskich produktów i usług turystycznych, z uwzględnieniem turystyki przybrzeżnej i morskiej, za pomocą zaawansowanego, udoskonalonego i w pełni dostępnego portalu Visiteurope.com; wzywa Komisję, by portal Visiteurope.com był dostępny również na wszystkich powszechnie używanych mobilnych i przenośnych urządzeniach końcowych za pomocą specjalnie zaprogramowanej aplikacji;
 34. ponadto wzywa Komisję, aby wzmocniła swoją współpracę z Radą Europy, Europejską Komisją Turystyki, Światową Organizacją Turystyki ONZ i innymi partnerami międzynarodowymi w celu zwiększenia wysiłków na rzecz rozwoju nowych transnarodowych i ogólnoeuropejskich produktów turystycznych;
 35. biorąc pod uwagę, że dzisiejsi konsumenci mają tendencję do poszukiwania doznań turystycznych raczej niż skupiania się na samym kierunku, podkreśla, że udana strategia marketingowa na rzecz promocji europejskich produktów turystycznych musi odpowiadać potrzebom różnych segmentów i rynków turystycznych w państwach trzecich;
 36. podkreśla konieczność promowania przez biura podróży i organizatorów turystyki europejskiego numeru alarmowego 112 na odnośnych stronach internetowych i biletach elektronicznych, a także w głównych ośrodkach turystycznych;
 37. z zadowoleniem przyjmuje inicjatywę na rzecz turystyki społecznej „Calypso”, która umożliwi seniorom, młodzieży, osobom o niższych dochodach i osobom niepełnosprawnym organizowanie wyjazdów wakacyjnych poza sezonem; podkreśla, że inicjatywa ta może potencjalnie rozwiązać problem sezonowości, zwłaszcza w przypadku mniej popularnych kierunków;
 38. uważa jednak, że aby walczyć z sezonowością w Europie, należy skupić większą uwagę na rozwijaniu ukierunkowanych produktów turystycznych, które oferują turystom określone doznania turystyczne i odpowiadają na ich konkretne potrzeby; apeluje w związku z tym do Komisji, by zachęcała i wspierała państwa członkowskie oraz branżę turystyczną do tworzenia bardziej zróżnicowanych i ukierunkowanych

- produktów w określonych blokach tematycznych, takich jak agroturystyka, kultura i dziedzictwo przemysłowe, historia, religia, zdrowie, zabiegi spa i odnowa biologiczna, sport, wino i żywność, muzyka i sztuka jako form alternatywnej turystyki, które przyczynią się do zapewnienia dodatkowych korzyści w odnośnych obszarach poprzez dywersyfikację gospodarki i większe uniezależnienie zatrudnienia od sezonowości; w związku z tym zachęca państwa członkowskie do właściwego wykorzystania funduszy UE i apeluje do Komisji o odpowiednie rozszerzenie celów działania w ramach programu COSME; dostrzega duży potencjał wydarzeń sportowych, muzycznych i artystycznych dla mobilizacji turystów z Europy i zagranicy;
39. podkreśla, że różnorodność i wielokulturowość Europy są źródłem wielkiego potencjału dla rozwoju turystyki tematycznej, a także umożliwiają skoordynowane promowanie alternatywnej i zrównoważonej turystyki oraz wymiany kulturalnej; zachęca do podejmowania inicjatyw mających na celu wzajemne łączenie obiektów turystycznych w celu tworzenia turystycznych produktów i szlaków tematycznych na szczeblu europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym, z wykorzystaniem komplementarności i specyfiki poszczególnych obiektów turystycznych w Europie, aby zagwarantować turystom jak najlepsze wrażenia;
40. podkreśla potrzebę promowania i podkreślania bogatego dziedzictwa kulturowego Europy poprzez Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO jako wyjątkowej oferty handlowej, a także poprzez zamieszczanie miejsc, które mogą być mniej znane i nie tak łatwo dostępne, zwłaszcza z uwagi na fakt, że turystyka kulturalna stanowi około 40% turystyki europejskiej, a co za tym idzie w znacznym stopniu przyczynia się do wzrostu gospodarczego, tworzenia miejsc pracy, innowacji społecznych oraz rozwoju lokalnego, regionalnego, a także rozwoju obszarów miejskich i wiejskich, ograniczając jednocześnie wpływ sezonowości; w tym kontekście podkreśla także kluczową rolę mecenasów sztuki w utrzymaniu dziedzictwa europejskiego i pomocy państwom członkowskim w zmniejszeniu obciążenia finansowego;
41. podkreśla, że promocja wydarzeń kulturalnych na różnych szczeblach mogłaby przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności kierunków turystycznych i w związku z tym sugeruje, by rozważyć możliwość stworzenia ogólnounijnego kalendarza wydarzeń, który byłby zamieszczany na portalu VisitEurope.com, w celu poprawy jakości usług informacji turystycznej;
42. wzywa krajowe organizacje turystyczne do zapewnienia odpowiedniej widoczności w internecie inicjatywom i nagrodom podkreślającym europejskie dziedzictwo oraz do wspierania powiązanych inicjatyw i działań promocyjnych (np. znaku dziedzictwa europejskiego czy europejskich szlaków kultury);
43. ponownie zwraca uwagę na znaczenie ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego przed ewentualnymi szkodliwymi skutkami zmian strukturalnych powo-

- dowanych przez turystykę oraz przed zagrożeniami, jakie niesie ze sobą turystyka masowa, zwłaszcza w szczycie sezonu; nadaje priorytet jakości wykonanej pracy, a nie kosztom poniesionym na jej wykonanie; podkreśla w związku z tym rolę, jaką może odegrać mecenat w pielęgnowaniu europejskiego dziedzictwa i rekompensowaniu ograniczenia środków publicznych przeznaczonych na ten cel;
44. zwraca się do Komisji i państw członkowskich o wdrożenie działań na rzecz ochrony zagrożonych pomników i miejsc dziedzictwa w Europie w celu zabezpieczenia i promowania dziedzictwa kulturowego, a tym samym stymulowania turystyki kulturalnej;
 45. podkreśla istotną rolę europejskiej turystyki kulturalnej jako instrumentu sprzyjającego rozwojowi osobistemu i wiedzy, zwłaszcza wśród młodzieży, poprzez propagowanie bogactwa krajowej i lokalnej różnorodności kulturalnej Europy oraz jej dziedzictwa, przyczynianie się do wzajemnego poznawania się kultur, stwarzanie szans na zawieranie znajomości, wzmacnianie tożsamości europejskiej i wyrażanie europejskich wartości;
 46. podkreśla potencjał turystyki kulturalnej w kontekście ograniczania ubóstwa; wzywa w związku z tym do wspierania w państwach członkowskich przemysłu kreatywnego i agroturystyki w celu promowania niezwykłego bogactwa kulturowego Europy i zwalczania ubóstwa oraz bezrobocia;
 47. podkreśla potrzebę uproszczenia wspólnego zakupu biletów komunikacyjnych oraz biletów wstępu w ramach wsparcia wydarzeń kulturalnych;
 48. podkreśla, że różnorodność języków w Europie – urzędowych, współobowiązujących, języków mniejszości i mniej znanych języków – stanowi fundament europejskiego dziedzictwa kulturowego i sama w sobie ma kluczowe znaczenie dla zrównoważonej i odpowiedzialnej turystyki;
 49. zwraca uwagę na szanse, jakie niosą ze sobą istotne wydarzenia historyczne i miejsca dziedzictwa historycznego, takie jak miejsca pamięci, w zakresie rozwiązywania bieżących problemów dzięki wrażliwej interpretacji i programom edukacyjnym; zachęca do wykorzystywania dziedzictwa kulturowego i turystyki do pielęgnowania dialogu międzykulturowego i wzajemnego zbliżania obywateli Europy;
 50. podkreśla potencjał turystyki sportowej, która w przyszłości może stać się jednym z najbardziej dynamicznych sektorów w rozwijającej się branży turystycznej w Europie, a także wzywa do przyjęcia konkretnych strategii politycznych, aby promować i wspierać jej rozwój; przypomina o ważnej roli aktywności sportowej w podnoszeniu atrakcyjności turystycznej regionów europejskich; podkreśla możliwości wynikające z podróżowania sportowców i widzów przed wydarzeniami sportowymi oraz w ich trakcie, co może spowodować napływ turystów do nawet najbardziej odległych miejsc; podkreśla, że potencjał turystyki sportowej nie został jeszcze w wystarczającym stopniu wykorzystany;

Jakość

51. jest przekonany, że w europejskiej turystyce musi dokonać się przejście od modelu wzrostu ilościowego do modelu jakościowego, który dąży do stałego i zrównoważonego rozwoju, a także że w rzeczywistości istnieje konieczność rozwinięcia branży turystycznej, która umożliwi tworzenie większej liczby miejsc pracy wymagających kwalifikacji, które będą należycie wynagradzane; uważa, że obranie kierunku dywersyfikacji gospodarczej umożliwi turystyce na obszarach wiejskich i nadbrzeżnych tworzenie nowych, stałych miejsc pracy;
52. przyznaje, że istnieje różnica w standardach jakości usług w turystyce i jest zdania, że te standardy jakości mają istotne znaczenie dla zapewnienia równych warunków działania dla podmiotów gospodarczych oraz zwiększenia przejrzystości z myślą o konsumentach, pomagając w ten sposób wzmocnić zaufanie do wszystkich stron; wzywa wszystkie zainteresowane strony do podjęcia dalszej dyskusji na temat sposobu, w jaki UE może propagować uzgodnione standardy jakości w dziedzinie usług turystycznych;
53. wzywa Komisję do ustanowienia europejskiego znaku jakości w turystyce w celu nagrodzenia wzmożonych wysiłków profesjonalistów z branży turystycznej na rzecz wspierania jakości usług turystycznych w oparciu o najwyższy szacunek dla dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, poprawy jakości miejsc pracy w turystyce, wzmocnienia dostępności dla wszystkich oraz promowania tradycji kulturowych społeczności lokalnych;
54. wzywa Komisję do wzmocnienia współpracy między państwami członkowskimi w celu polepszenia jakości produktów poprzez ochronę pochodzenia;
55. wzywa Komisję i państwa członkowskie do współpracy i ustanowienia wspólnie ze stowarzyszeniami turystycznymi ogólnego europejskiego systemu klasyfikacji infrastruktury turystycznej (hotele, restauracje itp.); jest zdania, że podjęta przez stowarzyszenie Hotelstars Union inicjatywa zmierzająca do stopniowej harmonizacji systemów klasyfikacji hoteli w Europie powinna być w większym stopniu promowana, co pozwoli na lepsze porównywanie oferty noclegowej w Europie, a przez to przyczyni się do wypracowania wspólnych kryteriów jakości usług;
56. uważa, że utrzymanie standardów bezpieczeństwa w usługach turystycznych w UE stanowi podstawowy aspekt dobrej jakości; w związku z tym z zadowoleniem przyjmuje zieloną księgę Komisji dotyczącą bezpieczeństwa usług zakwaterowania turystycznego; dostrzega wkład wielu grup konsumentów, organizacji bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz organizacji sektora turystyki wspierających działania na poziomie UE w obszarze bezpieczeństwa turystyki; wzywa zatem Komisję do wystąpienia z wnioskami dotyczącymi minimalnych standardów bezpieczeństwa turystyki w UE, w szczególności w dziedzinie bez-

- pieczeństwa przeciwpożarowego i zagrożenia tlenkiem węgla w obiektach zakwaterowania wakacyjnego; podkreśla potrzebę systematycznego gromadzenia danych dotyczących bezpieczeństwa zakwaterowania;
57. podkreśla fakt, że wysokiej jakości usługi turystyczne będą zapewnione, jeśli towarzyszyć im będą właściwe szkolenia i godne warunki pracy oraz podkreśla, że nieuwzględnianie w tym sektorze wymaganych umiejętności i osiągnięć socjalnych, bądź osłabianie ich, przyniosłoby skutki odwrotne do zamierzonych;
58. jest zdania, że inwestycje w szkolenia i kształcenie są kluczowym elementem zapewniania usług wysokiej jakości w sektorze, który zatrudnia przede wszystkim młodych ludzi najczęściej w wieku od 16 do 35 lat; zdecydowanie zachęca Komisję do współpracy z podmiotami prywatnymi i innymi organami publicznymi w celu tworzenia programów szkoleń i staży poza sezonem, aby uczynić ten sektor bardziej atrakcyjnym i mniej sezonowym; uważa, że takie szkolenia powinny kłaść nacisk na rozwój wyższych kwalifikacji i umiejętności miękkich, prowadzący do poprawy perspektyw zawodowych w całej branży; wzywa zatem Komisję do wsparcia wysiłków sektora turystyki zmierzających do poprawy umiejętności i kompetencji pracodawców i pracowników w sposób odpowiadający przyszłym tendencjom i potrzebom pod względem umiejętności; jest zdania, że należy poprawić statystyki dotyczące zatrudnienia w sektorze turystyki;
59. wzywa w związku z tym Komisję do wsparcia branży turystycznej poprzez eliminację niedoborów kwalifikacji i lepsze dostosowanie kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku; sugeruje, aby Komisja wydała i rozpowszechniła wytyczne w zakresie najlepszych praktyk i ofert różnych możliwości kształcenia w UE, które w większym stopniu ułatwią profesjonalizację i zapewnią większą dobrowolną mobilność fachowców w UE;
60. podkreśla znaczenie poprawy wzajemnego uznawania przez państwa członkowskie kwalifikacji zawodowych w branży turystycznej w celu umożliwienia pracownikom tej branży określenia najlepszych możliwych perspektyw rozwoju kariery, a tym samym wsparcia ich mobilności;
61. z zadowoleniem przyjmuje wprowadzenie narzędzi na rzecz mobilności, a także projektów współpracy, takich jak sojusze na rzecz wiedzy oraz sojusze na rzecz umiejętności sektorowych w ramach programu Erasmus+ i Erasmus dla młodych przedsiębiorców, jako efektywnych środków wymiany najlepszych praktyk, poprawy umiejętności językowych i zdobycia praktycznej wiedzy z zakresu turystyki kulturalnej dla pracowników sektora turystycznego zajmujących się edukacją i szkoleniem na wszystkich szczeblach; niepokoi się jednak brakiem zainteresowania wśród młodzieży karierą zawodową w niektórych sektorach turystyki; podkreśla zalety dwutorowego systemu edukacji w sektorze turystyki, a także znaczenie łączenia zdobywania wiedzy ze zdobywaniem doświadczenia

- praktycznego, co pozwala zwiększyć zarówno wiedzę teoretyczną, jak i umiejętności praktyczne; wzywa państwa członkowskie oraz władze lokalne i regionalne do pełnego wykorzystywania szans, jakie stwarzają Europejski Fundusz Społeczny oraz inne unijne, krajowe i regionalne fundusze na rzecz promowania szkolenia zawodowego;
62. wzywa państwa członkowskie do inwestowania w wysokiej jakości szkolenia przewodników turystycznych oraz do promowania wielojęzyczności w celu zapewnienia turystom zagranicznym możliwości docenienia wartości atrakcji turystycznych; ponadto wzywa Komisję i państwa członkowskie do ustanowienia europejskich standardów jakości dla przewodników turystycznych, przewidujących konieczność spełnienia minimalnych wymogów w zakresie kształcenia;
63. wzywa Komisję do przeprowadzenia badania dotyczącego wpływu podatków i opłat pobieranych od produktów i usług turystycznych na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim na konkurencyjność Europy jako kierunku turystycznego; apeluje do państw członkowskich, aby uznały znaczenie obniżenia stawek VAT od usług przewozowych i turystycznych, co ułatwi rozwój lokalnych gospodarek oraz pomoże w zapewnieniu zrównoważonego wzrostu i miejsc pracy, a także przyczyni się do utrzymania konkurencyjności Europy na rynku globalnym;

Uwolnienie potencjału turystyki przybrzeżnej i morskiej

64. uznaje znaczenie obszarów przybrzeżnych i wyspiarskich w Europejskiej strategii na rzecz turystyki przybrzeżnej i morskiej (zgodnie ze strategią błękitnego wzrostu i strategią „UE 2020”), która oferuje szereg wspólnych rozwiązań dla wielu problemów, z jakimi obszary muszą się zmagać;
65. zdecydowanie zachęca Komisję do przedstawienia planu działania, który będzie towarzyszył 14 opisanym działaniom w ramach wyżej wspomnianej strategii na rzecz turystyki przybrzeżnej i morskiej, z konkretnymi celami i harmonogramami, a także do składania Parlamentowi sprawozdań z postępów w realizacji tych działań;
66. wzywa Komisję do zorganizowania corocznego seminarium z udziałem nadmorskich państw członkowskich oraz odnośnych regionów, aby promować ogólnoeuropejski dialog, a także ułatwić dzielenie się najlepszymi praktykami i realizację strategii długoterminowej;
67. przypomina znaczenie połączeń i dostępności i zauważa, że są one różne w sezonie wysokim i niskim w najbardziej oddalonych regionach i na wyspach w znacznym stopniu uzależnionych od transportu morskiego i lotniczego; pod-

- kreśla również znaczenie tworzenia regionalnych planów promujących mobilność w ramach kierunków turystycznych; apeluje do Komisji, by działanie 12 w ramach wspomnianej wyżej strategii na rzecz turystyki przybrzeżnej i morskiej uwzględniało także efektywność pomocy państwa w regionach nadmorskich;
68. zdecydowanie zachęca Komisję, wraz z państwami członkowskimi oraz zainteresowanymi stronami w sektorze turystyki żeglarskiej i morskiej, aby oceniły potrzebę stworzenia inteligentnych i innowacyjnych strategii jako rozwiązania w walce z sezonowością dostosowanego do okresów wysokiego i niskiego sezonu z uwzględnieniem różnych grup docelowych; wzywa zainteresowane strony do podejmowania wysiłków w celu zapewniania doznań, produktów i usług uzupełniających zintegrowanych z lokalnymi produktami, w szczególności związanych z dziedzictwem morskim i kulturą morską, sportami wodnymi, żeglarstwem rekreacyjnym, obserwacją życia morskiego i przyrody morskiej, spędzaniem czasu na słońcu i na plaży, tradycyjnym łodziowym rybołówstwem przybrzeżnym, żywnością i zdrowiem;
69. podkreśla znaczenie turystyki rejsowej dla rozwoju sektora turystyki w Europie; w związku z tym wzywa Komisję wraz z państwami członkowskimi do dokonania oceny wymaganych zasobów i istniejącej infrastruktury portowej i żeglarskiej oraz do ustandaryzowania kwestii sortowania odpadów i recyklingu, aby tworzyć innowacyjne działania w zakresie planowania dla tych obszarów przez rozwijanie koncepcji inteligentnego miasta portowego;
70. podkreśla, że wspólne planowanie i działanie na rzecz akceptacji turystyki wśród ludności jest tak samo konieczne, jak na rzecz zrównoważonego rozwoju turystyki;

Zrównoważona, odpowiedzialna i społeczna turystyka

71. apeluje do Komisji, by nadal promowała zrównoważoną, odpowiedzialną i przyjazną środowisku turystykę we współpracy z partnerami strategicznymi, takimi jak ETC i inne zainteresowane strony, poprzez opracowywanie nowych konkretnych produktów i promowanie produktów już dostępnych; sugeruje utworzenie ogólnoeuropejskiej, w pełni dostępnej platformy internetowej gromadzącej w jednej bazie danych dostępnej na portalu [Visiteurope.com](https://www.visiteurope.com) informacje na temat certyfikowanych produktów, nowych form turystyki oraz kierunków i szlaków turystycznych;
72. uważa, że w ramach programu COSME należy wyasygnować zwiększone kwoty (współ)finansowania do celów projektów w zakresie zrównoważonej turystyki;
73. wzywa Komisję do sfinalizowania Europejskiej Karty Zrównoważonej i Odpowiedzialnej Turystyki oraz do dalszego udzielania wsparcia finansowego istotnym

- inicjatywom i sieciom, takim jak EDEN (Modelowe Ośrodki Turystyczne Europy) oraz Europejskie szlaki kulturalne;
74. zachęca krajowe organizacje turystyczne do ustanowienia na poziomie krajowym, na podstawie standardów zaproponowanych przez Komisję, specjalnych portali poświęconych zrównoważonej i odpowiedzialnej turystyce w celu umożliwienia konsumentom dokonywania świadomych wyborów spośród odpowiednich krajowych i transnarodowych produktów i kierunków;
 75. podkreśla znaczenie zapewnienia rozwoju zrównoważonej, odpowiedzialnej i dostępnej turystyki, w ramach której pojęcie „inteligentnego kierunku” powinno mieć centralne miejsce w rozwoju kierunku turystycznego, przy jednoczesnym połączeniu aspektów związanych z trwałością, turystyką doznaniową, a także właściwym wykorzystaniem zasobów naturalnych oraz nowych technologii z uwzględnieniem aspektów fizycznej i informacyjno-komunikacyjnej dostępności; jest przekonany, że sieci informacyjne dotyczące projektów ekoturystycznych oferują dobre możliwości wsparcia MŚP, lokalnego zrównoważonego rozwoju, zrównoważonego zatrudnienia i stabilnej gospodarki;
 76. wzywa Komisję do przeprowadzenia badania dotyczącego certyfikatów zrównoważoności dla usług ekoturystycznych, w tym analizy dobrowolnych instrumentów oraz tego, które instrumenty odniosły sukces;
 77. wzywa do promowania i dalszego rozwoju przyjaznych dzieciom i rodzinom ofert turystycznych, np. poprzez stworzenie europejskiego znaku jakości w turystyce przyjaznej rodzinom;
 78. podkreśla znaczenie wspierania programów modernizacji starych obiektów hotelowych w oparciu o kryteria zrównoważonej pod względem środowiskowym turystyki;
 79. podkreśla kluczową rolę, jaką europejska turystyka odgrywa w rewitalizacji obszarów wiejskich i miejskich, w procesie zapewniania zrównoważonego rozwoju w wymiarze lokalnym i regionalnym;
 80. wzywa do rozwoju zrównoważonych usług turystycznych w tych regionach, które, mając duży potencjał kulturowy i turystyczny, poniosły szkodę na swoim wizerunku z powodu większej koncentracji i rozwoju innych sektorów, w tym sektora przemysłu;
 81. podkreśla, że istotne jest, aby działalność turystyczna nie wpływała w sposób negatywny na codzienne życie mieszkańców, a wręcz przeciwnie, powinna w sposób pozytywny i partycypacyjny angażować społeczność mieszkańców w zjawisko turystyki;
 82. podkreśla, że ochrona dziedzictwa naturalnego i kulturowego oraz bioróżnorodności to cenny kapitał sektora turystyki, a w związku z tym wspiera państwa członkowskie, organy regionalne i przedsiębiorstwa turystyczne w propagowa-

- niu ekoturystyki i przestrzeganiu unijnych przepisów w dziedzinie środowiska przy podejmowaniu decyzji dotyczących projektów infrastrukturalnych oraz przy realizacji tych projektów; wzywa państwa członkowskie do uwzględnienia inicjatyw w zakresie dziedzictwa naturalnego w swoich krajowych i regionalnych strategiach turystycznych;
83. podkreśla znaczenie zrównoważonej i odpowiedzialnej turystyki dla ochrony i promowania regionalnego dziedzictwa naturalnego i kulturowego; jest w związku z tym przekonany, że należy wspierać i promować za pomocą odpowiednich środków regionalne produkty turystyczne i krótkie pobyty;
84. wzywa Komisję i państwa członkowskie do rozwijania sieci zielonych szlaków, obejmującej obszary wiejskie i leśne oraz mniejsze atrakcje przyrodnicze, poprzez uzupełnianie istniejącej sieci transportu o nowe zrównoważone pod względem środowiskowym rozwiązania;
85. podkreśla, że zrównoważona turystyka wędkarska może wносить istotny wkład w gospodarkę obszarów wiejskich Europy; zaznacza, że ta forma turystyki może przetrwać tylko wtedy, gdy zarządzanie zagrożonymi gatunkami ryb żyjącymi w wodach śródlądowych Europy będzie bardziej zrównoważone;
86. zauważa, że agroturystyka jest jedną z najbardziej podstawowych form turystyki alternatywnej w UE i wzywa Komisję do wspierania, we współpracy z państwami członkowskimi, działań mających na celu zapewnienie zachęt do dalszego rozwijania infrastruktury i dostępności w tym sektorze;
87. wzywa Komisję do jeszcze większej promocji lokalnych obszarów i specjalności poprzez zachęcanie do prezentowania charakterystycznych produktów, takich jak produkty rolne i nierolne z chronionym oznaczeniem geograficznym, i zapewnianie ich ochrony;
88. uważa, że regiony znajdujące się w trudnej sytuacji, takie jak wyspy, regiony przybrzeżne i górskie, a zwłaszcza regiony odległe i najbardziej oddalone, często w dużym stopniu zależne są od branży turystycznej i najdotkliwiej odczuwają skutki zmiany klimatu; w związku z tym jest przekonany, że ochrona klimatu powinna stanowić priorytet i powinna być wyraźniej uwzględniana w europejskich, krajowych i regionalnych strategiach politycznych w dziedzinie turystyki i transportu, [m.in.](#) poprzez położenie nacisku na racjonalne wykorzystanie energii, energię ze źródeł odnawialnych, zrównoważony transport i zarządzanie odpadami; apeluje do Komisji, by dokonała oceny skutków zmiany klimatu na turystykę w regionach znajdujących się w trudnej sytuacji gospodarczej, środowiskowej i społecznej, a także jej przyszłego wpływu;
89. podkreśla konieczność promowania potencjału turystycznego oddalonych obszarów wiejskich, wyspiarskich, przybrzeżnych i górskich, zachęca do rozwijania zrównoważonej turystyki morskiej w UE oraz wzywa państwa członkowskie do

- rozwijania zrównoważonej infrastruktury i poprawy połączeń transgranicznych jako sposobu na wzmocnienie ich atrakcyjności i dostępności;
90. podkreśla fakt, że wyspy borykają się z własnymi problemami, w szczególności dotyczącymi połączeń między mniejszymi wyspami a kontynentem i wzywa Komisję do zaproponowania środków mających pobudzić inwestycje w tym obszarze;
 91. uważa wprowadzenie w sektorze turystycznym dobrowolnych kontroli środowiskowych mających na celu poprawę jakości środowiska naturalnego za pozytywny wkład sektora i zaleca wyróżnianie tych przedsięwzięć, które wykazują szczególne zaangażowanie;
 92. wzywa właściwe organy i podmioty odpowiedzialne na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym do podjęcia bardziej zdecydowanych działań mających na celu propagowanie sieci szlaków rekreacyjnych, takich jak europejskie sieci szlaków konnych, pieszych i rowerowych oraz trasy pielgrzymek, w połączeniu ze wszystkimi transgranicznymi usługami kolejowymi, w tym szybkimi i nocnymi pociągami; przypomina, że należy również zawsze uwzględniać interoperacyjność z innymi rodzajami transportu; zaleca zniesienie podwyższonych cen za przejazd na odcinkach transgranicznych, które są jedną z barier uniemożliwiających szersze wykorzystywanie kolei przez turystów w strefach przygranicznych;
 93. uznaje, że zrównoważona turystyka miejska stanowi szybko rozwijający się obszar działalności gospodarczej oraz że polityka w zakresie mobilności i transportu w turystycznych centrach miast powinna być efektywna, zrównoważona i korzystna zarówno dla odwiedzających, jak i dla mieszkańców;
 94. popiera rozwój zintegrowanych form transportu multimodalnego dla turystów poprzez stworzenie biletów umożliwiających korzystanie z różnych środków transportu w zależności od potrzeb; podkreśla, że postępy w zakresie zintegrowanej sprzedaży biletów stanowiłyby silną zachętę dla turystyki transgranicznej;
 95. podkreśla, że pojazdy elektryczne stanowią bardzo atrakcyjne rozwiązanie w zakresie nowej elastycznej mobilności zarówno dla turystyki wiejskiej, jak i miejskiej oraz że taka oferta mobilności powinna być w zwiększonym stopniu dostępna w miejscowościach wypoczynkowych;
 96. podkreśla, jak ważne jest ułatwienie użytkownikom rowerów korzystania z transportu publicznego;
 97. zdecydowanie zachęca Komisję do oceny możliwości stworzenia europejskiego systemu wskaźników turystycznych (ETIS) – unijnego instrumentu mającego pomóc kierunkom turystycznym w kontrolowaniu, ocenie i doskonaleniu ich działań, a także zarządzaniu nimi pod względem zrównoważonego rozwoju;
 98. wzywa państwa członkowskie do dalszego przekazywania pozytywnych doświadczeń dotyczących zrównoważonego zarządzania turystyką w ramach współpracy międzynarodowej;

99. uważa, że dostępność i przystępność cenowa w turystyce to integralne składniki jej zrównoważoności; potwierdza, że zasada „turystyka dla wszystkich” umożliwi ludzom, zwłaszcza osobom o szczególnych potrzebach (takim jak osoby niepełnosprawne, osoby o ograniczonej możliwości poruszania się, młodzież, osoby starsze, rodziny o niskich dochodach i rodziny z dziećmi), korzystanie z praw obywatelskich, a także zachęca ich do tego; zauważa, że zasada ta musi być punktem odniesienia dla wszelkich krajowych, regionalnych, lokalnych lub europejskich działań związanych z turystyką; wzywa państwa członkowskie do położenia szczególnego nacisku na wykorzystanie nowych technologii przy opracowywaniu koncepcji turystyki dla seniorów i osób z ograniczoną sprawnością;
100. zaleca państwom członkowskim opracowanie jednakowego w całej Europie i przejrzystego systemu oznaczania dostępnych ofert i utworzenie odpowiednich platform internetowych; wzywa Komisję do przedstawienia propozycji zgodnych z tymi zaleceniami;
101. zaleca państwom członkowskim wprowadzenie w sektorze turystyki wymogu powszechnej dostępności jako kryterium przyznania wsparcia w ramach programów rozwoju gospodarczego;
102. podkreśla, że zaufanie konsumentów do przedsiębiorstw świadczących usługi w sektorze turystyki zależy także od tego, czy przedsiębiorstwa zapewniają konsumentom proste, skuteczne i szybkie środki alternatywnego rozstrzygnięcia sporów konsumenckich oraz czy chronią dane osobowe i finansowe konsumentów;
103. uważa, że w celu zapewnienia dostępności turystyki w Europie konieczne jest, aby linie lotnicze położyły kres przewrotnej i często nagminnej praktyce przeznaczania większej przestrzeni dla klasy biznesowej kosztem klasy ekonomicznej;
104. podkreśla wkład społeczeństwa obywatelskiego w promowanie nowych form turystyki za pośrednictwem sieci społecznościowych, organizacji działających na zasadzie wolontariatu, stowarzyszeń kulturalnych i sportowych, obywatelskich grup działania i organizacji reprezentujących młodzież, kobiety i środowiska expatriantów;
105. wzywa do większego uznania kluczowej roli wolontariatu w procesie rozwoju i wspierania sektora turystyki poprzez wolontariat kulturalny;
106. wzywa Komisję i państwa członkowskie do zwrócenia uwagi na potencjał gospodarki społecznej w zakresie rozwoju zrównoważonej i odpowiedzialnej turystyki oraz do wsparcia tego potencjału;
107. uważa, że turystyka ma istotną wartość społeczną dla młodzieży, pracowników i emerytów; wzywa państwa członkowskie do korzystania z funduszy UE w celu rozwijania turystyki zdrowotnej i rekreacyjnej;

108. podkreśla, że trwający w Europie kryzys migracyjny dotyka w szczególności obszary nadmorskie, gdzie turystyka jest ważnym elementem kształtowania dochodów mieszkańców; wzywa Komisję do opracowania raportu o wpływie, jaki na branżę turystyczną wywołuje niekontrolowany napływ imigrantów do Unii Europejskiej;

Gospodarka dzielenia się

109. z zadowoleniem przyjmuje możliwości, jakie gospodarka dzielenia się przyniosła przedsiębiorstwom typu start-up oraz innowacyjnym firmom w sektorze turystyki; dostrzega uzupełniający charakter tych usług wobec innych usług turystycznych pod względem ich lokalizacji i grupy osób, do której są adresowane;
110. przypomina, że gospodarka dzielenia się lub wspólna konsumpcja to nowy model społeczno-gospodarczy, który ukształtował się dzięki rewolucji technologicznej i internetowi łączącemu ludzi przez platformy internetowe, gdzie można prowadzić handel towarami i usługami w bezpieczny i przejrzysty sposób;
111. podkreśla, że obowiązujące przepisy nie są dostosowane do gospodarki dzielenia się i z tego powodu instytucje samorządowe i krajowe rozpoczęły badanie takich platform internetowych i próbują regulować ich wpływ, często stosując nieproporcjonalne środki w obrębie Unii; wzywa Komisję, aby we współpracy z państwami członkowskimi dokonała analizy najlepszych inicjatyw podejmowanych na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym; zaleca rozważenie utworzenia odpowiednich ram regulacyjnych w ramach ogólnej strategii UE dotyczącej jednolitego rynku cyfrowego;
112. podkreśla, że zanim środki regulacyjne zostaną podjęte, należy najpierw dokonać analizy reakcji na rozwój gospodarki dzielenia się; uważa jednak, że każde działanie ze strony organów publicznych musi być proporcjonalne i elastyczne, aby zapewnić ramy regulacyjne, które zagwarantują równe warunki działania dla przedsiębiorstw, a zwłaszcza stworzą przyjazne i pozytywne środowisko biznesowe dla MŚP oraz dla innowacji w przemyśle; uważa ponadto, że z uwagi na ochronę konsumentów regulacje w zakresie bezpieczeństwa i zdrowia mające zastosowanie do tradycyjnego sektora turystyki powinny mieć także zastosowanie do usług świadczonych komercyjnie w gospodarce dzielenia się;
113. podkreśla, że działalność organizatorów musi zostać właściwie zaklasyfikowana w celu wyraźnego odróżnienia dzielenia się ad hoc i stałego od profesjonalnych usług biznesowych, do których zastosowanie powinny mieć odpowiednie uregulowania;

114. podkreśla również, że platformy muszą być w pełni dostępne oraz że konsumenci korzystający z takich stron muszą być prawidłowo informowani, a nie wprowadzani w błąd, a ich dane muszą być chronione; podkreśla znaczenie możliwego do zrealizowania i przejrzystego systemu wystawiania opinii, a także zapewnienia, aby usługodawcy nie karali klientów za wystawienie negatywnej opinii;
115. podkreśla, że przedsiębiorstwa technologiczne działające jako pośrednicy powinny informować swoich usługodawców o spoczywających na nich obowiązkach, szczególnie w zakresie ochrony praw konsumentów, a także rzetelnie i w przystępny sposób informować o wszystkich opłatach i ukrytych kosztach związanych z prowadzeniem działalności oraz o tym, czego wymaga przestrzeganie lokalnych przepisów, szczególnie w zakresie prawa podatkowego i przestrzegania norm w dziedzinie bezpieczeństwa konsumentów, a także warunków pracy osób świadczących usługi turystyczne;
116. apeluje do Komisji o dokonanie oceny ekonomicznych i społecznych skutków gospodarki dzielenia się oraz jej wpływu na branżę turystyczną, konsumentów, przedsiębiorstwa technologiczne i organy publiczne, a także o zdawanie Parlamentowi sprawozdań z wyników realizacji podjętych już inicjatyw, w tym działalności grupy roboczej powołanej przez DG GROW;

Digitalizacja

117. wzywa Komisję, by wspólnie z przedstawicielami branży i stowarzyszeniami turystycznymi opracowała rozsądny plan realizacji inicjatyw skupiających się na szerszym zakresie innowacji (procesy, ICT, badania), a także na wymaganych umiejętnościach w celu zachęcania przedsiębiorstw działających w sektorze podróży i turystyki do przyjęcia narzędzi cyfrowych i ich skuteczniejszego wykorzystania; uważa, że Komisja mogłaby podjąć wzmożone wysiłki, aby rozpowszechnić najlepsze praktyki w tym obszarze;
118. z zadowoleniem przyjmuje uruchomioną przez Komisję platformę turystyki cyfrowej i jej cele w zakresie (i) rozwoju potencjału innowacyjności i digitalizacji MŚP z branży turystyki w celu pobudzenia sektora turystyki, oraz (ii) opracowania propozycji na temat sposobów dostosowania i kształtowania zrównoważonych, konkurencyjnych i skoncentrowanych na konsumentach strategii politycznych ukierunkowanych na dalszy rozwój sektora turystyki; zachęca do wykorzystania innowacyjnych technologii, upowszechniania najlepszych praktyk i pogłębiania współpracy na szczeblu regionalnym, tak aby podnieść atrakcyjność i konkurencyjność europejskiego sektora turystyki; jest zdania,

- że promowanie e-uczenia się, a także zwiększone możliwości wykorzystania technologii cyfrowych, przyczynią się w jeszcze większym stopniu do przybliżenia tego celu;
119. jest świadomy faktu, że MŚP (z których większość to mikroprzedsiębiorstwa) i przedsiębiorstwa typu start-up w sektorze turystyki borykają się z poważnymi trudnościami związanymi z promowaniem swoich usług za granicą i z dostosowywaniem się do szybko zmieniających się warunków rynkowych; zauważa, że nowe narzędzia IT, takie jak opracowany przez Komisję portal biznesowy w dziedzinie turystyki, a także seminaria internetowe mogą pomóc im w czerpaniu korzyści z możliwości cyfrowych; podkreśla, że udostępnienie portalu biznesowego w dziedzinie turystyki we wszystkich językach państw członkowskich dodatkowo zwiększyłoby korzyści terytorialne płynące z takich działań; zachęca do podejmowania podobnych inicjatyw na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym;
 120. wzywa Komisję, by w dalszym ciągu wspierała współpracę między publicznymi i prywatnymi zainteresowanymi stronami w sektorze podróży i turystyki w celu ułatwienia poszukiwania oraz przyjmowania rozwiązań cyfrowych przez europejskie przedsiębiorstwa; podkreśla w szczególności potrzebę lepszej koordynacji między publicznymi urzędami turystyki na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, organizatorami turystyki, sektorem usług hotelarskich oraz branżą internetową;
 121. wzywa Komisję do udzielenia pomocy sektorowi w zakresie tworzenia narzędzi, które umożliwią monitorowanie kierunków podróży odwiedzających, poznanie ich profili oraz śledzenie ich mobilności w celu zapoznania się z ich zainteresowaniami i opracowania odpowiednich produktów, a także do tworzenia narzędzi oferujących kierunki „à la carte” lub monitorowania sieci w celu poznania opinii osób odwiedzających;
 122. oczekuje, że Komisja sporządzi kompleksowe sprawozdanie obejmujące ocenę aktualnego stanu digitalizacji unijnego rynku turystyki, by określić wyzwania i szanse dla różnych podmiotów prywatnych i publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, a także stawić czoła tym wyzwaniom i szansom; uważa, że takie sprawozdanie powinno obejmować stosowne zalecenia, aby zapewnić sprawiedliwą konkurencję i równe warunki działania dla wszystkich podmiotów, a także w celu ochrony konsumentów poprzez zapewnienie przejrzystości, neutralności i dostępności;
 123. zauważa wzrost liczby przypadków bezpośredniego zamawiania przez użytkowników usług turystycznych przez internet i ryzyko, jakie może to oznaczać dla konsumenta, który wielokrotnie nie zna swoich praw ani mającego zastosowanie prawa; zwraca się do Komisji o szczegółowe badanie ewentualnych nadużyć, do których może dochodzić w tej dziedzinie, w szczególności w przy-

- padku połączonych zakupów od różnych usługodawców (przykładowo biletu lotniczego i wynajmu samochodu), oraz o dostosowanie i rozwinięcie przy okazji kolejnego przeglądu dyrektywy w sprawie zorganizowanych podróży tego typu nowych sposobów zamawiania usług;
124. z zadowoleniem przyjmuje wyniki negocjacji trójstronnych na temat zmienionej dyrektywy w sprawie zorganizowanych podróży; wzywa do jej rychłej aktualizacji oraz skutecznej transpozycji i realizacji w celu transformacji sektora oraz ochrony konsumentów w środowisku cyfrowym;
 125. wzywa Komisję do ukierunkowania na nowo funduszy i programów w celu lepszego wspierania digitalizacji europejskich biur podróży;
 126. wzywa Komisję do dopilnowania, by przewoźnicy i organizatorzy turystyki zapewнили usługodawcom sprawiedliwy i równy dostęp do właściwych danych w celu ułatwienia uruchomienia cyfrowych multimodalnych usług informacyjnych i zakupu biletów; dostrzega znaczenie inteligentnych systemów transportowych dla zapewnienia w czasie rzeczywistym precyzyjnych danych o ruchu i podróży do celów opracowania zintegrowanych usług w zakresie mobilności z korzyścią dla rozwoju turystyki europejskiej;
 127. wzywa państwa członkowskie do określenia i wsparcia ogólnoeuropejskich inicjatyw propagujących wykorzystanie infrastruktury cyfrowej oraz interoperacyjność różnych platform; w związku z tym apeluje do państw członkowskich o zapewnienie bezpłatnego dostępu do sieci Wi-Fi w regionach turystycznych oraz o zniesienie, zgodnie z podjętą decyzją, opłat roamingowych do dnia 15 czerwca 2017 r., a także zaniechanie blokowania geograficznego;
 128. wzywa państwa członkowskie i władze lokalne do wyposażenia dworców, przystanków do wsiadania i wysiadania oraz węzłów przesiadkowych zarówno w punkty informacji obsługiwane przez kompetentnych pracowników, którzy mogą udzielić informacji na temat głównych kierunków, środków transportu i obiektów turystycznych, jak i w wielojęzyczne cyfrowe systemy informacyjne z bezpłatnym i nieograniczonym dostępem do sieci Wi-Fi, przystosowane również do potrzeb osób niepełnosprawnych;
 129. podkreśla, że podróżni, rezerwując noclegi lub środki transportu przez internet, wciąż muszą liczyć się z odmiennymi cenami i warunkami; w związku z tym z zadowoleniem przyjmuje komunikat Komisji pt. „Strategia jednolitego rynku cyfrowego dla Europy”; wzywa Komisję do przyjęcia kompleksowego wniosku zmierzającego do położenia kresu nieusprawiedliwionemu blokowaniu geograficznemu dostępu do towarów, usług i najkorzystniejszej dostępnej ceny w zależności od położenia geograficznego lub kraju zamieszkania;
 130. wzywa państwa członkowskie do promowania dostępu do szybkich sieci szerokopasmowych jako priorytetowego działania na obszarach odległych i najbar-

dziej oddalonych, takich jak wyspy oraz obszary przybrzeżne, górskie i wiejskie, w celu wzmocnienia rozwoju przedsiębiorstw turystycznych i zmniejszenia przepaści cyfrowej w UE;

131. wzywa państwa członkowskie oraz zainteresowane podmioty do opracowania we wszystkich obszarach sektora turystyki – zwłaszcza w dziedzinie digitalizacji – skutecznych środków zapobiegających niedoborowi wykwalifikowanej siły roboczej;
132. jest zaniepokojony tym, że wiele gospodarczych korzyści dystrybucji online nie jest uzyskiwanych w Europie; jest zdania, że europejskie rządy powinny uczynić więcej, by wzmocnić przedsiębiorczość oraz, w szczególności, ukierunkowane na technologie rozwiązania w Europie;
133. zobowiązuje swojego przewodniczącego do przekazania niniejszej rezolucji Radzie oraz Komisji.

29.

Rezolucja Parlamentu Europejskiego: W stronę strategii UE w dziedzinie międzynarodowych stosunków kulturalnych z dnia 5 lipca 2017 r.

Źródło: Dz.U. UE C 334 z 19.9.2018, s. 112–123

Parlament Europejski,

- uwzględniając art. 167 ust. 3 i 4 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE)⁹⁰,
- uwzględniając Konwencję UNESCO z 2005 r. w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego,
- uwzględniając rezolucję Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych nr 2347 z dnia 24 marca 2017 r.,
- uwzględniając program działań Organizacji Narodów Zjednoczonych na rzecz zrównoważonego rozwoju do roku 2030, w szczególności cele zrównoważonego rozwoju nr 4 i 17,
- uwzględniając wspólny komunikat Komisji oraz wiceprzewodniczącej Komisji Europejskiej/wysokiej przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa do Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2016 r. zatytułowany „W stronę strategii UE w dziedzinie międzynarodowych stosunków kulturalnych” (JOIN(2016)0029),
- uwzględniając komunikat Komisji z dnia 10 maja 2007 r. dotyczący Europejskiej agendy kultury w dobie globalizacji świata (COM(2007)0242),
- uwzględniając działanie przygotowawcze dotyczące kultury w stosunkach zewnętrznych UE i zawarte w nim zalecenia⁹¹,
- uwzględniając dokument zatytułowany „Wspólna wizja, wspólne działania: silniejsza Europa. Globalna strategia na rzecz polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej”, przedstawiony przez wiceprzewodniczącą/wysoką przedstawiciel w dniu 28 czerwca 2016 r.,
- uwzględniając rezolucję Rady z dnia 16 listopada 2007 r. dotyczącą europejskiego planu działań na rzecz kultury⁹²,

⁹⁰ Zob. s. 149 w tym tomie (przyp. red.).

⁹¹ http://ec.europa.eu/culture/library/publications/global-cultural-citizenship_en.pdf.

⁹² Dz.U. C 287 z 29.11.2007, s. 1.

- uwzględniając sprawozdanie Komisji w sprawie wdrożenia Europejskiej agencji kultury (COM(2010)0390),
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 23 listopada 2016 r. w sprawie unijnej komunikacji strategicznej w celu przeciwdziałania wrogiej propagandzie stron trzecich⁹³,
- uwzględniając Konwencję ramową Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa (konwencja z Faro) z 2005 r.⁹⁴,
- uwzględniając konkluzje Rady z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie propagowania różnorodności kulturowej i dialogu międzykulturowego w stosunkach zewnętrznych Unii i jej państw członkowskich⁹⁵,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 12 maja 2011 r. w sprawie kulturowego wymiaru działań zewnętrznych UE⁹⁶,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 19 stycznia 2016 r. w sprawie roli dialogu międzykulturowego, różnorodności kulturowej i edukacji w promowaniu podstawowych wartości UE⁹⁷,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 24 listopada 2015 r. w sprawie roli UE w ONZ – w jaki sposób lepiej osiągać cele polityki zagranicznej UE⁹⁸,
- uwzględniając konkluzje Rady z dnia 23 grudnia 2014 r. w sprawie planu prac w dziedzinie kultury na lata 2015–2018⁹⁹,
- uwzględniając Konwencję UNESCO w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego z 1972 r.¹⁰⁰,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 8 września 2015 r. w sprawie dążenia ku zintegrowanemu podejściu do dziedzictwa kulturowego w Europie¹⁰¹,
- uwzględniając rezolucję CM/Res(2010)53 przyjętą przez Radę Europy, ustanawiającą rozszerzone porozumienie częściowe ws. szlaków kulturowych,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 13 grudnia 2016 r. w sprawie spójnej polityki UE dla sektora kultury i sektora kreatywnego¹⁰²,
- uwzględniając konkluzje Rady z dnia 24 listopada 2015 r. w sprawie kultury w stosunkach zewnętrznych UE ze szczególnym uwzględnieniem kultury we współpracy na rzecz rozwoju¹⁰³,

⁹³ Teksty przyjęte, P8_TA(2016)0441.

⁹⁴ <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/199>.

⁹⁵ Dz.U. C 320 z 16.12.2008, s. 10.

⁹⁶ Dz.U. C 377 E z 7.12.2012, s. 135.

⁹⁷ Teksty przyjęte, P8_TA(2016)0005.

⁹⁸ Teksty przyjęte, P8_TA(2015)0403.

⁹⁹ Dz.U. C 463 z 23.12.2014, s. 4.

¹⁰⁰ Zob. s. 35 w tym tomie (przyp. red.).

¹⁰¹ Teksty przyjęte tego dnia, P8_TA(2015)0293.

¹⁰² Teksty przyjęte, P8_TA(2016)0486.

¹⁰³ Dz.U. C 417 z 15.12.2015, s. 41.

- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 30 kwietnia 2015 r. w sprawie niszczenia zabytków kultury przez ISIS/Daish¹⁰⁴, w szczególności jej ust. 3, który „wzywa wiceprzewodniczącą Komisji/wysoką przedstawiciel do wykorzystania dyplomacji kulturalnej i dialogu międzykulturowego jako narzędzia do pogodzenia różnych społeczności i odbudowy zniszczonych obiektów”,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 10 kwietnia 2008 r. w sprawie Europejskiej agendy kultury w dobie globalizacji¹⁰⁵,
- uwzględniając wynik 3502. posiedzenia Rady ds. Edukacji, Młodzieży, Kultury i Sportu w dniach 21 i 22 listopada 2016 r.,
- uwzględniające badanie przygotowane na wniosek Parlamentarnej Komisji Kultury i Edukacji zatytułowane „Research for CULT Committee – European Cultural Institutes Abroad” (Badanie dla Komisji Kultury i Edukacji – europejskie instytuty kultury za granicą)¹⁰⁶,
- uwzględniające badanie przygotowane na wniosek Parlamentarnej Komisji Kultury i Edukacji zatytułowane „Research for CULT Committee – European capitals of culture: success strategies and long-term effects” (Badanie dla Komisji Kultury i Edukacji – Europejskie Stolicy Kultury: strategie sukcesu i długoterminowe skutki)¹⁰⁷,
- uwzględniając badanie z 2015 r. zlecone przez Służbę ds. Instrumentów Polityki Zagranicznej Komisji (FPI) zatytułowane „Analysis of the perception of the EU and EU’s policies abroad” (Analiza postrzegania UE i polityki UE za granicą)¹⁰⁸,
- uwzględniając opinię Komitetu Regionów zatytułowaną „W stronę strategii UE w dziedzinie międzynarodowych stosunków kulturalnych”,
- uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego zatytułowaną „W stronę strategii UE w dziedzinie międzynarodowych stosunków kulturalnych”,
- uwzględniając wniosek dotyczący decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego w 2018 r. (COM(2016)0543),
- uwzględniając komunikat Komisji w sprawie Europejskiego Korpusu Solidarności (COM(2016)0942),
- uwzględniając konkluzje Rady z dnia 14 grudnia 2015 r. w sprawie przeglądu europejskiej polityki sąsiedztwa,

¹⁰⁴ Dz.U. C 346 z 21.9.2016, s. 55.

¹⁰⁵ Dz.U. C 247 E z 15.10.2009, s. 32.

¹⁰⁶ [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/563418/IPOL_STU\(2016\)563418_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/563418/IPOL_STU(2016)563418_EN.pdf).

¹⁰⁷ [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/513985/IPOL-CULT_ET\(2013\)513985_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/513985/IPOL-CULT_ET(2013)513985_EN.pdf).

¹⁰⁸ http://ec.europa.eu/dgs/fpi/showcases/eu_perceptions_study_en.htm.

- uwzględniając postanowienie Międzynarodowego Trybunału Karnego (MTK) z dnia 27 września 2016 r., na mocy którego uznał on Ahmada Al Faqi Al-Mahdi winnym zniszczenia kilku mauzoleów w Timbuktu i w którym po raz pierwszy – zgodnie z Rzymskim Statutem Międzynarodowego Trybunału Karnego – Trybunał ten orzekł, że zniszczenie dziedzictwa kulturowego może być postrzegane jako zbrodnia wojenna,
- uwzględniając art. 52 Regulaminu,
- uwzględniając wspólne posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych oraz Komisji Kultury i Edukacji zgodnie z art. 55 Regulaminu,
- uwzględniając sprawozdanie Komisji Spraw Zagranicznych oraz Komisji Kultury i Edukacji (A8-0220/2017),
 - A. mając na uwadze, że UE staje się coraz bardziej znaczącym podmiotem w obszarze stosunków międzynarodowych i powinna przeznaczać dodatkowe zasoby i energię na promowanie swojej wspólnej kultury, dziedzictwa kulturowego, twórczości i innowacji artystycznej w ramach różnorodności regionalnej, na podstawie art. 167 TFUE;
 - B. mając na uwadze, że UE jest szczególnym podmiotem w obszarze polityki międzynarodowej odgrywającym coraz większą rolę w sprawach światowych, w tym dzięki promocji różnorodności kulturowej i językowej w stosunkach międzynarodowych;
 - C. mając na uwadze, że kultura ma rzeczywistą wartość, a doświadczenia UE pokazały, iż wymiana kulturowa może służyć do promowania zewnętrznych celów unijnych i stanowić mocny most łączący ludzi o różnym pochodzeniu etnicznym, religijnym i społecznym, co wzmacnia dialog międzykulturowy i międzyreligijny oraz wzajemne zrozumienie, stanowiąc część działań Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (ESDZ); uważa w związku z tym, że kultura powinna stać się głównym elementem dialogu politycznego z państwami trzecimi i że należy regularnie uwzględniać kulturę w programach i projektach;
 - D. mając na uwadze, że aby wspierać zrozumienie międzykulturowe, UE będzie musiała rozszerzyć wspólne narzędzia komunikacyjne w postaci autentycznie europejskich mediów, takich jak Arte, Euronews czy Euranet;
 - E. mając na uwadze, że kultura oraz ochrona kultury są niepodzielnie związane z poszanowaniem praw człowieka i podstawowych wolności;
 - F. mając na uwadze, że współpraca w dziedzinie nauki stanowi istotny element polityki zagranicznej, gdyż buduje mosty między krajami, podnosi jakość badań międzynarodowych i zwiększa rolę dyplomacji na rzecz nauki;
 - G. mając na uwadze, że UE i jej państwa członkowskie mają szereg wspólnych korzeni kulturowych, językowych, historycznych i religijnych, oraz że czer-

- piąc inspirację z dziedzictwa kulturowego, religijnego i humanistycznego Europy udało im się osiągnąć jedność w różnorodności; mając na uwadze, że europejska kultura i dziedzictwo kulturowe, zarówno materialne, jak i niematerialne, reprezentują różnorodność europejskich społeczeństw i regionów, ich społeczności większościowych, jak również kultur mniejszości;
- H. mając na uwadze, że Oświadczenie w sprawie promowania, poprzez kształcenie, obywatelstwa i wspólnych wartości, jakimi są wolność, tolerancja i niedyskryminacja, przyjęte w Paryżu w marcu 2015 r., podkreśla konieczność wspierania aktywnego dialogu między kulturami, jak również globalnej solidarności i wzajemnego szacunku;
- I. mając na uwadze, że w całej historii UE stosunki kulturalne stanowią podstawowe siły napędowe spójności społecznej oraz zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego, odgrywając jednocześnie kluczową rolę we wzmacnianiu zdolności społeczeństwa obywatelskiego i kontaktów międzyludzkich oraz w zapobieganiu radykalizacji z myślą o ochronie dziedzictwa kulturowego, wspieraniu procesów demokratycznych oraz zaangażowaniu na rzecz zapobiegania konfliktom, rozwiązywania ich i odporności na nie;
- J. mając na uwadze, że dyplomacja na rzecz kultury powinna promować różnorodność kulturową i językową, w tym zachowanie języków mniejszościowych przy uznaniu, że stanowi to wartość samą w sobie oraz część europejskiego dziedzictwa kulturowego;
- K. mając na uwadze, że prawa człowieka także obejmują prawa kulturalne oraz mając na uwadze, że należy zatem zwracać taką samą uwagę na prawo osób do uczestnictwa w życiu kulturalnym i korzystania z własnej kultury przy pełnym poszanowaniu podstawowych praw człowieka wszystkich stron;
- L. mając na uwadze, że w grudniu 2014 r. wprowadzono środki ograniczające w celu przeciwdziałania handlowi dobrami kultury pochodzącymi z Syrii; mając na uwadze, że istnieje wyraźna potrzeba ustanowienia mechanizmu działania w sytuacjach wyjątkowych w celu wykrywania niszczenia dziedzictwa kulturowego i zapobiegania mu oraz usuwania dóbr kultury, w tym na obszarach lub w krajach dotkniętych konfliktem, które to działania mogą być wykorzystywane w sytuacjach konfliktowych do zastraszania i szokowania, a w niektórych przypadkach przybierać rozmiary „czystek kulturowych”;
- M. mając na uwadze, że kultura jest dobrem wspólnym, a projektowanie nowego konsensusu w sprawie rozwoju musi obejmować refleksję na temat odzyskiwania wspólnych dóbr publicznych, w tym przez kulturę;
- N. mając na uwadze, że UE i poszczególne państwa członkowskie zapewniają ponad połowę pomocy rozwojowej na świecie, co zasługuje na większe uznanie;

- O. mając na uwadze, że dziedzictwo kulturowe jest dziedzictwem powszechnym, a jego ochrona jest zatem warunkiem wstępnym budowania pokoju i odporności;
- P. mając na uwadze, że wspólny komunikat zatytułowany „W stronę strategii UE w dziedzinie międzynarodowych stosunków kulturalnych” zapewnia ramy dla międzynarodowych stosunków kulturalnych UE; mając jednak na uwadze, że nie określa on priorytetów tematycznych i geograficznych, konkretnych celów i wyników, grup docelowych, wspólnych interesów i inicjatyw, przepisów w sprawie finansowania, należytego zarządzania finansami, perspektywy lokalnej i regionalnej oraz wyzwań i warunków wdrażania;
- Q. mając na uwadze, że kontakty międzyludzkie, takie jak wymiana młodzieży, partnerstwo miast i partnerstwa w dziedzinie zawodowej są ważnymi narzędziami wspierania wzajemnego zrozumienia międzykulturowego i powinny być promowane przez UE w jej stosunkach z zagranicą;
- R. mając na uwadze, że mobilność jest zasadniczą częścią międzynarodowych stosunków kulturalnych UE, co wymaga ustanowienia mechanizmów ułatwiających dostęp do wiz do państw trzecich i z państw trzecich osobom zawodowo zajmujących się kulturą, naukowcom, wykładowcom, nauczycielom, studentom i pracownikom oraz sieciom absolwentów skupiającym byłych uczestników programów UE¹⁰⁹;
- S. mając na uwadze, że UE i państwa sąsiadujące historycznie miały na siebie wzajemny wpływ, jeśli chodzi o kulturę;
- T. mając na uwadze, że współpraca, szkolenie, mobilność artystów i osób zawodowo związanych z kulturą oraz ich prac, w tym w ramach sieci europejskich i międzynarodowych, a także pobyty artystów-rezydentów stanowią kluczowe czynniki w zakresie rozpowszechniania i wymiany kultury i sztuki zarówno europejskiej, jak i pozaeuropejskiej, oraz należy je promować i wzmacniać;
- U. mając na uwadze, że polityka wizowa w stosunku do artystów i osób zawodowo związanych z kulturą ma kluczowe znaczenie dla owocnej współpracy i swobodnego przepływu prac w ramach sieci europejskich i międzynarodowych, a także dla zapewnienia aktywnych programów pobytu artystów-rezydentów, które to programy obejmują społeczeństwo obywatelskie w różnych krajach i regionach świata;
- V. mając na uwadze, że odpowiednim punktem początkowym może być odnotowanie wyników osiągniętych w ramach „Europejskiej agendy kultury” w celu dalszego rozwoju i poprawy strategii, ustanowienia jasnych i mierzalnych celów zgodnie ze specyfiką poszczególnych krajów, priorytetami i realistycznymi wynikami oraz wyciągnięcia wniosków z najlepszych praktyk;

¹⁰⁹ Na przykład Erasmus, „Horyzont 2020” i „Kreatywna Europa”.

- W. mając na uwadze, że jako najważniejszy partner Organizacji Narodów Zjednoczonych, UE powinna ściśle współpracować z UNESCO, aby chronić światowe dziedzictwo kulturowe;
- X. mając na uwadze, że koordynacja w ramach programów i zasobów UE powinna wzmocnić kulturowy wymiar stosunków międzynarodowych UE w celu stworzenia wspólnej przestrzeni dialogu na rzecz międzykulturowego zrozumienia i zaufania;
- Y. mając na uwadze, że inicjatywy i działania UE powinny być bardziej widoczne w państwach trzecich, w szczególności w państwach objętych europejską polityką sąsiedztwa, a ich rezultaty powinny być lepiej ujmowane, oceniane i rozpowszechniane¹¹⁰;
- Z. mając na uwadze, że liczba produktów i usług z sektorów audiowizualnego, kulturalnego i kreatywnego zwiększa się, podobnie jak ich wkład w PKB i obrót międzynarodowy;
- AA. mając na uwadze, że wiele europejskich szlaków kultury certyfikowanych przez Radę Europy przebiega przez kraje wschodniego i południowego sąsiedztwa UE oraz przez kraje kandydujące, a także mając na uwadze, że przyczynia się to do wzmocnienia powiązań między UE a krajami sąsiadującymi;
- AB. uwzględniając wysiłki Unii mające na celu podniesienie odporności społecznej przez pogłębianie pracy nad kulturą, edukacją i wspieraniem przez młodzież pluralizmu, współistnienia i szacunku,

Cele

1. z zadowoleniem przyjmuje wspólny komunikat, który zapewnia przegląd wszystkich instrumentów, działań, inicjatyw, programów i projektów wspieranych lub wdrażanych przez UE i jej państwa członkowskie, których wspólnym mianownikiem jest kultura; wzywa do opracowania skutecznej strategii UE w dziedzinie międzynarodowych stosunków kulturalnych;
2. podkreśla, że celem wspólnego komunikatu jest wspieranie współpracy kulturalnej w UE oraz z krajami partnerskimi oraz promowanie globalnego porządku w oparciu o utrzymywanie pokoju, zwalczanie ekstremizmu i radykalizacji przez dialog międzykulturowy i międzyreligijny, a także dzięki zapobieganiu konfliktom z poszanowaniem demokracji, praworządności, wolności słowa, wolności

¹¹⁰ Na przykład program wizyt w instytucjach Unii Europejskiej (EUVP) ustanowiony w 1974 r. przez Parlament i Komisję jest indywidualnym programem studiów dla obiecujących młodych liderów i opiniotwórców z państw spoza Unii Europejskiej, którego motto brzmi „Dzielenie się wartościami UE na całym świecie od 1974 r.”.

- artystycznej, wzajemnego zrozumienia, praw człowieka, różnorodności kulturowej i językowej oraz podstawowych wartości; podkreśla ponadto ważną rolę dyplomacji na rzecz kultury, edukacji w dziedzinie kultury oraz wymiany kulturalnej w umacnianiu wspólnego zbioru wartości uniwersalnych;
3. docenia wysiłki podejmowane przez ESDZ wraz z Komisją w celu zwiększenia zewnętrznego wymiaru polityki w dziedzinie nauki i badań oraz wzywa Komisję do wspierania rozwoju ambitnej dyplomacji na rzecz nauki;
 4. wzywa do promowania praw kulturalnych jako integralnego elementu podstawowych praw człowieka oraz uznania kultury o niezbywalnej wartości za czwarty niezależny poprzeczny filar zrównoważonego rozwoju wraz z wymiarem społecznym, gospodarczym i środowiskowym;
 5. z zadowoleniem przyjmuje podejście przyjęte we wspólnym komunikacie określającym trzy kierunki działań: wspieranie kultury jako siły napędowej zrównoważonego rozwoju społecznego i gospodarczego; promowanie kultury i dialogu międzykulturowego na rzecz pokojowych stosunków między społecznościami oraz zacieśnianie współpracy w zakresie dziedzictwa kulturowego;
 6. wzywa do promowania wolności wypowiedzi artystycznej jako wartości i dążenia Unii Europejskiej, wspierania wolnego dialogu i wymiany dobrych praktyk na szczeblu międzynarodowym;
 7. podkreśla, że UE posiada wiele różnorodnych doświadczeń w sprawowaniu rządów sprzyjających włączeniu społecznemu, że jej siła wynika ze zjednoczenia w różnorodności oraz że w tym obszarze UE zapewnia wartość dodaną;
 8. zauważa, że chociaż zasady pomocniczości i proporcjonalności muszą być szanowane w obszarze kultury – z uwzględnieniem również wspólnych korzeni i dziedzictwa UE i państw członkowskich oraz trwających od dawna oddziaływań artystycznych i kulturowych – tworzenie zwyczaju wspólnej pracy i tworzenia buduje podstawę szacunku i zrozumienia dla innych kultur;
 9. podkreśla, że UE stanowi arenę, na której wszystkie państwa członkowskie łączą swe siły, aby odegrać większą rolę w obszarze międzynarodowych stosunków kulturalnych, przy jednoczesnym czerpaniu wzajemnych korzyści ze współpracy;
 10. sugeruje, by każde państwo członkowskie mogło inicjować wspólne działania z UE w celu przedstawienia innego państwa członkowskiego UE każdego roku za pomocą np. wystaw i współprodukcji z przyznaniem szczególnej roli rotacyjnej prezydencji z myślą o dostarczeniu UE i państwom członkowskim dodatkowej niezbywalnej wartości oraz o podniesieniu widoczności ich działań i inicjatyw za granicą, w tym za pośrednictwem delegacji UE; w tym celu powinny zostać udostępnione specjalne zasoby ludzkie i finansowe;
 11. państwa członkowskie, a zwłaszcza mniejsze państwa członkowskie oraz ich instytucje i podmioty kultury mogłyby dodawać wartość do swoich osiągnięć

- w dziedzinie kultury dzięki wykorzystaniu UE do promowania tych osiągnięć i dzielenia się nimi za granicą;
12. dyplomacja na rzecz kultury może pełnić rolę wystannika UE i jej państw członkowskich;
 13. przypomina – przy poszanowaniu materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego – o znaczeniu współpracy między państwami członkowskimi i instytucjami UE w zakresie dostępności badań, promocji, ochrony i zarządzania oraz zwalczania nielegalnego handlu, grabieży i niszczenia, w tym w ramach specjalnych funduszy i pomocy na szczeblu regionalnym oraz transgranicznej współpracy policyjnej, zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz UE;
 14. podkreśla rolę niezależnych mediów w promowaniu różnorodności kulturowej i kompetencji międzykulturowych oraz potrzebę wzmocnienia takich mediów jako źródła wiarygodnych informacji, szczególnie w sąsiedztwie UE;
 15. z zadowoleniem przyjmuje fakt, że wspólny komunikat wprowadza sektor kultury i sektor kreatywny jako ważny element strategii UE w zakresie międzynarodowych stosunków kulturalnych; mając na uwadze, że sektory te przyczyniają się do tworzenia „miękkiej siły” Europy, gdyż pełnią rolę ambasadorów wartości europejskich, w szczególności w odniesieniu do regionalnych ośrodków kreatywności i sieci kultury, a także zaleca, by zostały one zidentyfikowane oraz by kierowano do nich zachęty oraz dawano im możliwość rozwoju umiejętności; wzywa Komisję do promowania sieci czynników i podmiotów z sektora kultury i sektora kreatywnego, ze szczególnym uwzględnieniem MŚP, europejskich okręgów twórczych i kreatywnych platform jako elementów tworzących efekt naczyń połączonych i innowacje, w tym również w innych dziedzinach;
 16. wzywa Komisję i wiceprzewodniczącą/wysoką przedstawiciel do zidentyfikowania „podmiotów kulturalnych” jako odgrywających istotną rolę w realizacji wspólnego komunikatu, przy wyjaśnieniu, że powinny one obejmować między innymi artystów, specjalistów z sektora kultury i sektora kreatywnego, instytucje kultury, prywatne i publiczne fundacje, uniwersytetów i przedsiębiorstwa z branży twórczej i kultury;

Sprawowanie rządów i narzędzia

17. wzywa Komisję i wiceprzewodniczącą/wysoką przedstawiciel do zaprezentowania rocznych i wieloletnich planów działania w tym obszarze, które powinny obejmować działania, strategiczne priorytety tematyczne i geograficzne oraz wspólne cele, a także do przeprowadzenia okresowego przeglądu wdrażania wspólnego komunikatu, którego wynik należy przekazać Parlamentowi;

18. podkreśla potrzebę większej spójności w obszarze polityki i działań UE angażujących państwa trzecie; podkreśla potrzebę wykorzystania istniejących wyników badań, najlepszych praktyk i innych inicjatyw i instrumentów finansowanych przez UE w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, które mogłyby przynieść korzyści współpracy z państwami trzecimi; wzywa do większych synergii między wszystkimi zaangażowanymi podmiotami i innymi inicjatywami finansowanymi przez UE, które mogłyby być korzystne dla osiągnięcia celów strategii, tak aby zapewnić efektywność wykorzystania zasobów, optymalizację wyników i zwiększony wpływ działań i inicjatyw UE; zaleca przeprowadzenie inwentaryzacji w celu zagwarantowania skutecznego podejścia;
19. wzywa Komisję, by przewidziała w następnych wieloletnich ramach finansowych linię budżetową przeznaczoną na wspieranie międzynarodowych stosunków kulturalnych w istniejących programach i przyszłych zaproszeniach, zwłaszcza w następnej generacji programów dotyczących kultury i edukacji, tak aby mogły one rozwijać swoje międzynarodowe działania we właściwy sposób;
20. proponuje opracowanie specjalnego programu UE i przeznaczenie zasobów na międzynarodową mobilność i wymiany takie jak programy rezydentury, w szczególności dla młodych osób zawodowo związanych z kulturą i pracą twórczą oraz artystów;
21. proponuje w tym kontekście, aby zachęcać absolwentów i byłych beneficjentów programu Erasmus oraz innych mobilnych programów edukacyjnych i wolontariackich do korzystania z umiejętności i kompetencji międzykulturowych z korzyścią dla innych, by stali się oni wpływowymi podmiotami w rozwijaniu partnerstw w dziedzinie zewnętrznych stosunków kulturalnych;
22. wzywa Komisję do rozwijania wymiaru turystyki kulturalnej, na przykład przez projektowanie i wymianę programów tematycznych i najlepszych praktyk, w celu ułatwienia międzynarodowej mobilności i wymiany z obywatelami z państw trzecich, a także dostępu do dóbr kultury;
23. wzywa Komisję i ESDZ do ujęcia międzynarodowych stosunków kulturalnych w międzynarodowych instrumentach i programach współpracy w sposób horyzontalny oraz w przeglądzie śródkresowym w celu zapewnienia spójności oraz przekształcenia międzynarodowych stosunków kulturalnych w wydajne narzędzie;
24. wzywa Komisję do wzmocnienia wpływu wymiaru kulturowego w stosunkach międzynarodowych przez systematyczne włączanie wymiaru kulturowego do negocjacji i układów o stowarzyszeniu; podkreśla potrzebę ustanowienia przez Unię Europejską zasad postępowania dla partnerów współpracujących w ramach projektów ponadnarodowych i stworzenia elastycznych ram ułatwiających ponadnarodową współpracę kulturalną dzięki usuwaniu barier;

25. wzywa Komisję do dalszego wspierania stosunków kulturalnych z państwami sąsiadującymi w ramach programów pomocy technicznej, budowania zdolności i szkoleń, rozwoju umiejętności, transferu wiedzy – również w sferze mediów – w celu udoskonalenia sprawowania rządów i wspierania nowych partnerstw na szczeblu krajowym, regionalnym, lokalnym i transgranicznym, zapewniając jednocześnie działania następcze względem programów w państwach objętych wschodnim i południowym sąsiedztwem, w tym na Bałkanach Zachodnich;
26. podkreśla, że ze względu na trwałość zewnętrzne działania UE w zakresie finansowania kultury muszą wynikać z silnego zaangażowania partnerów lokalnych, dostosowania programów do lokalnych realiów i należytego uwzględnienia okresu po zakończeniu finansowania projektów, w tym przejścia na finansowanie krajowe lub inne modele dochodów;
27. podkreśla znaczenie inicjatyw w zakresie kultury i praw człowieka, które powinny mieć na celu wspieranie osób zawodowo związanych z kulturą w krajach lub regionach, w których ich prawa są zagrożone; wzywa do wspólnego finansowania takich programów przez Europejską Fundację na rzecz Demokracji oraz Europejski Instrument Sąsiedztwa;
28. zaznacza, że aktywne społeczeństwo obywatelskie w krajach partnerskich może mieć duży wpływ na upowszechnianie wartości, których broni UE, oraz że ważne jest zatem, aby UE – w ramach stosunków dwustronnych – wzmacniała wsparcie dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego działających w sektorze kultury w krajach partnerskich;
29. wzywa Komisję do ujęcia kultury we wszystkich istniejących oraz przyszłych umowach dwustronnych i wielostronnych – z przyznaniem na ten cel odpowiednich środków budżetowych i przy należyтым uwzględnieniu zobowiązań podjętych w ramach Konwencji UNESCO o różnorodności kulturowej – w celu położenia jeszcze większego nacisku na potencjał gospodarczy dziedzictwa kulturowego oraz na sektor kultury i sektor kreatywny w promowaniu zrównoważonego rozwoju, w tym w obszarze wzrostu i zatrudnienia, oraz na ich wpływ na dobrobyt społeczny; uważa, że mogłoby to zostać uczynione na przykład w ramach następnego mandatu negocjacyjnego dotyczącego nowego partnerstwa z państwami AKP po 2020 r.; wzywa do opracowania wskaźników UE w tej dziedzinie jako wkładu w debatę na temat polityki kulturalnej;
30. podkreśla znaczenie programów mobilności młodzieży i współpracy uniwersytetów jako szczególnie wartościowych środków nawiązywania długotrwałych kontaktów akademickich i kulturalnych;
31. wzywa Komisję do wzmocnienia międzynarodowego wymiaru programów Erasmus+, „Kreatywna Europa”, Europa dla Obywateli i „Horyzont 2020”; przypomina w tym kontekście kluczową rolę, jaką programy UE w dziedzinie kultury,

- kształcenia, młodzieży i sportu odgrywają jako podstawowe elementy ukierunkowane na zwalczanie nietolerancji i uprzedzeń, jak również we wspieraniu poczucia wspólnej przynależności i poszanowania dla różnorodności kulturowej; wzywa Komisję do promowania, w szczególności w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa, udziału najbliższych Unii krajów partnerskich w tych programach;
32. zauważa wysiłki Komisji mające na celu promowanie roli nauki, badań, edukacji i współpracy kulturalnej jako narzędzi „miękkiej siły” w europejskich stosunkach zewnętrznych; podkreśla, że wymiana naukowa i kulturalna przyczynia się do budowania potencjału i rozwiązywania konfliktów, szczególnie w stosunkach z krajami sąsiadującymi;
 33. wzywa Komisję do wzmocnienia i rozszerzenia programu COSME (Program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw) w celu uwzględnienia strategii dotyczącej międzynarodowych stosunków kulturalnych oraz do wzmocnienia, przez unijne programy tematyczne, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) prowadzących działalność w krajach poza UE w sektorze kultury;
 34. podkreśla rolę Komitetu Regionów i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz roli władz regionalnych, lokalnych i społeczeństwa obywatelskiego w formułowaniu strategii;
 35. podkreśla, że Parlament powinien odgrywać aktywną rolę w promowaniu kultury w ramach działań zewnętrznych UE, w tym poprzez swoje biura informacyjne i łącznikowe;
 36. wzywa Komisję i ESDZ do utworzenia „punktu kontaktowego” w każdej delegaturze UE, który współpracowałby z krajowymi instytucjami kultury, przedstawicielami i lokalnymi społeczeństwami obywatelskimi, podmiotami i organami w państwach członkowskich w ramach procesu zorganizowanego dialogu w celu wspólnego określenia wspólnych priorytetowych obszarów, potrzeb i metod współpracy, a także do przeznaczenia odpowiedniego budżetu i opracowania odpowiednich szkoleń; zwraca się do Komisji i ESDZ o składanie co dwa lata Parlamentowi sprawozdania dotyczącego stanu wdrożenia i osiągniętych wyników;
 37. wzywa do przeznaczenia odpowiednich zasobów ludzkich i finansowych w ESDZ na międzynarodowe stosunki kulturalne, aby nadać ESDZ wspierającą rolę przywódczą w ramach różnych służb UE zajmujących się międzynarodowymi stosunkami kulturalnymi;
 38. wspiera uczynienie z międzynarodowych stosunków kulturalnych przedmiotu kształcenia, szkolenia i badań naukowych w celu budowania zdolności podmiotów w tym obszarze oraz zwiększania udziału w życiu kulturalnym przez edukację, a także zapewniania pracownikom UE odpowiedniego szkolenia i kompetencji kulturowych;

39. wzywa do jasnego określenia roli instytucji kultury państw członkowskich – z myślą o wpływie kulturowym UE poza jej granicami oraz w kontekście sprzyjającej włączeniu i wspólnej narracji europejskiej – w ramach sieci krajowych instytucji kultury Unii Europejskiej (EUNIC) i innych for, a także wspiera równe, sprzyjające włączeniu podejście do wszystkich zainteresowanych stron, w tym społeczeństwa obywatelskiego; wyraża w związku z tym uznanie dla pracy wykonanej dotychczas przez instytucje kultury państw członkowskich; zachęca do dalszej współpracy zagranicznej w celu optymalizacji interesów państw członkowskich, zwracając szczególną uwagę na mniejsze państwa członkowskie i państwa członkowskie nieposiadające instytucji kultury za granicą oraz na ich potrzeby w zakresie reprezentacji kulturalnej;
40. wzywa do zacieśnienia partnerstwa strategicznego z UNESCO we wprowadzaniu w życie wspólnego komunikatu przy wykorzystaniu wiarygodności tej organizacji w Europie i jej globalnego zasięgu, by zwielokrotnić efekty wspólnych działań ze wszystkimi zainteresowanymi stronami z UE i spoza niej, a także rozważyć włączenia jej do powstających w przyszłości grup roboczych lub komitetów doradczych w celu wsparcia wdrażania tego komunikatu;
41. podkreśla potrzebę ponownego zdefiniowania ważnej roli krajowych instytucji kultury w wymianie międzykulturowej, uwzględniając, że niektóre z nich mają długą tradycję i nawiązały wiele kontaktów w państwach trzecich, dzięki którym mogą stać się trwałym fundamentem współpracy i komunikacji między różnymi podmiotami europejskimi; zwraca ponadto uwagę na ich potencjał w zakresie promowania i ułatwiania stosunków dwustronnych między krajami oraz współdziałania w opracowywaniu i wdrażaniu wdrożenia europejskiej strategii na rzecz dyplomacji kulturalnej;
42. wzywa Komisję i wysoką przedstawiciel/wiceprzewodniczącą do dalszego wspierania rozwoju indywidualnie dostosowanego programu wizyt w instytucjach Unii Europejskiej (EUVP), który jest ważnym narzędziem wzmacniania dialogu i promowania demokracji oraz służy jako stała platforma dla młodych i przyszłych liderów oraz podmiotów opiniotwórczych z państw trzecich, a także kluczowych partnerów w instytucjach europejskich i organizacjach społeczeństwa obywatelskiego;
43. z zadowoleniem przyjmuje stworzenie platformy dyplomacji kulturalnej oraz wzywa do zapewnienia jej trwałości i dokonywania regularnej oceny jej celów, wyników i zarządzania nią; zauważa, że wiele różnych zainteresowanych stron o charakterze instytucjonalnym i nieinstytucjonalnym¹¹¹ jest aktywnych w ob-

¹¹¹ Dyrekcje generalne Komisji (w szczególności ds. edukacji i kultury (EAC), współpracy międzynarodowej i rozwoju (DEVCO), polityki sąsiedztwa i negocjacji w sprawie rozszerzenia (NEAR), badań naukowych i innowacji (RTD) oraz sieci komunikacyjnych, treści i technologii (CONNECT)), ESDZ,

- szarze międzynarodowych stosunków kulturalnych oraz wzywa Komisję do promowania zorganizowanego dialogu pomiędzy wszystkimi zainteresowanymi stronami, również za pomocą otwartej metody koordynacji;
44. wzywa do niezwłocznego stworzenia mechanizmu oceny i odbudowy zagrożonego dziedzictwa kulturowego oraz zapobiegania jego zagrożeniom, a także oceny strat i szybkiego reagowania w sytuacjach wyjątkowych w celu ochrony tego dziedzictwa w krajach dotkniętych konfliktami, w oparciu o doświadczenia zdobyte w ramach inicjatywy grupy zadaniowej ONZ „Blue Helmets for Culture”, w ścisłej i zorganizowanej współpracy z UNESCO oraz przy wsparciu technicznym ze strony programu Copernicus – unijnego programu obserwacji i monitorowania Ziemi; w związku z tym z zadowoleniem odnosi się do przyjęcia przez Radę Bezpieczeństwa ONZ rezolucji nr 2347, w której stwierdza się, że niszczenie dziedzictwa kulturowego może stanowić zbrodnię wojenną, i wzywa UE i ESDZ do współpracy ze wszystkimi partnerami na rzecz zapobiegania konfliktom, budowania pokoju i prowadzenia procesu pojednania i odbudowy na wszystkich obszarach dotkniętych konfliktem;
 45. apeluje o koordynację na szczeblu UE działań mających na celu walkę z nielegalnym handlem dziełami kultury skradzionymi w trakcie konfliktów zbrojnych i wojen, a także ich odzyskanie, przy uznaniu faktu, że koordynacja taka odgrywa kluczową rolę w działaniach zmierzających do blokowania finansowania grup terrorystycznych;
 46. podkreśla potrzebę wzmocnienia partnerstwa strategicznego UE–UNESCO przez stworzenie trwałej platformy na rzecz współpracy i komunikacji w sprawie wspólnych priorytetów, aby skutecznie stawiać czoła wspólnym wyzwaniom w dziedzinie kultury i edukacji;
 47. proponuje, aby podczas Europejskiego Forum Kultury i Europejskich Dni Rozwoju położyć szczególny nacisk na zorganizowany dialog ze społeczeństwem obywatelskim i zainteresowanymi stronami na temat międzynarodowych stosunków kulturalnych UE;
 48. wzywa Komisję do zorganizowania dla podmiotów kultury specjalnego seminarium/forum dotyczącego kultury i rozwoju zgodnie z deklaracją brukselską UE–AKP z kwietnia 2009 r., apeluje również o otwarcie tego forum dla podmiotów z sąsiedztwa UE i innych strategicznych państw partnerskich;

Służba ds. Instrumentów Polityki Zagranicznej, delegatury UE, delegatury państw członkowskich, instytuty kultury państw członkowskich za granicą, Rada Europy, Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny i Komitet Regionów, Europejskie Stowarzyszenie Narodowych Instytutów Kultury (EUNIC), Międzynarodowa Rada Muzeów (ICOM), Międzynarodowy Ośrodek Studiów nad Ochroną i Restauracją Dóbr Kultury (ICCROM), UNESCO, organizacje międzynarodowe, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, organizacje pozarządowe, lokalne podmioty działające w sektorze kultury, artyści uliczni oraz inne platformy i sieci.

49. uważa, że decyzja o ogłoszeniu roku 2018 Europejskim Rokiem Dziedzictwa Kulturowego jest okazją, aby w drodze zintegrowanego podejścia przyczynić się do promocji dziedzictwa kulturowego jako ważnego elementu międzynarodowego wymiaru UE, co należy realizować w oparciu o zainteresowanie krajów partnerskich dziedzictwem Europy i specjalistyczną wiedzą na jego temat;
50. domaga się skutecznego wdrożenia obowiązujących już instrumentów prawnych, aby lepiej chronić dziedzictwo kulturowe, prawo autorskie i własność intelektualną; zwraca się do Komisji o przedstawienie planowanego wniosku ustawodawczego w sprawie uregulowania przywozu dóbr kultury do UE, w szczególności z obszarów dotkniętych konfliktami – wniosek taki byłby środkiem zwalczania nielegalnego handlu;
51. wzywa UE i państwa członkowskie, które podpisały i ratyfikowały Konwencję UNESCO z 2005 r. w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, a tym samym zobowiązały się do jej wdrożenia, by wspierały wspólne działania na rzecz wprowadzenia w życie tej konwencji;

Podejście międzyludzkie

52. zgadza się z wnioskiem zawartym we wspólnym komunikacie dotyczącym przejścia od jawnego podejścia odgórnego do podejścia międzyludzkiego, zwracając uwagę na procesy współtworzenia i koprodukcji w sektorze kultury i sektorze kreatywnym; uważa, że kultura powinna docierać do wszystkich obywateli;
53. przyznaje, że ludzie młodzi są jedną z głównych grup docelowych w UE i krajach partnerskich oraz że kontakt z innymi kulturami i językami oferuje doświadczenia, które często owocują powstaniem związków na całe życie, przyznaje również, że sztuki widowiskowe, sztuki wizualne, sztuka uliczna, muzyka, teatr, film, literatura i ogólnie media społecznościowe oraz platformy cyfrowe są najlepszymi kanałami komunikacji z przedstawicielami tej grupy i angażowania ich;
54. domaga się dowartościowania wspólnych projektów UE i państw trzecich w dziedzinie badań naukowych i rozwoju digitalizacji dziedzictwa kulturowego, aby ułatwić dostęp do wiedzy, rozwój nowych usług i produktów oraz promowanie nowej turystyki kulturalnej;
55. wzywa do włączenia do polityki europejskiej wartości i roli treści kulturalnych, które w znacznej mierze powstają w Europie, również w środowisku cyfrowym, w celu stworzenia wirtualnych sieci obywateli na całym świecie, aby zwiększyć uczestnictwo w kulturze i nasilić wymianę kulturalną;
56. wzywa do ustanowienia inicjatywy UE na rzecz łączności, aby pomóc młodym ludziom znajdującym się w niekorzystnej sytuacji z uwagi na miejsce zamieszkania, aby bardziej aktywnie uczestniczyli w kulturze;

57. z zadowoleniem przyjmuje inicjatywy Komisji mające na celu promowanie wzajemnego uczenia się wśród młodych przedsiębiorców kultury takie jak program Med Culture lub wspieranie przez nią inicjatyw takich jak szkolenia z zakresu stosunków międzykulturowych, np. More Europe;
58. opowiada się za środkami, które pozwolą w maksymalnym stopniu ułatwić państwowemu trzecim dalszy udział we wspólnych projektach transgranicznych, takich jak „Szlaki Kultury” Rady Europy, a także włączą je jako podmioty do przyszłej strategii zaproponowanej delegatom UE w państwach trzecich, umożliwiając im pełne korzystanie w swej działalności w państwach trzecich z działań kulturalnych UE, takie jak Europejska Stolica Kultury i nagrody LUX; przypomina, że narzędzia cyfrowe, platformy technologiczne, takie jak Europeana, i sieci kulturalne mogą odgrywać kluczową rolę w docieraniu do szerszego grona odbiorców i rozpowszechnianiu wzorcowych praktyk;
59. wzywa do utworzenia programu wiz kulturalnych, na wzór działającego już programu wiz naukowych, dla obywateli państw trzecich, artystów i innych osób zawodowo zajmujących się kulturą w celu wspierania stosunków kulturalnych i usuwania barier dla mobilności w sektorze kultury;
60. wzywa Komisję do wzmocnienia form współpracy z Radą Europy, zwłaszcza w zakresie programów poświęconych promowaniu kultury jako narzędzia demokracji, dialogu międzykulturowego, dziedzictwa kulturowego i świata audiowizualnego;
61. uważa, że istnieje potrzeba zdobycia dogłębnej wiedzy na temat tego obszaru, podmiotów lokalnych i społeczeństwa obywatelskiego w celu rozszerzenia dostępu tych podmiotów do programów i środków finansowych oraz zapewnienia, że efekt mnożnikowy ich uczestnictwa w programach i inicjatywach zostanie odpowiednio wykorzystany; zaleca konsultowanie się z podmiotami lokalnymi, w tym władzami lokalnymi, w celu wspólnego opracowywania programów; wzywa do opracowania innowacyjnych podejść opartych na współpracy oraz na istniejących już narzędziach i sieciach (dotacje, dotacje w systemie kaskadowym)¹¹² oraz do ich monitorowania, z uwzględnieniem równowagi płci;
62. przyznaje, że strategie i programy rozwoju koncentrują się w dużej mierze na deprivacji materialnej i społeczno-kulturowej; wzywa do skuteczniejszego docierania do społeczności znajdujących się w trudnej sytuacji, w tym na obszarach wiejskich i oddalonych, w celu wspierania spójności społecznej;

¹¹² Przykładowo program Med Culture finansowany przez UE, którego celem jest opracowanie i udoskonalenie polityki kulturalnej i praktyk związanych z sektorem kultury. W podejściu partycypacyjnym angażuje się podmioty społeczeństwa obywatelskiego, ministerstwa oraz instytucje prywatne i publiczne działające w obszarze kultury, a także w innych powiązanych sektorach.

63. domaga się poprawy widoczności i lepszego informowania o działaniach UE i państw członkowskich w obszarze kultury na szczeblu międzynarodowym, w tym przez określenie wspólnych wytycznych¹¹³ i dotarcie do docelowych grup odbiorców w ich językach lokalnych;
64. nawołuje do fundamentalnej zmiany podejścia do doniesień medialnych poprzez zachęcanie do przekazywania europejskich informacji kulturalnych, a także do uruchomienia unijnego portalu kulturalnego, organizowania festiwali oraz rozwijania koncepcji europejskich domów kultury przy zorganizowanym zaangażowaniu ze strony mediów lokalnych oraz platform mediów społecznościowych, a także we współpracy [m.in.](#) z EBU, EURONEWS i EURANET;
65. zachęca UE do pełnego wykorzystania potencjału badań multimedialnych w celu zrozumienia obecnych wyzwań i możliwości w krajach rozwijających się, w tym dziedzinie kultury oraz w kwestii oceny roli kultury w rozwoju i współpracy międzynarodowej;

Globalna strategia UE

66. podkreśla ważną rolę kultury w polityce zewnętrznej UE jako narzędzia tzw. miękkiej siły, katalizatora dla utrzymywania pokoju, stabilności i pojednania oraz motoru rozwoju społeczno-gospodarczego i ludzkiego;
67. podkreśla kluczową rolę edukacji i kultury w promowaniu kompetencji obywatelskich i międzykulturowych, a także w tworzeniu lepszych perspektyw społecznych, ludzkich i gospodarczych;
68. z zadowoleniem dostrzega, że w globalnej strategii UE podkreśla się znaczenie dialogu międzykulturowego i międzyreligijnego w poprawie wzajemnego zrozumienia; żałuje jednak, że nie wspomina się w niej o ogromnej wartości kultury i sztuki jako środka ograniczania radykalizmu i terroryzmu; domaga się w związku z tym wzmocnienia instrumentów specjalnie ukierunkowanych na rozwój sektora kultury i współpracę z nim;
69. wzywa Komisję do nasilenia współpracy z organizacjami międzynarodowymi, takimi jak Organizacja Narodów Zjednoczonych, UNESCO, Interpol, Rada Współpracy Celnej i Międzynarodowa Rada Muzeów, w celu skuteczniejszej walki z handlem dobrami kultury, który może służyć do finansowania działalności przestępczej, a także organizacji terrorystycznych;

¹¹³ Jedną z sugestii byłoby powołanie tzw. ambasadorów kultury zaangażowanych zarówno w integrację europejską, jak i w stosunki międzynarodowe oraz wspierających je (na wzór ambasadorów dobrej woli ONZ). Mogliby być nimi artyści, muzycy, pisarze itp.

70. wzywa wiceprzewodniczącą/wysoką przedstawiciel do nadania szczególnej roli kwestiom związanym z kulturą podczas wdrażania planu działania w ramach globalnej strategii UE;
71. podkreśla, że UE, która opiera się na wartościach poszanowania godności ludzkiej, wolności, demokracji, równości, praworządności i poszanowania praw podstawowych, powinna wykorzystywać doświadczenie i wnioski płynące z jej polityki zewnętrznej, a te wnioski i doświadczenia powinny zostać odzwierciedlone w rozwoju stosunków z państwami trzecimi za pośrednictwem kultury i dziedzictwa kulturowego, zauważa, że stanowiłoby to dla UE okazję do prezentowania i eksportowania swoich wartości kulturowych;
72. domaga się ukierunkowanej polityki kulturalnej i edukacyjnej, która może sprzyjać osiągnięciu kluczowych celów unijnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz przyczynić się do umocnienia demokracji, praworządności oraz ochrony praw człowieka; przypomina, że na 2018 r. przypada 70. rocznica Powszechnej deklaracji praw człowieka;
73. uznaje, że wpływy kulturalne UE umożliwiają jej lepszą widoczność w sprawach międzynarodowych poprzez kanały jej zróżnicowanej tożsamości kulturowej;
74. przypomina, że edukacja i kultura stanowią podstawową siłę napędową ułatwiającą osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju w 2030 r. oraz że należy zwrócić szczególną uwagę na rewitalizację obszarów miejskich i miast w Europie i na świecie; domaga się w związku z tym wniosku w sprawie nowego konsensusu europejskiego w sprawie polityki rozwoju, aby podkreślić rolę kultury oraz ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego;
75. wzywa do wzmocnienia międzynarodowych stosunków kulturalnych podczas omawiania polityki dotyczącej migracji i uchodźców; wzywa UE, której siła wynika ze zjednoczenia w różnorodności, do przyjęcia zrównoważonego podejścia respektującego różnice kulturowe i nadającego kluczowe znaczenie diasporom; podkreśla, że kultura powinna stanowić pomost wzajemnego zrozumienia w dążeniu do wspólnego życia w większej harmonii;
76. przyznaje, że UE działa również w szczególnych środowiskach, w których kontekst polityczny i ramy prawne są wrogie dla tworzenia stosunków kulturalnych i represyjne; zauważa, że w państwach trzecich UE jest często przedmiotem niedokładnych, częściowych i subiektywnych informacji oraz jest celem jawnej propagandy; wzywa do podjęcia specjalnych środków i odpowiednich działań w tym zakresie;
77. wzywa UE i państwa członkowskie do wzmocnienia dostępnych zasobów jeżeli chodzi o dostęp do edukacji i kultury, w szczególności w przypadku nieletnich migrantów i uchodźców w UE oraz w państwach trzecich; apeluje o wsparcie na rzecz tzw. korytarzy edukacyjnych dla studentów na uniwersytetach w UE

- (również we współpracy z uniwersytetami prowadzącymi nauczanie na odległość) przy stałym poszanowaniu różnorodności kulturowej i językowej;
78. wzywa Komisję i ESDZ do wspierania stosunków kulturalnych z bezpośrednimi sąsiadami UE w celu promowania konkretnych działań ukierunkowanych na stymulowanie dialogu międzykulturowego¹¹⁴ oraz rozwiązywanie problemów migracji, bezpieczeństwa i radykalizacji, z jakimi boryka się UE;
 79. zaleca, by UE współpracowała ze wszystkimi odnośnymi instytucjami zajmującymi się tą dziedziną, a także z partnerami lokalnymi w dążeniu do osiągnięcia celów w obszarze międzynarodowych stosunków kulturalnych zarówno w ramach współpracy wielostronnej na łonie organizacji międzynarodowych, jak i partnerstw z kluczowymi podmiotami na miejscu;
 80. wzywa Komisję i ESDZ do zacieśnienia współpracy w ramach rozszerzonego porozumienia częściowego Rady Europy w sprawie szlaków kulturowych, które jest instytucjonalnym instrumentem wzmacniania oddolnych stosunków kulturalnych również z państwami trzecimi, z myślą o propagowaniu podstawowych wartości różnorodności kulturowej, dialogu międzykulturowego i zrównoważonego rozwoju terytorialnego mniej znanych ośrodków kultury, przy zachowaniu wspólnego dziedzictwa kulturowego;
 81. zachęca UE do ścisłej współpracy ze wszystkimi państwami, którym przyświecają takie same cele i wartości oraz które gotowe są je aktywnie wspierać; podkreśla, że jest to szczególnie ważne w celu zaplanowania zasadnych i stabilnych działań, dzięki którym UE będzie uznawana za partnera o wymiarze globalnym;
 82. zobowiązuje swojego przewodniczącego do przekazania niniejszej rezolucji Radzie, Komisji, wiceprzewodniczącej Komisji/wysokiej przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa, Europejskiej Służbie Działań Zewnętrznych oraz rządów i parlamentom państw członkowskich.

¹¹⁴ Takich jak projekt Young Arab Voice finansowany przez UE.

3. DOKUMENTY POLSKIE

3.1. Akty prawne

30.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (ze zm.)

Źródło: Dz.U. z 1997 r. nr 78, poz. 483

(...)

*my, Naród Polski – wszyscy obywatele Rzeczypospolitej (...)
zobowiązani, by przekazać przyszłym pokoleniom wszystko, co cenne z ponad ty-
sięcletniego dorobku,
złączeni więzami wspólnoty z naszymi rodakami rozszanymi po świecie,
(...)*

Art. 5

Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

Art. 6

1. Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju.
 2. Rzeczpospolita Polska udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym.
- (...)

31.
Ustawa
z dnia 8 marca 1990 r.
o samorządzie gminnym

Źródło: Dz.U. z 2023 r. poz. 40 ze zm.

(...)

Art. 7.

1. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy.
W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

(...)

9) kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

10) kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych;

(...)

12) zieleni gminnej i zadrzewień;

13) cmentarzy gminnych;

14) porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego;

(...)

32.
Ustawa
z dnia 29 sierpnia 1997 r.
o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek
i przewodników turystycznych¹¹⁵

Źródło: Dz.U. z 2020 r. poz. 2211

Rozdział 1
Przepisy ogólne

Art. 1. Przedmiot ustawy

Ustawa określa warunki świadczenia usług hotelarskich oraz usług pilotów wycieczek i przewodników turystycznych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a także za granicą, jeżeli umowy z turystami o świadczenie tych usług są zawierane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

(...)

Art. 2a. Zadania marszałka województwa jako zadania z zakresu administracji rządowej

Zadania marszałka województwa, o których mowa w ustawie, są zadaniami z zakresu administracji rządowej.

Art. 2b. Minister jako organ wyższego stopnia

Minister właściwy do spraw turystyki jest organem wyższego stopnia w stosunku do marszałka województwa w sprawach, o których mowa w art. 24 ust. 1, art. 28 ust. 1, art. 39a ust. 3 oraz art. 42 ust. 1.

Art. 3. Definicje

1. Przez użyte w ustawie określenia należy rozumieć:

(...)

¹¹⁵ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia dyrektywy 90/314/EWG z dnia 13 czerwca 1990 r. w sprawie zorganizowanych podróży, wakacji i wycieczek (Dz.Urz. WE L 158 z 23.06.1990). Dane dotyczące ogłoszenia aktów prawa Unii Europejskiej, zamieszczone w niniejszej ustawie – z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej – dotyczą ogłoszenia tych aktów w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej – wydanie specjalne.

- 7a) przewodnik turystyczny – osobę zawodowo oprowadzającą turystów lub odwiedzających po wybranych obszarach, miejscowościach i obiektach, udzielającą o nich fachowej informacji oraz sprawującą nad turystami lub odwiedzającymi opiekę w zakresie wynikającym z umowy;
 - 7b) pilot wycieczek – osobę towarzyszącą, w imieniu organizatora turystyki, uczestnikom imprezy turystycznej, sprawującą opiekę nad nimi i czuwającą nad sposobem wykonania na ich rzecz usług oraz przekazującą podstawowe informacje, dotyczące odwiedzanego kraju i miejsca;
 - 8) usługi hotelarskie – krótkoterminowe, ogólnie dostępne wynajmowanie domów, mieszkań, pokoi, miejsc noclegowych, a także miejsc na ustawienie namiotów lub przyczep samochodowych oraz świadczenie, w obrębie obiektu, usług z tym związanych;
 - 9) turysta – osobę, która podróżuje do innej miejscowości poza swoim stałym miejscem pobytu na okres nieprzekraczający 12 miesięcy, dla której celem podróży nie jest podjęcie stałej pracy w odwiedzanej miejscowości i która korzysta z noclegu przynajmniej przez jedną noc;
 - 10) odwiedzający – osobę, która podróżuje do innej miejscowości poza swoim stałym miejscem pobytu, dla której celem podróży nie jest podjęcie stałej pracy w odwiedzanej miejscowości oraz niekorzystającą z noclegu;
 - 11) klient – osobę, która zamierza zawrzeć lub zawarła umowę o świadczenie usług turystycznych na swoją rzecz lub na rzecz innej osoby, a zawarcie tej umowy nie stanowi przedmiotu jej działalności gospodarczej, jak i osobę, na rzecz której umowa została zawarta, a także osobę, której przekazano prawo do korzystania z usług turystycznych objętych uprzednio zawartą umową;
- (...)
- 14) przedsiębiorca – przedsiębiorcę w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2019 r. poz. 1292 i 1495 oraz z 2020 r. poz. 424 i 1086) i przedsiębiorcę zagranicznego w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2020 r. poz. 1252);
2. Ilekroć w ustawie jest mowa o usłudze turystycznej, imprezie turystycznej oraz organizatorze turystyki, należy przez to rozumieć usługę turystyczną, imprezę turystyczną lub organizatora turystyki, o których mowa odpowiednio w art. 4 pkt 1, 2 i 8 ustawy z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 548 oraz z 2020 r. poz. 568).
- (...)

Rozdział 4

Przewodnicy turystyczni i piloci wycieczek

Art. 20. Zadania przewodnika turystycznego i pilota wycieczek

(...)

2. Do zadań przewodnika turystycznego należy oprowadzanie turystów lub odwiedzających, udzielanie fachowej i aktualnej informacji o kraju, odwiedzanych miejscowościach, obszarach i obiektach, sprawowanie opieki nad turystami lub odwiedzającymi w zakresie wynikającym z umowy, a podczas prowadzenia turystów w górach troska o ich bezpieczeństwo w szczególności podczas wyjść wymagających odpowiednich technik i specjalistycznego sprzętu.
3. Do zadań pilota wycieczek należy czuwanie, w imieniu organizatora turystyki, nad sposobem świadczenia usług na rzecz klientów, przyjmowanie od nich zgłoszeń dotyczących związanych z tym uchybień, sprawowanie nad klientami opieki w zakresie wynikającym z umowy, wskazywanie lokalnych atrakcji oraz przekazywanie podstawowych informacji dotyczących odwiedzanego kraju i miejsca.

(...)

7. Sprawowanie opieki, o której mowa w ust. 2 i 3, nie zastępuje obowiązku wykonywania opieki przez osoby do tego zobowiązane z innego tytułu.

Art. 21. Uprawnienia przewodnika górskiego

1. Zadania przewodników turystycznych wykonują:

- 1) przewodnicy górscy dla określonych obszarów górskich;
- 2) przewodnicy miejscy dla poszczególnych miast;
- 3) przewodnicy terenowi dla poszczególnych województw, powiatów, gmin, a także regionów oraz tras turystycznych.

1a. Wykonywanie zadań przewodnika górskiego dla określonego obszaru górskiego wymaga posiadania uprawnień określonych ustawą.

1b. Uprawnienia przewodnika górskiego dla określonego obszaru górskiego otrzymuje osoba, która:

- 1) ukończyła 18 lat;
- 2) nie była karana za przestępstwo umyślne lub inne popełnione w związku z wykonywaniem zadań przewodnika turystycznego lub pilota wycieczek;
- 3) posiada wykształcenie średnie lub średnie branżowe;
- 4) odbyła szkolenie teoretyczne i praktyczne dla określonego obszaru górskiego oraz zdała egzamin na przewodnika górskiego, z zastrzeżeniem art. 22a ust. 2.

2. Uprawnienia przewodników górskich dzielą się na trzy klasy w zależności od stopnia trudności tras i wycieczek.

(...)

Art. 22. Wymagania wobec przewodników miejskich, terenowych oraz pilotów wycieczek

Przewodnikiem miejskim lub terenowym lub pilotem wycieczek może być osoba, która:

- 1) ukończyła 18 lat;
- 2) nie była karana za przestępstwo umyślne lub inne popełnione w związku z wykonywaniem zadań przewodnika turystycznego lub pilota wycieczek;
- 3) posiada wykształcenie średnie lub średnie branżowe.

Art. 22a. Rozszerzenie uprawnień przewodnika górskiego

(...)

2. Osoby posiadające uprawnienia przewodnika górskiego dopuszcza się do egzaminu umożliwiającego uzyskanie uprawnień obejmujących dodatkowy obszar bez konieczności odbycia szkolenia teoretycznego i praktycznego.

(...)

Art. 24. Organizatorzy szkoleń dla kandydatów na przewodników górskich

1. Wykonywanie działalności w zakresie szkolenia dla kandydatów na przewodników górskich wymaga uzyskania wpisu do rejestru organizatorów szkoleń dla kandydatów na przewodników górskich, zwanego dalej „rejestrem organizatorów szkoleń”, prowadzonego przez marszałka województwa.
 - 1a. Wpisu do rejestru organizatorów szkoleń marszałek województwa dokonuje na wniosek organizatora szkolenia.
 - 1b. Wniosek o wpis do rejestru organizatorów szkoleń składa się do marszałka województwa właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby fizycznej albo siedzibę jednostki organizacyjnej wnioskującej o wpis do rejestru organizatorów szkoleń, a w przypadku osoby fizycznej posiadającej miejsce zamieszkania i jednostki organizacyjnej posiadającej siedzibę na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej – do marszałka województwa wybranego przez wnioskodawcę.
2. Wpis do rejestru organizatorów szkoleń może dotyczyć zgłoszenia przeprowadzenia jednego szkolenia lub szkolenia na stałe.
3. Osoby fizyczne i jednostki organizacyjne organizujące szkolenia dla kandydatów na przewodników górskich są obowiązane:
 - 1) zapewnić kadre:
 - a) wykładowców posiadających wykształcenie wyższe – do prowadzenia zajęć teoretycznych,

- b) instruktorów posiadających udokumentowaną praktykę w zakresie wykonywania zadań przewodnika górskiego dla określonego obszaru górskiego w wymiarze co najmniej 50 dni w okresie 5 lat poprzedzających dzień złożenia wniosku o wpis do rejestru organizatorów szkoleń – do prowadzenia zajęć praktycznych;
 - 2) zapewnić warunki umożliwiające realizację zajęć, w tym także praktycznych, oraz odpowiednią obsługę biurową wraz z przechowywaniem i udostępnianiem dokumentacji szkolenia;
 - 3) realizować program szkolenia dla kandydatów na przewodników górskich, określony w przepisach wydanych na podstawie art. 34 ust. 1 pkt 4;
 - 4) przedstawiać uczestnikom szkoleń wewnętrzny regulamin szkolenia, określający w szczególności warunki potwierdzania udziału w zajęciach teoretycznych i praktycznych oraz ich zaliczania.
4. Potwierdzeniem posiadania praktyki, o której mowa w ust. 3 pkt 1 lit. b, jest zaświadczenie wydane przez organizatora turystyki lub jednostkę organizacyjną powierzającą zadania przewodnika górskiego.
5. Wniosek o wpis do rejestru organizatorów szkoleń zawiera następujące dane:
- 1) nazwę wnioskodawcy, jego siedzibę i adres, a w wypadku gdy wnioskodawca jest przedsiębiorcą będącym osobą fizyczną – imię i nazwisko oraz adres miejsca zamieszkania;
 - 2) wskazanie, czy działalność szkoleniowa będzie prowadzona w ramach działalności gospodarczej;
 - 3) określenie zakresu szkolenia, które wnioskodawca zamierza prowadzić, w tym wskazanie:
 - a) czy szkolenie ma mieć charakter podstawowy czy uzupełniający,
 - b) obszaru górskiego, którego ma dotyczyć szkolenie przewodników górskich;
 - 4) wskazanie, czy wpis do rejestru organizatorów szkoleń ma dotyczyć zorganizowania jednego szkolenia, czy organizowania szkoleń na stałe;
 - 5) wskazanie kierownika szkolenia lub innej osoby upoważnionej do występowania wobec marszałka województwa w sprawach związanych ze szkoleniem;
 - 6) informację o dotychczasowych szkoleniach prowadzonych przez wnioskodawcę, jeżeli wnioskodawca prowadził uprzednio szkolenia;
 - 7) opis warunków szkolenia, w tym wskazanie miejsca odbywania wykładów i zajęć praktycznych, a także określenie miejsca przechowywania dokumentacji szkolenia i archiwum wydanych dokumentów.
6. Do wniosku wnioskodawca dołącza oświadczenie następującej treści:
- „Oświadczam, że:
- 1) dane zawarte we wniosku o wpis do rejestru organizatorów szkoleń są kompletne i zgodne z prawdą;

- 2) znane mi są i spełniam warunki wykonywania działalności w zakresie organizowania szkoleń dla kandydatów na przewodników górskich, określone w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych¹¹⁶”.
7. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 6, zawiera:
 - 1) oznaczenie miejsca i datę złożenia oświadczenia;
 - 2) podpis osoby uprawnionej do reprezentowania wnioskodawcy, ze wskazaniem imienia i nazwiska oraz pełnionej funkcji.
8. Dokumentem poświadczającym dokonanie wpisu do rejestru organizatorów szkoleń jest zaświadczenie wydane przez marszałka województwa.
9. Organizator szkolenia dla kandydatów na przewodników górskich, rozpoczynając szkolenie, pisemnie informuje marszałka województwa właściwego dla miejsca odbywania szkolenia o miejscu i terminach zajęć.
10. Wpis do rejestru organizatorów szkoleń obejmuje dane, określone w ust. 5, z wyjątkiem adresu miejsca zamieszkania organizatora szkoleń będącego osobą fizyczną.
11. Rejestr jest jawny.
12. Rejestr jest prowadzony w systemie teleinformatycznym.
13. Na podstawie informacji o dokonanych wpisach do rejestru organizatorów szkoleń przekazywanych w postaci elektronicznej przez marszałków województw, na stronie internetowej ministra właściwego do spraw turystyki zamieszcza się Centralny Wykaz Organizatorów Szkoleń dla Kandydatów na Przewodników Górskich.

Art. 24a. Kontrola organizatorów szkoleń dla kandydatów na przewodników górskich

1. Marszałek województwa jest upoważniony do kontroli organizatorów szkoleń dla kandydatów na przewodników górskich w zakresie:
 - 1) zgodności ze stanem faktycznym danych zawartych we wniosku, o którym mowa w art. 24 ust. 5;
 - 2) zgodności wykonywanej działalności z uzyskanym wpisem do rejestru organizatorów szkoleń;
 - 3) przestrzegania warunków szkolenia określonych ustawą.
2. Kontrola organizatora szkoleń dla kandydatów na przewodników górskich obejmuje w szczególności:
 - 1) sprawdzenie dokumentacji szkolenia;
 - 2) ocenę zgodności harmonogramu zajęć z procesem jego realizacji;

¹¹⁶ Obecnie tytuł ustawy brzmi: o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych, na podstawie art. 64 pkt 1 ustawy z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 2361), która weszła w życie z dniem 1 lipca 2018 r.

- 3) sprawdzenie zapewnienia odpowiedniej obsługi biurowej wraz z przechowywaniem i udostępnianiem dokumentacji szkolenia;
- 4) sprawdzenie zapewnienia warunków umożliwiających realizację zajęć, w tym także praktycznych.
3. Marszałek województwa, który otrzymał informację o odbywającym się na jego terenie szkoleniu dla kandydatów na przewodników górskich organizowanym przez organizatora szkolenia wpisanego do rejestru organizatorów szkoleń prowadzonego przez marszałka innego województwa, ma prawo przeprowadzić kontrolę organizatora szkolenia w czasie trwania szkolenia.
4. Kontrola organizatora szkolenia dla kandydatów na przewodników górskich odbywa się w obecności kierownika szkolenia lub osoby upoważnionej do zastępowania kierownika szkolenia.
5. Marszałek województwa jest upoważniony do kontroli organizatorów szkoleń dla kandydatów na przewodników górskich w zakresie spełnienia obowiązku uzyskania wpisu do rejestru organizatorów szkoleń.
6. Kontroli, o której mowa w ust. 1 i 5, dokonuje osoba imiennie upoważniona przez marszałka województwa.
7. Osoba dokonująca kontroli organizatora szkolenia dla kandydatów na przewodników górskich powiadamia o stwierdzonych uchybieniach marszałka województwa, na którego terenie odbywa się szkolenie.
8. Uchybieniem w prowadzeniu działalności objętej wpisem do rejestru organizatorów szkoleń jest:
 - 1) niespełnianie wymogów, o których mowa w art. 24 ust. 3;
 - 2) niezgodność ze stanem faktycznym danych zawartych we wniosku, o którym mowa w art. 24 ust. 5.
9. Marszałek województwa, na którego terenie odbywa się szkolenie dla kandydatów na przewodników górskich po uzyskaniu informacji o uchybieniach organizatora szkolenia powiadamia o tych uchybieniach marszałka województwa, który wpisał organizatora szkolenia do rejestru organizatorów szkoleń.
10. Marszałek województwa wzywa organizatora szkoleń dla kandydatów na przewodników górskich do usunięcia stwierdzonych uchybień w terminie 30 dni od dnia doręczenia wezwania, pod rygorem wykreślenia z rejestru organizatorów szkoleń.
11. Organizator szkolenia wykreślony z rejestru organizatorów szkoleń na podstawie ust. 10 nie może zostać wpisany do rejestru organizatorów szkoleń przed upływem 3 lat od dnia wydania decyzji o wykreśleniu z rejestru organizatorów szkoleń.
12. Organizator szkoleń prowadzący szkolenie dla kandydatów na przewodników górskich bez wymaganego wpisu do rejestru organizatorów szkoleń nie może

zostać wpisany do rejestru organizatorów szkoleń przed upływem 3 lat od dnia wydania decyzji o stwierdzeniu prowadzenia szkolenia dla kandydatów na przewodników górskich bez wymaganego wpisu do rejestru organizatorów szkoleń.

13. Marszałek województwa, nie rzadziej niż raz na 3 lata, dokonuje z urzędu kontroli organizatora szkoleń dla kandydatów na przewodników górskich, którego wpis do rejestru organizatorów szkoleń dotyczy organizowania szkoleń na stałe.

Art. 25. Egzamin na przewodnika górskiego

1. Egzamin na przewodnika górskiego przeprowadza komisja egzaminacyjna powoływana przez marszałka województwa właściwego ze względu na obszar górski.
2. W przypadku gdy obszar górski obejmuje terytorium wykraczające poza jedno województwo, egzamin przeprowadza komisja egzaminacyjna powoływana przez marszałka województwa właściwego ze względu na zakres terytorialny jednej z części obszaru górskiego, którego dotyczą uprawnienia przewodnika górskiego.
3. Wyboru komisji egzaminacyjnej w przypadku, o którym mowa w ust. 2, dokonuje kandydat na przewodnika górskiego.
4. Do komisji egzaminacyjnych powołuje się przedstawicieli stowarzyszeń zrzeszających przewodników górskich dla określonego obszaru górskiego oraz organizacji zrzeszających organizatorów turystyki, a także przedstawiciela wojewódzkiego konserwatora zabytków, jeżeli na obszarze górskim objętym uprawnieniami, o które ubiega się kandydat na przewodnika górskiego, znajdują się zabytki i muzea.
5. Do komisji egzaminacyjnych, o których mowa w ust. 1 i 2, można powołać także nauczycieli akademickich specjalizujących się w dziedzinie turystyki.
- 5a. Członkowie komisji egzaminacyjnej za przeprowadzenie egzaminu otrzymują wynagrodzenie.
6. Za sprawdzenie kwalifikacji kandydata na przewodnika górskiego pobiera się opłatę.
7. Wysokość opłaty egzaminacyjnej za sprawdzenie kwalifikacji kandydata na przewodnika górskiego określa się odrębnie za część teoretyczną i część praktyczną egzaminu. Opłata egzaminacyjna nie obejmuje kosztów przejazdu, ubezpieczenia, zakwaterowania oraz wyżywienia.
8. Opłaty wniesionej przez kandydata, który nie przystąpił do egzaminu, nie zwraca się, z wyjątkiem przypadku, w którym kandydat na przewodnika górskiego zawiadomi urząd marszałkowski na piśmie o rezygnacji z przystąpienia do egzaminu w terminie co najmniej 14 dni przed egzaminem. W przypadku takiego zawiadomienia złożonego w terminie, urząd marszałkowski zwraca wniesioną

opłatę egzaminacyjną w całości w terminie 60 dni od dnia otrzymania tego zawiadomienia oraz zawiadomia o tej rezygnacji przewodniczącego komisji egzaminacyjnej w terminie 3 dni od dnia otrzymania tego zawiadomienia.

9. Opłata za część praktyczną egzaminu w przypadku niedopuszczenia do tej części egzaminu podlega zwrotowi w terminie 60 dni od dnia ogłoszenia wyników części teoretycznej egzaminu.

Art. 26. Zawieszenie uprawnień przewodnika górskiego

1. Uprawnienia przewodnika górskiego mogą być zawieszane za powtarzające się uchybienia w wykonywaniu zadań lub postępowaniu przewodnika górskiego:
 - 1) jeżeli uchybienie stwierdzą osoby uprawnione do kontroli;
 - 2) w przypadku skarg potwierdzonych co do ich słuszności.
2. Zawieszenie uprawnień przewodnika górskiego może nastąpić na okres do 12 miesięcy. Przywrócenie zawieszonych uprawnień marszałek województwa może uzależnić od zdania egzaminu sprawdzającego, obejmującego część lub całość zakresu umiejętności wymaganych od przewodnika górskiego.
3. Egzamin sprawdzający przeprowadza komisja egzaminacyjna, o której mowa w art. 25 ust. 1.

Art. 27. Cofnięcie uprawnień przewodnika górskiego

Uprawnienia przewodnika górskiego cofa się, jeżeli przewodnik górski:

- 1) zostanie skazany prawomocnym wyrokiem za popełnienie przestępstwa, o którym mowa w art. 21 ust. 1b pkt 2;
- 2) nie zda egzaminu sprawdzającego, o którym mowa w art. 26 ust. 2 zdanie drugie.

Art. 28. Organy właściwe w zakresie uprawnień przewodników górskich; postępowanie w sprawie nadania uprawnień; ewidencja uprawnień; legitymacja i identyfikator

1. Uprawnienia przewodnika górskiego nadaje, odmawia nadania, zawiesza i przywraca oraz cofa, w drodze decyzji administracyjnej, marszałek województwa właściwy dla miejsca zamieszkania osoby składającej wniosek o nadanie uprawnień w dniu złożenia tego wniosku, a w przypadku nieposiadania miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – marszałek województwa wybrany przez osoby ubiegające się o te uprawnienia.
- 1a.¹¹⁷ Do postępowania w sprawie nadania uprawnień przewodnika górskiego, o której mowa w ust. 1, stosuje się przepisy działu II rozdziału 14 ustawy z dnia

¹¹⁷ Art. 28 ust. 1a dodany przez art. 12 pkt 1 ustawy z dnia 7 października 2022 r. (Dz.U. z 2022 r. poz. 2185) zmieniającej nin. ustawę z dniem 10 listopada 2022 r.

14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2022 r. poz. 2000 i 2185).

- 1b.¹¹⁸ Do postępowania w sprawie nadania uprawnień przewodnika górskiego, o której mowa w ust. 1, nie stosuje się przepisów działu II rozdziału 8a ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego.
2. Uprawnienia przewodnika górskiego osobom, które nabyły kwalifikacje do wykonywania zawodu przewodnika górskiego w państwach członkowskich Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej lub państwach członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronach umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, a którym zostały uznane kwalifikacje do wykonywania zawodu przewodnika górskiego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nadaje, zawiesza, przywraca oraz cofa marszałek województwa właściwy dla miejsca zamieszkania w dniu złożenia wniosku o nadanie uprawnień, a w przypadku nieposiadania miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – marszałek województwa wybrany przez osobę ubiegającą się o te uprawnienia. Podstawę do nadania uprawnień stanowi decyzja ministra właściwego do spraw turystyki o uznaniu kwalifikacji do wykonywania zawodu przewodnika górskiego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, wydana na podstawie ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz.U. z 2020 r. poz. 220).
3. Ewidencję uprawnień przewodników górskich nadanych na podstawie niniejszej ustawy prowadzą marszałkowie województw, o których mowa w ust. 1 i 2.
4. Nadanie uprawnień przewodnika górskiego dokumentuje się przez wydanie legitymacji i identyfikatora przewodnika górskiego. W trakcie wykonywania zadań przewodnik górski jest obowiązany do posiadania przy sobie legitymacji przewodnika górskiego oraz do okazywania jej na żądanie osoby upoważnionej do wykonywania kontroli, o których mowa w art. 29 ust. 3, a także podmiotów upoważnionych na podstawie odrębnych przepisów.
5. Na podstawie danych o nadanych uprawnieniach przewodnika górskiego przekazywanych w postaci elektronicznej przez marszałków województw na stronie internetowej ministra właściwego do spraw turystyki są udostępniane dane liczbowe dotyczące uprawnień nadanych przez poszczególnych marszałków województw. Dane te są jawne.
6. Informacje o nadanych uprawnieniach przewodnika górskiego wpisywane i przekazywane w postaci elektronicznej przez marszałków województw ministrowi właściwemu do spraw turystyki są udostępniane przez ministra właściwego do spraw turystyki w postaci elektronicznej wszystkim marszałkom województw.

¹¹⁸ Art. 28 ust. 1b dodany przez art. 12 pkt 1 ustawy z dnia 7 października 2022 r. (Dz.U. z 2022 r. poz. 2185) zmieniającej nin. ustawę z dniem 10 listopada 2022 r.

Art. 29. Kontrola działalności przewodników turystycznych i pilotów wycieczek

1. Osoby wykonujące zadania przewodnika turystycznego i pilota wycieczek podlegają kontroli. Kontrola obejmuje:
 - 1) w przypadku przewodników górskich – posiadanie uprawnień przewodnika górskiego, wymaganych dla określonego obszaru górskiego oraz poprawność wykonywania zadań przewodnika górskiego;
 - 2) w przypadku przewodników miejskich i terenowych oraz pilotów wycieczek – spełnienie wymogów, o których mowa w art. 22.
3. Kontroli, o której mowa w ust. 1, dokonuje osoba imiennie upoważniona przez marszałka województwa.
4. Osoby dokonujące kontroli powiadamiają o stwierdzonych uchybieniach marszałka województwa właściwego ze względu na miejsce dokonanej kontroli.
5. Marszałek województwa, o którym mowa w ust. 4, przekazuje otrzymane wyniki kontroli marszałkowi województwa, który nadał uprawnienia przewodnikowi górskiemu.

Art. 30. Obowiązek zapewnienia opieki osoby reprezentującej organizatora turystyki podczas imprezy turystycznej

1. Organizator turystyki jest obowiązany zapewnić klientowi uczestniczącemu w imprezie turystycznej opiekę osoby reprezentującej organizatora turystyki. Zakres tej opieki wynika z umowy organizatora turystyki z klientem.
3. Organizator turystyki jest obowiązany wystawić osobie sprawującej opiekę, o której mowa w ust. 1, pisemne zlecenie, określając w nim miejsce lub obszar oraz czas świadczenia usługi, a także, jeżeli jest to konieczne, upoważnienie do działania w imieniu organizatora w zakresie niezbędnym do prowadzenia imprezy turystycznej.

Art. 31. Dodatkowe obowiązki przy organizowaniu wycieczek zagranicznych i wycieczek dla turystów z zagranicy

1. Organizator turystyki organizujący wycieczki za granicą jest obowiązany zapewnić opiekę pilota wycieczek posiadającego znajomość języka powszechnie znanego w kraju odwiedzanym lub języka uzgodnionego z kontrahentem zagranicznym.
2. Organizator turystyki organizujący wycieczki dla turystów z zagranicy jest obowiązany zapewnić usługi przewodnika turystycznego i opiekę pilota wycieczek posiadających znajomość języka obcego umożliwiającą swobodny kontakt z uczestnikami lub języka uzgodnionego z kontrahentem zagranicznym.

Art. 32. Potwierdzenie znajomości języka obcego

1. Znajomość języka obcego dokumentuje się dyplomem ukończenia studiów filologicznych, nauczycielskiego kolegium języków obcych, świadectwem ukoń-

czenia szkoły z obcym językiem wykładowym za granicą lub dokumentem poświadczającym znajomość języka obcego na poziomie biegłości B2 zgodnie z Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego Rady Europy.

2. Osoby, które nie legitymują się dokumentami wymienionymi w ust. 1, mogą złożyć egzamin ze znajomości języka obcego przed komisją egzaminacyjną języków obcych, powoływaną przez marszałków województw.
3. Członkowie komisji egzaminacyjnej języków obcych za przeprowadzenie egzaminu ze znajomości języka obcego otrzymują wynagrodzenie.
4. Za sprawdzenie znajomości języka obcego przez komisję egzaminacyjną języków obcych pobiera się opłatę.
5. Wysokość opłaty za sprawdzenie znajomości języka obcego przez komisję egzaminacyjną języków obcych określa się łącznie za część teoretyczną i część praktyczną egzaminu. Opłata ta nie obejmuje kosztów przejazdu, ubezpieczenia, zakwaterowania oraz wyżywienia.
6. Opłaty wniesionej przez osobę, która nie przystąpiła do egzaminu, nie zwraca się, z wyjątkiem przypadku, w którym osoba ta zawiadomi urząd marszałkowski na piśmie o rezygnacji z przystąpienia do egzaminu w terminie co najmniej 14 dni przed egzaminem. W przypadku takiego zawiadomienia złożonego w terminie, urząd marszałkowski zwraca wniesioną opłatę egzaminacyjną w całości w terminie 60 dni od dnia otrzymania tego zawiadomienia oraz zawiadamia o tej rezygnacji przewodniczącego komisji egzaminacyjnej w terminie 3 dni od dnia otrzymania tego zawiadomienia.

Art. 33. Orowadzanie wycieczek po muzeach, wystawach i zabytkach

1. Przewodnicy turystyczni mogą oprowadzać obsługiwane wycieczki po muzeach, wystawach i zabytkach, jeżeli zadania tego nie wykonuje osoba upoważniona przez muzeum, organizatora wystawy albo właściciela lub posiadacza zabytku.
2. Orowadzanie wycieczek, o których mowa w ust. 1, odbywa się w sposób określony przez dyrektora muzeum, organizatora wystawy albo właściciela lub posiadacza zabytku w regulaminie dla zwiedzających.

(...)

Rozdział 5 **Usługi hotelarskie**

Art. 35. Obiekty hotelarskie

1. Usługi hotelarskie mogą być świadczone w obiektach hotelarskich, które spełniają:

- 1) wymagania co do wielkości obiektu, jego wyposażenia oraz zakresu świadczonych usług, ustalone dla rodzaju i kategorii, do których obiekt został zaszeregowany;
 - 2) wymagania sanitarne, przeciwpożarowe oraz inne określone odrębnymi przepisami.
2. Usługi hotelarskie mogą być świadczone również w innych obiektach, jeżeli obiekty te spełniają minimalne wymagania co do wyposażenia, o których mowa w art. 45 pkt 4, oraz wymagania określone w ust. 1 pkt 2.
 3. Za inne obiekty, w których mogą być świadczone usługi hotelarskie, uważa się także wynajmowane przez rolników pokoje i miejsca na ustawianie namiotów w prowadzonych przez nich gospodarstwach rolnych, jeżeli obiekty te spełniają minimalne wymagania co do wyposażenia, o których mowa w art. 45 pkt 4, oraz wymagania określone w ust. 1 pkt 2.
 4. Domniemywa się, że w obiektach, w których są świadczone usługi hotelarskie bez uprzedniego zgłoszenia do właściwej ewidencji, o której mowa w art. 38, nie są spełnione wymagania sanitarne, o których mowa w ust. 1 pkt 2.

Art. 36. Rodzaje obiektów hotelarskich

Ustala się następujące rodzaje obiektów hotelarskich:

- 1) hotele – obiekty posiadające co najmniej 10 pokoi, w tym większość miejsc w pokojach jedno- i dwuosobowych, świadczące szeroki zakres usług związanych z pobytem klientów;
- 2) motele – obiekty położone przy drogach, dysponujące parkingiem, posiadające co najmniej 10 pokoi, w tym większość miejsc w pokojach jedno- i dwuosobowych;
- 3) pensjonaty – obiekty posiadające co najmniej 7 pokoi, świadczące dla swoich klientów całodzienne wyżywienie;
- 4) kempingi (campingi) – obiekty strzeżone, umożliwiające nocleg w namiotach, samochodach mieszkalnych (campobusach) i przyczepach samochodowych, przyrządzanie posiłków, parkowanie samochodów, a także świadczące usługi związane z pobytem klientów; obiekty te mogą dodatkowo umożliwiać nocleg w domkach turystycznych lub innych obiektach stałych;
- 5) domy wycieczkowe – obiekty posiadające co najmniej 30 miejsc noclegowych, dostosowane do samoobsługi klientów oraz świadczące minimalny zakres usług związanych z pobytem klientów;
- 6) schroniska młodzieżowe – obiekty przeznaczone do indywidualnej i grupowej turystyki młodzieżowej, dostosowane do samoobsługi klientów;
- 7) schroniska – obiekty zlokalizowane poza obszarami zabudowanymi, przy szlakach turystycznych, świadczące minimalny zakres usług związanych z pobytem klientów;
- 8) pola biwakowe – obiekty niestrzeżone, umożliwiające nocleg w namiotach.

Art. 37. Kategorie obiektów hotelarskich

Ustala się dla:

- 1) hoteli, moteli i pensjonatów – pięć kategorii oznaczonych gwiazdkami;
- 2) kempingów (campingów) – cztery kategorie oznaczone gwiazdkami;
- 3) domów wycieczkowych i schronisk młodzieżowych – trzy kategorie oznaczone cyframi rzymskimi.

Art. 38. Zaszeregowanie obiektów hotelarskich do poszczególnych rodzajów; nadawanie obiektom hotelarskim kategorii; ewidencja obiektów hotelarskich

1. Zaszeregowania obiektów hotelarskich do poszczególnych rodzajów dokonuje, kategorię nadaje oraz prowadzi ich ewidencję marszałek województwa właściwy ze względu na miejsce położenia obiektu hotelarskiego, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. Zaszeregowania pól biwakowych dokonuje i prowadzi ich ewidencję wójt (burmistrz, prezydent miasta) właściwy ze względu na miejsce ich położenia.
3. Ewidencję obiektów, o których mowa w art. 35 ust. 2 i 3, prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta) właściwy ze względu na miejsce ich położenia.
4. Przed wydaniem decyzji w zakresie rodzajów i kategorii obiektów hotelarskich organy wymienione w ust. 1 mogą zwracać się o opinię do wyspecjalizowanych stowarzyszeń.
- 4a. Marszałek województwa powołuje zespół oceniający obiekty hotelarskie w zakresie spełniania wymagań, o których mowa w art. 35 ust. 1. W skład zespołu powołuje się przedstawicieli marszałka województwa, ponadto mogą być powołane:
 - 1) osoby posiadające kwalifikacje zawodowe i praktykę w świadczeniu usług hotelarskich lub turystycznych, wskazane przez jednostki samorządu gospodarczego i stowarzyszenia działające w zakresie turystyki i hotelarstwa;
 - 2) osoby będące przedstawicielami Państwowej Straży Pożarnej, Państwowej Inspekcji Sanitarnej, administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego.
- 4b. Członkom zespołów oceniających, o których mowa w ust. 4a pkt 1, przysługuje wynagrodzenie za przeprowadzanie oceny spełniania przez obiekt hotelarski wymagań niezbędnych do zaszeregowania go do odpowiedniego rodzaju i kategorii, a członkom zespołu wykonującym czynności poza miejscem zamieszkania – także zwrot kosztów podróży na zasadach określonych w przepisach dotyczących należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju.
- 4c. Minister właściwy do spraw turystyki określi, w drodze rozporządzenia, wysokość wynagrodzenia członków zespołów oceniających obiekty hotelarskie,

o których mowa w ust. 4a pkt 1, oraz sposób i termin wypłaty tego wynagrodzenia, uwzględniając, że wynagrodzenie dla jednej osoby za ocenę jednego obiektu nie może być wyższe niż 10% minimalnego wynagrodzenia za pracę ustalonego na podstawie przepisów o minimalnym wynagrodzeniu za pracę.

5. Zadania określone w ust. 2 i 3 są zadaniami własnymi gminy.

Art. 39. Obowiązek zaszeregowanie obiektu hotelarskiego do odpowiedniego rodzaju i kategorii

1. Przed rozpoczęciem świadczenia usług hotelarskich w obiekcie hotelarskim, o którym mowa w art. 35 ust. 1, przedsiębiorca jest obowiązany uzyskać zaszeregowanie tego obiektu do odpowiedniego rodzaju i kategorii.
2. W razie rozpoczęcia świadczenia usług w obiekcie hotelarskim, który posiada zaszeregowanie, o którym mowa w ust. 1, przedsiębiorca jest obowiązany wystąpić do właściwego marszałka województwa o potwierdzenie lub zmianę dotychczasowego zaszeregowania.
3. Przed rozpoczęciem świadczenia usług hotelarskich w obiekcie, o którym mowa w art. 35 ust. 2, przedsiębiorca lub rolnik zamierzający świadczyć usługi hotelarskie w gospodarstwie rolnym jest obowiązany zgłosić ten obiekt do ewidencji wymienionej w art. 38 ust. 3.
4. Przedsiębiorcy świadczący usługi hotelarskie w obiektach, o których mowa w art. 35, mają obowiązek informowania właściwego organu o okolicznościach powodujących zmianę rodzaju lub kategorii obiektu hotelarskiego oraz o zakończeniu świadczenia usług hotelarskich.
5. Rolnicy świadczący usługi hotelarskie w gospodarstwie rolnym mają obowiązek informowania właściwego organu o zakończeniu świadczenia usług hotelarskich.
- 6.¹¹⁹ Minister właściwy do spraw turystyki określi wzór zgłoszenia, o którym mowa w ust. 3, oraz informacji, o której mowa w ust. 4 i 5, w formie dokumentów elektronicznych w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.

Art. 39a. Przyrzeczenie zaszeregowania obiektu hotelarskiego do odpowiedniego rodzaju i kategorii

1. Przedsiębiorca, który zamierza rozpocząć świadczenie usług hotelarskich w obiekcie hotelarskim, może ubiegać się o przyrzeczenie zaszeregowania obiektu hotelarskiego do odpowiedniego rodzaju i kategorii, zwane dalej „promesą”.

¹¹⁹ Art. 39 ust. 6 zmieniony przez art. 12 pkt 3 ustawy z dnia 7 października 2022 r. (Dz.U.2022.2185) zmieniającej nin. ustawę z dniem 10 listopada 2022 r.

2. Promesę wydaje, na wniosek przedsiębiorcy, marszałek województwa właściwy ze względu na miejsce położenia obiektu hotelarskiego.
3. Promesa jest wydawana w formie decyzji administracyjnej na czas określony nie dłuższy niż dwa lata.
4. Wniosek, o którym mowa w ust. 2, powinien zawierać w szczególności:
 - 1) oznaczenie przedsiębiorcy wraz z podaniem jego siedziby i adresu, a w wypadku gdy przedsiębiorcą jest osoba fizyczna – miejsca zamieszkania i adresu;
 - 2) nazwę obiektu, jeżeli usługi będą świadczone z użyciem nazwy własnej obiektu;
 - 3) określenie położenia obiektu, wraz z podaniem jego adresu;
 - 4) wskazanie rodzaju obiektu hotelarskiego i kategorii, o które ubiega się przedsiębiorca.
5. Do wniosku dołącza się ostateczną decyzję o pozwoleniu na budowę lub zmianę sposobu użytkowania obiektu.
6. W okresie ważności promesy przedsiębiorca nie może świadczyć usług hotelarskich w obiekcie, z zastrzeżeniem ust. 7. Przedsiębiorca może używać nazwy rodzajowej i oznaczenia kategorii do celów informacyjnych i promocyjnych obiektu hotelarskiego.
7. Marszałek województwa może, w drodze postanowienia, zezwolić na rozpoczęcie świadczenia usług hotelarskich przez przedsiębiorcę, który otrzymał promesę, po złożeniu przez niego kompletnego wniosku o zaszeregowanie obiektu hotelarskiego do odpowiedniego rodzaju i kategorii.

Art. 40. Kontrola obiektów hotelarskich

(...)

3. Organy wymienione w art. 38 mają prawo kontrolować, w zakresie swojej właściwości miejscowej, przestrzeganie wymagań, określonych w art. 35, w stosunku do wszystkich obiektów hotelarskich i innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie. Jeżeli obiekt, pozostający poza ewidencją organu dokonującego kontroli, nie spełnia wymagań przewidzianych dla rodzaju i kategorii, do których został zaszeregowany, lub minimalnych wymagań dla innych obiektów świadczących usługi hotelarskie, organ kontrolujący zawiadamia organ prowadzący ewidencję obiektu.
4. Organy, o których mowa w art. 38, mogą wykonywać następujące czynności kontrolne:
 - 1) dokonywać kontroli wszystkich pomieszczeń i urządzeń wchodzących w skład kontrolowanych obiektów;
 - 2) żądać od kierownika obiektu oraz od wszystkich osób, które są w tym obiekcie zatrudnione, pisemnych i ustnych informacji w sprawach objętych kontrolą;

- 3) żądać okazania dokumentów potwierdzających spełnienie przez obiekt wymagań, o których mowa w art. 35 ust. 1 pkt 2.
5. Minister właściwy do spraw turystyki może dokonywać kontroli w zakresie spełniania przez obiekt hotelarski wymagań przewidzianych dla rodzaju i kategorii, do których został zaszeregowany. Do kontroli wykonywanej przez ministra właściwego do spraw turystyki stosuje się odpowiednio ust. 3 i 4.
6. W razie stwierdzenia, że obiekt hotelarski nie spełnia wymagań przewidzianych dla rodzaju i kategorii, do których został zaszeregowany, minister właściwy do spraw turystyki występuje do właściwego organu o dokonanie zmiany rodzaju lub kategorii obiektu.
7. Do kontroli działalności gospodarczej, o której mowa w ust. 3–6, stosuje się przepisy rozdziału 5 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców.

Art. 41. Zmiana z urzędu rodzaju lub kategorii obiektu; uchylenie decyzji o zaszeregowaniu obiektu do określonego rodzaju

1. Jeżeli obiekt hotelarski przestał spełniać wymagania określone dla rodzaju i kategorii, o których mowa w art. 35 ust. 1 pkt 1, właściwy organ dokonuje z urzędu zmiany rodzaju lub kategorii obiektu bądź uchyla decyzję o zaszeregowaniu obiektu do określonego rodzaju.
2. Jeżeli obiekt, w którym są świadczone usługi hotelarskie, nie spełnia wymagań określonych w art. 35 ust. 1 pkt 2 lub w art. 35 ust. 2, organ prowadzący ewidencję obiektu może nakazać wstrzymanie świadczenia usług hotelarskich do czasu usunięcia stwierdzonych uchybień.
3. Przepis ust. 2 nie narusza uprawnień innych organów, wynikających z odrębnych przepisów.

Art. 42. Czynności wobec obiektów hotelarskich dokonywane w formie decyzji administracyjnej

1. Zaszeregowanie, odmowa zaszeregowania, potwierdzenie zaszeregowania bądź zmiana zaszeregowania obiektu hotelarskiego do określonego rodzaju, nadanie, odmowa nadania lub zmiana kategorii, odmowa wpisu do ewidencji obiektów hotelarskich i wykreślenie z ewidencji obiektów hotelarskich, a także nakazanie wstrzymania świadczenia usług hotelarskich następuje w formie decyzji administracyjnej.
2. Podstawą odmowy wpisu do ewidencji obiektów hotelarskich jest decyzja o odmowie zaszeregowania lub o odmowie potwierdzenia zaszeregowania obiektu hotelarskiego do określonego rodzaju i kategorii.
3. Na podstawie przekazywanych w formie elektronicznej przez marszałków województw danych dotyczących skategoryzowanych w województwie obiektów

hotelarskich na stronie internetowej ministra właściwego do spraw turystyki zamieszcza się Centralny Wykaz Obiektów Hotelarskich. Wykaz ten jest jawny.

Art. 43. Ochrona prawna nazw rodzajów i oznaczeń kategorii obiektów hotelarskich

1. Nazwy rodzajów i oznaczenia kategorii obiektów hotelarskich, o których mowa w art. 36 i art. 37, podlegają ochronie prawnej i mogą być stosowane wyłącznie w odniesieniu do obiektów hotelarskich w rozumieniu niniejszej ustawy.
2. Przepis ust. 1 nie dotyczy nazw rodzajów używanych w kontekście, z którego jednoznacznie wynika, że obiekty te nie są obiektami hotelarskimi w rozumieniu niniejszej ustawy.
3. Przedsiębiorcy świadczący usługi hotelarskie mogą do oznaczenia obiektów hotelarskich, obok nazw rodzajów określonych w ustawie, stosować inne nazwy.

Art. 44. Informacje umieszczane na widocznym miejscu; regulaminy porządkowe; informacje udostępniane na żądanie

1. W obiektach hotelarskich należy umieścić na widocznym miejscu:
 - 1) nazwę oraz siedzibę lub imię i nazwisko, a także adres przedsiębiorcy świadczącego usługi hotelarskie w tym obiekcie;
 - 2) tablicę określającą rodzaj i kategorię obiektu;
 - 3) informację o zakresie świadczonych usług wraz z podstawowymi cenami;
 - 4) informację o przystosowaniu obiektu do obsługi osób niepełnosprawnych.
2. Informacje, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 4, należy umieścić również na zewnątrz obiektu hotelarskiego.
3. Przedsiębiorcy świadczący usługi hotelarskie w obiektach hotelarskich mogą, w celu zapewnienia porządku oraz bezpieczeństwa klientów i ich mienia, wydawać regulaminy porządkowe wiążące wszystkie osoby przebywające na terenie obiektu.
4. Wykaz wymagań dla obiektów hotelarskich, odpowiadający rodzajowi i kategorii obiektu, a także pełny cennik usług powinny być udostępnione na żądanie klienta.

Art. 44a. Opłaty za spełnienie wymagań niezbędnych do zaszeregowania obiektu hotelarskiego

1. Za dokonanie oceny spełniania przez obiekt hotelarski wymagań niezbędnych do zaszeregowania obiektu do określonego rodzaju i kategorii pobiera się opłaty.
2. Minister właściwy do spraw turystyki określa, w drodze rozporządzenia, wysokość opłat związanych z dokonywaniem ocen określonych w ust. 1 oraz tryb pobierania tych opłat.

(...)

33.
Ustawa
z dnia 5 czerwca 1998 r.
o samorządzie województwa

Źródło: Dz.U. z 2022 r. poz. 2094 ze zm.

(...)

Art. 14.

1. Samorząd województwa wykonuje zadania o charakterze wojewódzkim określone ustawami, w szczególności w zakresie:

(...)

3) kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

(...)

7) zagospodarowania przestrzennego;

(...)

11) kultury fizycznej i turystyki;

(...)

34.
Ustawa
z dnia 25 czerwca 1999 r.
o Polskiej Organizacji Turystycznej

Źródło: Dz.U. z 2023 r. poz. 10

Rozdział 1
Przepisy ogólne

Art. 1. Cel utworzenia Polskiej Organizacji Turystycznej

1. W celu wzmocnienia promocji Polski w dziedzinie turystyki w kraju i za granicą tworzy się Polską Organizację Turystyczną z siedzibą w Warszawie.
2. Polska Organizacja Turystyczna tworzy warunki współpracy organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego i organizacji zrzeszających przedsiębiorców z dziedziny turystyki, w tym samorządu gospodarczego i zawodowego, oraz stowarzyszeń działających w tej dziedzinie.

Art. 2. Status prawny Polskiej Organizacji Turystycznej; nadzór nad Polską Organizacją Turystyczną

1. Polska Organizacja Turystyczna jest państwową osobą prawną.
2. Nadzór nad Polską Organizacją Turystyczną sprawuje minister właściwy do spraw turystyki, zwany dalej „właściwym ministrem”.

Art. 3. Zadania Polskiej Organizacji Turystycznej

1. Do zadań Polskiej Organizacji Turystycznej należy:
 - 1) promocja Polski jako kraju atrakcyjnego turystycznie;
 - 2) zapewnianie funkcjonowania i rozwijania polskiego systemu informacji turystycznej w kraju i na świecie;
 - 3) inicjowanie, opiniowanie i wspomaganie planów rozwoju i modernizacji infrastruktury turystycznej;
 - 4) wykonywanie innych zadań powierzonych przez organy i jednostki, o których mowa w ust. 2 pkt 1, 1c i 2, na zasadach określonych w umowie zawieranej pomiędzy tymi organami i jednostkami a Polską Organizacją Turystyczną;
 - 5) inspirowanie tworzenia regionalnych organizacji turystycznych, obejmujących swoim zakresem działania obszar jednego lub więcej województw, oraz lokalnych organizacji turystycznych, obejmujących swoim zakresem

działania obszar jednej lub więcej jednostek samorządu lokalnego, a także z nimi współdziałanie.

2. Polska Organizacja Turystyczna, wykonując swoje zadania, współpracuje w szczególności z:
 - 1) jednostkami samorządu terytorialnego;
 - 1a) regionalnymi i lokalnymi organizacjami turystycznymi;
 - 1b) związkami metropolitalnymi;
 - 1c) ministrem właściwym do spraw kultury fizycznej – w zakresie promocji Polski przez polskich sportowców lub kluby sportowe w sportach drużynowych uczestniczące we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez polskie związki sportowe oraz biorące udział w międzynarodowych rozgrywkach sportowych;
 - 2) organizacjami zrzeszającymi przedsiębiorców z dziedziny turystyki, w tym samorządu gospodarczego i zawodowego, oraz stowarzyszeniami działającymi w tej dziedzinie;
 - 3) polskimi przedstawicielstwami zagranicznymi – w zakresie zadań wykonywanych za granicą.
3. W sprawach określonych w art. 27a ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz.U. z 2021 r. poz. 1893, z późn. zm.) Polska Organizacja Turystyczna wspomaga właściwego ministra.

Art. 4. Regionalne i lokalne organizacje turystyczne

1. W celu wykonania zadania, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 5, mogą być tworzone regionalne i lokalne organizacje turystyczne.
2. Do tworzenia i działania regionalnych i lokalnych organizacji turystycznych stosuje się przepisy ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. z 2020 r. poz. 2261), z tym że:
 - 1) członkiem tych organizacji mogą być osoby fizyczne i osoby prawne, w szczególności podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 2 pkt 1, 1b i 2;
 - 2) nadzór nad tymi organizacjami sprawuje minister właściwy do spraw turystyki;
 - 3) organizacje te mogą prowadzić działalność gospodarczą w rozmiarach służących realizacji ich celów i w przedmiocie określonym w ich statutach.
3. Do zadań regionalnych i lokalnych organizacji turystycznych należy:
 - 1) promocja turystyczna obszaru ich działania;
 - 2) wspomaganie funkcjonowania i rozwoju informacji turystycznej;
 - 3) inicjowanie, opiniowanie i wspieranie planów rozwoju i modernizacji infrastruktury turystycznej;
 - 4) współpraca z Polską Organizacją Turystyczną.

4. Minister właściwy do spraw turystyki może, w drodze rozporządzenia, przekazać nadzór nad regionalnymi organizacjami turystycznymi lub lokalnymi organizacjami turystycznymi właściwym wojewodom.

Art. 4a. Znak dla celów promocji Polski w dziedzinie turystyki

1. Polskiej Organizacji Turystycznej przysługuje wyłączne prawo używania znaku ustalonego dla celów promocji Polski w dziedzinie turystyki.
2. Minister właściwy do spraw turystyki określi, w drodze rozporządzenia, wzór znaku, o którym mowa w ust. 1.

Rozdział 2

Organy Polskiej Organizacji Turystycznej

Art. 5. Organy Polskiej Organizacji Turystycznej

Organami Polskiej Organizacji Turystycznej są:

- 1) Rada Polskiej Organizacji Turystycznej;
- 2) Prezes Polskiej Organizacji Turystycznej.

Art. 6. Kompetencje Rady Polskiej Organizacji Turystycznej

1. Rada Polskiej Organizacji Turystycznej wykonuje kompetencje stanowiące i opiniodawcze określone w ustawie.
2. Do kompetencji Rady Polskiej Organizacji Turystycznej należy w szczególności:
 - 1) przyjmowanie przedstawionych przez Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej projektów rocznych planów finansowych;
 - 2) przyjmowanie rocznych i wieloletnich programów działania Polskiej Organizacji Turystycznej;
 - 3) zatwierdzanie rocznych sprawozdań z działalności Polskiej Organizacji Turystycznej;
 - 4) przyjmowanie rocznych sprawozdań finansowych Polskiej Organizacji Turystycznej;
 - 5) opiniowanie kandydatów na stanowisko Prezesa i wiceprezesów Polskiej Organizacji Turystycznej;
 - 6) określanie zasad wynagradzania pracowników Polskiej Organizacji Turystycznej i wymagań kwalifikacyjnych wobec tych pracowników.
3. Rada Polskiej Organizacji Turystycznej jest uprawniona do przedstawiania opinii lub wniosków we wszystkich sprawach dotyczących działalności Polskiej Organizacji Turystycznej.

Art. 7. Skład Rady Polskiej Organizacji Turystycznej

1. W skład Rady Polskiej Organizacji Turystycznej wchodzi 12–18 członków powołanych przez właściwego ministra spośród kandydatów przedstawionych przez:
 - 1) administrację rządową;
 - 2) jednostki lub ogólnopolskie reprezentacje samorządu terytorialnego;
 - 3) samorząd gospodarczy i samorząd zawodowy oraz stowarzyszenia działające w dziedzinie turystyki, a także przewoźników.Podmioty wymienione w pkt 1–3 są reprezentowane w Radzie Polskiej Organizacji Turystycznej w równych proporcjach.
2. Kadencja Rady Polskiej Organizacji Turystycznej trwa 3 lata.
3. Rada powołuje ze swojego składu i odwołuje Przewodniczącego i zastępcę Przewodniczącego Rady Polskiej Organizacji Turystycznej.
4. W razie uzyskania równej liczby głosów w Radzie Polskiej Organizacji Turystycznej, rozstrzyga głos jej Przewodniczącego.
5. Ustanie członkostwa w Radzie Polskiej Organizacji Turystycznej może nastąpić z powodu:
 - 1) odwołania na umotywowany wniosek podmiotu, który przedstawił kandydaturę;
 - 2) pisemnej rezygnacji;
 - 3) ograniczenia albo utraty zdolności do czynności prawnych;
 - 4) śmierci.
6. Właściwy minister:
 - 1) odwołuje członka Rady Polskiej Organizacji Turystycznej w wypadku, o którym mowa w ust. 5 pkt 1;
 - 2) stwierdza ustanie członkostwa w wypadkach, o których mowa w ust. 5 pkt 2–4.

Art. 8. Zadania Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej

Prezes Polskiej Organizacji Turystycznej kieruje Polską Organizacją Turystyczną i reprezentuje ją na zewnątrz.

Art. 9. Powołanie Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej

1. Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej powołuje minister właściwy do spraw turystyki, spośród osób wyłonionych w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru, po zasięgnięciu opinii Rady Polskiej Organizacji Turystycznej. Minister właściwy do spraw turystyki odwołuje Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej.
2. Prezesem Polskiej Organizacji Turystycznej może być także osoba zajmująca kierownicze stanowisko państwowe w rozumieniu przepisów o wynagradzaniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe.

3. Stanowisko Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej może zajmować osoba, która:
 - 1) posiada tytuł zawodowy magistra lub równorzędny;
 - 2) jest obywatelem polskim;
 - 3) korzysta z pełni praw publicznych;
 - 4) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
 - 5) posiada kompetencje kierownicze;
 - 6) posiada co najmniej 6-letni staż pracy, w tym co najmniej 3-letni staż pracy na stanowisku kierowniczym;
 - 7) posiada wykształcenie i wiedzę z zakresu spraw należących do właściwości Polskiej Organizacji Turystycznej.
4. Informację o naborze na stanowisko Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej ogłasza się przez umieszczenie ogłoszenia w miejscu powszechnie dostępnym w siedzibie Polskiej Organizacji Turystycznej oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Polskiej Organizacji Turystycznej i Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Ogłoszenie powinno zawierać:
 - 1) nazwę i adres Polskiej Organizacji Turystycznej;
 - 2) określenie stanowiska;
 - 3) wymagania związane ze stanowiskiem wynikające z przepisów prawa;
 - 4) zakres zadań wykonywanych na stanowisku;
 - 5) wskazanie wymaganych dokumentów;
 - 6) termin i miejsce składania dokumentów;
 - 7) informację o metodach i technikach naboru.
5. Termin, o którym mowa w ust. 4 pkt 6, nie może być krótszy niż 10 dni od dnia opublikowania ogłoszenia w Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.
6. Nabór na stanowisko Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej przeprowadza zespół, powołany przez ministra właściwego do spraw turystyki, liczący co najmniej 3 osoby, których wiedza i doświadczenie dają rękojmię wyłonienia najlepszych kandydatów. W toku naboru ocenia się doświadczenie zawodowe kandydata, wiedzę niezbędną do wykonywania zadań na stanowisku, na które jest przeprowadzany nabór, oraz kompetencje kierownicze.
7. Ocena wiedzy i kompetencji kierowniczych, o których mowa w ust. 6, może być dokonana na zlecenie zespołu przez osobę niebędącą członkiem zespołu, która posiada odpowiednie kwalifikacje do dokonania tej oceny.
8. Członek zespołu oraz osoba, o której mowa w ust. 7, mają obowiązek zachowania w tajemnicy informacji dotyczących osób ubiegających się o stanowisko, uzyskanych w trakcie naboru.

9. W toku naboru zespół wyłania nie więcej niż 3 kandydatów, których przedstawia ministrowi właściwemu do spraw turystyki.
10. Z przeprowadzonego naboru zespół sporządza protokół zawierający:
 - 1) nazwę i adres Polskiej Organizacji Turystycznej;
 - 2) określenie stanowiska, na które był prowadzony nabór, oraz liczbę kandydatów;
 - 3) imiona, nazwiska i adresy nie więcej niż 3 najlepszych kandydatów uszeregowanych według poziomu spełniania przez nich wymagań określonych w ogłoszeniu o naborze;
 - 4) informację o zastosowanych metodach i technikach naboru;
 - 5) uzasadnienie dokonanego wyboru albo powody niewyłonienia kandydata;
 - 6) skład zespołu.
11. Wynik naboru ogłasza się niezwłocznie przez umieszczenie informacji w Biuletynie Informacji Publicznej Polskiej Organizacji Turystycznej i Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Informacja o wyniku naboru zawiera:
 - 1) nazwę i adres Polskiej Organizacji Turystycznej;
 - 2) określenie stanowiska, na które był prowadzony nabór;
 - 3) imiona, nazwiska wybranych kandydatów oraz ich miejsca zamieszkania w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego albo informację o niewyłonieniu kandydata.
12. Umieszczenie w Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów ogłoszenia o naborze oraz o wyniku tego naboru jest bezpłatne.

Art. 10. Powołanie Wiceprezesów Polskiej Organizacji Turystycznej

1. Wiceprezesów Polskiej Organizacji Turystycznej w liczbie od 1 do 3 powołuje Prezes Polskiej Organizacji Turystycznej, spośród osób wyłonionych w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru, po zasięgnięciu opinii Rady Polskiej Organizacji Turystycznej. Prezes Polskiej Organizacji Turystycznej odwołuje wiceprezesów Polskiej Organizacji Turystycznej, po zasięgnięciu opinii Rady Polskiej Organizacji Turystycznej.
2. Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej w razie potrzeby zastępuje wyznaczony przez niego jeden z wiceprezesów.
3. Zespół przeprowadzający nabór na stanowiska, o których mowa w ust. 1, powołuje Prezes Polskiej Organizacji Turystycznej.
4. Do sposobu przeprowadzania naboru na stanowiska, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 9 ust. 3–12.

Art. 11. Obowiązki Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej

1. Do obowiązków Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej należy realizowanie zadań Polskiej Organizacji Turystycznej, określonych w art. 3, a w szczególności:

- 1) opracowywanie projektu rocznego planu finansowego Polskiej Organizacji Turystycznej, a także występowanie z wnioskami do właściwego ministra w sprawie wysokości dotacji budżetowej na realizację tych zadań;
 - 2) opracowywanie projektów rocznych i wieloletnich programów działania Polskiej Organizacji Turystycznej;
 - 3) przedstawianie Radzie Polskiej Organizacji Turystycznej i właściwemu ministrowi rocznych sprawozdań z działalności Polskiej Organizacji Turystycznej;
 - 4) tworzenie jednostek organizacyjnych Polskiej Organizacji Turystycznej, w tym jednostek wykonujących zadania za granicą, a zwłaszcza ośrodków informacji turystycznej.
2. Prezes Polskiej Organizacji Turystycznej wykonuje swoje zadania przy pomocy Biura Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej. Zadania i organizację Biura określa statut, o którym mowa w art. 12.

Art. 12. Statut Polskiej Organizacji Turystycznej

Szczegółowy zakres działania Polskiej Organizacji Turystycznej z uwzględnieniem jednostek organizacyjnych wykonujących zadania za granicą, jej strukturę organizacyjną, tryb działania oraz inne sprawy wymienione w ustawie określa statut Polskiej Organizacji Turystycznej, nadany, w drodze rozporządzenia, przez właściwego ministra po zasięgnięciu opinii Rady Polskiej Organizacji Turystycznej.

Rozdział 3

Mienie i zasady gospodarki finansowej Polskiej Organizacji Turystycznej

Art. 13. Mienie przekazywane Polskiej Organizacji Turystycznej

1. Skarb Państwa przekazuje Polskiej Organizacji Turystycznej:
 - 1) mienie przedsiębiorstwa państwowego Polska Agencja Promocji Turystyki z siedzibą w Warszawie;
 - 2) inne składniki majątkowe niezbędne do podjęcia działalności Polskiej Organizacji Turystycznej, które właściwy minister przekazuje jej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw Skarbu Państwa;
 - 3) składniki majątkowe należące do polskich ośrodków informacji turystycznej za granicą.
2. Skarb Państwa, w celu podwyższenia funduszu statutowego Polskiej Organizacji Turystycznej, przekazuje jej nieodpłatnie akcje Polskiej Agencji Rozwoju Turystyki S.A. z siedzibą w Warszawie.
3. Nabycie mienia, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 i 3, następuje nieodpłatnie, przy czym do jego trybu i skutków stosuje się odpowiednio przepisy o komercjalizacji

i prywatyzacji dotyczące prywatyzacji bezpośredniej poprzez sprzedaż przedsiębiorstwa, z wyłączeniem przepisów dotyczących zarządzenia o prywatyzacji bezpośredniej.

4. Polska Organizacja Turystyczna, z chwilą nabycia składników mienia, o których mowa w ust. 1 i 2, wstępuje w prawa i obowiązki z nimi związane w stosunku do Skarbu Państwa oraz osób trzecich.

Art. 14. Przychody i rachunkowość Polskiej Organizacji Turystycznej

1. Przychodami Polskiej Organizacji Turystycznej są:
 - 1) dotacje budżetowe:
 - a) podmiotowe,
 - b) celowe;
 - 2) bezzwrotna pomoc zagraniczna;
 - 3) dochody z działalności gospodarczej;
 - 4) wpłaty jednostek samorządu terytorialnego;
 - 5) przychody ze sprzedaży rzeczowych składników mienia;
 - 6) przychody z tytułu przekazania do odpłatnego używania rzeczowych składników mienia;
 - 7) wpłaty organizacji zrzeszających przedsiębiorców, prowadzących działalność gospodarczą w dziedzinie turystyki, wypoczynku, sportu i rekreacji;
 - 8) wpłaty przedsiębiorców, prowadzących działalność gospodarczą w dziedzinie turystyki, wypoczynku, sportu i rekreacji;
 - 9) darowizny i zapisy;
 - 10) inne przychody.
2. Wpłaty, o których mowa w ust. 1 pkt 4, 7 i 8, mają charakter dobrowolny.
3. Kwoty dotacji, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a, ustala ustawa budżetowa.
4. Polska Organizacja Turystyczna prowadzi rachunkowość według zasad określonych w przepisach o rachunkowości.
5. Rokiem obrotowym i podatkowym Polskiej Organizacji Turystycznej jest rok kalendarzowy.
6. Nadwyżki środków finansowych w danym roku kalendarzowym przechodzą na rok następny, z wyjątkiem przychodów, o których mowa w ust. 1 pkt 1.

Art. 15. Roczny plan finansowy Polskiej Organizacji Turystycznej

1. Polska Organizacja Turystyczna działa na podstawie rocznego planu finansowego.
2. Projekt rocznego planu finansowego Polskiej Organizacji Turystycznej, po przyjęciu przez Radę Polskiej Organizacji Turystycznej i zatwierdzeniu przez właściwego ministra, jest przekazywany ministrowi właściwemu do spraw finansów

publicznych w trybie określonym w przepisach dotyczących prac nad projektem ustawy budżetowej.

3. Roczny plan finansowy Polskiej Organizacji Turystycznej obejmuje w szczególności:
 - 1) planowane przychody, w tym dotacje na realizację zadań, o których mowa w art. 3;
 - 2) planowane koszty operacyjne;
 - 3) planowane wydatki inwestycyjne;
 - 4) stan środków obrotowych na dzień 31 grudnia roku poprzedzającego rok obrotowy;
 - 5) planowany przyrost lub spadek środków obrotowych na ostatni dzień roku obrotowego;
 - 6) sposób pokrycia planowanego niedoboru przychodów w stosunku do kosztów.

Art. 16. Wpłata nadwyżki na fundusz rezerwowy

W razie gdy działalność Polskiej Organizacji Turystycznej w roku obrotowym zakończy się nadwyżką przychodów w stosunku do kosztów, nadwyżka podlega wpłacie na fundusz rezerwowy, o którym mowa w art. 17 ust. 1 pkt 2.

Art. 17. Fundusze własne Polskiej Organizacji Turystycznej

1. Tworzy się następujące fundusze własne Polskiej Organizacji Turystycznej:
 - 1) fundusz statutowy;
 - 2) fundusz rezerwowy.
2. Na fundusz statutowy Polskiej Organizacji Turystycznej składa się w szczególności:
 - 1) wartość mienia Polskiej Organizacji Turystycznej;
 - 2) inwestycje realizowane z dotacji budżetowej;
 - 3) wartość netto środków trwałych;
 - 4) wartości niematerialne i prawne;
 - 5) wartość środków obrotowych przekazanych Polskiej Organizacji Turystycznej.
3. Fundusz statutowy ulega zmniejszeniu o wartość umorzenia składników majątkowych zaliczanych do majątku trwałego dokonywanego zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz ulega zwiększeniu o wartość nabytych bądź wytworzonych składników mienia Polskiej Organizacji Turystycznej.
4. Dysponentem funduszu rezerwowego jest Prezes Polskiej Organizacji Turystycznej.
5. Fundusz rezerwowy przeznaczony jest w pierwszej kolejności na finansowanie niedoborów wynikających z działalności prowadzonej przez Polską Organizację Turystyczną; pozostała nadwyżka może być przeznaczona na finansowanie wieloletnich zadań inwestycyjnych i wieloletnich programów promocyjnych ujętych w wieloletnich programach działania Polskiej Organizacji Turystycznej.

Art. 18. Roczne sprawozdanie finansowe Polskiej Organizacji Turystycznej

1. Roczne sprawozdanie finansowe Polskiej Organizacji Turystycznej podlega badaniu przez firmę audytorską; badanie dokonywane jest za każdy rok obrotowy.
2. Wyboru firmy audytorskiej do badania rocznego sprawozdania finansowego Polskiej Organizacji Turystycznej dokonuje Rada Polskiej Organizacji Turystycznej.
3. Prezes Polskiej Organizacji Turystycznej przedstawia Radzie Polskiej Organizacji Turystycznej oraz właściwemu ministrowi roczne sprawozdanie finansowe Polskiej Organizacji Turystycznej wraz ze sprawozdaniem z badania.
4. Roczne sprawozdanie finansowe Polskiej Organizacji Turystycznej zatwierdza właściwy minister w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw budżetu.

Art. 19. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie zadań wynikających z ustawy

Polska Organizacja Turystyczna może otrzymywać z budżetu państwa dotacje celowe na finansowanie zadań, o których mowa w art. 3. Kwoty tych dotacji ustala ustawa budżetowa.

Art. 19a. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie zadań wynikających z odrębnych przepisów

1. Polska Organizacja Turystyczna może otrzymywać z budżetu państwa dotacje celowe na finansowanie zadań wynikających z odrębnych przepisów.
2. Przyznanie dotacji celowej na podstawie ust. 1 wymaga zmiany planu finansowego, o którym mowa w art. 15. Do zmiany planu finansowego nie stosuje się art. 52 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1634, 1692, 1725, 1747, 1768 i 1964).

Rozdział 4

Działalność gospodarcza Polskiej Organizacji Turystycznej

Art. 20. Działalność gospodarcza prowadzona przez Polską Organizację Turystyczną

1. Polska Organizacja Turystyczna może prowadzić działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej w zakresie i w sposób określony w statucie.
2. Dochód z działalności gospodarczej służy wyłącznie realizacji zadań Polskiej Organizacji Turystycznej określonych w art. 3 ust. 1.

(...)

35.
Ustawa
z dnia 23 lipca 2003 r.
o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Źródło: Dz.U. z 2022 r. poz. 840

Rozdział 1
Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.
(...)

Art. 3. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
- 3) zabytek ruchomy – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;
- 4) zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 5) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;

- 8) roboty budowlane – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) badania konserwatorskie – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) badania architektoniczne – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) historyczny zespół budowlany – powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) krajobraz kulturowy – postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka;
- 15) otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Art. 4. Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5. Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Art. 6.

1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. z 2019 r. poz. 1479),
 - f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,

- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
 - a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,
 - c) kurhanami,
 - d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.
- 2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Rozdział 2

Formy i sposób ochrony zabytków

Art. 7. Formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

(...)

36.

Ustawa

z dnia 24 listopada 2017 r.

o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych

Źródło: Dz.U. z 2022 r. poz. 511

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. Zakres przedmiotowy ustawy

Ustawa określa:

- 1) warunki oferowania, sprzedaży i realizacji imprez turystycznych oraz powiązanych usług turystycznych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a także za granicą, jeżeli umowy z podróżnymi są zawierane przez przedsiębiorców turystycznych mających siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) zasady funkcjonowania Turystycznego Funduszu Gwarancyjnego.

Art. 2. Zadania marszałka województwa będące zadaniami z zakresu administracji rządowej; minister jako organ wyższego stopnia

1. Zadania marszałka województwa, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 2, art. 9 ust. 2, art. 13 ust. 2 i 3, art. 14 ust. 1, art. 15, art. 20 ust. 2–4, art. 23, art. 24 ust. 1, 6–9 i 11, art. 25 ust. 2, art. 26 ust. 3, art. 27 ust. 6–8, art. 29 ust. 2, art. 30, art. 32 ust. 1, art. 37 ust. 3, art. 55–57, art. 71 ust. 1–4 i art. 72, są zadaniami z zakresu administracji rządowej.
2. Minister właściwy do spraw turystyki jest organem wyższego stopnia w stosunku do marszałka województwa w sprawach, o których mowa w art. 26 ust. 3, art. 30 ust. 7, art. 32 ust. 1, oraz od decyzji administracyjnej marszałka województwa o odmowie wpisu do rejestru, o którym mowa w art. 22 ust. 2.

Art. 3. Imprezy turystyczne i powiązane usługi turystyczne niepodlegające przepisom ustawy

Ustawy nie stosuje się do:

- 1) imprez turystycznych oraz powiązanych usług turystycznych, które są oferowane oraz których zamawianie i realizowanie jest ułatwiane okazjonalnie, na zasadach niezarobkowych i wyłącznie ograniczonej grupie podróżnych;
- 2) imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych nabywanych na podstawie umowy generalnej o organizowanie podróży służbowych zawieranej

między przedsiębiorcą turystycznym a przedsiębiorcą w rozumieniu art. 43¹ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2020 r. poz. 1740 i 2320 oraz z 2021 r. poz. 1509 i 2459) albo podmiotem prowadzącym działalność odpłatną;

- 3) imprez turystycznych oraz powiązanych usług turystycznych trwających krócej niż 24 godziny, chyba że obejmują nocleg.

Art. 4. Definicje legalne

Ilekoć w ustawie jest mowa o:

- 1) usłudze turystycznej – należy przez to rozumieć:
 - a) przewóz pasażerów,
 - b) zakwaterowanie w celach innych niż pobytowe, które nie jest nieodłącznym elementem przewozu pasażerów,
 - c) wynajem pojazdów samochodowych lub innych pojazdów silnikowych,
 - d) inną usługę świadczoną podróżnym, która nie stanowi integralnej części usług wskazanych w lit. a–c;
- 2) imprezie turystycznej – należy przez to rozumieć połączenie co najmniej dwóch różnych rodzajów usług turystycznych na potrzeby tej samej podróży lub wakacji, spełniające warunki, o których mowa w art. 5 ust. 1;
- 3) umowie o udział w imprezie turystycznej – należy przez to rozumieć umowę dotyczącą imprezy turystycznej jako całości lub, jeżeli impreza turystyczna jest realizowana na podstawie odrębnych umów, wszystkie umowy obejmujące poszczególne usługi turystyczne w ramach tej samej imprezy turystycznej;
- 4) rozpoczęciu imprezy turystycznej – należy przez to rozumieć rozpoczęcie wykonywania usług turystycznych w ramach tej samej imprezy turystycznej;
- 5) powiązanych usługach turystycznych – należy przez to rozumieć niestanowiące imprezy turystycznej połączenie co najmniej dwóch różnych rodzajów usług turystycznych nabytych na potrzeby tej samej podróży lub wakacji, objęte odrębnymi umowami z dostawcami poszczególnych usług turystycznych, spełniające warunki, o których mowa w art. 6 ust. 1;
- 6) podróżnym – należy przez to rozumieć każdego, kto chce zawrzeć umowę lub jest uprawniony do podróżowania na podstawie umowy zawartej w zakresie stosowania ustawy;
- 7) przedsiębiorcy turystycznym – należy przez to rozumieć organizatora turystyki, przedsiębiorcę ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych, agenta turystycznego lub dostawcę usług turystycznych, będącego przedsiębiorcą w rozumieniu art. 43¹ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny albo prowadzącego działalność odpłatną;
- 8) organizatorze turystyki – należy przez to rozumieć przedsiębiorcę turystycznego, który tworzy i sprzedaje lub oferuje do sprzedaży imprezy turystyczne, bezpo-

średnio lub za pośrednictwem innego przedsiębiorcy turystycznego lub razem z innym przedsiębiorcą turystycznym, lub też przedsiębiorcą turystycznego, który przekazuje dane podróznego innemu przedsiębiorcy turystycznemu zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. e;

- 9) agencie turystycznym – należy przez to rozumieć przedsiębiorcę turystycznego innego niż organizator turystyki, który na podstawie umowy agencyjnej sprzedaje lub oferuje do sprzedaży imprezy turystyczne utworzone przez organizatora turystyki;
- 10) trwałym nośniku – należy przez to rozumieć materiał lub narzędzie umożliwiające podróznemu lub przedsiębiorcy turystycznemu przechowywanie informacji kierowanych osobiście do niego, w sposób umożliwiający dostęp do informacji w przyszłości przez czas odpowiedni do celów, jakim te informacje służą, i które pozwalają na odtworzenie przechowywanych informacji w niezmienionej postaci;
- 11) punkcie sprzedaży – należy przez to rozumieć ruchome lub stałe miejsce prowadzenia sprzedaży imprez turystycznych lub powiązanych usług turystycznych, jak również strony internetowe sprzedaży lub podobne punkty sprzedaży online, z uwzględnieniem przypadków, gdy internetowe strony sprzedaży lub punkty sprzedaży online przedstawiane są podróznym jako jeden punkt obsługi, w tym usługa dostępna telefonicznie;
- 12) powrocie do kraju – należy przez to rozumieć powrót podróznego do miejsca rozpoczęcia podróży lub do innego miejsca uzgodnionego przez strony umowy;
- 13) turystycznym rachunku powierniczym – należy przez to rozumieć rachunek powierniczy w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2021 r. poz. 2439 i 2447) należący do organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych, służący gromadzeniu środków pieniężnych wpłacanych przez podróжных;
- 14) zabezpieczeniu finansowym – należy przez to rozumieć gwarancję bankową, gwarancję ubezpieczeniową, umowę ubezpieczenia na rzecz podróжных lub umowę o turystyczny rachunek powierniczy, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 1–3;
- 15) nieuniknionych i nadzwyczajnych okolicznościach – należy przez to rozumieć sytuację pozostającą poza kontrolą strony powołującej się na taką sytuację, której skutków nie można było uniknąć, nawet gdyby podjęto wszelkie rozsądne działania;
- 16) niezgodności – należy przez to rozumieć niewykonanie lub nienależyte wykonanie usług turystycznych objętych imprezą turystyczną.

Art. 5. Warunki utworzenia imprezy turystycznej

1. Do utworzenia imprezy turystycznej dochodzi, jeżeli:
 - 1) usługi turystyczne zostały połączone przez jednego przedsiębiorcę turystycznego, w tym na prośbę podróznego lub zgodnie z jego wyborem, przed zawarciem umowy obejmującej wszystkie usługi lub

- 2) niezależnie od tego, czy zawarto odrębne umowy z dostawcami poszczególnych usług turystycznych, usługi te są:
 - a) nabywane w jednym punkcie sprzedaży i zostały wybrane, zanim podróżny zgodził się dokonać zapłaty lub
 - b) oferowane lub sprzedawane po cenie obejmującej wszystkie usługi lub po cenie całkowitej, lub gdy jedną z tych cen obciążony jest nabywca, lub
 - c) reklamowane lub sprzedawane przy użyciu określenia „impresa turystyczna” lub podobnego, lub
 - d) łączone po zawarciu umowy, na podstawie której podróżny został uprawniony do dokonania wyboru spośród różnych rodzajów usług turystycznych, lub
 - e) nabywane od odrębnych przedsiębiorców turystycznych za pośrednictwem powiązanych procesów rezerwacji online, podczas których przedsiębiorca turystyczny, z którym zawarta została pierwsza umowa, przekazuje innemu przedsiębiorcy turystycznemu lub przedsiębiorcom turystycznym: imię i nazwisko podróżnego, adres poczty elektronicznej oraz szczegóły płatności, a umowa z tym innym przedsiębiorcą turystycznym lub przedsiębiorcami turystycznymi zostanie zawarta najpóźniej 24 godziny po potwierdzeniu rezerwacji pierwszej usługi turystycznej.
2. Do utworzenia imprezy turystycznej nie dochodzi, mimo spełnienia przesłanek, o których mowa w ust. 1, w przypadku połączenia nie więcej niż jednego rodzaju usługi turystycznej, o której mowa w art. 4 pkt 1 lit. a, b albo c, z jedną lub kilkoma usługami turystycznymi, o których mowa w art. 4 pkt 1 lit. d, które:
 - 1) stanowią mniej niż 25% łącznej wartości połączonych usług turystycznych i nie są reklamowane jako istotny element tego połączenia, ani nie stanowią istotnego elementu z innych przyczyn lub
 - 2) zostały wybrane i nabyte po rozpoczęciu realizacji usługi turystycznej, o której mowa w art. 4 pkt 1 lit. a, b albo c.

Art. 6. Warunki utworzenia powiązanych usług turystycznych

1. Do utworzenia powiązanych usług turystycznych dochodzi, jeżeli przedsiębiorca turystyczny ułatwia podróżnym nabywanie usług turystycznych:
 - 1) przy okazji jednej wizyty lub kontaktu z jego punktem sprzedaży z możliwością dokonania wyboru i zapłaty odrębnie za każdą usługę turystyczną lub
 - 2) w sposób ukierunkowany od innego przedsiębiorcy turystycznego w zakresie co najmniej jednej dodatkowej usługi turystycznej, jeżeli umowa z tym przedsiębiorcą turystycznym zostanie zawarta najpóźniej 24 godziny po potwierdzeniu rezerwacji pierwszej usługi turystycznej.

2. Do utworzenia powiązanych usług turystycznych nie dochodzi, mimo spełnienia przesłanek, o których mowa w ust. 1, w przypadku połączenia nie więcej niż jednego rodzaju usługi turystycznej, o której mowa w art. 4 pkt 1 lit. a, b albo c, z jedną lub kilkoma usługami turystycznymi, o których mowa w art. 4 pkt 1 lit. d, jeżeli wartość tych usług stanowi mniej niż 25% łącznej wartości połączonych usług turystycznych i nie są one reklamowane jako istotny element tego połączenia, ani nie stanowią istotnego elementu tego połączenia z innymi przyczyn.

Rozdział 2

Organizatorzy turystyki, agenci turystyczni oraz przedsiębiorcy ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych

Art. 7. Warunki konieczne do spełnienia w celu funkcjonowania na rynku usług turystycznych

1. Organizatorzy turystyki oraz przedsiębiorcy ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych są obowiązani spełniać następujące warunki:
 - 1) zapewnić podróżnym na wypadek swojej niewypłacalności:
 - a) pokrycie kosztów kontynuacji imprezy turystycznej lub kosztów powrotu do kraju, obejmujących w szczególności koszty transportu i zakwaterowania, w tym także w uzasadnionej wysokości koszty poniesione przez podróżnych, w przypadku gdy organizator turystyki lub przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych, wbrew obowiązкови, nie zapewnia tej kontynuacji lub tego powrotu,
 - b) zwrot wpłat wniesionych tytułem zapłaty za imprezę turystyczną lub każdą opłaconą usługę przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych, w przypadku gdy z przyczyn dotyczących organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych lub osób, które działają w ich imieniu, impreza turystyczna lub którakolwiek opłacona usługa przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych nie została lub nie zostanie zrealizowana,
 - c) zwrot części wpłat wniesionych tytułem zapłaty za imprezę turystyczną odpowiadającą części imprezy turystycznej lub za każdą usługę opłaconą przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych odpowiadającą części usługi, która nie została lub nie zostanie zrealizowana z przyczyn dotyczących organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych, lub osób, które działają w ich imieniu;

- 2) składać marszałkowi województwa oryginały lub poświadczony za zgodność z oryginałem przez adwokata, radcę prawnego lub notariusza kopie posiadanego zabezpieczenia finansowego, nie później niż 14 dni przed upływem terminu obowiązywania umowy lub gwarancji poprzedniej; przedsiębiorcy turystyczni zaprzestający działalności albo zawieszający działalność są zwolnieni z tego obowiązku, jeżeli zawiadomią marszałka województwa o zaprzestaniu albo zawieszeniu działalności organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych;
 - 3) prowadzić wykaz umów o udział w imprezie turystycznej oraz umów zawartych przez podróżnego z przedsiębiorcą ułatwiającym nabywanie powiązanych usług turystycznych, zwany dalej „wykazem umów”;
 - 4) składać terminowo do Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego deklaracje zawierające:
 - a) wyliczenie wysokości należnych składek na Turystyczny Fundusz Gwarancyjny,
 - b) określenie liczby i rodzaju umów, o których mowa w pkt 3, zawartych w danym miesiącu oraz liczby podróżnych objętych tymi umowami,
 - c) informacje o zabezpieczeniach finansowych posiadanych w okresie, za jaki jest składana deklaracja, oraz o podmiotach ich udzielających,
 - d) informację o liczbie podróżnych, za których składka jest należna na Turystyczny Fundusz Gwarancyjny, a impreza turystyczna lub powiązana usługa turystyczna została odwołana przez organizatora turystyki lub przedsiębiorcę ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych z powodu niewystarczającej liczby zgłoszeń, jeżeli realizacja usług była uzależniona od liczby zgłoszeń, w przypadku rozwiązania umowy lub odstąpienia od umowy przez podróżnego, a także w przypadku zmiany liczby podróżnych, których dotyczy dana umowa;
 - 5) realizować wobec podróżnych obowiązki informacyjne, o których mowa w rozdziale 6.
2. Obowiązki, o których mowa w ust. 1 pkt 1, organizatorzy turystyki oraz przedsiębiorcy ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych realizują przez:
- 1) zawarcie gwarancji bankowej lub gwarancji ubezpieczeniowej zgodnie ze wzorem formularza i przepisami określającymi minimalną wysokość sumy gwarancji lub
 - 2) zawarcie umowy ubezpieczenia na rzecz podróżnych zgodnie ze wzorem formularza i przepisami określającymi minimalną wysokość sumy ubezpieczenia, lub
 - 3) zawarcie umowy o turystyczny rachunek powierniczy zgodnie ze wzorem tej umowy i przyjmowanie wpłat podróżnych wyłącznie na ten rachunek, jeżeli

- świadczą imprezy turystyczne lub ułatwiają nabywanie powiązanych usług turystycznych świadczonych wyłącznie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) dokonywanie terminowych wpłat składek w należytą wysokość na Turystyczny Fundusz Gwarancyjny.
3. Zabezpieczenie finansowe na wypadek niewypłacalności obejmuje podróży bez względu na ich miejsce zamieszkania, miejsce rozpoczęcia podróży lub miejsce sprzedaży imprezy turystycznej oraz bez względu na państwo, w którym siedzibę ma podmiot zapewniający ochronę na wypadek niewypłacalności.
 4. Agent turystyczny, a także organizator turystyki lub przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych, który w ramach wykonywanej działalności jednocześnie działa jako agent turystyczny, są obowiązani:
 - 1) wykonywać działalność tylko na rzecz organizatorów turystyki wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 22 ust. 2, lub posiadających siedzibę na terytorium jednego z państw członkowskich Unii Europejskiej lub państwa, o którym mowa w art. 8 ust. 2;
 - 2) w umowie zawieranej z podróżnym wskazywać jednoznacznie właściwego organizatora turystyki, którego reprezentują;
 - 3) działać na podstawie ważnej umowy agencyjnej;
 - 4) realizować wobec podróżnych obowiązki informacyjne, o których mowa w załącznikach do ustawy.
 5. Obowiązki wymienione w ust. 1, 2 i 4 dotyczą całego okresu wykonywania działalności.
 6. Obowiązki, o których mowa w ust. 1, nie mają zastosowania do organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych, w okresie zawieszenia przez niego wykonywania działalności, jeżeli zawiadomi on marszałka województwa o zaprzestaniu albo zawieszeniu działalności organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych.

Art. 8. Przepisy stosowane do organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych nieposiadającego siedziby na terytorium UE

1. Do organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych nieposiadającego siedziby na terytorium Unii Europejskiej, który sprzedaje lub oferuje do sprzedaży na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej imprezy turystyczne lub powiązane usługi turystyczne albo w jakikolwiek inny sposób kieruje taką działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, stosuje się odpowiednio przepisy art. 7 ust. 1 pkt 1–4 i ust. 2.
2. Przepisy, o których mowa w ust. 1, nie mają zastosowania do przedsiębiorców turystycznych posiadających siedzibę na terytorium państw, które na podstawie

umowy z Unią Europejską i jej państwami członkowskimi wdrożyły postanowienia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2302/UE z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, zmieniającą rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE oraz uchylającą dyrektywę Rady 90/314/EWG (Dz.Urz. UE L 326 z 11.12.2015, str. 1) do krajowego porządku prawnego.

3. Minister właściwy do spraw turystyki na stronie internetowej obsługującego go urzędu w celach informacyjnych udostępni listę państw, o których mowa w ust. 2.

Art. 9. Wykaz umów

1. Wykaz umów zawiera następujące dane:
 - 1) numer rezerwacji lub umowy;
 - 2) termin zawarcia umowy;
 - 3) termin imprezy turystycznej lub wykonania usługi w ramach powiązanych usług turystycznych;
 - 4) liczbę podróży objętych umową;
 - 5) łączną cenę usług objętych umową;
 - 6) miejsce lub trasę wykonania umowy;
 - 7) rodzaj środka transportu, jeśli przewóz jest objęty umową;
 - 7a) kody lotnisk Organizacji Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego (ICAO), jeżeli impreza turystyczna lub wykonywana usługa w ramach powiązanych usług turystycznych zawiera przelot;
 - 8) terminy i wysokość faktycznie dokonanych przedpłat;
 - 9) termin i wysokość zwrotu wpłat podróżnemu, jeśli zwrot został dokonany.
2. Marszałek województwa i minister właściwy do spraw turystyki, w trybie kontroli, mają prawo dostępu do danych zawartych w wykazie umów.
3. Na wniosek Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego, złożony w postaci elektronicznej, udostępnia się dane zawarte w wykazie umów. Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny jest uprawniony do przetwarzania danych zawartych w wykazie umów, w zakresie niezbędnym do zapewnienia prawidłowego funkcjonowania Turystycznego Funduszu Gwarancyjnego oraz Turystycznego Funduszu Pomocowego, o którym mowa w art. 15kc ust. 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2021 r. poz. 2095, z późn. zm.).

Art. 10. Przepisy stosowane w razie niewypełnienia ustawowych obowiązków przez przedsiębiorcę ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych

1. Jeżeli przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych nie realizuje obowiązków, o których mowa w art. 7 ust. 1 i 2, do usług tury-

stycznych objętych powiązanymi usługami turystycznymi stosuje się odpowiednio przepisy art. 43 i art. 47–52.

2. Jeżeli powiązane usługi turystyczne są wynikiem zawarcia umowy pomiędzy podróżnym a przedsiębiorcą turystycznym, który nie jest przedsiębiorcą ułatwiającym nabywanie powiązanych usług turystycznych, przedsiębiorca turystyczny informuje przedsiębiorcę, który ułatwił nabycie powiązanych usług turystycznych, o zawarciu odpowiedniej umowy.

Art. 11. Turystyczny rachunek powierniczy

1. Stronami umowy o turystyczny rachunek powierniczy są organizator turystyki lub przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych oraz bank.
2. Bank prowadzący turystyczny rachunek powierniczy ewidencjonuje wpłaty i wypłaty odrębnie dla każdej umowy o udział w imprezie turystycznej lub usługi opłaconej przedsiębiorcy ułatwiającemu nabywanie powiązanych usług turystycznych. Wpłaty są przekazywane odpowiednio na rachunek organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych po potwierdzeniu wykonania usług objętych umowami.
3. Bank wypłaca podróżnemu środki wpłacone na turystyczny rachunek powierniczy do wysokości kwoty określonej w umowie o udział w imprezie turystycznej lub wartości usługi opłaconej przedsiębiorcy ułatwiającemu nabywanie powiązanych usług turystycznych na podstawie:
 - 1) oświadczenia o niewypłacalności, o którym mowa w art. 13 ust. 1 pkt 1, albo na podstawie wystąpienia marszałka województwa, o którym mowa w art. 13 ust. 2, lub
 - 2) dyspozycji organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych lub podróznego; dyspozycja podróznego jest składana wraz z dodatkowym oświadczeniem o rozwiązaniu lub odstąpieniu od umowy o udział w imprezie turystycznej lub usłudze opłaconej przedsiębiorcy ułatwiającemu nabywanie powiązanych usług turystycznych, lub
 - 3) zgodnego oświadczenia organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych oraz podróznego, lub
 - 4) prawomocnego orzeczenia sądu.
4. Środki wpłacone przez podróżnych na turystyczny rachunek powierniczy są objęte ochroną, o której mowa w art. 59 ust. 3a–6 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, od dnia zawarcia umowy o udział w imprezie turystycznej lub opłacenia usług turystycznych przedsiębiorcy ułatwiającemu nabywanie powiązanych usług turystycznych.

Art. 12. Delegacje ustawowe

1. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw turystyki, po zasięgnięciu opinii Polskiej Izby Ubezpieczeń, określi, w drodze rozporządzenia, minimalną wysokość sum gwarancji, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 1, w zależności od rodzaju usługi, charakteru, zakresu i rodzaju działalności wykonywanej przez organizatorów turystyki i przedsiębiorców ułatwiających nabywanie powiązanych usług turystycznych, a także terminu i wysokości przedpłat przyjmowanych od podróżnych przez przedsiębiorców turystycznych oraz deklarowanego rocznego przychodu z tytułu działalności w zakresie organizowania imprez turystycznych i ułatwiania nabywania powiązanych usług turystycznych, uwzględniając konieczność zapewnienia właściwej ochrony i bezpieczeństwa podróżnym oraz wystarczających środków na pokrycie kosztów i zwrot wpłat, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, przy odpowiednim zróżnicowaniu minimalnej wysokości sum gwarancji.
 2. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw turystyki, po zasięgnięciu opinii Polskiej Izby Ubezpieczeń, określi, w drodze rozporządzenia, minimalną wysokość sumy ubezpieczenia na rzecz podróżnych, o której mowa w art. 7 ust. 2 pkt 2, w zależności od rodzaju usługi, charakteru, zakresu i rodzaju działalności wykonywanej przez organizatorów turystyki i przedsiębiorców ułatwiających nabywanie powiązanych usług turystycznych, a także terminu i wysokości przedpłat przyjmowanych od podróżnych przez przedsiębiorców turystycznych oraz deklarowanego rocznego przychodu z tytułu działalności w zakresie organizowania imprez turystycznych i ułatwiania nabywania powiązanych usług turystycznych, uwzględniając konieczność zapewnienia właściwej ochrony i bezpieczeństwa podróżnym oraz wystarczających środków na pokrycie kosztów i zwrot wpłat, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, przy jednoczesnym odpowiednim zróżnicowaniu minimalnej wysokości sumy ubezpieczenia na rzecz podróżnych.
 3. Minister właściwy do spraw turystyki w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw instytucji finansowych określi, w drodze rozporządzenia, wzory:
 - 1) formularza gwarancji bankowej,
 - 2) formularza gwarancji ubezpieczeniowej,
 - 3) formularza umowy ubezpieczenia na rzecz podróżnych,
 - 4) umowy o turystyczny rachunek powierniczy
- kierując się potrzebą uwzględnienia wszystkich elementów formularzy i umowy.

Rozdział 3

Niewypłacalność organizatorów turystyki i przedsiębiorców ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych

Art. 13. Oświadczenia i informacje przekazywane marszałkowi województwa w razie niewypłacalności

1. W przypadku niewypłacalności organizator turystyki lub przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych przekazuje właściwemu marszałkowi województwa:
 - 1) oświadczenie następującej treści:

„Oświadczam, że z powodu niewypłacalności nie jestem w stanie wywiązać się z umów, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych, zawartych z podróżnymi od dnia ... oraz zapewnić pokrycia kosztów kontynuacji imprezy turystycznej lub kosztów powrotu podróżnych do kraju lub zapewnić podróżnym zwrotu wpłat lub ich części wniesionych tytułem zapłaty za imprezę turystyczną lub powiązane usługi turystyczne, stosownie do przepisu art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych.”;
 - 2) wykaz umów, które nie zostały lub nie zostaną zrealizowane; do wykazu umów dołącza się informację zawierającą imiona i nazwiska oraz numery telefonów kontaktowych podróżnych objętych tymi umowami;
 - 3) dane kontaktowe pilota wycieczek lub osoby reprezentującej przedsiębiorcę turystycznego, którzy sprawują opiekę nad podróżnymi, o ile taki pilot lub taka osoba zostali wyznaczeni.
2. W przypadku braku możliwości uzyskania oświadczenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, marszałek województwa występuje na piśmie do podmiotu udzielającego zabezpieczenia finansowego o wypłatę środków bezpośrednio podróżnym bez uzyskania tego oświadczenia, jeżeli okoliczności w oczywisty sposób wskazują, że organizator turystyki lub przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych nie jest w stanie wywiązać się z umów zawartych z podróżnymi oraz zapewnić pokrycia kosztów kontynuacji imprezy turystycznej lub kosztów powrotu podróżnych do kraju lub zapewnić podróżnym zwrotu wpłat lub ich części wniesionych tytułem zapłaty za imprezę turystyczną lub powiązane usługi turystyczne, które nie zostały lub nie zostaną zrealizowane.
3. Dokumenty, o których mowa w ust. 1, marszałek województwa niezwłocznie przekazuje podmiotowi udzielającemu zabezpieczeń finansowych.

Art. 14. Zadania marszałka województwa związane z organizacją powrotu podróżnych do kraju

1. W przypadku niewypłacalności organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych marszałek województwa lub upoważniona przez niego jednostka do wydawania dyspozycji wypłaty zaliczki na pokrycie kosztów kontynuacji imprezy turystycznej lub kosztów powrotu podróżnych do kraju prowadzi działania związane z organizacją powrotu podróżnych do kraju, jeżeli organizator turystyki lub przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych, wbrew obowiązкови, nie zapewnia tego powrotu.
2. Treść gwarancji bankowej lub gwarancji ubezpieczeniowej lub umowy ubezpieczenia na rzecz podróżnych, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 1 i 2, obejmuje upoważnienie dla marszałka województwa lub upoważnionej przez niego jednostki do wydawania dyspozycji wypłaty zaliczki na pokrycie kosztów kontynuacji imprezy turystycznej lub kosztów powrotu podróżnych do kraju.

Art. 15. Zaliczka na pokrycie kosztów kontynuacji imprezy turystycznej lub kosztów powrotu podróżnych do kraju

1. Podmiot udzielający zabezpieczeń finansowych, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 1 i 2, po otrzymaniu każdorazowej dyspozycji marszałka województwa lub wskazanej przez niego jednostki, o której mowa w art. 14 ust. 1, bezwarunkowo, niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 3 dni roboczych od dnia otrzymania dyspozycji, przekazuje wnioskowaną zaliczkę na pokrycie kosztów kontynuacji imprezy turystycznej lub kosztów powrotu podróżnych do kraju.
2. Marszałek województwa przedstawia podmiotowi udzielającemu zabezpieczeń finansowych, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 1 i 2, pisemne rozliczenie otrzymanej zaliczki na pokrycie kosztów kontynuacji imprezy turystycznej lub kosztów powrotu podróżnych do kraju, w terminie 60 dni od dnia otrzymania wypłaty, pod rygorem obowiązku zwrotu tej zaliczki.

Art. 16. Przyjmowanie przez podmiot udzielający zabezpieczeń finansowych zgłoszeń od podróżnych, którym nie zwrócono wpłat lub kosztów powrotu do kraju

Podmiot udzielający zabezpieczeń finansowych, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 1 i 2, w każdym przypadku niewypłacalności organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych, przyjmuje zgłoszenia od podróżnych, którzy nie otrzymali zwrotu:

- 1) wpłat wniesionych tytułem zapłaty za imprezę turystyczną lub powiązane usługi turystyczne, w przypadku gdy impreza turystyczna lub powiązane usługi turystyczne nie zostały lub nie zostaną zrealizowane,

- 2) części wpłat wniesionych tytułem zapłaty za imprezę turystyczną lub powiązane usługi turystyczne odpowiadające części imprezy turystycznej lub powiązanych usług turystycznych, które nie zostały lub nie zostaną zrealizowane,
 - 3) kosztów powrotu do kraju, w przypadku samodzielnej organizacji tego powrotu przez podróżnych
- z przyczyn dotyczących organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych, lub osób, które działają w ich imieniu.

Art. 17. Treść i załączniki do zgłoszenia składanego przez podróżnego podmiotowi udzielającemu zabezpieczeń finansowych

1. Zgłoszenie, o którym mowa w art. 16, zawiera imię i nazwisko oraz adres do korespondencji podróżnego poszkodowanego w wyniku niewykonania w całości lub w części zobowiązań wynikających z umowy.
2. Do zgłoszenia, o którym mowa w art. 16, dołącza się:
 - 1) kopię umowy o udział w imprezie turystycznej zawartej między podróżnym a organizatorem turystyki lub kopie dokumentów potwierdzających nabycie powiązanych usług turystycznych, za których realizację jest odpowiedzialny przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych;
 - 2) kopię dowodu wpłaty na rzecz organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych należności za imprezę turystyczną lub usługi turystyczne, za których realizację jest odpowiedzialny przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych;
 - 3) oświadczenie podróżnego:
 - a) stwierdzające niewykonanie przez organizatora turystyki lub przedsiębiorcę ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych zobowiązań umownych o określonej wartości,
 - b) zawierające wskazanie rachunku bankowego lub rachunku w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, na który ma nastąpić wypłata środków z zabezpieczenia finansowego, o którym mowa w art. 7 ust. 2 pkt 1 i 2, albo wskazanie innego sposobu wypłaty z tego zabezpieczenia.

Art. 18. Weryfikacja zgłoszenia przez podmiot udzielający zabezpieczeń finansowych
Podmiot udzielający zabezpieczeń finansowych, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 1 i 2, niezwłocznie, nie później niż w terminie 30 dni od dnia otrzymania zgłoszenia podróżnego, dokonuje jego weryfikacji pod względem zgodności z wymaganiami określonymi w art. 17 oraz ze stanem faktycznym i przekazuje podróżnemu informację o szczegółowych wyliczeniach kwoty należnej podróżnemu albo informację o nieuwzględnieniu danego zgłoszenia w całości lub w części wraz ze wskazaniem

przyczyny. W przypadku konieczności przeprowadzenia dodatkowego postępowania wyjaśniającego termin udzielenia odpowiedzi ulega przedłużeniu, nie dłużej jednak niż do 90 dni od dnia otrzymania zgłoszenia.

Art. 19. Wypłata kwot na rzecz podróży przez podmiot udzielający zabezpieczeń finansowych

W terminie nie dłuższym niż 30 dni od dnia doręczenia informacji o szczegółowym wyliczeniu kwot należnych podróżnym podmiot udzielający zabezpieczeń finansowych, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 1 i 2, dokonuje wypłat tych kwot bezpośrednio podróżnym.

Art. 20. Wypłata środków z Turystycznego Funduszu Gwarancyjnego

1. W przypadku gdy zabezpieczenia finansowe, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 1 i 2, okażą się niewystarczające na pokrycie kosztów kontynuacji imprezy turystycznej lub kosztów powrotu podróżnych do kraju, podmiot udzielający tych zabezpieczeń niezwłocznie informuje o tym właściwego marszałka województwa oraz Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny.
2. Marszałek województwa lub wskazana przez niego jednostka, o której mowa w art. 14 ust. 2, występuje do Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego o wypłatę środków z Turystycznego Funduszu Gwarancyjnego, w przypadku gdy zabezpieczenia finansowe, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 1 i 2, okażą się niewystarczające na pokrycie kosztów kontynuacji imprezy turystycznej lub kosztów powrotu podróżnych do kraju, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1 lit. a.
3. Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny niezwłocznie wypłaca marszałkowi województwa lub wskazanej przez niego jednostce środki z Turystycznego Funduszu Gwarancyjnego, o których mowa w ust. 2, w zakresie niezbędnym do realizacji zadania określonego w art. 14.
4. Marszałek województwa przedstawia Ubezpieczeniowemu Funduszowi Gwarancyjnemu pisemne rozliczenie środków z Turystycznego Funduszu Gwarancyjnego, w terminie 60 dni od dnia otrzymania wypłaty, pod rygorem obowiązku zwrotu środków.

Art. 21. Wypłata kwot przez Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny w razie niewystarczających środków z tytułu zabezpieczenia finansowego

1. W przypadku gdy zabezpieczenia finansowe okażą się niewystarczające na pokrycie kosztów i zwrot wpłat podróżnym, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, podmiot udzielający tych zabezpieczeń, niezwłocznie po dokonaniu weryfikacji zgłoszeń podróżnych, przekazuje Ubezpieczeniowemu Funduszowi Gwarancyjnemu oraz właściwemu marszałkowi województwa:

- 1) informację dotyczącą wysokości wypłaconych tym podróżnym kwot z zabezpieczeń finansowych;
 - 2) wyliczenie kwot brakujących na pokrycie kosztów i zwrotu wpłat w stosunku do każdego podróżnego.
2. Podmiot udzielający zabezpieczeń finansowych przekazuje także Ubezpieczeniowemu Funduszowi Gwarancyjnemu zgłoszenia podróżnych, którzy nie otrzymali w całości pokrycia kosztów i zwrotu wpłat, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1.
 3. Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny, niezwłocznie po otrzymaniu zgłoszeń podróżnych wraz z informacjami, o których mowa w ust. 1, wypłaca podróżnym należne kwoty, o czym informuje właściwego marszałka województwa oraz podmiot udzielający zabezpieczeń finansowych.

Rozdział 4

Zasady prowadzenia rejestru organizatorów turystyki i przedsiębiorców ułatwiających nabywanie powiązanych usług turystycznych i Centralnej Ewidencji Organizatorów Turystyki i Przedsiębiorców Ułatwiających Nabywanie Powiązanych Usług Turystycznych

Art. 22. Działalność w zakresie organizowania imprez turystycznych oraz ułatwiania nabywania powiązanych usług turystycznych jako regulowana działalność gospodarcza

1. Do działalności w zakresie organizowania imprez turystycznych oraz ułatwiania nabywania powiązanych usług turystycznych stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2021 r. poz. 162 i 2105 oraz z 2022 r. poz. 24) dotyczące regulowanej działalności gospodarczej oraz kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorcy.
2. Działalność w zakresie organizowania imprez turystycznych oraz ułatwiania nabywania powiązanych usług turystycznych wymaga uzyskania wpisu do rejestru organizatorów turystyki i przedsiębiorców ułatwiających nabywanie powiązanych usług turystycznych, zwanego dalej „rejestrem”.
3. Przepis ust. 2 stosuje się do przedsiębiorców turystycznych, o których mowa w art. 8 ust. 1.
4. Przepis ust. 2 nie ma zastosowania do przedsiębiorców turystycznych, o których mowa w art. 8 ust. 2.

Art. 23. Organ właściwy do prowadzenia rejestru

1. Organem właściwym do prowadzenia rejestru jest marszałek województwa właściwy ze względu na siedzibę przedsiębiorcy turystycznego lub adres zamieszkania przedsiębiorcy turystycznego będącego osobą fizyczną, a w przypadku

przedsiębiorcy zagranicznego, który utworzył na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oddział, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2021 r. poz. 994, 1641 i 2140), organem właściwym do prowadzenia rejestru jest marszałek województwa właściwy ze względu na siedzibę oddziału.

2. W przypadku przedsiębiorcy turystycznego nieposiadającego siedziby ani oddziału na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej organem właściwym do prowadzenia rejestru jest wybrany przez niego marszałek województwa.

Art. 24. Wniosek o wpis do rejestru; jawność rejestru; zaświadczenie o wpisie do rejestru

1. Wpisu do rejestru dokonuje się na wniosek przedsiębiorcy turystycznego, zawierający następujące dane:
 - 1) firmę lub nazwę przedsiębiorcy turystycznego, jego siedzibę i adres, a w przypadku gdy przedsiębiorca turystyczny jest osobą fizyczną – adres zamieszkania;
 - 2) numer identyfikacji podatkowej (NIP), jeśli posiada;
 - 3) określenie rodzaju działalności;
 - 4) określenie zakresu terytorialnego wykonywanej działalności;
 - 5) wskazanie głównego miejsca wykonywania działalności objętej wpisem do rejestru oraz oddziałów;
 - 6) adres e-mail, jeśli posiada;
 - 7) numer telefonu, jeśli posiada.
2. Do wniosku przedsiębiorca turystyczny dołącza poświadczoną za zgodność z oryginałem przez adwokata, radcę prawnego lub notariusza kopię lub oryginał gwarancji lub umowy, o której mowa w art. 7 ust. 2 pkt 1–3, oraz oświadczenie następującej treści:

„Oświadczam, że:

 - 1) dane zawarte we wniosku o wpis do rejestru organizatorów turystyki i przedsiębiorców ułatwiających nabywanie powiązanych usług turystycznych są kompletne i zgodne z prawdą;
 - 2) znane mi są i spełniam warunki wykonywania działalności w zakresie organizowania imprez turystycznych lub ułatwiania nabywania powiązanych usług turystycznych, określone w ustawie z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych.”.
3. Oświadczenie zawiera również:
 - 1) firmę przedsiębiorcy turystycznego, jego siedzibę i adres, a w przypadku gdy przedsiębiorca turystyczny jest osobą fizyczną – adres zamieszkania;

- 2) oznaczenie miejsca i datę złożenia oświadczenia;
 - 3) podpis przedsiębiorcy turystycznego lub osoby uprawnionej do reprezentowania tego przedsiębiorcy, ze wskazaniem imienia i nazwiska oraz pełnionej funkcji.
4. Przedsiębiorca turystyczny zamierzający wykonywać usługi wyłącznie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a wszelkie wpłaty podróŜnych tytułem wynagrodzenia za wykonane usługi przyjmować na turystyczny rachunek powierniczy, o którym mowa w art. 7 ust. 2 pkt 3, składa oświadczenie następującej treści: „Oświadczam, Ŝe imprezy turystyczne i powiązane usługi turystyczne będę wykonywał wyłącznie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a wszelkie wpłaty podróŜnych tytułem wynagrodzenia za wykonane usługi będę przyjmował wyłącznie na turystyczny rachunek powierniczy.” oraz oryginał lub poświadczoną za zgodność z oryginałem przez adwokata, radcę prawnego lub notariusza kopię umowy o turystyczny rachunek powierniczy.
- 4a. Marszałek województwa jest obowiązany dokonać wpisu przedsiębiorcy turystycznego do rejestru w terminie 7 dni od dnia wpływu do niego wniosku o wpis wraz z dokumentami, o których mowa w ust. 2 lub 4.
- 4b. JeŜeli marszałek województwa nie dokona wpisu w terminie, o którym mowa w ust. 4a, a od dnia wpływu do niego wniosku upłynęło 14 dni, przedsiębiorca turystyczny moŜe rozpocząć działalność. Nie dotyczy to przypadku, gdy marszałek województwa wezwał przedsiębiorcę turystycznego do uzupełnienia wniosku o wpis nie później niŜ przed upływem 7 dni od dnia jego otrzymania. W takiej sytuacji termin, o którym mowa w zdaniu pierwszym, biegnie odpowiednio od dnia wpływu uzupełnienia wniosku o wpis.
- 4c. Marszałek województwa prostuje z urzędu wpis do rejestru zawierający niedokładności, błędy pisarskie lub inne oczywiste omyłki.
- 4d. W przypadku zmiany danych wpisanych do rejestru przedsiębiorca turystyczny składa wniosek o zmianę wpisu w rejestrze w terminie 14 dni od dnia, w którym nastąpiła zmiana tych danych.
5. Zaświadczenie o wpisie do rejestru obejmuje dane określone w ust. 1, z wyjątkiem adresu zamieszkania, jeŜeli jest on inny niŜ adres, pod którym jest wykonywana działalność gospodarcza, adresu e-mail i numeru telefonu.
6. Rejestr jest jawny, z wyjątkiem adresu zamieszkania, jeŜeli jest on inny niŜ adres, pod którym jest wykonywana działalność gospodarcza, adresu e-mail i numeru telefonu. KaŜdy moŜe Ŝądać udzielenia informacji objętych wpisem do rejestru przez złożenie zapytania w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorców turystycznych.
7. Marszałek województwa udostępnia informacje zbiorcze zawarte w rejestrze:
- 1) na wniosek jednostek turystycznego samorządu gospodarczego, organizacji pozarządowych, do których zadań statutowych naleŜy ochrona konsumenta, oraz powiatowych (miejskich) rzeczników konsumentów;

- 2) w celach naukowo-badawczych, bez wskazywania danych identyfikujących przedsiębiorców turystycznych.
8. Rejestr może być prowadzony w systemie teleinformatycznym obsługującym Centralną Ewidencję Organizatorów Turystyki i Przedsiębiorców Ułatwiających Nabywanie Powiązanych Usług Turystycznych, zwaną dalej „Ewidencją”.
9. Wydanie zaświadczenia, o którym mowa w ust. 5, następuje na wniosek. Zaświadczenie może zostać wydane, odpowiednio do wskazania wnioskodawcy, w postaci papierowej lub elektronicznej.
10. Wydruk aktualnych informacji o przedsiębiorcach turystycznych wpisanych do Ewidencji, sporządzony z wykorzystaniem funkcjonalności udostępnionej w systemie teleinformatycznym obsługującym Ewidencję, ma moc zrównaną z mocą dokumentów, o których mowa w ust. 9, wydawanych przez marszałków województw, jeżeli zawiera:
 - 1) adres strony internetowej, na której zamieszczane są aktualne informacje o przedsiębiorcach turystycznych wpisanych do Ewidencji;
 - 2) identyfikator pozwalający na potwierdzenie faktu sporządzenia tego wydruku przy użyciu funkcjonalności udostępnionej w systemie teleinformatycznym obsługującym Ewidencję oraz prawdziwości danych zawartych w tym wydruku w czasie jego sporządzenia.
11. Do zadań wykonywanych przez marszałka województwa związanych z prowadzeniem rejestru stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców oraz ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (Dz.U. z 2020 r. poz. 2296 i 2320 oraz z 2021 r. poz. 1641 i 2105), dotyczące prowadzenia rejestru działalności regulowanej.

Art. 25. Centralny punkt kontaktowy

1. Minister właściwy do spraw turystyki prowadzi centralny punkt kontaktowy ułatwiający współpracę administracyjną i sprawowanie nadzoru nad organizatorami turystyki i przedsiębiorcami ułatwiającymi nabywanie powiązanych usług turystycznych, którzy prowadzą działalność w państwach członkowskich Unii Europejskiej lub w państwach, o których mowa w art. 8 ust. 2.
2. W przypadku wątpliwości co do zabezpieczenia na wypadek niewypłacalności danego przedsiębiorcy turystycznego minister właściwy do spraw turystyki samodzielnie lub na prośbę marszałka województwa, przez centralny punkt kontaktowy, o którym mowa w ust. 1, zwraca się o wyjaśnienie do państwa, w którym dany przedsiębiorca turystyczny posiada siedzibę.
3. Minister właściwy do spraw turystyki niezwłocznie udziela odpowiedzi na zapytania państw, o których mowa w ust. 1, o zabezpieczenia na wypadek nie-

wypłacalności danego przedsiębiorcy turystycznego przez centralny punkt kontaktowy. Pierwszej odpowiedzi należy udzielić nie później niż w terminie 15 dni roboczych od dnia otrzymania zapytania.

4. Minister właściwy do spraw turystyki przez centralny punkt kontaktowy, o którym mowa w ust. 1, udostępnia wszelkie niezbędne informacje na temat wymogów dotyczących ochrony na wypadek niewypłacalności organizatorów turystyki i przedsiębiorców ułatwiających nabywanie powiązanych usług turystycznych oraz podmiotów zapewniających ochronę na wypadek ich niewypłacalności, a także udziela dostępu do Ewidencji.

Art. 26. Obowiązek zawiadomienia o zawieszeniu, przedłużeniu zawieszenia lub wznowieniu wykonywania działalności

1. Organizator turystyki lub przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych jest obowiązany zawiadomić organ prowadzący rejestr o zmianie wpisu w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej lub w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, polegającej na ujawnieniu informacji o zawieszeniu, przedłużeniu zawieszenia lub wznowieniu wykonywania działalności, w terminie 7 dni od dnia ujawnienia tej informacji.
- 1a. Organizator turystyki lub przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych może zawiesić wykonywanie działalności gospodarczej na podstawie przepisów dotyczących zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej.
2. Zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1, nie zwalnia organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych z obowiązku wywiązania się z umów zawartych z podróżnymi w okresie przed zawieszeniem działalności.
3. Organ prowadzący rejestr z urzędu wykreśla, w drodze decyzji administracyjnej, organizatora turystyki lub przedsiębiorcę ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych z rejestru w przypadku braku zawiadomienia o zmianie wpisu w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej lub w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego polegającej na ujawnieniu informacji o wznowieniu wykonywania działalności, po upływie okresu zawieszenia.

Art. 27. System teleinformatyczny obsługujący Centralną Ewidencję Organizatorów Turystyki i Przedsiębiorców Ułatwiających Nabywanie Powiązanych Usług Turystycznych

1. Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny, w ramach Turystycznego Funduszu Gwarancyjnego, tworzy i prowadzi system teleinformatyczny obsługujący Ewidencję.

2. System teleinformatyczny, o którym mowa w ust. 1, spełnia minimalne wymagania dla systemów teleinformatycznych oraz zapewnia interoperacyjność systemu na zasadach określonych w Krajowych Ramach Interoperacyjności.
3. Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny udostępnia:
 - 1) zestawienie stosowanych w oprogramowaniu interfejsowym systemu teleinformatycznego struktur dokumentów elektronicznych, formatów danych oraz protokołów komunikacyjnych i szyfrujących;
 - 2) testy akceptacyjne.
4. Rozwiązania, o których mowa w ust. 3 pkt 1, nie mogą wykraczać poza zakres minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych.
5. Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny może nie udostępniać testów akceptacyjnych, jeżeli w oprogramowaniu interfejsowym mają być stosowane wyłącznie formaty danych oraz protokoły komunikacyjne i szyfrujące, o których mowa w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 18 pkt 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz.U. z 2021 r. poz. 2070).
6. Na podstawie informacji o dokonanych wpisach do rejestru przekazywanych w postaci elektronicznej przez marszałków województw minister właściwy do spraw turystyki na stronie internetowej obsługującego go urzędu udostępnia Ewidencję, którą prowadzi Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny.
7. Marszałek województwa wprowadza do Ewidencji dane, ich modyfikacje oraz dokonuje wykreślenia z Ewidencji na podstawie:
 - 1) wpisu do rejestru lub zmiany tego wpisu;
 - 2) dokumentów, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 1–3;
 - 3) decyzji administracyjnej o wykreśleniu przedsiębiorcy turystycznego z rejestru i o zakazie wykonywania działalności objętej wpisem do rejestru przez okres 3 lat, wydawanych z urzędu;
 - 4) decyzji administracyjnej o wykreśleniu przedsiębiorcy turystycznego z rejestru i o zakazie wykonywania działalności objętej wpisem do rejestru przez okres 3 lat, wydawanych na wniosek Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego;
 - 5) decyzji administracyjnej o wykreśleniu przedsiębiorcy turystycznego z rejestru w przypadku, o którym mowa w art. 26 ust. 3, wydawanych z urzędu;
 - 6) decyzji administracyjnej o wykreśleniu przedsiębiorcy turystycznego z rejestru po uzyskaniu informacji z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej albo Krajowego Rejestru Sądowego o wykreśleniu przedsiębiorcy turystycznego, wydawanych z urzędu;
 - 7) decyzji administracyjnej o wykreśleniu z rejestru przedsiębiorcy turystycznego posiadającego siedzibę w państwie, o którym mowa w art. 8 ust. 2;

- 8) decyzji administracyjnej o wykreśleniu przedsiębiorcy turystycznego z rejestru, wydawanych na wniosek przedsiębiorcy turystycznego w związku z zaprzestaniem wykonywania przez niego działalności objętej wpisem do rejestru;
 - 9) decyzji administracyjnej o stwierdzeniu wykonywania działalności organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych bez wymaganego wpisu do rejestru i o zakazie wykonywania działalności organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych przez okres 3 lat;
 - 10) zawiadomień o wszczęciu postępowania w sprawie wykreślenia z rejestru;
 - 11) decyzji administracyjnej o umorzeniu postępowania w sprawie wykreślenia z rejestru;
 - 12) zawiadomień o zawieszeniu, przedłużeniu zawieszenia lub wznowieniu przez przedsiębiorcę turystycznego wykonywania działalności organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych;
 - 13) oświadczeń o niewypłacalności przedsiębiorcy turystycznego, o których mowa w art. 13 ust. 1 pkt 1, lub wystąpienia marszałka województwa, o którym mowa w art. 13 ust. 2.
8. Marszałek województwa prostuje z urzędu wpis do Ewidencji zawierający niedokładności, błędy pisarskie lub inne oczywiste omyłki.

Art. 28. Katalogi przedsiębiorców turystycznych prowadzone w ramach Ewidencji

1. W ramach Ewidencji prowadzi się katalogi przedsiębiorców turystycznych:
 - 1) wykreślonych z rejestru z urzędu lub na wniosek Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego i objętych zakazem wykonywania działalności objętej wpisem do rejestru;
 - 2) wobec których stwierdzono wykonywanie działalności bez wymaganego wpisu do rejestru i objętych zakazem wykonywania działalności organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych przez okres 3 lat;
 - 3) wobec których wszczęto postępowanie w sprawie wykreślenia z rejestru;
 - 4) którzy złożyli oświadczenie o niewypłacalności lub w przypadku których marszałek województwa wystąpił o wypłatę środków z zabezpieczeń finansowych bez uzyskania tego oświadczenia.
2. Podstawą umieszczenia w katalogu, o którym mowa:
 - 1) w ust. 1 pkt 1, jest skutecznie doręczona stronie decyzja administracyjna marszałka województwa o wykreśleniu z rejestru i o zakazie wykonywania działalności objętej wpisem do rejestru;

- 2) w ust. 1 pkt 2, jest skutecznie doręczona stronie decyzja administracyjna marszałka województwa o stwierdzeniu wykonywania działalności bez wymaganego wpisu do rejestru i o zakazie wykonywania działalności objętej wpisem do rejestru;
- 3) w ust. 1 pkt 3, jest skutecznie doręczone zawiadomienie w postaci papierowej lub elektronicznej o wszczęciu postępowania w sprawie wykreślenia z rejestru;
- 4) w ust. 1 pkt 4, jest złożenie marszałkowi województwa przez przedsiębiorcę turystycznego oświadczenia o niewypłacalności, o którym mowa w art. 13 ust. 1 pkt 1, lub wystąpienie marszałka województwa o wypłatę środków, o którym mowa w art. 13 ust. 2.
3. W katalogach, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, wskazuje się termin obowiązywania zakazu wykonywania działalności organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych.
4. Z katalogów, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, wykreśla się przedsiębiorcę turystycznego po upływie terminu, o którym mowa w ust. 3.
5. Z katalogu, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, wykreśla się przedsiębiorcę turystycznego z dniem, w którym decyzja administracyjna o wykreśleniu z rejestru i o zakazie wykonywania działalności objętej wpisem do rejestru została skutecznie doręczona stronie albo decyzja administracyjna o umorzeniu postępowania w sprawie wykreślenia z rejestru stała się ostateczna.
6. Z katalogu, o którym mowa w ust. 1 pkt 4, wykreśla się przedsiębiorcę turystycznego z dniem, w którym decyzja administracyjna o wykreśleniu z rejestru i o zakazie wykonywania działalności objętej wpisem do rejestru została skutecznie doręczona stronie.

Art. 29. Jawność Ewidencji

1. Ewidencja jest jawna. Każdy może żądać udzielenia informacji objętych wpisem do Ewidencji przez złożenie zapytania w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorców turystycznych.
2. Marszałek województwa ma prawo dostępu do informacji zawartych w Ewidencji, niezależnie od miejsca siedziby przedsiębiorcy turystycznego, a w przypadku gdy przedsiębiorca turystyczny jest osobą fizyczną – miejsca jego zamieszkania.
3. Minister właściwy do spraw turystyki posiada dostęp do informacji zawartych w Ewidencji i jest uprawniony do ich przetwarzania, a także może zobowiązać Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny do udostępnienia w terminie 3 dni roboczych określonych informacji z Ewidencji.
4. Informacje zbiorcze zawarte w Ewidencji udostępnia się:
 - 1) na wniosek jednostek turystycznego samorządu gospodarczego, organizacji pozarządowych, do których zadań statutowych należy ochrona konsumenta, oraz powiatowych (miejskich) rzeczników konsumentów;

- 2) w celach naukowo-badawczych, bez wskazywania danych identyfikujących przedsiębiorców turystycznych.
5. Minister właściwy do spraw turystyki, w drodze rozporządzenia, określi organizację, szczegółowy sposób prowadzenia Ewidencji oraz tryb udzielania informacji o danych objętych wpisem, mając na względzie konieczność zapewnienia sprawnego procesu gromadzenia i aktualizacji danych zawartych w Ewidencji oraz ich bezpieczeństwa, a także uwzględniając dokumenty i dane, o których mowa w art. 27 ust. 7, na podstawie których dokonuje się wpisu do Ewidencji.
6. Minister właściwy do spraw turystyki w oparciu o dane udostępniane przez Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny w zakresie Ewidencji udostępnia i przekazuje informacje sektora publicznego w celu ponownego wykorzystywania zgodnie z ustawą z dnia 11 sierpnia 2021 r. o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego (Dz.U. poz. 1641).
7. Minister właściwy do spraw turystyki w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw instytucji finansowych, po zasięgnięciu opinii Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego, określi, w drodze rozporządzenia, minimalną funkcjonalność systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 27 ust. 1, mając na względzie konieczność zapewnienia sprawnego procesu gromadzenia i aktualizacji oraz analizy danych zawartych w Ewidencji, a także konieczność zapewnienia bezpiecznego przesyłu i weryfikacji danych i informacji drogą teletransmisji danych.

Art. 30. Kontrola działalności prowadzonej przez przedsiębiorcę turystycznego

1. Minister właściwy do spraw turystyki oraz marszałek województwa są upoważnieni do kontroli prowadzonej przez przedsiębiorcę turystycznego działalności, w zakresie:
 - 1) zgodności ze stanem faktycznym danych zawartych w oświadczeniu, o którym mowa w art. 24 ust. 2;
 - 2) zgodności wykonywanej działalności z uzyskanym wpisem do rejestru;
 - 3) przestrzegania warunków wykonywania działalności określonych ustawą, w szczególności w zakresie wysokości zabezpieczenia finansowego oraz wnoszenia składek na Turystyczny Fundusz Gwarancyjny;
 - 4) zgodności wykonywanej działalności z zawartymi umowami agencyjnymi;
 - 5) przestrzegania wobec podróźnych obowiązków informacyjnych, o których mowa w rozdziale 6.
2. Minister właściwy do spraw turystyki oraz marszałek województwa są upoważnieni do kontroli działalności w zakresie organizowania imprez turystycznych oraz ułatwiania nabywania powiązanych usług turystycznych przez podmioty niezgłoszone do rejestru w zakresie niezbędnym do ustalenia, czy prowadzona działalność wymaga posiadania wpisu do rejestru.

3. Minister właściwy do spraw turystyki oraz marszałek województwa są upoważnieni do kontroli działalności agentów turystycznych i innych osób, zawierających z podróżnymi umowy o udział w imprezie turystycznej w imieniu organizatorów turystyki, w zakresie spełnienia przy zawieraniu tych umów obowiązków określonych ustawą.
4. Marszałek województwa jest upoważniony do kontroli zgodności działalności prowadzonej przez organizatorów turystyki lub przedsiębiorców ułatwiających nabywanie powiązanych usług turystycznych z przepisami art. 7, art. 8, art. 9 ust. 3 i 4 oraz art. 12 ust. 1 i 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1177/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. o prawach pasażerów podróżujących drogą morską i drogą wodną śródlądową oraz zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 (Dz.Urz. UE L 334 z 17.12.2010, str. 1, z późn. zm.), zwanego dalej „rozporządzeniem nr 1177/2010”.
5. Marszałek województwa jest upoważniony do kontroli zgodności działalności prowadzonej przez organizatorów turystyki lub przedsiębiorców ułatwiających nabywanie powiązanych usług turystycznych z przepisami art. 9, art. 10 ust. 2–5, art. 14 ust. 3 i 4 oraz art. 15 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 181/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. dotyczącego praw pasażerów w transporcie autobusowym i autokarowym i zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 (Dz.Urz. UE L 55 z 28.02.2011, str. 1), zwanego dalej „rozporządzeniem nr 181/2011”.
6. Minister właściwy do spraw turystyki w przypadku stwierdzenia w wyniku kontroli, o której mowa w ust. 1–3, uchybień w sposobie wykonywania działalności, występuje do właściwego marszałka województwa o podjęcie stosownych działań.
- 6a. Marszałek województwa może wezwać przedsiębiorcę turystycznego do usunięcia uchybień stwierdzonych w wyniku kontroli w wyznaczonym terminie.
7. Marszałek województwa wydaje decyzje administracyjne o:
 - 1) o wykreśleniu przedsiębiorcy turystycznego z rejestru i o zakazie wykonywania działalności objętej wpisem do rejestru przez okres 3 lat – w przypadku gdy:
 - a) przedsiębiorca turystyczny złożył oświadczenie, o którym mowa w art. 24 ust. 2, niezgodne ze stanem faktycznym, lub
 - b) przedsiębiorca turystyczny nie usunął naruszeń warunków wymaganych do wykonywania działalności organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych w wyznaczonym przez marszałka województwa terminie, lub
 - c) stwierdzi rażące naruszenie przez przedsiębiorcę turystycznego warunków wykonywania działalności organizatora turystyki lub przedsiębiorcy

- ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych, o których mowa w art. 31;
- 2) wykreśleniu przedsiębiorcy turystycznego z rejestru i o zakazie wykonywania działalności objętej wpisem do rejestru przez okres 3 lat w przypadku rażącego naruszenia warunku wykonywania działalności, o którym mowa w art. 31 pkt 2, na wniosek Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego, chyba że przed wydaniem decyzji administracyjnej przedsiębiorca ten spełni swoje obowiązki ustawowe;
 - 3) wykreśleniu przedsiębiorcy turystycznego z rejestru w związku z zaprzestaniem przez niego wykonywania działalności objętej wpisem do rejestru na wniosek tego przedsiębiorcy turystycznego, po uprzednim złożeniu przez niego deklaracji i opłaceniu należnych składek lub rat na Turystyczny Fundusz Gwarancyjny, Turystyczny Fundusz Pomocowy, o którym mowa w art. 15kc ust. 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, lub Turystyczny Fundusz Zwrotów, o którym mowa w art. 15kb ust. 1 tej ustawy;
 - 4) zakazie wykonywania działalności organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych przez okres 3 lat z urzędu i o stwierdzeniu wykonywania działalności organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych bez wymaganego wpisu do rejestru;
 - 5) wykreśleniu przedsiębiorcy turystycznego z rejestru w przypadku, o którym mowa w art. 26 ust. 3, z urzędu;
 - 6) wykreśleniu przedsiębiorcy turystycznego z rejestru po uzyskaniu informacji z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej albo Krajowego Rejestru Sądowego o wykreśleniu przedsiębiorcy turystycznego z urzędu;
 - 7) wykreśleniu z rejestru przedsiębiorcy turystycznego posiadającego siedzibę w państwie, o którym mowa w art. 8 ust. 2;
 - 8) umorzeniu postępowania w sprawie wykreślenia przedsiębiorcy turystycznego z rejestru na podstawie art. 105 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 735, 1491 i 2052).
8. Decyzje administracyjne, o których mowa w ust. 7 pkt 1, 2 i 4, podlegają natychmiastowemu wykonaniu.
 9. Decyzja administracyjna, o której mowa w ust. 7 pkt 4, zawiera w szczególności datę stwierdzenia wykonywania działalności organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych bez wymaganego wpisu do rejestru.

9a. Przepisu ust. 7 pkt 4 nie stosuje się w przypadku wystąpienia sytuacji, o której mowa w art. 24 ust. 4b.

Art. 31. Rażąco naruszenie warunków wykonywania działalności

Rażącym naruszeniem warunków wykonywania działalności jest:

- 1) oferowanie lub sprzedaż imprez turystycznych lub powiązanych usług turystycznych bez uprzedniego zawarcia gwarancji lub umowy, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 1 i 2, lub bez zawarcia umowy i złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 24 ust. 4;
- 2) uchylanie się, mimo wezwania, od obowiązku terminowego składania deklaracji lub opłacania należnych składek na Turystyczny Fundusz Gwarancyjny;
- 3) uchylanie się, mimo wezwania, od obowiązku prowadzenia wykazu umów;
- 4) zawieranie przez przedsiębiorcę turystycznego kolejnych umów o udział w imprezie turystycznej lub ułatwianie nabywania powiązanych usług turystycznych lub przyjmowanie od podróżnych wpłat na poczet tych umów mimo złożenia oświadczenia o niewypłacalności lub w przypadku wystąpienia przez marszałka województwa o wypłatę środków z zabezpieczeń finansowych bez tego oświadczenia, zgodnie z art. 13 ust. 2;
- 5) zawieranie umów, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 1 i 2, na kwoty zabezpieczenia finansowego niższe niż minimalne wysokości sum gwarancji bankowych lub ubezpieczeniowych lub minimalne sumy gwarancyjne umów ubezpieczeń na rzecz podróżnych;
- 6) nieprzedłożenie, mimo wezwania, marszałkowi województwa aktualnego dokumentu, o którym mowa w art. 7 ust. 2 pkt 1 lub 2;
- 7) wykonywanie działalności poza zakresem terytorialnym określonym we wpisie do rejestru;
- 8) przyjmowanie od podróżnych wpłat z pominięciem turystycznego rachunku powierniczego, mimo złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 24 ust. 4.

Art. 32. Uchybienia skutkujące wykreśleniem przedsiębiorcy turystycznego z rejestru

1. Marszałek województwa, w drodze decyzji administracyjnej, wykreśla z rejestru przedsiębiorcę turystycznego wpisanego do rejestru występującego wobec podróżnych jako agent turystyczny, który dopuszcza się następujących uchybień:
 - 1) w umowach zawieranych z podróżnymi nie wskazuje jednoznacznie właściwego organizatora turystyki, którego reprezentuje, lub
 - 2) zawiera umowy o udział w imprezie turystycznej na rzecz przedsiębiorcy turystycznego, który wbrew takiemu obowiązkowi nie uzyskał wpisu do rejestru lub który nie posiada zabezpieczenia finansowego na wypadek niewypłacalności, lub

- 3) działa bez ważnej umowy agencyjnej lub przekracza jej zakres, lub
 - 4) nie dopełnia wobec podróżnych obowiązków informacyjnych, o których mowa w rozdziale 6.
2. Przedsiębiorca turystyczny, o którym mowa w ust. 1, nie może uzyskać ponownego wpisu do rejestru przed upływem 3 lat od dnia, w którym została skutecznie doręczona stronie decyzja administracyjna o wykreśleniu z rejestru i o zakazie wykonywania działalności objętej wpisem.
 3. Przedsiębiorcę turystycznego, który nie jest wpisany do rejestru, a występując wobec podróżnych jako agent turystyczny dopuszcza się uchybień, o których mowa w ust. 1, uznaje się za organizatora turystyki wykonującego działalność bez wymaganego wpisu do rejestru.
 4. Agent turystyczny sprzedający lub oferujący do sprzedaży imprezy turystyczne utworzone przez organizatora turystyki nieposiadającego siedziby na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego lub państwa, o którym mowa w art. 8 ust. 2, podlega obowiązkom, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1–4 i ust. 2, art. 13 ust. 1 oraz art. 48–52, chyba że wykaze, że organizator turystyki spełnia warunki określone w tych przepisach. Agentu turystycznego, który nie realizuje tych obowiązków, uznaje się za organizatora turystyki wykonującego działalność bez wymaganego wpisu do rejestru.

Rozdział 5

Turystyczny Fundusz Gwarancyjny

Art. 33. Status prawny i obsługa Funduszu

1. Turystyczny Fundusz Gwarancyjny, zwany dalej „Funduszem”, stanowi wyodrębniony rachunek w Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym, o którym mowa w rozdziale 7 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U. z 2021 r. poz. 854, 1177 i 2328).
2. Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny zapewnia obsługę Funduszu.

Art. 34. Pochodzenie środków Funduszu

1. Środki Funduszu są gromadzone na wyodrębnionym rachunku bankowym Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego.
2. Środki Funduszu pochodzą:
 - 1) z wpłat przedsiębiorców turystycznych, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 4;
 - 2) z odsetek od środków pieniężnych gromadzonych na rachunku bankowym, o którym mowa w ust. 1;

- 3) z przychodów z lokat środków Funduszu;
 - 4) ze środków uzyskanych przez Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny z pożyczek i kredytów na rzecz Funduszu;
 - 5) z innych wpływów.
3. Lokaty środków Funduszu są dokonywane z zachowaniem jak najwyższego stopnia bezpieczeństwa, jakości i rentowności środków Funduszu, przy jednoczesnym zachowaniu ich płynności.
4. W przypadku niedoboru środków w Funduszu niezbędnych do jego właściwego funkcjonowania, w tym realizacji zadań, o których mowa w art. 20 ust. 3 i art. 21, Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny może udzielić Funduszowi zwrotnego finansowania na warunkach odpowiadających stopie oprocentowania lokat uzyskiwanych przez Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny w danym okresie, przy uwzględnieniu bezpieczeństwa i płynności środków Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego. Wysokość zwrotnego finansowania udzielonego przez Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny na rzecz Funduszu nie może przekroczyć wysokości 5% wartości lokat funduszu statutowego Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego w okresie finansowania do jednego roku.
- 4a. Jeżeli wysokość zwrotnego finansowania udzielonego przez Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny na rzecz Funduszu, nie wystarcza w całości na pokrycie kosztów niezbędnych do właściwego funkcjonowania Funduszu, w tym realizacji zadań, o których mowa w art. 20 ust. 3 i art. 21, Bank Gospodarstwa Krajowego może udzielić Ubezpieczeniowemu Funduszowi Gwarancyjnemu kredytu na indywidualnie ustalonych warunkach, maksymalnie do wysokości środków zgromadzonych na wyodrębnionym rachunku, o którym mowa w ust. 1, na dzień wejścia w życie ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.
- 4b. Udzielenie kredytu, o którym mowa w ust. 4a, możliwe jest jedynie w okresie obowiązywania ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, przy czym okres spłaty zobowiązania Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego będzie nie dłuższy niż 10 lat.
5. Ubezpieczeniowemu Funduszowi Gwarancyjnemu przysługuje prawo dochodzenia od przedsiębiorcy turystycznego zwrotu wypłaconych kwot, o których mowa w art. 20 ust. 3 i art. 21, w przypadku gdy po:
- 1) złożeniu oświadczenia o niewypłacalności, o którym mowa w art. 13 ust. 1 pkt 1, albo

- 2) wystąpieniu przez marszałka województwa o wypłatę środków z zabezpieczeń finansowych zgodnie z art. 13 ust. 2
– przedsiębiorca turystyczny w dalszym ciągu wykonuje działalność organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych.
6. Ubezpieczeniowemu Funduszowi Gwarancyjnemu przysługuje roszczenie do masy upadłości organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych o zwrot wypłaconych środków, o których mowa w art. 35 ust. 1.
7. Wierzytelności, o których mowa w ust. 5, Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny może zgłaszać syndykowi do czasu prawomocnego wykonania planów podziału funduszu masy upadłościowej.

Art. 35. Przeznaczenie środków Funduszu

1. Środki Funduszu przeznacza się na pokrycie kosztów i zwrot wpłat, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, w przypadku gdy środki finansowe pochodzące z zabezpieczeń finansowych okażą się niewystarczające.
2. Ze środków Funduszu dokonuje się spłaty kredytów i pożyczek, o których mowa w art. 34 ust. 2 pkt 4, wraz z odsetkami i innymi kosztami obsługi kredytów i pożyczek. Spłata kredytów i pożyczek nie może być dokonywana ze środków Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego innych niż zgromadzone na rachunku, o którym mowa w art. 34 ust. 1.
3. Ze środków Funduszu pokrywa się koszty związane z realizacją wypłat z Funduszu, o których mowa w ust. 1, oraz koszty jego obsługi przez Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny. Roszczenia i zobowiązania Funduszu nie mogą być pokrywane ze środków Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego innych niż zgromadzone na rachunku, o którym mowa w art. 34 ust. 1.

Art. 36. Zasady naliczania składek na Fundusz; zwrot wpłat przekazanych na Fundusz

1. Składka na Fundusz jest naliczana w wysokości nie wyższej niż 30 zł od każdego podróżnego z tytułu zawartej umowy o udział w imprezie turystycznej lub z tytułu każdej usługi wykonywanej przez przedsiębiorcę ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych i opłaconej przez podróżnego.
2. Składka jest należna z dniem zawarcia umowy lub z dniem dokonania płatności przez podróżnego na rzecz organizatora turystyki lub przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych, jeżeli jest on wcześniejszy niż dzień zawarcia umowy.
3. W przypadku umów generalnych za dzień, w którym powstaje należność na Fundusz, uważa się dzień doręczenia w postaci papierowej lub na innym trwa-

łym nośniku do organizatora turystyki lub do przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych zlecenia określającego w szczególności miejsce docelowe, sposób i środek transportu, jeśli przewóz jest objęty umową, oraz liczbę osób, które będą korzystały odpowiednio z imprezy turystycznej lub powiązanych usług turystycznych.

4. Składka przekazana na Fundusz nie podlega zwrotowi. W przypadku:
 - 1) składki odprowadzonej lub należnej do odprowadzenia w danym miesiącu za podróznego, którego impreza turystyczna lub usługa w ramach powiązanych usług turystycznych została odwołana przez organizatora turystyki lub przedsiębiorcę ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych z powodu niewystarczającej liczby zgłoszeń, jeżeli realizacja usług była uzależniona od liczby zgłoszeń,
 - 2) zmiany liczby podróжных, miejsca realizacji imprezy turystycznej lub usługi turystycznej w ramach powiązanych usług turystycznych, rodzaju zapewnianego środka transportu oraz rozwiązania umowy lub odstąpienia od umowy przez podróznego– składka podlega zarachowaniu na poczet następnych należnych do przekazania składek.
5. Zwrot wpłat przekazanych na Fundusz jest dopuszczalny wyłącznie w przypadku:
 - 1) gdy przedsiębiorca turystyczny został wykreślony z rejestru w związku z zaprzestaniem wykonywania działalności objętej wpisem do rejestru i złożył wszystkie wymagane deklaracje oraz odprowadził należne składki w okresie wykonywania działalności, a odprowadzone składki nie podlegają dalszemu zarachowaniu;
 - 2) dokonania ich w kwocie przewyższającej wysokość zobowiązania określonego w deklaracji składanej do Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego;
 - 3) dokonania ich przez podmiot niezobowiązany względem Funduszu.
6. Przedsiębiorca turystyczny w przypadku, o którym mowa:
 - 1) w ust. 5 pkt 1, może wystąpić do Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego o zwrot składek niepodlegających dalszemu zarachowaniu, nie później niż w terminie 14 dni od dnia, w którym decyzja administracyjna właściwego marszałka województwa o wykreśleniu z rejestru w związku z zaprzestaniem wykonywania działalności objętej wpisem do rejestru stała się ostateczna;
 - 2) w ust. 5 pkt 2 lub 3, może wystąpić do Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego o zwrot wpłaty, nie później niż w terminie 30 dni od dnia, w którym dokonał wpłaty.

7. Roszczenia o zwrot wpłat, o których mowa w ust. 5, przedawniają się z upływem 3 lat.
8. We wniosku do Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego o zwrot wpłat należy wykazać kwotę mającą podlegać zwrotowi. Do wniosku dołącza się:
 - 1) kopię ostatecznej decyzji administracyjnej właściwego marszałka województwa o wykreśleniu z rejestru w związku z zaprzestaniem wykonywania działalności objętej wpisem do rejestru wraz z wykazem umów, z których wynikają składki podlegające zwrotowi w przypadku, o którym mowa w ust. 5 pkt 1;
 - 2) korektę złożonej deklaracji wraz z wykazem umów, z których wynikają składki podlegające zwrotowi w przypadku, o którym mowa w ust. 5 pkt 2;
 - 3) dokumenty, z których wynika brak zobowiązania względem Funduszu w przypadku, o którym mowa w ust. 5 pkt 3.
9. Minister właściwy do spraw turystyki w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw instytucji finansowych, po zasięgnięciu opinii Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego, określi, w drodze rozporządzenia, wysokość składki na Fundusz, w zależności od charakteru wykonywanej działalności, rodzaju usługi, miejsca realizacji imprezy turystycznej lub powiązanej usługi turystycznej, sposobu transportu i rodzaju zapewnianego środka transportu, uwzględniając konieczność zapewnienia właściwej ochrony i bezpieczeństwa podróżnym i mając na względzie potrzeby finansowe Funduszu związane z realizacją zadań wynikających z ustawy, przy czym minimalna stawka może być określona na poziomie 0 zł.

Art. 37. Obowiązek opłacenia składek na Fundusz oraz składania deklaracji do Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego

1. Przedsiębiorcy turystyczni obowiązani do dokonywania wpłat składek na Fundusz w należnej wysokości bez wezwania:
 - 1) obliczają kwotę należną z tytułu składki na Fundusz za okres jednego miesiąca i przekazują tę kwotę oraz
 - 2) składają do Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego deklaracje, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 4– w terminie do 21. dnia miesiąca następującego po danym okresie.
- 1a. Deklaracje, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 4, składane są za pośrednictwem systemu teleinformatycznego prowadzonego przez Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny, o którym mowa w art. 15ka ust. 2 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.

- 1b. Przedsiębiorca, który złożył marszałkowi województwa oświadczenie o niewypłacalności, o którym mowa w art. 13 ust. 1 pkt 1, nie jest obowiązany do składania deklaracji, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 4. W takim przypadku obowiązek ten wygasa z początkiem miesiąca następującego po miesiącu, w którym złożono takie oświadczenie.
2. W przypadku niewykonania obowiązku terminowego złożenia deklaracji lub opłacania należnych składek Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny wzywa pisemnie organizatora turystyki lub przedsiębiorcę ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych do wykonania obowiązków określonych w ust. 1 w terminie nie dłuższym niż 14 dni od dnia otrzymania wezwania. Po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny jest uprawniony do dochodzenia należnych składek wraz z odsetkami. Wezwanie jest wysyłane do wiadomości właściwego marszałka województwa.
3. W przypadku niedochowania terminu określonego w wezwaniu, o którym mowa w ust. 2, Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny występuje do właściwego marszałka województwa z wnioskiem o wydanie decyzji administracyjnej, o której mowa w art. 30 ust. 7 pkt 2.
4. Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny gromadzi i przetwarza dane zawarte w deklaracji, o której mowa w art. 7 ust. 1 pkt 4, w celu weryfikacji prawidłowości wysokości odprowadzanych składek, o których mowa w ust. 1 pkt 1, prowadzenia analiz, oceny ryzyka i adekwatności posiadanych środków.
5. Minister właściwy do spraw turystyki w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw instytucji finansowych, po zasięgnięciu opinii Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego, określi, w drodze rozporządzenia, wzór deklaracji, o której mowa w art. 7 ust. 1 pkt 4, mając na względzie umożliwienie identyfikacji przedsiębiorcy turystycznego obowiązane do dokonywania wpłat składek na Fundusz w należytym wysokości, a także zapewnienie możliwości weryfikacji wysokości składki.

Art. 38. Kwartalna informacja o stanie środków Funduszu

1. Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny, w terminie 30 dni od ostatniego dnia każdego kwartału, przekazuje kwartalną informację o stanie środków Funduszu i ich wykorzystaniu ministrowi właściwemu do spraw turystyki oraz ministrowi właściwemu do spraw instytucji finansowych.
2. Minister właściwy do spraw turystyki w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw instytucji finansowych określi, w drodze rozporządzenia, zakres kwartalnej informacji, o której mowa w ust. 1, uwzględniając wymogi kompletności informacji dotyczących funkcjonowania Funduszu.

Rozdział 6

Obowiązki informacyjne wobec podróżnych oraz umowa o udział w imprezie turystycznej

Art. 39. Obowiązki informacyjne przed zawarciem umowy

1. Organizator turystyki, przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych oraz agent turystyczny, w przypadku gdy impreza turystyczna jest sprzedawana za jego pośrednictwem, przed zawarciem umowy udzielają podróżnym standardowych informacji za pośrednictwem odpowiedniego standardowego formularza informacyjnego.
2. Jeżeli dany rodzaj powiązanych usług turystycznych nie jest objęty standardowym formularzem informacyjnym, przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych udziela podróżnemu w jasny, zrozumiały i widoczny sposób informacji dotyczących:
 - 1) objęcia ochroną na wypadek niewypłacalności;
 - 2) wyłącznej odpowiedzialności za należyte, zgodne z umową wykonanie swojej usługi przez każdego usługodawcę z osobna;
 - 3) niestosowania do powiązanych usług turystycznych przepisów ustawy, które dotyczą wyłącznie imprez turystycznych.
3. Standardowy formularz informacyjny:
 - 1) do umów o udział w imprezie turystycznej, jeżeli jest możliwe użycie hiperłącza, jest określony w załączniku nr 1 do ustawy;
 - 2) do umów o udział w imprezie turystycznej, jeżeli nie jest możliwe użycie hiperłącza, jest określony w załączniku nr 2 do ustawy;
 - 3) w przypadku gdy organizator turystyki przekazuje dane innemu przedsiębiorcy turystycznemu, zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. e, jest określony w załączniku nr 3 do ustawy;
 - 4) w przypadku gdy przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych online w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1 jest przewoźnikiem sprzedającym bilet w obie strony, jest określony w załączniku nr 4 do ustawy;
 - 5) w przypadku gdy przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych online w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1 jest przedsiębiorcą turystycznym innym niż przewoźnik sprzedający bilet w obie strony, jest określony w załączniku nr 5 do ustawy;
 - 6) w przypadku powiązanych usług turystycznych w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1, gdy umowy są zawierane w równoczesnej fizycznej obecności przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych, innego niż przewoźnik sprzedający bilet w obie strony, i podróżnego, jest określony w załączniku nr 6 do ustawy;

- 7) w przypadku gdy przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych online w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 2 jest przewoźnikiem sprzedającym bilet w obie strony, jest określony w załączniku nr 7 do ustawy;
 - 8) w przypadku gdy przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych online w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 2 jest przedsiębiorcą turystycznym innym niż przewoźnik sprzedający bilet w obie strony, jest określony w załączniku nr 8 do ustawy.
4. Przepisy ust. 1 i 2 mają zastosowanie również do przedsiębiorców ułatwiających nabywanie powiązanych usług turystycznych, nieposiadających siedziby na terytorium Unii Europejskiej lub państwa, o którym mowa w art. 8 ust. 2, którzy kierują swoją działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 40. Obowiązki informacyjne przed zawarciem umowy

1. Organizator turystyki lub agent turystyczny, w przypadku gdy impreza turystyczna jest sprzedawana za jego pośrednictwem, udziela podróżnemu, zanim podróżny ten zwiąże się jakąkolwiek umową o udział w imprezie turystycznej lub odpowiadającą jej ofertą, następujących informacji:
 - 1) dotyczących głównych właściwości usług turystycznych:
 - a) miejsce pobytu, trasę i czas trwania imprezy, w tym co najmniej przybliżoną datę początkową i końcową oraz liczbę noclegów zapewnianych w trakcie imprezy turystycznej,
 - b) rodzaj, klasę, kategorię lub charakter środka transportu, a także informacje dotyczące przejazdów, w szczególności czas i miejsce wyjazdów oraz postojów, a jeżeli dokładny czas nie został jeszcze określony – o przybliżonym czasie wyjazdu i powrotu,
 - c) położenie, rodzaj i kategorię obiektu zakwaterowania, według przepisów kraju pobytu,
 - d) liczbę i rodzaj posiłków,
 - e) szczegółowy program zwiedzania, wycieczki lub inne usługi uwzględnione w cenie imprezy turystycznej,
 - f) czy jakiegokolwiek usługi turystyczne będą świadczone w grupie, oraz – jeśli to możliwe – o przybliżonej liczebności grupy,
 - g) informację o wymaganiach językowych, w przypadku gdy skorzystanie przez podróżnego z niektórych usług turystycznych będzie zależało od skutecznej komunikacji ustnej,
 - h) informację o dostępności usług turystycznych dla osób o ograniczonej sprawności ruchowej, a także, na wniosek podróżnego, dokładne informacje na temat możliwości ich dostosowania do jego potrzeb;

- 2) kwotę lub procentowy udział przedpłaty w cenie imprezy turystycznej i termin jej wniesienia oraz termin zapłaty całej ceny, a także sposób dokonania zapłaty oraz wskazanie, jeśli wpłata jest przyjmowana na turystyczny rachunek powierniczy;
 - 3) cenę imprezy turystycznej łącznie z podatkami oraz w razie potrzeby z wszelkimi dodatkowymi opłatami i innymi kosztami lub – jeśli nie można zasadnie oczekiwać, aby koszty te zostały obliczone przed zawarciem umowy o udział w imprezie turystycznej – informację o rodzaju dodatkowych kosztów, którymi podróżny może zostać obciążony;
 - 4) minimalną liczbę osób wymaganych, aby impreza turystyczna się odbyła;
 - 5) termin powiadomienia podróżnego na piśmie o ewentualnym odwołaniu imprezy turystycznej z powodu niewystarczającej liczby zgłoszeń, jeśli jej realizacja jest uzależniona od liczby zgłoszeń;
 - 6) informację o prawie do rozwiązania przez podróżnego umowy o udział w imprezie turystycznej w każdym momencie przed rozpoczęciem imprezy turystycznej za stosowną opłatą oraz jej wysokości;
 - 7) ogólne informacje o obowiązujących przepisach paszportowych, wizowych i sanitarnych oraz o wymaganiach zdrowotnych dotyczących udziału w imprezie turystycznej;
 - 8) nazwę handlową i adres organizatora turystyki lub agenta turystycznego, a także ich numery telefonów lub adresy poczty elektronicznej;
 - 9) informację o ubezpieczeniach obowiązkowych lub dobrowolnym ubezpieczeniu na pokrycie kosztów rozwiązania przez podróżnego umowy o udział w imprezie turystycznej lub kosztów świadczenia pomocy, w tym kosztów powrotu do kraju w razie wypadku, choroby lub śmierci.
2. Informacje, o których mowa w ust. 1, są przekazywane w sposób jasny, zrozumiały i widoczny i nie mogą wprowadzać podróżnego w błąd. Jeżeli są udostępniane w postaci papierowej – są czytelne.
 3. Organizator turystyki lub agent turystyczny, przed zawarciem umowy o udział w imprezie turystycznej, informuje podróżnego w sposób jasny, zrozumiały i widoczny o każdej zmianie informacji wymienionych w ust. 1.
 4. W przypadku imprez turystycznych, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. e, organizator turystyki i przedsiębiorca turystyczny, któremu przekazywane są dane, zapewniają – każdy z osobna – udzielenie podróżnemu, zanim zawrze on umowę, informacji, o których mowa w ust. 1, w zakresie, w jakim dotyczy to oferowanych przez nich usług turystycznych. Organizator turystyki udziela także informacji za pośrednictwem formularza określonego w załączniku nr 3 do ustawy.
 5. Jeżeli przed zawarciem umowy o udział w imprezie turystycznej nie zostały zrealizowane obowiązki informacyjne dotyczące dodatkowych opłat lub innych

kosztów, o których mowa w ust. 1 pkt 3, podróżny nie ponosi tych opłat lub kosztów.

6. W przypadku umów o udział w imprezie turystycznej zawieranych przez telefon organizator turystyki oraz agent turystyczny udziela podróżnemu informacji zawartych w ust. 1 i w załączniku nr 2 do ustawy.

Art. 41. Ciężar dowodu w zakresie realizacji obowiązków informacyjnych
Ciężar dowodu w zakresie realizacji obowiązków informacyjnych spoczywa na przedsiębiorcy turystycznym.

Art. 42. Umowa o udział w imprezie turystycznej

1. Umowa o udział w imprezie turystycznej jest sporządzana w sposób prosty, zrozumiały i czytelny.
2. W chwili zawarcia umowy o udział w imprezie turystycznej lub niezwłocznie po jej zawarciu organizator turystyki lub agent turystyczny udostępnia podróżnemu na trwałym nośniku kopię tej umowy lub potwierdzenie jej zawarcia.
3. Podróżny jest uprawniony do żądania kopii umowy o udział w imprezie turystycznej w postaci papierowej, jeżeli umowa ta została zawarta w jednoczesnej fizycznej obecności stron.
4. Umowa o udział w imprezie turystycznej lub potwierdzenie jej zawarcia zawiera pełną treść uzgodnień, w tym informacje, o których mowa w art. 40 ust. 1, oraz:
 - 1) imię i nazwisko lub nazwę i dane kontaktowe (adres, numer telefonu, adres poczty elektronicznej) osoby reprezentującej organizatora turystyki lub pilota wycieczek odpowiedzialnego za przebieg imprezy turystycznej;
 - 2) nazwę podmiotu zapewniającego ochronę na wypadek niewypłacalności w formie, o której mowa w art. 7 ust. 2 pkt 1–3, i jego dane kontaktowe, w tym adres;
 - 3) informacje dotyczące prawa do przeniesienia przez podróżnego uprawnień i przejęcia obowiązków, o którym mowa w art. 43 ust. 1;
 - 4) wymagania specjalne, o których podróżny powiadomił organizatora turystyki i na które strony umowy o udział w imprezie turystycznej wyraziły zgodę;
 - 5) informację na temat dostępnych wewnętrznych procedur rozpatrywania skarg oraz metod pozasądowego rozwiązywania sporów konsumenckich, o których mowa w ustawie z dnia 23 września 2016 r. o pozasądowym rozwiązywaniu sporów konsumenckich (Dz.U. poz. 1823), oraz odpowiednio podmiotów uprawnionych do prowadzenia postępowania w sprawie pozasądowego rozwiązywania sporów konsumenckich, którym podlega przedsiębiorca turystyczny, oraz na temat platformy internetowego systemu

- rozstrzygnięcia sporów zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 524/2013 z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie internetowego systemu rozstrzygnięcia sporów konsumenckich oraz zmiany rozporządzenia (WE) nr 2006/2004 i dyrektywy 2009/22/WE (rozporządzenie w sprawie ODR w sporach konsumenckich) (Dz.Urz. UE L 165 z 18.06.2013, str. 1);
- 6) informację o tym, że podróżny ma obowiązek poinformować o wszelkich niezgodnościach stwierdzonych w trakcie realizacji imprezy turystycznej;
 - 7) informacje umożliwiające bezpośredni kontakt z osobą w wieku poniżej 18 lat lub z osobą odpowiedzialną za taką osobę w miejscu jej pobytu, jeżeli na podstawie umowy o udział w imprezie turystycznej obejmującej zakwaterowanie podróżują osoby w wieku poniżej 18 lat, którym nie towarzyszy rodzic ani inna upoważniona osoba;
 - 8) informację o tym, że organizator turystyki jest:
 - a) odpowiedzialny za należyte wykonanie wszystkich usług turystycznych objętych umową o udział w imprezie turystycznej,
 - b) obowiązany do udzielenia pomocy, o której mowa w art. 52.
5. Informacje, o których mowa w art. 40 ust. 1 pkt 1–6, stanowią integralny element umowy o udział w imprezie turystycznej i nie podlegają zmianie, chyba że strony umowy postanowią inaczej, albo w przypadkach określonych w art. 45 ust. 2 lub art. 46 ust. 1.
 6. Postanowienia umów zawartych z podróżnymi oraz oświadczenia organizatora turystyki, jak i przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych zmierzające do wyłączenia lub ograniczenia odpowiedzialności określonej w ustawie są nieważne.
 7. Organizatorzy turystyki, organizujący imprezy turystyczne za granicą, zawierają na rzecz podróżnych umowy ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków i kosztów leczenia.
 8. Organizatorzy turystyki i przedsiębiorcy ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych wydają podróżnemu wpłacającemu całość lub część należności z tytułu zawartej umowy pisemne potwierdzenie posiadania zabezpieczeń finansowych oraz odprowadzania składek na Fundusz, o których mowa w art. 7 ust. 2, ze wskazaniem sposobu ubiegania się o wypłatę środków z tych zabezpieczeń w przypadkach określonych ustawą.
 9. W przypadku imprez turystycznych, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. e, przedsiębiorca turystyczny, któremu są przekazywane dane, informuje organizatora turystyki o zawarciu umowy prowadzącej do powstania imprezy turystycznej. Przedsiębiorca turystyczny udostępnia organizatorowi turystyki informacje niezbędne do wypełnienia jego obowiązków jako organizatora turystyki. Niezwłocznie po uzyskaniu przez organizatora turystyki informacji, że została

utworzona impreza turystyczna, udostępnia on podróżnemu na trwałym nośniku informacje, o których mowa w ust. 4.

10. Informacje, o których mowa w ust. 4 i 8, są przekazywane podróżnemu w sposób jasny, zrozumiały i widoczny.
11. Przed rozpoczęciem imprezy turystycznej organizator turystyki dostarcza podróżnemu niezbędne pokwitowania, vouchery i bilety oraz informacje o planowanym czasie wyjazdu i – w stosownych przypadkach – terminie odprawy, a także o planowanych godzinach przystanków pośrednich, połączeń transportowych i przyjazdu.
12. Podróżny, który zawarł umowę poza lokalem przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (Dz.U. z 2020 r. poz. 287 oraz z 2021 r. poz. 2105), otrzymuje kopię lub potwierdzenie zawarcia umowy o udział w imprezie turystycznej w postaci papierowej lub, jeżeli wyrazi na to zgodę, na innym trwałym nośniku.

Art. 43. Przeniesienie uprawnień z tytułu umowy o udział w imprezie turystycznej na inną osobę

1. Podróżny może bez zgody organizatora turystyki przenieść na osobę spełniającą warunki udziału w imprezie turystycznej wszystkie przysługujące mu z tytułu umowy o udział w imprezie turystycznej uprawnienia, jeżeli jednocześnie osoba ta przejmuje wszystkie wynikające z tej umowy obowiązki.
2. Przeniesienie uprawnień i przejęcie obowiązków, o których mowa w ust. 1, jest skuteczne wobec organizatora turystyki, jeżeli podróżny zawiadomi go o tym na trwałym nośniku w rozsądnym terminie. Zawiadomienie złożone nie później niż 7 dni przed rozpoczęciem imprezy turystycznej uważa się w każdym przypadku za złożone w rozsądnym terminie.
3. Jeżeli przeniesienie uprawnień i przejęcie obowiązków, o których mowa w ust. 1, będzie wiązać się dla organizatora turystyki z dodatkowymi kosztami, żądając ich zapłaty ma on obowiązek wykazać je podróżnemu. Koszty te muszą być zasadne i nie mogą przekraczać rzeczywistych kosztów poniesionych przez organizatora turystyki na skutek przeniesienia umowy o udział w imprezie turystycznej.
4. Za nieuiszczoną część ceny imprezy turystycznej oraz koszty poniesione przez organizatora turystyki w wyniku zmiany podróżnego uczestniczącego w imprezie turystycznej podróżny i osoba przejmująca jego uprawnienia odpowiadają solidarnie.

Art. 44. Zmiana warunków umowy o udział w imprezie turystycznej przed rozpoczęciem imprezy turystycznej

Organizator turystyki przed rozpoczęciem imprezy turystycznej może dokonać jednostronnie zmiany warunków umowy o udział w imprezie turystycznej wyłącznie w przypadkach określonych w art. 45 ust. 1 i 2 lub w art. 46 ust. 1.

Art. 45. Zmiany cen po zawarciu umowy o udział w imprezie turystycznej

1. Po zawarciu umowy o udział w imprezie turystycznej podwyższenie ceny jest możliwe wyłącznie, gdy w umowie wyraźnie zastrzeżono taką możliwość oraz gdy stanowi ona, że podróżny ma prawo do obniżki ceny, o której mowa w ust. 5.
2. Umowa o udział w imprezie turystycznej określa, w jaki sposób będą obliczane zmiany cen. Podwyższenie cen jest możliwe wyłącznie jako bezpośredni skutek zmiany:
 - 1) ceny przewozów pasażerskich wynikających ze zmiany kosztów paliwa lub innych źródeł zasilania;
 - 2) wysokości podatków lub opłat od usług turystycznych objętych umową o udział w imprezie turystycznej, nałożonych przez podmioty, które nie biorą bezpośredniego udziału w realizacji imprezy turystycznej, w tym podatków turystycznych, opłat lotniskowych lub opłaty za wejście na pokład i zejście na ląd w portach oraz na lotniskach;
 - 3) kursów walut mających znaczenie dla danej imprezy turystycznej.
3. Cena ustalona w umowie o udział w imprezie turystycznej nie może być podwyższona w okresie 20 dni przed datą rozpoczęcia imprezy turystycznej.
4. Organizator turystyki powiadamia podróżnego na trwałym nośniku, w sposób jasny i zrozumiały, o zmianie ceny oraz uzasadnia podwyżkę i wskazuje sposób jej obliczenia.
5. Jeżeli umowa o udział w imprezie turystycznej przewiduje możliwość podwyższenia ceny, podróżny ma prawo do obniżki ceny odpowiadającej obniżeniu kosztów, o których mowa w ust. 2, które nastąpiło po zawarciu umowy, a przed rozpoczęciem imprezy turystycznej.
6. W przypadku obniżenia ceny organizator turystyki może odliczyć od zwrotu należnego podróżnemu rzeczywiste koszty obsługi. Na żądanie podróżnego organizator turystyki przedstawia dowód poniesionych kosztów obsługi.

Art. 46. Zmiana warunków umowy o udział w imprezie turystycznej przed rozpoczęciem imprezy turystycznej

1. Organizator turystyki przed rozpoczęciem imprezy turystycznej może dokonać jednostronnie zmiany warunków umowy o udział w imprezie turystycznej także w przypadku, gdy łącznie spełnia następujące warunki:
 - 1) zastrzegł sobie prawo do tego w umowie;
 - 2) zmiana jest nieznaczna;
 - 3) poinformuje podróżnego o zmianie w sposób jasny, zrozumiały i widoczny, na trwałym nośniku.
2. Organizator turystyki, który przed rozpoczęciem imprezy turystycznej:

- 1) jest zmuszony zmienić główne właściwości usług turystycznych, o których mowa w art. 40 ust. 1 pkt 1, lub
- 2) nie może spełnić specjalnych wymagań, o których mowa w art. 42 ust. 4 pkt 4, lub
- 3) proponuje podwyższenie ceny przekraczające 8% całkowitej ceny imprezy turystycznej zgodnie z art. 45 ust. 2
– niezwłocznie powiadamia o tym podróżnego na trwałym nośniku. Organizator turystyki może jednocześnie zaoferować podróżnemu zastępczą imprezę turystyczną, w miarę możliwości o tej samej lub wyższej jakości.
3. W powiadomieniu, o którym mowa w ust. 2, organizator turystyki w sposób jasny, zrozumiały i widoczny informuje podróżnego o:
 - 1) zmianach warunków umowy o udział w imprezie turystycznej oraz o ewentualnym wpływie tych zmian na cenę;
 - 2) rozsądnym terminie, w którym podróżny poinformuje organizatora o swojej decyzji, o której mowa w ust. 4;
 - 3) odstąpieniu od umowy o udział w imprezie turystycznej za zwrotem wszystkich wniesionych wpłat i bez obowiązku wniesienia opłaty za odstąpienie od umowy w przypadku braku odpowiedzi podróżnego w terminie, o którym mowa w pkt 2;
 - 4) zastępczej imprezie turystycznej oraz jej cenie, jeśli jest oferowana.
4. Podróżny w terminie wyznaczonym przez organizatora turystyki informuje go, że:
 - 1) przyjmuje proponowaną zmianę umowy o udział w imprezie turystycznej albo
 - 2) odstępuje od umowy o udział w imprezie turystycznej za zwrotem wszystkich wniesionych wpłat i bez obowiązku wniesienia opłaty za odstąpienie, albo
 - 3) odstępuje od umowy o udział w imprezie turystycznej oraz przyjmuje zastępczą imprezę turystyczną.
5. Jeżeli zmiany umowy o udział w imprezie turystycznej lub zastępcza impreza turystyczna, o których mowa w ust. 3, prowadzą do obniżenia jakości lub kosztów imprezy turystycznej, podróżny jest uprawniony do odpowiedniego obniżenia ceny.
6. W przypadku gdy umowa o udział w imprezie turystycznej zostanie rozwiązana zgodnie z ust. 3 pkt 3 albo ust. 4 pkt 2, organizator turystyki nie później niż w terminie 14 dni od dnia rozwiązania umowy o udział w imprezie turystycznej zwraca wpłaty dokonane przez podróżnego lub w jego imieniu. Podróżny jest zwolniony od wniesienia opłaty za odstąpienie od umowy o udział w imprezie turystycznej. Przepisy art. 50 ust. 2–8 stosuje się odpowiednio.

Art. 47. Odstąpienie od umowy o udział w imprezie turystycznej lub jej rozwiązanie

1. Podróżny może odstąpić od umowy o udział w imprezie turystycznej w każdym czasie przed jej rozpoczęciem.

2. Podróżny może zostać zobowiązany do zapłacenia odpowiedniej i uzasadnionej opłaty za odstąpienie od umowy o udział w imprezie turystycznej na rzecz organizatora turystyki. W przypadku nieokreślenia w umowie o udział w imprezie turystycznej opłat za odstąpienie od umowy o udział w imprezie turystycznej wysokość tej opłaty odpowiada cenie imprezy turystycznej pomniejszonej o oszczędzone koszty lub wpływy z tytułu alternatywnego wykorzystania danych usług turystycznych. Na żądanie podróżnego organizator turystyki uzasadnia wysokość opłat za odstąpienie od umowy o udział w imprezie turystycznej.
3. W umowie o udział w imprezie turystycznej może zostać wskazana opłata za odstąpienie od umowy o udział w imprezie turystycznej w wysokości zależnej od tego, w jakim czasie przed rozpoczęciem imprezy turystycznej doszło do odstąpienia od umowy o udział w imprezie turystycznej, od spodziewanych oszczędności kosztów oraz spodziewanego dochodu z tytułu alternatywnego wykorzystania danych usług turystycznych. Opłata podlega potrąceniu z wpłaty dokonanej przez podróżnego.
4. Podróżny może odstąpić od umowy o udział w imprezie turystycznej przed rozpoczęciem imprezy turystycznej bez ponoszenia opłaty za odstąpienie w przypadku wystąpienia nieuniknionych i nadzwyczajnych okoliczności występujących w miejscu docelowym lub jego najbliższym sąsiedztwie, które mają znaczący wpływ na realizację imprezy turystycznej lub przewóz podróżnych do miejsca docelowego. Podróżny może żądać wyłącznie zwrotu wpłat dokonanych z tytułu imprezy turystycznej, bez odszkodowania lub zadośćuczynienia w tym zakresie.
5. Organizator turystyki może rozwiązać umowę o udział w imprezie turystycznej i dokonać pełnego zwrotu podróżnemu wpłat dokonanych z tytułu imprezy turystycznej, bez dodatkowego odszkodowania lub zadośćuczynienia, jeżeli:
 - 1) liczba osób, które zgłosiły się do udziału w imprezie turystycznej, jest mniejsza niż minimalna liczba osób podana w umowie o udział w imprezie turystycznej, a organizator turystyki powiadomił podróżnego o rozwiązaniu umowy o udział w imprezie turystycznej w terminie określonym w umowie o udział w imprezie turystycznej, lecz nie później niż na:
 - a) 20 dni przed rozpoczęciem imprezy turystycznej trwającej ponad 6 dni,
 - b) 7 dni przed rozpoczęciem imprezy turystycznej trwającej 2–6 dni,
 - c) 48 godzin przed rozpoczęciem imprezy turystycznej trwającej krócej niż 2 dni, lub
 - 2) organizator turystyki nie może zrealizować umowy o udział w imprezie turystycznej z powodu nieuniknionych i nadzwyczajnych okoliczności i powiadomił podróżnego o rozwiązaniu umowy o udział w imprezie turystycznej niezwłocznie przed rozpoczęciem imprezy turystycznej.
6. Organizator turystyki dokonuje zwrotu poniesionych opłat i wpłat, o których mowa w ust. 4 i 5, w terminie 14 dni od dnia rozwiązania umowy o udział w imprezie turystycznej. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio.

7. Konsument, który zawarł umowę o udział w imprezie turystycznej poza lokalem przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta, może w terminie 14 dni od dnia jej zawarcia odstąpić od niej bez podawania przyczyny i ponoszenia kosztów, chyba że negocjacje ustne, na podstawie których została zawarta umowa, były prowadzone w oparciu o wcześniejsze zamówienie złożone przez konsumenta. Przepisy art. 30, art. 31, art. 32 ust. 1 i 2, art. 35, art. 37 i art. 38 pkt 1 ustawy z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta stosuje się odpowiednio.

Rozdział 7

Realizacja umowy o udział w imprezie turystycznej

Art. 48. Zakres odpowiedzialności organizatora turystyki; usuwanie niezgodności z umową o udział w imprezie turystycznej; świadczenia zastępcze; powrót podróżnego do kraju

1. Organizator turystyki ponosi odpowiedzialność za wykonanie usług turystycznych objętych umową o udział w imprezie turystycznej, bez względu na to, czy usługi te mają być wykonane przez organizatora turystyki, czy przez innych dostawców usług turystycznych.
2. Podróżny zawiadamia organizatora turystyki niezwłocznie, w miarę możliwości w trakcie trwania imprezy turystycznej, z uwzględnieniem okoliczności danej sprawy, o stwierdzeniu niezgodności.
3. Jeżeli którakolwiek z usług turystycznych nie jest wykonywana zgodnie z umową o udział w imprezie turystycznej, organizator turystyki usuwa niezgodność, chyba że jest to niemożliwe albo wiąże się z kosztami, które są niewspółmiernie wysokie w stosunku do zakresu niezgodności i wartości usług turystycznych, których one dotyczą. W przypadku nieusunięcia niezgodności przepisy art. 50 stosuje się odpowiednio.
4. Jeżeli organizator turystyki nie usunie niezgodności w rozsądnym terminie wyznaczonym przez podróżnego, podróżny może dokonać tego sam i wystąpić o zwrot poniesionych, niezbędnych wydatków. Podróżny nie jest zobowiązany do wyznaczenia terminu, jeżeli organizator odmówi usunięcia niezgodności lub gdy z okoliczności wynika, że niezgodność powinna być usunięta niezwłocznie.
5. Organizator turystyki, który w czasie trwania danej imprezy turystycznej nie wykonuje przewidzianych w umowie o udział w imprezie turystycznej usług stanowiących istotną część tej imprezy, jest obowiązany, bez obciążania podróżnego dodatkowymi kosztami, wykonać w ramach tej imprezy odpowiednie świadczenia zastępcze, również w przypadku, gdy uzgodniony w umowie

- o udział w imprezie turystycznej powrót podróżnego do miejsca rozpoczęcia podróży nie został zapewniony.
6. Jeżeli jakość świadczeń zastępczych jest niższa od jakości usługi określonej w programie imprezy turystycznej, organizator turystyki przyznaje podróżnemu odpowiednie obniżenie ceny imprezy turystycznej.
 7. Podróżny może odrzucić zaproponowane świadczenia zastępcze tylko wtedy, gdy nie są one porównywalne z tym, co zostało uzgodnione w umowie o udział w imprezie turystycznej, lub jeżeli przyznana obniżka ceny jest nieodpowiednia.
 8. W przypadku gdy niezgodność istotnie wpływa na realizację imprezy turystycznej, a organizator turystyki nie zdoła usunąć tej niezgodności w rozsądnym terminie wyznaczonym przez podróżnego, podróżny ma prawo do rozwiązania umowy o udział w imprezie turystycznej bez opłaty za jej rozwiązanie.
 9. Jeżeli impreza turystyczna obejmuje transport podróżnych, organizator turystyki zapewnia powrót podróżnego do kraju równoważnym środkiem transportu niezwłocznie i bez obciążania podróżnego dodatkowymi kosztami. Przepisy art. 50 stosuje się odpowiednio.
 10. Jeżeli nie jest możliwe zaproponowanie świadczeń zastępczych lub podróżny je odrzuci zgodnie z ust. 7, wówczas podróżny jest uprawniony do uzyskania obniżenia ceny lub odszkodowania, lub zadośćuczynienia, bez rozwiązywania umowy o udział w imprezie turystycznej.
 11. W przypadku gdy niemożliwe jest zapewnienie powrotu podróżnego do kraju zgodnie z umową o udział w imprezie turystycznej z powodu nieuniknionych i nadzwyczajnych okoliczności, organizator turystyki ponosi koszty niezbędnego zakwaterowania podróżnego, w miarę możliwości o kategorii równoważnej do określonej w umowie o udział w imprezie turystycznej, przez okres do 3 nocy.
 12. Uprawnienie, o którym mowa w ust. 11, nie wyłącza stosowania przepisów korzystniejszych w tym zakresie.
 13. Organizator turystyki nie może powoływać się na nieuniknione i nadzwyczajne okoliczności w celu ograniczenia odpowiedzialności, o której mowa w ust. 11 i 12, jeżeli przedsiębiorca świadczący usługi transportowe nie może powoływać się na takie okoliczności na podstawie innych przepisów.

Art. 49. Wyłączenie stosowania ograniczenia czasu zapewniania podróżnemu niezbędnego zakwaterowania

Ograniczenia czasu zapewniania podróżnemu niezbędnego zakwaterowania, o którym mowa w art. 48 ust. 11, nie stosuje się w przypadku osób o ograniczonej sprawności ruchowej, zgodnie z definicją zawartą w art. 2 lit. a rozporządzenia (WE) nr 1107/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie praw osób niepełnosprawnych oraz osób o ograniczonej sprawności ruchowej po-

dróżujących drogą lotniczą (Dz.Urz. UE L 204 z 26.07.2006, str. 1), oraz wszelkich osób im towarzyszących, kobiet w ciąży i osób w wieku poniżej 18 lat bez opieki, jak również osób wymagających szczególnej opieki medycznej, pod warunkiem że organizator turystyki został powiadomiony o sytuacji tych osób co najmniej 48 godzin przed rozpoczęciem imprezy turystycznej.

Art. 50. Roszczenia przysługujące podróżnemu; roszczenie organizatora turystyki do osób trzecich

1. Podróżnemu przysługuje obniżka ceny za każdy okres, w trakcie którego stwierdzono niezgodność, chyba że została ona spowodowana wyłącznym działaniem lub zaniechaniem podróżnego.
2. Podróżnemu przysługuje odszkodowanie lub zadośćuczynienie za poniesione szkody lub krzywdy, których doznał w wyniku niezgodności. Organizator turystyki niezwłocznie wypłaca odszkodowanie lub zadośćuczynienie.
3. Podróżnemu nie przysługuje odszkodowanie lub zadośćuczynienie za niezgodność w przypadku, gdy organizator turystyki udowodni, że:
 - 1) winę za niezgodność ponosi podróżny;
 - 2) winę za niezgodność ponosi osoba trzecia, niezwiązana z wykonywaniem usług turystycznych objętych umową o udział w imprezie turystycznej, a niezgodności nie dało się przewidzieć lub uniknąć;
 - 3) niezgodność została spowodowana nieuniknionymi i nadzwyczajnymi okolicznościami.
4. Roszczenia, o których mowa w ust. 1 i 2, przedawniają się z upływem 3 lat.
5. Jeżeli przepisy szczególne ograniczają zakres albo warunki, na jakich odszkodowanie lub zadośćuczynienie jest wypłacane przez dostawcę usług turystycznych, które są częścią imprezy turystycznej, takie same ograniczenia stosuje się do organizatora turystyki.
6. W przypadkach innych, niż określone w ust. 5, w umowie o udział w imprezie turystycznej organizator turystyki może ograniczyć odszkodowanie, jakie ma zostać wypłacone przez organizatora, o ile ograniczenie to nie dotyczy szkody na osobie lub szkody spowodowanej umyślnie lub w wyniku niedbalstwa i wynosi nie mniej niż trzykrotność całkowitej ceny imprezy turystycznej.
7. Obniżka ceny, o której mowa w ust. 1, odszkodowanie lub zadośćuczynienie, o których mowa w ust. 2, podlegają odpowiedniemu obniżeniu w przypadku skorzystania przez podróżnego z obniżenia ceny lub odszkodowania, o których mowa w rozporządzeniu (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. ustanawiającym wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów, uchylającym rozporządzenie (EWG) nr 295/91

(Dz.Urz. UE L 46 z 17.02.2004, str. 1), rozporządzeniu (WE) nr 1371/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczącym praw i obowiązków pasażerów w ruchu kolejowym (Dz.Urz. UE L 315 z 03.12.2007, str. 14), rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 392/2009 z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie odpowiedzialności przewoźników pasażerskich na morskich drogach wodnych z tytułu wypadków (Dz.Urz. UE L 131 z 28.05.2009, str. 24), rozporządzeniu (UE) nr 1177/2010 i rozporządzeniu (UE) nr 181/2011 albo w innych przepisach.

8. Organizatorowi turystyki przysługuje roszczenie w stosunku do każdej osoby trzeciej, która przyczyniła się do zdarzenia powodującego obniżkę ceny, o której mowa w ust. 1, lub skutkującego koniecznością wypłaty odszkodowania lub zadośćuczynienia, o których mowa w ust. 2.

Art. 51. Przekazywanie wiadomości, żądań lub skarg agentom turystycznym

1. Podróżny może kierować wiadomości, żądania lub skargi związane z realizacją imprezy turystycznej bezpośrednio do agenta turystycznego, za pośrednictwem którego została ona nabyta.
2. Agent turystyczny niezwłocznie przekazuje wiadomości, żądania lub skargi, o których mowa w ust. 1, od podróżnego do organizatora turystyki.
3. Wiadomość, żądanie lub skargę wniesione do agenta turystycznego w danym dniu uważa się za wniesione z tym dniem do organizatora turystyki.

Art. 52. Obowiązek pomocy podróżnemu znajdującemu się w trudnej sytuacji

1. Organizator turystyki niezwłocznie udziela odpowiedniej pomocy podróżnemu, który znalazł się w trudnej sytuacji, w tym w okolicznościach, o których mowa w art. 48 ust. 11.
2. Pomoc, o której mowa w ust. 1, polega w szczególności na udzieleniu:
 - 1) odpowiednich informacji dotyczących świadczeń zdrowotnych, władz lokalnych oraz pomocy konsularnej;
 - 2) podróżnemu pomocy w skorzystaniu ze środków porozumiewania się na odległość, w tym ze środków komunikacji elektronicznej oraz w skorzystaniu ze świadczeń zastępczych, o których mowa w art. 48 ust. 5.
3. Organizator turystyki może żądać opłaty z tytułu udzielenia pomocy, o której mowa w ust. 1, jeżeli trudna sytuacja powstała z wyłącznej winy umyślnej podróżnego lub w wyniku jego rażącego niedbalstwa. Wysokość opłaty nie może przewyższać rzeczywistych kosztów poniesionych przez organizatora turystyki.

Art. 53. Odpowiedzialność za błędy w rezerwacji

Organizator turystyki, przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych lub agent turystyczny ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą

wobec podróżnego za swoje błędy w rezerwacji, chyba że odpowiedzialność za błąd ponosi podróżny lub błąd ten powstał na skutek nieuniknionych i nadzwyczajnych okoliczności.

Art. 54. Zakaz zrzeczenia się uprawnień przez podróżnego; zakaz stosowania postanowień mniej korzystnych dla podróżnych

1. Podróżny nie może zrzec się w całości lub w części praw wynikających z ustawy.
2. Postanowienia umów zawieranych przez przedsiębiorców turystycznych z podróżnymi lub oświadczenia podróżnego mniej korzystne dla podróżnych niż postanowienia ustawy są nieważne. W miejsce postanowień umowy mniej korzystnych dla podróżnego obowiązują przepisy ustawy.

Rozdział 8

Kary pieniężne i przepisy karne

Art. 55. Kara pieniężna za naruszenie obowiązków lub warunków określonych w przepisach

1. Organizator turystyki lub przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych, który działa z naruszeniem obowiązków lub warunków określonych w art. 7, art. 8, art. 9 ust. 3 i 4 oraz art. 12 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 1177/2010, podlega karze pieniężnej w wysokości do 50 000 zł.
2. Organizator turystyki lub przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych, który działa z naruszeniem obowiązków lub warunków określonych w art. 9, art. 10 ust. 2–5, art. 14 ust. 3 i 4 oraz art. 15 rozporządzenia nr 181/2011, podlega karze pieniężnej w wysokości do 30 000 zł.

Art. 56. Organ nakładający kary pieniężne; odwołanie do SKO

1. Kary pieniężne, o których mowa w art. 55, nakłada, w drodze decyzji administracyjnej, marszałek województwa.
2. Od decyzji administracyjnej, o której mowa w ust. 1, przysługuje odwołanie do Samorządowego Kolegium Odwoławczego.

Art. 57. Ściągnięcie nieuiszczonych kar pieniężnych

1. Kary pieniężne ustalone na podstawie art. 55, nieuiszczone w wyznaczonym terminie, podlegają, wraz z odsetkami za zwłokę, ściągnięciu w trybie określonym w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.
2. Kary pieniężne stanowią dochód budżetu państwa.

Art. 58. Zaniżenie wysokości należnej składki na Fundusz

Kto zaniża wysokość należnej składki w deklaracji, o której mowa w art. 7 ust. 1 pkt 4, składanej do Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 59. Pełnienie funkcji członka organu podmiotu prowadzącego działalność bez wpisu do rejestru lub wbrew zakazowi

1. Kto w podmiotach prowadzących działalność w zakresie organizowania imprez turystycznych lub ułatwiania nabywania powiązanych usług turystycznych bez wymaganego wpisu albo w przypadku działalności objętej zakazem, pełni funkcję członka:

- 1) zarządu, rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej spółki prawa handlowego,
- 2) zarządu, rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej spółdzielni,
- 3) zarządu fundacji lub stowarzyszenia

– podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.

2. Tej samej karze podlega osoba, która prowadzi działalność gospodarczą w zakresie organizowania imprez turystycznych lub ułatwiania nabywania powiązanych usług turystycznych bez wymaganego wpisu albo w przypadku działalności objętej zakazem na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami lub jest przedstawicielem lub pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności.

Art. 60. Prowadzenie działalności bez uzyskania zabezpieczenia finansowego

Kto bez uzyskania zabezpieczenia finansowego na wypadek niewypłacalności zgodnie z wymaganiami, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 1–3, prowadzi działalność w zakresie organizowania imprez turystycznych lub prowadzi działalność jako przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo karze pozbawienia wolności do lat 3.
(...)

37.
Rozporządzenie
Ministra Gospodarki
z dnia 28 kwietnia 2006 r.
w sprawie nadania statutu Polskiej Organizacji Turystycznej

Źródło: Dz.U. z 2021 r. poz. 1689

Na podstawie art. 12 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o Polskiej Organizacji Turystycznej (Dz.U. z 2018 r. poz. 563) zarządza się, co następuje:

§ 1. Polskiej Organizacji Turystycznej nadaje się statut stanowiący załącznik do rozporządzenia.

§ 2. Traci moc rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 19 stycznia 2000 r. w sprawie nadania statutu Polskiej Organizacji Turystycznej (Dz.U. poz. 65, z 2002 r. poz. 978, z 2003 r. poz. 1218, z 2005 r. poz. 1808 oraz z 2006 r. poz. 143).

§ 3. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Załącznik
Statut Polskiej Organizacji Turystycznej

Rozdział 1
Szczegółowy zakres działania Polskiej Organizacji Turystycznej

§ 1. Polska Organizacja Turystyczna działa na podstawie ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o Polskiej Organizacji Turystycznej (Dz.U. z 2018 r. poz. 563), zwanej dalej „ustawą”, oraz niniejszego statutu, zwanego dalej „statutem”.

§ 2. Cele i zadania określone w ustawie Polska Organizacja Turystyczna realizuje w szczególności poprzez:

- 1) przygotowywanie i publikowanie materiałów promocyjnych oraz organizowanie stoisk narodowych na targach turystycznych, wystaw, pokazów, kongresów i seminariów, jak również upowszechnianie wiedzy o Polsce jako kraju atrakcyj-

nym turystycznie, w szczególności za pośrednictwem Zagranicznych Ośrodków Polskiej Organizacji Turystycznej, o których mowa w § 16;

- 2) przeprowadzanie analiz statystycznych i marketingowych, ekspertyz i studiów prognostycznych z zakresu turystyki;
- 3) promowanie polskiej turystyki w szczególności przez inicjowanie, organizowanie i współorganizowanie wydarzeń, w tym turystycznych, kulturalnych, edukacyjnych, naukowych i sportowych, oraz wspieranie działań podejmowanych przez właściwe organy administracji rządowej i państwowe jednostki organizacyjne, jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje, których działania mają wpływ na promocję turystyki w kraju i za granicą;
- 4) zapewnienie funkcjonowania i rozwijania polskiego systemu informacji turystycznej w kraju i na świecie oraz wspomaganie prac nad utworzeniem i rozwojem systemu rezerwacji usług turystycznych;
- 5) wyrażanie opinii w przedmiocie strategicznych z punktu widzenia interesów Polski planów przygotowywanych przez ministra właściwego do spraw turystyki, jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje zrzeszające przedsiębiorców z dziedziny turystyki;
- 6) inicjowanie i opiniowanie planów oraz wieloletnich programów promocji, rozwoju i modernizacji infrastruktury turystycznej, zwłaszcza pod kątem podniesienia jakości usług turystycznych i rozwoju produktów turystycznych;
- 7) współdziałanie z regionalnymi i lokalnymi organizacjami turystycznymi.

Rozdział 2

Tryb pracy organów Polskiej Organizacji Turystycznej

§ 3.

1. Rada Polskiej Organizacji Turystycznej, zwana dalej „Radą”, działa na podstawie ustawy, statutu oraz uchwalonego przez siebie regulaminu.
2. Rada wykonuje swoje czynności kolegialnie.
3. Członkowie Rady wykonują swoje prawa i obowiązki osobiście i nie mogą ustanawiać pełnomocników.

§ 4. Minister właściwy do spraw turystyki zwołuje, otwiera i przewodniczy pierwszemu posiedzeniu nowo wybranej Rady do chwili wyboru jej Przewodniczącego.

§ 5.

1. Rada wybiera, w głosowaniu tajnym, spośród swych członków Przewodniczącego oraz zastępcę Przewodniczącego Rady bezwzględną większością głosów członków Rady w obecności co najmniej połowy członków Rady.

2. Rada może odwołać z funkcji, o których mowa w ust. 1, podejmując uchwałę, w głosowaniu tajnym, bezwzględną większością głosów członków Rady w obecności co najmniej połowy członków Rady.

§ 6.

1. Posiedzenia Rady odbywają się w razie potrzeby, nie rzadziej jednak niż raz na kwartał.
2. Posiedzenia Rady zwołuje Przewodniczący Rady. W razie niemożliwości zwołania posiedzenia przez Przewodniczącego Rady posiedzenie Rady zwołuje zastępca Przewodniczącego Rady.
3. Posiedzenie Rady zwołuje się także na pisemny wniosek ministra właściwego do spraw turystyki, przynajmniej trzech członków Rady lub Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej. We wniosku wskazuje się proponowany porządek obrad.
4. Posiedzenie Rady powinno odbyć się najpóźniej w ciągu 21 dni od daty zgłoszenia wniosku.
5. Posiedzenia Rady prowadzi Przewodniczący, a w razie jego nieobecności zastępca Przewodniczącego. W sytuacji gdy wymienione osoby nie mogą prowadzić posiedzenia Rady, osobę prowadzącą posiedzenie Rady wyznacza minister właściwy do spraw turystyki spośród członków Rady.
6. Z ważnych przyczyn posiedzenie Rady może być odwołane, po uprzednim zawiadomieniu członków Rady, co najmniej na 7 dni przed datą planowanego posiedzenia.

§ 7.

1. Zawiadomienie o posiedzeniu Rady powinno być przesłane członkom Rady listem poleconym, pocztą elektroniczną lub za pomocą faksu albo dostarczone osobiście, co najmniej na 14 dni przed terminem posiedzenia Rady.
2. Z ważnych powodów termin, o którym mowa w ust. 1, może ulec skróceniu, nie może być jednak krótszy niż 7 dni.
3. Zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1, określa termin, miejsce posiedzenia oraz porządek obrad.

§ 8.

1. Rada podejmuje decyzje na posiedzeniu w formie uchwał.
2. Uchwały Rady zapadają zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy członków Rady, z zastrzeżeniem § 5.

§ 9.

1. Głosowanie jest jawne, z zastrzeżeniem ust. 2 oraz § 5.
2. Głosowanie tajne zarządza się w przypadku:

- 1) wyrażania opinii o kandydatach na stanowiska Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej i wiceprezesów Polskiej Organizacji Turystycznej;
 - 2) zgłoszenia takiego żądania przez choćby jednego członka Rady obecnego na posiedzeniu.
3. W sprawie, o której mowa w ust. 2 pkt 1, Rada wyraża opinię w terminie 21 dni od dnia wpłynięcia wniosku o jej wyrażenie.
 4. W przypadku niewyrażenia opinii przez Radę w terminie, o którym mowa w ust. 3, uznaje się, że Rada wyraziła pozytywną opinię.

§ 10. W posiedzeniach Rady mają prawo uczestniczyć, bez prawa głosu: Prezes Polskiej Organizacji Turystycznej, wiceprezesi Polskiej Organizacji Turystycznej, osoby zaproszone przez Przewodniczącego Rady, a także osoby wskazane przez ministra właściwego do spraw turystyki.

§ 11.

1. Z posiedzeń Rady sporządza się protokół, który podpisuje osoba prowadząca posiedzenie Rady.
2. Protokół zawiera w szczególności:
 - 1) datę i miejsce posiedzenia;
 - 2) listę obecnych członków Rady;
 - 3) listę innych osób uczestniczących w posiedzeniu;
 - 4) potwierdzenie przez osobę prowadzącą posiedzenie prawidłowości zwołania posiedzenia Rady;
 - 5) przyjęty porządek obrad;
 - 6) przebieg obrad, treść uchwał i liczbę oddanych głosów;
 - 7) zdania odrębne zgłoszone do protokołu.
3. Protokoły przechowuje się w Centrali Biura Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej, o której mowa w § 14 pkt 1.
4. Obsługę Rady prowadzi Departament Administracji, o którym mowa w § 14a ust. 1 pkt 1.

§ 12.

1. Wiceprezesi Polskiej Organizacji Turystycznej działają w granicach pełnomocnictwa udzielonego im przez Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej.
2. Wiceprezesi Polskiej Organizacji Turystycznej sprawują nadzór nad wyznaczonymi przez Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej obszarami działalności.

Rozdział 3

Organizacja Biura Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej

§ 13. Do zadań Biura Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej należy merytoryczna i techniczna obsługa Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej i wiceprezesów Polskiej Organizacji Turystycznej.

§ 13a.

1. Biurem Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej kieruje dyrektor zarządzający.
2. Do zadań dyrektora zarządzającego należy w szczególności zapewnienie prawidłowej organizacji wewnętrznej Biura Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej i warunków jego działania, umożliwiających sprawną i efektywną realizację zadań, oraz zapewnienie sprawnego i ciągłego realizowania zadań Polskiej Organizacji Turystycznej.
3. Szczegółowy zakres zadań dyrektora zarządzającego określa regulamin organizacyjny.

§ 14. W skład Biura Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej wchodzi:

- 1) Centrala Biura Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej;
- 2) terenowa jednostka organizacyjna – oddział zamiejscowy.

§ 14a.

1. W skład Centrali Biura Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej wchodzi następujące komórki organizacyjne i samodzielne stanowiska:
 - 1) Departament Administracji;
 - 2) Departament Finansowo-Ekonomiczny;
 - 3) Departament Marketingu i Komunikacji;
 - 4) Departament Planowania i Rozwoju;
 - 5) Departament Wsparcia Rozwoju Turystyki;
 - 6) Biuro Rzecznika do Spraw Kontaktów z Mediami;
 - 7) Biuro Spotkań i Wydarzeń – Poland Convention Bureau;
 - 8) samodzielne stanowisko do spraw audytu wewnętrznego;
 - 9) samodzielne stanowisko do spraw bezpieczeństwa i higieny pracy;
 - 10) samodzielne stanowisko do spraw kadr i szkoleń;
 - 11) samodzielne stanowisko – inspektor ochrony danych osobowych.
2. W skład terenowej jednostki organizacyjnej – oddziału zamiejscowego wchodzi Departament Polskiego Bonu Turystycznego.
3. W skład departamentów wchodzi sekcje określone w regulaminie organizacyjnym.

4. Departamentami kierują dyrektorzy, biurami oraz sekcjami wchodzącymi w skład departamentów – kierownicy.
5. Dyrektorzy departamentów i kierownicy biur oraz sekcji są powoływani i odwoływani przez Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej.

§ 15. Prezes Polskiej Organizacji Turystycznej po uzyskaniu opinii wiceprezesów Polskiej Organizacji Turystycznej nadaje Biuru Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej regulamin organizacyjny.

Rozdział 4

Zagraniczne Ośrodki Polskiej Organizacji Turystycznej

§ 16.

1. Jednostkami organizacyjnymi realizującymi zadania Polskiej Organizacji Turystycznej za granicą są Zagraniczne Ośrodki Polskiej Organizacji Turystycznej.
2. Zagraniczne Ośrodki Polskiej Organizacji Turystycznej są jednostkami organizacyjnymi Polskiej Organizacji Turystycznej i nie prowadzą działalności gospodarczej.
3. Dyrektorów Zagranicznych Ośrodków Polskiej Organizacji Turystycznej powołuje i odwołuje Prezes Polskiej Organizacji Turystycznej.
4. Prezes Polskiej Organizacji Turystycznej nadaje nazwy i regulaminy poszczególnym Zagranicznym Ośrodkom Polskiej Organizacji Turystycznej.
5. Siedzibami Zagranicznych Ośrodków Polskiej Organizacji Turystycznej są:
 - 1) Amsterdam (Królestwo Niderlandów);
 - 2) Bruksela (Królestwo Belgii);
 - 3) Chicago (Stany Zjednoczone Ameryki);
 - 4) Berlin (Republika Federalna Niemiec);
 - 5) Sztokholm (Królestwo Szwecji);
 - 6) Londyn (Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej);
 - 7) Rzym (Republika Włoska);
 - 8) Paryż (Republika Francuska);
 - 9) Wiedeń (Republika Austrii);
 - 10) Madryt (Królestwo Hiszpanii);
 - 11) Tokio (Japonia);
 - 12) Kijów (Ukraina);
 - 13) Pekin (Chińska Republika Ludowa);
 - 14) Praga (Republika Czeska);
 - 15) Budapeszt (Węgry);
 - 16) Tel Awiw (Izrael).

§ 17. Do zadań Zagranicznych Ośrodków Polskiej Organizacji Turystycznej należy w szczególności:

- 1) organizowanie stoisk narodowych na targach i wystawach turystycznych oraz uczestniczenie w targach i wystawach organizowanych przez inne podmioty;
- 2) organizowanie imprez promocyjnych;
- 3) organizowanie konferencji prasowych;
- 4) prowadzenie kampanii promocyjnych w środkach masowego przekazu;
- 5) organizowanie wyjazdów studyjnych do Polski dla przedstawicieli środków masowego przekazu, branży turystycznej i przewoźników;
- 6) organizowanie seminariów i warsztatów roboczych dla przedstawicieli branży turystycznej i przewoźników;
- 7) gromadzenie, wydawanie, udostępnianie i rozpowszechnianie materiałów promocyjnych i informacyjnych o Polsce;
- 8) wykonywanie badań marketingowych;
- 9) udzielanie informacji turystycznej.

Rozdział 5

Działalność gospodarcza Polskiej Organizacji Turystycznej

§ 18. Polska Organizacja Turystyczna może prowadzić działalność gospodarczą w zakresie realizacji swoich celów i zadań, w szczególności poprzez:

- 1) świadczenie usług: konsultingowych, doradczych, szkoleniowych, informacyjnych, reklamowych, informatycznych;
- 2) świadczenie usług w zakresie: obsługi krajowych i zagranicznych wizyt przedstawicieli instytucji rządowych, samorządowych, dziennikarzy i przedstawicieli środowisk opiniotwórczych oraz współpracy handlowej krajowej i zagranicznej;
- 3) wykonywanie badań rynku, przeprowadzanie analiz gospodarczych;
- 4) organizowanie, współorganizowanie i obsługę wydarzeń i imprez promujących polską turystykę, w tym imprez targowo-turystycznych, kulturalnych, edukacyjnych, naukowych, sportowych, misji gospodarczych, kongresów, sympozjów i konferencji, w kraju i za granicą;
- 5) prowadzenie działalności wydawniczej oraz dystrybucję materiałów.

3.2. Miasto Światowego Dziedzictwa

38.

Uchwała nr XXXIV/322/95 Rady Miasta Krakowa z dnia 22 listopada 1995 r. w sprawie przystąpienia Gminy Miasta Krakowa do Organizacji Miast Dziedzictwa Światowego

Źródło: https://www.bip.krakow.pl/?dok_id=167&sub_dok_id=167&sub=uchwala&query=id%3D12196%26ty-p%3Du&metka=1&_ga=2.2457778.328004362.1604906736-1296427835.1584089200

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym /Dz.U. Nr 16 poz. 95, Nr 32 poz. 191, Nr 34 poz. 199, Nr 43 poz. 253, Nr 89 poz. 518, z 1991 r. Nr 4 poz. 18, Nr 110 poz. 473, z 1992 r. Nr 85 poz. 428, Nr 100 poz. 499, z 1993 r. Nr 17 poz. 78, z 1994 r. Nr 122 poz. 593 i z 1995 r. Nr 74 poz. 368 oraz Nr 124 poz. 601/ i w związku z § 1 ust. 2 uchwały nr VI/47/90 Rady Miasta Krakowa z dnia 8 września 1990 r. w sprawie udzielenia Prezydentowi Miasta Krakowa upoważnienia w zakresie wstępnych deklaracji współpracy międzynarodowej oraz przystępowania do organizacji międzynarodowych, Rada Miasta Krakowa uchwała, co następuje:

§ 1. Deklaruje się przystąpienie Gminy Miasta Krakowa do organizacji Miast Dziedzictwa Światowego.

§ 2. Po zapoznaniu się ze Statutem organizacji Miast Dziedzictwa Światowego (załącznik do uchwały), Rada Miasta Krakowa oświadcza, że jest on przyjęty w całości i będzie przestrzegany.

§ 3. Składki członkowskie i inne wydatki wynikające z przynależności Gminy Miasta Krakowa do organizacji Miast Dziedzictwa Światowego opłacane będą z budżetu Gminy Miasta Krakowa.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

39.
Uchwała nr CXV/1547/10 Rady Miasta Krakowa
z dnia 3 listopada 2010 r.
w sprawie utworzenia parku kulturowego pod nazwą
Park Kulturowy Stare Miasto

Źródło: Dz.U. Województwa Małopolskiego z 2010 r., poz. 5336

(...)

Dla ochrony krajobrazu kulturowego, zabytków oraz historycznego układu urbanistycznego Starego Miasta i Plant Krakowskich wraz ze Wzgórzem Wawelskim i jego otoczeniem, będącym obszarem wpisanym na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO oraz do rejestru zabytków, w trosce o należyty wizerunek Miasta, podejmuje się niniejszą uchwałą, w celu zachowania i kształtowania krajobrazu kulturowego i historycznego charakteru przestrzeni publicznej na tym obszarze.

§ 1. 1. Tworzy się park kulturowy, pod nazwą „Park Kulturowy Stare Miasto”, na terenie Starego Miasta i Wzgórza Wawelskiego wraz z otoczeniem.

2. Granica Parku, o którym mowa w ust. 1, przebiega ulicami: Straszewskiego, Podwale, Dunajewskiego, Basztową, Westerplatte, Św. Gertrudy, Bernardyńską, fragmentem Bulwaru Wisły do ulicy Podzamcze łączącej się z ulicą Straszewskiego.

(...)

§ 2. Ilekroć w uchwale jest mowa o:

- 1) Parku – należy przez to rozumieć Park Kulturowy Stare Miasto;
- 2) Planie – należy przez to rozumieć miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru „Stare Miasto”;
- 3) Planie ochrony – należy przez to rozumieć plan ochrony Parku Kulturowego Stare Miasto;
- 4) Zespole – należy przez to rozumieć Zespół ds. Parku Kulturowego Stare Miasto;
- 5) budynku frontowym – należy przez to rozumieć budynek (w tym narożny) usytuowany od strony ulicy, placu lub innej przestrzeni publicznej;
- 6) oficynach – należy przez to rozumieć budynki lub boczne i tylne części kubaturowe budynku frontowego, usytuowane w głębi danej posesji;

- 7) ogródkach gastronomicznych (kawiarnianych) – należy przez to rozumieć wyznaczone miejsca dopuszczone do sezonowego użytkowania dla celów gastronomicznych (kawiarnianych);
- 8) nośnikach reklamowych – należy przez to rozumieć urządzenia wraz z konstrukcją nośną, służące do prezentacji reklam, w tym tablice reklamowe i urządzenia reklamowe w rozumieniu przepisów o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
- 9) nośnikach informacji wizualnej – należy przez to rozumieć urządzenia wraz z konstrukcją nośną, służące informacji, takie jak: znaki i tablice wolnostojące oraz umieszczone na obiektach budowlanych, ogrodzeniach itp. urządzeniach budowlanych oraz szyldy w rozumieniu przepisów o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
- 10) przestrzeni publicznej – należy przez to rozumieć: drogi publiczne, place, zieleń urządzoną ogólnodostępną i ogólnie dostępne wnętrza urbanistyczne, w tym podwórza, dziedzińce, pasáže i przejścia w podcieniach budynków;
- 11) reklamie – należy przez to rozumieć reklamę w rozumieniu przepisów o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
- 12) elewacji – należy przez to rozumieć zewnętrzne ściany budynku, ze wszystkimi znajdującymi się na nich elementami. W przypadku budynku z dostępnymi publicznie podcieniami przez elewację należy rozumieć również arkady z podpórnikami i łukami, jak też ściany w podcieniach. Skrzydła okien, drzwi, bram i krat otwarte do wewnątrz i na zewnątrz stanowią elementy elewacji;
- 13) pojeździe – należy przez to rozumieć pojazd w rozumieniu przepisów o ruchu drogowym;
- 14) pojeździe wolnobieżnym – należy przez to rozumieć pojazd wolnobieżny w rozumieniu przepisów o ruchu drogowym;
- 15) pojeździe zaprzęgowym – należy przez to rozumieć pojazd konny służący do przewozu osób, dopuszczony do korzystania z postoju w Rynku Głównym;
- 16) pojazd transportu osobistego – należy przez to rozumieć maszynę lub urządzenie konstrukcyjnie przeznaczone do poruszania się pieszych, napędzane siłą mięśni lub wyposażone w napęd elektryczny;
- 17) identyfikatorze – należy przez to rozumieć dokument, uprawniający do prowadzenia na obszarze Parku działalności usługowej w zakresie przewozu osób przy wykorzystaniu pojazdu wolnobieżnego z napędem elektrycznym, wydawany przez Prezydenta Miasta Krakowa na zasadach określonych w niniejszej uchwale;
- 18) imprezach – należy przez to rozumieć imprezy masowe oraz inne przedsięwzięcia odbywające się w przestrzeni publicznej, w szczególności: uroczystości państwowe lub religijne, imprezy kulturalne lub sportowe, imprezy kierowane

do określonej grupy odbiorców np. dla dzieci, wystawy, kiermasze, akcje o charakterze informacyjnym, promocyjnym lub charytatywnym.

§ 3. 1. W celu ochrony materialnego i krajobrazowego dziedzictwa kulturowego na obszarze Parku, poprzez:

- 1) zachowanie i ekspozycję dziedzictwa kulturowego i krajobrazu historycznego układu urbanistycznego Miasta Krakowa w granicach Plant i Wzgórza Wawelskiego,
- 2) ochronę historycznej linii zabudowy, gabarytów i form architektonicznych,
- 3) ochronę funkcjonalną i kompozycyjną Plant Krakowskich oraz pozostałej zieleni, szczególnie historycznych ogrodów, skwerów oraz zieleni stoków Wzgórza Wawelskiego, z dopuszczeniem rewaloryzacji terenów zielonych,
- 4) ochronę osi, ciągów i punktów widokowych umożliwiających bliskie i dalekie widoki na charakterystyczne elementy zagospodarowania obszaru, ze szczególnym uwzględnieniem widoków na Wzgórze Wawelskie, oraz widoków z obszaru Parku na charakterystyczne elementy zagospodarowania Miasta,
- 5) ochronę krajobrazu kulturowego poprzez przeciwdziałanie nadmiernej rozbudowie działalności handlowej i usługowej, ingerującej w formę architektoniczną obiektów zabytkowych bądź zakłócającej ich ekspozycję, jak również ingerującej lub zakłócającej możliwość ekspozycji przestrzeni publicznej lub sprzecznnej z tradycją kulturową Parku i związaną z nią estetyką

wprowadza się na mocy niniejszej uchwały zakazy i ograniczenie w zakresie prowadzenia robót budowlanych, działalności handlowej i usługowej, umieszczania nośników reklamowych i nośników informacji wizualnej oraz składowania i magazynowania odpadów.

(...)

40.
Uchwała nr XXIX/757/19 Rady Miasta Krakowa
z dnia 20 listopada 2019 r.
w sprawie utworzenia parku kulturowego pod nazwą
Park Kulturowy Nowa Huta

Źródło: Dz.U. Województwa Małopolskiego z 2019 r., poz. 8347

(...)

Dla ochrony krajobrazu kulturowego, zabytków oraz historycznego układu urbanistycznego Nowej Huty, w trosce o należyty wizerunek Miasta, podejmuje się niniejszą uchwałą, w celu zachowania oraz kształtowania krajobrazu kulturowego i historycznego charakteru przestrzeni publicznej na tym obszarze.

§ 1. 1. Tworzy się park kulturowy, pod nazwą „Park Kulturowy Nowa Huta”, na terenie Nowej Huty, wraz z częścią dawnych wsi: Krzesławice i Mogiła.

(...)

§ 3. W celu ochrony materialnego i krajobrazowego dziedzictwa kulturowego na obszarze Parku, poprzez:

- 1) zachowanie i ekspozycję dziedzictwa kulturowego i krajobrazu historycznego układu urbanistycznego Nowej Huty w granicach Parku,
- 2) ochronę historycznej linii zabudowy, jak też gabarytów i form zespołów architektonicznych i obiektów architektonicznych,
- 3) ochronę funkcjonalną i kompozycyjną placów i pierwotnego układu zieleni, z dopuszczeniem rewaloryzacji terenów zielonych,
- 4) ochronę osi, ciągów i punktów widokowych umożliwiającą bliskie i dalekie widoki na charakterystyczne elementy zagospodarowania obszaru, ze szczególnym uwzględnieniem widoków wzdłuż alej: Jana Pawła II, Solidarności, Róż i gen. Andersa,
- 5) ochronę krajobrazu kulturowego realizowanego w formie przeciwdziałania nadmiernej rozbudowie działalności handlowej i usługowej, ingerującej w formę architektoniczną obiektów zabytkowych bądź zakłócającej ich ekspozycję, jak również ingerującej lub zakłócającej możliwość ekspozycji przestrzeni publicznej lub sprzecznej z tradycją kulturową Nowej Huty i związaną z nią estetyką

wprowadza się na mocy niniejszej uchwały zakazy i ograniczenia w zakresie prowadzenia robót budowlanych, działalności handlowej i usługowej, umieszczania tablic reklamowych, urządzeń reklamowych oraz reklam, a także składowania i magazynowania odpadów.

(...)

41.

Polityka zrównoważonej turystyki Krakowa na lata 2021–2028. Diagnoza i rekomendacje

Źródło: https://www.bip.krakow.pl/?sub_dok_id=20667

(...)

Dotychczasowe trendy związane z rozwojem turystyki, zjawiska towarzyszące pandemii COVID-19 oraz prognozy wskazują, iż w zarządzaniu turystyką powinno się wzmacniać następujące działania dotyczące odbudowy turystyki po pandemii:

- Edukowanie odwiedzających o wpływie turystyki na społeczność i gospodarkę lokalną, dziedzictwo i środowisko oraz konieczności respektowania praw mieszkańców,
- Tworzenie partnerstwa lokalnego, kreowanie wspólnych wartości (CSV – *creating shared value*) i utrzymywanie relacji z lokalnymi społecznościami, w tym celem ograniczania konfliktów pomiędzy różnymi grupami interesariuszy,
- Ochronę interesów mieszkańców oraz zasobów społecznych, kulturowych i naturalnych miasta przed zbyt dużym natężeniem ruchu turystycznego i nadmiernym rozwojem podaży,
- Rozpoznawanie potrzeb i doświadczeń odwiedzających oraz przekazywanie tej wiedzy lokalnym partnerom,
- Wzmacnianie odporności odwiedzanych miejsc na możliwy przerost funkcji turystycznej,
- Zwiększenie roli technologii i rozwiązań inteligentnych w zarządzaniu doświadczeniami odwiedzających i komercjalizacją.

(...)

4. Rekomendacje polityki zrównoważonej turystyki

Miejska zrównoważona turystyka jest rozumiana jako turystyka, która przynosząc korzyści miastu i społeczności lokalnej, nie szkodzi jego dziedzictwu kulturowemu, środowisku przyrodniczemu i jakości życia mieszkańców. Będzie ona zależała od zachowań i wyborów turystów – odpowiedzialnej konsumpcji (strona popytowa), jak również od szeroko pojętego zarządzania turystyką (planowanie infrastruktury, kształtowanie sezonowości, wspieranie rozwiązań proekologicznych, certyfikacja obiektów i produktów, wspieranie i promowanie inicjatyw lokalnych...). Turystyka powinna być tak rozwijana, aby zwiększyć odporność miasta w wymiarze ekologicznym, społecznym, ekonomicznym i infrastrukturalnym.

(...)

Obszary i narzędzia polityki turystycznej Krakowa zostały zidentyfikowane w oparciu o rekomendacje instytucji międzynarodowych, zaadoptowane do potrzeb i możliwości Krakowa z uwzględnieniem skutków pandemii COVID-19.

Ingerowanie w mechanizmy rynkowe poprzez narzędzia interwencjonizmu czy protekcjonizmu generalnie nie jest w żadnej branży pożądane, bowiem prowadzi do zakłóceń działania rynku w długim okresie. Jednakże realizacja polityki turystycznej miasta oraz rozregulowanie rynku w wyniku pandemii legitymizują zasadność ich podejmowania. Obszary interwencjonizmu lub protekcjonizmu mogą być dynamiczne w czasie i ustalone zostaną każdorazowo w planach operacyjnych.

Zestawione poniżej obszary rekomendacji polityki zrównoważonej turystyki Krakowa dotyczą obszarów, na które bezpośredni wpływ ma rynek turystyczny.

Obszary rekomendacji dla Krakowa:

1. Krakowski rynek turystyczny „szyte na miarę”
2. Hipertrofia turystyczna i równoważenie gospodarki współdzielenia
3. Przemysł spotkań
4. Zarządzanie tożsamością i reputacją turystyczną
5. Turystyczna komunikacja marketingowa
6. Zarządzanie gospodarką nocną
7. Kultura i przemysły kreatywne w gospodarce turystycznej
8. Zarządzanie konfliktami pomiędzy interesariuszami
9. Nowe technologie w turystyce

(...)

4.1. Wsparcie rozwoju krakowskiego rynku turystycznego: szyte na miarę

Zbyt niski poziom ruchu turystycznego w okresie pandemii COVID-19, w stosunku do zdolności przedsiębiorstw, w tym biur podróży, portu lotniczego, innych usługodawców turystycznych oraz pojemność obiektów noclegowych, wymaga wsparcia celem ochrony miejsc pracy i odbudowy sprzedaży. Największe ryzyka to: brak przychodów, koszty, dług, zyskowność (rentowność i zwrot z aktywów). Należy przypuszczać, że proces odbudowy zabierze kilka lat. Nowa sytuacja dokonuje zmian w łańcuchach dostaw i stawia przedsiębiorstwa turystyczne przed koniecznością odbudowy i nawiązania nowych relacji biznesowych. Służą temu praktykowane dotychczas i innowacyjne narzędzia komunikacji marketingowej pozwalające na komercjalizację krakowskich produktów turystycznych. Leży to w interesie całej wspólnoty miasta i Małopolski. Indywidualizacja partnerów biznesowych na rynkach emisyjnych wymaga wsparcia sprzedawcy, dostosowanego do wskazanych przez niego narzędzi. Wsparciem dla komercjalizacji usług mogą być rozpoznawalne znaki jakościowe. Rekomendowane działania:

- Inicjowanie i kreowanie innowacyjnych usług pakietowych w oparciu o ofertę kulturową, sportową i wydarzenia z uwzględnieniem wszystkich atrakcji i walorów Krakowa i Małopolski oraz produktów o charakterze premium, w tym we współpracy z Małopolską Organizacją Turystyczną.
- Wsparcie rozwoju inwestycji publicznych i prywatnych posiadających potencjał recepcyjny ruchu turystycznego i zdolność do dywersyfikacji.
- Partnerstwo samorządu z sektorem turystycznym w realizacji działań promocyjnych na rynkach emisyjnych.
- Wsparcie działań mających na celu podnoszenie jakości usług świadczonych przez przedsiębiorców sektora turystycznego, np. program znaku jakości „Zrównoważona Jakość Kraków”.
- Podnoszenie kompetencji poprzez transfer wiedzy.

(...)

4.2. Przeciwdziałanie skutkom hipertrofii turystycznej i równoważenie gospodarki współdzielenia

W świetle nabytych doświadczeń i wniosków wynikających z dotychczasowego zjawiska hipertrofii turystycznej, należy wspierać rozwój usług legalnych oraz ich profesjonalizację, w poczuciu współodpowiedzialności za miasto. Wraz z sukcesywnym powrotem ruchu turystycznego w mieście, stymulacji podlegać będą nowo powstające typy usług turystycznych gospodarki współdzielenia, w szczególności wciągające mieszkańców w świadczenie usług dla przyjezdnych, o ile nie zaburzają zrównoważonego rozwoju miasta. Gospodarka współdzielenia będzie się rozwijała zwiększając ogólną podaż ofert i zapewniając łatwy dostęp do usług. Miasto będzie zachęcać do rejestracji turystycznego najmu krótkoterminowego, a w relacjach z właścicielami nieruchomości do zachowania tożsamości centrum historycznego.

Rekomendowane działania:

- Uczestnictwo w procesie legislacyjnym w zakresie krajowych i międzynarodowych przepisów regulujących turystyczny najem krótkoterminowy oraz zarządzanie przestrzenią.
- Współpraca z globalnymi portalami rezerwacyjnymi w zakresie wymiany wiedzy, promocji i respektowania tożsamości miasta jako centrum historycznego.
- Zarządzanie obszarami specjalnymi i parkami kulturowymi w duchu równoważenia przestrzeni i usług.
- Wspieranie rozwiązań podnoszących jakość świadczenia usług przewodnickich, w tym na obszarach specjalnych.
- Wypracowanie rozwiązań legislacyjnych dla ochrony pejzażu miejskiego z udziałem sektora turystycznego.

(...)

4.3. Wsparcie rozwoju przemysłu spotkań (MICE)

Organizacja wydarzeń kongresowych stanowi strategiczny rynek rozwoju ze względu na transfer wiedzy oraz wskaźnik dochodowości i kwalifikację uczestników do segmentu premium poprzez wyższy poziom wydatków. Odbudowa silnej pozycji konkurencyjnej Krakowa jako miasta gospodarza międzynarodowych wydarzeń jest zadaniem kluczowym. Bezpieczeństwo sanitarne spowoduje opóźniony w czasie restart tego segmentu i wprowadzi wydarzenia hybrydowe. Posiadając dobrze rozwinięte struktury organizacyjne (Krakowskie Biuro Kongresów – Kraków Convention Bureau, Centrum Kongresowe ICE Kraków, Krakowskie Biuro Festiwalowe, Kraków Network), rekomenduje się działania czyniące z tego segmentu sektor strategiczny. Kraków winien selektywnie pozyskiwać wydarzenia przemysłu spotkań w oparciu o własny potencjał naukowy. Rośnie presja ekonomiczna zleceniodawców na współfinansowanie wydarzeń przez miasta gospodarzy, co wymaga partnerstwa lokalnych interesariuszy w tworzeniu oferty. Poszukiwanie unikatowych miejsc przez planistów wydarzeń wskazuje na potrzebę szerszego, ale odpowiedzialnego udostępniania przestrzeni dziedzictwa kulturowego. Stopniowa integracja interesariuszy przemysłu spotkań powinna dokonywać się wokół Kraków Convention Bureau jako lidera i koordynatora marki rozpoznawalnej w kraju i zagranicą.

Rekomendowane działania:

- Wspólne budowanie konkurencyjnej oferty kongresowej miasta, jej promocja i lobbying z wykorzystaniem najbardziej skutecznych narzędzi marketingowych np. pakiet kongresowy, program Ambasadorów Kongresów Polskich.
- Integracja partnerów i dostawców, w zakresie wymiany wiedzy, w tym poprzez Kraków Network.
- Kreowanie innowacyjnych narzędzi, w tym hybrydowych i online, wspomagających proces pozyskiwania i organizacji wydarzeń kongresowych.
- Promowanie odpowiedzialnego partnerstwa w tworzeniu długoterminowej oferty kongresowej miasta.
- Analizy i badania sektora spotkań w Krakowie.

(...)

4.4. Spójne zarządzanie tożsamością i reputacją turystyczną

Jednym z ważnych elementów budujących tożsamość miejsca jest genius loci, rozumiane jako zespół elementów materialnych i niematerialnych, które nadają sens emocjonalny miejscu. Tożsamość dotyczy identyfikacji mieszkańców z miejscem, jej przestrzenią, ludźmi, kulturą, tradycją czy dziedzictwem materialnym i oparta jest na trzech elementach: wizerunku, systemie komunikowania się z otoczeniem, systemie zachowania się miasta. Reputację miast ocenia się poprzez: zaufanie do miasta (miasto, na którym można polegać), referencję (miasto, które można polecić znajomym), atmosferę medialną (o mieście mówi się źle w mediach), społeczna od-

powiedzialność biznesu CSR (miasto w swoich działaniach bierze pod uwagę dobro społeczeństwa), miasto jako pracodawca (kojarzy się z dobrymi warunkami pracy). Wysoki poziom reputacji jest obecnie kluczowym wskaźnikiem oceny miejsca docelowego. Długoterminowym celem zarządzania miasta jest budowanie jego marki poprzez ochronę tożsamości i reputacji, opartej na dziedzictwie kulturowym i lokalności. Służy temu kreowanie i wzmacnianie indywidualnych doświadczeń i emocji związanych z miastem. Kraków posiada elementy swojej specyficznej tożsamości opartej na historii, kulturze, religii i tradycjach, gwarze, unikalnych produktach lokalnych, które stanowiąc muszą trwałe elementy krajobrazu kulturowego, biznesowego i przestrzeni miejskiej oraz komunikacji marketingowej.

Rekomendowane działania:

- Aktywność na rzecz pozycjonowania reputacji miasta w międzynarodowych rankingach.
- Inicjowanie partnerskich programów promocyjnych np. Ambasador marki Krakowa.
- Udział Krakowa w projektach krajowych i międzynarodowych (np. Miasta Przyjazne Turystyce, Network Miast Kreatywnych) wspierających reputację miasta.
- Zwiększenie zaangażowania i aktywności narodowych wspólnot mieszkańców Krakowa (ekspaci) w budowie reputacji miasta.
- Aktywizacja lokalnej społeczności i odwiedzających w multiplikowaniu przekazu o Krakowie w mediach społecznościowych.
- Ożywienie przestrzeni publicznej poprzez wykorzystanie sztuki i walorów kulturowych oraz aktywności obywatelskiej ruchów miejskich.

(...)

4.5. Zintegrowana turystyczna komunikacja marketingowa

Kluczowym celem, szczególnie w okresach kryzysowych, będzie utrzymanie marki Krakowa oraz przyciąganie odwiedzających z segmentów o oczekiwanych zachowaniach i poziomie wydatków. Wzrośnie potrzeba tworzenia zróżnicowanych, ale zintegrowanych narracji oraz wykorzystania kreatywnych narzędzi promocji. Współczesna komunikacja wymaga wykorzystania różnorodnych narzędzi TTL w odniesieniu do rynków lub segmentów behawioralnych potencjalnych turystów z przewagą narzędzi elektronicznych, w tym mediów społecznościowych. Zintegrowanie przekazu oznacza partnerstwo członków łańcucha wartości usług turystycznych. Badania stają się podstawą do skutecznego monitorowania oczekiwań odbiorców. Dzięki analizie danych można wyznaczyć realistyczne, wymierne wskaźniki KPI i zmierzyć wpływ i zwrot z inwestycji. Rola oficjalnych stron internetowych krajów/miast znacząco się zmniejsza, co wymaga aktywności na globalnych, specjalistycznych platformach i grupach tematycznych mediów społecznościowych. Wzrasta znaczenie umiejętnego procesu pozyskiwania leadów, a analiza doświadczeń konsumenta

oraz mapy jego postępowania będą pożądaną podstawą budowy produktów i komunikacji marketingowej.

Rekomendowane działania:

- Własne oraz partnerskie zintegrowane kampanie 360-stopni na rynkach strategicznych/segmentach behawioralnych.
- Ujednolicenie narracji i formatu opowieści (storytelling) o Krakowie.
- Wykorzystywanie nowoczesnych narzędzi marketingowych w strategiach komunikacji.
- Budowanie partnerstw w narzędziach promocyjnych.

(...)

4.6. Zarządzanie gospodarką nocną

Obserwując trendy w zakresie preferowanych form i sposobów spędzania czasu wolnego zarówno przez mieszkańców, jak i turystów można wnioskować, że rozwój gospodarki nocnej w Krakowie będzie wracał do stanu sprzed pandemii COVID-19. Wymagać będzie to interwencji wszystkich lokalnych interesariuszy w dążeniu do eliminacji negatywnych praktyk i skojarzeń związanych z Krakowem jako miejscem taniej rozrywki. Sektor turystyczny miasta jest zainteresowany uspokojeniem przestrzeni miasta w oparciu o ideę tworzenia wartości wspólnej (CSV). Kreacja nowych przestrzeni może być skuteczna w dywersyfikacji gospodarki nocnej.

Rekomendowane działania:

- Wypracowanie mechanizmów kreowania i zarządzania ofertą nocną, nawiązującą do dziedzictwa historycznego miasta i jego tożsamości.
- Angażowanie sektora biznesowego w rozwiązywanie problemów w oparciu o ideę CSV, w tym rozwiązania programów promujących odpowiedzialnych przedsiębiorców.
- Stymulowanie zachowań użytkowników miasta (w tym odwiedzających), uwzględniających integrację interesariuszy wokół idei „Respect Kraków” z korzyścią dla mieszkańców.

(...)

4.7. Integracja kultury i przemysłów kreatywnych z gospodarką turystyczną

Wydarzenia kulturalne mają zdolność zmieniania miast. Kreują atmosferę międzykulturowego kontaktu, budują markę miasta, są ważną inwestycją w kapitał symboliczny i kulturowy mieszkańców. Wiele festiwali organizowanych w przestrzeniach historycznych staje się istotną częścią niematerialnego dziedzictwa miast, przyczyniając się do fizycznej i symbolicznej transformacji miasta. Motywacja przyjazdów turystycznych wykracza więc poza klasyczne zasoby dziedzictwa materialnego. Miasto potrzebuje sprawnego ekosystemu festiwali i kilku cyklicznych wydarzeń, w tym wystaw, o zasięgu międzynarodowym budujących trwale markę Krakowa,

które powinny mieć znaczący udział w tworzeniu oferty turystycznej. Z punktu widzenia budowania strategii dla międzynarodowej marki krakowskich festiwali konieczne jest stworzenie spójnej platformy z wykorzystaniem cyfrowych narzędzi komercjalizacji oferty instytucji kultury. Interesariusze powinni wypracować także narzędzia służące trwałemu włączeniu oferty kulturalnej i przemysłów kreatywnych w komercjalizację prowadzoną przez tradycyjnych organizatorów turystyki oraz samodzielną poprzez systemy rezerwacyjne.

Rekomendowane działania:

- Koncentracja i komercjalizacja unikalnych wydarzeń ([m.in.](#) wystawy, festiwale, etc.) o prestiżowej randze krajowej i międzynarodowej.
- Stworzenie platformy informacji i komercjalizacji oferty instytucji kultury i wydarzeń.
- Angażowanie przemysłów kreatywnych i usług pozaturystycznych.
- Umiarkowana komercjalizacja unikalnych miejsc (venues) „na zamówienie”.
- Wypracowanie formuły zintegrowanego centrum zarządzania dziedzictwem kulturowym Krakowa jako platformy dialogu zarządzania przestrzenią.
- Zwiększanie integracji zadań innych instytucji miejskich (Kraków Film Commission, Krakowskie Biuro Festiwalowe) z gospodarką turystyczną.

(...)

4.8. Integracja interesariuszy na rzecz niwelowania konfliktów

Naturalnie występujące konflikty interesów i wizji rozwoju miasta, spotęgowane w okresie pandemii COVID-19, wymagają zrozumienia wzajemnych punktów widzenia i wypracowania konsensusu. Oceny konfliktowych zjawisk społeczno-gospodarczych dokonuje się z uwzględnieniem głosów wszystkich użytkowników danej przestrzeni, tj. mieszkańców, odwiedzających oraz przedsiębiorców. Przekazywanie informacji i prawidłowa ich interpretacja powinna służyć zminimalizowaniu konfliktów. Wszyscy interesariusze powinni angażować się w działania służące obniżeniu uciążliwości turystyki dla jakości życia mieszkańców i poszukiwaniu porozumienia łagodzącego obszary konfliktogenne pomiędzy lokalnymi grupami społecznymi i zawodowymi.

Rekomendowane działania:

- Inicjowanie formalnych i poza formalnych płaszczyzn dyskusji i komunikacji branży turystycznej z mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi, wspólnotami mieszkańców i religijnymi.
- Stymulowanie wśród mieszkańców świadomości oddziaływania turystyki na społeczność i gospodarkę lokalną, a wśród odwiedzających informacji o lokalnym prawie, oczekiwaniach i zwyczajach.
- Inspirowanie wśród przedsiębiorców i właścicieli nieruchomości postaw wspólnej wartości nadrzędnej.

- Oferowanie nowych doświadczeń turystycznych poprzez programy wolontariatu i integracji lokalnych interesariuszy.

(...)

4.9. Nowe technologie w turystyce

Współcześni turyści funkcjonują w koncepcji „internetu wszystkiego”. Daje to poczucie bezpieczeństwa podczas podróży, dostępu do informacji i ofert. Inteligentna turystyka łączy wykorzystanie nowoczesnych technologii z wysokim standardem obsługi i pobytu turysty w mieście. Turysta może funkcjonować w mieście bezkonfliktowo, ale może także wprowadzać zaburzenia do równowagi miasta. Wiele zależy od tego jak sprawnie otrzyma informacje i ułatwienia umożliwiające bezproblemowe korzystanie z oferty miasta. Wyzwała to konieczność prowadzenia monitoringu użytkowania miast i satysfakcji, zarówno po stronie turystów jak i mieszkańców. W oparciu o pozyskane dane wprowadzać się powinno inteligentne rozwiązania, które umożliwią zachowanie harmonii w różnych sferach funkcjonowania miasta. Pozwoli to na realizację strategicznych celów miasta i rozwiązywania problemów z wykorzystaniem nowoczesnych technologii. Podstawowe znaczenie będzie odgrywało wykorzystanie dużych zbiorów danych. Rekomenduje się budowanie oferty turystycznej miasta w oparciu o ideę smart z uwzględnieniem pogłębionych relacji i doznań turystycznych, w tym zgodnie z ideą slow.

Rekomendowane działania:

- Cyfryzacja zarządzania relacjami z odwiedzającymi.
- Wykorzystanie kreatywnych technik i inteligentnych narzędzi w celu poprawy wrażeń turystycznych, przepływu informacji oraz analizy ścieżek aktywności turystów.
- Rozwój narzędzi oznakowania i informacji turystycznej z wykorzystaniem nowoczesnych technologii.
- Budowa oferty turystycznej miasta w oparciu o nowe technologie z uwzględnieniem pogłębionych relacji i doznań turystycznych.
- Promocja turystycznej oferty miasta o dużym stopniu digitalizacji.

(...)

4. KODEKSY I WYTYCZNE DLA BRANŻY TURYSTYCZNEJ I TURYSTÓW

42.

Kodeks postępowania dla bezpiecznej i honorowej turystyki (Indie)

Źródło: <https://tourism.gov.in/sites/default/files/2020-08/Safe%20and%20Honble%20Tourism%20Guidelines.pdf>

W celu wykorzystania tendencji wzrostowej w globalnej turystyce i handlu oraz w zgodzie z pragnieniem indyjskiego przemysłu turystycznego, aby uczynić z Indii globalną markę turystyczną, Ministerstwo Turystyki strategicznie przyjęło jako główną zasadę swojej polityki „Atithi Devo Bhava” (Gość jest Bogiem). Stwierdzenie to jest oczywistym zobowiązaniem indyjskiej turystyki do zapewnienia każdemu turyście w Indiach fizycznego ożywienia, psychicznego odmłodzenia, kulturowego wzbogacenia i duchowego podniesienia.

Stąd w centrum polityki turystycznej kraju z 2002 r. znalazło się siedem filarów turystyki: Swagat (powitanie), Soochana (informacja), Suvidha (ułatwienie), Suraksha (bezpieczeństwo), Sahyog (współpraca), Samrachanam (rozwój infrastruktury) i Safai (czystość).

„Bezpieczna i honorowa turystyka” ma na celu wzmocnienie kluczowego filaru, jakim jest „Suraksha” (bezpieczeństwo), oraz zapewnienie, że indyjska turystyka jest zgodna z międzynarodowymi standardami bezpiecznych praktyk turystycznych, mającymi zastosowanie zarówno do turystów, jak i lokalnych mieszkańców, tj. osób i społeczności lokalnych, na które turystyka może w jakiś sposób wpływać. Głównym celem projektu jest zapewnienie, że podejmowana działalność turystyczna uwzględnia potrzebę ochrony godności, bezpieczeństwa i prawa do wolności od wykorzystywania wszystkich turystów i lokalnych mieszkańców zaangażowanych w turystykę lub mających na nią wpływ. (...) W miarę wzrostu zapotrzebowania podróżnych na bezpieczne i pewne usługi turystyczne niniejszy kodeks pomoże sygnatariuszom w budowaniu potencjału wśród ich sieci usług i personelu, tak by byli w stanie odpowiedzieć na to zapotrzebowanie.

Cele szczegółowe

Niniejszy kodeks zawiera wytyczne postępowania, które mają umożliwić indyjskiej branży turystycznej i podróżniczej:

1. Zachęcanie do podejmowania działalności turystycznej z poszanowaniem podstawowych praw, takich jak godność, bezpieczeństwo i wolność od wykorzysty-

wania zarówno turystów, jak i lokalnych mieszkańców, tj. osób i społeczności, na które turystyka może w jakiś sposób wpływać.

2. Pomaganie w zapobieganiu prostytucji, turystyce seksualnej oraz formom wykorzystywania seksualnego, takim jak napady i molestowanie w turystyce, w celu zapewnienia bezpieczeństwa osób, w szczególności kobiet i dzieci.
3. Wzmocnienie działań prewencyjnych przeciwko [m.in.](#) przymusowemu lub nie-dobrowolnemu zażywaniu narkotyków, zmanipulowanym i nieprawdziwym informacjom, nietolerancji kulturowej i społecznej, które mogłyby zwiększyć podatność na przestępstwa.

(...)

Wytyczne dla branży turystycznej

1. Informowanie i szkolenie personelu: Kierownictwo podejmie działania mające na celu budowanie świadomości i szkolenie personelu w zakresie wytycznych niniejszego kodeksu oraz odpowiednich przepisów prawnych w celu zwiększenia czujności oraz zapewnienia, że personel działa w sposób promujący bezpieczeństwo turystów, lokalnych mieszkańców i samego personelu.

(...)

W przypadku niewłaściwego zachowania pracownika lub personelu usługodawcy sygnatariusze kodeksu zobowiążą się do działania w sposób bezstronny, zgłaszając incydent odpowiednim organom i chroniąc przy tym interesy osoby, której prawa zostały naruszone.

(...)

2. Świadomość społeczna i powiadamianie gości: Komunikaty o braku tolerancji dla wszelkich form wykorzystywania muszą być umieszczone w widocznych miejscach (...).

Sygnatariusze kodeksu są zachęceni do udzielania turystom wskazówek dotyczących bezpieczeństwa, mających zastosowanie w danym mieście/miejscu, takich jak miejsca do odwiedzenia, czas zwiedzania, właściwy ubiór i ostrzeżenia przed poruszaniem się w pojedynkę oraz przed przyjmowaniem jedzenia i przysług od nieznanymi osobom itp. (...)

3. Uregulowane korzystanie z pomieszczeń i sprzętu służbowego: Zachęca się kierownictwo/właścicieli do wprowadzenia zakazu korzystania z pomieszczeń organizacji w celu używania lub nadużywania tam substancji niedozwolonych oraz dokonywania przestępstw seksualnych (...).

Osoby poniżej dozwolonego wieku nie powinny mieć wstępu do obszarów o ograniczonym dostępie, takich jak bary i puby.

Dostawcy usług turystycznych powinni weryfikować i rejestrować dane dotyczące turystów, personelu i dostawców usług, takie jak adresy, dane kontaktowe itp., oraz zobowiązać się do zachowania poufności.

Używanie Internetu w celu promowania, poszukiwania jakichkolwiek kontaktów w zakresie turystyki seksualnej i innych usług seksualnych, wyszukiwania materiałów pornograficznych i/lub nakłaniania do sprzedaży i zakupu nielegalnych substancji jest zabronione.

4. Etyczne praktyki biznesowe i marketing: Kierownictwo/właściciele zapewnią, że wszystkie umowy z partnerami biznesowymi, dostawcami i umowy franczyzowe będą zawierały klauzulę zobowiązującą do przestrzegania w swojej działalności postanowień „Kodeksu postępowania dla bezpiecznej i honorowej turystyki”.

(...)

Należy ustanowić jednoznaczną politykę firmy w celu zagwarantowania, że działania marketingowe i reklamowe nie wspierają promocji wykorzystywania seksualnego lub promocji obrazów o charakterze seksualnym.

(...)

5. Wdrożenie i monitorowanie: Wszyscy sygnatariusze są zobowiązani do sporządzania rocznego raportu nt. „Kodeksu postępowania dla bezpiecznej i honorowej turystyki” i przedkładania go wyznaczonemu organowi.

Kierownictwo/właściciele składają sprawozdania dotyczące:

- szkoleń i inicjatyw w zakresie budowania potencjału dla personelu/pracowników;
- środków przyjętych w celu podniesienia świadomości na temat bezpieczeństwa wśród gości, personelu i usługodawców.

Kluczowe przekazy dotyczące budowania świadomości i rozpowszechniania [wiedzy]

Zwiększanie bezpieczeństwa i ochrony wszystkich turystów: Wszyscy sygnatariusze kodeksu są zobowiązani do działania w sposób, który chroni godność i wolność przed wykorzystywaniem osób, zwłaszcza kobiet i dzieci, oraz ułatwia zapobieganie przypadkom molestowania seksualnego, nękania swoich gości, a także zapewnia pomoc w przypadku wystąpienia niepożądanego zdarzenia.

(...)

Podobnie jak w wielu innych miejscach na świecie, turyści są zachęceni do przestrzegania kilku podstawowych i praktycznych wskazówek dotyczących bezpieczeństwa, takich jak nieoddalanie się od grupy lub poznawanie nowych ludzi tylko w miejscach publicznych, nieprzyjmowanie podarunków od osób niedawno poznanych, zachowanie ostrożności wobec nieznanymi osobom przychodzących do ich pokoju hotelowego, nieotwieranie drzwi nieproszonym pracownikom obsługi hotelowej lub konserwatorom itp.

Turystów zachęca się do poznania lokalnych norm społecznych, kulturowych i przekonań oraz ich poszanowania.

(...)

Napaść lub użycie siły wobec kobiety z zamiarem naruszenia jej skromności jest przestępstwem na mocy paragrafu 354 Indyjskiego Kodeksu Karnego.

Kara za przestępstwo gwałtu nie może być niższa niż siedem lat, ale może być dożywotnia (...).

Zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców: (...) Sygnatariusze kodeksu przyjmują politykę zerowej tolerancji dla aktów wykorzystywania seksualnego, w tym wykorzystywania seksualnego w celach komercyjnych, jak prostytutka, turystyka seksualna i handel ludźmi.

Wielu turystów uważa, że chroni ich anonimowość, przez co łamanie prawa jest łatwiejsze. Każdy gość, pracownik, partner związany z agencją, który dopuści się czynów opisanych w niniejszym kodeksie, lub je poprze, zostanie zgłoszony odpowiednim władzom.

(...)

Zgodnie z sekcją 7 Ustawy o zapobieganiu niemoralnemu handlowi (1956) wynajmowanie hotelu lub jakiegokolwiek jego części w celu uprawiania prostytutki jest przestępstwem, za które może zostać zawieszona licencja na prowadzenie hotelu.

(...)

[Zgodnie z] Ustawą o środkach odurzających i substancjach psychotropowych (NDPS) produkcja, wytwarzanie, posiadanie, sprzedaż, zakup, transport, magazynowanie, ukrywanie, używanie lub konsumpcja, import międzystanowy, eksport międzystanowy, import do Indii, eksport z Indii lub przeładunek środków odurzających lub substancji psychotropowych jest przestępstwem, o ile nie jest to spowodowane względami naukowymi i medycznymi. Kara za to przestępstwo może oznaczać pozbawienie wolności, grzywnę lub obie te kary.

Obsługa lub wynajmowanie jakichkolwiek pomieszczeń w celu prowadzenia którejkolwiek z wyżej wymienionych działalności jest przestępstwem na mocy ustawy NDPS. Zgodnie z Ustawą o bezpieczeństwie narodowym (1980) rząd centralny lub rząd stanowy ma prawo działać przeciwko każdej osobie w celu powstrzymania jej od

działania w jakikolwiek sposób szkodliwy dla obronności Indii, stosunków Indii z obcymi mocarstwami lub bezpieczeństwa Indii.

[Zgodnie z] Ustawą o cudzoziemcach (poprawioną, 2004), jeśli obcokrajowiec przebywający w kraju działa z naruszeniem warunków ważnej wizy wydanej mu na wjazd i pobyt w Indiach, podlega karze pozbawienia wolności na okres, który może wynosić do pięciu lat, a także podlega karze grzywny (...).

[tłum. Monika Smyth]

NOTA: Tłumaczenie robocze na wyłączną odpowiedzialność tłumacza.

43.

Kodeks postępowania dla zrównoważonej turystyki w Kioto

Źródło: <https://kyoto.travel/en/info/enjoy-respect-kyoto/code-of-conduct.html>

Promujemy te wytyczne dla branży turystycznej i jej pracowników, turystów i mieszkańców, aby wspólnie podejmowali wysiłki na rzecz utrzymania harmonii w Kioto i zachowania go dla przyszłych pokoleń.

Dla branży turystycznej i jej pracowników

Aby rozwijać swoją działalność przy zachowaniu dobrych relacji z lokalną społecznością:

(Przyczynianie się do rozwoju lokalnej kultury i społeczności przy jednoczesnym promowaniu harmonii między życiem mieszkańców a turystyką)

1. Podwyższaj standardy i wzbogacaj życie lokalnych społeczności poprzez promowanie harmonii między turystyką a życiem mieszkańców; przyczyniaj się do rozwoju lokalnej kultury, społeczności i gospodarki, jednocześnie informując turystów o lokalnych zasadach i zwyczajach.

(Zapewnianie wysokiej jakości usług i produktów przy jednoczesnym rozwijaniu zasobów ludzkich)

2. Zapewnij wyjątkowe wrażenia, które zachęcą turystów do ponownych odwiedzin; promuj jakość usług i produktów poprzez poznawanie historii, kultury i tradycji Kioto, a także poprzez poszanowanie i zrozumienie kultury i zwyczajów każdego turysty oraz praktykowanie ducha gościnności.

(Ochrona środowiska naturalnego i malowniczego krajobrazu)

3. Chroń piękno naturalnego krajobrazu miejskiego Kioto, a także globalne środowisko; wykaż troskę o lokalne środowisko naturalne i malowniczy krajobraz, prowadząc jednocześnie działalność turystyczną przyjazną dla środowiska.

(Budowanie turystyki odpornej na kryzysy, takie jak klęski żywiołowe i choroby zakaźne)

4. Zapewnij wszystkim życie w pokoju i bezpieczeństwie, utrzymując jednocześnie działalność gospodarczą i zatrudnienie personelu; zachowaj środki ostrożności

na wypadek katastrof, chorób zakaźnych lub wypadków i podejmuj odpowiednie działania w czasie kryzysu.

Dla turystów

Aby jak najbardziej docenić Kioto:

(Przyczynianie się do rozwoju lokalnej kultury i społeczności przy jednoczesnym promowaniu harmonii między życiem mieszkańców a turystyką)

1. Wspieraj przekazywanie i rozwój historii, kultury i tradycji Kioto, szanuj codzienne życie mieszkańców, zachowując się zgodnie z lokalnymi zasadami i zwyczajami.

(Ochrona środowiska naturalnego i malowniczego krajobrazu)

2. Chroń piękno naturalnego krajobrazu miejskiego Kioto, a także globalne środowisko; wykaż troskę o lokalne środowisko naturalne i malowniczy krajobraz, uprawiając jednocześnie turystykę przyjazną dla środowiska.

(Wzajemne zrozumienie i wymiana kulturowa)

3. Spraw, aby Twoja wizyta w Kioto była cennym doświadczeniem poznania społeczności innego regionu i wzajemnego uznania kultur; wchodź aktywnie w interakcję z mieszkańcami i społecznością Kioto i informuj innych o urokach Kioto.

(Budowanie turystyki odpornej na kryzysy, takie jak klęski żywiołowe i choroby zakaźne)

4. Zapewnij wszystkim życie w pokoju i bezpieczeństwie poprzez stosowanie środków ostrożności na wypadek katastrof, chorób zakaźnych lub wypadków i podejmowanie odpowiednich działań w czasie kryzysu.

Dla mieszkańców

Aby pielęgnować dumę z Kioto i zachować niezastąpiony urok Kioto dla przyszłych pokoleń:

(Przyczynianie się do rozwoju lokalnej kultury i społeczności)

1. Promuj przekazywanie historii, kultury i tradycji Kioto przyszłym pokoleniom poprzez rozpoznawanie, uczenie się i korzystanie z uroków Kioto oraz współpracuj na rzecz jego utrzymania i rozwoju.

(Ochrona środowiska naturalnego i malowniczego krajobrazu)

2. Wspieraj zachowanie piękna naturalnego krajobrazu miejskiego Kioto poprzez angażowanie się w codzienne działania związane z utrzymaniem krajobrazu i zwiększaniem areałów zieleni.

(Wzajemne zrozumienie, wymiana kulturowa i budowanie turystyki odpornej na kryzysy, takie jak klęski żywiołowe i choroby zakaźne)

3. Spraw, by interakcja z turystami była okazją do czerpania radości z poszerzania swojego zrozumienia, a także kręgów przyjaźni; przyjmuj turystów w duchu wzajemnego szacunku i serdecznej gościnności we współpracy z branżą turystyczną i jej pracownikami.

[tłum. Monika Smyth]

NOTA: Tłumaczenie robocze na wyłączną odpowiedzialność tłumacza.

44. Zrównoważona Wenecja

Źródło: <https://www.veneziaunica.it/en/content/sustainable-venice>

Wenecja jest jedynym tego typu miastem na świecie, wpisanym na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO jako dobro kulturowe i przyrodnicze o wyjątkowej wartości, które wymaga zachowania i przekazania przyszłym pokoleniom.

Zrównoważona turystyka – nieingerująca w środowisko przyrodnicze i artystyczne oraz nieutrudniająca rozwoju innych działań społecznych i gospodarczych w harmonii z codziennym życiem mieszkańców – jest niezbędna do zachowania niezwykłego piękna i wyjątkowości Wenecji.

#EnjoyRespectVenezia to kampania informacyjna miasta Wenecja skierowana do odwiedzających, mająca na celu promowanie odpowiedzialnego i pełnego szacunku zachowania wobec środowiska, krajobrazu, artystycznego piękna oraz tożsamości Wenecji i jej mieszkańców. Ponadto cechuje ją dążenie do podniesienia świadomości na temat wpływu turystyki, wynikające z przekonania, że odpowiedzialne podróżowanie może przyczynić się do zrównoważonego rozwoju.

12 dobrych zasad dla odpowiedzialnego gościa tworzy rodzaj podręcznika z zaleceniami i radami, jak stać się podróżnikiem, który jest bardziej świadomy i szanuje krajobraz Wenecji, jej środowisko naturalne, artystyczne piękno i tożsamość.

1. Odkryj ukryte w najrzadziej odwiedzanych miejscach skarby Wenecji, aby docenić jej wyjątkowe piękno.
2. Poznaj wyspy na lagunie i kontynentalną część Wenecji, weź udział w wydarzeniach organizowanych na terenie całej metropolii.
3. Skosztuj lokalnych produktów i typowej weneckiej kuchni.
4. Odwiedź warsztaty rzemieślnicze i poznaj starożytne zawody, które nadal istnieją w Wenecji. Wybieraj tylko oryginalne produkty i nie kupuj towarów od nielegalnych sprzedawców.
5. Rezerwuj wycieczki z wykwalifikowanymi przewodnikami turystycznymi, którzy potrafią opowiedzieć o tysiącletniej historii Wenecji.
6. Trzymaj się prawej strony, nigdy nie stój na mostach, nawet nie prowadź rowarów.
7. Stopnie kościołów, mosty, studnie, pomniki oraz brzegi strumieni, kanałów itp. nie są terenami piknikowymi. Prosimy o wykorzystywanie do tych celów ogrodów publicznych (zob. mapę).

8. Plac Św. Marka jest obiektem zabytkowym i za wyjątkiem odpowiednich barów i restauracji obowiązuje tam całkowity zakaz stania w celu spożywania posiłków lub napojów.
9. Wenecja jest miastem sztuki: zabronione jest biwakowanie, chodzenie w strojach kąpielowych, nurkowanie i pływanie. Plaże w Lido i na Pellestrinie są łatwo dostępne.
10. Szanuj środowisko i bogactwo artystyczne: nie zaśmiecaj, nie niszczy graffiti ani kłódek. Nie karm gołębi.
11. Jeśli mieszkasz w [prywatnym] mieszkaniu, poproś o informację na temat odbioru śmieci.
12. Zaplanuj swoją podróż i wybierz się do Wenecji, gdy jest mniej zatłoczona.

Czym jest zrównoważona turystyka?

Zrównoważona turystyka to turystyka, której celem jest z jednej strony wywieranie niewielkiego wpływu na otaczające środowisko i społeczność poprzez odpowiedzialne działanie, a z drugiej generowanie dochodów i tworzenie miejsc pracy dla lokalnej gospodarki, co wspomaga spójność społeczną. Niewątpliwie coraz trudniej jest pogodzić potrzebę generowania dochodów dla lokalnej gospodarki z jednoczesną ochroną środowiska. Zbyt mało i zbyt dużo turystyki wpływa negatywnie na funkcjonowanie miasta. Uważamy, że rozwiązaniem musi być inny rodzaj turystyki.

Co zrównoważona turystyka oznacza w praktyce?

- **Rozkład sezonowy i geograficzny:** bardziej równomierny rozkład odwiedzających zmniejsza presję na środowisko naturalne i społeczności oraz maksymalizuje korzyści ekonomiczne. Wenecja dostosowuje swoją kampanię marketingową, aby zachęcić turystów do rozłożenia swoich wizyt w czasie, przez cały rok (...).
- **Bardziej ekologiczny transport:** Transport ma kluczowe znaczenie dla turystyki, ale obciąża również zasoby naturalne i wpływa na środowisko. Wenecja zachęca odwiedzających do korzystania z transportu publicznego (...).
- **Zrozumienie wpływu:** Musimy współpracować z partnerami, aby zmierzyć wpływ turystyki na środowisko i społeczeństwo i zapewnić, że rozwój turystyki przyniesie pozytywne doświadczenia lokalnej ludności, firmom turystycznym i samym turystom (np. projekt ETIS).
- **Bardziej ekologiczne zakwaterowanie:** Wszyscy dostawcy zakwaterowania powinni minimalizować zużycie energii i wody. Miasto Wenecja zachęca przedsiębiorstwa do zmniejszania ich wpływu na środowisko.

Zrównoważone podejście do turystyki przynosi korzyści zarówno miastu, jak i odwiedzającym je turystom. Odnoszą oni korzyści ze zrównoważonego podejścia do

turystyki dzięki lepszym powiązaniom z lokalnymi społecznościami, doświadczeniom turystycznym wysokiej jakości oraz dbałości o środowisko naturalne i architektoniczne. Stanie się zrównoważoną turystyczną destynacją zapewni weneckim firmom turystycznym przewagę nad konkurencją poprzez wygenerowanie większego wsparcia społeczności dla turystyki, osiągnięcie oszczędności kosztów i stworzenie nowych możliwości marketingowych.

Rada Miasta Wenecji aktywnie promuje zrównoważoną turystykę. Opracowujemy dedykowane projekty, takie jak:

- Kampania DETOURISM

Kampania DETOURISM prowadzona przez Departament Turystyki Miasta Wenecji promuje powolną i zrównoważoną turystykę, zachęcając podróżnych do wyjścia poza zwykłe atrakcje turystyczne, natknięcia się na wyjątkowe doświadczenia i zobaczenia Wenecji na nowo. Stając się „objazdowcem”, możesz odkryć to, o czym nie mówią przewodniki. Zejdiesz z utartych szlaków i doświadczysz nieoczekiwanych spotkań. Głównym przesłaniem kampanii #DETOURISM jest to, że najlepszym sposobem na odkrycie prawdziwej duszy miasta i doświadczenie Wenecji tak, jak robią to Wenecjanie, jest zejście z głównej ścieżki i wędrowanie z dala od utartych szlaków turystycznych. (...)

[tłum. Monika Smyth]

NOTA: Tłumaczenie robocze na wyłączną odpowiedzialność tłumacza.

45.

Kodeks postępowania dla dostawców usług turystycznych na Fidżi

Źródło: <https://mcttt.gov.fj/wp-content/uploads/2023/03/Code-of-Conduct-Final.pdf>

Utrzymanie wysokich standardów etycznych dla dostawców usług turystycznych i relacji z klientami, dostawcami, władzami i ogółem społeczeństwa jest ważne. Pomaga dbać o reputację branży i Fidżi jako destynacji turystycznej.

Ustanowienie niniejszego kodeksu postępowania dla dostawców usług turystycznych jest strategią w ramach Planu rozwoju turystyki na Fidżi, Turystyka na Fidżi 2021, ze względu na potrzebę określenia minimalnych parametrów w zakresie zachowania i postępowania, którymi będą się kierować dostawcy usług turystycznych.

Kodeks postępowania dla dostawców usług turystycznych na Fidżi został opracowany zgodnie z zasadami zawartymi w Globalnym kodeksie etyki w turystyce, ogłoszonym przez Światową Organizację Turystyki Narodów Zjednoczonych (UNWTO)¹²⁰, oraz w Międzynarodowym kodeksie ochrony turystów UNWTO, który jest zbiorem minimalnych międzynarodowych standardów ochrony turystów w sytuacjach kryzysowych oraz praw konsumenckich turystów.

Jego głównym celem jest dopilnowanie, aby działalność turystyczna była podejmowana w oparciu o uznane na całym świecie zasady otwartości i przejrzystości (...) oraz najwyższe standardy profesjonalizmu i uczciwości.

(...)

3.0. Wymagania ogólne

Poniżej omówiono oczekiwane wymogi dotyczące postępowania dostawców usług turystycznych w ich wewnętrznych i zewnętrznych środowiskach pracy.

3.1. Postępowanie w sytuacjach kryzysowych

3.1.1. Dostawcy usług turystycznych powinni wziąć odpowiedzialność za bezpieczeństwo swoich pracowników i klientów. W sytuacjach zagrożenia powinni zapewnić klientom i personelowi odpowiednią opiekę i pomoc bez zbędnej zwłoki. Wymaga to uwzględnienia szczególnych potrzeb grup wrażliwych lub defaworyzowanych.

3.1.2. Dostawcy usług turystycznych mają obowiązek informowania klientów o zagrożeniach, które mogą pojawić się podczas zorganizowanej wycieczki lub jakiej-

¹²⁰ Zob. s. 129 w tym tomie (przyp. red.).

kolwiek podjętej aktywności, oraz o prawach, które im przysługują w sytuacjach kryzysowych.

3.1.3. Dostawcy usług turystycznych muszą stosować się do rządowych zaleceń i protokołów w sytuacjach kryzysowych, aby ograniczyć do minimum ryzyko podczas kontynuowania działalności.

3.1.4. Dostawcy usług turystycznych powinni dołożyć wszelkich uzasadnionych starań, by wdrożyć plany i procedury awaryjne obejmujące mechanizmy koordynacji z należyтым uwzględnieniem potrzeb dostawców usług turystycznych.

3.1.5. W sytuacji kryzysowej dostawcy usług turystycznych, stosując jasne kanały komunikacji, muszą udostępniać personelowi i gościom aktualne informacje. Owe informacje i materiały komunikacyjne powinny być napisane w przystępny, łatwy do odczytania i jasny sposób, dostępne w alternatywnych formatach oraz za pośrednictwem innych fizycznych lub elektronicznych nośników (np. brajl, napisy, filmy wideo itp.), w jak największej liczbie języków, co umożliwi każdemu międzynarodowemu turyście uzyskanie odpowiednich wskazówek.

3.1.6. Dostawcy usług turystycznych muszą wspierać krajowe podejście, w tym mechanizmy partnerstwa publiczno-prywatnego, w celu ułatwienia bezpiecznej i skutecznej repatriacji zagranicznych turystów w razie potrzeby.

3.1.7. Dostawcy usług turystycznych powinni zapewniać przeprowadzenie odpowiednich szkoleń w celu podniesienia kwalifikacji pracowników i przygotowania ich na sytuacje kryzysowe.

3.1.8. Należy wdrożyć plan zarządzania ryzykiem wraz ze środkami łagodzącymi. Dostawcy usług turystycznych powinni utrzymywać odpowiednią ochronę ubezpieczeniową, współmierną do swoich potrzeb i charakteru usług.

3.2. Postępowanie z ogółem społeczeństwa i odwiedzającymi

3.2.1. Dostawcy usług turystycznych powinni zachowywać uczciwość, rzetelność i profesjonalizm w kontaktach z ogółem społeczeństwa i odwiedzającymi, w szczególności z grupami wrażliwymi i defaworyzowanymi, a także przestrzegać wszystkich odpowiednich przepisów i wymogów ustawowych regulujących ich działalność.

3.2.2. Dostawcy usług turystycznych powinni dołożyć wszelkich starań, aby zawsze działać w dobrej wierze i postępować uczciwie oraz chronić swoich klientów przed wszelkimi oszustwami, wprowadzaniem w błąd lub nieetycznymi praktykami.

3.2.3. Dostawcy usług turystycznych muszą chronić i zachować prywatność osób i poufność informacji, do których mają dostęp, i nie wykorzystywać ich w celu osią-

gnięcia osobistych korzyści lub na rzecz osób trzecich, z wyjątkiem przypadków, gdy jest to wymagane przez prawo.

3.2.4. Dostawcy usług turystycznych mają obowiązek zapewnienia odwiedzającym obiektywnych i rzetelnych informacji o miejscach docelowych oraz warunkach podróży, gościnności i pobytu. Powinni też upewnić się, że klauzule umów proponowane ich klientom są zrozumiałe co do charakteru, cen i jakości usług, do których świadczenia się zobowiązują, oraz wszelkich należnych od nich rekompensat finansowych w przypadku jednostronnego naruszenia przez nich umowy.

3.2.5. Dostawcy usług turystycznych mają zapewnić swoim klientom wszystkie aspekty usług zawarte w materiałach promocyjnych i informacyjnych, w tym w broszurach, na stronie internetowej i w bezpośredniej korespondencji z klientem, a także bezzwłocznie informować klientów o wszelkich zmianach przed zawarciem umowy.

3.2.6. Dostawcy usług turystycznych przed zawarciem umowy z klientami mają obowiązek poinformować ich w sposób jasny i zrozumiały o głównych cechach świadczonej usługi, w tym między innymi o zasadach anulowania, obowiązujących wymaganiach dotyczących podróży, cenie końcowej zawierającej podatki i opłaty dodatkowe, opcjonalnym lub obowiązkowym ubezpieczeniu oraz zasadach rozpatrywania reklamacji.

3.2.7. Dostawcy usług turystycznych są zobowiązani do niezwłocznego poinformowania agenta lub klienta o wszelkich istotnych zmianach w zakontraktowanych usługach i wszelkich możliwych rozwiązaniach z nimi związanych, w tym zapewnieniu alternatywnych rozwiązań. W przypadku wprowadzenia istotnych zmian, które leżą po stronie dostawcy usług turystycznych, klient powinien mieć prawo do rozwiązania umowy bez konieczności uiszczenia opłaty oraz, w stosownych przypadkach, do otrzymania odpowiedniego odszkodowania lub do rozwiązania problemu poprzez odpowiednie mechanizmy odwoławcze. Ten zapis powinien znaleźć się w umowie.

3.2.8. Dostawcy usług turystycznych mają obowiązek reagować na skargi klientów niezwłocznie po otrzymaniu zgłoszenia lub tak szybko, jak to praktycznie możliwe, oraz współpracować z lokalnymi właściwymi władzami.

3.2.9. Dostawcy usług turystycznych powinni upewnić się, że wszyscy pracownicy oferują prawdziwe i dokładne porady oraz usługi, będąc w pełni poinformowanymi o produktach, miejscach i podróżach międzynarodowych, które promują i sprzedają.

3.2.10. Dostawcy usług turystycznych muszą przez cały czas zapewniać, że ich usługi mają charakter integracyjny i niedyskryminujący ze względu na narodowość, pochodzenie etniczne, płeć, wiek, sprawność fizyczną lub umysłową, religię lub pochodzenie społeczne.

3.3. Postępowanie z grupami wrażliwymi i defaworyzowanymi

3.3.1. Dostawcy usług turystycznych muszą szanować równość mężczyzn i kobiet, w tym indywidualne prawa grup wrażliwych lub defaworyzowanych, dzieci, osób starszych i osób o ograniczonej sprawności ruchowej oraz ze szczególnymi wymaganiami w zakresie dostępu.

3.3.2. Dostawcy usług turystycznych muszą uzyskać zgodę rodzica lub opiekuna dziecka na jego fotografowanie lub filmowanie. Wizerunek dziecka nie może być wykorzystywany w żadnych materiałach promocyjnych bez wyraźnej zgody. Należy wyjaśnić rodzicowi lub opiekunowi, w jaki sposób zdjęcie lub film zostaną wykorzystane.

3.3.3. Dostawcy usług turystycznych muszą upewnić się, że wszyscy pracownicy, partnerzy i przedstawiciele są świadomi problemu nadużyć i wykorzystywania seksualnego wśród osób najbardziej bezbronnych, w tym dzieci.

3.3.4. Dostawcy usług turystycznych i społeczności powinni być świadomi tego, jakich standardów zachowania mogą oczekiwać od naszych przedstawicieli, oraz tego, w jaki sposób mogą zgłosić obawy lub złożyć skargę do odpowiednich władz lub do punktu kontaktowego ds. ochrony dzieci w sprawach ich dotyczących.

3.4. Postępowanie ze społecznościami goszczącymi

3.4.1. Dostawcy usług turystycznych mają szanować społeczne i kulturowe tradycje i praktyki wszystkich mieszkańców Fidżi, uznając wyjątkową różnorodność Fidżi, i zapewnić planowanie działań w taki sposób, aby umożliwić trwałość tradycji i kultury.

3.4.2. Dostawcy usług turystycznych powinni zapewnić przestrzeganie wszelkich właściwych procesów, takich jak rytuały kulturowe i wiejskie, w swoich interakcjach ze społecznościami goszczącymi.

3.4.3. Oczekiwane zachowanie i rytuały muszą być jasno zakomunikowane klientom przed spotkaniem ze społecznościami goszczącymi. Należy wprowadzić odpowiedni mechanizm sprawozdawczy pozwalający na przekazywanie i rozpatrywanie skarg i informacji zwrotnych od społeczności goszczącej.

3.4.4. Dostawcy usług turystycznych powinni koordynować działania ze społecznościami z wyprzedzeniem, tak aby wizyta była mile widziana, oczekiwana i nie zakłócała spokoju. W społeczności goszczącej powinno się ustanowić punkt kontaktowy odpowiedzialny za wycieczki i właściwe rozdysponowanie prezentów lub gotówki od turystów. Społeczności goszczące muszą być poinformowane o liczbie odwiedzających i planowanych działaniach.

3.4.5. Jeśli odwiedzający zamierzają robić zdjęcia lub nagrywać filmy, należy upewnić się, że mieszkańcy są tego świadomi i wyrażają na to zgodę, w szczególności w przypadku kobiet i dzieci.

3.4.6. Dostawcy usług turystycznych powinni upewnić się, że społeczności goszczące są aktywnie zaangażowane w proces lub uczestniczą w nim poprzez integrację umiejętności lokalnych i priorytetowe traktowanie pracy oraz zapewnienie w miarę możliwości żywności pochodzącej z lokalnych źródeł.

3.4.7. Dostawcy usług turystycznych powinni zapewnić równy podział korzyści płynących z turystyki, a społeczności goszczące powinny być traktowane jako równorzędni partnerzy w procesie podejmowania decyzji dotyczących rozwoju turystyki, zwłaszcza w obrębie rdzennych społeczności.

(...)

3.7. Postępowanie ze środowiskiem

3.7.1. Dostawcy usług turystycznych powinni zwracać szczególną uwagę na specyficzne wyzwania związane z obszarami przybrzeżnymi i terytoriami wypiariskimi oraz wrażliwymi społecznościami wiejskimi, dla których turystyka często stanowi szansę na rozwój.

3.7.2. Dostawcy usług turystycznych powinni być odpowiedzialni i świadomi swojego wpływu na środowisko, dziękować przyrodę i stosować zrównoważone praktyki oraz promować takie zachowania wśród swoich klientów poprzez swoje działania i interakcje ze społecznościami goszczącymi w środowisku naturalnym i architektonicznym.

3.7.3. Dostawcy usług turystycznych powinni zarządzać działalnością w taki sposób, by nie wchodzić w konflikt z działaniami na rzecz ochrony przyrody. Muszą dołożyć wszelkich starań, aby uzyskać zawnazu pozwolenie na odwiedzenie rezerwatów przyrody lub obszarów o ograniczonym dostępie. Podczas zwiedzania tych obszarów dostawcy usług turystycznych powinni upewnić się, że postępują zgodnie z regulaminem parku lub rezerwatu. Przy określaniu liczby turystów wkraczających na obszary chronione należy wziąć pod uwagę charakter miejsca i wszelkie podatności na zagrożenia.

3.7.4. Dostawcom usług turystycznych nie wolno handlować antykami, gatunkami chronionymi oraz produktami i substancjami niebezpiecznymi lub zakazanymi przez prawo i przepisy stanowe.

3.7.5. Dostawcy usług turystycznych powinni zmniejszyć presję inwestycji na środowisko poprzez przeprowadzanie ocen oddziaływania na środowisko zgodnie z wymogami Ustawy o zarządzaniu środowiskiem z 2005 r. i przestrzeganie wszelkich przewidzianych działań, oraz w miarę możliwości wdrożyć dodatkowe środki, aby zwiększyć korzystny wpływ branży turystycznej na środowisko i lokalną gospodarkę.

3.7.6. Dostawcy usług turystycznych powinni chronić dziedzictwo przyrodnicze, na które składają się ekosystemy i różnorodność biologiczna, oraz przyczynić się do zachowania zagrożonych gatunków dzikich zwierząt lub obszarów chronionych poprzez przestrzeganie przepisów i regulacji dotyczących ochrony środowiska.
(...)

[tłum. Monika Smyth]

NOTA: Tłumaczenie robocze na wyłączną odpowiedzialność tłumacza.

46.

Kodeks etyczny Przewodników Mabuhay (Filipiny)

Źródło: <https://sites.google.com/a/mabuhayguides.com/mg/the-mabuhay-guides/mg-code-of-ethics>

My, Przewodnicy Mabuhay¹²¹, ambasadorzy filipińskiej turystyki, zobowiązujemy się do przestrzegania następującego kodeksu etycznego.

1. Będziemy bezstronni, pozytywni i obiektywni w przedstawianiu Filipin.
2. Będziemy traktować z szacunkiem wszystkie narody, kultury i środowisko.
3. Przez cały czas będziemy wykazywać gotowość do zapewnienia optymalnego wsparcia i wysokiej jakości usług wszystkim turystom, a także damy turystom możliwość odwiedzenia lub korzystania z wybranego miejsca docelowego, zgodnie z ustalonym planem podróży.
4. Nie będziemy w żaden sposób dyskryminować turystów ze względu na kolor skóry, płeć, pochodzenie etniczne, narodowość, ograniczenia fizyczne, wiek itp. Będziemy wrażliwi na wartości i interesy grup wycieczkowych i nie będziemy dzielić się naszymi osobistymi poglądami na drażliwe tematy, takie jak seks, religia i polityka.
5. Będziemy chronić dobre imię turystyki w naszym kraju, dokładając wszelkich starań, aby grupy zwiedzające z przewodnikiem traktowały środowisko, dzięki przyrodę, zabytki, społeczności lokalne, lokalne zwyczaje i wrażliwość z najwyższym szacunkiem i przestrzegały zasad obowiązujących we wszystkich miejscach i obiektach, do których zabieramy gości.
6. Będziemy przestrzegać standardów profesjonalizmu w zakresie umiejętności prezentacji, interpretacji dziedzictwa i miejsc oraz obowiązku opieki nad klientami, zgodnie z oczekiwaniami wobec osób posiadających odznakę Przewodników Mabuhay. Zobowiązujemy się do ciągłego rozwoju zawodowego.
7. Będziemy przedstawiać zasady firmy, która nas zatrudnia, i ich przestrzegać. Przewodnik nie przyjmie, ani nie będzie o nią zabiegał, oferty pracy od klienta firmy, która go zatrudniła, bez zgody firmy, która go zatrudniła. Dlatego też nie należy rozdawać w tym celu osobistych wizytówek. Wszelka komunikacja biznesowa z klientem powinna odbywać się wyłącznie za pośrednictwem firmy.
8. Zawsze będziemy punktualni, rzetelni, uczciwi, sumienni i taktowni.
9. Przez cały czas będziemy wyglądać reprezentacyjnie i dbać o to, by nasz strój był odpowiedni.

¹²¹ *Mabuhay* to filipińskie pozdrowienie (przyp. red.).

10. Będziemy promować koleżeńskie stosunki z innymi przewodnikami i szanować nawzajem swoich klientów, pomysły, styl i komentarze.
11. W czasie pełnienia obowiązków służbowych nie wolno nam znajdować się pod wpływem alkoholu lub środków odurzających, a także podawać klientom jakichkolwiek leków bez odpowiedniej konsultacji lekarskiej.
12. W żaden sposób nie będziemy zabiegać o, akceptować ani utrzymywać osobistych relacji z klientem wycieczki.
13. Nie będziemy zabiegać o gratyfikację, przyjmować prowizji ani nadużywać przywilejów związanych z bezpłatnymi posiłkami oferowanymi przez lokale gastronomiczne.
14. Będziemy utrzymywać najwyższe standardy profesjonalnego postępowania i uprzejmości w stosunku do naszych klientów i osób, które spotykamy w trakcie realizacji zlecenia, zgodnie zarówno z naszym szkoleniem, jak i cechami oczekiwanymi od Przewodników Mabuhay.

[tłum. Monika Smyth]

NOTA: Tłumaczenie robocze na wyłączną odpowiedzialność tłumacza.

47.

Kodeks postępowania dla przewodników turystycznych w Hongkongu

Źródło: <https://www.tichk.org/en/guides/code-of-conduct>

I. Cele

Przewodnicy turystyczni odgrywają kluczową rolę w przemyśle turystycznym Hongkongu.

Cele niniejszego Kodeksu postępowania obejmują:

1. Zapewnienie, że przewodnicy turystyczni posiadają odpowiednie zasady dotyczące świadczonych przez nich usług, a także dobre cechy zawodowe i etykę, w celu zapewnienia zwiedzającym usług o najwyższym standardzie;
2. Zachęcanie przewodników turystycznych do ustawicznego kształcenia i samorozwoju.
3. Kulturowanie szczerzej i odpowiedzialnej postawy zawodowej przewodników turystycznych; oraz
4. Dbanie o reputację przemysłu turystycznego i przewodników turystycznych w Hongkongu, a także zapewnienie temu sektorowi trwałego dobrobytu.

II. Zasady

1. Przewodnicy turystyczni dążą do zapewnienia najwyższego standardu usług w sposób uczciwy i sprawiedliwy.
2. Przewodnicy turystyczni zapoznają się i postępują zgodnie z przepisami i duchem niniejszego Kodeksu, wszystkimi wymaganiami regulacyjnymi Rady ds. Przemysłu Turystycznego Hongkongu (TIC) mającymi zastosowanie do ich pracy jako przewodników turystycznych oraz warunkami wydawania legitymacji przewodnika turystycznego.
3. Przewodnicy turystyczni rozumieją swoje obowiązki i są gotowi przyczyniać się do rozwoju przemysłu turystycznego Hongkongu.

III. Etyka zawodowa przewodników turystycznych

1. Zapewnienie najwyższego standardu usług

Przewodnicy turystyczni dążą do zapewnienia gościom najwyższego standardu usług zgodnie z postanowieniami umowy o świadczenie usług turystycznych i planem podróży. Plan podróży nie może być zmieniany bez zgody turystów i danego biura podróży. Jeżeli zmiana jest konieczna z powodu nagłego wypadku lub szczególnych okoliczności, przewodnicy turystyczni powinni uzyskać zgodę swojego biura podróży i jasno wyjaśnić odwiedzającym przyczyny takiej zmiany.

2. Promowanie ducha współpracy

Przewodnicy turystyczni powinni utrzymywać dobre i nieskorumpowane stosunki robocze z partnerami, takimi jak ochrona wycieczek i kierowcy autokarów, oraz z personelem wszystkich dostawców usług: pracownikami atrakcji turystycznych, hoteli, restauracji i firm przewozowych, aby zapewnić, że usługi określone w umowach są świadczone na najwyższym poziomie.

3. Przestrzeganie prawa

Przewodnicy turystyczni przestrzegają prawa obowiązującego w Hongkongu i pomagają odwiedzającym w jego zrozumieniu i przestrzeganiu.

4. Przestrzeganie zasad etyki zawodowej

Przewodnicy turystyczni przestrzegają zasad etyki zawodowej. Podczas przyjmowania gości powinni:

- i. być obowiązkowi, szczerzy, uprzejmi i uważni;
- ii. mówić i zachowywać się ostrożnie i dyskretnie oraz przyjmować obiektywną postawę;
- iii. posiadać wiedzę na temat Hongkongu;
- iv. udzielać odwiedzającym dokładnych informacji;
- v. szanować przekonania religijne, zwyczaje i nawyki odwiedzających;
- vi. być punktualnymi w wykonywaniu obowiązków;
- vii. nie palić przy odwiedzających i nie pić alkoholu w czasie pracy;
- viii. nie uprawiać hazardu podczas pracy;
- ix. nie sprzedawać gościom nielegalnych przedmiotów ani nie polecać im zakupu takich przedmiotów; oraz
- x. nie zajmować, nie zabierać ani nie próbować zajmować lub zabierać dokumentów podróży odwiedzających, chyba że takie działanie ma uzasadnione podstawy i trwa przez rozsądny czas.

5. Wygląd

Przewodnicy turystyczni powinni dbać o odpowiedni ubiór w celu podkreślenia swojego profesjonalnego wizerunku. Podczas wykonywania swoich obowiązków powinni nosić na piersi legitymację przewodnika turystycznego wydaną przez TIC.

6. Promocja przemysłu turystycznego

Przewodnicy turystyczni zapewniają zrównoważony rozwój branży poprzez:

- i. dbanie zawsze i przede wszystkim o interesy odwiedzających i reputację przemysłu turystycznego Hongkongu;
- ii. zachęcanie odwiedzających do pomocy w ochronie takich zasobów turystycznych Hongkongu, jak miejsca kultury i dziedzictwa kulturowego, środowisko naturalne i atrakcje turystyczne, jak również do utrzymania higieny i porządku publicznego; oraz
- iii. pełnienie roli ambasadorów turystyki Hongkongu i aktywne promowanie turystyki, a także innych lokalnych gałęzi przemysłu z korzyścią dla gospodarki Hongkongu.

7. Zasady przyjmowania gratyfikacji

- i. W celu zachowania profesjonalnego wizerunku przewodnikom turystycznym nie wolno domagać się i pobierać wynagrodzenia [od klientów], ani, w przypadku małej ilości lub braku napiwków, okazywać niezadowolonia poprzez świadczenie usług poniżej standardu lub odmowę ich świadczenia.
- ii. Przewodnicy turystyczni powinni przestrzegać zasad swoich biur podróży dotyczących napiwków i nie mogą stosować żadnych nieuczciwych działań w celu ich pobierania.

8. Zasady regulujące aktywności opłacane przez turystów we własnym zakresie

- i. Przewodnicy turystyczni mogą organizować dla zwiedzających wyłącznie takie aktywności opłacane przez nich we własnym zakresie, które zostały zatwierdzone przez ich biuro podróży.
- ii. Przewodnicy turystyczni nie mogą zmuszać odwiedzających do udziału w aktywnościach opłacanych przez nich we własnym zakresie (w tym poprzez wywieranie presji grupowej lub nie dawanie gościom innego wyboru) i umożliwiają gościom wolny wybór, czy chcą włączyć się do takich działań, czy nie.
- iii. Przed zorganizowaniem jakichkolwiek aktywności opłacanych przez turystów we własnym zakresie przewodnicy turystyczni powinni jasno przedstawić odwiedzającym treść, opłaty, kwestie bezpieczeństwa i odpowiedzialności.
- iv. Przewodnicy turystyczni dokonują odpowiednich ustaleń, zgodnie z instrukcjami swojego biura podróży, dla tych gości, którzy nie chcą uczestniczyć w aktywnościach za dodatkową opłatą.
- v. Podczas wykonywania swoich obowiązków przewodnicy turystyczni nie mogą angażować się w żadne inne działania niż te zatwierdzone przez ich biuro podróży.

9. Zasady regulujące działalność handlową

- i. Przewodnicy turystyczni mają obowiązek upewnienia się, że odwiedzający rozumieją swoje prawa konsumenckie, które obejmują:

- prawo do dokonywania lub niedokonywania zakupów,
 - prawo do uzyskania informacji o produktach i usługach,
 - swobodę wyboru produktów i usług, oraz
 - prawo do składania reklamacji, żądania wymiany lub zwrotu pieniędzy.
- ii. Przewodnicy turystyczni organizują wizyty wyłącznie w tych zarejestrowanych sklepach, które zostały wskazane przez ich biuro podróży. Sklepy te muszą być zarejestrowane w TIC za pośrednictwem danego biura podróży i zobowiązują się do zapewnienia pełnego zwrotu pieniędzy wszystkim niezadowolonym turystom, którzy zwrócą swoje zakupy w ciągu sześciu miesięcy (w przypadku klientów grupowych z Chin kontynentalnych) / 14 dni (w przypadku klientów grupowych z zagranicy). Przewodnicy turystyczni informują odwiedzających o sześciomiesięcznym (dla kupujących z Chin kontynentalnych) / czternastodniowym (dla klientów grupowych z zagranicy) terminie zwrotu, zanim zorganizują dla nich wizytę w takich sklepach.
- iii. Przewodnicy turystyczni nie mogą w żaden sposób zmuszać lub próbować zmuszać zwiedzających do dokonania zakupów ani wprowadzać lub próbować wprowadzać ich w błąd w tym zakresie.
- iv. Przewodnicy turystyczni umożliwiają odwiedzającym swobodne opuszczenie lub wejście do zarejestrowanych sklepów i nie zmuszają ich do pozostania w tych sklepach.
- v. Jeżeli odwiedzający źle się poczują, przewodnicy turystyczni powinni niezwłocznie, zgodnie z życzeniem gości, umożliwić im opuszczenie sklepów lub odpoczynek w innych odpowiednich miejscach. W razie potrzeby przewodnicy turystyczni organizują jak najszybciej wizytę u lekarza lub wzywają pogotowie ratunkowe.
- vi. Przewodnicy turystyczni nie mogą pozwolić, aby ich podejście do obsługi klienta uległo zmianie z powodu niechęci odwiedzających do dokonywania zakupów lub wartości ich zakupów, i nie odmawiają przez to wykonywania swoich obowiązków.
10. Przerwanie wycieczki i inne dodatkowe opłaty
- i. Przewodnikom turystycznym nie wolno w żaden sposób pobierać ani podejmować prób poboru jakichkolwiek dodatkowych opłat – także w imieniu innych osób, nawet jeśli działają na polecenie organizatora turystyki z Chin kontynentalnych – od turystów z Chin kontynentalnych z powodu opuszczenia przez nich grupy wycieczkowej w środku podróży, ich wieku lub profesji itp., z wyjątkiem opłat wynikających z udziału gości w aktywnościach opłacanych przez nich we własnym zakresie,
- ii. Przewodnikom turystycznym nie wolno w żaden sposób pobierać ani podejmować prób poboru jakichkolwiek dodatkowych opłat od turystów spoza Chin

kontynentalnych z powodu opuszczenia przez nich grupy wycieczkowej w środku podróży, ich wieku lub profesji itp., z wyjątkiem opłat wynikających z udziału gości w aktywnościach opłacanych przez nich we własnym zakresie.

11. Bezpieczeństwo odwiedzających

- i. Przewodnicy turystyczni zawsze przywiązują najwyższą wagę do bezpieczeństwa odwiedzających i przypominają im o konieczności dbania o własne bezpieczeństwo.
- ii. W razie jakiegokolwiek wypadku lub złego samopoczucia odwiedzających przewodnicy turystyczni powinni pomóc w zorganizowaniu natychmiastowego leczenia dla odwiedzających i niezwłocznie zwrócić się o pomoc do swojego biura podróży. W razie potrzeby zgłaszają sprawę na policję.

12. Przyjmowanie korzyści

Przewodnicy turystyczni są zobowiązani do przestrzegania sekcji 9 rozporządzenia o zapobieganiu przekupstwu.

(...)

13. Konflikt interesów

Przewodnicy turystyczni powinni unikać sytuacji, które mogą prowadzić do rzeczywistego lub domniemanego konfliktu interesów i zgłaszać wszelkie nieuniknione sytuacje konfliktu interesów swoim biurom podróży.

(...)

14. Postępowanie z informacjami poufnymi

- i. Przewodnicy turystyczni powinni przestrzegać Rozporządzenia o ochronie danych osobowych (prywatności) i nie mogą ujawniać danych osobowych gości bez ich zgody.
- ii. Przewodnicy turystyczni nie mogą ujawniać nikomu żadnych informacji poufnych bez upoważnienia ze strony swojego biura podróży.
- iii. Przewodnicy turystyczni, którzy mają dostęp do powyższych informacji lub sprawują nad nimi kontrolę, są zobowiązani przez cały czas zapewniać ich bezpieczeństwo i zapobiegać wszelkim nadużyciom lub niewłaściwemu wykorzystaniu tych informacji.

(...)

[tłum. Monika Smyth]

NOTA: Tłumaczenie robocze na wyłączną odpowiedzialność tłumacza.

48.

Zasady Kenijskiego Stowarzyszenia Profesjonalnych Przewodników Safari

Źródło: <https://safariguides.org/membership/code-of-conduct/>

Do podpisania przez każdego członka Stowarzyszenia przy przyjęciu.

I. Postanowienia ogólne

Każdy członek Stowarzyszenia powinien:

1. Przestrzegać najwyższych standardów postępowania zawodowego.
2. Postępować w taki sposób, by nie przynieść ujmy Stowarzyszeniu, jego członkom lub zawodowi przewodnika safari.

II. Przepisy i regulacje

Każdy członek Stowarzyszenia ma obowiązek:

1. Zapoznania się z, oraz
2. Przestrzegania, oraz
3. Podjęcia wszelkich rozsądnych kroków w celu zapewnienia, że wszyscy klienci, których oprowadza, przestrzegają:
 - wszystkich obowiązujących praw, kodeksów, przepisów, zasad, dyrektyw i zarządzeń wydawanych od czasu do czasu przez Parlament, Ministerstwo Turystyki i Dzikiej Przyrody, Kenijskie Stowarzyszenie Profesjonalnych Przewodników Safari, Kenya Wildlife Service, rząd hrabstwa, Group Ranch, prywatnych właścicieli ziemskich, Światową Organizację Turystyki lub inny organ obejmujący obszar, na którym działa.

III. Zasady ogólne

Każdy członek Stowarzyszenia powinien podejmować i podjąć wszelkie uzasadnione kroki w celu zapewnienia, że wszyscy klienci, których oprowadza, na każdym obszarze, na którym występuje dzika przyroda, ale do którego nie mają zastosowania żadne szczególne zasady:

1. Nie przeszkadzają żadnemu zwierzęciu (czy to przez hałasowanie, miganie światłami, zbliżanie się na odległość mniejszą niż 20 metrów, wykonywanie nagłych ruchów, czy w jakikolwiek inny sposób),
2. Nie sprawiają kłopotów ani nie przeszkadzają innym gościom,

3. Nie wjeżdżają na zamknięte drogi,
4. Nie wyrzucają śmieci (z wyjątkiem pojemników przeznaczonych do tego celu),
5. Nie wyrzucają płonących przedmiotów ani nie stwarzają zagrożenia pożarowego,
6. Prowadzą ostrożnie pojazdy mechaniczne,
7. Jeżdżą nie szybciej niż 40 km/h (lub dostosowują się do obowiązujących ograniczeń prędkości),
8. W żadnym wypadku nie stają na dachu ani na żadnej zewnętrznej powierzchni pojazdu,
9. Wchodzą na teren i opuszczają go wyłącznie przez autoryzowane wejście lub wyjście oraz poruszają się tylko w dozwolonych godzinach,
10. Nie wyrządzają niepotrzebnych lub nieuzasadnionych szkód w środowisku, czy to poprzez niszczenie roślinności, budowli, drogowskazów, czy w jakikolwiek inny sposób,
11. Nie wchodzą na teren zamknięty dla publiczności,
12. Nie wprowadzają na teren obiektu żadnych zwierząt domowych,
13. Zawsze postępują uczciwie, rzetelnie i sprawiedliwie, szczególnie w kontaktach ze społecznościami lokalnymi,
14. Szanują lokalną kulturę, tradycje i zwyczaje,
15. Nie robią nikomu zdjęć bez jego zgody i zawsze przestrzegają zasad zwykłej przyzwoitości i szacunku,
16. Nie karmią zwierząt.

IV. Dyscyplina

Każdy członek Stowarzyszenia ma obowiązek:

1. Poddać się jurysdykcji Komisji Dyscyplinarnej Stowarzyszenia i stosować się do jej nakazów,
2. Traktować wszelkie skargi złożone przeciwko niemu przez jakąkolwiek osobę jako poufne.

V. Odznaki itp.

Każdy członek Stowarzyszenia:

1. Przyjmuje do wiadomości, że wszelkie odznaki, certyfikaty, plakietki lub legitymacje członkowskie wydane mu przez Stowarzyszenie pozostają własnością Stowarzyszenia,
2. W czasie pełnienia funkcji przewodnika umieszcza odznakę w widocznym miejscu z przodu, w górnej części ciała,
3. W przypadku zawieszenia w prawach członka lub ustania członkostwa niezwłocznie zwróci odznakę, certyfikat, plakietkę lub legitymację członkowską wydaną mu przez Stowarzyszenie. Koszt odznaki nie zostanie zwrócony.

VI. Zaznaczenie członkostwa

Każdy brązowy, srebrny i złoty członek Stowarzyszenia może zaznaczyć, że jest członkiem tego Stowarzyszenia, używając po swoim nazwisku, i to wyłącznie, liter „KPSGA”.

[tłum. Monika Smyth]

NOTA: Tłumaczenie robocze na wyłączną odpowiedzialność tłumacza.

49.

Zasady przewodnie i kodeks postępowania dla wolontariuszy programu Nakavango w Zimbabwe

Źródło: https://www.nakavango.com/wp-content/uploads/2016/05/EcoTraining-Nakavango-Code-of-Conduct.pdf?fbclid=IwAR0seuqKlyJur1Ciyidx9c5iV4DGeTw0I9gVt4mp_VENJjZdvWBzX8zBuwo

[Poniższe zasady są] zgodne z wytycznymi Stowarzyszenia Przewodników Terenowych Afryki Południowej (FGASA).

1. Przestrzeganie powszechnych standardów, norm i wartości zawodowych

Witam turystów w Republice Południowej Afryki i obiecuję służyć kompetentnie i profesjonalnie tym, którzy są pod moją opieką; staram się jak najlepiej spełniać ich oczekiwania jako cenionych gości i odwiedzających RPA, realizując odpowiedni program i plan wycieczki w odpowiedzialny i skuteczny sposób.

2. Przestrzeganie prawa, przepisów i zwyczajów obowiązujących w Republice Południowej Afryki

Przestrzegam konstytucji Republiki Południowej Afryki, prawa i przepisów, ustaw o turystyce i przepisów dotyczących ochrony przyrody, popieram je oraz zobowiązuję się pomagać turystom pod moją opieką w przestrzeganiu lokalnych praw, przepisów i zwyczajów; ponadto obiecuję wspierać i stać na straży misji i wartości organizacji turystycznej, którą reprezentuję, oraz poddawać się stosownym kontrolom, sankcjom i procedurom dyscyplinarnym. Obiecuję współpracować na poziomie mojej wiedzy specjalistycznej i powstrzymać się od wkraczania w obszary, do których nie mam kwalifikacji.

3. Zobowiązanie do udzielania rzetelnych informacji

Zobowiązuję się do udzielania rzetelnych, prawdziwych i bezstronnych informacji na temat RPA turystom znajdującym się pod moją opieką i obiecuję być otwartym na komentarze i opinie odwiedzających Republikę Południowej Afryki. Zobowiązuję się do stosowania umiejętności zawodowych i wiedzy, które nabyłem w drodze szkolenia i doświadczenia.

4. Zobowiązanie do dbania o bezpieczeństwo turystów

Zobowiązuję się do podjęcia wszelkich uzasadnionych środków w celu ochrony bezpieczeństwa osobistego turystów znajdujących się pod moją opieką, a w przy-

padku pełnienia funkcji przewodnika przyrodniczego zobowiązuję się do bezpiecznego i odpowiedzialnego poruszania się każdym używanym środkiem transportu; ponadto w razie jakiegokolwiek wypadku, urazu, nieszczęśliwego wypadku lub innej sytuacji zagrażającej bezpieczeństwu osób pozostających pod moją opieką zobowiązuję się do natychmiastowego skontaktowania z odpowiednimi władzami w celu uzyskania pomocy.

5. Oświadczenie dotyczące procedury udzielania pierwszej pomocy

Jako certyfikowany ratownik udzielający pierwszej pomocy przestrzegam obowiązujących norm etycznych i procedur udzielania pierwszej pomocy oraz, gdy zostaną poproszony o pomoc, zobowiązuję się do udzielenia kompetentnej pierwszej pomocy zgodnie ze standardowymi procedurami.

6. Postawa szacunku wobec ludzi i środowiska

Zawsze traktuję z szacunkiem wszystkich ludzi na świecie, wszystkie języki, kultury i religie, lokalne i inne zwyczaje, historię i folklor oraz rodzime środowisko naturalne. Działalność przewodnicka powinna być prowadzona w taki sposób, aby powodować jak najmniejsze szkody dla środowiska i zachęcać do sprzątania po sobie, poprawiając w ten sposób stan środowiska.

7. Unikanie działań dyskryminujących

Zawsze powstrzymuję się od wszelkich działań dyskryminujących, obraźliwych, niewrażliwych lub nieodpowiedzialnych i obiecuję działać uczciwie w przypadku jakiegokolwiek sporu lub konfliktu.

8. Unikanie nadużywania substancji

Zawsze powstrzymuję się od i unikam nadużywania substancji, palenia w nieodpowiednich miejscach lub zażywania jakichkolwiek środków odurzających i obiecuję zachować trzeźwość.

9. Przestrzeganie zasad dotyczących ubioru

Zobowiązuję się do noszenia przez cały czas odpowiedniego ubioru oraz odpowiedniej plakietki rejestracyjnej jako znaku mojej uczciwości i standardów zawodowych.

10. Oświadczenie o rzetelności i odpowiedzialności

Zobowiązuję się do punktualności, rzetelności, uczciwości, sumienności i taktu. Liczba osób wchodzących w skład grupy powinna być adekwatna do moich kwalifikacji jako przewodnika, charakteru szlaku, ukształtowania terenu oraz rodzaju aktywności.

11. Odmowa nagabywania

Nie zabiegam o klientów ani o napiwki.

12. Poddanie się postępowaniu dyscyplinarnemu

W przypadku jakichkolwiek uwag lub skarg dotyczących moich usług jako przewodnika turystycznego (przyroda, kultura i przygoda) list zawierający wszystkie szczegółowe informacje, w tym moje imię i nazwisko oraz numer rejestracyjny przewodnika turystycznego, należy wysłać na adres: (...).

[tłum. Monika Smyth]

NOTA: Tłumaczenie robocze na wyłączną odpowiedzialność tłumacza.

50. Kodeks etyczny licencjonowanych przewodników turystycznych na Seszelach

Źródło: <http://www.sla.gov.sc/wp-content/uploads/2017/05/Annex-Tourist-Guide.pdf>

1. Licencjonowany przewodnik turystyczny jest zawsze zadbany, uprzejmy, uczciwy, godny zaufania i oddany.
2. Licencjonowany przewodnik turystyczny nie może używać wulgarnego języka ani brać udziału w jakichkolwiek bójkach lub sprzeczkach z turystami lub jakimikolwiek innymi osobami podczas wykonywania swoich obowiązków.
3. Licencjonowany przewodnik turystyczny nie może mówić źle o ani krytykować swoich kolegów, instytucji lub organizacji, rządu lub jego polityki i kampanii lub jakiejkolwiek innej osoby podczas wykonywania swoich obowiązków.
4. Licencjonowany przewodnik turystyczny nie może angażować się w żadne zachowanie lub działanie, które szkodzi profesjonalnemu wizerunkowi branży turystycznej na Seszelach lub wizerunkowi i dobremu imieniu kraju.
5. Licencjonowany przewodnik turystyczny zawsze dba o swoją reputację i profesjonalny wizerunek licencjonowanego przewodnika turystycznego.
6. Licencjonowany przewodnik turystyczny posiada dobrą opinię oraz utrzymuje przyjazne kontakty i współpracuje z innymi przewodnikami turystycznymi, zarówno lokalnymi, jak i zagranicznymi.
7. Licencjonowany przewodnik turystyczny zawsze stara się zrozumieć charakter i potrzeby turystów, a także jakiegokolwiek nieprzewidzianego niebezpieczeństwa lub niepotrzebnego ryzyka wynikającego z jego działań lub zaniechań.
8. Licencjonowany przewodnik turystyczny wykonuje swoje obowiązki z należytą starannością, aby turysta lub jakakolwiek osoba pozostająca pod jego opieką nie była narażona na żadne nieprzewidziane niebezpieczeństwo lub niepotrzebne ryzyko wynikające z jego działań lub zaniechań.

9. Licencjonowany przewodnik turystyczny nie może podczas wykonywania swoich obowiązków opuścić turysty ani żadnej innej osoby znajdującej się pod jego opieką.
10. Licencjonowany przewodnik turystyczny jest obowiązany na bieżąco aktualizować swoje wiadomości i materiały dotyczące historii i kultury kraju oraz polityki rządu w celu lepszego i skuteczniejszego wykonywania swoich obowiązków.

[tłum. Monika Smyth]

NOTA: Tłumaczenie robocze na wyłączną odpowiedzialność tłumacza.

51.

Kodeks postępowania odpowiedzialnego turysty w Chile

Źródło: <https://citytrekkingguide.com/wp-content/uploads/2020/09/Code-of-Conduct-for-a-responsible-tourist-Chile-CityTrekkingGuide-TAILORMADE-TOURS-IN-CHILE.pdf>

Doceniaj lokalne tradycje i zwyczaje

- Przed podróżą zapoznaj się z lokalnymi zwyczajami i tradycjami odwiedzanych miejsc (festiwale folklorystyczne, rocznice, święta itp.), aby móc w nich uczestniczyć i być częścią społeczności.
- Naucz się kilku słów w lokalnym języku; dzięki temu możesz nawiązać znaczący kontakt z lokalną społecznością.
- Szanuj i chroń wszystko, co sprawia, że miejsce docelowe jest wyjątkowe i inne; mogą to być jego historia, architektura i kultura, wyrażone między innymi w religii, muzyce, sztuce, jedzeniu i gotowaniu. Poproś o zgodę podczas robienia zdjęć miejscowej ludności.

Wspieraj lokalną gospodarkę

- Traktuj z szacunkiem i życzliwością sprzedawców i lokalnych rzemieślników oraz promuj uczciwe relacje handlowe między producentami a konsumentami.
- Nie kupuj produktów, które są ewidentnie podrobione lub zabronione przez przepisy krajowe i międzynarodowe.
- Podczas zawierania umów na wycieczki zawsze wybieraj sprawdzonych dostawców, aby uniknąć oszustw. Preferuj usługi turystyczne, które są oferowane przez mieszkańców społeczności lub miejsca docelowego.
- Zdobądź informacje na temat produktów, których import lub eksport z odwiedzanego kraju jest prawnie zabroniony.

Szanuj środowisko

- Kupuj produkty, które nie są wykonane z roślin lub zwierząt zagrożonych wyginięciem.
- Wybieraj wycieczki grupowe, które pozwalają lepiej wykorzystać zasoby, oszczędzając pieniądze, paliwo i ograniczając emisję dwutlenku węgla. Poszukaj najbardziej wydajnych i ekologicznych środków transportu.
- Ograniczaj produkcję śmieci, ponownie wykorzystuj i poddawaj recyklingowi odpady stałe podczas podróży. Zabieraj ze sobą własną butelkę wody do na-

pełnienia, unikaj kupowania produktów, które mają niepotrzebne opakowania i pojemniki, oraz nie akceptuj plastikowych toreb przy zakupie towarów.

- Zmniejsz zużycie wody i prądu w obiektach noclegowych (poproś o możliwość korzystania z ręczników i pościeli dłużej niż jeden dzień i pamiętaj o wyłączeniu światła, ogrzewania i klimatyzacji, wychodząc z pokoju).

Zachowaj ostrożność podczas odwiedzania obszarów dzikiej przyrody, dziedzictwa kulturowego, stanowisk archeologicznych lub innych miejsc, które wydają się podatne na zniszczenie i/lub cenne.

- Podczas wizyty na takich obszarach zbieraj swoje śmieci, w tym odpady organiczne, które mogą zaszkodzić diecie rodzimej fauny i flory, zaśmiecić krajobraz i wpłynąć na innych odwiedzających.
- Wybieraj istniejące drogi i szlaki, by mieć jak najmniejszy wpływ na krajobraz. Wybieraj wycieczki z przewodnikiem, co pozwoli uniknąć wypadków i zmniejszyć erozję oraz ubijanie gleby na wrażliwych obszarach, jednocześnie przyczyniając się do tworzenia lokalnych miejsc pracy.
- Nie bierz udziału w przestępstwach przeciwko środowisku. Odwiedzając obszar chroniony, pamiętaj, że zasady i przepisy zostały stworzone w celu ochrony miejsc i gatunków o dużej wartości ekologicznej, które w wielu przypadkach są zagrożone wyginięciem.
- Nie dokarmiaj dzikich zwierząt.
- Podążaj za znakami i wskazówkami lokalnych społeczności. Sprawi to, że wizyta będzie bezpieczniejsza dla Ciebie i Twojej rodziny oraz dla środowiska.
- Nie usuwaj zasobów naturalnych, takich jak kamienie, skamieniałości, muszle, rośliny, kwiaty lub inne, z ich pierwotnego środowiska.
- Przyczyn się do utrzymania infrastruktury i wyposażenia na obszarze chronionym, płacąc ustaloną cenę za wstęp i właściwie korzystając z obiektów i infrastruktury.

Bądź świadomym i pełnym szacunku podróżnikiem

- Bierz pod uwagę lokalne i krajowe przepisy ustawowe i wykonawcze.
- Szanuj prawa człowieka i chroń dzieci przed wykorzystywaniem w jakiegokolwiek formie, zwłaszcza przed wykorzystywaniem seksualnym i w pracy.
- Dowiedz się, jak możesz otrzymać pomoc medyczną lub skontaktować się z ambasadą w nagłych przypadkach.
- Wchodząc na obszary o zmiennych warunkach hydrometrologicznych, takie jak góry, zwróć uwagę na warunki pogodowe. Niezależnie od tego, czy wybierasz się w góry sam, czy w grupie, zgłoś swój wyjazd Policji, CONAF, DIRECTEMAR lub innym odpowiednim instytucjom.

- Skontaktuj się z oficjalnymi publicznymi lub prywatnymi punktami informacji turystycznej w celu uzyskania obiektywnych, aktualnych informacji oraz informacji o działaniach i usługach zgodnych z lokalnymi przepisami.

[tłum. Monika Smyth]

NOTA: Tłumaczenie robocze na wyłączną odpowiedzialność tłumacza.

52.

Kodeks postępowania w Dubaju

Źródło: <https://www.dmcc.ae/application/files/5914/8465/5175/TheDubaiCodeOfConduct-Eng.pdf>

Nowy kodeks postępowania w Dubaju

„Zasady postępowania w Dubaju” zostały przygotowane przez Radę Wykonawczą pod przewodnictwem Jego Wysokości Szejka Hamdana Bin Mohammeda Bin Rashida al Maktooma, Księcia Koronnego i Przewodniczącego Rady.

Cel tego dokumentu:

Niniejszy przewodnik ma na celu ustanowienie norm etyki społecznej i wzajemnego szacunku, których powinni przestrzegać wszyscy obywatele, mieszkańcy i odwiedzający Dubaj w odniesieniu do kultury, religii i zwyczajów Emiratu.

[Dubaj jest:]

Tradycyjny:

Kultura Dubaju jest zakorzeniona w tradycji arabskiej i islamskiej.

Samo miasto opiera się na bogatej historii i tradycji. Zamieszkuje go społeczeństwo patrzące w przyszłość, ale będące w równym stopniu związane ze swoją kulturą i dziedzictwem. Religią panującą jest islam, którego ponadczasowe wartości leżą u podstaw żywego dziedzictwa Dubaju, zapewniając siłę i inspirację, które dotyczą wszystkich aspektów życia codziennego. Najważniejszą instytucją w społeczeństwie i kamieniem węgielnym życia społecznego w Dubaju jest rodzina.

Dubaj to miasto dumne i bogate w tradycje, charakteryzujące się niezwykłym połączeniem tradycyjnych wartości Wschodu, jeśli chodzi o skromność, oraz technologii Zachodu pod względem rozwoju.

Dubaj chce chronić i promować swoje tradycje przekazywane przez islam, a także swoją arabską tożsamość i kulturę. Wszystko to sprawia, że Dubaj jest miastem tradycyjnym i społecznie konserwatywnym, ale jednocześnie postępowym, otwartym i tolerancyjnym.

Tolerancyjny:

Dubaj zawsze służył z tolerancji.

Zyskał dzięki temu reputację miejsca otwartego na nowe pomysły i sposoby działania, przez co stał się światowym centrum innowacji, turystyki i biznesu.

Życie i praca w otwartym i tolerancyjnym środowisku sprawiły, że wielu ludzi odkryło swoje prawdziwe powołanie, czując wsparcie dla swoich wysiłków, co przyczyniło się do ulepszenia życia w Dubaju (...).

Z biznesowego punktu widzenia powodem, dla którego tak wiele międzynarodowych firm zdecydowało się zainwestować w Dubaju, jest jego pragmatyczne, otwarte podejście. Tysiące firm rozkwitło w strefach wolnościowych i centrach handlowych Emiratu, działających zgodnie ze światowymi standardami zarządzania i efektywności.

Zgodnie z islamską tradycją tolerancji i otwartości wolność wiary i praktyk [religijnych] jest w Dubaju rzeczywistością. Pozwoliło to na rozkwit innych systemów wierzeń w Dubaju, co dowodzi jego szacunku dla różnorodności.

Wyrafinowany:

Dubaj to miasto posiadające styl i charyzmę.

Z powodzeniem połączył on wyrafinowanie z wdziękiem. Za sprawą swoich wspaniałych hoteli, wielokrotnie nagradzanych restauracji i ugruntowanej pozycji światowego centrum zakupów Dubajowi udało się na nowo zdefiniować pojęcie luksusu. Dubaj zapewnia sprzyjające warunki pracy, pozwalające utalentowanym profesjonalistom budować kariery, a przedsiębiorcom tworzyć ekscytujące możliwości dzięki światowej klasy infrastrukturze i kolejnym innowacjom wdrażanym przez rząd. Zarówno turyści, jak i mieszkańcy mogą doświadczyć najwyższej jakości usług, najnowocześniejszej technologii i wyjątkowego luksusu.

Do stale powiększającej się listy wyrafinowanych i stylowych wydarzeń kulturalnych, społecznych, ekonomicznych i sportowych Dubaj dodał również zainteresowanie światowych mediów i wyższych sfer, czym przywrócił znaczenie słowu finezja.

Energetyczny:

Dubaj otacza aura witalności w duchu *get-up-and-go*.

Odwiedzający Dubaj są pod wrażeniem przenikającego wszystkie warstwy społeczne wrodzonego optymizmu, ducha przygody i innowacji. Dla wczasowicza, biznesmena lub mieszkańca to miejsce, w którym zawsze można zrobić lub zobaczyć coś ekscytującego.

Ta energia daje ludziom z całego świata możliwość urzeczywistnienia swoich ambicji. Wielu artystów, przedsiębiorców i inżynierów przyjeżdża do Dubaju w poszukiwaniu inspiracji i świeżego spojrzenia.

Przyciąga ich także wyjątkowy duch przedsiębiorczości Dubaju. Ponieważ Dubaj był miejscem pomyślnego handlu już od czasów poławiaczy pereł, kupcy nauczyli się zręczności i sprytu, by przewidywać globalne zmiany i wykorzystywać je lokalnie na swoją korzyść. Ten duch działania jest ważną siłą napędową, która przenika kulturę „otwartości na biznes”.

Uniwersalny:

Celem Dubaju jest łączenie tego, co najlepsze w ludziach.

Sukces Dubaju opiera się na wizji i zaangażowaniu jego przywódców, hojności i aspiracjach jego mieszkańców oraz wkładzie ludzi z różnych części świata, którzy

zdecydowali się w nim zamieszkać. Stworzono w ten sposób mieszaną wielu kultur, które pokojowo ze sobą współistnieją.

Zamieszkiwany przez przedstawicieli ponad 150 narodowości, Dubaj jest bogatym tygłem, w którym ludzie spotykają się, dyskutują o pomysłach, wprowadzają innowacje i nawiązują nowe relacje biznesowe. Ulice i centra handlowe Dubaju tętnią życiem wielu języków, zwyczajów i kultur.

Dubaj godzi także tradycję z nowoczesnością, ponieważ przeszłość, teraźniejszość i przyszłość żyją w harmonii, czerpiąc z siebie nawzajem siłę. W rezultacie Dubaj jest międzynarodowym symbolem tego, w jaki sposób różne kultury mogą się wzajemnie wzbogacać poprzez dzielenie się swoimi pomysłami i doświadczeniami.

Dlatego szacunek dla innych wartości i kultur jest nieodłącznym elementem zachowania mieszkańców Dubaju, którzy w duchu tolerancji asymilują się ze społecznością.

Hojny:

Drzwi Dubaju są otwarte dla każdego.

Gościnność jest centralnym elementem duszy kultury arabskiej i jest głęboko zakorzeniona w historii Arabii. W przeszłości podróżujący przez pustynię pragnęli dotrzeć do terenów zamieszkałych przez Arabów, ponieważ ich gościnność zapewniała im nieograniczony czasowo tzw. wikt i opierunek. Uświęcona zwyczajem gościnność [ludów] pustyni przekształciła się obecnie w ogładę społeczną.

Dubaj zawsze spoglądał na zewnątrz, w stronę szerszego świata. Kupców i gości witał z tolerancją i miłosierdziem. Również w podejściu do spraw zagranicznych przyjął stanowisko zgodne ze swoją tożsamością.

Wizjonerski:

Dubaj zawsze patrzył w przyszłość.

Dubaj zawsze odgrywał pionierską rolę w zachęcaniu swoich mieszkańców do wyróżniania się w środowisku, w którym niemożliwe staje się możliwe. Mądrość i wytrwałość przywódców i mieszkańców Dubaju przekształciły te niegdyś małą rybacką społeczność w światowej klasy stolicę handlu w sercu Zatoki Perskiej.

Wczesny przykład wizjonerskiego dziedzictwa Dubaju można znaleźć w latach 50. XX w. w osobie nieżyjącego już szejka Rashida bin Saeeda Al Maktouma, który dostrzegł, iż przyszłość Dubaju jest ściśle związana z handlem zamorskim, a kluczem do długoterminowego sukcesu będzie inwestowanie w rozbudowę portów.

Dziś realizację tej wizji można dostrzec w każdym aspekcie rozwoju Emiratu, od wdrażania najnowszych technologii po wielomiliardowe inwestycje w infrastrukturę, usługi rządowe i bezpieczeństwo.

Dumny:

Godność jest kamieniem węgielnym kultury Dubaju.

W myśl założenia, że zanim zaczniemy oczekiwać szacunku od innych, najpierw powinniśmy sami mieć do siebie szacunek, Dubaj zawsze zachęcał swoich mieszkańców

do zachowywania się w sposób pokorny i uprzejmy. Dlatego w każdej dziedzinie życia, niezależnie od tego, czy chodzi o kwestie ubioru, sposobu mówienia, czy ogólne zachowania w miejscach publicznych, szacunek do samego siebie jest niezbędny. Ponieważ mieszkańcy regionu Zatoki Perskiej i Dubaju wywodzą się ze społeczeństwa plemiennego, uważa się, że wpływ na to, jak dana osoba jest postrzegana w zakresie godności i szacunku do samej siebie, może mieć również zachowanie jej przyjaciół i towarzyszy. Równie ważne jest uszanowanie poczucia godności osób spoza kręgu własnych znajomych. Spokojne i uprzejme mówienie do innych, poważne i kontrolowane zachowanie w miejscach publicznych oraz dotrzymywanie słowa to ważne przykłady okazywania szacunku innym.

W przekazywanej z pokolenia na pokolenie tradycji arabskiej mocno zakorzenione jest przekonanie, że każdy człowiek musi być traktowany z godnością. Kultura, ale przede wszystkim prawa Dubaju są tak skonstruowane, aby zapewnić, iż godność i szacunek do samego siebie każdego człowieka, niezależnie od kraju jego pochodzenia, spełniają najwyższe standardy.

1. Etyka społeczna:

Dubaj charakteryzuje się interakcją wielu kultur i narodowości. Należy jednak szanować kulturę, zwyczaje i tradycje Zjednoczonych Emiratów Arabskich i ich mieszkańców, zachowując się uprzejmie i z umiarem oraz powstrzymując się od wszelkiego rodzaju niewłaściwego zachowania w Emiracie.

1.1. Symbole państwowe:

Obowiązkiem każdego obywatela, mieszkańca i gościa jest okazywanie szacunku symbolom władców Zjednoczonych Emiratów Arabskich, ich fladze i godtu państwowemu. Znieważenie któregoś z tych symboli jest przestępstwem ściganym przez prawo.

1.2. Przyzwoitość:

Wszyscy odwiedzający oficjalne budynki rządowe Dubaju, jak również budynki biznesowe i biurowce są zobowiązani do przestrzegania odpowiedniego dress code'u. Mogą oni nie zostać wpuszczeni do budynków urzędowych i biznesowych w Dubaju, jeśli ich ubiór zostanie uznany za nieodpowiedni.

We wszystkich innych miejscach publicznych, takich jak ulice, centra handlowe i restauracje, szorty i spódnice muszą mieć odpowiednią długość. Ponadto odzież nie może nieprzyzwoicie eksponować części ciała, być przezroczysta ani przedstawiać obscenicznych lub obraźliwych zdjęć i sloganów.

1.3. Plaże:

Plażowicze – mężczyźni i kobiety – powinni nosić konserwatywne stroje kąpielowe, które są akceptowane w kulturze Dubaju. Strojów kąpielowych nie należy nosić poza

plażą, ponieważ w pozostałej części miasta obowiązuje przyzwoity strój. Nagość jest surowo zabroniona w każdej części miasta i grozi więzieniem lub deportacją.

1.4. Publiczne okazywanie uczuć:

Okazywanie sobie uczuć przez pary – czy to małżeństwa, czy nie – w miejscach publicznych nie pasuje do lokalnych zwyczajów i kultury. Trzymanie się za ręce przez małżonków jest tolerowane, ale całowanie i pieszczoty są uważane za obrazę przyzwoitości publicznej.

Publiczne okazywanie uczuć, a także molestowanie seksualne lub zwracanie się do przypadkowych kobiet w miejscach publicznych grozi karą pozbawienia wolności lub deportacją.

1.5. Taniec i muzyka:

Głośna muzyka i taniec są zabronione w miejscach publicznych, takich jak parki, plaże lub dzielnice mieszkalne, i muszą być ograniczone wyłącznie do licencjonowanych miejsc.

1.6. Obiekty użyteczności publicznej:

Obiekty użyteczności publicznej (tj. publiczne parki, ławki, przystanki autobusowe itp.) należy utrzymywać w dobrym stanie. O wszelkich uszkodzeniach należy powiadomić odpowiednie władze.

2. Nadużywanie środków odurzających:

Spożywanie alkoholu, jak również wszelkich innych narkotyków lub substancji psychotropowych jest w islamie surowo zabronione i karalne. Ze względu na dużą różnorodność kultur i narodowości obecnych w Dubaju spożywanie alkoholu jest ściśle regulowane.

2.1. Narkotyki:

Posiadanie, spożywanie, kupowanie lub sprzedawanie wszelkiego rodzaju narkotyków – w każdej ilości – jak również uzyskanie pozytywnego wyniku testu na obecność jakiegokolwiek narkotyku, zleconego przez władze w Zjednoczonych Emiratach Arabskich, są uważane za przestępstwo.

2.2. Spożycie alkoholu:

Spożywanie alkoholu powinno być ograniczone do wyznaczonych miejsc (tj. licencjonowanych restauracji i lokali serwujących alkohol swoim klientom). Osobie przyłapanej pod wpływem alkoholu (nawet w niewielkiej dawce) poza tymi miejscami grozi grzywna lub więzienie.

2.3. Prowadzenie pojazdu i alkohol:

Zjednoczone Emiraty Arabskie przyjęły politykę zerowej tolerancji dla jazdy pod wpływem alkoholu. Osobie przyłapanej na prowadzeniu pojazdu po spożyciu nawet najmniejszej dawki alkoholu grozi grzywna, więzienie lub deportacja.

2.4. Zakup alkoholu:

Kupowanie i sprzedawanie alkoholu podlega bardzo surowym regulacjom. Alkohol jest sprzedawany wyłącznie przez wyspecjalizowane licencjonowane sklepy. Mogą go kupić jedynie posiadacze koncesji na zakup alkoholu (licencja ta jest dostępna tylko dla nie-muzułmanów). Kupujący powinni szanować lokalną kulturę, przenosząc alkohol w papierowych torebkach, by nie był widoczny.

2.5. Palenie:

Palenie jest zabronione w obiektach rządowych, biurach, centrach handlowych i sklepach. Palenie poza wyznaczonymi miejscami podlega karze grzywny.

2.6. Recepty na niektóre leki:

Niektóre leki zawierające substancje psychotropowe są zabronione w Zjednoczonych Emiratach Arabskich. Ich posiadacze muszą mieć przy sobie receptę od lekarza posiadającego licencję ZEA. Odwiedzający powinni sprawdzić przed przyjazdem, czy zażywane przez nich leki są dozwolone w Zjednoczonych Emiratach Arabskich.

3. Bezpieczna jazda:

Ruch na drogach Dubaju staje się coraz większym problemem dla osób dojeżdżających do pracy. Przestrzeganie prostych zasad bezpieczeństwa i uprzejmości może uczynić drogi bezpieczniejszymi i bardziej przyjaznymi dla użytkowników. Wszyscy użytkownicy dróg powinni okazywać sobie wzajemny szacunek i względy.

3.1. Przekraczanie (dozwolonej) prędkości:

Ograniczenia prędkości są wyraźnie oznakowane i muszą być przestrzegane w celu zapewnienia ogólnego bezpieczeństwa wszystkim użytkownikom dróg. Wyścigi samochodowe są niezwykle niebezpieczne i należy ich unikać. Jazda poniżej prędkości na pasie szybkiego ruchu jest również niebezpieczna.

Większość dróg w Dubaju jest monitorowana przez radary, a mandaty są wysokie.

3.2. Niezachowywanie odstępu i dyscyplina pasa ruchu:

Szybka jazda za innymi samochodami i miganie w ich stronę reflektorami, a także ciągle zmienianie pasów i wyprzedzanie to niebezpieczne praktyki, które są karane mandatami.

3.3. Pasy bezpieczeństwa:

Kierowcy i pasażerowie muszą zapinać pasy bezpieczeństwa. Niezapięcie pasów grozi karą grzywny. Dzieci należy przewozić na tylnym siedzeniu.

3.4. Telefony komórkowe:

Używanie telefonu komórkowego podczas jazdy jest zabronione. Telefony muszą zostać wyłączone przed uruchomieniem samochodu, chyba że kierowca posiada zestaw głośnomówiący lub zestaw słuchawkowy.

3.5. Policja, wozy strażackie i karetki pogotowia:

Po usłyszeniu syreny alarmowej kierowcy powinni jak najszybciej ustąpić pierwszeństwa.

3.6. Wypadki:

Kierowcy nie mogą zatrzymywać się ani zmniejszać prędkości, aby z ciekawości przyrzeć się wypadkowi drogowemu, gdyż może to prowadzić do utrudnień w ruchu. W przypadku udziału w niegroźnym wypadku kierowcy muszą zjechać z drogi, aby uniknąć niebezpieczeństwa i utrudnień w ruchu.

3.7. Parkowanie:

Kierowcy powinni rozsądnie parkować swoje samochody tylko w wyznaczonych miejscach i muszą unikać parkowania na miejscach oznakowanych, tzw. kopertach.

3.8. Piesi:

Kierowcy powinni zatrzymywać się przed pieszymi i szanować ich prawa na przejściach dla pieszych. Z drugiej strony piesi podczas przechodzenia przez jezdnię muszą korzystać z wyznaczonych przejść dla pieszych.

3.9. Rowery i motocykle:

Kierowcy motocykli muszą posiadać specjalne prawo jazdy, nosić kask i poruszać się po trasach samochodowych. Muszą unikać przekraczania prędkości i brawurowej jazdy.

Jazda na rowerze jest uważana za zdrowy i ekologiczny sposób przemieszczania się. Niemniej rowerzyści muszą, dla własnego bezpieczeństwa, korzystać ze ścieżek rowerowych. Jazda nie po ścieżce rowerowej podlega karze grzywny.

3.10. Warunki pogodowe:

Kierowcy powinni być świadomi występowania nietypowych warunków pogodowych, takich jak gęsta mgła i burze piaskowe, i unikać bardzo szybkiej jazdy.

4. Wzajemny szacunek:

W Dubaju wszyscy mają zagwarantowane wolności osobiste. Jednak wolność kończy się wtedy, gdy stanowi zagrożenie dla życia, zdrowia, bezpieczeństwa lub wolności ludzi. Co więcej, korzystanie z owych swobód podlega prawu ZEA.

Islam nie dokonuje rozróżnienia między narodowościami i rasami. Dlatego poszanowanie różnic kulturowych i równe traktowanie ludzi bez względu na ich pochodzenie stanowią podstawę społeczności Dubaju, w którym panują bezpieczeństwo i pokój.

4.1. Obelgi:

Przekleństwa, bluźnierstwa, obelgi i wszelkiego rodzaju wulgarny język są w Dubaju surowo zabronione i w przypadku skargi podlegają karze. Wszelkiego rodzaju

agresywne lub obraźliwe gesty są uważane za publiczne wykroczenie i podlegają karze grzywny lub pozbawienia wolności.

4.2. Zachowanie w kolejce:

Cierpliwe ustawianie się w kolejce zamiast przepychania się przed innymi jest zwykłą uprzejmością. Należy oczekiwać cierpliwie na swoją kolej i nie przeskakiwać do przodu. Pierwszeństwo mają osoby starsze, osoby o szczególnych potrzebach i kobiety w ciąży.

4.3. Hałas:

Podstawowe zasady grzeczności nakazują ludziom szanować ciszę i spokój w miejscach publicznych poprzez unikanie głośnych rozmów lub odbierania telefonów tam, gdzie mogłoby to przeszkadzać innym, np. w kinach, salach konferencyjnych, cichych sklepach i restauracjach, szpitalach itp.

4.4. Plotki:

Rozpowszechnianie fałszywych wiadomości, oświadczeń lub plotek oraz złośliwej propagandy, które zakłócają bezpieczeństwo publiczne i szkodzą interesowi publicznemu, są poważnymi przestępstwami podlegającymi karze.

4.5. Fotografowanie:

Zdjęcia ludzi – a zwłaszcza zdjęcia kobiet i rodzin – w miejscach publicznych nie mogą być wykonywane bez ich zgody. Fotografowanie ludzi to delikatna kwestia w lokalnej kulturze Dubaju.

4.6. Żebracy i sprzedawcy uliczni:

Żebractwo jest zabronione we wszystkich częściach Dubaju. Sprzedaż wszelkiego rodzaju towarów lub usług bez zezwolenia właściwych władz jest nielegalna.

5. Środowisko:

W globalnym kontekście zmian klimatu obowiązkiem każdego jest dołożenie wszelkich starań, aby chronić środowisko, zmniejszać ilość odpadów i oszczędzać zasoby.

5.1. Zużycie zasobów:

Biorąc pod uwagę pustynię otaczającą miasta w Zjednoczonych Emiratach Arabskich i brak naturalnych źródeł słodkiej wody, niezwykle ważne jest oszczędzanie wody i unikanie nadużywania tego cennego zasobu. Bardzo ważne jest również oszczędzanie energii poprzez wyłączenie klimatyzacji lub innych urządzeń elektrycznych, gdy nie są używane.

5.2. Zmniejszenie ilości odpadów:

Tam, gdzie to możliwe, należy ograniczyć ilość odpadów poprzez recykling. Zachęca się do ekologicznego zachowania i korzystania z produktów pochodzących z recyklingu.

5.3. Szacunek dla natury:

Ochrona środowiska morskiego: Wszelkie działania zagrażające środowisku morskemu lub bezpieczeństwu życia morskogo poprzez wszelkiego rodzaju zanieczyszczenia są zabronione. Wędkowanie jest dozwolone wyłącznie za pozwoleniem właściwych władz.

Ochrona środowiska pustynnego: Polowanie na wszelkiego rodzaju dzikie zwierzęta lub ptaki bądź zagrażanie dzikiej przyrodzie i różnorodności biologicznej są zabronione. Biwakowanie na pustyni jest dozwolone tylko za pozwoleniem właściwych władz.

Wyrzucanie odpadów i zanieczyszczanie środowiska pustynnego lub morskiego podlegają karze grzywny.

5.4. Postępowanie ze zwierzętami domowymi:

Właściciele zwierząt domowych są odpowiedzialni za naprawienie wszelkich szkód wyrządzonych przez ich zwierzęta. Są również odpowiedzialni za sprzątnięcie wszelkich nieczystości pozostawionych przez ich zwierzęta na chodnikach lub w innych miejscach publicznych. Zabrania się wyprowadzania psów w parkach i na plażach; ponadto w miejscach publicznych muszą być one trzymane na smyczy.

5.5. Śmiecenie i plucie:

Plucie w miejscach publicznych i śmiecenie odpadami lub niedopałkami papierosów w miejscach publicznych są uważane za wykroczenie i podlegają karze grzywny.

6. Szacunek dla religii:

Zgodnie z wielką islamską tradycją tolerancji i otwartości wartości religijne są powszechnie szanowane w Zjednoczonych Emiratach Arabskich. Dlatego popełnienie bluźnierstwa lub świętokradztwa przeciwko jakiegokolwiek religii jest uważane za głęboko obraźliwe. Islam jest oficjalną religią ZEA, dlatego należy przestrzegać kilku prostych zasad, aby okazać szacunek i uniknąć nieporozumień.

6.1. Czas modlitwy:

Muzułmanie modlą się pięć razy dziennie. Każda modlitwa jest ogłaszana z meczetów wezwaniem do modlitwy. Po usłyszeniu wezwania do modlitwy muzyka zostanie wyłączona we wszystkich miejscach publicznych i samochodach, a muzulmanie będą mogli odprawić swój obowiązek modlitewny.

6.2. Ramadan:

W miesiącu Ramadan muzulmanie postczą od świtu do zachodu słońca. Przez cały ten miesiąc jedzenie, picie lub palenie w miejscach publicznych w ciągu dnia jest uważane za przestępstwo publiczne i podlega karze.

6.3. Działalność i uroczystości religijne:

Każdy rodzaj działalności religijnej – islamskiej lub nie – jest zabroniony bez zezwolenia właściwych władz.

[tłum. Monika Smyth]

NOTA: Tłumaczenie robocze na wyłączną odpowiedzialność tłumacza

53.

Kodeks postępowania dla turystów odwiedzających Katar z okazji Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej 2022

Źródło: <https://qspace.qu.edu.qa/bitstream/handle/10576/15049/7%29%20A%20Code%20of%20Conduct%20for%20Tourists%20%28225-239%29.pdf>

Niniejszy Kodeks postępowania dla turystów odwiedzających Katar z okazji mistrzostw świata w piłce nożnej 2022 obejmuje podstawowe prawa i obowiązki, których należy przestrzegać, [m.in.](#) prawo do przemieszczania się, podróżowania i bezpieczeństwa oraz korzystania z różnych usług związanych z meczami mistrzostw świata w 2022 r. Przy sporządzaniu kodeksu postępowania odwołano się do szeregu zakazów, do których turysta musi się stosować, takich jak zakaz wykorzystywania seksualnego, handlu ludźmi, turystyki seksualnej i molestowania seksualnego, ponadto zakaz spożywania alkoholu lub innych nielegalnych substancji, a także hazardu i naruszania praw własności intelektualnej. (...)

Zasada pierwsza: Turysta ma prawo do turystyki.

Zasada druga: Turysta ma prawo do podróżowania.

Zasada trzecia: Turysta ma prawo do wyboru usługodawcy.

Zasada czwarta: Turysta musi unikać udziału w bezprawnych aktach wykorzystywania seksualnego, handlu ludźmi, który ma podłoże seksualne, turystyki seksualnej lub molestowania seksualnego.

Zasada piąta: Turysta nie może być dyskryminowany przez linie lotnicze.

Zasada szósta: Turysta ma prawo do bezpieczeństwa podczas podróży lotniczej.

Zasada siódma: Turysta ma prawo do pełnych usług biura podróży.

Zasada ósma: Turysta ma prawo zostać ostrzeżonym o niebezpieczeństwach i zagrożeniach.

Zasada dziewiąta: Turysta jest zobowiązany do przestrzegania regulaminu hotelu.

Zasada dziesiąta: Turysta jako widz ma prawo wstępu na stadion.

Zasada jedenasta: Turysta ma zakaz spożywania alkoholu na stadionach lub poza wyznaczonymi strefami.

Zasada dwunasta: Turysta nie może brać udziału w zakładach sportowych lub hazardzie sportowym.

Zasada trzynasta: Turysta ma zakaz streamowania lub transmitowania meczu w jakikolwiek sposób lub w jakiejkolwiek formie do celów komercyjnych.

Zasada czternasta: Turysta może zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej lub cywilnej przed wyspecjalizowanym sądem.
(...)

[tłum. Monika Smyth]

NOTA: Tłumaczenie robocze na wyłączną odpowiedzialność tłumacza

54.

Kodeks postępowania na plażach Malty

Źródło: <https://www.visitmalta.com/en/a/beach-conduct/>

- Głośna muzyka, hałas i wulgarny język wpływają na komfort innych użytkowników plaży i są zabronione.
 - Gry plażowe, takie jak siatkówka i piłka nożna, są dopuszczalne, o ile nie są uciążliwe dla innych.
 - Uszkodzenie wyposażenia plaży lub promenady jest wykroczeniem i będzie ścigane.
 - Rozdawanie próbek lub ulotek wymaga zezwolenia od władz lokalnych lub Maltańskiej Organizacji Turystycznej.
 - Wszyscy pracownicy plaży i ratownicy służą pomocą i zapewniają bezpieczeństwo i powinni być traktowani z szacunkiem.
 - Wskazane jest stosowanie ochronnych kremów przeciwsłonecznych.
 - Pływakom z problemami zdrowotnymi zaleca się wejście do wody z osobą towarzyszącą.
 - Pływacy proszeni są o pozostanie w strefie pływania.
 - Nigdy nie pływaj pod wpływem alkoholu lub narkotyków.
 - Odpowiedzialność za dzieci ponoszą rodzice lub opiekunowie; dzieciom podczas przebywania w wodzie powinna towarzyszyć osoba dorosła.
- **Zabrania się:**
- wykopywania dziur w piasku o niebezpiecznych rozmiarach;
 - zaśmiecania, zakopywania śmieci w piasku lub wyrzucania ich do morza;
 - rozpalania ognia lub używania sprzętu do grillowania*;
 - rozkładania obozów, namiotów lub altan, tudzież mocowania prześcieradeł lub ręczników do parasoli plażowych;
 - prowadzenia pojazdów mechanicznych na plażach;
 - wprowadzania zwierząt (z wyjątkiem psów przewodników) na piaszczyste plaże.
- * Nie dotyczy Golden Bay i kamienistych plaż.

[tłum. Monika Smyth]

NOTA: Tłumaczenie robocze na wyłączną odpowiedzialność tłumacza

55. Kodeks etyczny dla turystów w Nepalu

Źródło: <https://nepal.gov.np:8443/NationalPortal/view-page?id=135>

Zasady postępowania, których muszą przestrzegać podróżni

Każdy cudzoziemiec przystępujący do trekkingu w Nepalu lub wyjeżdżający z Nepalu, oprócz przepisów określonych w ustawie i niniejszym regulaminie, będzie przestrzegał następujących zasad postępowania:

1. Zabrania się wchodzenia na tereny trekkingowe bez zezwolenia.
2. Zabrania się angażowania w politykę.
3. Zabrania się posiadania i używania przedmiotów prawnie zakazanych oraz dokonywania czynów prawnie zakazanych.
4. Zabrania się prowadzenia jakichkolwiek działań sprzecznych z lokalnymi zwyczajami i obyczajami.
5. Zaleca się przestrzegać wskazówek wydanych przez właściwe władze w rejonie trekkingu.
6. Nakazuje się okazać dowód tożsamości, zdjęcie, odcisk kciuka oraz dokument związany z przyjazdem, pobytem lub wyjazdem, o które poprosi urząd.

[tłum. Monika Smyth]

NOTA: Tłumaczenie robocze na wyłączną odpowiedzialność tłumacza

56.

Watykańskie zasady i przepisy: dowiedz się, co możesz, a czego nie możesz robić

Źródło: <https://www.thevaticantickets.com/rules-regulations/>

Dress code

- Aby wejść do Muzeów Watykańskich, Kaplicy Sykstyńskiej, Bazyliki Świętego Piotra i Ogrodów Watykańskich, należy być odpowiednio ubranym.
- Odwiedzającym nie wolno nosić ubrań z głębokim dekoltem, bez rękawów, szortów sięgających powyżej kolan, minispódniczek i nakryć głowy.
- Osoby z widocznymi przedmiotami osobistymi lub znakami osobistymi, takimi jak biżuteria lub tatuaże, które mogą obrażać katolicką moralność, religię katolicką i zwykłą przyzwoitość, również nie zostaną wpuszczone.

Rzeczy osobiste

- Bagaże, walizki, torby, paczki i pojemniki o wymiarach większych niż 40 x 35 x 15 cm należy pozostawić w szatni.
- Do środka można wnieść plecaki, które nie wystają o więcej niż 15 cm poza najszersze miejsce ciała.
- Biżuteria, przedmioty wartościowe, portfele, telefony, kamery wideo itp. nie mogą być przechowywane w szatni.
- Odwiedzający nie powinni zostawiać bagażu w Muzeach Watykańskich, jeśli udają się do Bazyliki Świętego Piotra.

Przedmioty zabronione

- W bezpłatnej szatni należy pozostawić średnie i duże parasole, a także parasole pełnowymiarowe nieskładane, laski (za wyjątkiem lasek inwalidzkich), kamery wideo, banery i wszelkiego rodzaju znaki.
- W szatni należy pozostawić noże, nożyczki i/lub narzędzia metalowe różnego typu.
- Do muzeów nie można wносить broni palnej ani innych niebezpiecznych materiałów.
- W Muzeach Watykańskich zabronione jest używanie jakichkolwiek wskaźników laserowych i mikrofonów ze wzmacniaczem.

Jedzenie i picie

- Do Muzeów Watykańskich nie wolno wnosić napoi alkoholowych, należy je pozostawić w szatni.
- W salach wystawowych nie można jeść ani pić.

Telefony

- Zdecydowanie odradza się korzystać z telefonów komórkowych w przestrzeniach wystawienniczych.
- Telefony muszą być wyciszone.

Palenie

- Muzea Watykańskie to „strefa dla niepalących”.
- Papierosy elektroniczne i podobne urządzenia również nie są w środku dozwolone.

Zwiedzanie Kaplicy Sykstyńskiej

- Podczas zwiedzania Kaplicy Sykstyńskiej zwiedzający proszeni są o zachowanie absolutnej ciszy.
- W Kaplicy Sykstyńskiej obowiązuje zakaz fotografowania.
- W Kaplicy Sykstyńskiej obowiązuje zakaz korzystania z telefonów komórkowych.

Zwierzęta domowe i psy przewodnicy

- Zwierzęta nie mają wstępu do Muzeów Watykańskich, a także do Muzeum Willi Papieskich w Castel Gandolfo.
- Psy przewodnicy osób niewidomych lub niedowidzących są dozwolone, muszą być jednak w kagańcu i na smyczy. Należy o tym poinformować odpowiednie osoby, wysyłając wiadomość e-mail na adres accoglienza.musei@scv.va z co najmniej jednodniowym wyprzedzeniem.

Fotografowanie

- Odwiedzający mogą robić zdjęcia wyłącznie do użytku osobistego i domowego.
- Fotografowanie z lampą błyskową jest zabronione.
- Zabrania się używania statywów, dronów, kijków do selfie i/lub profesjonalnego sprzętu.

Śmieci

- W Muzeach Watykańskich nie wolno wyrzucać papieru, puszek, butelek ani innych śmieci.

- Należy je wyrzucić do odpowiednich pojemników ustawionych poza trasą zwiedzania.

Rzeczy zgubione i znalezione

- W przypadku zgubienia rzeczy osobistych fakt ten należy zgłosić w najbliższym punkcie ochrony.
- Jeśli odwiedzający opuścił już teren Muzeów, powinien wysłać e-mail na adres accoglienza.musei@scv.va.
- Wszystkie rzeczy pozostawione w szatni należy odebrać tego samego dnia, przed zamknięciem Muzeów. Przedmioty nieodebrane są niszczone w ciągu 48 godzin.

Ochrona dzieł sztuki

- Zwiedzającym, z wyjątkiem osób niewidomych i słabowidzących uczestniczących w zwiedzaniu dotykowym i multisensorycznym, zabrania się dotykania dzieł sztuki na terenie Muzeów.
- Należy pamiętać, że wszystkie dzieła eksponowane w Muzeach są wyposażone w zaawansowany system alarmowy i monitoring.

[tłum. Monika Smyth]

NOTA: Tłumaczenie robocze na wyłączną odpowiedzialność tłumacza

57.

Kodeks postępowania dla turystów w Ziemi Świętej

Źródło: <https://eyewitnesspalestine.org/justice-accountable>

(...) Wszyscy powinniśmy pamiętać, że wizyty turystów w kraju są okazją do wymiany kulturalnej, społecznej i ludzkiej.

(...)

Wizja Palestyńskiej Inicjatywy na rzecz Odpowiedzialnej Turystyki

Palestyńska Inicjatywa na rzecz Odpowiedzialnej Turystyki (PIRT) to sieć organizacji, stowarzyszeń oraz instytucji publicznych zaangażowanych w pracę na rzecz odpowiedzialnej turystyki w Ziemi Świętej oraz pełniących rolę rzeczników takiego podejścia do turystyki.

Jesteśmy zaangażowani w przekształcenie obecnych wzorców turystycznych w Ziemi Świętej poprzez zachęcanie pielgrzymów i turystów do uwzględnienia palestyńskich miast, miasteczek i wsi w swoich planach podróży, aby osiągnąć bardziej zrównoważony podział dochodów z turystyki dla wszystkich mieszkańców tej ziemi.

W oparciu o nasze przekonanie, że turystyka może wzbogacić zarówno odwiedzających, jak i przyjmujących, zapraszamy podróżnych do poznania Palestyńczyków i zgłębiania ich kultury.

Staramy się stwarzać możliwości dla lokalnych społeczności, by poprzez zaangażowanie się w działalność turystyczną uzyskiwały z tego tytułu godziwy dochód.

Wierzymy, że ochrona i zachowanie środowiska naturalnego jest sprawą najwyższej wagi, dlatego poszukujemy mniej szkodliwych sposobów świadczenia usług turystycznych.

Wzywamy wszystkich usługodawców, aby zobowiązali się do stosowania odpowiedzialnych praktyk biznesowych i zrezygnowali z zachowań opartych na wyzysku.

Naszym celem jest promowanie sprawiedliwej i odpowiedzialnej turystyki w Palestynie; turystyki, która przyniesie korzyści ludności palestyńskiej, pielgrzymom, turystom i wszystkim innym zaangażowanym w turystykę w tym kraju bez szkody dla lokalnych społeczności.

Kodeks postępowania Podróżujący do Ziemi Świętej

Przygotowanie

Aby należycie przygotować się do podróży do Palestyny (...):

1. Wybierz inkluzywne i zrównoważony plan podróży, który pozwoli Ci odwiedzić różne miejsca i zatrzymać się w nich.
2. Doksztalc się poprzez czytanie przewodników, relacji z podróży, wiadomości oraz artykułów na temat bieżących wydarzeń.
3. Nawiąż kontakt z Palestyńczykami, aby uzyskać aktualne informacje o bieżącej sytuacji, bezpieczeństwie, lokalnej historii, kulturze i zwyczajach.
4. Podejdź do podróżowania z chęcią nauki, a nie tylko obserwacji. Porzuć uprzedzenia.

Twoja podróż

Przyjęcie wyrozumiałej postawy wobec napotykanych ludzi, środowiska i społeczności przyjmujących podczas podróży po Palestynie pomoże Ci upewnić się, że Twoja podróż będzie korzystna zarówno dla Ciebie jako turysty, jak i dla gospodarzy. Pamiętaj, że ludzie, których spotykasz, żyją pod okupacją wojskową od wielu lat. Bądź wrażliwy podczas dyskusji na tematy z nimi związane i wysłuchaj ich punktu widzenia. Zainspiruj się podróżą pielgrzymą: poświęć czas, aby żyć i doświadczyć codziennego życia miejscowych ludzi.

Twoja postawa

- Szanuj i poznawaj lokalną kulturę. Chociaż robienie zdjęć jest ogólnie mile widziane, pamiętaj o wyczuleniu ludzi na bycie fotografowanym: zawsze najpierw zapytaj o zgodę.
- Przestrzegaj lokalnych zwyczajów. Szanuj lokalne zasady dotyczące ubioru i ubieraj się skromnie.
- Wchodź w relacje i spędzaj czas z miejscową ludnością. Bądź świadomy, że wasze wartości kulturowe mogą się różnić. Może to dotyczyć na przykład różnego pojmowania czasu, przestrzeni osobistej, komunikacji i społeczeństwa. Inne wartości nie są złe czy gorsze, są po prostu inne.

Twoje zachowanie

- Uważaj na krótkowzroczne reakcje emocjonalne, takie jak dawanie pieniędzy ze współczucia. To może być obraźliwe.
- Upewnij się, że spotykasz się z lokalnymi społecznościami, które walczą o poszanowanie ich godności, i angażujesz się w ich sprawy.
- Wspieraj społeczności w sposób odpowiedzialny, nie zachęcaj ich do zmiany zwyczajów i przyjęcia Twoich.

- Odwiedzając święte miejsca, pozwól oprowadzić się członkom danej wspólnoty religijnej.

Twoje wykorzystanie zasobów naturalnych

- Współpracuj z mieszkańcami w zakresie ochrony cennych zasobów naturalnych. Gdy to tylko możliwe, staraj się korzystać z nich w sposób umiarkowany.
- Bądź otwarty na doświadczenie lokalnych standardów, zamiast oczekiwać, że znajdziesz takie same warunki jak w swoim rodzinnym mieście i/lub kraju.

Wspieraj lokalną gospodarkę

- Doceniaj lokalną wiedzę, odpowiednio za nią płacąc.
- Kupuj lokalne produkty.
- Przyczyniaj się do korzystnego wpływu turystyki na lokalną społeczność.
- Korzystaj z lokalnego transportu, przewodników, zakwaterowania, restauracji i bazarów, aby przyczynić się do rozwoju lokalnej gospodarki. Rozważ dawanie napiwków tam, gdzie jest to zwyczajowo przyjęte.

Powrót do domu

Po powrocie z Palestyny nie wahaj się podzielić swoimi doświadczeniami z przyjaciółmi i krewnymi. Twój palestyński gospodarze będą bardzo szczęśliwi, wiedząc, że o nich pamiętasz i że opowiadasz ich i swoje historie. W ten sposób możesz wzmocnić ludzką stronę turystyki i zwiększyć korzyści płynące z niej dla lokalnych społeczności i jednostek.

Podziel się swoim doświadczeniem

- Pomyśl o stworzeniu więzi pomiędzy Twoją społecznością a społecznością, którą odwiedziłeś.
- Opowiedz historie ludzi, których spotkałeś.
- Omów i podsumuj pobyt z innymi członkami swojej grupy (jeśli podróżowałeś z innymi).
- Podziel się [wrażeniami] z rodziną; poinformuj swoją społeczność; napisz artykuły.

Dochowaj zobowiązań podjętych podczas podróży

- Pamiętaj o obietnicach złożonych miejscowej ludności, którą spotkałeś, i dotrzy muj ich.
- Pamiętaj o tych ludziach, módl się za nich i działaj, gdy twoje działania są potrzebne.

Pozwól sobie na wzbogacenie się o to, czego się nauczyłeś

- Kwestionuj swoje stereotypy, zarówno te, które miałeś przed podróżą, jak i te, które wyłoniły się z Twojego doświadczenia za granicą.
- Przeciwstawiaj się uprzedzeniom i niesprawiedliwości tam, gdzie je spotykasz.

Podjmij działania

- Dowiedz się o zaangażowaniu i odpowiedzialności Twojego kraju na Bliskim Wschodzie. Ujawniaj przypadki, gdy [działania te] są niesprawiedliwe, i konfrontuj się z nimi.
- Odnoś się do stwierdzeń, z którymi się nie zgadzasz, takich jak niedokładne broszury turystyczne, stereotypowe poglądy na temat Palestyny w rozmowach oraz niedokładne lub stronicze przedstawienia w mediach.

Twoje zachowanie wobec turystów

- Traktuj ich uczciwie i z szacunkiem.
- Szanuj przekonania religijne odwiedzających i wolność kultu religijnego. Doceniaj różnorodność kulturową. Szanuj sposoby ubierania się i preferencje żywieniowe odwiedzających.
- Przewodnicy turystyczni: Przekazujcie turystom dokładne i przydatne informacje dotyczące religijnego, społecznego i kulturowego wymiaru Palestyny. Nie opowiadajcie tylko takich historii, które odwiedzający chcą usłyszeć, i nie powtarzajcie stereotypów. Zamiast tego rzućcie wyzwanie odwiedzającym, prezentując różne interpretacje. Bądźcie świadomi swojej wyjątkowej roli jako przewodników: zwiedzający będą wyciągać wnioski na temat Palestyńczyków z Waszego zachowania.
- Społeczności lokalne, przewodnicy turystyczni i pracownicy sektora turystycznego: Pomagajcie turystom, gdy są w potrzebie. Bądźcie gościnni. Współdziałajcie z odwiedzającymi na poziomie ludzkim, nie ograniczajcie swoich interakcji do wymiany ekonomicznej/finansowej.
- Władze: Policja turystyczna i inne oficjalne organy powinny traktować turystów z szacunkiem.
- Władze i społeczności lokalne: Podejmujcie wysiłki w celu zapobiegania negatywnym i nieodpowiedzialnym zachowaniom, takim jak żebranie od turystów i wykorzystywanie ich.

Twoja odpowiedzialność wobec społeczności lokalnych

- Miej na uwadze, że na lokalnych firmach spoczywa odpowiedzialność wobec ludzi, których zatrudniają, i społeczności, których zasoby wykorzystują.
- Płać uczciwe wynagrodzenie.
- Rozdzielaj dochody sprawiedliwie pomiędzy producentów, dostawców, sprzedawców i pośredników.
- Sprzedawaj turystom krajowe i lokalne produkty oraz rękodzieło. Rozważ przyjęcie standardów sprawiedliwego handlu.
- Rozwijaj środki komunikacji i możliwości interakcji między Palestyńczykami a turystami. Zaangażuj się w wymianę społeczno-kulturową, gdyż może to zwiększyć korzyści z turystyki dla społeczności palestyńskich.

- Zwiększ sieć kontaktów między kościołami i organizacjami międzynarodowymi, aby przedstawić narrację palestyńską i uzupełnić tym samym wiedzę tych ludzi, którzy znają bardziej powszechną narrację izraelską.

Zwiększ możliwości turystyczne Palestyny poprzez tworzenie nowych i unikalnych tras podróży

- Ponadto opracowuj i rozwijaj specjalne palestyńskie pakiety wycieczek, które mogą być promowane lokalnie wśród odwiedzających zaraz po ich przyjeździe do kraju.
- Rozwijaj kompetencje pracowników branży turystycznej oraz poszerzaj ich wiedzę na temat palestyńskiej tożsamości i historii. Ponadto prowadź szkolenia przewodników wycieczek w zakresie współczesnych zagadnień i rozwijaj świadomość osób mających kontakt z turystami (przewodników, taksówkarzy, rodzin goszczących itp.).
- Włączaj kulturę i dziedzictwo do programów turystycznych. Poprawiaj wizerunek Palestyny poprzez organizowanie festiwali, konferencji, warsztatów i wykorzystywanie tych wydarzeń kulturalnych do zachęcania turystów do dłuższego pobytu w Palestynie.
- Poprawiaj marketing lokalnego rękodzieła i produktów narodowych.
- Podnoś świadomość dotyczącą programów wycieczek oferowanych przez palestyńskie biura podróży, które powinny pokazywać różne aspekty Palestyny, tj. religię, politykę, gospodarkę, dziedzictwo kulturowe i wypoczynek.

Nasza odpowiedzialność wobec środowiska

- W zakresie funkcjonowania hoteli, pensjonatów i restauracji wprowadzaj zasady przyjazne środowisku i informuj gości o swoich standardach. Zwiększaj świadomość ekologiczną wśród Palestyńczyków i zapewniaj turystykę, która szanuje środowisko.

Odpowiedzialne praktyki biznesowe w branży turystycznej

- Zwiększ przejrzystość praktyk biznesowych i angażuj się w etyczną konkurencję, która nie szkodzi wartości turystyki. Turyści mają prawo do uczciwych cen i pełnej satysfakcji z wyjazdu.

[tłum. Monika Smyth]

NOTA: Tłumaczenie robocze na wyłączną odpowiedzialność tłumacza.

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

ISBN 978-83-7730-627-7

AVALON